[illegible]

C

[illegible]

HISTORISCHE

HISTORISCHE BESCHRYVING
DER
REIZEN.

OF

NIEUWE EN VOLKOOME VERZAMELING
VAN DE ALLER-WAARDIGSTE EN ZELDSAAMSTE

ZEE- EN LANDTOGTEN,

TER ONTDEKKINGE EN NASPEURINGE GEDAAN,

Welke tot heden, in eenige Taale, van alle bekende Volkeren, uitgegeeven zyn:

Vervattende niet alleen, op 't klaarfte en 't beknoptfte, de aanmerkenswaardigfte Ontmoetingen en Gevallen, der

ONTDEKKEREN EN REIZIGERS,

Zo wel als de *Grondvestiging'* der *Europeren* in 't *Ooste* en 't *Weste*, met de *Stigtinge* der befaamdfte *Handeldryvende Maatfchappyen*, maar inzonderheid, de Nutfte en Verhevenfte Zaaken, van alle de tot nu ontdekte Gewesten, in

EUROPA, AZIA, AFRIKA, EN AMERIKA:

Ten aanzien van derzelver onderfcheide en ftipte Gelegenheid, Uitgeftrektheid, Landpaalen, Verdeelinge, Monarchyen, Vorftendommen, en Volksftaaten; Luchtftreeken, Grond, Voortbrengfelen, Meiren, Rivieren, Zéen, Bergen, Mynen, Voornaamfte Stéden en Plaatsfen, Havens, Réen, Gebouwen, enz.; met de trapsgewyze Veranderingen, daarin, van tyd tot tyd voorgevallen;

BENEVENS DE ZEDEN EN GEWOONTENS VAN DERZELVER ONDERSCHEIDE BEWOONDEREN, DEEZER GODTSDIENST, REGEERINGE, KUNSTEN EN WEETENSCHAPPEN, KOOPHANDEL EN HANDWERKEN:

Dienende, ter Vorminge van een Volflagen Geftél van

NIEUWE AARDRYKSBESCHRYVINGE, EN HISTORIË,

vertoonende den juisten

HEDENDAAGHSEN STAAT VAN ALLE VOLKEREN.

Verrykt met menigte Uitmuntende KUNST-PLAATEN, zo *Plans* als *Gezigten*, van Steden, Gebouwen, Oudheeden, Mensfen, Tooifels, Dieren, Planten, en andere Sieraaden: oirdeelkundiglyk verkooren, uit al wat *In-* en *Uitheemfen* daarvan, in ENGELAND en VRANKRYK, hebben konnen opléveren; en in 't Kóper gebragt, door- en onder 't Opzigt van *J. van der Schley*, voornaam Queekeling van den befaamden PICART.

Als mede, voorzien met onvergelykelyke GEOGRAFISCHE-KAARTEN, *hiertoe uitdruklyk t'famengefteld, eensdeels in* ENGELAND, *ter verbéteringe van de beroemde Nieuwe-Kaarten des Grave* de Maurepas, *op de Aanmerkingen der ervaarendfte* Zeelieden *en* Sterrekundige-Waarneemingen; *anderdeels, volgens de Kunftfchatten van het Trefoor der Koninglyke* FRANSSE-MARINE, *nog nimmer 't Licht gezien hebbende.*

Gefchreeven in ENGELAND, onder de bezorginge en bearbeidinge van veele Aanzienlyke en Geleerde Mannen; en in *Vrankryk* vertaald, met Vermeerderinge, door Bevél van den Heere *Cancelier van Vrankryk.*

Naauwkeurig in 't NEDERDUITSCH *overgebragt, volgens den* Engelsfen-Druk; *en verrykt, met het Wézenlyke der* Fransfe-Vermeerderinge.

TWEDE DEEL.

IN 'sGRAVENHAGE,

BY PIETER DE HONDT,

M. DCC. XLVII.

Met Privilegie van Zyne Keizerlyke Majefteit, en van de Ed. Groot Mog. Heeren Staaten van Holland en Weft-Vriesland.

BRIEF

VAN DEN

H^R. BELLIN,

INGENIEUR VAN DEN FRANSSEN-ZEEVAARD,

AAN DEN

ABT PREVOST;

GEPLAATST VOOR DEEZES FRANSSE-VERTAALINGE.

ZIE *hier de Proeven van alle de Kaarten, die in het twéde Deel van uwe Verzamelinge der Reizen moeten koomen. Hoewel ik al mynen Vlyt hebbe aangewend, om te beantwoorden aan den Drift welke 't Gemeen voor dit Werk toond, zo durve ik echter niet verzékeren, dat my niets ontſnapt zy; en, on-aangezien mynen goeden Wille, vreeze ik, niet volmaaktelyk genoeg te voldoen, aan de Verbintenisſen welke gy my hebt doen neemen, in uwe Voorréden voor 't eerſte Deel. Evenwel moet ik u verklaaren, dat ik alle myne Poogingen hebbe aangewend, om niet gants onwaardig te zyn de wyze waarmede gy u uitdrukt, wegens mynen Iver voor de Bevorderinge eener Weetenſchap, welke ik van myne eerſte Jeugd oeffene, met Behulpmiddelen* (a) *dien niemant tot hiertoe gehad heeft; en die, buiten twyffel, in andere handen, luiſterryker Gevolg zouden gehad hebben, dan in de myne.*

Mo-

(a) De Bewaaring der Kaarten, Grondtékeningen, en Daghverhaalen der Zeevaard.

MOGELYK *zuld gy verbaazd zyn, dat ik niet altyds gevolgd hebbe, de Kaarten en de Grondtékeningen, welken de Engelsſe Schryvers, ons voor dit twéde Deel geeven: maar, ik hebbe daarin, de noodzaakelyke Naauwkeurigheid niet gevonden. 't Koomt my voor, dat zy, zonder veel Keurigheid, maar geraapt hebben 't geen hen voorquam; en dat hunne Opheldering zig bepaald, tot de Omſchryvinge hunnes Werks* (*). *Zy hebben zelve niet aangemerkt, dat hen veele Kaarten, ten Verſtand hunner Verzamelinge ontbraken; en dat het onmogelyk was, met die welke zy gaven, den Zeevaarderen in alle de Deelen hunner Reiz-togten te volgen: dat die Kaarten qualyk verdeeld waren, en eenen opmerkenden Leezer vermoeiden, welke alles onder 't Ooge begeerd te hebben.*

DIE *Gebreken doen zig gemaklyk kennen, in het eerſte Deel. Maar, 't is niet mogelyk geweeſt, dezelfden ſpoedig genoeg te verhelpen. Deeze Onderneeming eiſchte my eenen Tyd, die den Boekverkooper belet zoude hebben, te voldoen, aan de Verbintenisſen, welke hy met het Gemeen quam te neemen. Dogh, dewyl gy zo wel als ik weet, dat hy niets beſpaard, van al 't geen tot de Volmaaktheid des Werks kan toebrengen: ben ik met hem overeengekoomen, een Byvoegſel van Kaarten te geeven, voor het eerſte Deel, die met het derde Deel, in de aanſtaande Maand Deſember, vaardig en afgeléverd zullen wezen.*

ONDER *die Kaarten zal men vinden, eene algemeene van den gantſen Aardból, die my volſtrekt wézenlyk, in zodanige Verzamelinge, heeft toegeſcheenen. Die Kaart zal geen Wereldkaart zyn, zodanig als men ons gemeenlyk aanbied. Dat Kringsgewyz-Beſtek verward de Oogen, en den Geeſt der meeſten; en laat hen niet toe, de Groottens en de Afſtanden, der verſcheide Deelen van Aarde en van Zee, te vergelyken. Ik zal my bedienen van 't Bewerp, gebruikelyk in onze Zee-Kaarten, 't geen de* Meridiaanen *en de* Paralellen *verbeeld door Regte-Lynen, met van den Aardból eenen* Cylinder *te maaken, die dan eene platte Oppervlakte word; welker Ontwindinge, niets anders aan 't Oog'*

van

(*) 't Geen hierin te ſterk tegens den *Engelsſen Schryveren* kan voorkoomen, laaten wy voor den Schryver deezes: terwyl wy 'er wel eenige Aanmerkingen op zouden konnen maaken. Wy laaten dezelfden achter, ter oirzaakë de Leezer, in allen Gevalle, de Vrugt van de Verbeteringe der Kaarten trekt, 't zy die van den *Engelsſen* of van den *Fransſen* gegeeven word. Ondertusſen zal de Hr. *Bellin* niet konnen ontkennen, dat wy hem ook eenige Verbéteringe doen, en bezorgd zyn, om de *Kaarten* van den HOLLANDSEN-DRUK, boven die van den *Parysſen* te doen uitblinken. Ons *Voorberigt* voor het *I. Deel*, heeft zig deswegens genoeg verklaard.

van elk vertoond, dan eene Kaarte, evengelyk aan die waaraan men gewoon is, en van gemaklyk Gebruik : zo wel, om de Daghverhaalen der Zee-lieden te volgen, en den eigen Koers op de Kaarten te ſtippen welken zy op Zee gedaan hebben, als om dien te betékenen, die gevoeglyk is voor alle de bekende Deelen onzer Wereld.

TEN *aanzien van de Schikkinge, waarin de Kaarten van 't eerſte Deel verdeeld zyn, en waarover ik niet vergenoegd ben: 'k gevoele, dat het genoegſaam niet mogelyk zoude wezen daaraan te verhelpen, ingevalle men in de Verdeelinge der Kaarten 't Hiſtoriſch Beloop der Verzamelinge wilde volgen. Want, men vind verſcheide Reizen en in verſcheide Tyden, naâr eene zelfde Gedeeltens des Aardryks : 't geen den Leezer in de noodzaake brengt, geduurig tot dezelfde Kaarten te keeren. Dienvolgende, waar men die ook in 't Werk by Voorrang ſchikte, zo zoude men dezelfde wederom op andere Plaatsſen miſchen, daar zy even zo noodwendig zyn.*

DEEZE *ongelegenheid kan men niet vermyden, dan met alle de Geografiſche Kaarten by malkanderen te houden (ook is 't de Raad, dien ik myne goede Vrienden geeve) om daarvan een afzonderlyk Deel te formeeren, 't geen 't Voordeel zal hebben, een genoeg zonderling en keurlyk Geſtél van Aardryks-kunde uittelêveren: te meêr, doordien ik, in 't vervolg, Kunſtſtukken zal konnen verſchaffen, die niet gemeen zyn. Gemaklyk zal 't wezen, door 't Middel van de algemeene Kaarte waarvan wy koomen te ſpreeken, daarvan alle de Deelen by-een te voegen. Wy zullen meêr doen : wy zullen, aan 't Einde des Werks, eene Lyſte van alle de Kaarten geeven, in de Schikkinge waarin die geplaatſt behooren te worden ; en wy zullen daarby een Hoofdwerkſtuk voegen, overeenkoomſtig met zulken Boekdeel. Dit's 't eenig Middel, om alle Zwaarigheid, wegens de Schikkinge en Verdeelinge der Kaarten, weghteneemen: terwyl 't aan ons onvermydelyk blyft, dezelfden vervolgens by elk uitkoomend Deel te blyven uitgeeven, met 'er zo veel Orde in te houden als 't mogelyk zal zyn* (1).

ZIE *daar de Waarneemingen, myn Heer, welke ik ge-oirdeeld hebbe, aan u te moeten mededeelen : om te beantwoorden, aan 't Ver-*

(1) Om gelyke Réden worden, eenige byzondere Figuuren van Dieren en Planten, die zig ongeſchikt verſpreid vonden, naâr de Natuurkundige Hiſtorië van elke Landſtreeke verplaatſt: daar alles verzameld word, 't geen tot de Natuurkunde behoord, volgens de Wyze, gemeld in de Voorrédens.

't Vertrouwen 't welk gy in my gesteld hebt, met het Aardrykskundige Deel uwes Werks aan my overtelaaten; en 't zoude my niet on-aangenaam zyn, dat het Gemeen kennisse van dezelfde bequam.

DAAR *blyft my niets overig, dan u te bidden, eenige aandacht te geeven, op de Byvoegzelen en Veranderingen welken ik gemaakt hebbe, in de Kaarten, geschikt voor dit twéde Deel.*

I. IK *hebbe vyf Kaarten gemaakt, van genoeg merkwaardige Deelen, die in de Engelsse Verzamelinge ontbraken. De eerste vervat, de* Golfe van Bengale, *naamelyk, 't Eiland* Ceilon, *de Kusten van* Koromandel, Golkonda, Orixa, Bengale, Arrakan, Ava, *en* Pegu; *die van* Tenasserim, *en van* Queda, *tot aan 't Half-Eiland van* Malakka, *met het Noorder-gedeelte van* Sumatra *en de Eilanden ten Noorde daarvan. De twéde begrypt, den Eilanden van* Sumatra, Java, *en* Borneo; *de Straaten van* Sunda *en* Banka, *die van* Malakka *met deszelfs* Half-Eiland, *en de Golfe van* Siam. *Deeze Kaart is zeer noodzaakelyk, voor 't Begryp van veele Reizen, in het twéde Deel bygebragt. De derde vertoond, de Kusten van* Kochin-China, *die van* Tunquin, *en een Gedeelte van die van* China *tot aan* Kanton. *De vierde vervat, 't Vervolg der Kusten van* China, Korea, *en den Eilanden van* Japan. *De vyfde besluit, den* Filippynsen Eilanden, *den* Molukkos, *'t Eiland* Celebes, *enz. Deeze Kaarten hebbe ik met alle mogelyke Zorgvuldigheid geschikt: de Breedtens en de Lengtens, van veele Plaatssen, zyn er bepaald door Sterrekundige Waarneemingen; en als die ontbraken, hebben de Aanmerkingen der bequaamste Zeelieden my ten Leidsman gediend, om my niet te vergissen in den Stand, de Strekkinge, en de Onderscheidinge, van dat groot getal Eilanden.*

DEEZE *vyf Kaarten, met de zéven welke de* Engelssen *in 't eerste Deel gebragt hebben, en welke getrokken zyn, uit de Zee-Kaarten die ik over eenige Jaaren hebbe gemaakt ten Dienste van de Scheepen des Konings, formeeren een Vervolg van Kusten, van de Straate van* Gibraltar *af tot aan de Oostelykste Gedeeltens van* Azië. *Door 't Middel van deeze, zal 't gemaklyk zyn den Reizigers te volgen, in de verscheide Landen welken zy doorkruist hebben. Om dit Vervolg volstagen te maaken, zullen wy 'er byvoegen, eene Kaarte der* Kusten, *van 't* Noorde *van* EUROPA *tot aan de Straate van* Gibraltar.

II. IK *hebbe eene Kaarte gemaakt, van den* Kanariësen Eilanden. *Indien gy die vergelykt, met alle die welke tot nog toe te voor-*

voorschyn zyn gekoomen, dan zuld gy verbaasd staan, over de Dwaalingen waarin haare Maakers gevallen zyn. Zy hebben die Eilanden niet geplaatst, op derzelver Breedtens. Men vind geene waarheid, in de Afstanden en de Strekkingen. De Omtrek en de Groote die'r Eilanden, zyn zonder eenige Evenrédigheid. Zie hier, eenige Voorbeelden. Die Kaarten plaatssen 't Eiland Kanarië, met dat van Forteventura, Oost en West: daar zy Noord-oost en Zuid-west strekken; Palma en Gomera op 14 Mylen van malkanderen, in plaatsse van 8 of 9 Mylen op 't hoogst'; S^a. Cruz, in 't Eiland Teneriffa, en la Gate in 't Eiland Kanarië, Noord-west- ten Noorde en Zuid-west- ten Zuide, op 16 Mylen afstand: in plaatsse, dat de Ligtinge, door Zee-lieden gedaan in 't Gezigte die'r twé Plaatssen, daaraan 10 Mylen afstands van malkanderen geeven, en derzelver Strekkinge, Zuid-oost en Noord-west stellen. Het zoude geen einde hebben, indien ik in de Navorssinge van alle die Dingen wilde treeden. 't Is uit de Daghregisters der Zeelieden, zo wel van de Scheepen des Konings, als van de Komp. der Indiën, die ter Bewaarkámer der Zeevaard zyn, dat ik getrokken hebbe het vervaarlyk getal der noodwendige Aanmerkingen, om myne Kaarte te bevestigen, en my de vrymoedigheid te geeven, my dus te verwyderen, van allen die my in dit Soort van Arbeid voorgegaan zyn.

III. Ik hebbe eene byzondere Kaarte gegeeven, van 't Eiland Teneriffa: gants verschillende van die der Engelssen, die niets anders als een zeer gebreklyk Stuk is, en waarvan men geen Licht bekoomen kan, zo wel belangende de Grootte als aangaande de Gedaante van dat Eiland. De Baaijen en de Forme der Kuste, zo wel als de Piek en de andere Bergen deezes Eilands, zyn 'er zonder eenige Evenrédigheid. Om daarvan overtuigd te wezen, is 't genoeg, aantemerken, dat zy, daarop, nog Graaden nog Schaale gemaakt hebben.

Eveneens, hebben zy 't Eiland Madera behandeld. Ik hebbe 'er insgelyks, eene klyne Kaarte van gemaakt, waarin ik getragt hebbe, alle de Kennisse te verzamelen, welke men 'er van heeft. 't Eiland Porto Santo hebbe ik 'er by gevoegd, 't welk de Engelssen vergeeten hadden; en ik hebbe, aan de Woeste-Eilanden, de Grootte en de Legginge gegeeven, die hen toekoomt.

IV. Ik hebbe veele Verbéteringen en Veranderingen gebragt, in de Kaarte van den Kabo-Verdsen Eilanden; en byna aan alle de verscheide Deelen, van de Westkuste van Afrika.

V. Ik hebbe gantselyk vermaakt, de Kaarte van den Loop der Riviere Sanaga, welken de Engelssen getrokken hebben, uit het geene

Labat

Labat *daarvan in't Licht gaf, maar dien zy niet wel uitgevoerd hebben. Ter meerdere juistheid, hebbe ik 'er de Graaden van Breedte en van Lengte bygevoegd; en ik hebbe afzonderlyke Grondtékeningen daarvan af-getrokken, om dezelfden elders te plaatsſen. De* Engelsſen *hadden, daarmede, die Kaarte belaaden: 't geen een Soort van Verwarringe veroirzaakte, welke men in de* Geografië *niet te veel vermyden kan*

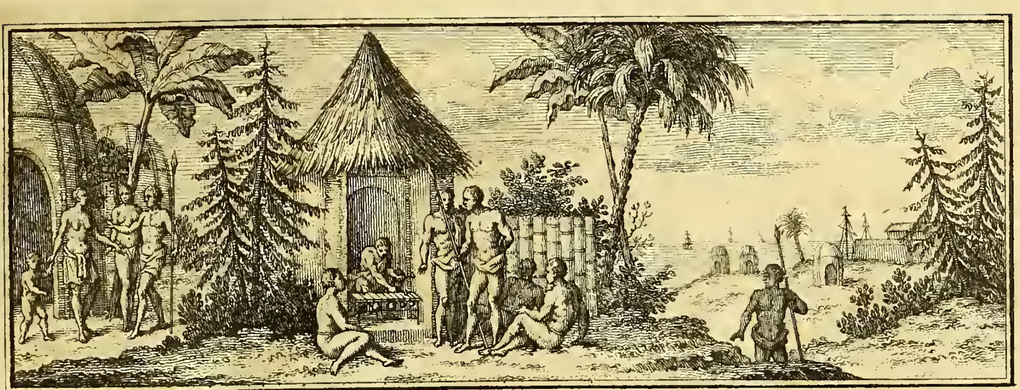
VI. Ik *hebbe eene klyne Kaarte gegeeven, van 't Eiland* Arguin, *en de nabuurige Kuste, met eene genoegſaame Aanwyzinge van de Banken en Gronden die het omringen.*

VII. Ik *hebbe gegeeven, een Plan van de Stad, en van de Ankeringe van* St. Jago, *of* Ribeira Grande, *Hoofdſtad der* Kabo-Verdſen *Eilanden, ter Plaatsſe geligt door eenen Fransſen Ingenieur; en ik geeve die hier, met te grooter Vermaak, ter oirzaake de* Engelsſen *ons gegeeven hebben, een ſlegt klyn Gezigt, of Grondtékeninge, van de Rée en Stad van* St. Jago, *getrokken uit de Reizen van* Dampier: *'t welk ik ook behouden hebbe, op dat men daarvan de Vergelykinge zoude konnen maaken, en zig overtuigen, van de Noodzaake waarin wy ons bevinden, om hen niet blindeling te kopiëeren.*

VIII. Ik *hebbe eene Grondtékeninge gegeeven, van 't Eiland* Goerée, *en deszelfs Veſtingwerken. Men kan 'er eenig Vertrouwen in ſtellen. Zy is my medegedeeld, door de Heeren Direkteurs van de* Komp. der Indiën. *Men zal dezelfde verſchillend vinden, van die welke de* Engelsſen *ons gegeeven hebben; en die ik daarnevens behoude, op dat men de gemelde Vergelykinge zoude konnen maaken. Ik hebbe by myne Grondtékeninge gevoegd, de byzonderheeden der Zee, naamelyk de Dieptens en de Ankeringen, die rond-om dat Eiland zyn.*

Veel *verder zoude ik dit Verſlag konnen voeren: maar dit ſchynt my genoegſaam, om te doen zien, dat ik in uwe Oogmerken pooge te treeden; en dat ik, nog Arbeid nog Zorgvuldigheid hebbe beſpaard, om te naderen tot dien wensſelyken Trap van Volmaaktheid, waarvan ik gevoele, nog zeer verre af te zyn.*

HIS-

J. V. Schley fecit 1747

HISTORISCHE BESCHRYVING DER REIZEN.

TWÉDE DEEL.

DERDE BOEK.

REIZEN DER ENGELSSEN NAAR OOST-INDIEN, *VOOR RÉKENINGE VAN DE* OOST-INDIËSE-MAATSCHAPPYE.

I. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *James Lancaſter* (1) in den Jaare 1601.

§. I.

Uit-reize, *tot aan de* Kaape.

LANCASTER. 1601.

Eerſte Inleg der Maatſchappye.

'T WAS tyd voor den Engelsſen, om de Vrugt, van zo veele ongemeene Onkoſten en gevaarlyke Onderneemingen, te verzamelen. Nu verhief zig een vermogende Maatſchappy van Kooplieden, onder den Naame van *Ooſt-indiëſe Kompanji.* Deeze maakten eene Beurze, van 72,000 Pond Sterlings, om gebruikt te worden, tot Scheepen en Koopmanſchappen, ter dryvinge van den Koophandel op den *Ooſt-indiën*

(1) Vervolgens Sir *James.* Hy was een van de Maatſchappye, waar aan 't Voorrecht verleend wierd.

LANCASTER. 1601.

Staat van de Vloote.

diën (1). Zy kogt en rustte uit, vier ruime Scheepen: 1, *de Draak*, van 600 Ton, en 202 Man, onder Kaptyn *James Lancaster*, Generaal van de Vloote; 2, de *Hektor*, van 300 Ton, en 108 Man, onder Kaptyn *John Middleton*, Vice-Admiraal; 3, de *Ascension*, van 260 Ton en 32 Man, onder *William Brand*, Bewindsman des Handels; 4, de *Susanna*, van ----, Ton, en 84 Man, onder Kaptyn *John Hayward*. Op elk Schip waren drie Kooplieden, om malkanderen in gevalle van afsterven optevolgen. Daarby quam nog *de Guest*, een Schip van 130 Ton, ten Voorraad-Schip. Deeze Vloot was voorzien, met Manschap, Voorraad, en Behoeftens, voor twintig Maanden; en voerde, in Koopmanschappen en *Spaans-geld*, ter waarde van 27,000 Pond Sterling. Al 't overige der Beurze was besteed, ten Koop en Uitrustinge der Scheepen; ter voorzieninge van dezelfden, met alle Noodwendigheeden; en ter Opschietinge van de Leeninggelden, der Soldaaten en Matroozen. Koningin *Elizabet*, hiertoe van de Maatschappye gebeden zynde, verleende dezelfde haare Brieven van Voorschryvinge, aan verscheide Vorsten van *India*: aanbiedende, met hen, in Verbond van Vrede en Vriendschap te koomen. En, dewyl geen groot Bedryf wel uitgevoerd kan worden, zonder een volstrekt Gezach: deswegens stond zy den Generaal toe eenen Lastbrief van Krygs-vermogen.

De Admiraal verkrygt een' Lastbrief, van Krygsgezach.

Narigtinge voor de Vloote.

DEN 13 *Februari* 1601 vertrok de Vloot, van *Woolwich*: maar wierd, door gebrek van Wind, zo lange op den *Theems* en in *Duins* opgehouden, dat het Paaschen was, voor zy te *Dartmouth* konde koomen. Hier hield zy zig 5-of 6 Dagen op, om haar Brood en anderen Voorraad inteneemen: waarna zy, den 18 *April*, 't zeil zette, en in *Torbay* viel. Daar zond de Generaal, den Scheepen hunne Narigtinge: om zig onderling, op Zee, gezelschap te konnen blyven houden; en, ter betékenisse van de Verzamelplaatsen, ingevalle zy door Storm of andere Toevallen van-een raakten. Deeze Plaatsen waren, 't Zog van *Kanarië*; de Baai van *Saldanna*, indien zy niet boven KAAPE DE GOEDE-HOOPE konden koomen; voorts Kaap *St. Roman*, op *Madagaskar*; 't Eiland *Cirne* (of *Diego Rodrigues*); en laatstlyk, *Sumatra*, eerste Oord der Handelinge.

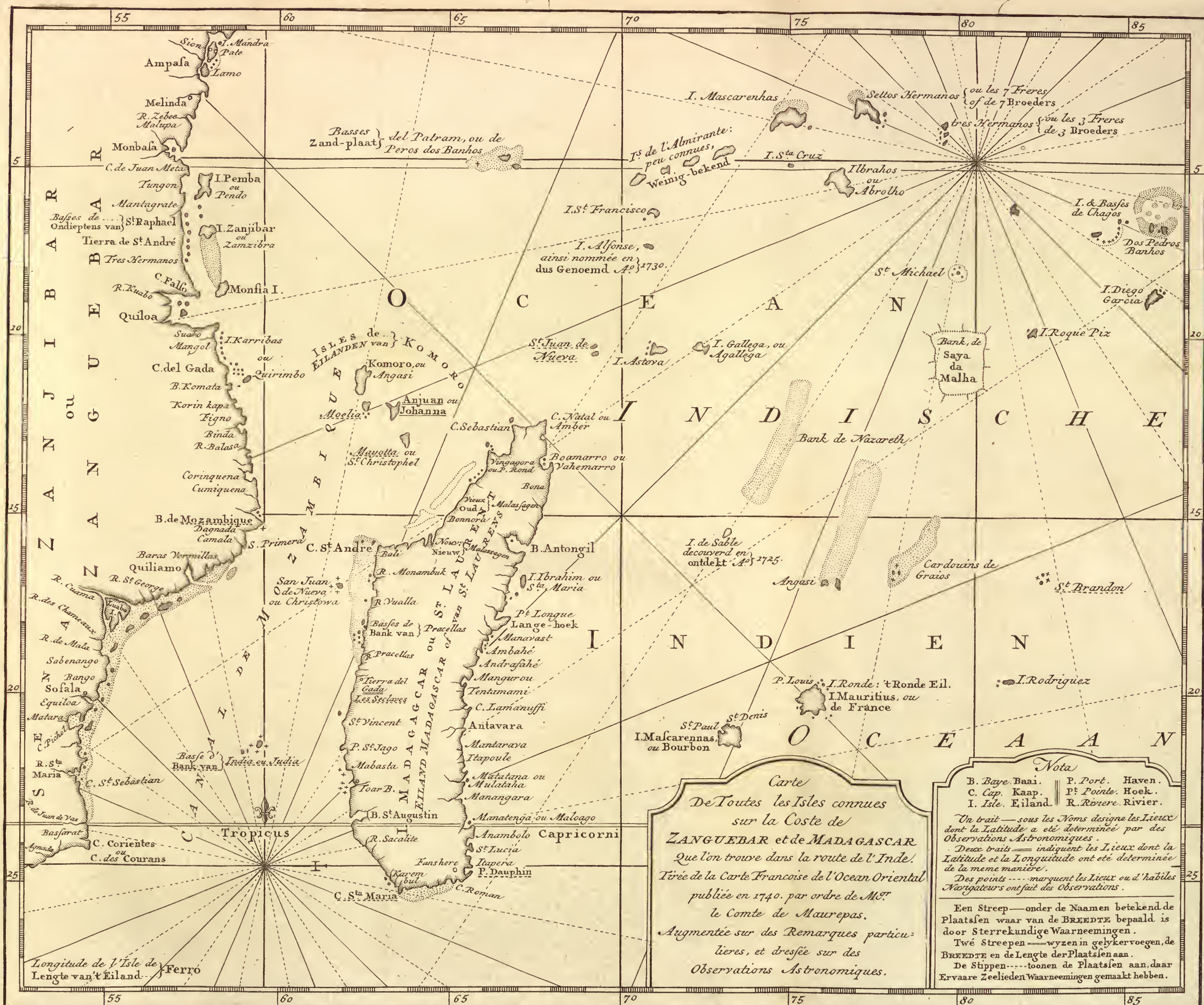
Vertrek der Vloote.

Kanarise-Eilanden.

DE Wind gunstig geworden, vertrokken zy, den 22 *April* 1601, naâr den *Kanariën*. Zy hadden, den 5 *Mai*, 't gezigt op *Alegranza*, 't Noordlykste deezer Eilanden. Hunnen Koers hielden zy, tussen *Forte-ventura* en *Groot-Kanarië*, aan 't Zuidlykste van dit laatste. Hier vielen zy in Kalmte, veroirzaakt door 't Hoog-land, langs de Kuste. Den 7 diende de Wind hen, uit den Noord-Ooste: houdende 't Zuidwest-ten Zuide, en Zuid-Zuidwest, tot 21 en eenen-halven Graad. Van den 11 tot den 20, was hun Koers, meest Zuid, tot op 8 Graaden: zynde de Wind, geduuriglyk, Noordlyk en Noord-oost.

OP

(1) Deeze Reize was geschikt op den voet, volgende den Openen-Brief van Koninginne *Elizabet*, dit zelfde Jaar verkregen, gelyk bevoorens aangehaald is, I. D. p. 275, (2). 't Verhaal, vervattende 16- en eene halve Bladzyde, is in *Purchas 's Pilgrims*, Vol. I. p. 147. Den Naam des Schryvers vind men niet; maar 't schynt, uit veele Plaatsen, dat hy aan Boord des Admiraals was. Kaptyn *John Davis*, die bevoorens met den *Hollanderen* gevaaren had, was Opperstuurman der Vloote; en Kaptyn *Lancaster* is dezelfde, die A°. 1591 naâr den *Indiën* geweest was: zie hiervooren p. 407.

J. V. Schley, direx.

KAART van alle de bekende EILANDEN op de *Kust* van ZANGUEBAR en van MADAGASCAR, welke op den *Vaard* naar *Indie* gevonden worden.
Gemaakt na de Fransse-Kaart van den Ooster-Oceaan, *uitgegeeven, Ao. 1740., op Bevel van den Hre. Grave de* Maurepas:
Vermeerderd *op byzondere* Aanmerkingen; *en geschikt volgens* Sterrekundige-Waarneemingen.

Op deeze Breedte vonden zy de Stiltens en Tégenwinden, welke op de Kuste van *Guinée*, in dit Jaargetyde, zeer geduurig zyn. De Orkaanen, Tempeesten, Donder en Blixem, woeden 'er verschriklyk, met groot gevaar voor den Scheepen. Zo dra deeze schynen te dreigen, op de minste Veranderinge in de Lucht, haast men zig, om alle Zeilen inteneemen: maar dikwyls gebeurd het, in weêrwille van Zeemans vlyt, dat de Ramp spoediger is dan alle Voorzorge. Van den 20 *Mai* tot den 21 *Juni*, leidden zy meestendeels in zulke Kalmte, of met Tégenwind uit den Zuide te worstelen, dat zy met moeite den 2 Graad, Noorderbreedte, konden bereiken. Hier namen zy een *Portugeez-Schip*. 't Behoorde te *Viana*; 't quam van *Lissebon*; en 't was van twé Karakken en drie Galioenen, gaande nâar den *Oost-indiën*, op Zee afgeraakt. De Galioenen waren gezonden, om de Kuste gadeteslaan; en anderen Land-aart te verhinderen, daar te handelen. Men haalde uit de Pryz, 146 Pypen Wyn, 188 Vaten Olie, en 55 Oxhoofden Meel. Dit quam den Engelssen zeer wel, op de Reize; en de Generaal verdeelde het, evengelykelyk, op zyne Scheepen.

LANCASTER. 1601. Groote *Stiltens*, enz. op de *Guineesse Kust*.

Den laatsten *Juni*, de Wind Zuid-oost, liepen zy door de *Linië*, en verlooren 't gezigt van de Noord-Sterre. Toen hielden zy koers, Zuid-Zuidwest, met eenen Zuid-oosten Wind. Dus staken zy boven Kaape *St. Augustyn*, op 26 Mylen afstand. Zy waren, den 20 *Juli*, voortgezet op 19 Graaden 40 Minuuten, Zuid: zynde de Wind dagelyks Oostlyker gedraaid. Hier ontlaadden men *de Guest*, 't geen den Voorraad voerde, welken de vier Scheepen in *Engeland* niet hadden konnen inneemen: men ontblootte haar van Mast, Zeilen, Raan, en brak 't vordere tot Brandhout, waarna men den Romp liet dryven. Den 24 liep men, door des *Steenboks-Keerkring*: de Wind Noord-oost ten Noorde, en de Koers Oost-Zuid-oost zynde. 't Vertrek uit *Engeland* was 6-of 7 Weeken te laat geweest, om eene gelukkige Reize te konnen doen: 't had hunnen tégenspoed onder de *Linië*, en deez de menigte Zieken veroirzaakt, die zig nu onder 't Scheepsvolk bevonden. Deswegens gaf de Generaal, den 29 *Juli*, op 28- en eenen-halven Graad zynde, narigting aan elk Schip, om 't naâr de *Saldanna-Baaije*, of naâr *St. Helena*, ter Verversinge te zetten.

Kaap *St. Augustyn*.

Den 1 *Augusti* quamen zy, op 30 Graaden, Zuid, daar een Zuidweste Wind hen begunstigde. De *Scorbut* had hen nu zo overweldigd, dat alle de Scheepen, uitgenomen des Generaals, naauwlyks Volk genoeg hadden om de Zeilen te behandelen. Die Wind voerde hen, tot 250 Mylen van de KAAPE: waarna hy in 't Ooste ging. Daaruit bleef hy, 15-of 16 Dagen heerssen. Dit deed de Ziekte wederom, zodanig, de overhand neemen, dat de weinige Gezonden daar door getroffen, en de Kooplieden zelfs genoodzaakt wierden, tot het geringste Scheepswerk te helpen verrigten. Eindelyk schoot een goede Wind wederom uit, die hen, den 9 *September*, in de *Saldanna Baaije* voerde. De Generaal liep voor-uit, om 't Anker te werpen; en zond toen aanstonds zyne Sloepen, ter hulpe van den anderen Scheepen, die zelve niet vermogend waren hun Anker te laaten vallen.

Menigte Zieken aan boord.

Saldanna-Baai.

LANCASTER zelfs haastte, zig naâr hen, met genoegsaam aantal Volks, om hunne Sloepen uittezetten. De goede staat, waarin zyn Manschap was, wierd toegeschreeven aan *Citroen-sap*. Hiervan had hy eenige Flessen

Middel tegens 't *Scorbut*.

Lancaster. 1601.

met zig, in Zee genomen; en daarvan, zo lang als 't duurde, aan elk Man op zyn Schip, drie Lépels nugteren gegeeven: niet duldende dat zy, vervolgens, voor 's Middaghs, iets aten. Dit Middel zoude te betere uitwerkinge gehad hebben, indien de Maats zig aan gemaatigdheid overgegeeven, en zig van Zout-Voedzel hadden willen onthouden. De Zoute-Spyz, vooral lang op Zee geweest zynde, is de eenige oirzaak der *Scorbut*. Door dat Middel genas de Generaal, veelen der zynen, en bewaarde den overigen. Hoewel zyn Schip eens zo sterk bemand was, dan de andere: evenwel had hy, zo menigte Zieken, nog Dooden niet, als zy.

Vlyt des *Generaals*, om zyn Volk te verquikken.

De zorge des Generaals, bragt den Vlootelingen, wel dra, verquikkinge toe. Hy wendde zelfs, naâr den Wal, om hen Verversfingen te bezorgen. Beuzelingen, als Mesfen, Spykers, stukken oud Yzer, schonk hy eenigen der Inwoonderen, dien hy ontmoette, tot hunne uitterste vernoeginge: op dat zy hem Vee zouden bezorgen. Hy sprak met hen, in Dieren-Spraake, zedert de Verwarringe te *Babel* onveranderlyk gebleeven. *Boée!* gebruikte hy om eenen Os, *Mœe!* om een Schaap te betékenen. Dit Volk verstond het, zelve zonder hulpe van eenigen Tolk. Vervolgens beval hy, dat de Zeilen der Scheepen te Lande gebragt, en daarvan Tenten voor den Zieken geslaagen zouden worden; alsmede, dat men 'er Verschansfinge om zoude maaken, ter Verdédiginge tegens eenigen Aanval, der Landzaaten. Hy régelde ook, de wyze, om met deezen te handelen, als zy met hun Vee quamen. Vyf- of zes Man, daartoe benoemd, zouden alleen tot hen uitgaan. Alle de overigen, nimmer onder de dertig Musketiers en Piekeniers moetende wezen, zouden niet digter aan de Markt mogen koomen, dan 5- of 600 Voet, op 't minst', daarvan: altyds geschaard in een Gelit, met het Musket op den Forkétstok, vaardig tegens allen Toevallen. Deeze schikking wierd striktelyk waargenomen. Niemant durfde met den Inboorelingen gaan spreeken, zonder uitdruklyk Verlof. De Schryver houd dit de oirzaak te zyn, van den grooten Vrede en Vriendschap, die vervolgens onderling heersten: in tegenstellinge, van 't geene laatst den *Hollanderen* overquam, waarvan 5- of 6 Man, verraaderlyk doodgeslagen wierden.

Zyne wyze Voorzorg.

Handel, met den *Afrikaanen*.

Den derden Dagh, na 't aankoomen der Vloote, bragten de Afrikaaners veele Osfen en Schaapen, die voor stukken van oude Yzere-Hoepels gekogt wierden. Eenen Os had men, voor twé Stukken, elk van 8 Duim; en voor een Stuk van 8 Duim, bequam men een Schaap. Nog scheenen zy daarmede zeer vergenoegd. Dus hadden de Engelsfen van hen, in 10- of 12 Dagen, 1000 Schaapen en 42 Osfen; en zy zouden 'er nog veel meêr hebben konnen bekoomen, indien zy 't toen noodig geoirdeeld hadden. Men deed dat Vee graazen, op de Heuvelen, rond-om de Tenten. Deswegens hielden de Wilden geduurende 12 Dagen op, van meêr Vee aantevoeren. Evenwel quamen zy, de Legerplaatsse dikwyls bezoeken; en toen men hen téken deed, van meêr Schaapen te brengen, weezen zy, op dien, welke geweid wierden. Dit deed den *Engelsfen* oirdeelen, dat zy meenden, men wilde zig hier ter neêr zetten; en dat zy, deswegens, geen meêr Vee aanbragten.

Aart van 't Vee, en der Inwoonderen.

Hunne Osfen zyn zo groot, als die der *Engelsfen*, en zeer vet. Veele hunner Schaapen waren veel breeder; en, na hun gevoelen, veel beter dan dien

dien van *Engeland:* 't Vlees was uitſteekend goed, vet en aangenaam. De Landzaaten deezer Plaatsſe zyn, van getaande Kleure, goede Geſtalte, en ſnel ter Voet. Hunne Woorden koomen, alle, uit de Keele. Zodanig klokken zy met de Tonge, dat geen der *Engelsſen*, in 7 Weeken verblyfs, bequaam was, een enkeld Woord hunner Taale te leeren: maar zy, in tegendeel, verſtonden aanſtonds de tékenen, welke men hen maakte. LANCASTER. 1601.

GEDUURENDE 't verblyf alhier, was de verfrisſing zo goed, dat alle Zieken volkoomen herſteld wierden: vier- of vyf uitgezonderd, welke, gevoegd by dien, welken men voor de aankoomſte verlooren had, 105 Man uitmaakten. Men oirdeelde zelve, dat de Herſtelden veel ſterker, dan by hun vertrek uit Engeland, en beter tegens de Zuider-Luchtſtreeke gehard waren. Gezonde Lucht voor den Zieken.

---

§. II.

Vervolg *der* Reize, *tot den* Nikobar-Eilanden.

DEN 24 *Oktober* beval de Generaal, den Tenten aftebreeken, en 't Volk aan Boord te gaan. Met Hout en Vers-water voorzien, ſtak hy den 29 weder in Zee. Men liep uit de Baaije, by een klyn Eiland, leggende in den Mond derzelfde. Dit is zo uittermaaten vol Zee-Kalvers en Pinguinen, dat Scheepen 'er overvloedelyk verversſinge zouden konnen bekoomen: ingevalle hiertoe geene andere Plaatsſe, omſtreeks was. Over de *Saldanna-Baaije* ſtaat, een zeer hooge Berg, vlak als eene Tafel, de *Tafelberg* genoemd (*). Zulk onderſcheiden téken, om eene Haven te vinden, is op deeze gantſe Kuſte niet aantetreffen: men kan hem, gemaklyk, 17- of 18 Mylen uit Zee beſpeuren. Vertrek, van de KAAPE.

'S MORGENS den 1 *November*, quamen zy, boven de KAAPE DE GOEDE-HOOPE, met friſſen Wind uit den Weſt-Noordweſte. Den 26 vielen zy, aan den Hoek van 't Eiland *Madagaskar*, wat ten Ooſte van Kaape *Sebaſtiaan.* Op 5 Mylen, van de Kuſte, vonden zy 25 Vadem water. De Afwyking van 't Kompas wierd, weinig min of meêr dan 16 Graaden, bevonden. Op eenen *Ooſt-* en *Weſttogt*, helpt de kennisſe der Afwykinge beſt: vooral, op eene *Ooſt-indiëſe* Reize. Gewigtige Waarneeming.

MEN hield het vervolgens, tot den 15 *Deſember*, zo zeer Ooſtelyk als men konde: om 't Eiland *Cirne*, in eenige Kaarten *Diego Rodriguez* genoemd, te bereiken. Maar, na hunne koomſte aan *Madagaskar*, vonden zy den Wind ten Ooſte, Ooſt-Zuid-ooſte, en Ooſt-Noord-ooſte: zulks 't hen ondoenlyk was, 't daarop te zetten. Dus met den Winden te blyven worſtelen, De *Scorbut* overvalt hen weder.

(*) Men zoude hieruit moeten beſluiten, dat zy eigenlyk in de *Tafelbaaije* waren geweeſt, en deeze den Naam van *Saldanna* had; ten minſte dat men dezelfde, toen, met de byzondere *Saldanna-Baaije* vermengde, of deezen gantſen Hoek, onder den Naame van *Saldania* (gelyk 't oirſpronglyk hier zegt) gemeenlyk begreep. Daar ſtaat ook, *over the Bay*; 't Franſch vertaald het *boven de Baaije*; en wy zouden 't dus ook hebben konnen doen: maar, hoe dan 't gevolg optemaaken? is de *Tafelberg* een téken, om de eigenlyke *Saldanna-Baaije* te vinden?

LANCASTER. 1601.

len, op hoope van veranderinge, daar het Volk wederom door 't Scorbut overvallen wierd, kon van slegt gevolg wezen. De Kaptyn van den Vice-admiraal, sloeg deswegens den Generaal voor, in de Haven van *Antongile* te vallen, om de Quaale met Oranje- en Citroen-appelen te keeren. 't Wierd, door hem en den Raad, goedgekeurd.

DEN 17 hadden zy, 't Zuiderdeel van S^t. *Maria*, in 't gezigt; en zy ankerden, den volgenden Dagh, tusfen dat Eiland en *Madagaskar*. Terwyl zy hier reeden, hebbende de Sloepen naâr Land om die Vrugten gezonden, verhief zig zulken Storm, dat drie der Scheepen van hunne Ankers geslagen wierden. Hy hield 16 uuren aan. Vervolgens keerden de Scheepen weder, en bequamen hunne verloore Ankers.

Eiland S^t. *Maria* en deszelfs Bewoonders.

'T EILAND S^t. *Maria*, is hoog en vol Bosch. De Inwooners zyn zwart: de Mans zeer fraai en lang. Zy hebben gekroest Hair: dogh aan 't Voorhoofd zetten zy 't, wel ter hoogte van drie Duimen, met een Toppét op, gelyk de Vrouwen in *Engeland* doen. Gants naakt gaanze, hebbende alleen de Schamelheid bedekt. Zy zyn zeer handelbaar, en schynen te gelyk dapper. Rys, en wat Visch, is hun Voedzel. Evenwel, dewyl hun Oogst aanstaande, en hun Voorraad zeer dun was, kon men 'er maar weinig Rys bekoomen. Vers-water is 'er genoeg, op twé- of drie Plaatsfen ten Noorde van 't Eiland, maar niet gemaklyk te haalen. Behalven de Rys, en de voorgemelde Vrugten, bequam men 'er maar een weinig Geiten-melk. Men zag 'er maar eene Koe: dogh 't Volk dreefze wegh, zo dra 't den *Engelsfen* te lande zag. Ter oirzaake van de weinige Verversfinge, daar te bekoomen, en 't zo gevaarlyk op de Rée te reiden zynde, gaf de Generaal bevel, naâr de Baaije van *Antongile* te zeilen. 't Goed Jaargety was verloopen; de Ooste-winden gingen al meêr heersfen; en 't Volk was ziek.

Baai van *Antongil*.

DEN 23 verlieten zy dit Eiland, en ankerden, den 25, in de Baaije van *Antongile*, op agt Vadem waters, tusfen een klyn Eiland, leggende in den Boezem der Baaije en de Kuste, op eene zeer goede en veilige Rée. De beste ankering is, evenwel, onder 't Eilandje. Want, geduurende hun verblyf, stiet een vreeslyke Storm uit: die 't naaste aan 't Eilandje reeden, zynde onder den Wind, hielden 't best'. Twé Scheepen wierden driftig, met drie Ankers voor den Boeg: zynde de Grond modderig, en niet vast. Landende, op 't klyne Eiland, vonden zy op de Rotzen geschreeven, dat vyf *Hollandse Scheepen*, twé Maanden bevoorens, daar geweest waren; en midlerwyle, door ziekte, 150- of 200 Man hadden verlooren.

Zy landen en handelen.

'S DAAGHS, na zy hier op *Madagaskar* quamen, vervoegde zig 't Landvolk by hen; en gaf hen door tékenen te kennen, dat de vyf *Hollandse Scheepen*, 't meestedeel hunnes Voorraads getrokken hadden. Evenwel quamen zy, in onderhandelinge met den *Engelsfen*, voor Rys, Hoenders, Oranje-appelen, Citroenen, en andere Vrugten: maar zy hielden 't, te hoog, en bragten maar een gering aantal. De Markt was, by eene Riviere. Men liep daar, met de Sloepen in. Die ten Handel verkooren waren, landden; de overigen bleeven, 50- of 60 Voet daarvan, in de Sloepen: daar men hen niet konde bykoomen, en zy met de Wapenen in de hand, tegens allen voorval, vaardig stonden. Verscheide Dagen verliepen, eêr men konde overeen koomen. Vooral, die van 't Zuide en 't Oostlyke-Deel, zyn zeer gesleepen en ongemaklyk in den Handel. Ten zy men op zyn stuk blyve

staan,

ſtaan, zal men 'er gantslyk niet mede te regt raaken. Geduuriglyk dringen zy op meêr; en, koomt men 'er toe, niemant wil dan, vervolgens, onder dien Pryz verkoopen. Zulks zorg moeſt gedraagen worden, dat de een niet meêr dan de ander gaf. LANCASTER. 1601.

DE Generaal, dit ziende, beval vaſte Maaten te maaken; en régelde, hoe veéle Glaze-Kraalen men daarvoor zoude geeven (1). Dit wierd ook, ten aanzien der Vrugten, waargenomen. Na eenige knibbelinge, wierd men 't eens. De lévering was opregt, zonder eenig verſchil. Men bequam hier, over de 15 Tonnen Rys; 40- of 50 Schépels, van hunne Erreten en Boonen; groote menigte Oranje-appelen, Citroenen, enz.; en agt Osſen, met menigte Hoenders.

GEDUURENDE 't verblyf alhier, ſtelden zyn eene Pinasſe op, groot 18 Ton, waarvan zy de Stukken uit *Engeland* gebragt hadden. De Boomen, die hier in overvloed waren, verſchaften hen Planken, waarmede men haar verdubbelde. Zy was geſchikt, op de aankomſte in *Indië*, den Scheepen vooruit te loopen. In deeze Baaije ſtierf, op den Admiraal, de Hoogbootsman, de Predikant, de Heelmeeſter, en tien Gemeenen; op den Vice-admiraal, de Schipper en twé anderen; en op de *Aſcenſion*, ſneuvelden de Kaptyn en 's Bootsmans-Maat, door een droevig toeval. Toen de Hoogboots-man, des Admiraals, naâr Land ter begraaffenisſe gevoerd wierd, verzelde ook de Sloep der *Aſcenſion* de Lykplegtigheid. Volgens Zeegebruik, van 't Kanon te losſen als een Offiſier ter Uitvaard word gebragt, ſchoot de Konſtapel drie Stukken af, zonder gelet te hebben, dat 'er de Kogels op zaten. Een van dien vloog in de Sloepen, der *Aſcenſion*, en doodde den Kaptyn en 's Bootsmans-maat. Dus vonden deeze hunne Grafſtée, daarze 'er eenen naâr toe leidden. De ziekte, waaraan de andere overleeden, was de Loop: ontſtaan, na meeninge des Schryvers, van 't Water 't geen zy dronken. 't Was 'er Winter, wanneer 't 'er ſterk régend, en 't Land wierd 'er van overſtroomd: zulks de Waters niet gezond waren, gelyk zy gemeenlyk in deeze heete Geweſten, geduurende den Régentyd zyn. Deeze ongeſteltenis word ook dikwyls veroirzaakt, door met de Borſt bloot te gaan: gelyk 't Volk dikwyls wil doen, als 't verhit van den Arbeid is.

Stellen 'er eene Pinasſe t'ſamen. *Ziektens.* *Ongeval, door onvoorzigtigheid.* *Opmerking voor de Gezondheid, in Heete-Landen.*

DE Vloot verliet deeze Baaije, den 6 *Maart*, 1602; en den 16 viel zy, aan 't Eiland *Roque-Piz*, op 10 Graaden, 30 Min., ten Zuide. De Generaal zond zyne Sloepe, om eene Rée te zoeken: maar deeze vond 'er meeſtendeels, zulke eene Diepte, dat 'er de Scheepen niet veilig konden reiden. Dus liep hy 't Eiland langs. 't Scheen zeer ſchoon, en behaaglyk: uitſteekend vol Gevogelte, en Kokos-geboomte. Zulk eene lieflyke Reuk quam 'er van 't Land, als of 't een Bloemtuin ware. Ingevalle 'er goede Ankerplaats voor Scheepen was, zoude het een Oord van zeer groote Verversſinge wezen. Als de Sloepen maar naâr Land wendden, zagen zy Overvloed van Viſch; en de Vogels quamen, in zulke menigte, rond-om hen vliegen, dat de Roeijers een groot getal daarvan, met hunne Riemen doodſloegen: de vetſte en de beſte zynde, dien ze op hunne gantſe Reize bekoo-

1602. *De Vloot vertrekt.* *Eiland Roque-Piz.*

(1) By gebrek van zodanige Voorzorge, heeft men zig veel benadeeld in de *Virginiëſe Volkplantinge*. Terwyl ſommige uit Noodzaake, andere uit Achteloosheid, meêr gaven dan de overigen, reez de Pryz der Dingen bovenmaate. *Purchas.*

LANCASTER. bekoomen hadden. Veel grooter getal Scheepen, dan die deeze Vloote uitmaakten, zoude 'er zig van hebben konnen voorzien.

1602. DEN 13, op 6 Graaden, ten Zuide, viel de Vloot op eene Schákel Rotzen: men zag deeze, 5 Vadem onder zig. 't Gevaar ontroerde haar te meêr, wyl 't onvoorzien was. Men wikkelde 'er zig vaardig uit, en vond wel dra 8 Vadem water; waarna men 't Ooſt hield. Van boven uit den Maſt, zag men een Eiland, ten Zuid-ooſte, op 5- of 6 Mylen afſtand, zeer laag Land. Zy oirdeelden het, *Candu* te zyn: dogh, volgens Rékeninge, waren zy nog zo verre niet Ooſtwaart gevoerd. Dertien- of veertien Mylen verder, vielen zy op eenen anderen Kéten Rotzen. Men wierp het ſtraks Zuidlyk over; en men ontmoette andere Rotzen, na 12 Mylen gezeild te hebben. Verſcheide wegen opſpeurende, vond men niets dan Rotzen rond-om zig, met 20- of 30, en op ſommige Plaatsſen tot 40- of 50 Vadem Waters daartusſen. Derd'halven Dagh waren zy hier, in 't uitterſte Gevaar, en konden geenen Wegh vinden om 'er uit te geraaken. Ten laatſte beſlooten zy 't, Noordwaart te zetten; en vonden, op 6 Gr. 43 Min., 6 Vadem waters. De Pinas ging altyd peilende vooruit: met bevél, t'elkens Téken te geeven, welke Diepte zy had, op dat de Vloot haar mogt volgen.

Gevaarlyke aan-een-ſchákeling van *Rotzen*.

Nikobar-Eilanden. UIT die Zwaarigheid gered, liep men met veranderlyke Winden, tot den 9 *Mai*: wanneer men den *Nikobar-Eilanden* in 't gezigt bequam. Men ankerde voorts, aan de Noordzyde van 't Kanaal. Maar de Wind, Zuidweſt loopende, was de Vloot genoodzaakt, de Ankers te ligten, en 't naâr de Zuidzyde te zetten, onder een klyn Eilandje, leggende na aan den Oever. Hier bequamen zy, weinig Ververſinge: uitgenomen fris Water, en eenige Kokos-neuten. 't Volk quam aan Boord, in lange Kanoos, elk 20- en meêr Man konnende voeren. Gommen veilden zy, voor Amber, waardoor menig bedrogen wierd: want al dat Ooſterſe-Volk, legt het op Bedriegerye toe. Ook veilden zy Hoenders, en Kokos-neuten; maar zy hieldenze zo duur, dat men 'er maar weinig van kogt. De Vloot hield zig hier 10 Dagen op: met haar Geſchut te rigten, en den Scheepen te herſtellen, om vaardig te zyn, op haare aankoomſte in de eerſte Haven, welke niet verre-af was.

Eiland *Sombrero*. DEN 20 *April*, zetten zy 't Zeil, naâr *Sumatra*. De Stroomen en de Wind, blaazende ſterk uit het Zuid-Zuid-weſte, hinderden hen grootelyks. Dus op-en-neêr ſtuivende, bequam de Admiraal twé Lekken. Dit noodzaakte hen, aan 't Eiland *Sombrero* te loopen (1) 10- of 12 Mylen, Noord van *Nikobar*. Hier verloor de Admiraal een Anker: de Grond was zo vuil, vermengd met overvloed van valſche Koraal en ſommige Rotzen, dat zulks den Kábel doorſneed. 't Volk deezer Eilanden gaat naakt, hebbende alleen de Schaamte met een ſtuk Linnen bedekt, 't geen als een Gordel om den Midde, en tusſen de Beenen doorgaat. Alle zynze getaand, en beſchilderen het Aangezigt, met verſcheide Kleuren. Zy zyn ſterk van Léden, maar zeer vreez-achtig: geene van hen wilde aan de Scheepen, nog aan de

(1) Dus genaamd, ter oirzaake, aan 't Zuid-einde van 't grootſte Eiland (want daar is een Ritz van deezen) een Berg is, welks Tóp naâr eenen Zonneſcherm gelykt.

de Sloepen koomen. De Generaal had eenigen hunner Prieſters, of Offeraars, gezien. Deeze waren gekleed, maar zo eng om 't Lichaam, of zy 'er ingenaaid waren. Zy hadden een paar Hoorns op 't Hoofd, agterwaarts gekant, zo wel als hun Aangezigt geverwd, met Groen, Zwart, en Geel. Een Staart ſleepte hen achter na, even gelyk de Duivel in *Engeland* verbeeld word. Gevraagd, naâr de oirzaake deezer Uitruſtinge, gaven zy ten antwoord, dat de Duivel hen dus verſcheen, in hunne Offeringen; en dat deswegens hunne Prieſters, zyne Dienaars, dus toegetákeld waren (1). LANCASTER. 1602.

DIT Eiland is vol Geboomte, 't geen wegens deszelfs Beloop, Grootte, en Stévigheid, aan 't grootſte Schip ten maſting kan dienen. Men vond een klyne Plant, op Strand, welke met der tyd tot eenen Boom opgroeid. Zo dra men haar aanraakt, duiktze in de Aarde, en moet met geweld uitgetrokken worden. Geplukt zynde, vind men eenen Wurm, die de Wortel daarvan is. Na maate de Plant opgroeid, verminderd de Wurm, tot deeze ten laatſte gantſelyk in den Boom veranderd zynde, de Boom wortel vat, en in de dikte groeid. Deeze Herſchepping, zegt de Schryver, is een der grootſte Wonderen, welke ik ooit in alle myne Reizen gezien hebbe: maar dit's 't nog niet al. Indien deeze Boom uitgehaald word, als hy klyn is, vallen 'er de Bladers af; en de Schors, toen zy verdorde, veranderde in eenen harden Steen, gelykende naâr witte Koraal. Dus word deeze Wurm, in twéderhande verſchillende Wézens veranderd (2). Van deezen bewaarden de Engelsſen veelen, en bragtenze in hun Vaderland. Vreemde Plant.

(1) 't Moet een Vinding, of Miſlag van *Lancaſter* wezen, by gebrek van hunne Taale te verſtaan.

(2) Dit zoude wel een volkoome Verdichtzel konnen zyn, en zyn Oirſprong genomen hebben van 't Koraal, toevalliglyk op Schulpviſch groeijende.

---

§. III.

Koomſt, en Handelinge, te Achen.

ZY verlieten *Sombrero*, den 29 *Mai*; quamen, den 2 *Juni*, in 't gezigt van *Sumatra*; en ankerden, den 6, op de Rée van *Achen*, omtrent 2 Mylen van de Stad. Hier vonden zy, 16- of 18 Zeilen, van verſcheiden Landaart: ſommige van *Bengale*, andere van *Kalikoet*, genoemd *Malabaren*; *Guzaratters*, *Peguërs*, en *Pataners*. Aan boord quamen, twé *Hollandſe Kooplieden*: daar gelaaten, om de Taale en gewoontens des Lands te leeren. Deeze verhaalden, dat zy by den Koning zeer welkoom zouden wezen, welke verlangde, den Vreemdelingen aantehaalen; en dat de Koningin van *Engeland*, in deeze Geweſten zeer befaamd was, wegens de groote Overwinningen, welke zy op den Koning van *Spanje* had behaald. Dien zelfden Dagh zond de Generaal, den Kaptyn *Middleton*, met vier- of vyf Edellieden tot zyn gevolg, om by den Koning te gaan; en hem te berigten, dat hy van den Generaal deezer Vloote gezonden was, die Laſt en eenen Brief had, van de beroemdſte Koninginne van Engeland, aan den waardigſten Koning van *Achen* en *Sumatra*. Dat dezelve dus wenſte te weeten, of 't zyner Kon. Maj. Koomſt te *Achen*. Kapt. *Middleton* aan den Koning gezonden.

LANCASTER. 1602.

welbehaagen ware, Gehoor aan den Afgezant te verleenen, om zynen Brief overteleveren en zynen Laſt afteleggen; en hem Vrygeleide te geeven, zo voor hem als den zynen, overeenkoomſtig met de bekende Wet der Volkeren.

'sKonings antwoord.

De Kaptyn wierd zeer vriendlyk ontfangen, van den Koning: die hem zyn Verzoek ten vollen toeſtond, en veele Vraagen deed. Hy vergaſtte hem, vervolgens; en ſchonk hem, by zyn vertrek, eenen Rok, en Tulband van *Kaliko*, met Goud bewerkt: hier, een blyk van zonderlinge gunſte zynde. Aangaande den Generaal, zyn Wil was, dat die eenen Dagh aan boord zoude blyven, om zig van de vermoeijinge der Zee wat uitteruſten; en den daaraanvolgenden Dagh, te Lande, ten Gehoore te koomen. Dit konde hy, met zulke volkoome zékerheid doen, als of hy in de Heerſchappye, van de Koninginne zyne Meeſtereſſe was. Maar, twyffelde hy aan zyn Koninglyk Woord, Gyzelaars zouden hem, tot zyn volle genoegen, gezonden worden.

De Generaal gaat te Lande.

Den derden Dagh begaf zig de Generaal, naâr den Wal, verzeld met omtrent dertig der zynen. Aan Land ſtappende, ontfingen de *Hollandſe Kooplieden* hem, en geleidden hem naâr hun Huiz', gelyk 't vaſtgeſteld was: want hy wilde geen Huiz', voor zig neemen, alvoorens hy den Koning geſproken had. Aanſtonds daarna quam een Edelman, den Generaal zeer hóffelyk begroeten. Hy verklaarde daarnevens, dat hy van zyne Majeſteit quam, en eiſchte den Brief der Koninginne. Dit weigerde de Generaal. Deeze antwoordde, dat het een Voorrecht des Afgezants was, in die Gedeeltens van de Wereld waaruit hy quam, zyne Brieven aan den Vorſte zelfs overteleveren: niet, aan iemant, die deszelfs Perſoon verbeeldde. Daarop verzogt de Hoveling, het Opſchrift te zien. Dit las hy, en ſchreef 't af, gelyk ook den Naam der Koninginne; en bekeek het Zégel, zeer ernſtelyk. Vervolgens nam hy, met groote Hoflykheid, zyn afſcheid, om verſlag van 't voorgevallene te doen.

Word ten Gehoore geleid.

Eenige oogenblikken daarna, zond de Koning zes groote Elefanten, met veele Trompetten, Trommen, en Vaanen; als mede een groote menigte Volks, om den Generaal naâr 't Hof te geleiden: zulks de Drang uittermaate groot was. De grootſte die'r Elefanten, was omtrent 13- of 14 Voet hoog; en had een klyn Kaſteeltje, gelyk een' Koets, op zynen Rug, bedekt met Karmoſyn-fluuweel. In 't midde van dit, was een groote goude Schótel, bedekt met een ſtuk Seije, uitneemend ryklyk bearbeid, waaronder 's Koningins Brief gelegt wierd. De Generaal ſteeg, op eenen anderen Elefant. Eenige van zyn gevolg reeden, insgelyks; en andere gingen te voete. Aan de Poorte des Hofs gekoomen, deed een Edelman ſtil houden, om 's Konings verder welbehaagen te verneemen: maar keerde aanſtonds te rug, verzoekende hem binnen te treeden.

Koomt ten Gehoor des Konings.

De Generaal quam, in 's Konings jegenwoordigheid. Hy maakte zyn Eerbewyz, na 's Lands-gewoonte; en verklaarde, gezonden te zyn, van de grootmagtigſte Koninginne van *Engeland*, om zyne Hoogheid te begroeten, en met hem in Verbond van Vrede en Vriendſchap te treeden. Hier viel de Koning den Generaal, in de réden, zeggende, Ik ben verzékerd, dat gy vermoeid van zulke eene zwaare Reize zyt; ik begeere, dat gy neder zit, om u te verfriſſen; gy zyt zeer welkoom, en zuld bekoomen, 't geene gy

gy, rédelyker-wyze, voor de Zaake uwer Meeſteresſe kond eiſchen: want, zy is alle Vriendſchap en opregt Onthaal waard, zynde een Prinsſes van edele Gemoedsneigingen, voor zo verre de Faam van haar verbreid. De Generaal, beſpeurende 's Konings begeerte, bood hem den Brief der Koninginne aan. Hy ontfing dien hartiglyk, en gaf denzelfden, aan eenen Hoveling, by hem ſtaande. 't Geſchenk wierd toen voortgebragt. Het beſtond, in eenen Zilveren-Lampetſchotel, met een Fontyn daarop, weegende 205 Onçen; eenen grooten Zilveren-Kop; een' ryken Spiegel; eenen Helm, met deszelfs Vederboſch; een' Kóker, met zeer ſchoone Schietpiſtoolen; eenen ryken geborduurden Draagband; en eenen Waaijer, van Véderen. Alles wierd van eenen Hoveling aangenomen. Alleenlyk nam de Koning den Waaijer in de hand, en beval eene zyner Vrouwen, hem daarmede te bewaaijen. Dit ſcheen hem, onder alles van 't Geſchenk, 't beſt aanteſtaan. Toen zette zig de Generaal op den Grond néder, volgens 't gebruik aldaar. Men rigtte een groot Gaſtmaal aan. Al de Diſchgeregten waren, van zuiver Goud; of van een ander Metaal, daar grootelyks ge-acht, genoemd *Tambayk*, zynde een vermenging van Goud en Kóper. Geduurende 't Onthaal dronk de Koning, verheven zittende in eene Gallerye omtrent eenen Vadem hoog van den Grond, den Generaal dikwyls toe, van eenen Wyn genoemd *Rack* [Arak]. Deez Drank word van Rys gemaakt, en is zo ſterk als eenigen onzer Brandewynen: een weinig is genoeg, om iemant te bevangen. De Generaal, dit bemerkende, dronk met 's Konings verlof, na den eerſten Teug, enkeld Water, of daarmede vermengd. LANCASTER. 1602.

'T FEEST over zynde, deed de Koning zyne Juffers koomen, om te dansſen; en zyne Vrouwen, om daaronder haar Muſiek opteheffen. Deeze Vrouwen waren rykelyk uitgedoſt, en verſierd met Ermringen en Juweelen. Dit word een uitneemende Gunſt gerékend: want zy zyn gemeenlyk niet te zien, van iemant, dan van dien, welken de Koning grootelyks wil vereeren. Eindelyk ſchonk de Koning den Generaal, eenen fynen witten Rok van *Kaliko*, rykelyk met Goud bewerkt; eenen zeer ſchoonen Gordel, Turksmaakzel; en twé Kritsſen, een ſoort van Ponjerds. Dat alles deed hem een Edelman aan, in 's Konings jegenwoordigheid. Op deeze wyze wierd hy afgevaardigd, met zeer groote Hoffelykheid. Een wierd met den Generaal gezonden, om verkiezinge van een Huiz in de Stad te doen, daar 't hem beſt bevallen zoude. Dogh hy bedankte, deezemaal, voor die gunſte: verkiezende naâr boord te gaan, en den Koning tyd te laaten, om de Brieven der Koninginne te overweegen. Vereerd van den Koning.

DE volgende Reize, dat de Generaal zig naâr 't Hof begaf, had hy eene lange onderhandelinge met den Koning. Deez betuigde, indien de Voorſlagen van Harte quamen, dat hy goede réden had, daarvan wel te denken; dat hy zeer gewillig was toetebrengen, tot het Verbond 't welk haare Maj. met hem begeerde te maaken; eindelyk, dat hy, betreffende den Koophandel, zyne Beveelen aan twé zyner Edelen had gegeeven, om met den Generaal daarover te handelen: beloovende, dat het geene haare Maj. verzogt had, toegeſtaan zoude worden. Dit wierd van eene andere Gaſterye gevolgd: waarna de Generaal vertrok. Den volgenden Dagh zond hy naâr die Edelen, dien de Koning hem genoemd had, om den Tyd voor de Onderhandelinge te verſtaan. Een van deezen was, de Opper-Bisſchop Geneigdheid des Konings.

Lancaster. 1602. des Koningryks; een Man van Verdiensten, en zeer groote Achting', beide by den Koning en 't Volk: want hy was zeer wyz, en gemaatigd. De ander was een van den Ouden Adel, een Persoon van veel Deftigheid: maar niet zo bequaam, voor Staatshandelingen, als de Prelaat.

Onderhandeling over een Verbond.

Men stelde eenen Tyd vast, ter t' Samenkoomste. De Onderhandelingen wierden, in 't *Arabiës* gedaan. Beide, de Bisschop en de Edelman, verstonden deeze zeer wel. In deeze gelegenheid was een *Jood*, uit *Engeland* medegebragt, welke die Taale in volmaaktheid sprak, van grooten Dienst aan den Generaal. Deez deed veele Eischen, raakende den Vrydom voor den Kooplieden. De Bisschop vroeg, wat Rédenen hy had, om den Koning te doen besluiten, hen zulks toeteſtaan. Daarop stelde de Generaal voor, de Geneegenheid en Vriendschap der Koninginne; derzelver Gewigt, in 't Beschermen van anderen, tegens den Koning van *Spanje* (1) den gemeenen Vyand in deeze Gewesten; haaren edelen Moed, in 't weigeren van den Aanbod zyner Staaten (2); dat zy nimmer zoude dulden, dat eenig Vorst haar in goede Diensten overtrof; dat haare Heirkragten menigte Overwinningen, op den Spanjaarden hadden bevogten, en der *Portugeezen* aanslagen tegens anderen Gewesten hadden verhinderd; dat de Groote Heer van *Turkeije*, alreeds gekoomen was in Verbond met haare Majesteit, op zeer luisterryke Voorwaarden. Daarbenevens bragt de Generaal veele Rédenen by, belangende de Voordeelen, spruitende uit den Koophandel. Hy wendde voor, dat de Koning niet onbewust konde wezen, van den Voorspoed dien de Koophandel over alle Landen bragt, en van de Vermeerderinge der Inkoomsten des Vorsts, door de Tollen der Waaren; dat het Vermogen een's Staats groeide, na maate van den Rykdom der Onderdaanen, welke door den Koophandel vermeerderd wierd; en dat, hoe gunstiger men den Vreemdelingen ontfing en behandelde, hoe meêr de Koophandel bloeide, en bygevolg de Vorst ryker wierd.

Voorslagen ten *Koophandel*.

Ten aanzien van *Achen*, in 't byzonder, zeide de Generaal, dat deeze Haven zeer wel gelegen was, voor den Handel van *Bengale*, *Java*, den *Molukkos*, en *China*; dat deeze Landstreeken, hebbende hunne Waaren te verkoopen, niet feilen zouden hier te koomen invallen; dat dus des Konings vermogen opreizen, de Handel der *Portugeezen*, en hunne Kragt in de *Indiën*, allengs verminderen zoude; dat ingevalle zyne Maj., eenige Kunstenaars noodig mogt hebben, hy deezen uit *Engeland* zoude konnen bekoomen, enkeld met hen voor hunne Reize te voldoen, en volle Vryheid te laaten van te rugtekeeren, als zy 't verlangden; dat eenige andere Noodwendigheeden, welke zyn Vaderland uitleeverde, tot 's Konings dienste zouden wezen: in vooronderstellinge, dat zyne Maj. niets zoude eischen, 't welk de Koningin niet met vermaak konde toestaan, of strydig zoude wezen met haare Eere, de Wetten, of haar Verbond met Kristen-mogendheeden.

De

(1) De Koning van *Spanje* was toen mede Koning van *Portugal* [gelyk bevoorens aangehaald is] en bygevolg van de Bezittingen in den *Oost-indiën*.

(2) Dit ziet, op 't Verwerpen van Huuwelyk met *Filips II.*, door Koninginne Elizabet gedaan.

DE Generaal eiſchte verder, dat zyne Maj. zonder uitſtel, eene Afkondiginge zoude laaten doen, dat niemant zyn's Volks den *Engelsſen* zoude mishandelen: maar hen, in tegendeel, hunne Zaaken geruſtelyk zoude laaten verrichten? Dit wierd aanſtonds ingewilligd, zelve zodanig, daar den Ingezeetenen ſcherp verboden was, by Nagt uittegaan, mogten de *Engelsſen* zulks zo wel by Nagt als by Dagh doen: enkeld onder deeze verpligtinge, indien iemant van hen op ontydige uuren langs Straat gevonden wierd, zoude 't Gerecht dien te rug, naâr 's Generaals wooninge brengen, en daar overléveren.

LANCASTER. 1602.

Afkondiging ten Voordeele der *Engelsſen.*

DEEZE By-eenkoomſt eindigende, vroeg de Bisſchop den Generaal, om zyne Rédenen en de Voorrechten, dien hy voor den Kooplieden in 's Koningins Naame eiſchte, by Geſchrifte te hebben: ten einde het den Koning te laaten zien? Zeggende, dat hy daarop, binnen weinige Dagen, zyn's Majeſteits antwoord zoude bekoomen. Vervolgens viel 'er eenig geſprek voor, betreffende de Zaaken van 't *Kriſtendom*; en men liet het, voor deezen tyd, by veele Gelukwensſingen.

'T GE-EISCHTE Geſchrift aan hen ter hand geſteld zynde, vervoegde zig de Generaal, ter naaſte reize, naâr 't Hof. Zig geplaatſt vindende voor den Koning, in een Haanegevegt (een van de grootſte Vermaaken deezes Monarchs) zond hy zynen Tolk, om zyne Ootmoedigheid aan den Vorſte afteleggen, met verzoek, zig de Zaake te er-inneren, waarover men in t' Samenkoomſte geweeſt was. Daarop riep de Koning den Generaal, en zeide hem, dat hy gewillig was in een Verbond met haare Majeſteit te treeden; dat hy 't, van zyne zyde, onſchendbaar zoude nákoomen; en dat deszelfs Eiſchen, en de Artykelen, door eenen zyner Geheimſchryveren geſchreeven, en van hem zelfs bekragtigd zouden worden. Vyf- of zes Dagen daarna, ontfing 't de Generaal ook, uit Konings eigen hand, met menigte gunſtige Betuigingen.

Gunſtbewyzen des Konings.

DE voornaamſte Deelen van 't Verbond waren, 1, dat de *Engelsſen* vry Inkoomen en Handel zouden hebben; 2, dat hunne Goederen vry van in- en uitgaande Rechten zouden zyn; 3, dat hunne Scheepen, Goederen, en Manſchap, in geval van Schipbreuke, vry zyn, en alle Hulpe te *Achen* genieten zouden; ten 4, dat zy Vryheid zouden hebben, om Uitterſte Wil te maaken, en van hunne Goedéren te beſchikken, aan dien 't hen behaagde; ten 5, dat alle Overeenkoomſten van Koop en Handel beveſtigd, en bevél ter Betaalinge gegeeven zouden worden; ten 6, dat zy Gerichtspleeginge over hunne Misdaadigers zouden oeffenen; ten 7, dat men hen Recht zoude doen, wegens den Inboorelingen, voor Beleedigingen hen aangedaan; ten 8, dat hunne Goederen niet opgehouden, nog Pryz' daarop geſteld zouden worden; en, ten 9, dat zy allerwegen Vryheid van Gewisſe zouden hebben.

Inhoud van 't Verdrach.

DIT Verbond van Vrede en Vriendſchap vaſtgeſteld zynde, waren de Kooplieden geduuriglyk bezorgd, om Péper ten Laadinge der Scheepen te bekoomen. Men bequam evenwel, maar klynen Voorraad, ter oirzaake van den laatſten ſlegten Oogſt. Eenige der Inboorelingen gaven te kennen, dat men, in eene Haven, genoemd *Priaman*, omtrent 150 Mylen van daar, aan 't Zuid-einde van 't Eiland, eene klyne Scheeps-laadinge zoude

Men begint den Handel.

LANCASTER. 1602.

de konnen bekoomen. Men zond 'er de *Susanna* naâr toe, met Kaptyn *Middleton*, en Opper-kooplieden.

Zwaarigheeden om Laadinge te bekoomen.

GEEN weinig waren zy benadeeld, door 't verkeerd berigt van Kaptyn *John Davis*, Opperstuurman der Vloote. Deez had den Kooplieden, voor hun vertrek van *Londen* gezegt, dat men 'er Péper konde hebben, voor vier *Spaansse Reaalen* van agten, het Quintaal: nu kostte 't hen meest, twintig. Dit bragt den Generaal, in groote verlegenheid, hoe zyne Scheepen te laaden, en zyn goed Geloof te behouden; zo wel, als de achtinge zyner Reederen te ondersteunen, en de Eere zynes Lands te bewaaren, ingevalle hy leeg uit den *Indiën* moest keeren. Daarenboven waakte de *Portugeesse* Afgezant, op elken stap dien hy deed: onge-acht deez, geenerwegen, ingang by den Koning had. 't Laatst, dat die ten Hove was geweest, had hy verlof gevraagd, om eene Faktoorye opterigten, en een *Fort* aan 't Inkoomen der Haven te bouwen: onder voorgeevinge, van de Goederen zyner Kooplieden te beveiligen, dewyl de Stad aan brand onderheevig was. Maar de Koning antwoordde hem, „ Wil uw Meester eene Doghter aan mynen Zoone „ geeven, dat hy zo bezorgd voor 't behoud mynes Lands is? 't Behoefd „ niet, ten Koste van 't bouwen een's Forts te zyn. 'k Hebbe een bequaam „ Huiz daatoe, Land-waarts in, twé Mylen van deeze Stad. Dit wil ik „ hem, voor 't gebruik zyner Faktoorye laaten: zy zullen 'er, buiten vreeze van Vyand of Vuur wezen, dewyl ik hen beschermen zal ".

---

§. IV.

Vervolg van de Handelinge van Lancaster *te* Achen, *enz.*

Indiaan, Verspieder der Portugeezen.

WEINIG daarna viel 'er een *Portugeez* Schip in, gelaaden met Rys, uit de Haven van *Bengale*. De Kaptyn daarvan, ging by den Afgezant zynes Land-aarts, t'Huiz leggen. Een Indiaan, hem toebehoorende, quam aan de Huizinge der *Engelssen*, Hoenderen veilen. De Generaal, hem voor eenen Verspieder houdende, beval hem wel te ontfangen, en dat men zyne Hoenderen altyds rykelyk zoude betaalen. Ten laatste nam de Generaal eene gelegenheid waar, om met hem te spreeken. Vraagende van waar hy quam, en uit welk Land hy was, voegde hy 'er by „ Een Jongman van „ uw Gelaat, verdiend betere Bedieninge, dan Hoenderen te loopen veilen". De Indiaan antwoordde, *Myn Heer! Ik diene den Portugeessen Kaptyn, en ben nog Slaaf nog Vry, maar wel Vrygebooren. Zo lang ben ik by hem geweest, dat hy my nu gedeeltlyke zyn eigen rékend: want die Land-aart is zo vermogend, dat men hen niets betwisten kan.* De Generaal voerde hem daarop toe, „ Indien „ de Vryheid zo kostelyk by u is, zyt gy waardig dezelfde te bekoomen. „ Wat wild gy voor dien doen, die u uwe Vryheid wil bezorgen, en u „ bevryden, van daarover met uwen Meester te pleiten"? *Vryheid! Myn Heer* (antwoordde de Indiaan) *is zo kostelyk als 't Leeven. Myn Leeven wil ik waagen, voor dien die my zodanige Weldaad bewyst. Leg my eenigen Dienst op, welke ik u kan bewyzen; en myne Wilvaardigheid, zal myne Betuiginge sterken.*

„ Wel-

„ Wel-aan! (hernam de Generaal) gy beweegd my, om te beproeven of „ gy opregtlyk spreekt. Wat zegt de Afgezant, van my en myne Vloote; „ en wat beoogd hy "? De Indiaan gaf ten antwoord. *Myn Heer! Hy heeft eenen Verspieder, aan Boord van alle uwe Scheepen gehad: eenen* Chinees, *die gedúuriglyk omgang met uw Volk houd. Deez heeft hem niet alleen Affchryvinge gegeeven, van uwe Scheepen, en derzelver Laadinge, maar ook van al derzelver Geschut, en hoe dit gesteld is, met den staat uwer Manschap aan Boord. Hy vind uwe Scheepen sterk, en wel voorzien: maar, ter oirzaake der Ziekte, houd hy ze zwak van Volk, en gemaklyk, by verrassinge, met geringe Magt wegh te neemen. Dus meend hy, binnen weinige Dagen, dat Berigt naâr* MALAKKA *te zenden, ten einde zodanige Magt te verkrygen, om uwe Scheepen op hun vertrek te overvallen.* „ Uw Afgezant is zo gek niet (zeide de Generaal lachende) als gy „ hem verbeeld: want hem is genoeg bekend, dat ik weinig bezorgd ben, „ voor al de Kragt welke de zynen daar gints hebben. Hy zoekt maar, u en „ elk wys te maaken, dat de *Portugeezen* zo sterk zyn, als zy wel geerne „ wilden weezen. Maar, ga uwes Weghs! Koom somtyds, en verhaal „ my vorder, wat de Afgezant uitvoerd, en wanneer hy dat Berigt naâr *Ma-* „ *lakka* zal zenden. En hoewel 't my weinig verscheeld, die dingen te „ weeten, zo zal ik u uwe Vryheid bezorgen, ter oirzaake uwer Goede- „ wille ". LANCASTER. 1602.

Door den *Engelssen* gewonnen.

DE *Indiaan* ging, met alle tékenen van vergenoeginge heenen. *Lancaster* bedroog zig niet, in 't gevoele 't welk hy van hem had. 't Geen de Afgezant den eenen Dagh deed, wist hy den anderen. De Guit speelde zyne rolle zo meesterlyk, dat niemant in 's Afgezants huizinge, nog by den Engelssen zelfs, 'er achter quam. Hy had alle de noodige Eigenschappen, van een' Verspieder: zynde ergwaanend, agterhoudend, behendig, en listig; en hy vetrouwde niemant het geheim. Hy openbaarde zig alleen, aan den Generaal: houdende zig voorts zo onnozelyk, als of hy 's Generaals vraagen, maar toevalliglyk beantwoordde. Want hy vreesde, dat het geheim van 't Hoenderverkoopen, by den *Engelssen* uit mogt breeken: 't geen ten voorwendzel diende, van zynen ommegang tot hunnen 't.

't Geheim aan den Koning bekend gemaakt.

DE Koning verhaalde eens, met den Generaal in gesprek zynde, dat de Koning van *Siam* hem eenen Afgezant gezonden had, wegens eene onderneeminge op *Malakka;* en welke Zeemagt hy denzelfden woude byzetten, ingevalle hy dien dienst deede: want de Koning van *Achen* is vermogend, een groot getal Galeijen te wapenen, als hy 'er vier- of vyf Maanden tyd toe heeft. Dit voorstel ondersteunde de Generaal, met veele rédenen; en nam hieruit gelegenheid, 't stout gedrach des *Portugeessen Afgezants* aantehaalen: zeggende, dat deeze maar als een Verspieder gekoomen was, om de kragt zyn's Ryks te ontdekken. *Ik ben 't wel bewust* (zeide de Koning) *'t zyn myne Vyanden, gelyk ik van hen moet wezen. Maar, hoe koomt gy dat te weeten?* De Generaal antwoordde, dat de Afgezant Verspieders rond-om hem hield, om alle zyne bedryven te ontdekken, en in zyne voorneemens te dringen; dat hy, onder andere, een Besték van zyne Scheepen had doen maaken, om het naâr *Malakka* te zenden, ten einde van daar Magt te bekoomen, en hem te overvallen. *Hebt geen vreeze van gevaar, uit dien Oord* (zeide de Koning): *want al 't Geweld, 't welk zy te* Malakka *hebben, is niet bequaam u eenig ongeval te baaren.* „ Ik vreeze hun Magt niet (antwoordde „ de

LANCASTER. 1602.

„ de Generaal) maar wel, hen te zullen mifchen: want, zo dra zy berigt „ zullen hebben, van myn Uitloopen, ben ik verzékerd, dat zy in hunne „ Havens zullen fnellen, zulks 't my niet mogelyk zal wezen, hen te ont„ moeten. En deswegens zoude ik uwe Maj. bidden, twé van 's Afge„ zants Dienaars te doen aanhouden, die binnen drie Dagen, niet van hier, „ maar uit eene uwer andere Havens zullen vertrekken, daar zy een Vaar„ tuig zullen huuren, om zo veels te zékerder overtegaan. Indien uwe „ Maj. hen daar aanhoude, zal zy eenigen hunner Aanflagen ontdekken ". *Wel aan! Laat my hun vertrek weeten* (zeide de Koning wederom) *en gy zuld zien, wat ik voor u doen wil.* De Generaal voorts, van zynen Hoender-man, deswegens berigt bekoomen hebbende, gaf 'er den Koning kennis van. Twé Dienaars des *Portugeez*, vertrokken met hun's Meefters Brieven, naâr eene Haven, omtrent 25 Mylen van *Achen*. Daar huurden zy een Vaartuig, en gingen t'Scheep. Een fnel Zeiler agterhaalde hen, zo dra zy over de Baare, eene Myle van de Stad ftáken. Men vroeg hen, van waar zy quamen en waar zy naâr toe gingen? Zy antwoordden van *Achen*, en aan den *Portugeesfen-Afgezant* te behooren. De Gerichts-amtenaar wendde voor, dat zy Dieven moeften wezen, en hunnen Meefter beftolen hebben: dus zoude hy hen daarnaâr toe zenden, om zig te verantwoorden. Dit gefchiedde. Maar, men droeg zorge, om zig van hunne Befcheiden te verzékeren.

Toebereidzelen ten *Kruistogt.*

De Koning gaf den Generaal kennisfe, van den Inhoud; en de *Indiaan* quam vervolgens, daaghlyks, zyne Hoenders veilen: gelyk hy bekende, met zyn's Meefters weeten. Onderwyl naderde *September*, 't Jaargety waarin de Generaal meende uitteloopen. De Afgezant had verlof verworven, om te vertrekken. Zo dra de Generaal dit verftond, ging hy naâr 't Hof, daar de Koning in 't midde zyner gewoone Vermaaken zat. Hy zond zynen Tolk, om de Eere van een Gehoor te verzoeken. Aanftonds riep de Koning hem, en vroeg wat van zyn begeerte was? De Generaal zeide, dat hy zo veele Gunften van zyne Hoogheid genooten had, dat het hem aanmoedigde, nog eene van zyne Maj. te verzoeken. *Wat is 't*, (zeide de Koning) *zyn 'er nog meêr* Portugeezen *naâr* MALAKKA *gegaan, om uwe Maatregelen te verhinderen?* „ Ja (antwoorde de Generaal): de Afge„ zant zelfs heeft uwer Majefteits verlof, om te gaan, als 't hem behaagd; „ en hy heeft beflooten, over vyf Dagen te vertrekken ". *En wat wild gy hebben, dat ik daarin doe?* zeide de Koning. „ Enkeld hem 10 Dagen te „ houden, tot ik met myne Scheepen vertrokken ben ": gaf de Generaal, ten befcheid. *Wel nu!* (zeide de Koning, lachende) *dan moet gy my, op uwe te rugkoomfte, een zoet* Portugeez-Meisje *medebrengen; en dan zal ik te vreden zyn.* De Generaal maakte voorts, allen haaft welken hy konde. Hy liet den Kooplieden, onder 's Konings befcherminge, tot zyne wederkoomfte; met bevél, midlerwylen zo veel Péper te koopen, als zy konden: om den *Ascenfion* te vollaaden, die meêr dan drie-vierde deelen Laadings binnen had. Drie Scheepen vaardig zynde, was de Kaptyn van een *Hollands-Schip* (1) hier op de Rée leggende, begeerig den Generaal op deezen Togt te verzellen. 't Was een Schip van 200 Ton; en 't had zo weinig Geld, om

Een *Hollands-Schip* in Maatfchappye met den *Engelsfen.*

(1) De Kaptyn van dit *Hollands-Schip* was genoemd, *Spilberge*: volgens *Purchas.*

om in te koopen, als de *Engelsſen*. Deswegens was hy aanſtonds vaardig, op 't aanbod van een agtſte, in 't geene bekoomen zoude worden. De Generaal, affcheid van den Koning neemende, ſtelde hem voor, Mesſieurs *Starkey* en *Styles*, twé zyner Opperkooplieden, om midlerwyl den Handel te dryven; en zy wierden gunſtelyk, onder zyne Beſcherminge genomen. Hy zette, den 11 *September* 't zeil, naâr de Straate van *Malakka*. LANCASTER. 1602.

NA zyn vertrek hield de *Portugeesſe-Afgezant* daaghlyks aan, om te vertrekken. Men ſtelde, onder allerlei voorwendzels, zyn *Paſport* uit. De Koning zeide hem zelfs, ten laatſte, wyl de *Engelsſe-Afgezant* met zyne Scheepen in Zee was, dat deez hem zoude konnen aantreffen, en mishandelen; en hy antwoorde, daarvoor niet bedugt te wezen, wyl zyn Fregat zo wel zeilde, dat hy hem niet vreesde al had hy maar een's Schips lengte vooruit. Eindelyk verwierf hy 't, 24 Dagen na *Lancaſter* Zee gekoozen had. Dit was den *Engelsſen* zeer voordeelig: want, ingevalle hy bevoorens vertrokken ware, zouden allen Scheepen, door ligte Vaartuigen van *Malakka*, gewaarſchouwd zyn geworden. Nu lag hy 25 Mylen van deeze Stad zelfs, zonder dat het 'er bekend was.

DEN 3 *Oktober*, ontdekten zy een Zeil. 't Was tegens den Nagt; en men verſpreidde zig, anderhalve Myle van malkanderen, op dat het hen in de Duiſternisſe niet ontglippen mogt. 't Verviel onder den *Hektor*, die 'er eenige Stukken op los brandde. Dit deed 'er de andere Scheepen, mede op- af koomen. Men beſchoot het eenigen tyd; en 't wierd vervolgens geſtaakt, uit vreeze, dat het in den grond geboord mogt worden. Met het aanbreeken van den Dagh, viel de Kaptyn, met eenigen in de Sloepe, en quam zig vrywilliglyk overgeeven. De Generaal nam aanſtonds alle voorzorge, om de Plunderinge voortekoomen. Hy deed den voornaamſten Perſoonen, op zyne Scheepen verdeelen; en uit deezen vier der zynen op de Pryz' overgaan, die niemant duldden overtekoomen: zo om 't Plunderen te beletten, als wyl zy verantwoorden moesten, voor 't geen aan 't Gewigt en de Verdeelinge zoude koomen te ontbreeken. 't Schip wierd ontlaaden, door deszelfs eigen Bootsman en Matroozen, zonder eenige hulpe der *Engelsſen:* deeze ontfingen alleen, de Goederen in hunne Booten, en voerden ze aan Boord der aangeweeze Scheepen. In vyf- of zes Dagen, haalde men 'er dus uit, 950 Baalen *Kalikos* en *Pintados*, benevens menigte andere Koopmanſchappen. Daarenboven was 'er, een groot getal Rys en andere Goederen in, waarvan de *Engelsſen* weinig werk maakten. Een Storm, vervolgens opkoomende, bragt men al 't afgeligte Volk wederom op de Pryz'; en men verliet haar, reidende op haar Anker. Dit Schip, groot 900 Ton, was van S^t^. *Thoma* (1) in de Baaije van *Bengale*, en ging naâr *Malakka*. Daar waren meêr dan 600 Perſoonen op, zo Mans, Vrouwen, als Kinderen. Nimmer wilde de Generaal aan haar Boord gaan, zo wel om den zynen, als om zynen Réderen, niet te doen denken, dat hy zyn eigen belang behartigde. Hy was zeer verheugd, over deezen Winſt, welke alle zyne ongeleegendheeden vervulde. Nu was hy niet meêr verlegen, om Geld, maar om eene Plaatsſe, waar hy 't overige der Goederen, tot de Aan-

Zy neemen een' ryke Pryz.

(1) *St. Thomas*, of *Meliapor*, by *Madras*. PURCHAS zegt, dat het de *Karak* was, van *St. Thome* in *India*.

LANCASTER. 1602. Aankoomste van Scheepen uit *Engeland*, in veiligheid zoude konnen laaten.

Een Hooz. Den 22 *October* keerde men, naâr *Achen.* Onderwegh viel een zwaare Hooz, digt by den Admiraal, en bragt hem in groot gevaar. Deeze Waterspuiten schieten plotsling, met ongemeen geweld, uit de Lucht: niet dropsgewyze, maar als een volle Stroom. Zulk eene zoude een Schip in den Grond slaan, indien zy 'er op viel. Zy duuren, somtyds, wel een quartiers-uurs lang; en doen de Zee schuimen, tot eene ongemeene hoogte, door 't geweld haarer Schok.

---

§. V.

Te rugkoomst te Achen, *en handel op* Java.

De Vloot koomt wederom te Achen. DEN 24 *October*, wierp de Vloot wederom 't Anker, in de Haven van *Achen.* De Generaal aan Land koomende, vond alle den Kooplieden in welstand. Zy roemden grootelyks, 't onthaal 't welk zy midlerwyl van den Koning genooten hadden. Deswegens zogt de Generaal, uit de veroverde Goederen, 't geen hy oirdeelde den Koning best te lykenen. Hy schonk het, by wege van Erkentenisse, op zyne koomst' ten Hove. De Koning ontfing het, verwelkoomde den Generaal, en scheen zeer verheugd, over den goeden uitslag tegens den Portugeezen. Maar hy voegde 'er by, dat de Generaal 't beste had vergeeten, 't geene hy hem aanbevolen had: naamelyk, en aartig *Portugeez-Meisje.* De Generaal gaf daar op ten antwoord, dat hy 'er geene ontmoette, de Eere waardig hem aangebooden te worden. Waarop de Koning zeide, indien 'er iets in zyn Koninryk was, 't geen hem behaagen konde, dat hy 'er zynen Goeden-wil mede vergelden zoude.

Toebereidzelen tot het Vertrek der Vloote. DE Generaal beval voorts, den Kooplieden, al de Péper, Kaneel, en Nagelen, welken zy ondertussen opgekogt hadden, aan boord van den *Ascension* te laaten brengen. Schaars was 't, des Schips volle Laading. Dit Jaar, viel 'er ook niet meêr te hoopen. De Generaal was deswegens voorneemens, naâr *Bantam*, op *Java*, te gaan: daar hem berigt wierd, dat hy zig voordeeliglyk van zyne Waaren zoude konnen ontdoen, en overvloed van Péper bekoomen, ten rédelyker Pryze dan te *Achen.* Voor zyn vertrek, begaf hy zig naâr 't Hof, en had een lang gesprek met den Koning: die hem eenen Brief, geschreeven in 't *Arabiës*, voor de Koninginne medegaf. Het Geschenk voor haare Majesteit, daarbenevens bekoomen, bestond in drie ryke Stukken Goud-Láken, uitmunttend be-arbeid; en in eenen Ring, met eenen zeer schoonen Robyn. Eenen anderen Ring, met eenen Robyn, bequam de Generaal. Toen deez zyn Afscheid nam, zeide de Koning hem, *Hebt gylieden de* PSALMEN DAVIDS *ook, onder* u? De Generaal antwoordde, ja, en dat zy dien dagelyks zongen. *Dan wil ik* (zeide de Koning) *en deeze Edelen die om my zyn, eenen Psalm tot Gode, voor uwen Welstand zingen.* Zy deeden 't zeer plegtiglyk. Dien ge-eindigd hebbende, zeide de Koning nogmaals, tegens den Generaal, *Ik begeere, dat gy ook eenen Psalm zingt, schoon 't in uwe Taale is.* Dus zongen zy, met hun

Vriendschap van den Koning van Achen voor den Engelsen.

twaalf

twaalf *Engelsſen*, waaronder den Schryver deezes, eenen *Pſalm.* De Koning deed hem voorts, alle Vriendſchap: wensſende, dat Godt hem op zyne Reize zégenen mogt, en in veiligheid naâr zyn Vaderland geleiden. Hy voegde 'er by, *Als uwe Scheepen vervolgens, wederom in deeze Haven koomen, zullen zy 'er 't zelfde goed Onthaal vinden, 't welk gy 'er tot hiertoe beproefd hebt.* LANCASTER. 1602.

MEN verliet *Achen*, den 9 *November*, ſterk drie Scheepen, de *Draak*, de *Hektor*, en de *Aſcenſion.* Twé Dagen daarna wierd de *Aſcenſion*, met Brieven des Admiraals, over de KAAPE naâr *Engeland* afgevaardigd. De twé andere Scheepen hielden 't, langs *Sumatra*, naâr *Bantam*: tragtende onderwegen, de *Suſanna* aantetreffen, die te *Priaman* gezonden was. Op deezen Koers vervielen zy, 's Nagts, tuſſen zékere Eilanden. Men konde niet begrypen, hoe zy hier quamen, zonder die beſpeurd te hebben. Dezelfde lagen, zeer na aan de Kuſte, en waren zeer laag. De Zee was 'er zo vol Banken en Rotzen, dat zy in 't uitterſte gevaar waren, voor 'er zig uit te konnen redden. Zy liepen, voor de derdemaale, door de *Linië*; en quamen, den 26 *November*, te *Priaman.* De *Suſanna* had hier bekoomen, omtrent 600 Bahars Péper, en 66 van Nagelen. Péper koſtte hen hier minder, dan te *Achen*: on-aangezien zy daar omſtreeks niet groeid, maar gebragt word, van *Manangeabo*, een Plaats 8-of-10 Mylen landwaarts in gelegen. *Priaman* leverd geene andere Waaren: maar, daar is een goede menigte Stófgoud, 't welk uit het Zand der Rivieren gewaſchen word, na de Overſtroomingen die uit de Gebergtens valt. 't Is een ſchoone Plaats, ter Verversſinge, en zeer gezond. De Lucht is 'er uitnemend goed, on-aangezien zy op 15 Minuuten van de *Linië* legt.

De Vloot verlaat Achen.

Koomt te Priaman.

VOORRAAD ingenomen hebbende, beval de Generaal den Kaptyn van de *Suſanna*, zyne Laadinge Péper te verhaaſten, en dan naâr *Engeland* te keeren. Men vertrok, den 4 *Deſember*, naâr *Bantam.* Den 15 zeilden zy, in de Straate van *Sunda*; en quamen, ten anker, onder een Eiland, drie Mylen van die Stad, genoemd *Poelo Panſa.* Den volgenden Morgen liepen zy, op de Rée van *Bantam*: onder zodanigen gedonder van hun Geſchut, dan daar nooit bevoorens geklonken had.

Te Bantam.

DE Generaal zond, den 17, Kaptyn *Middleton* naâr den Wal, om den Koning bekend te maaken, dat hy wegens de Koninginne van *Engeland* afgevaardigd was, en daarvan byzonderen laſt, benevens eenen Brief had: verzoekende, zyner Majeſteits vrygeleide, om dien afteleggen. De Koning antwoordde, zeer verheugd over zyne Koomſte te wezen; en zond te gelyk eenen Edelman, met den Kaptyn te rug, om den Generaal te verwelkoomen, en naâr Land te verzellen. Op 't Hof koomende, vond hy den Koning (een Kind van 10-of 11 Jaren) zittende in een rond Vertrek, met 16-of 18 Edelen, op eenigen afſtand van hem. Na 't Eerbewyz afgelegt te hebben, verwelkoomde de Koning den Generaal: die, na eenige Redeneeringen over zynen Laſt, den Brief der Koninginne in 's Konings hand overleverde, benevens een Geſchenk van Zilverwerk, en andere Dingen. De Koning ontfing het, met bly gelaat; en wees den Generaal, ter vordere By-eenkoomſte, tot eenen zyner Edelen, die 's Ryks-beſtuurder was. Anderhalf uur met deezen, over verſcheide Zaaken geſproken hebbende, ontfing dezelfde, den Generaal en den zynen, onder 's Konings beſcherminge:

Verrigtinge des Generaals aan 't Hof.

LANCASTER. 1602. om te Lande te mogen koopen en veilen, zonder eenige verhinderinge: met verzékeringe, dat hy 'er zo vry zoude wezen, als in zyn eigen Land. Dit wierd, door de overigen der Edelen beveſtigd. Kortheids-halve ſlaat de Schryver, veelen anderen Dingen over, die by dit gehoor voorvielen: wyl zyn Oogwit alleen is, bytebrengen, op welke wyze, de Handel 't eerſt in den *Ooſt-indiën* geveſt wierd. De Koning gaf den Generaal vryheid, een Huiz te verkiezen, daar 't hem beſt geviel. Dus bragten de Kooplieden, in twé Dagen, de Goederen te Lande, en vingen den Handel aan. Maar een der Edelen quam den General berigten, de Gewoonte te zyn, eerſt den Koning, voor den Onderdaanen, te voorzien. De Generaal was 'er mede te vreden, als vernomen hebbende, dat het Hof eenen rédelyken Pryz gaf, en zeer wel betaalde.

Voordeligen Handel. DE Koning, bediend zynde, dreeven de Kooplieden den Handel voort. In vyf Weeken tyds verkogten zy, meêr Goederen, dan noodig was, om de Laadinge der beide Scheepen te betaalen. Zy bequamen hier, 276 Zakken Pépers, elk van 62 Pond, tot zesd'halve Reaal van Agten (1) buiten 't Ankergeld en 's Konings Tol. By overeenkomſte, met den *Shah Bandar* (2) was 't Ankergeld, voor beide de Scheepen, op 1500 die'r Reaalen gerékend; gelyk ook eene Reaal, op elke Zak, voor Tol. De Handel wierd zeer geruſtelyk gedreeven: on-aangezien de *Javaanen* gerékend worden, voor zwervende Dieven en Beurzeſnyders, zo groot als 'er in de Wereld zyn. Dogh de Generaal had, na eene of twé Ondervindingen, magt van den Koning bekoomen, elk te dooden, dien hy 's Nagts aan zyne Huizinge betrapte. Dus leefde men, na vier-of vyf Voorbeelden geſteld te hebben, in Vrede en Ruſt: hoewel men niet naliet, 's Nagts zorgvuldiglyk te waaken.

1603. Dood van den *Vice-Admiraal.* DE Péper wierd aan boord gebragt, na maate men die inzamelde. Dus waren de Scheepen, den 10 *Februari* 1603, volkoomen geladen, en gereed ten vertrek. Ter zelver tyd viel Kaptyn *Middleton* ziek, op den *Hektor.* Van 't begin der Reize, had de Generaal over-en weer 't gebruik, als hy zelfs aan den Wal was, dat de Kaptyn van den Vice-admiraal aan boord bleev': op dat zy, beiden te gelyk, niet buiten bedieninge ſtonden. De Generaal, te Lande zynde en zyn' Ziekte verneemende, quam t' Scheep om hem te bezoeken, en vond hem zwakker, dan hy zig zelfs oirdeelde. d'Ondervinding, in deeze heete Landſtreeken, had het geleerd. 't Ging hier ook zo, met Kaptyn *Middleton*: hoewel hy toen, gaande en ſtaande was, ſtierf hy 's Morgens ten 2 uuren. De Generaal, evenwel vaardig ten vertrek, deed de Pinasſe, van omtrent 40 Ton, met Koopmanſchappen laaden. Hy zette 'er 12 Man op, met eenige Kooplieden; en zond haar naâr de *Molukkos*, om daar te handelen en eene Faktoorye opterigten, tegens de te rugkoomſte van de naaſte Affscheepinge, uit *Engeland.* Te *Bantam* wierden 8 Man en drie Faktoors, onder 't opzigt van Mr. *William Starkey* gelaaten. Deeze moeſten de Waaren venten, welke men achter liet; en Laadinge opkoo-

De Pinaſſe naâr de *Molukkos* gezonden.

Faktoory te Bantam.

(1) Een *Reaal* van *Agten*, is *Vier Schellingen* en eene *Six-pence Sterling.* PURCHAS.
(2) *Shah Bandar*, betékend Koning der Haven. In eenen ſtrikten Zin is hy, Opperbewindsman der Tollen.

opkoopen, voor den naaſt verwagt wordenden Scheepen. De Generaal ging voorts naâr 't Hof, om affcheid van den Koning te neemen. Men léverde hem eenen Brief over, beneevens een Geſchenk, voor de Koningin-ne: beſtaande dit, uit eenige zeer ſchoone *Bezoar-ſteenen.* Voor hem zelf, ontfing hy, eene zeer ſchoone *Javaſe-Dagge*, in veel Achtinge aldaar; be-nevens eenen goeden *Bezoar-ſteen*, met eenige andere Dingen. In deezer voegen wierd hy, met veel Eerbewyz afgevaardigd.

LANCASTER. 1603.

§. VI.

t' Huizreize, *van* Bantam *naâr* Engeland.

Vertrek van *Bantam.*

DEN 20 *Februari* zette men 't Zeil, naâr *Engeland*, onder 't gebalder van 't Kanon. Men was, den 22-en 23, in de Straate van *Sunda*; en den 26 verlooren zy, deezen Eilanden en 't Land uit het Gezigte, houdende den Koers Zuidweſt. Den 28 waren zy, op 8 Gr. 40 Min., Zuid. Zy quamen door des *Steenboks-Keerkring*, den 13 *Maart*. Dezelfde ſtreeke hielden zy meeſt, met eenen ſtyven Wind uit den Zuid-ooſte. Den 14 *April* waren zy, op 34 Graaden: oirdeelende *Madagaskar*, ten Noorde, van hen te wezen. Een vreesſelyke Storm overviel hen, den 28. Deez noodzaakte hen, alle Zeilen in te haalen, en 24 uuren te dobberen, op eene uitneemende hooge-en woedende Zee: zulks 't byna onmogelyk ſcheen, dat een Schip het uitſtaan konde. Zy tragtten vervolgens wel, de bekoome ſchaade te herſtellen: maar de Scheepen waaren zo geſchokt, dat zy 't overige der Reize lek bleeven.

Zwaare Storm.

Gevaarlyke Toeſtand van den *Draak.*

EEN andere felle Storm trof hen, den 3 *Mai*, aanhoudende den volgenden Nagt. De Zee beukte zodanig de Billen des *Draaks*, dat deszelfs Roer, met Yzerwerk-en al, 'er van afgeſlagen wierd. Schrik vermeeſterde aller Harten. d'Ervaarendſte en kloekſte waren raadeloos: ziende zig in deeze geſteltenisſe, en zulke eene woedende Zee. 't Schip wierd de Baaren op-en neér gedreeven, gelyk een Wrak, daar 't de Wind ſlingerde. Somtyds was het, maar 3-of 4 Mylen van de KAAPE; en dan wederom, door Tégenwind gejaagd, byna tot 40 Graaden Zuidlyk, onder Hagel en Sneeu. Deeze wiſſelinge, van Hette tot Koude, drukte hen zeer: zulks hun toeſtant uittermaate deerlyk, en gevaarlyk was. Evenwel gebruikte de *Hektor* alle Zeemanſchap, om hem by te houden. Dit was hen een groote trooſt. *Sander Cole*, de Schipper daarvan, quam ook ſomtyds, aan boord van den *Draak.* Ten laatſt beſloot men, den Bezaans-maſt uit de Poort van 't Achterſtéven te ſteeken: om te zien, of men zig daarmede konde behelpen, ter bekoominge van eenige Plaatsſe, daar men een ander Roer konde maaken. Maar 't was een gevaarlyk behulp. De minſte hooge Zee, den Maſt opſchokkende, deed deeze den Spiegel zodanig beuken, en 't al in gevaar ſtellen, dat zy zig niet genoeg wiſten te haaſten, om hem weder in 't Schip te haalen. Grootelyks vergenoegd was men, toen dit bereikt wierd. Men gevoelde echter wel, dat men, by gebrek van een nieuw Roer te maaken en 't intehangen, in deeze Zéen vergaan moeſt. Maar de zwaarigheid, hoe dit te doen: 't Schip van 7-of 800 Ton, en in zulk gevaarlyk deel des Oceaans zynde. Nood-

LANCASTER. 1603. zaak dwong middelen te zoeken. De Generaal beval den Timmerman, 'er een uit den Bezaans-maſt t' ſamenſtellen: maar dit was het ſlimſte, dat meeſt al de Stellen aan 't Stéven, met het Roer verlooren waren. Men liet eenen Man duiken, om te zien, hoe veele Duimelingen overig bleeven. Hy vond 'er maar twé heele, en eene gebroken. Zo goed als 't was, hing men 't gemaakte Roer in. 't Was een ſchoone Dagh; en men vervorderde de Reize. Maar twé-drie uuren naderhand, ſloeg de Zee 't wederom af. Men had de grootſte moeite, om het te behouden, met verlies van nog eenen Duim: zulks 'er maar twé overbleeven, waaraan 't hangen konde. Hiermede gaf Matrooz het op: alle wilden zy 't Schip verlaaten, en op den *Hektor* overgaan. De Generaal ſtelde zig daartegens. Hy wanhoopte niet (zeide hy) 't Schip en de Goederen, zo wel als hen te behouden, door 't een of 't ander middel. Dit gezegt hebbende, begaf hy zig in de Kajuit. Hy ſchreef daar eenen Brief, naâr *Engeland*; en zond denzelfden, naâr den *Hektor*: bevelende dien, te vertrekken, en hem te verlaaten, zonder dat 'er iemant kenniſſe van had. Deez Brief was kort, en van volgenden inhoud.

Groote Moed en Trouwheid, van *Lancaster*.

Hy beveeld den *Hektor* hem te verlaten.

ZEER EERWAARDEN,

'T GEEN *op deeze Reize voorgevallen is, welken Handel ik voor de Maatſchappye geveſtigd hebbe, en welke andere dingen overgekoomen zyn, zuld Gy verſtaan, by Brengers deezes: tot welken (gelyk 't Geval gewild heeft) ik my gedraagen moet. Ik zal met allen Vlyt tragten, myn Schip en de Goederen te behouden: gelyk Gy beſpeuren kond, aan den Koers dien ik houde, op Gevaar van myn Leeven, en van allen die met my zyn. Ik kan niet zeggen, waar Gy my zuld vinden, ingevalle Gylieden eene Pinasſe mogt uitzenden, om my te zoeken: ter oirzaake ik op de Genaade der Winden, en der Baaren zwerve. Vaartwel! terwyl ik Gode bidde, ons betere Ontmoetinge op deeze Wereld te verleenen, indien het zyne goede Wil en Welbehaagen zy.*

DE *Vaard naâr den* Ooſt-indiën *lcgt, op 62-en eenen halven Graad, ten Noordweſte aan de zyde van* Amerika.

Uwe goede Vriend.

JAMES LANCASTER.

DIEN Brief overgegeeven zynde, verwagtte de Generaal, dat de *Hektor* hem 's Nagts verlaaten zoude hebben: maar 't Schip in den Morgenſtond beſpeurende, zeide hy tot den Schryver, *Die Menſchen ſlaan geen acht op Beveelen!* De *Hektor* bleef het dan, op 2-of 3 Mylen van hem houden. Want, de Schipper, welke een goed eerlyk Man was, beminde hooglyk den Generaal; en weigerde, hem in zulken groot gevaar te verlaaten. Men ſloeg dan de handen aan 't werk, om zig te redden. De Timmerman bragt het Roer wederom, te regt. Binnen 2-of 3 Dagen, begon 't Weer zig ten goede te ſchikken; en de Zee te ſtillen. Men ſeinde den *Hektor*; en hy quam op. De Schipper bragt de beſte Zwemmers en Duiklaars mede, dien hy aan boord had. Met deeze hulpe, hing men 't Roer wederom, zo vaſt in, dat men Hoope kreeg, daarmede ten laatſte, eenige Haven te zullen bereiken.

Die weigerd het.

Men red zig eenigerwyze.

NA

NA zo veele Ongemakken, en meêr zwaare Stormen geleeden te hebben dan bygebragt is, die genoegsaam eene gantse Maand duurden, begon 't Volk in ziektens te vervallen. De Wind diende hen ook zo weinig, dat zy 't geenerwyze op de Kuste van *Afrika* konden zetten. Bevindende dan, uit de Hoogte waarin zy Noordlyk waren, dat zy boven de *Kaape de Goede Hoope* waren gekoomen, zeilden zy regelregt naâr 't Eiland *S*t. *Helena*. Op deezen vaard, viel hunne Groote-Ráa van boven neêr, en sloeg eenen van 't Scheepsvolk in Zee, die aanstonds verdronk. LANCASTER. 1603. Zy zetten de Reize voort.

DEN 5 *Juni* quamen zy, onder 's *Boks-keerkring*; en 's anderendaaghs ontdekten zy, 't Eiland *S*t. *Helena*. Dit gezigt baarde, eene algemeene Vreugde. Zy lieten 't, digt langs den Wal doorstaan; en wierpen 't Anker, op 12 Vadem, regt tegens over eene klyne Kápelle, welke de Portugeezen daar voor lange geboud hadden. Aan den Wal koomende, vonden zy by menigte Schrifts, dat de Karakken, maar agt Dagen geleeden, van daar vertrokken waren. Hier is goede Ververssing van Water, en wilde Geiten: maar deeze zyn moeilyk, en alleen door goede Voorzorge, te bekoomen. De Generaal deed deswegens, vier der beste Schutters, in 't Hart van 't Eiland gaan, elk van vier Man verzeld, om de Geiten die geschooten wierden, naâr eene Zamelplaatsse te sleepen. Alle Dagh ging 20 Man uit, om dien van daar te haalen, en aan de Scheepen te brengen: draagende zorg, geen Geschreeuw nog Geluid te maaken, om 't Gedierte niet afteschrikken. Door dit Middel wierden de *Engelsen*, overvloediglyk voorzien. Midlerwyl herstelde men de Scheepen, en bezorgde 't Roer zodanig, dat men hoope had, het hen t' Huiz' te zullen konnen brengen. De Zieken wierden alle hersteld, door de verfrisinge van 't Geiten-en 't Varkens-vlees. Dit hadden zy ten uitterste noodig: daar zy in drie Maanden geen Land gezien, en geduurig op Zee geworsteld hadden. Koomen te *S*t. *Helena*.

DEN 5 *Juli* verliet men dat Eiland, houdende 't Noordwest. Zy liepen, den 13, voorby 't Eiland *Ascension*, op 8 Graaden. De Scheepen leidden 'er niet aan: wyl 't zeer bar en zonder Water is, eene diepe Zee, en slegt reiden voor den Scheepen heeft. Men vind 'er alleen, goeden Vischvangst. Van hier bleef men, den zelfden Koers houden: de Wind Zuid en Zuid-oost zynde, tot den 19. Nu ging men door de *Linië*. Zy waren, den 24, op 6 Gr. Noorderbreedte; en, by gissinge, 150 Mylen van de Kuste van *Guinée*. Toen liepen zy Noord-ten Weste, en Noord, tot den 29: wanneer zy 't Eiland *Fuego* in 't gezigt kreegen. Hier hadden zy vyf Dagen kalmte, tragtende ten Ooste daarvan te gaan, maar konden niet: want de Wind veranderde, en liep bykans Noord-oost. Dit noodzaakte hen, West-Noord-west te zetten. Eiland *Ascension.*

ZY waren, den 7. *Aug.*, op 16 Graaden. Den 12 gingen zy, door 's *Kreefts-keerkring*, op 23 en eenen-halven Graad, houdende het Noordlyk. De Wind schoot, den 23, naâr 't Weste. 't Eiland *S*t. *Maria* liepen zy, den 29, met schoonen Wind voorby. Zy begonden, den 7 *September*, te peilen: oirdeelende 's *Lands-eind*, op 40 Mylen afstand van hen. Den 11 quamen zy, wel en veilig in *Duins*, na eene lange en gevaarlyke Reize. *Fuego.*

AF-

LANCASTER. 1603.

AFWYKING.

	Gr. Min.
De *Naald* veranderde, den 21 *Novemb.* 1601, een weinig ten Oofte van Kaape *St. Sebaftiaan*, op *Madagaskar*, ...	16 - 00

BREEDTE.

Eiland *Roque-Piz.*	10 - 30. Z.
Eiland *Afcenfion.*	8 - 00.

NB. Deeze *Breedtens* fchynen, niet naauwkeuriglyk waargenomen te zyn.

§. VII.

Brief van Koninginne ELIZABET, *aan den Koning van* ACHEN.

ELIZABET, door Godts genade, Koningin van *Engeland*, *Vrankryk*, en *Irland*, Befchermfter des Kriftelyken-Geloofs- en Godtsdienfts. Aan den Grooten en Magtigen Koning van ACHEN, enz., in 't Eiland *Sumatra*, onzen goeden Broeder, Groete!

DE eeuwige Godt heeft, na zyne Godtlyke Wysheid en Voorzienigheid, zyne Zégeningen en de Goederen zyner Scheppinge gefchikt, ten gebruike en ten onderhoud van 't Mensfelyk-Geflachte: zodanig, dat dezelfde, on-aangezien zy in de verfcheide Ryken en Landftreeken der Wereld voortkoomen, tot in de verdfte Plaatsfen des Aardbodems verfpreid worden, door de Schranderheid der Mensfen, bewoogen van den Invloed des zelfden Almagtigen Scheppers. Ten einde, even daarin, onder allen Volkeren, zyne wonderbaare Werken mogen uitblinken, heeft Hy 't dus gefchikt, dat het eene Land 't andere van nooden kan hebben; niet enkeldlyk, ter t' Samenhandelinge en Verwisfelinge hunner Koopmanfchappen en Voortbrengfelen, waarvan de eene Geweften overvloeijen en de andere gebrek hebben: maar om dus Geneegenheid en Vriendfchap, onder allen Mensfen te baaren. Eene Zaak, die van aart Godtlyk is.

BY die overweegingen, regt edele Koning, is te gelyk de eerwaarde en oprechte Koninglyke Faam, tot hier verfpreid, van uwer Hoogheids heusfe en edele Gewoonte, in 't ontfangen der Vreemdelingen, die in uw Koningryk, met Vriendfchap en Vrede, ten Koophandel koomen, voldoenende uwe wettige Rechten. Dus zyn wy bewoogen geworden, vryheid te geeven, aan deeze onze Onderdaanen, die met loffelyke en goede begeertens t'Zeil gaan, om uw Koningryk te bezoeken, en Handel met uwen Onderdaanen te dryven: onge-acht alle de Gevaaren en Rampen der Zee, eigen aan zulke eene Reize, de grootfte die 'er in de Wereld gedaan kan worden, welke zy voorneemens zyn onder Godes Hulpe te doen. Indien hunne Aanbieding, door uwe Hoogheid, met zodanige Toegeneegenheid en Gunfte, gelyk wy van zulken vermogenden en grootmoedigen Vorfte vertrouwen, ontfangen worden, belooven wy, dat gy nimmer, in volgenden Tyd, oirzaake zuld hebben u deswegens te beklaagen, maar veel eêr te verheugen. Hun Handel zal trouw, hun ommegang zéker zyn. Wy hoopen,

pen, dat zy u daarvan, zodanige goede Proeve zullen geeven, dat dit Beginzel een geduurzaame Bevestiging van Vriendschap, tussen onze wederzydse Onderdaanen zal zyn: door 't overvoeren, van zodanige Dingen en Koopmanschappen, uit ons Gewest, als gy noodig mogt hebben. Uwe Hoogheid zal dus zeer wel bediend, en beter vernoegd worden, dan gy bevoorens geweest zyt, van den *Portugeezen* en *Spanjaarden*, onze Vyanden: die alleen, en geene andere uit onze Luchtstreeke, uwe en andere Koningryken van 't Ooste bezogt hebben, niet duldende dat de andere Volken zulks zouden doen: eischende, Monarchen, en volstrekte Heeren te zyn van alle deeze Koningryken en Landstreeken, als hun eigen Overwinst en Erfdeel, gelyk blykt by hunnen grootsen Tytel in hunne Geschriften: maar waarvan de bespotlykheid, laatstlyk, maar al te klaar onder ons gebleeken is. Uwe Hoogheid, derzelver Koninglyk Huiz, Vaders, en Grootvaders, hebben dit mede, door Godes gunste en hunne Dapperheid ondervonden, niet enkeld in 't Verdédigen hunner Koningryken, maar in de Oorlogen welken zy tegens den *Portugeezen*, in deezer Bezittingen voerden: inzonderheid te *Malakka*, in den Jaare 1575 der Verlossinge, onder 't Beleid uwes dapperen Veldheers *Ragamakota*, tot hunne groote Schaade, en ter onsterflyke Eere uwer Hoogheids Kroone en Koningryks (1). LANCASTER. 1603.

INDIEN 't uwe Hoogheid dan behaagd, in derzelver Gunste en Goedheid, en onder uwe Koningl. Bescherminge en Verdédiginge, deeze onze Onderdaanen te neemen, zulks zy vryelyk hunnen Handel dryven, en Jaarlyks vervolgen mogen: dan heeft den Brenger, Bevelhebber deezer vier Scheepen, volkoomen Bevel, met uw Hoogheids verlof, eenige Faktoors te laaten, en eene vaste Faktoorye in uw Koningryk opterigten, ten dienste der Vloote, die op de te rugkoomste deezer, vertrekken zal. Deeze Faktoors zullen, de Taale en Gebruiken uwer Onderdaanen leeren: om dus, ten beteren en vriendlyker ommegang met hen, te verstrekken. Ter grootere Bevestiginge, deezer Verbintenisse en Vriendschap tussen ons, zyn wy te vreden, indien 't uwe Hoogheid behaagd, dat gy rédelyke Voorwaarden opsteld, en dat Brenger deezes insgelyks uit onzen Naame doet. Wy belooven de-

(1) 't Voordeel en de Eere welken de Koning van *Achen*, in deeze gelegenheid verkreeg, kon hier een onderwerp van Loftuitinge uitleveren. Maar, zo wy *Faria* mogen gelooven, was 't zo groot niet, als hier verbeeld word: hoewel 't gewigtiger kon geweest zyn. Hy verhaald, dat de Koning van *Achen*, in 't zelfde Jaar, tegens *Malakka* quam, met 40 Galeijen, 100 andere Vaartuigen, en menigte Geschut. *Tristan Vaz de Vega*, Bevelhebber der Stad, beval *Juan Pereyra* in eene Galeije, *Bernardin de Silva* in eene Karavalle, en *Ferdinand de Pallares* in een Schip, elk met omtrent 40 Man, om den Leeftogt intebrengen, die aangevoerd wierd en waaraan men groot gebrek had. De Vyand viel op hen, in een Oogenblik, en hakte hen allen aan stukken; 70 sneuvelden, 40 wierden gevangen, 5 redden zig alleen met zwemmen. Die drie Kaptynen vogten, tot den laatsten drup Bloeds: gelyk *Pereyra* beloofde, aan eenen, die 't verlooren ziende, hem eene Boote ter ontvlugtinge aanbood. In *Malakka* bleeven alleen 150 Man, ter verdédiginge: waarvan 100 Ziek, en Bejaard. 't Gebrek aan Volk en Voorraad, deed hen dan zeer stil in de Stad blyven. De Vyand, d'oirzaake hiervan onbekend zynde, waande dat 'er eenige Krygs-list by hen op hand was; en brak dus, door ongegronde Vreeze, zig vernoegende met het bekoome Voordeel, de Belegeringe op, toen zy de Stad hadden konnen weghneemen. Zie *Portugeeze Asia*, Vol. III., pag. 334.

LANCASTER. 1603.

dezelfden, Koninglyk en ten vollen natekoomen: zo wel aangaande deezen, als belangende andere Overeenkoomſten en Handelingen, welken hy aan u mededeelen zal. Grootelyks wensſen wy, dat uwe Hoogheid daaraan volkoomen Geloof en Aanzien geeven, en hem, met den zynen, onder uwe Koninglyke-Beſcherming ontfangen zuld: hen begunſtigende, in alles wat Réden en Recht zal wezen. Van onze zyde belooven wy, gelykerwyze te beantwoorden, aan alles 't welk uwe Hoogheid uit onze Koningryken noodig zuld hebben. Wy wensſen ook, dat het uwe Hoogheid behaage, ons een Antwoord te zenden, met den Brenger van deezen onzen Brief: op dat wy daaruit mogen verſtaan, uwe Koninglyke-aanneeminge, van de Vriendſchap en 't Verbond welke wy aanbieden, en grootelyks wensſen, dat zy een gelukkig Begin, met lange Jaaren volſtandigheids, mogen hebben.

Antwoord (1) *van den Koning van* ACHEN, *aan de Koninginne van* ENGELAND.

EERE zy Gode! die zig in zyne Werken verheerlykt, Koningen en Koningryken verordend, en zig zelfs alleen, in Mogendheid en Majeſteit verhoogd. Hy is niet uittesſpreeken, met Woorden nog Monde; nog niet te begrypen, door verbeeldinge van 't Hart. Geen ydele Schim is Hy; geen Kreits kan hem bepaalen; nog eenige Gelykenis kan hem afbeelden. Zyn Zégen en Vrede is overal; zyne Goedheid is over 't Schepzel. Bevoorens, en zedert meermaalen, is hy door zynen Profeet verkondigd; en nu wederom, ten deezer Tyd niet minder, door dit Geſchrift. Deeze Stad, die niet traag is in zyne Goedertierenheid te beleiden, heeft dit getoond in 't ſterken van die Maatſchappye, welke de Uit-eindens der Aarde met Vreugd vervuld: zy heeft het voor 't Ooge met een Téken beveſtigd, medebrengende Kennisſe en Geheugen, in 't algemeen en in 't byzonder. Dus doen ook die, welker Verzoek met Oogmerk van Koophandel rechtvaardig zynde, zig zelfs eerlyk gedraagen, en welker Vriendſchap groot is: algemeenlyk weldoende den Schepzelen; helpende 't Schepzel evenzeer in Voorſpoed en Tégenſpoed; geevende mildaadiglyk, van hunnen Overvloed, den Armen en zulken die in Nood zyn; behoudende het Schepzel, na hun uitterſte Vermogen, met Blymoedigheid. En dus doet ook Zy, die zig deswegens uitbreid, tot in *India* en *Arach* (2) uitzendende den voornaamſten Mannen van Beſcheidenheid en Aanzien; en roepende daartoe, den beſten der Schepzelen ter medeſtemminge.

DEE-

(1) Deeze Brief was vertaald, uit het *Arabiēs*, door *William Bedwell*, de eenigſte welke toen in Engeland, die Taale oeffende. Hy heeft eenige Benaamingen daarvan op de kant verklaard. NB. Dezelfde volgen hier achter, meeſt met deeze [] onderſcheide Aanmerkingen, van den Schryveren deezes Werks.

(2) Of *Caramaniē*. [Dit kan niet mogelyk zyn: want wat doet hier *Caramaniē*, een Landſchap van *Aſia Minor*, en toen van geene aanmerkinge? 't Was waarſchynlyker, eenig Landſchap nader aan *Indiē*: mogelyk *Iran*, of *Perſiē* ten ruimſte; of *Irak*, *Erak*, 't Oude *Chaldea* daar *Baſrah* ſtaat, 't geen met den *Indiën* handeld: want het oirſpronglyk Woord, kan elke die'r Uitleggingen leiden. Maar wy zullen liever denken, dat *Arach*, of *Arak*, eenig Deel ten Ooſte van *Indiē* aangaat.]

DEEZE is de *Sultana*, welke heerst in 't Koningryk van *Engeland*, *Vrankryk*, *Irland*, *Holland*, en *Vriesland*. Godt behoude lange, dat Koningryk en die Heerschappye, in Voorspoed! LANCASTER, 1603.

TER oirzaake nu, hy het Schrift deezer Letteren verkreegen heeft, van den Koning van 't Koningryk van *Ashey* (1) welke daar met volstrekt Vermogen heerst; en dewyl onder ons een goed geruchte van U quam, verklaard en zeer heuchelyk verspreid, door den Mond van Kaptyn *James Lancaster* (Godt doe zynen Welstand lang duuren!); en, ten aanzien gy in uwe Letteren bevestigd, dat 'er Lofwaardigheeden onder ons gevonden worden, en uwe Letteren Openbaare-Voorrechtbrieven zyn: de Almagtige Godt vordere, het Ontwerp van deeze hoogge-eerde Verbintenisse, en bevestige dit waardig Verbond!

EN dewyl gy daarin verzekerd, dat de *Sultan* van *Afrangie* (2) uw Vyand, en de Vyand uwes Volks is, in welke Plaatsse het ook zy, van aanbeginne tot nu toe; en dewyl hy zig verwaandelyk verheeven, hem zelf als Koning der Wereld voorgedaan heeft: maar, wat is hy, buiten zyne uitsteekende Trotsheid en Laatdunkenden Geest? Deswegens is onze Vreugde vermeerderd, en onze Verbintenis bevestigd. Hy en zyne Benden, zyn onze Vyanden, in deeze en in de toekoomende Wereld. Wy zullen hem doen sterven, waar wy hem ook aantreffen, eenen openbaaren Dood.

DEWYL gy daarenboven verzékerd, dat gy Vrede en Vriendschap met ons wenst. Gode zy Lof en Dank, voor de grootheid zyner Genade! Daarom is onze ernstige Wil, en loflyke Meening, trouwlyk in dit Schryvens vervat, dat gy van uw Volk moogt zenden in onze *Bandar* (3) ten wederzydsen Handel; en dat die, welke onder ons gezonden worden, in uwer Hoogheids Naam, en aan welken gy den Tyd bepaald zuld hebben, zullen zyn eene vereende Maatschappy, met gemeene Voorrechten. Want, wy hebben deezen-Kaptyn, en zyn Gezelschap, zo dra zy onder ons quamen, tot eene volstrekte Maatschappye gemaakt. Wy hebben hen ingelyfd, tot eene Gemeente, en gemeene Bedieninge; en wy hebben hen Vryheeden toegestaan, en den besten Wegh ten Koophandel aangeweezen. Ten blyke, van de Toegeneegenheid en Broederschap welke tussen ons en u in deeze Wereld is, zenden wy, door Handen van deezen Kaptyn, overeenkoomstig met het Gebruik, naâr de besaamde Stad (4) eenen Gouden-Ring,

(1) *Achen*. [Deeze Naam moet dan een Verbastering zyn.]

(2) Of *Spanje*. ['t Moet liever zyn *Afranjiah*, een Naam door den *Arabiërs* aan *Europa* in 't algemeen gegeeven: waarvan de *Spanjerds* zig toen voor Meesters uitgaven.]

(3) Of, Havens.

(4) Of, *Londen*. NB. Dit 's de Verklaaring van *Bedwell*; en de Schryvers deezes Werks, stemmen 't door hun stilzwygen toe. De *Fransse Vertaaler* daarentegens, maakt 'er deeze Aantékeninge op. ,, 't Schynt onzéker (zegt hy) of de Koning ,, spreekt, van *Achen* of van *Londen*; of mogelyk van *Mekka*, waarvan alle de Mu- ,, zulmanse Vorsten zig Eere stellen, den Oirsprong hunner Gebruiken te trek- ,, ken ". Maar, of de *Abt* goed zoude konnen maaken, dat de Muzulmanse Vorsten hunne Gebruiken, zelve tot het zenden van een Geschenk, van *Mekka* afleiden: daaraan konnen wy, met Réden twyffelen. De *Text* beslist hier duidelyk, welken de *Abt* in 't zyne verdraaid heeft. Ware ook daarmede *Mekka* gemeend, dan zoude 't voor 't minst uitgedrukt zyn, de *Heilige Stad*: gelyk de Mahometaanen, *Mekka* en *Medina* noemen. Dus is 't, LONDEN; en dat *Gebruik*, ontwyffelyk, dat van *Achen*.

LANCASTER. 1603. Ring, verſierd met eenen Robyn, rykelyk geplaatſt in zyne Kaſte; benevens twé Kleedyen, met Goud doorweven, en met Goud geborduurd, beſlooten in eene roode Dooze van *Tzin* (1).

Geſchreeven in *Tarich* (2) van den Jaare 1011 van *Mahomet*. Vrede zy onder U!

(1) Of, *China*. [Wy zeggen *China*, in plaatſe van *Tzin*.]

(2) Dat is, by Tydrékeninge. [Beter *Tarikh*, 't Jaar van *Mahomet*, of de *Hejrah* 1011, overeenkoomſtig met den Jaare 1602 van Kriſtus. 't Is aanmerklyk, dat de Naam des Konings van *Achen* in deeze Vertaalinge niet bygebragt is, die ontwyfflyk ergens in den oirſpronglyken Brief was.]

II. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn (vervolgens Sir) *Henry Middleton*, in 1604, zynde de twéde voor de OOST-INDIËSE-MAATSCHAPPYE gedaan.

INLEIDING.

MIDDLETON. 1604. Staat van de Vloote. MEN vind twé Verhaalen deezer Reize, in *Purchas*; of anders, twé Reizen, gedaan by onderſcheide Scheepen deezer Vloote. Dezelfde beſtond uit 4 Zeilen: de *Roode Draak* als Admiraal, waarop Kaptyn *Henry Middleton*, Generaal; de *Hektor*, Vice-admiraal, Kaptyn *Sufflet*; de *Aſcenſion*, Mr. *Colthurſt*, Kaptyn; en de *Suſanne*, op de t' Huizreize gebleeven, waarvan de Kaptyn niet genoemd word. Waarſchynlyk waren 't, dezelfde Scheepen, die de Reize met Kapt. *Lancaſter* gedaan hadden. De *Hektor* en de *Suſanne*, van *Bantam* naâr Huiz gezonden, liepen de twé anderen naâr *Amboina*; daar zy zig verdeelden, de *Draak* 't naâr de *Molukkos* doorzette, en de *Aſcenſion* naâr *Banda*. Het eerſte deezer Verhaalen, geſchreeven aan Boord des Admiraals, bepaald zig meeſtendeel, tot de Handelingen van Kaptyn *Middleton* te *Bantam*, en zyne Reize naâr de *Molukkos*. Het ander, behalven 't geen byzonderlyk den gang naâr *Banda* aanbelangt, geeft eenig algemeen Berigt van de gantſe Reize. Dus verſcheelen zy weinig, van malkanderen. Deeze Daghverhaalen, beide zeer kort, zyn geſcheiden in de Verzamelinge van *Purchas*: dewyl hy 't eerſte niet tydig genoeg heeft konnen bekoomen, om 't in zyne regte plaatſe te zetten. Het laatſte is niet meêr, als een kort Uittrekzel uit een ruim Berigt, geſchreeven van eenen, welke aan boord van den *Aſcenſion* ſchynt geweeſt te zyn.

Verdeeling, en Verrigting van dezelfde.

§. I.

MIDDLETON. 1604.

§. I.

Reize *van* MIDDLETON *op den* Rooden-Draak, *naâr* Bantam *en de* Molukkos (1).

DEN 25 *Maart* 1604, vertrokken de Scheepen, van *Gravesend.* Na veelerly toevallen, 't Volk zeer zwak zynde, quamen zy, den 20 *Desember*, daaraan volgende, op de Rée van *Bantam.* Veele Beleefdheeden vielen 'er voor, tusfen hen en den *Hollanderen.* Zy groetten malkander, met hun zwaar Gefchut. De laatfte Dagh van 't Jaar, fpysde de *Hollandse Generaal*, aan boord van den *Draak.* Den volgenden Dagh ging de Generaal te Lande, met het Gefchenk van den Koning van *Engeland*, aan den Koning van *Bantam.* Hy wierd met groote Plegtigheid, by den jongen Monarch ontfangen. Deez was maar dertien Jaar oud, en wierd van eenen Ryksbeftuurder bezorgd. *Vertrek der Vloote; en koomft te Bantam.*

DEN 16 *Januari* 1605., quam de Generaal wederom aan boord, van *Bantam*, om zyne Reize naâr de *Molukkos* voortezetten. Hy beval Mr. *Sufflet*, naâr 't Vaderland te keeren, op den *Hektor.* Den 7 *Februari* ankerde hy, op de Rée van *Veranula.* 't Volk, in deeze Streeke, had eenen doodlyken Haat, op den *Portugeezen.* Deswegens had het naâr den *Hollanderen*, ter Hulpe gezonden. 't Beloofde, hen onderdaanig te worden, indien zy hen verdreeven. In 't kort, de *Hollanders*, zig bereidende om 't Kafteel van *Amboina* te beftormen, eifchten den *Portugeezen* op, in Naame des Prinsfe van ORANJE: om 't hen dien Dagh, ten 2 Uuren 's Namiddaghs, overteléveren. Deeze weigerden 't. Evenwel waren zy, ten laatfte, na menigte Aanvallen gedwongen, zig by Verdrag hen overtegeeven. Toen dit gefchied was, floot de Goeverneur der Stad, door Bével van den *Hollanderen*, den *Engelsfen* buiten den Handel. 1605. *Middleton, in de Molukkos.* *Hollanders* veroveren AMBOINA.

'T OORLOG hield aan, tusfen den *Ternateren* en den *Tidorers.* De eerfte wierden bygeftaan, van den *Hollanderen*; de laatfte, van den *Portugeezen.* Weinig tyds daarna, waren de *Engelsfen* onder 't Eiland *Tidor.* Zy ontdekten twé *Ternaatse Galeijen*, tusfen *Poelo-canally* en *Tidor*, met volle Zeilen op hen afkoomende: wuivende met eene Witte-Vlagge, op dat zy mogten ftryken, en hen inwagten. Ter zelver tyd quamen 7 Galeijen, van *Tidor*, roeijende tusfen hen en de Kufte, om op den *Ternateren* te vallen. De Generaal, ziende 't gevaar waarin deeze waren, wierp 't in den Wind, om te zien waar 't om te doen was. In de voorfte die'r Galeijen, of *Korakoras*, was de Koning van *Ternate*, met verfcheide zyner Edelen, en drie Hollandfe-Kooplieden. Deeze, in groot gevaar zynde, baden den Generaal, om Godts wille, hen en de andere *Korakora*, waarin veele Hollanders waren, te befchermen tegens den *Tidorers*: van welken zy geene Barmhartigheid verwagtten, ingevalle zy genomen wierden. De Generaal beval daarop, den Konftapel, om op den *Tidorse-Galeijen* te vuuren. Maar deeze lieten niet af: zy klampten de agterfte aan boord, die buiten 't bereik van 't Engelfch *Koning van Ternate, gered door den Engelsfen.*

(1) By *Purchas*, Vol. I. pag. 703.

MIDDLETON. 1605.

gelſch Geſchut was, en hakten 't al in Stukken. Drie ontquamen 'er alleen van, met zwemmen, welke door de *Engelsſen Sloepen* opgeviſt wierden.

Lafheid van den Koning.

DE Generaal beſlooten hebbende naâr *Tidor* te gaan, ſmeekten de *Hollanders* hem, niet toetelaaten, dat de Koning van *Ternate* en zy in hunner Vyanden hand vielen: beloovende, ter erkentenisſe, Bergen van Kruidnagelen, en andere Waaren, te *Ternate* en *Makeu.* Maar alle hunne Beloften waren, Molshoopen. Zy beveſtigden de Spreuke, *Als 't Gevaar ontſnapt is, lacht men om den Heilig.* Eene zaak moet men niet vergeeten. Toen de Koning van *Ternate* aan boord van den *Draak* quam, beefde hy van Schrik. De Generaal, vooronderſtellende dat het van Koude was, hing hem eenen zwarten Damaſten Japon om, geboord met Goud, en gevoerd met ongeſchooren Fluuweel. De Monarch, vertrekkende, had geene Gedachten het wedertegeeven: hy voerde 't mede, als zyn eigen. Zie hier, hoe die Weldaad, kortlyk daarna, door deezen ondankbaaren vergolden wierd. De Generaal, koomende aan de Portugeesſe-Stad op *Tidor*, zond de Goeverneur van 't Fort, hem eenen *Thomas de Torres*, en anderen, met eenen Brief: inhoudende, dat de Koning van *Ternate* en de *Hollanders* uitſtrooiden, dat 'er niet anders, dan Verraad en Vuiligheid, van den *Engelsſen* te verwagten was: maar dat hy, voor zyn Deel, beter gevoelen van hen had, houdende deeze Oprokkening maar enkelde Quaad-aartigheid. Dit wierd dus beveſtigd. Niet lang daarna, zond de Generaal, zynde aan 's Konings Stad, Mr. Grave aan boord des *Hollandſen Admiraals.* Deez ontfing denzelfden zeer koel; en betigtte den *Engelsſen*, dat zy den *Portugeezen*, in de laatſte Gevegten, tegens den Koning van *Ternate* en den *Hollanderen*, met Geſchut en anderen Voorraad hadden bygeſtaan. De Generaal wederleidde dit, met het Getuigenisſe van ſommige *Portugeezen*, door hen in dat Voorval gevangen. Hierdoor beſchaamd over den Laſter, wendde de *Hollander* voor, dat hy 't van eenen *Guzaratſen Renegaat* had: maar, dat hy 't niet waar oirdeelde.

Ondankbaarheid der *Hollanderen.*

Hunne Laſtering.

OM hunne ondankbaarheid te volmaaken. Weinig tyds daarna ſcheen de Koning van *Ternate*, den *Engelsſen* geneegen te zyn. De *Hollanders* dreigden hem, dat zy hem verlaaten, en zig voegen zouden, by zynen doodvyand, den Koning van *Tidor*: indien hy duldde, dat de *Engelsſen* eenige Faktoorye aldaar hadden, of eenigen Handel met zynen Onderdaanen dreeven. Zy verzékerden, dat dezelfde, Roovers en Dieven waren, en hy niet anders van hen ondervinden zoude; en dat de Koning van *Holland* vermogender ter Zee was, dan gants *Europá* t' ſamen. Meêr dergelyke ſchandelyke Redenen bragten zy voort, tegens den *Engelsſen*, en allen anderen *Kriſten-Vorſten.* Hieruit konnen deeze Mogendheeden beſpeuren, wat die *baldaadige ſchuimende* (1) Land-aart zal doen, indien die ooit tot de Bezittinge der *Ooſt-indiën* geraakt. Op die onbeſchaamde Redeneeringen antwoord-

(1) *Purchas* wil, in de Kanttékeninge, dat zyne Leezers dit verſtaan, van den Kooplieden die handelen (of liever oorlogen): niet van 't gantſe Land, of van den beſten *Hollanderen.* *Verliezers* (vervolgd hy) *willen alles zeggen; en Kooplieden benyden malkanderen.* Hoe 't zy, de Waarneeming van den Schryver deezer Reize, is een zeer juiſt Beſluit van 't bygebragte; en is zedert dikwyls droevig bewaarheid, aan den *Engelsſen*, byzonderlyk in de Zaake van *Amboina*, weinige Jaaren naderhand.

woordde de Generaal, *dat het die* Hollander, *die 't gezegt had, loog als een Vuillik; en dat hy 't tegens elk zoude goed maaken, die dat ſtaande zoude houden: verzékerende, indien de Koningin van* Engeland *geen deernis met hen gehad had, adt zy alle gantſelyk van den Koning van* Spanje *vernield, en als Slaaven en Verraaders gebrandmerkt zouden geworden zyn.* Ingevalle de byzondere Beleedigingen, door hen den *Engelsſen Land-aart* aangedaan, openbaar gemaakt wierden, zy zouden menigte Boekdeelen beſlaan, en de Wereld verbaazen doen (*). De volgende Brieven, van den Koningen van *Ooſt-indiën*, aan Koning *Jakob*, worden hier ingevoegd, om de achtinge te doen zien, welke de *Engelsſe* in die Gedeeltens hadden. MIDDLETON. 1605.

Brief van den Koning van TERNATA, *aan den Koning.*

IK hebbe gehoord uwer Maj. Faame, door den grooten Kaptyn Sir *Francis Drake*, welke in mynes Vaders tyd quam, nu omtrent 30 Jaaren geleeden. Met deezen Kaptyn zond myn Voorzaat eenen Ring, aan de Koninginne van *Engeland*, ter Gedachtenisſe. Ingevalle de gemelde *Drake* in leeven ware, dan konde hy uwe Maj. onderrigten, van de groote geneegenheid en vriendſchap tusſen ons: hy handelende ten behoeve der Koninginne; myn Vader, voor zig en zynen Opvolgeren. Zedert des Kaptyns vertrek, hebben wy daaghlyks, zyne te Rugkoomſte verwagt. Myn Vader heeft vervolgens, menigte Jaaren geleefd; en ik, in gelyke Hoope, tot ik Vader van elf Kinderen geworden ben. In dien tyd heeft men my verzékerd, dat de *Engelsſen* een ſlegt Volk waren; en dat zy niet quamen, als vreedzaame Kooplieden, maar om ons van ons Koningryk te berooven. Dit hebben wy, by koomſte van den Brenger deezes, bevonden valſch te zyn: een Zaak, ons grootelyks verblydende. Na meenigte Jaaren verwagtings, van eenig

(*) Hoewel wy vaſtlyk voorgenomen hebben, ingevolge ons *Voorberigt*, deeze en dergelyke Zaaken in hunne regte waarde, zonder eenige Tegenwerpingen, voor den ervaaren Leezer te laaten: evenwel konnen wy deeze klyne Aanmerkinge niet voorby, te meêr dewyl dezelfde ten beter verſtand diend, van al 't geene volgen kan. De nooit genoeg geroemde Koningin ELIZABET, vooral van allen regten *Hollanderen*, was nu zedert den 3 *April* 1603 overleeden. JAKOB I, Koning van *Schotland*, volgde haar op. Een zyner eerſte Bedryven was, den *Vrede* met SPANJE te ſluiten, vlakt gekant tegens de Grondrégelen zyner Doorluchte Voorzaate, en tegens zyne eigene onlangs gedaane verzékeringen, van den *Vereenigden Nederlanden* niet te verlaaten; en dus is 't geen wonder (by de Strydigheeden die altyds onder den *Kooplieden* beſtaan, en de Rédenen welke van deeze zyde konnen gegeeven zyn) dat men nu de bitterheid, of weêrwraake, in *Engeland*, zo hoog begon te voeren. De partydigſte Fransſe-Schryvers zelfs, bekennen, *dat niemant twyffeld, of de Engelsſe-Staatsdienaars waren teen, door Spaans-geld, tot deezen Vrede omgekogt: Mem. pour l'Hiſt. T.* I. In een Woord, het Huis van STUART ſteeg nu ten Throone, waarvan de *Vereenigde Nederlanden* nimmer goeds, en veel nadeels bequamen, van den Jaare 1603 tot dien van 1714: uitgenomen, door Koninginne *Maria*, van 1689 tot 1702, en de 7 eerſtvolgende Jaaren, van Koninginne *Anna.* Die, voor 't overige, begeerig zyn, de Grondrégelen nateſpeuren, van JAKOB en zynen *Opvolgeren*, welke in den *Pretendent* beſlooten zyn: dezelve hebben maar in de Hiſtoriën te zien, zyne Aanſpraake, in den Jaare 1604, aan zyn eerſte *Parlement* gedaan. Men vind dus de Bron van alle de volgende Strydigheeden, die zedert tusſen den *Engelsſen* en *Hollanderen*, byzonderlyk belangende den Koophandel, zyn gequeekt geworden.

MIDDLETON. 1605. eenig *Engelsch-vermogen*, overeenkoomstig met de Beloften van Kaptyn *Drake*, quamen hier eenige Scheepen, welken wy hoopten, dat *Engelsſen* waren: maar, vindende hen van eenen anderen Land-aart, en zynde buiten hoope van bystand van den *Engelsſen*, wierden wy genoodzaakt te schryven, aan den Prinsſe van *Holland*, om hulpe en bystand te bekoomen tegens onze oude Vyanden, den Portugeezen. Onze bede toestaande, heeft hy hier zyne Benden gezonden, die den *Portugeezen* verjaagd hebben, uit alle de Forten welken zy te *Amboina* en te *Tidor* in hadden. In zo verre nu, uwe Majesteit my eenen zeer vriendlyken Brief heeft gezonden, met uwen Dienaar, Kapt. *Henry Middleton:* dezelfde verheugd ons, niet weinig. Kapt. *Henry Middleton* was begeerig, hier eene Faktoorye opterigten. Wy waren 'er zeer geneegen toe. De Kaptyn der *Hollanderen*, dit verstaande, quam my voorhouden eene voorige Belofte, welke ik den Prinsſe van *Holland* had gedaan: naamelyk, indien hy my zulke hulpe zoude zenden, als vermogens ware den Portugeezen uit dit Gewest te dryven, dat geen ander Land-aart hier zoude handelen, dan zy. Overzulks waren wy gedwongen, tegens onze neiginge, voor jegenwoordig, 't Verzoek des *Hollandsen Kaptyns* toetestaan. Wy verzoeken deswegens Vergiffenisſe, aan uwe Hoogheid! beloovende, ingevalle eenige van uw Volk, in volgenden tyd, hier belanden, dat zy welkoom zullen zyn. En, on-aangezien het Opperhoofd der *Hollanderen* ons grootelyks aan is, om geen vriendschap met uwen Land-aart te houden, nog gehoor te geeven, aan de Brieven uwer Hoogheid: evenwel, onge-acht al hunnen aanzoek, ingevalle het u behaagd hier wederom naâr toe te zenden, gy zuld welkoom zyn. Ten téken van onze vriendschap, en die welke wy van uwe Maj. wensſen, hebben wy u een klyn Geschenk gezonden: eenen Bahar Kruidnagelen. Ons Land is arm, en brengt niets beters voort. Wy bidden uwe Hoogheid, hetzelfde ten goede te neemen!

TARNATA.

Brief van den Koning van TIDOR, *aan de Kon. Maj. van* ENGELAND.

DIT Schryvens van den Koning van *Tidor*, aan den Koning van *Engeland*, is om uwe Hoogheid te doen verstaan, dat de Koning van *Holland*, in deezen Oord eene Vloot Scheepen heeft gezonden, om zig te voegen by onzen ouden Vyand, den Koning van *Ternate;* en dat zy, t'samengevoegd, een gedeelte onzes Lands hebben afgeloopen en beroofd: besllooten hebbende, beide ons en onze Onderdaanen te vernielen. Verstaande nu, van den Brenger deezes, Kapt. *Henry Middleton*, dat uwe Hoogheid in vriendschap is met den Koning van *Spanje*, verzoeken wy uwe Maj., dat gy medelyden met ons wild hebben, op dat wy niet mogen uitgeroeid worden, door de Koningen van *Holland* en van *Ternate!* dien wy niet beleedigd hebben, onaangezien zy, met alle mogelyke middelen, ons van ons Koningryk poogen te ontzetten. En, gelyk groote Koningen op de Aarde, door Godt gesteld zyn, allen dien te helpen, welke onrechtvaardiglyk verdrukt worden: zo neeme ik mynen toevlugt, tot uwe Majesteit, om bystand tegens myne Vyanden! niet twyffelende, eindelyk hulpe uit uwer Majs. hand te zullen bekoomen

men. Ingevalle uwe Maj. dezelfde hier zende, bidde ik ootmoediglyk, dat het mag zyn Kapt. *Henry Middleton*, of zyn Broeder, met welken ik wel bekend ben. Godt breide uw Koningryk uit, zégene u, en alle uwe Raadslieden! MIDDLETON. 1605.

TYDORE.

De Koning van BANTAM, *aan den Koning van* ENGELAND.

EEN Brief, geſchreeven van uwen Vriend, den Koning van *Bantam*, aan den Koning van *Engeland, Schotland, Vrankryk*, en *Irland:* wensſende, dat Godt uwen Welſtand bewaare, en u meêr en meêr verhooge, met uwen gantſen Raad. En dewyl uwe Maj. gezonden heeft, eenen Generaal, *Henry Middleton:* dezelfde quam tot my, in gezondheid. Hy gaf te kennen, dat uwe Maj. gekoomen was, tot de Kroone van *Engeland.* Dit heeft my grootelyks 't hart verheugd: nu! *Engeland* en *Bantam* zyn beide een. Ik hebbe ook een Geſchenk, van uwe Maj. bekoomen. Daarvoor geeve ik uwe Maj., grooten dank. Ik zende aan uwe Maj., twé *Bezoar-Steenen*, de eene weegende 14., de andere 3 *Maſs.* Dus neeme Godt u, in zyne Hoede!

BANTAM.

---

§. II.

Reize *van Kaptyn* COLTHURST, *op den* Aſcenſion, *naâr* Bantam, *en voorts naâr* Banda (1).

DEN 2 *April*, 1604., had men *Lizard* in 't gezigte. Men zeilde, den 23, Weſt-Zuidweſt, 22 Mylen, op de Breedte van 15 Gr. 5 Min.; en men viel, aan 't Weſtelyke van *S^t. Jago*, Weſt- ten Noorde, 6 Mylen: zettende het, ten 5 uuren, Ooſtwaart naar *Majo*, met eenen Noordenwind. 's Anderendaaghs quam men, aan *Majo.* Men zette het Zuidwaart, van 't Eiland; en wierp 't Anker, op 15 Vadem, den eenen Hoek Noordweſt ten Noorde, den anderen Ooſt-Zuid-ooſt zynde. Zy gingen den 25 te Lande, en verlooren eenen hunner Kooplieden, welke van 't Volk deezes Eilands weghgenomen wierd. Men landde, 's anderendaaghs, met 100 Man, om te zien of men hem wederom bekoomen konde: maar 't was niet doenlyk, eenigen der Inwoonderen aantetreffen. Dus liet men hem achter. 's Avonds ging men t'zeil, met Noordenwind. Den 16 *Mai* liep men, door de *Linië.* Men had, den 13 *Juli*, de KAAPE in 't gezigt, op 15 Mylen affland. Den 17 wierp men 't Anker, op de *Saldanna* Rée. Zeſtien Zieken had men, aan 't *Scorbut:* maar zy bequamen alle hunne gezondheid, voor men van hier vertrok. *Saldania* is, op de Breedte van 33 Gr. 56 Min., of 34 Graaden

COLTHURST. 1604. Vertrek der Vloote.

Koomſt aan de KAAPE.

(1) Deeze *Reize*, geſchreeven door *Thomas Clayborne*, is by *Purchas*, Vol. I, p. 185.

COLTHURST. 1604. den. Hier verdronk Mr. *Cole*, Schipper van den *Hektor*, hunnen Vice-admiraal. Men verliet, den 20 *Aug.*, de Rée van *Saldania*, met eenen Zuidlyken-Wind, en zette 't Westwaarts. Eindelyk, den 23 *Desemb.*, zynde Zondagh, wierp men 't Anker op de Rée van *Bantam*. Men vond 'er zes *Hollandse-Scheepen*, en 3- of 4 Pinassen.

Te Bantam.

1605.

Onderscheide koers der Scheepen.

DEN 18 *Januari* 1605, zeilden de *Draak* en de *Ascension* van *Bantam*. Te *Amboina* verdeelden zy zig. De Generaal liep, op den *Draak*, naâr de *Molukkos*; en Mr. *Colthurst*, op den *Ascension*, ging naâr *Banda*. De *Hektor* en de *Susanna* laadden midlerwyl Péper, te *Bantam*: van waar zy, omtrent het midde van *Februari*, 't zeil naâr Huiz' draaiden.

De Ascension koomt te Banda.

DE *Ascension* quam, den 20 *Februari*, te *Banda*. Hy ankerde, op vyfd'half Vadem, by *Nera*, Hoofdplaatsse deezes Eilands. Van 't Zuidlykedeel van *Amboina*, tot *Banda*, is de koers Oost- ten Zuide, naâr 't Zuide, 30 Mylen. De Breedte van *Banda*, is, 4 Gr. 40 Min.; en 't inkoomen, aan 't Weste. Daar is een zeer hooge Berg, die geduuriglyk brand. Deezen moet men aan Bakboord laaten, en 't ander groot Eiland aan Stuurboord. De Gang is zeer eng, en niet te zien, voor men binnen eene Halve-myle koomt. Gy moet het by 't Eiland houden daar de Vuurberg op is, tot gy 'er op twé Kábels lengte van zyt: hier zuld gy omtrent 20 Vadem vinden. Vervolgens, zagt naderende, indien 't de Wind wil toelaaten, tot gy 'er u omtrent eenen Kábel lengte van ziet, dan zuld gy vinden, ondieper Water: 8, 7, 6 Vadem, en in 't engste van al 5 Vadem. Dit's de minste diepte, die dus blyft aanhouden, tot gy op de Rée koomt.

Berigt, voor 't inloopen op de Rée.

MEN kan zonder eenig gevaar inloopen, houdende 't na aan het voorgenoemde Eiland. Het is inderdaad eenigzints ondiep, aan Stuurboord, in 't engste van den Ingang: maar dat zal zig zelfs leeren. Daar zyn twé klyne Eilandjes, 't een genoemd *Poeloway* en 't ander *Poelorin*, leggende omtrent 3 Mylen, ten Weste van 't inkoomen. Daar's geen gevaar, 't geen niet zeer wel te bespeuren zy, omtrent hen: gy kondze laaten, aan welke zyde 't u behaagd, zo wel in 't inkoomen als in 't uitloopen.

Jaargetyden aldaar.

OMTRENT het midde van *Maart* tot het midde van *April*, is de Wind 'er zeer veranderlyk. Vervolgens staat die, tussen 't Ooste en 't Zuid-ooste, vier gantse Maanden, de Inwoonders zeggen vyf; en, gelykerwyze, vyf Maanden, tussen 't Weste en 't Noordweste: de twé overige Maanden is 't veranderlyk. By duistere Maane heeft men, veel buijig Weer en Régen, ter deezer Plaatsse.

Vertrek van Banda.

DE *Engelssen* bleeven hier, 5 Maanden. In deezen tyd verlooren zy, elf Man, meestendeel aan de Loop. Zy verlieten *Banda*, den 21 *Juli*; en zetten 't, met Oost-Zuid-oosten Wind, naâr 't Weste: vervallende, den volgenden Dagh, aan 't Zuid-einde van *Burro*. Den 27 was men, aan 't Zuideinde van 't Eiland *Deselem*, laatende 7 Eilanden aan Bakboord. Men hield het styf in den Wind, ten Noordwaart, digt aan *Deselem*, om zig te klaaren van een Eilandje en eene Banke, leggende aan 't Zuidweste van 't zelfde. Laatende dit Eilandje, en alle de andere Banken, aan Bakboord, zette men 't Noord-Noordwest, langs de Westzyde van *Deselem*, tot men op 6 Graaden 10 Min. Breedte was. Vervolgens hielden zy 't West, 18 Mylen, en vielen aan de Hoekbanke, leggende aan 't Zuidwest-einde van *Celebes*.

Eiland Deselem.

Zyn

Zynde nu klaar van deezen Bank, op 6 Gr. leggende, ftuurden zy Weft-waart. COLT-HURST.

'T ANKER wierpen zy, op de Rée van *Bantam*, den 16 *Aug*. Vervolgens, vertrokken zy, van daar, den 6 *Oktober*: de *Draak* en de *Afcenfion*. Den 15 *November*, op 31 Gr. 48 Min. Breedte zynde, met Noord-Noordweften Wind, bevonden zy zig, met dikken-nével, op een's Schips lengte van eene Rotze, of gezonken Eiland. 't Water over 't zelfde fcheen zeer Bruin- en Modderig, en in fommige plaatsfen zeer Blaauw. Op een's Schips breedte of twé, Noord van 't zelfde, was 't Water aan 't Schip zeer Zwart- en dik, als of 't Aarde, of Grof-zand was, opborrelende van 't zelfde. De Afwykinge, ter deezer Plaatsfe, is 21 Gr., van 't Noorde- ten Wefte afdaalende. 1605. Te rugkoomft te *Bantam*. t'Huisreize van den *Draak* en de *Afcenfion*.

DEN 16 *Defember*, Weft 9 Mylen: Breedte 34 Gr., 20 Min. Deezen Dagh hadden zy 't gezigt, op 't Land van *Ethiopië*, ten afftand van omtrent 12 Mylen. Den 26, op de Breedte van 34 Gr., 30 Min., waren zy omtrent eene Myle van de *Kaape de Goede-Hoope*. Zy hielden 't Weft, en Noord-Noordweft, en Noorde, gelyk 't Land leide, om de *Kaape*. 's Anderendaaghs quamen zy ten anker, op de *Saldanna Rée*. Hier vonden zy den *Hektor*, en den *Draak*, hunnen Admiraal. Deez had den eerftgemelden, zéven Dagen bevoorens ontmoet, dóbberende op Zee, omtrent 4 Mylen van de Kaape, enkeld met tien Man daarin: 't overfchot van 53, overleeden zedert derzelver vertrek van *Bantam*, négen Maanden geleeden. Drie Maanden, na zyn vertrek, had hy de *Sufanna* verlooren, waarvan nimmer meêr gehoord is. *Kaap de Goede Hoop*. Zy ontmoeten den *Hektor*, in deerlyken toeftand.

MEN quam ten anker, op 7 Vadem, hebbende den Laagen-hoek, gaande Noordweft, ten Wefte; en het Suiker-brood, Zuidweft, half eene Streeke ten Weftwaart; den Hoek van de Breuke [of Zandbank] van 't *Pinguin-Eiland*, Noordweft ten Noorde; den Berg, tusfen 't Suiker-brood en den Laagen-hoek, Weft-Zuidweft; en de Pieke, van den Berg ten Oofte van de Tafel, Zuid- ten Oofte (*). 1606. Berigt, voor de *Saldanna-Rée*.

ZY verlieten de *Saldanna-Ree*, den 16 *Januari* 1606: loopende, ten Noorde van 't *Pinguin-Eiland*, tusfen dit en 't Vafte-land. Anderhalf-myl, ten Noorde van dat Eiland, vond men 20 Vaam Water: de Grond van Witte Koraal, en risten van Schulpen. Toen zy van dat Eiland vry waren, zetten zy 't Weft- ten Zuide, en Weft-Zuidweft, tot zy 't Zuid-ooft- ten Oofte overleidden. Omtrent zes uuren 's Avonds, kreegen zy den *Hektor* in 't gezigte, koomende uit, ten Zuid-einde van 't Eiland. De Wind, Zuide zynde, hield men 't, den gantfen Nagt, Weftwaart, digt by den Wind. Men verloor, den volgenden Morgen, den *Hektor* uit het gezigt. Dus hield men 't Noordweft, met klyn Zeil, tot 's Middaghs: meenende hem wederom gezien te hebben. Maar, men vond hem niet. De *Hektor*, verlooren.

DEN 1 *Februari* was de koers, Weft- ten Zuide, 16 Mylen; en de Breedte, 16 Gr. 20 Min. 's Middaghs ontdekten zy S^t^. *Helena*, ftrekkende Weft-ten

(*) Dit beveftigd de Aanmerkinge, die wy hiervoor, op Bladz. 5 (*), gemaakt hebben: dat daar, zo ook hier, de *Tafelbaai* genoemd word, *Saldanna-Baai*.

COLT-HURST. 1606. ten Noorde, 12- of 13 Mylen. Den 3 liepen zy daar, op de Rée. Hun Land-anker lag op 17 Vadem, 't Schip reed op 20, Zwart-gruis Zand. Ten Noord-oofte hadden zy, eenen Hoek-lands; en, aan 't Noord-ooft-ten Oofte, eenen fteilen Berg, als een Suiker-brood, met een Kruis op deszelfs Tóp. De Kerk, in de Valeije, ftrekt Zuid-ooft; 't Hoog-land, Zuid-ooft van de Kerke; en de gantfe Valei is vol Boomen. De andere Hoek van 't Land legt, Zuidweft-ten Wefte. Zy maardden, Zuid-ooft en Noordweft; 't Anker lei, Zeewaarts, op 21 Vadem.

De *Hektor* koomt op. DEN 3 befpeurde men, 's Nagts, den *Hektor*: opkoomende, omtrent van 't Zuid-einde des Eilands. Hy hield het Noord, zo digt als 't hem mogelyk was, naâr de Rée, met eenen Ooften-wind. Maar hy konde haar niet bereiken. De Booten liepen, den 5- en 6, vergeefslyk, om hem op de Rée te brenge. 's Nagts, de Wind gevallen zynde, boegfeerden zy hem op 35 Vadem, Anderhalve-myle van den Wal, en omtrent 2 Mylen van hen, Zuid-weft- ten Zuide.

Zy vervorderen de Reize. ZY verlieten S^t. *Helena*, den 11, met eenen Ooft-Noord-ooften Wind, houdende 't Noord-weft. Dit Noordweftelyk-deel deezes Eilands legt, op de Breedte van 16 Graaden; en, op 7 Gr. 45 Minnuten, afwykinge. *Nota*. De voorgemelde Kerk legt, in den Boezem der vyfde Valeije, van dien Hoek die Noord-ooft van hen ftrekte.

Koomen in *Duins*. DEN 6 *Mai* quamen zy, ten anker, in *Duins*.

BREEDTE, *en* AFWYKING.

	Gr.		Min.
Saldanna-Rée	33	-	56.
———— of	34	-	00.
Celebes, Zuidweft-eind. . .	6	-	00.

	Gr.		Min.
Gezonke-Rotz.	31	-	48.
———— Afwyking aldaar, Weft.	21	-	00.
S^t. *Helena*, Noordweft-deel.	16	-	00.
———— Afwyking aldaar.	7	-	45.

III. HOOFD-

COLT-HURST. 1606.

III. HOOFDSTUK.

Beschryving van JAVA, en de eerste ter *Neêrzettinge* der ENGELSSEN op BANTAM. Met een Daghverhaal van de Gebeurtenissen aldaar, byzonderlyk aangaande 't geene voorgevallen is tussen hen en den HOLLANDEREN, zo wel als met den *Inboorelingen*; van 1602 tot 1605, ingeslooten.

INLEIDING.

DEEZE Beschryving van *Java*, en de Gebeurtenissen aldaar, in 4 Jaaren, is van *Purchas* (1) opgegeeven; en kan eigenlyk dienen, als een vervolg op de twé voorgaande Reizen, van *Lancaster* en *Middleton*. In de eerstgemelde ging de Schryver naâr *Bantam*, daar hy laastelyk Opper-Faktoor was; en op de laatste keerde hy van daar, naâr 't Vaderland. Hy liet 'er, in zyne stêe, Mr. *Gabriel Towrson*, ontwyffelyk die rampzalige braave Man, die 17 Iaaren daarna, het Slagt-offer wierd, van der *Hollanderen* Wreedheid, indien niet onrechtvaardigheid, te *Amboina*.

'T GANTS Verhaal is zeer onderrigtend, zo wel als behaaglyk: eenige daarin voorkoomende Barbaarsheeden uitgezonderd. Het is geschreeven, by wyze van Daghverhaal; en geeft meêr Licht, in de Zaaken der *Engelsen* en *Hollanderen*, zo wel als in de Gewoontens en Zéden der *Javaanen* en Inwoonderen van *Bantam*, dan dat de Schryver het zelfde, in bétere Regelinge had geschreeven. Voor den Leezer moet het klaarer zyn, dat deeze klyne Byzonderheeden, betreffende den *Javaanen* en *Chineesen*, bygebragt in de laatste Afdeelingen, welke naauwlyks plaatsse in eene geregelde Historië gevonden zouden hebben, opgegeeven worden op de eenvoudige eigenlyke wyze, waarin zy t'samengeloopen zyn: om dus een vry beter Denkbeeld van den aart deszelfden Volks te vergaderen, dan bekoomen kan worden, uit de hierin voorafgaande Beschryvinge des Lands. Om die Reden hebben wy nog byzonderlyker gegaan, in 't Verhaal van alle de omstandigheeden der Verschillen, tussen den *Hollanderen* en *Engelssen*. Deeze waren 't begin van die Verbitteringen en Krakkeelen, welke vervolgens tot zulke Uittersstens gevoerd wierden, en den slag gaven aan den *Engelssen Koophandel* in den OOST-INDIËN, waarvan deeze nimmer bekoomen is.

(1) Dezelfde is verkort, uit een ruim Verhaal, geschreeven van den Opper-Faktoor, *Edmund Scot*. Zie zyne *Pilgrims*, Vol I., p. 164.

§. I.

Beschryving van Java, *van* Bantam, *derzelver Bewoonderen, enz.; en van den* Chineezen *aldaar.*

Scot. 1602.

Gelegenheid van *Java.*

GROOT JAVA is een Eiland, welks Middenste-deel legt, op 9 Graaden Breedte. Het is omtrent 146 Mylen lang, van 't Ooste naâr 't Weste; en 90 breed, van 't Zuide naâr 't Noorde. 't Midde is meest Berg-achtig: dogh niet zo steil, om den Inwoonderen te beletten denzelfden te Péérde en te Voete te beklimmen. Die 't naaste aan Zee leggen, worden bewoond: maar 't midde des Lands, zo verre 't de Schryver ontwaar konde worden, is niets anders als een Verblyf van Wilde Dieren. Deeze zyn 'er van verscheide soort. Zy koomen dikwyls in de Valeijen naâr de Kuste, verscheurende menigte Menssen. 't Land, aan de Zeezyde, is, meestendeels, Laag- en Moerassig. Hierin zyn de voornaamste Koopsteden. Deeze leggen, aan 't Noorde, en 't Noord-ooste van 't Eiland: naamelyk, *Chiringin*, *Bantam*, *Jakatra*, en *Jortan*, of *Greesy*. Zeer ongezond zyn deeze Laage-landen, broeijende menigte Ziektens, voornaamenlyk onder den Vreemdelingen. Geene Waaren, noemens waard, brengen zy voort, dan Péper. Deeze wierd bevoorens, uit alle de Gedeeltens des Eilands, en ook van andere Oorden, naâr *Bantam* gebragt: als de Hoofdmarkt des Gewests zynde. Maar onlangs heeft die gewoonte opgehouden, zedert de *Hollanders* het rond-om opgekogt hebben.

Hoofdplaatssen, ten Handel.

Beschryving van *Bantam.*

BANTAM gaat, voor den Handel, *Achen* en andere Havens in die Gedeeltens, verre te boven. 't Is omtrent 3 Engelsse-mylen lang, en zeer Volkryk. Alle Dagh worden 'er drie Markten gehouden: een 's Voormiddaghs, en de twé andere Nademiddagh. 't Gedrang is 'er zo groot, byzonderlyk op die van den Voormiddagh, als op Feestdagen in *Engeland.* Evenwel zag Mr. *Scot* 'er nimmer eenig soort van Vee te koop: ter oirzaake 'er zeer weinig tam, in 't Land is. Hun Voedzel is Rys, eenige Hoenderen, en weinig Visch. De Huizen der *Javaanen*, zyn alle van groote Rottingen, en eenig dun Timmerhoud: maar slegt van Bouw'. Evenwel vind men, in veele Huizen der Voornaamsten, goed Arbeids-werk, als Beeldsnydery, enz. Sommige hebben een vierkant Steen-vertrek, enkeld ter berginge hunnes Huisraads, in gevalle van brand. Veele klyne Vlieten loopen door de Stad. Deeze heeft, insgelyks, eene goede Rée, voor den Scheepen. Indien 'er derhalve een Volk van eenigen vlyt was, zoude 'er eene zeer fraaije Stad van te maaken wezen. Zy is van eenen Steenen-Wal omringd; wel versterkt met Strykweeren, en Torens, bestrykende 't Land overal. Den Schryver was verhaald, dat de *Chineezen* dien gebouwd hadden. Evenwel is dezelfde op veele plaatssen vervallen, by gebrek van 'er de hand aan te houden. Aan 't eene einde' die'r Stad, is de Stad der *Chineezen.* Eene naauwe Rivier scheid hen. Deeze loopt, van daar, tot 's Konings Paleis, en zo door de Stad: dus, by Hoog-water, beide Galeijen en Jon-

Chineesse Stad, te Bantam.

Jonken, of zwaargelaade Vaartuigen, tot in 't midde van dezelfde konnen zeilen. Scot. 1602.

Deeze *Chineesfe-Stad* is, voor 't meeftendeel, van Steen gebouwd. De Huizen zyn vierkant, en van boven plat: halverwegen, met Steenen en Zand, het Houte Muurgevaarte, tegens 't Vuur, opgevuld. Zedert de *Engelsfen* hier quamen, hebben menigte van 't ryker foort, hunne Huizen, tot den Tóp, beftandig tegens 't Vuur gebouwd. Bevoorens wierd 'er dus geenen gevonden, dan dat des *Shah Bandars*. De *Engelsfen* en *Hollanders* hebben hier hnune Huizen, op deszelfde wyze gebouwd: dogh zwaarder en hooger, dan de gemeene Wooningen. Laaftleeden hebben de *Hollanders*, met groote Koften en Moeite, een hunner Huizen gebouwd van Steen, tot den Tóp: proefhoudende tegens 't Vuur, zo zy vooronderftellen.

De Koning is hier volftrekt. Zedert de Afzettinge en Dood, des laatften Keizers van *Damake*, is hy de voornaamfte Vorft des Eilands. Hy ftraft den Misdaadigers, allerwegen, volgens Krygs-recht. Indien eenige byzondere Vrouwe, van Overfpel overtuigd word: aanftonds word zy ter Dood gebragt, zo wel als haar Boel. Om den minften Misdaad, konnen zy hunne Slaaven doen fterven. De *Javaanen* zyn tot drie Wyven bepaald. Voor elk Wyf welke een Vryman huuwd, is hy verpligt, tien Slaavinnen te koopen. Sommige koopen 'er 40, en meêr: zy gebruikenze na hunnen Luft. *'s Konings* gezach.

In 't algemeen zyn de *Javaanen* uitfteekend trots; daarbeneevens, zeer arm. Van de honderd wil 'er, naauwlyks, een werken. De Edelieden zyn bepaald, aan 't getal der Slaaven, dien zy houden; en deeze eeten fterker, dan hunne Péper of Rys groeid. De *Chineezen*, zyn de Bebouwers der Péper en der Rys: leevende als Slaaven onder hen. Deeze winnen evenwel, door hunner Meefteren luiheit: zy zuigen, in der daad, al den Rykdom des Lands uit. Een *Javaan* is zo hoogmoedig, dat hy zyn's gelyk, niet wil dulden, eenen Duimbreete hooger te zitten dan hy. 't Is een zeer bloô en wraakgierig Volk. Hoewelze fterk van Lichaam zyn; geenen Twift, tegens den Landsgenoot nog tegens den Vreemdeling, zullen zy voor de vuift beflegten: verraaderlyk vermoorden zy hunne Wederparty. De Wet legt hen, voor eenen Moord, eene Boete aan den Koning op: maar ze is zeer gering. De Vrienden des Vermoorden hebben dus middel, zynen Dood, op den Moorder of deszelfs Namaagen te wreeken: 's Konings Inkoomften vermeerderen 'er maar door. Gewoontens der *Javaanen.*

Hun gewoon Wapen word, een *Krits* genoemd. 't Is omtrent twé Voet lang. De Kling is gekronkeld (gelyk een Vlammend-Zwaardt) en daarbenevens uittermaaten fcherp. 't Meeftendeels derzelven zyn, in de temperinge vergiftigd: geen een van vyfhonderd, welke daarmede gewond is, brengt 'er zyn Leeven van af. 't Geveft is van Hoorn, of Hout, fraai uitgewerkt met het Afbeeldzel van Satan, die de meefte onder hen aanbidden. In hunne Oorlogen vegten zy, met Spietsfe, Pyl, en Schild. Korteling hebben eenigen, 't Musket leeren voeren; maar zy behandelen 't, zeer lomp. Hunne Wapens.

't Gewaad der Voornaamften is, een Tulband om 't Hoofd; en een ftuk fyn Lywaat, om de Lenden: 't overige des Lichaams is naakt. Somtyds, in buitengewoone gelegenheeden, draagen zy een eng Rokje, gelyken- Kleedy.

Scot. 1602. kenende wat na eenen Japon, van Fluuweel of Seije. 't Gemeen soort heeft eene platte Muts op 't Hoofd, van Fluuweel, Taf, of Lywaat. Een stuk van twé Kleuren, op 't hoogst eene Elle breed, is als een Gordel, om hun Midde gewonden. Dit 's een soort van Lywaat, gemaakt te *Clyn*, waarvan veelerly soort koomt: 't geen zy verwen, beschilderen, en vergulden, volgens 's Lands-wyze. Zy zelfs maaken, een Aart van gestreept Stóf, van Kottoen, of van Bladeren van Boomen: maar hunne Luiheid brengt 'er weinig van voort. 't Meeste der Mannen, heeft zeer dik gekruld Hair, daar zy veel Werks van maaken: dikwyls gaan zy Blootshoofds, om 'er meê te praalen. Dus gaan de Vrouwen mede, met het Hoofd bloot; en 't Hair opgebonden, gelyk de Péérde-staarten in *Engeland*. Om 't Midde zyn zy, als de Mans bedekt; daarenboven slaan zy, eenen fraaijen Sluijer, of Kleedje na 's Lands gewoonte, over de Schouderen, los achter af hangende.

Godts-dienst. De voornaamste onder hen, zyn meestendeels Godtsdienstig: maar gaan zelden ten Tempel. Zy houden *Kristus* voor eenen Profeet, noemende hem *Nabi Isa* (1). Sommige van hen houden Mahometaanse Priesters, in Huiz'. 't Gemeen Volk heeft weinig Denkbeeld, van Godtsdienst. Enkeld zegt het, dat 'er een Godt is, die Hemel en Aarde en hen heeft gemaakt: dat Hy goed is, en hen geen quaad wil. Daarbenevens belyden zy, dat 'er een Duivel is, van quaad-aartige Gesteltenisse, neigende om hen te schaaden. Deswegens bid menig hem aan: meestendeel uit Vreeze. Beide de Sexen, zyn de Aart. Wellustigheid gantselyk overgegeeven. Al die zig in Gezach bevinden, zyn veil voor Omkoopinge, en Geschenken te neemen. De *Javaanen* in 't algemeen zyn, Quaade-betaalers: on-aangezien hunne Wetten zo scherp zyn, dat de Schuld-eischer den Schuldenaar, deszelfs Wyven, Kinderen, Slaaven, en al wat hy heeft, kan aanslaan en voor den Schuld verkoopen. Van den Hoogsten tot den Laagsten, zyn 't Dieven. Bevoorens de *Chineezen*, met hen quamen handelen, waren zy, ontwyffelyk, Mensen-eeters (2). Dit, zo men den Schryver verhaalde, was niet boven honderd Jaar geleden. Tydverquisting en Muziek, is hun voornaamste Bedryf: 't meestédeel brengt den Dagh door, Kruisling als een Snyjer te zitten, eenen Stok, of 't Gevest hunnes *Krits* te snyën. Dit maakt veelen van hen, fraaije Beeldsnyders. Zy zyn zeer groote Eeters: maar d'Adeldom geeft den Slaaven niets, dan Rys en Water gekookt, met eenige Wortelen en Groentens. Onder de Kruiden is 'er een, genaamd *Bettaille* (Bétel) 't geen zy geduúriglyk

(1) Dat is, *Profeet Jesus*: dit schynt, dat zy *Arabiës* spreeken. Deeze moeten Vreemdelingen zyn, gemeenlyk *Mooren* genoemd (die zig in menigte deezer Eilanden ter neêrgezet, en de Heerschappye na zig getrokken hebben) of hunne Bekeerden.

(2) Vreemd is 't, dat de Schryver zulks bybrengt, zonder 'er eenige Réden voor te vinden. Onbeweezen is 't, of 'er in de Wereld zyn, of immer geweest zyn, onge-acht al 't geen men daarvan verhaald: 't welk gehouden word, voor ongegrond, en onder 't getal van de Verdichtzelen der Reizigers. Zie, ter deezer gelegenheid, *Atkins's Voyage to* Guinea, *&c.*, p. 122 *& seqq.* Wat waarschynlykheit ook, indien de *Javaanen* Mensen-eeters geweest waren, dat zy, in zulken korten Tyd, die gewoonte, door Raad of Voorbeeld die'r Nieuw-overgekoomen verlaaten, en van Vlees-eeten genoegzaam gants tot *Rys* zouden zyn overgegaan?

lyk by zig dragen, in eene Dooze, of tot eene Prop gerold, gelyk een Suikerbrood: alsmede een Neut, genaamd *Pinango.* Dit 's, beide, zeer heet. Zy eeten 't geduuriglyk, om de Maage te verwarmen, en zig voor de Loop te behoeden. Insgelyks zynze groote Liefhebbers, van Tabak en Opium. De *Javaanen* hebben, geene bequaamheid voor Regeeringe, nog Staatszaaken. Menigte van dien, die uit de Landſtreeke *Clyn* zig hier koomen neêrzetten, worden zeer Ryk, en koomen tot groote Waardigheeden, onder hen: gelyk deeze, van *Shah Bandar*, *Laytamougon*, enz. Maar, boven al zyn 't de *Chineezen*, als *Jooden*, hunkerende onder hen leevende. Deeze ligten hen, van hunne Rykdommen, en zenden ze, naâr *China.* Scot. 1602.

De *Chineezen* zyn zeer loos, in den Koophandel. Alle bedenkelyke ſoorten, van Bedriegeryen en Treeken, gebruiken zy. Geen Hoogmoed hebbenze, nog weigeren geenen Arbeid: ten zy ze *Javaans* worden, gelyk menigte van hen doen, als zy eenen Moord, of ander Misdryf, gepleegd hebben. Dan neemen ze, te gelyk, den Hoogmoed en de Luiheid aan. Belangende hunnen Godtsdienſt. Ze zyn in veelerly Gezintens verdeeld: maar, 't meeſt van hen, zyn *Atheïſten* (*) Menigte van hen gelooft, indien zy wel geleefd hebben, dat zy, ſtervende, tot grooten Rykdom en Eere herbooren zullen worden: maar, dat de Boozen, door den Dood, in eenig vuil Dier, gelyk een Kikvors of Padde, zullen overgaan (1). Elke nieuwe Maane branden zy Offerhanden, mompelende daaronder eenige Gebeden, met een ſoort van zingende Stemme; en, als zy zingen, ſchellen zy met een klyn Belletje, 't geenze, ten einde van elk Gebed, zo luid herhaalen als mogelyk is. Deeze Plegtigheid neemen zy ook waar, als imant van hen op ſterven legt. Hunne Offering is dus. Zy vervullen hunne Altaaren met Geiten, Hoenderen, Eendvogels, en verſcheide ſoorten van Vrugten. Dit Offer word ſomtyds, bereid voorgezet; en ſomtyds, raauw: dogh dan word het vervolgens bereid, en gegeeten. Hun brand-offer is alleen, beſchilderd Papier, tot Afbeeldzels uitgeſneeden, welke by hen tot zékeren Pryze zyn. De Schryver vroeg hen dikwyls, voor wien zy hun Offer brandden? en zy antwoordden, aan Godt. Maar de *Guzaratters* en de *Turken*, die daar waren, zeiden volſtrekt, dat zy 't aan den Duivel deeden. Indien dit dus is, dan zynze beſchaamd, om het te bekennen. Gebruiken der *Chineezen.*

Menigte van hen zyn wel ge-oeffend, in de Sterrekunde, en houden eene naaukeurige Tydrékeninge. Zy neemen geenen Zondagh waar, nog eenen Dagh meêr dan den anderen: uitgenomen, by de Grondveſtiginge eenes Huizes, of met den aanvang van eenige gewigtige Zaake. Zulken Dagh vieren zy vervolgens, als eenen Heiligendagh. Eenige der voornaamſten, in *Bantam* ſtervende, worden derzelver Lyken verbrand, en de Aſche, in digtgeſtopte Kruiken, naâr hunne Vrienden in *China* gevoerd. Sommigen van hen op ſterven leggende, had Mr. *Scot* gelegenheid waarteneemen, dat men zeven Reukwerken brandde: vier zeer groot, en veel Vlams uitwerpende, omtrent 6 Voet boven den Grond ſtaande; en drie zeer Hunne Sterrekunde, en Lykplegtigheeden.

(*) Of dit niet zo roekeloos van den Schryver ge-oirdeeld zy, en algemeenlyk gedaan word, als dat van het *Menſcn-eeten* der voorige *Javaanen*, laaten wy aan den verlichten Leezer.

(1) Deeze Gezinte, is die van *Fo.*

Scot. 1602.

zeer klyn, flaauw brandende, vlak daaronder op den Grond geplaatst. Voor réden van dien, gaf men hem immer geen ander antwoord, dan dat het dus de gewoonte in *China* was.

Tooneel-speelen.

Groot behaagen hebben zy, in 't Zingen zo wel als in Schouwspeelen, maar de slegtste Stemmen der Wereld. Deeze Schouwspeelen, of Tooneel-speelen, zyn geschikt, ten dienste hunner Goden; en worden dikwyls aangevangen, met een Brandend-offer: terwyl de Priesters veelmaalen vlak neêr op de Kniën vallen, en driemaalen, aan-eenvolgende, den Grond kussen. Men doet die speelen, gemeenlyk, als zy denken, dat hunne Jonken uit *China* zeilen; als deeze te *Bantam* koomen; en, als die wederom naâr *China* vertrekken. Somtyds beginnen deeze, 's Middaghs; en eindigen niet, voor den volgenden Morgen. In 't algemeen worden zy, op de ópen Straate vertoond; en Stellingen daartoe opgerigt.

Waarzeggers.

Dat Volk heeft zyne Waarzeggers, welke veeltyds de Straaten op- en neêr loopen, gelyk Dolle-Mensſen, met bloote Zwaarden in de hand; trekkende zig de Hairen uit, en werpende zig tegens den Grond. Dit, zegt men, is het regte Oogenblik, waarinze de gebeurtenissen konnen voorzeggen. Dus raadpleegen hen de *Chineezen*, als zy Jonken in Zee zenden.

Gewaad.

De *Chineezen* draagen eenen langen Tabbert, met eenen Rok daaronder, wat laager uitkoomende. Mr. *Scot* hield hen, voor 't verwyfdste Volk der Wereld. Zy draagen eene Mutze op 't Hoofd, van Seije, of van Bont. Hun Hoofdhair is zeer lang, 't welk zy, in eenen Bosch, op de Kruine opbinden. Hun Adeldom, en Bestuurders, draagen Kaproenen, op veelerly wyze, en van vreemd maakzel.

Dat Volk is lang en sterk, met gants klyne zwarte Oogen; en, algemeenlyk, zonder Hair in 't Aangezigt. Het tragt naâr Steelen, en alle soort van Bedriegerye, om Rykdom te bekoomen. Te *Bantam* zyn zy gewoon, Slaavinnen te koopen (want zy brengen geene Vrouwen uit *China*) waarby zy menigte Kinderen teelen. Als zy naâr hun Vaderland keeren, met Voorneemen niet weêr te *Bantam* te koomen, dan verkoopen zy die Vrouwen: maar zy voeren hunne Kinderen met zig. Belangende hunne Goederen, zy laaten bevélen aan eenigen, om hen dien, met elke Vloote, te doen toekoomen. Sterven zy te *Bantam*: al 't geenze nalaaten, vervalt aan den Koning. Die van hen zyn Hair afſnyd, mag nimmer naâr *China* keeren: hoewel hunne Kinderen 't mogen doen, ingevalle deeze hunne Hairen on-afgesneeden behouden hebben.

---

§ II.

Ontmoetingen van de Engelsse Faktoorye, *te* Bantam.

Faktoory te Bantam.

TOEN de Generaal (1) van *Bantam* vertrok, den 21 *Februari* 1602, liet hy hier négen Persoonen, waarover hy Mr. *William Starkey*, ten Opperhoofd stelde. Hy liet 'er ook de Pinasse, met dertien anderen, om naâr

(1) Dit was Kaptyn *Lancaster*. Zie hiervoor, p. 20., daar 't Getal der hier gelatenen gezegt word, elf te weezen: naamlyk 8 Gemeenen, en 3 Faktoors, waarvan *Scot* een schynt geweest te zyn.

naâr *Banda* te gaan, onder 't Bevél van *Thomas Tudde*, Koopman; en ten Schipper, eenen *Thomas Keith*. Dezelfde moeſt, met allen ſpoed, afgezonden worden. Zy was voort gelaaden, met 56 Kiſten en Baalen Goederen; en ging, den 6 *Maart*, t' Zeil. Door Tégenwinden was zy evenwel gedwongen, na twé Maanden op Zee gezworven te hebben, naâr *Bantam* wedertekeeren. Twé Huizen vol Goederen, had de Generaal den *Engelsſen* gelaaten: behalven die, welke in 't Huiz der *Hollanderen* leiden. Maar men was te zwak van Volk, om 'er een wel te beſtuuren. SCOT. 1602.

VOOR de Scheepen vertrokken, ontſtond 'er een Twiſt, tuſſen de *Engelsſen* en *Javaanen*. Deeze poogden zig deswegens te wreeken. Zo dra was de Pinas niet t' zeil' gegaan, of zy onderſtonden, 's Nagts met brandende Pylen, 't Engels-Huiz in Vlamme te zetten. Ware 't niet ontdekt, beide Huiz' en Goederen zouden verteerd zyn: gelyk 't klaar bleek, aan 't Dak, toen men 't herſtelde. Deeze vuil-aartigheid, van dat raazend Volk, duurde twé Jaaren lang, eêr ze gedempt konde worden. Twiſt met den Inwoonderen.

DE Pinas was niet zo dra vertrokken, of men begon den Grondſlag der Huizinge te leggen. Twé-enzéventig Voet was die lang, en zes-endertig breed. Terzelver tyd viel 't juiſt voor, dat een nieuwe Ryksbeſtuurder, voor den jongen Koning, verkooren wierd; en dit veroirzaakte, hen veel moeite en koſten, bevoorens zy verlof konden bekoomen, om met den Bouw voorttegaan. Zy verluchtten ook, hunne Pryz-Goederen; Mr. *Starkey* beval, dat 't Leêr van de meeſte Pakken afgedaan zoude worden; en, na dien Tyd, konden deeze Goederen hunne Kleure zo wel niet behouden, dan de andere. De *Engelsſen* bouwen een Huiz.

DEN 21 *Maart*, wierd de Stad in Vlammen gezet, door een' Kanonſchoot van eenen *Chineesſen Kaptyn*. Dit verteerde menigte Huizen, met Koopmanſchappen. Onder anderen, wierd het Huiz der *Hollanderen*, daardoor, tot den Grond verbrand: waarin de *Engelsſen* 65 Baalen Goederen, en ſommige Péper hadden. Insgelyks hadden zy eenige Péper, in een *Chinees Huiz*, welke verbrand of geroofd wierd. Dus verlooren zy, by deezen Brand, 190 Zakken, behalven de ſchaade welke 't overige bequam. Evenwel zoude hun Verliez, hoe groot, nog grooter hebben konnen wezen; gemerkt het Vuur hunne beiden Huizen, byzonderlyk 't eene, tot op drie Ellen naderde: in zo verre, dat de Poſten der Venſters zo heet waren, dat men 'er geen hand aan konde veelen. Ook baardde 't Verwonderinge, aan allen Inwoonderen, dat hun oud en droog Rietdak, geene Vlamme gevat had. Alle Deugnieten der Plaatsſe, hadden zig rond-om hen vergaderd. De *Engelsſen* durfden geene Nagtruſt neemen, uit vreeze van nieuwe Brandſtigtinge. De ſtoutheit der Deugnieten ging zo verre, van zo wel 's Daaghs hunne ſluitinge te koomen betaſten, als 's Nagts op de Deure te kloppen. Men waarſchouwde hen ook, indien zy geen naauw Toeverzigt hielden, dat zy hen inbreeken, en de Keele afſnyden zouden. Vier *Engelsſen*, waaronder de Schryver, waren 'er maar in dit Huiz; en dus, zo wel als door de Loop, die daar veel heerſt, ten uitterſte afgemat. Brand in de Stad.

DEN 19 *April* 1603, quamen op de Rée, négen Scheepen der *Hollanderen*, onder 't Bevél van *Wyborne van Warwick*. Deez zond, kort daarna, twé van dezelfden naâr *China*; twé naâr de *Molukkos*; een naâr *Jortan*; en twé wierden te *Bantam* gelaaden. Hy vaardigde ook eene Pinasſe af, naâr 1603. Hollandſe Vloot te *Bantam*.

SCOT. 1603. *Achen*, met Bevel aan zékere Scheepen (die van daar, onder 't Gebied van Kaptyn *Spilberg*, naâr *Ceilon* gingen, om 'er een klyn Fort der *Portugeezen* te vermeesteren) naâr *Bantam* te koomen, alwaar hy hen verwagtte, met een Schip. De *Engelsſen* waren zeer gehouden, aan deezen Generaal, wegens Wyn, Brood, en menigte andere Noodwendigheeden en Beleefdheeden, uit zyne hand ontfangen. Dikwyls verhaalde hy hen, hoe Sir *Richard Luſon* hem op Zee was te hulpe gekoomen, toen hy waarſchynlyk vergaan zoude hebben; en dat hy, om deeze Réden, verpligt was den *Engelsſen* Vriendſchap te toonen, al waar hy hen konde aantreffen. Om de Waarheid te ſpreeken, zegt Mr. *Scot*, daar was niets in zyn Schip ter hulpe der Zieken, of zy konden het zo vryëlyk eiſchen, als of 't hun eigen ware geweeſt. Op dezelfde wyze, drukte hy zig altyds uit, met grooten Eerbied voor de Koninginne: maar ſommigen, van laager ſoort, in zyne Vloote, gaven zeer onbehouwe Dingen af, in hun Geſprek met den *Javaanen*.

Edelmoedigheid van den *Hollandſen Generaal*.

Onbeſchoftheid, van 't laager ſoort.

Quelling, wegens 't Hof.

DE twéde Faktoor, *Thomas Morgan*, ſtierf den 25. Drie Dagen daarna, quam de Pinas van *Banda* te rug, hebbende *William Chaſe*, een der Faktoors verlooren; ook was de reſt zeer zwak, en ziek. Sommige van 's Konings Amtenaars, quamen verbieden, met den Bouw des Huiz voorttevaaren: waarſchynlyk, ter oirzaake, de nieuwe Ryksbeſtuurder geen Geſchenk van hen ontfangen had. De *Shah Bandar*, en hy, waren toen onderling in quaad verſtand. Dus beklaagden zy zig, aan *Kay Tomongone Gobay* 's Konings Admiraal: gehouden, voor den Vader aller Vreemdelingen aldaar. Deez verzogt aanſtonds, den voornaamſten Perſoonen van 't Hof, op een groot Feeſt. Daar begon hy te ſpreeken, van de Zaaken der *Engelsſen*. Hy zeide, welke ſchande 't was, dat de Koning en zy, geen Woord aan den Generaal en den Kooplieden zouden houden: dat hy, voor zig, liever dan 't zyne te breeken, zig in een klyn Kótje zoude begeeven, en hen zyn Huiz overlaaten. Vervolgens bragt hy hen Verlof, om voort te gaan; en weinig tyds daarna, was 't voltooid.

Slegte Opkoop der *Engelsſen*.

HUN Opperkoopman, vreezende dat de Péper zoude ſteigeren, ter oirzaake de *Hollandſe Scheepen* daar waren, of daaghlyks verwagt wierden, kogt alles op wat hy kon; en gaf zelve, wyl 't Huiz nog niet gereed was, Geld in Voorraad, voor de Afléveringe der Goederen. De *Hollanders* niet keurig zynde op hunne Péper, waren de *Engelsſen* genoodzaakt, toen zy 't opgekogte afhaalden, het zo te ontfangen als de andere deeden: uit vreeze, dat ze anders Geld en Péper zouden gemiſcht hebben. Dus bequamen zy, veel vuile en ſlegte Péper.

Begraaffeniſſe des Opper-Faktoors.

MR. *Starkey* overleed, den laatſten *Juni*. De Generaal *Warwick* vereerde zyne Begraaffeniſſe, met eene Bende Muskettiers en Piekeniers: ſleepende de Vaanen, volgens Krygs-uitvaart. Weinige Dagen daarna, ontſtaken eenige booze *Javaanen*, brand in de Stad, aan de groote Markt, ten Ooſte der Riviere: met toeleg, om de Goederen der *Chineezen* te plunderen. Hierby leeden de *Engelsſen* veel: ſommigen *Chineezen* waren hunne Schuldenaars, en verlooren al wat zy in de Wereld hadden. *Thomas Dobſon*, een der Faktoors voor *Banda*, ſtierf nu; en de Stad onderging wederom Brand, aan de Riviere, ten Ooſte.

Moeijelykheeden, met den Ryksbeſtuurder.

KAPTYN *Spilberg*, Kaptyn *Jan Pouluszoon*; en eenige andere *Hollandſe Bevelhebbers*, quamen 's Nagts, den 5 *Aug.*, by den *Engelsſen*, en verhaalden

den hen, dat zy dien Dagh by den Ryksbestuurder hadden geweest. Deez had hen gevraagd, of zy hun Deel wilden hebben, van den *Engelsſen*, ingevalle hy hen eenig Geweld deed? Zy hadden hem geantwoord, dat de *Engelsſen* en zy Nabuuren waren; en zy hen dus niet beleedigd konden zien. Evenwel had hy hen ernſtelyk belaſt, zig hunner niet aantetrekken, wat wegh hy ook met hen in ſloege. Mr. *Scot* ging daarop, naâr den Ryksbeſtuurder, en gaf hem een klyn Geſchenk; benevens Dankzegginge, voor 't Volk 't welk hy, eenige Dagen geleeden, had gezonden, om den *Engelsſen* in hunnen Bouw te helpen. Hy ontfing 't Geſchenk; maar zyn Gelaat toonde, dat hy verſtoord was: ook ſtond hy hem niet langer te woord. In 't kort', hy zond vervolgens om *Scot*, en vroeg, Wie hem berigtte, dat hy van meening was den *Engelsſen* te treffen? *Scot* antwoordde, de *Hollanders*. Hy vroeg wederom, of 't Slaaven, of Kaptyns waren? En, beantwoord zynde, dat het Kaptyns waren, verzogt hy *Scot*, hem dien te toonen. Hy voegde 'er by, indien een *Javaan* of *Chinees* het gedaan had, dat hy 'er aanſtonds om zenden, en dien, voor zyne Oogen, den Halz afſnyden zoude. Vervolgens klaagde hy, dat de *Engelsſen* hem niet aanzogten, maar zig altyds naâr den *Shah Bandar*, of naâr den *Admiraal* keerden. Hy verzékerde hem eindelyk, van zyne Beſcherminge: maar 't was Veinzery, enkeld om Geld van hen te trekken. Omtrent den eigen Tyd, verſpreidden de *Hollanders*, onder hunne eige Vloote, dat de Koning den *Engelsſen* wilde dwingen, hem 5000 Reaalen van Agten te leenen, of hun Huiz te doen nederwerpen. Maar 't was valſch. Kaptyn *Spilberg*, na hy zyne Waaren verkogt, en zyne Scheepen en Pinasſe met Péper gelaaden had, vertrok voorts, den 17 *Aug.*, benevens twé Scheepen van *Warwicks* Vloote.

Scot. 1603.

Twé Dagen daarna, verluchtte men eenige Goederen. Een *Javaan*, Slaaf van eenen der Voornaamſten, wierp Vuurwerk op een Rietdak, digt daarby ſtaande. De *Engelsſen*, dit beſpeurende, ſchooten toe, vatten hem, en bragten hem voor den Admiraal: die hem in d'Yzers liet werpen. Eenige zyner Medgezellen, wilden hem geweldiglyk verloſſen. Deeze, en 's Admiraals Volk, kreegen zig onderling by de Ooren; en veelen wierden, aan beide Zyden gewond. De Admiraal zond den Gevangen, tot den Koning. Schoon hy, volgens 's Lands-wet, doodſchuldig was, wierd hy verſchoond: ter oirzaake zyns Heers, een van 's Konings gunſtelingen, en Vriend der *Engelsſen*. Dus zogten 't deeze ook niet hard. De *Javaanen* zyn, zulk wraakgierig als bloô Volk, zonder zelve hunnen Meeſteren te verſchoonen. Indien iemant zynen Slaaf beleedigd, is hy ſtraks vergeeven, of gedood. Anderzints zynze hen zeer gehoorzaam, en benadeelen hen zelden: wylze, voor 't meeſtendeel, even zo ſchelmachtig als die zyn. Vyf Dagen daarna, wierpen eenige *Javaanen*, 's Nagts, met Steenen op de Venſters der *Engelsſen*, terwyl deeze eenen *Pſalm* zongen, gelyk hun gewoonte was, als zy hunne Wagt uitzetten. Men bequam 'er eenigen: dogh men lietze gaan, wegens hunne Onderwerpinge.

Gevaar van Brand.

Omtrent deezen tyd was 'er een onruſt, tusſen den *Hollanderen* en den *Chineezen*. Aan beiden zyden, wierden eenigen gewond en gedood. 't Ontſtond enkeld, uit het wanſchiklyk gedrach der *Hollanderen*. Deeze gedraagen zig daar, zeer ruuw en onhebbelyk: tot zulke eene maate, dat zy ten

Wangedrach, van 't *Hollands*-*Scheepsvolk*.

 ſchan-

Scot. 1603.

ſchande van den *Kriſten* Naam zyn. Dit moet men enkeldlyk verſtaan, van 't gering ſoort. Als dit aan den Wal, en in den Drank is, dan hebben zelve hunne Bevelhebbers, 'er geen zeggen over. Zy raakten evenwel, in 't onderſpit: niet dat zy bedwongen wierden, door den *Chineezen*, nog verwonnen door de Dapperheid der *Javaanen*. Sommige Slaaven van zékere *Chineesſe* Fálie-vouwers, namen hen in den Avondſtond waar, en kritſten hen onvoorziens. Eens, zeer klagtig vallende, over eenen der hunnen, die vermoord was, vroeg 's Ryksbeſtuurder hen, of zy, in eenig Land koomende handelen, 'er de Wet medebragten, dan of zy 'er die vonden? Zy antwoordden, dat zy, aan boord hunner Scheepen zynde, de Wet hadden, waarby zy beſtuurd wierden: maar dat zy de Wet vonden, daar zy te Lande quamen. Wel-aan! zeide de Staatsdienaar, dan wil ik u de Wet deezes Lands uitleggen. Indien iemant eenen Slaaf dood, dan moet hy twintig Reaalen van Agten boeten; is 't een Vryman, vyftig; en een Edelman, honderd. De *Hollanders* verzogten, deez Wet onder zyne Handtékeninge te hebben. 't Wierd hen toegeſtaan; en 't was al de Vergoeding, welke zy voor hunnen Vermoorden bequamen: ten ware zy, 50 Reaalen van Agten hadden willen neemen.

Lamponſe Moordenaars.

OMTRENT den 5 *September*, quam een Jonk, vol Volk, van 't Eiland *Lampon*, leggende in de Straate van *Sunda*. Dit Volk is gezwoore Vyand, van al wat *Bantam* bewoond, zo wel als van den *Javaanen*: ongeacht zy daarvan niet te onderſcheiden zyn, en menigte *Javaanen* zig, in gelyken afzigt, met hen verbinden. Deeze onderſtonden ſtoutlyk, in de Stad te booren: niet by Nagt, maar op den vollen Middagh. Zy vielen in de Huizen der Gemeenen, en kapten 't Hoofd af, aan dien welken zy 'er in vonden. Een Maand lang, hadden de *Engelsſen* weinig ruſt, van 't Kermen des Volks. Eens, aan de Maaltyd zittende, viel dat Rot, in een Huiz naaſt het hunne: 't greep daar de Vrouwe aan, moffelde haar in een' Zak, ſleepte haar in een Kreupelboſchje achter tegens de Faktoorye aan, en ſneed haar den Halz af, als geenen tyd hebbende haar 't Hoofd aftekappen. Want de Man, haar miſchende, keek uit; en, ziende haar dus wegh ſleepen, ſchreeuwde luidskeels. De Engelsſen vloogen op, en vervolgden hen: maar 't was te laat. Zo vlug waren de Schelmen, dat 'er geen bykoomen aan was. De *Engelsſen* meenden zelve, dat zy zig vermengd hadden, onder 't Volk, 't welk ter deezer gelegenheid t' ſamenvloeide: dat zy zig in 't Hout verſchoolen, tot de *Javaanen* opquamen. Sommige *Javaanſe* Vrouwtjes, namen deeze gelegenheid waar, om hunnen Mans den Kop aftekappen, en denzelfden aan den *Lamponeren* te verkoopen. Veel zworven deeze, om 't Huiz der *Engelsſen*, zo niet om hunne Hoofden, ten minſte om hunne Goederen; en dus moeſt men, naauwe wagt houden. Ten laatſte, wierden menigte van hen bekend, gevangen, en gerecht. 't Waren Mensſen van zeer goede Geſtalte. De oirzaak van dat wanhoopig beſtaan is, wyl hun Koning hen een Wyf geeft, voor elk Hoofd eenes Vreemdelings, 't welk zy hem brengen. Deswegens graaven zy, dikwyls, den nieuwlyks ter Aard' beſtelden Lyken op; en verſchalken hunnen Koning, daarmede.

t' Samenzweering, tegens den *Engelsſen.*

IN deeze Omſtandigheid, gaven ſommige aanzienlyke Perſoonen, waaronder de Admiraal, den *Engelsſen* te kennen, dat zy beſtendig op hunne hoede moeſten wézen; ter oirzaake van 't volgende, waarvan zy wel onder-

rigt

rigt waren. Sommige der voornaamſten des Lands, niet ten aanzien van Rykdom of Bedieninge maar van Geboorte, menigte Slaaven en weinig ten Onderhoud hebbende, hadden eenen Aanſlag gemaakt, om hen 's Nagts te vermoorden: ten einde hunne Goederen te rooven, welken men tienmaal waardiger ſchatte dan zy waren; en 't dan, op den *Lamponeren* te werpen. De *Engelsſen* waren deswegens genoodzaakt, 's Nagts, 't gantſe Huis door, Licht te branden: anderzints, mogten zy, zo zwart zynde, in den Duiſter hen overvallen hebben, eêr zy vaardig waren. Ook was alles boven in Huiz ópen, ter oirzaake van de groote Hitte; en 't Gebouw, na 's Lands wyze, was zwak. Twé-driemaal, quamen 't de t' Samenzweerders onderſtaan: maar, ziende 't Licht, en hoorende de Trom op 't Eind' van elke Waght, ontzonk hen de Moed. Zy vreesden, den Engelsſen vaardig, om hen met Musketten en Donderbusſen te ontfangen: gelykze ook inderdaad waren.

Scot, 1603.

De *Chineezen* wierden voorts, aangevallen: welker Huizen, deez tyd, vol van *Engelsſen-Goederen* waren, dien zy van den Faktooren hadden gekogt. Alle Nagt was 'er 't vreeſlykſt Rumoer, zulks men zig geenen Slaap durfde gunnen. Menigte hunner *Chineesſe-Buuren*, wierden vermoord; en nog meêr zouden 'er geleeden hebben, ingevalle zy hen, met hunne Vuurwapenen, niet beſchut hadden. Want, het ſnorren een's Kogels is zo ſchriklyk in de Ooren een's *Javaans*, als 't Gejank een's Honds aan den Haaze is. Hy kan niet ſtaan, op 't knallen een's Geſchuts. Die geduurige Onruſten, en 't Klaaglyk-geſchrei, van Man, Vrouw, en Kinderen, had ten laatſt zulke Uitwerkinge op den *Engelsſen*, dat zy geduuriglyk droomden, van 't beſpringen der *Javaanen*. Dikwyls vloogen zy uit het Bedde, en greepen den Wapenen aan. Een, hoorende 't gebaar 't welk zyn naaſte Medgezel dus maakte, ſprong gelykerwyze op: dus wondden zy in maalerye malkander, voor die van de Waght hen quam ſcheiden. De Wapens van hen afteleggen, konde zulk ongeval voorkoomen: maar, dan waren zy niet gereed, tegens Aanvallen, welken zy allen oogenblik te gemoet zagen. Hun getal zo zwak zynde, waakte Mr. *Scot*, zo wel als de anderen, op zyn beurt. Hy ſtond dan nog meêr Vreez uit, van zyn eigen Volk, dan van den *Javaanen*: als hy hen onderling 't minſte gerucht hoorde maaken, greep hy zyn Schild in de Vuiſt, dugtende dat zy op hem zouden vallen.

Groote Verwarring in de Stad.

Dogh, dat alles was niet te gelyken, by die Inbeeldinge welke zy van *Brand* hadden. Op dit Woord, *Brand!* (zegt de Schryver) ware 't omtrent my geſproken, in 't *Engelſch*, *Maleits*, *Javaans*, of *Chinees*: 'k zou uit myn Bed gevlogen zyn, hoe vaſt ik in Slaap ware. Dus hebbe ik ſomtyds gedaan, als ons Volk, van de Waght, tegens malkander alleen van *Brand* repte: in zo verre, dat ik genoodzaakt was, hen te verbieden, 's Nagts van geenen *Brand* te gewagen, ten ware in noodzaaklykheid. En niet alleen Mr. *Scot*, maar ook de andere Faktoors, *Thomas Tudd* en *Gabriel Towrſon*. Als hunne Waght uit was, ſliepen zy gewoonlyk, zo vaſt, dat een Trom voor hunne Kamerdeure hen niet zoude hebben doen ontwaaken: dogh, vervolgens, wanneer enkeld 't Woord *Brand* gerept wierd, vloogen zy verbaasd het Bedde, en hunne Kamers uit. Deeze Schrik kan verſchoond worden, als men overweegd, dat zy toen Vreemdelingen waren. Maar, in twé- of drie Jaaren, wonnen zy 'er verſcheide Vrienden; en 't

Naare Geſteltenis der *Engelsſen*.

Volk

Scot. 1603. Volk wierd gerégelder. De Regeering ging beter, toen de Jonge Koning in Ouderdom toenam. Binnen drie Maanden tyds, brandde de Stad, aan de Ooſtzyde der Riviere, vyfmaal: dogh altyds begunſtigde de Wind, den *Engelsſen.*

---

§. III.

Veelerly Voorvallen der Engelsſen, *met den* Hollanderen, *enz.*

De *Hollanders* gaan voor *Engelsſen* door.

TEN einde die'r Onruſten, reezen 'er groote Verſchillen, tusſen den Inboorlingen en den *Hollanderen.* Door de ruuwe Leevenswyze der laatſten, wierden menigte van deezen in den Avonſtond gekritſt. In deezen tyd maakte het Gemeen aldaar, geen onderſcheid tuſſen den *Engelsſen* en hen: beiden Land-aarten gaven zy, den Naam van *Engelsman.* De *Hollanders* hadden zig dien hier toegevoegd, op derzelver eerſte Aankoomſte ten Handel: dogh, tot veel Nadeel der regte Eigenaaren. Want, als deeze over Straat gingen, konden zy 't Volk hooren baaren, tegens den *Engelsſen*: on-aangezien 't het, tegens den *Hollanderen* had. Deswegens, vreezende dat ſommigen der hunnen, in plaatsſe van hen, vermoord mogten worden, begonden zy te denken, op een Middel, om zig van den *Hollanderen* te onderſcheiden.

Middel daartegens, van den *Engelsſen* gevonden.

DE Verjaardagh der Krooninge, van Koninginne ELIZABET naderde: want men bequam eerſt, in den volgenden Jaare, tyding van haar overlyden. Ter die'r gelegenheid, kleedden de *Engelsſen* zig in 't nieuw: in Seije, met Sjerpen van Wit- en Rood-Taf. Zy maakten ook eene Vlagge, met een Rood Kruis in 't midde. Om den Kooplieden, van hunne Dienaaren te onderſcheiden, boordden zy derzelver Sluijers, [of Sjerpen] met eene zwaare Goude Franje. Den 17 *November*, was die Feeſtdagh. Men plantte de vervaardigde Baniere van *St. Joris*, op den Tóp des Huiz. Zy trokken op- en neêr, met Trommen en Musketten, over hunnen eigen Grond. Maar veertien Perſoonen ſterk zynde, konden zy enkeld maar een- vooreen trekken: ſchaarende zig in Reijen en Gelederen, wanneerze vuurden. De *Shah Bandar*, en veele der eerſte Ryks-amtenaars, hoorden 't gebalder, quamen om het te zien, en vroegen naâr de Oirzaake hunner Vreugd. Men antwoordde hen, dat het de Dagh was, op welken, 47 Jaaren bevoorens, hunne Koningin gekroond wierd; en dat alle *Engelsſen*, in welken Oord zy zig ook bevonden, dien met Eertékenen vierden. De *Shah Bandar* preez hen grootelyks, dat zy hunnen Vorſt, op zulken afſtand, in 't geheugen hielden. Veele vroegen, waarom de *Engelsſen*, van 't ander Huiz, dien eigen iver niet lieten blyken? Men antwoordde, dat hét geene *Engelsſen*, maar *Hollanders* waren; en dat deezer Land, door geenen Koning beheerſt wierd. Sommige hernamen daarop, dat zy zig aanvanglyk *Engelsſen* noemden, en hen deswegens daarvoor hielden. Die van de Faktoorye voerden deezen wederom toe, dat dezelfde in eene andere Landſtreeke, naby *Engeland* t'Huiz hoorden, en andere Taale ſpraken; en dat men, indien zy te ſamen redeneerden, ondervinden zoude, dat zy van verſchillenden Land-aart waren. De menigte verwonderde zig, zo veele Salvo's, van zulk klyn getal Manſchap

te

te zien maaken: want de *Javaanen* en *Chineezen* zyn flegte Schutters. 's Namiddaghs deed Mr. *Scot*, zyn Volk door de Stad en over de Markt wandelen, om hen van 't Gemeen te doen zien. In deeze gelegenheid, praalden hunne Sluijers, en Hoedstrikken, zodanig voor den Inwoonderen, dat zy vervolgens van den *Hollanderen*, onderscheiden wierden. Dikwyls liepen hen de Kinderen na, schreeuwende, *Oran Engrees bagh, oran Hollanda jahad:* naamelyk, *De Engelsſen zyn goed, de Hollanders deugen niet!* SCOT. 1603.

DE Generaal *Warwick* ging deez tyd naâr *Patania*, en van daar naâr *China.* Twé Scheepen, dien hy 'er zes Maanden bevoorens gezonden had, quamen den 6 *Desember* te *Bantam* invallen. Aan 't Eiland *Makao*, hadden zy eene Karakke ten anker, gereed ten vertrek gevonden: gelaaden met ruuwe Seije, Muskus, en andere ryke Koopmanschappen. 't Meest der Manschap juist te Land zynde, namen zy haar, met klynen tégenstand. Hunne twé Scheepen daaruit gelaaden hebbende, staken zy 't overige in brand. Volgens hun eigen berigt, was daardoor twémaal zo veel verteerd, dan zy wegh voerden. Op hunne te rugreize ontmoetten zy, eene groote Jonk, uit *Sion* (*Siam*). Zy veroverden haar, na 'er 64 Man op te doen sneuvelen. De *Hollanders* hadden ook, eenige Dooden en Gewonden: maar, toen zy zagen, dat dezelfde in *Siam* t'Huiz' hoorde, daar zy voorneemens waren eene Faktoorye opterigten, lieten zy haar vry vertrekken. De Kaptyn der Jonke, die in 't Gevegt sneuvelde, gepreid zynde (zo zy voorwendden) wilde hen niet zeggen, van waar hy quam; en antwoordde, toen zy hem gebooden te stryken, dat hy 't niet wilde doen, voor eenig Schip 't geen op den Oceaan zeilde. De *Hollanders*, niet weetende wat *Muskus* was, verkogten 'er eene groote meenigte van, voor weinig of niets, aan eenen *Japanner*, dien zy op Zee ontmoetten.

Karak, door de *Hollanders* genomen.

OMTRENT 40 Dagen verbleeven zy, te *Bantam*; en, in deezen tyd, had Matrooz al zynen Buit, die vry groot was, verslampampt. Zy vertrokken, den 17 *Januari*, met nog twé andere Scheepen. 't Een van deeze, had te *Bantam* gelaaden. Het ander quam, twé Maanden te vooren, uit *China*; en had vier Jaaren van Huiz' geweest. Van deezen tyd had het, 14 Maanden, in *Kochin-china* verspild. De *Hollanders* wierden hier, op hunne aankomste, verraaden. Hunne Bevelhebbers, aangehouden, moesten 24 uuren geknield, met blooten Nek leggen; terwyl 'er een achter hen, met een uitgetoogen Zwaardt vaardig stond, wagtende op bevél, om hen den Kop af te knippen. De *Kochin-chiners* wilden, met kragt, dat zy Verspieders en Zeeroovers, maar geene Kooplieden waren. Deeze *Hollanders*, gevalliglyk Rooms-gezinden zynde, wierden ten laatste, door voorspraake der *Portugeesse-Zendelingen*, in 't Leeven behouden, en vervolgens zeer vriendelyk behandeld: maar hun Rantsoen, stond hen duur. 1604.

Geval van een *Hollands-Schip*, in *Kochin-china.*

DE Ryksbestuurder zond, omtrent deez' tyd, verscheidemaal aan den Schryver, om 2000 Stukken van Agten, of konde hy zo veel niet missen, om 1000 ter leene. Maar, hy zette hem af, onder voorwendzel, dat zy 'er met Goederen, maar niet met Geld waren gelaaten; dat de *Javaanen* hem veel schuldig waren, maar slegt betaalden: 't geen zelve veroorzaakte, dat hy 't getal Pépers, benoodigd voor den verwagtwordenden Scheepen, niet konde opkoopen. Terzelver tyd waren, veele van 't Volk, ziek en lam. Men schreef het toe, aan de hitte der Péper, in 't ziften en 't ver-

Péper, ongezond te bewerken.

Scot. 1604.

ſchieten van dezelfde. Dus was men genoodzaakt, in 't vervolg, *Chineezen* te huuren, om dat Werk, onder opzigt der Dienaars te laaten doen.

Hollanders koopen dien met kragt op.

Een groot *Hollands-Schip* van *Ceilon*, quam den 16 *Februari* van *Patania*. Eene Pinas was, eenige Dagen bevoorens, door 't zelfde afgezonden, met bevél aan hunne Faktooren, om al de Péper optekoopen. Dit deed den *Engelsſen* vreezen, dat de Generaal *Warwick*, met zyne gantſe Vloote, daar om te laaden zouden koomen. Dus kogten zy alles op, 't geen goed en verkoopbaar was: want de *Chineezen* vervalſchten dezelfde, met Water en Vuilnis, ter oirzaake de *Hollanders* niets weigerden. De *Chineezen* verkogten, aan den *Hollanderen*, voor denzelfden Pryz', waarvoor zy 't ingekogt hadden; en nog wonnen zy daarmede, door de gemelde vervalſchinge, tien Reaalen van Agten, op honderd Zakken. Maar, 't was even zo nadeelig, dat zy hunnen Kooper aanzagen: laatende den Wind waaijen welken Wegh 't uit wilde, hadden zy affcheeping genoeg, zo wel aan 't Ooſte als aan 't Weſte. Dus ſcheen 't, dat men al de Péper wilde weghzenden, die 'er te vinden was. De *Javaanen*, hoorende dat de Landſtreek der *Engelsſen* koud was, vroegen hen, of zy de Péper onder de Kalk mengden, om 'er den Muuren hunner Huizen mede te verwarmen? 't Bovengemeld Schip, had een menigte ryken Buit bekoomen: maar men deed den *Engelsſen* zweeren, die 'er op waren; en beval hen, op ſtraffe van 't verliez hunner Maandgelden, niets daarvan te ontdekken. Deezer Landsgenooten hielden dat, zeer onvriendelyk. De *Hollanders* hadden, ter deezer tyd, drie Huizen, op Naame van onderſcheide Kooplieden; en elk van deezen, kogt zo veel Péper op, als hy bekoomen konde. 't Schip, zo ryk van *Makao* ingevallen, had den Ryksbeſtuurder dus gewonnen, dat hy nu begon te luiſteren, naâr den aanzoek, om bequaamer Huiz' te bouwen. Deez zond, den 5 *Maart*, in 's Konings naam, om 1000 Reaalen van Agten ter leene, aan den *Engelsſen*. Mr. *Scot*, om verwyderinge met hem voortekoomen, welke de *Hollanders* glad zogten, leende hem vyf honderd.

De Engelsſen mede.

Hollanders uit Johor gevlugt.

Omtrent deezen tyd, quam 'er een Jonk, van *Johor*. Zy had zekere *Hollanders* in, van daar met hunne Goederen geſloopen. De Stad was lange ſtrengelyk belegerd, door den *Portugeezen* van *Malakka*. Deeze (zo de *Hollanders* zeiden) hadden den Vrede aan den Koning gebooden: op Voorwaarden, dat hy den *Hollanderen* van zyne Stad aan hen overléveren, of dooden zoude. Maar hy had ge-antwoord, liever zyn Koningryk te willen verliezen. In den aanvang deezer Maand, had men twémaal zwaaren Brand, aan de overzyde der Riviere, te *Bantam*, die groote ſchaade deed. De Wind begunſtigde wederom, den *Engelsſen*.

Moordery van een' Mulaat.

Dit Jaar, verſchafte weinig anders, om van te ſpreeken, dan van Moord, Dieſſtal, Oorlog, Brand, en Verraad. De *Engelsſen* hadden, tot zig, eenen *Mulaat*, van *Pegu*, met hunne Scheepen van *Achen* gebragt. In 't groote Schip, laatſt van *Patania* gekoomen, was een zyner Landslieden. Deez ging, den 8 *April*, eenen Bottel met Wyn bekoomen hebbende, naâr den Wal, om zig met den anderen vrolyk te maaken. De Provooſt van 't Schip ontmoette hem 's Namiddaghs, wandelende met zynen Landsman; en gebood hem, naâr 't Schip te gaan. Hy weigerde 't; en de Provooſt gaf hem, Stokſlagen. De Engelsſe *Mulaat*, ziende zynen Medgezel mishandeld, en hebbende 't wat in 't Hoofd, van eenen Drank dien hy zelden dronk, beſloot

ſloot hem te wreeken. Hy liep naâr Huiz. Zo dra den Avond viel, nam hy eenen Dégen, en Schild; en keerde te rug, met zyne *Kritze* aan. Wegens den onruſt, tusſen den *Javaanen* en *Hollanderen*, had Mr. *Scot* zyn Volk belaſt, 's Avonds moetende uitgaan, hunne Wapens met zig te neemen. Dus ſloeg men geen acht, op den *Peguër:* denkende, dat de Kok hem naâr de Markt, om Groente, of anders, gezonden had. Een Slaaf des *Shah Bandars*, gebooren en opgevoed onder den *Spanjaarden*, in de *Manillas*, ging met hem. In 't kort', hy ontmoette den Provooſt, en den anderen *Mulaat* te ſamen; hy zogt woorden; en hy kritſte den Provooſt. Vreezende nu, dat de Moord ontdekt mogt worden, kritſte hy ook zynen Landsman. Den Slaave meende hy, 't zelfde te doen: dogh deez ontliep het, door eene Gragt. Maar eenen armen *Javaan*, dien hy ontmoette, kritſte hy zékerder. Als een *Javaan* ter dood veroirdeeld is, voerd de naaſte Bloedvriend des Neergemaakten, het Vonnis uit: dit's de grootſte Gunſt, die deezen gedaan kan worden. De Ryksbeſtuurder wilde, 20 Reaalen van Agten hebben, voor den vermoorden *Javaan;* en de *Hollanders*, 't Leeven des Moordenaars. Deeze quamen, den 16 *April*, met eene Wagt Muskettiers, om de Gerichts-oeffening bytewoonen: die, met de grootſte vaardigheid, gedaan wierd.

Scot. 1604.

DENZELFDEN Avond, ging de Vice-admiraal der *Hollanderen* t'zeil, benevens een ander Schip, naâr *Holland*. Eenige Dagen daarna, ſtierf *Thomas Tudd:* zulks, van zeven Faktoors, gelaaten voor deeze Stad en *Banda*, nog maar twé in leeven waren. Zedert het vertrek hunner Scheepen, hadden de *Engelsſen* verlooren, 8 Man, behalven den gerichten *Mulaat:* dus bleef 'er maar over, tien Man en een Jongen.

Staat van de Faktoory.

DEN 22 *April*, quam een groote Jonk, uit *China;* die verlooren geſchat was, ter oirzaake haar's lang weghblyvens: dewyl zy, gemeenlyk, in *Februari* en in *Maart* koomen. Dit maakte de *Kashes*, goed koop; en was een' groot hinder, aan den *Engelsſen*, in 't verkoopen hunner Goederen. Want, als de *Kashes* gemeen, en de *Reaalen* raâr zyn, konden zy geen ſtuk Stófs voor de Helft' der Waarde verkoopen, 't geen 't eerſt gold. Daarenboven hadden de *Chineezen*, allen Reaalen welke zy konden bekoomen, naâr *China* gezonden. Dus moeſt de Maatſchappy, hen Krédiet geeven: anders, had zy 't beſt van 't Jaar, voor den Handel, moeten verliezen. Belangende de Péper: de *Hollanders* hadden niets overgelaaten, buiten 't geen in handen van Mr. *Scot*, en des *Shah Bandars* was; en deez wilde niets, ten eenigen rédelyken Pryze verkoopen. Daarenboven, begonnen de Goederen oud te worden, en de Kleure te verliezen. Want de Pakhuizen, in deeze Stad, zyn zo heet en vogtig, dat de Stóffen en Goederen, hoe veel moeite men aanwend om die te verluchten en omtekeeren, daarin bederven, als zy 'er lang in leggen.

En van den *Koophandel.*

§. IV.

Toeleg van Chineezen *tegens de* Faktoorye.

Aanslag van eenen *Chinees* om de Faktoory te besteelen.

EEN *Chineez*, dogh *Javaans* geworden, was naaste Gebuur der Faktoorye. Hy hield Herberg en brouwde Arak. Twé Bywooningen had hy, daar hy zyn Volk zette: in 't eene, koomende aan de Zuidzyde van de Faktoorye, was zyne Brouwery. Hy wist, nog agt Schelmen aan zyn snoer te krygen. Deeze groeven een gat, in 't Brouwhuiz.; en maakten, van daar, eene Myne, onder aan de Faktoory'. Dogh deswegens waren zy alvorens genoodzaakt, een zeer diepe Grift in zynen Hof te graaven, ten einde 'er 't Water door afteleiden. Om achterdenken voortekoomen, hadden zy deezen beplant, met Tabak, en andere Kruiden; en zy begooten ze, daaghlyks. Dit, en de oeffening zyner Brouwerye, maakten ook den *Engelsſen* zorgeloos. Dus, met hunne Loopgraave, gekoomen aan 't Pakhuiz, vonden zy 'er de Planke-vloer in den wegh. Zy durfden dien niet doorbreeken, ter oirzaake van de strikte Waght, welke men 'er Nagt en Dagh hield. Twé Maanden beraadslaagden zy, wat te doen. Zy hadden 't evenwel, verkeerd aangelegt. Indien zy hunne Loopgraave, maar dwars onder 't Pakhuis door hadden voortgezet, zouden zy gevonden hebben, 30,000 Reaalen van Agten, uit vreeze van Brand in Potten begraaven. Ook was deeze Plaats, niet bevloerd. Dus zouden zy, zonder moeite, in 't Pakhuis gekoomen zyn, en gehad hebben 't geen zy zogten. Een van dat Rot, was een Smit. Hy nam eindlyk aan, den Hinderpaal wegh te neemen. 's Nagts, den 28 *Mai*, brandde hy, met een' Kaarsse, een rond gat door de Vloere. Zo dra 't Vuur lucht bequam, vatte het aan de Matten, die over de Pakken lagen, en verspreidde zig voort.

Stigten brand in 't Pakhuis.

MIDLERWYL konden de *Engelsſen*, buiten vermoeden zynde, niets ontdekken: wegens de opproppinge van 't Pakhuiz., welks Vensters ook, tegens overval van Brand, toegemetzeld waren. De Rook brak ten laatste, door een gat uit. Men liep naâr de Kamer van Mr. *Scot*, schreeuwende, dat het Pakhuiz in Brand stond. Dit schriklyk woord, *Brand!* was genoeg, om hem, die korteling zyne Wagt had verduurd, uit vasten Slaap te doen opspringen. Hy sloeg een Kleed om 't Lichaam, vloog de Kamer uit, en de Smook hem te gemoed: die, by gebrek van Wind, zo dik was, dat men niet konde bespeuren, waar de Brand van daan quam. Terzelver tyd waren, twé groote Vaten Buskruit, in 't Pakhuiz. Dit bragt hen, in groote vreeze, van op te zullen vliegen. 't Gevaar deed hen evenwel, deeze ter zyde stellen: zy rukten de Dekkleeden van de Vaten af, die al zeer heet begonden te worden; en zy rolden dezelfden, in den Tuin. De dikke Smook doofde voorts, hunne Kaarsſen uit. Twaalf zwaare Waschlichten, aan malkander gebonden, hield béter Vlam: dogh konde weinig goed dóen, daar zy byna van Rook en Hitte stikten. Dus moest men den *Chineezen*, ter hulpe inlaaten, waaronder de Brandstigters zelfs quamen, op hoope van Plunderinge. Mr. *Scot*, ziënde dat zy meer verwarringe dan bystand toebragten, liep wanhoopend

pend de Trap op. In zyne Kiſt lag, 1000 Pond, aan Goud: welken hy, van Generaal *Hymskerke*, voor Péper ontfangen had. Dit meende hy, in eenen Vyver, agter 't Huiz te werpen. Dogh hy veranderde wederom, van Voorneemen; en liep te rug, om te zien, wat nog gedaan konde worden. Koomende over de Binneplaatsſe, viel zyn Oog, gevalliglyk, in de Eetzaale, regt over de Plaatsſe des brands zyndde. Hy zag 'er *Chineezen*, daaronder zynen Schelmsſen Buurman, breekende de Kasten op. Gebiedende, dat zy 't zouden laaten en heenen gaan, waartoe zy niet verſtaan wilden, was hy genoodzaakt hen uittedryven. Eenigen Kooplieden, waarmede hy handelde, daar by ſtaande, verzogt hy toen, den overigen *Chineezen* aantezetten, hen te helpen, om de Baalen te bergen: onder belofte van goede Belooninge. Dit was van klem: men werkte zo kragtig, dat het Pakhuiz geleegd wierd. Daar quamen uit, over de 50 Baalen, waarvan 16 in Vlam. Dus wierd den Brand geſtuit; en de Helpers den volgenden Dagh betaald, behalven 't geen zy geſtolen hadden. Scot. 1604.

Vermoedende, dat de *Portugeezen* den Brand, door gehuurde *Maleijers* verooirzaakt hadden, zeide een *Chinees* Metzelaar, by den *Hollanderen* werkende, dat ſommige van zyne Landslieden daaraan handdaadig waren: en dat men 't Pakhuiz, maar moeſt onderzoeken. De *Hollander* vertelde het, aan eenen *Engelsſen Heelmeeſter*, om 't bekend te maaken: zeggende, indien hy de Taale konde, dat hy 't zelfs zoude doen. Deez zeide het, aan Mr. *Scot*. Men deed onderzoek; men vond een gat, door de Vloere gebrand; men ſtak 'er een Stok door, zonder grond te peilen; men brak de Planken, zagt ópen; en men vond de Loopgraave, breed genoeg, om 'er de grootſte Baal' of Kiſte doortehaalen. Mr. *Scot* nam drie der zynen, gewapend, met zig. Den eenen gebood hy, de Deure van 't Huiz, waaruit de Loopgraave quam, gade te ſlaan, zonder iemant uittelaaten. Met den twé anderen ging hy, 'er in. Hy vond 'er, drie Mansperſoonen, in een Vertrek; en twé, in een ander, die het door eene agterdeure ontvlugtten. Den drie eerſten, nam hy mede: na hen, eenige Muilpeeren gegeeven te hebben. De een was aldaar, een t'Huizlegger; den twé anderen, konde men niets bewyzen. Mr. *Scot* deed hem, in Boeijen leggen; en zond Mr. *Towrſon*, naâr den Ryksbeſtuurder, om hem van de Zaake te berigten: op dat de Misdaadigers opgezogt, en geſtraft mogten worden. Hy beloofde 't wel: maar was traag, in 't nakoomen. Een deswegens gevangen.

De *Hollandſe Kooplieden*, dat hoorende, en dugtende dat de *Chineezen* tegens den *Engelsſen* mogten opkoomen, quamen trouwhartiglyk, met hunne Wapenen. Zy zwoeren, deswegens, met hen te willen leeven en ſterven. Men onderzogt den Gevangen, wegens de Bende die zig daar in Huiz ophield. Hy noemde, den Naam van zes, die 't ontvlugt waren: maar hy zeide, niet te weeten waar; en ontkende Deelpligtig te zyn. Met een Heetyzer gedreigd, bekende hy den gantſen Handel; en dat hy Medepligtig was. Vervolgens, pynigde men hem: want, zo dra men 't Yzer neêrleidde, ontkende hy wederom alles. Gepynigd, deed hy eene twéde Bekentenisſe. *Scot* zond hem, den naaſten Morgen, ter Doodſtraffe. Uit de Faktoorye gebragt wordende, ſcholden hem eenige *Javaanen*: want die verheugen zig, als een *Chineez* geſtraft word, gelyk deeze doen wanneer een *Javaan* Ter dood gebragt.

Scot. 1604. lyd. Maar hy antwoordde, *De* Engelsfen *zyn ryk, en de* Chineezen *arm: waarom zouden wy ons, van hunnen overvloed niet bedienen?*

Schriklyke Wreedheid, aan eenen twéden.

Den volgenden Dagh, agterhaalde de Admiraal, eenen anderen van de Bende; en zond hem, aan den Faktoor. Men vond hem, in een Sekreet. Hy was 't, die het Huiz in brand ftak. Goudfmit, van Handwerk zynde, beleed hy den Admiraal, dat hy veele Reaalen gefnoeid en geflagen had. Sommige Dingen, maar niet veel bekende hy hem, wegens 't geene waarmede hy betigt wierd. Den *Engelsfen* wilde hy, niets bekennen. Ter oirzaake zyner Hardnekkigheid, en dat hy een Hoofdmisdaader was, beval *Scot*, fcherpe gloeijende Yzers tusfen de Nagels zyner Duimen, Vingeren, en Teenen, te fteeken; en zyne Nagels aftewringen. Dogh hy gaf midlerwyl, niets toe. Dit deed denken, dat zyne Handen en Voeten verdoofd waren, door 't binden. Deswegens brandde men hem, in de Handen, onder de Ermen, op de Schouderen, en in den Nek. Maar, al vrugtelooz. Toen brandde men hem, de Handen door- en door; en haalde hem, met Yzere-Raspen, Vleefch en Zenuuwen af. Daarop deed ik hem (zegt de Schryver) met gloeijende Vuur-Yzers, op de kanten zyner Scheenen kloppen; toen liet ik hem, koude Yzere-Schroeven, tusfen de Beenen zyner Ermen fchroeven, en fchielyk te rug trekken; vervolgens alle de Beenderen, van zyne Vingeren en Teenen, met Nyptangen breeken: maar, onder dat alles, liet hy geenen enkelden Traan, nog verdraaide zyn Hoofd, nog roerde Hand nog Voet niet eens. Zelve, als wy hem iets vroegen, ftak hy zyne Tonge tusfen zyne Tanden, en ftiet zyne Kin tegens zyne Kniën, om die aftebyten.

Zyne verbaazende Hardvogtigheid.

En Straf.

Toen al de Wreedheid, die gebruikt konde worden, vrugteloos was, beval de Faktoor (1) hem wederom in de Boeijen te werpen. Daar kroopen hem de Mieren, in grooten overvloed ter deezer Plaatsfe, in zyne Wonden; en folterden hem flimmer, dan de *Engelsfen* hadden gedaan: gelyk men, uit zyne gebaarden befpeurde. 's Konings Amtenaars begeerden, op *Scot*, dat men hem dood zoude fchieten. Deez antwoordde, dat het te goeden Dood, voor zulken Schelm was: voegende 'er by, dat in zyn Land, niemant, buiten een Edelman of Krygsman, met eenen Kógel vereerd wierd, 't geen dan nog eene gunfte was. In *Java* evenwel, word het voor de fmaadelykfte, en wreedfte Dood gehouden. Evenwel, zeer aangezogt wordende, leidden die van de Faktoorye hem, in den Avondftond, naâr 't Veld. Zy bonden hem, aan eene Staake. De eerfte Kógel, nam hem een ftuk van zynen Erm, met Been- en al wegh. Door de Borft op naâr den Schouder, ftreek hem de twéde. Toen, zyn Hoofd laatende hangen, keek hy op de Wonde. De derde Schoot was, van eenen Kógel in drie deelen gefneeden. Deez trof hem, Driehoeks-gewyze, in de Borft. Hy viel: zo laag, als 't de

(1) Dit Monfter was zékerlyk in de *Inquifitië* uitgebroeid, of gequeekt in Wreedheid: anders konde hy nimmer zulke verfchriklyke Tormenten verzonnen, nog berigt hebben De *Hollanders* op *Amboina* deeden geene flimmere Behandelinge, aan den *Engelsfen*. Ingevalle die Dingen niet door den Bedryver zelfs verhaald waren, wy zouden naauwelyks hebben konnen gelooven, hen van eenen *Engelsman* gepleegd te wezen.

't de Paal toeliet. Daarna wierd hy, tusſen hen en de *Hollanders*, meeſt aan Flarden geſchooten, voor zy hem verlieten. Ter deezer gelegenheid, zond de Admiraal en de *Shah Bandar*, alle Nagt, hen eenen Wagt Volks: uit vreeze, dat de *Chineezen* op hen mogten vallen. SCOT. 1604.

DOOR een Geſchenk, bequam *Scot* eenen anderen, genoemd *Boyhoy*: welke négen zyner Medeſtanderen beleed, waarvan 6 naâr *Jakatra* gevlugt waren. Hy deed alle mogelyke Pooginge, om deezen in handen te bekoomen: maar hy konde 'er, zonder bovenmaatige Koſten, niet toe geraaken. Daar waren nog andere, die in de Huizen van ſommige ryke *Javaanen*, ſchuilplaats vonden. Evenwel wierden ſommigen, door hunne Patroonen geveild; en de *Engelsſen* waren geneegen, Pryz voor hen te geeven, als voor een' Os, of een Kalf. Maar zy hielden hen zo duur, dat *Scot* den Koop niet toe durfde ſlaan. Hy bood zo veel, voor elk, dat zy 'er eenen Slaaf voor konden koopen, en nog daarenboven wat in den Zak ſteeken. Maar de Misdaadigers waren, zulke bequaame Werktuigen, tot hunne oogmerken, dat zy hen, zonder eene groote Somme, niet wilden afſtaan. Want al de *Javaanen* en *Chineezen* (zegt de Schryver) van den Hoogſten tot den Laagſten, zyn groote Deugnieten, en hebben geenen ſprankel Deugds in zig; en, indien 't niet ware geweeſt de Admiraal, de *Shah Bandar*, en nog een of twé meêr, welke Ingeboornen van *Clyn* waren: 't zoude, voor eenen *Kriſten*, niet onder hen te leeven zyn geweeſt, zonder eene Veſting, of zeer vaſte Huizinge van Steen. Bovengemelde *Boboy*, wierd niet gefolterd: ter oirzaake van zyne Bekentenisſe. Men kritſte, of ponjerde hem maar. Eenen anderen gevangen, en gekritſt.

EENIGEN tyd naderhand, quam aan de Faktoorye, eene *Pangran man Delikke*, of *Mandelikko*, een Nabeſtaande des Konings, en puur Medelid van den Satan. Deeze hield eenen die'r Deugnieten, in zyn Huiz. Hy quam, om Låken te koopen. Men begeerde, dat hy den Schelm overléveren zoude: zeggende, dat de Generaal hem grooten Dank zoude geeven. Daarbenevens vertoonde men hem, hoe veel hy ten beſte zyn's Vaderlands zoude toebrengen, met zulke Deugnieten uitteroeijen. Hy antwoordde, dat zy zulks dien moeſten vertellen, welke zugt tot het Vaderland in 't Harte droegen: want, dat hy 't niet had. Drie-vier Dagen daarna, quam hy wederom; en was *Scot* vuurig aan, hem *Krédiet*, voor 6- of 700 Reaalen van Agten, in Låken te geeven. Maar, niet te vertrouwen zynde, weigerde 't de Faktoor: onder voorgeeven, van alle Dagen den Scheepen te wagten, en dat hy geene Goederen konde afléveren, zonder Péper voor Laadinge. Toen hy zag, 't niet te konnen verkrygen, ging hy gramſtoorig heen; en, uit de Deure agterwaards naâr 't Huis ziende, zeide hy, 't Was jammer, dat het wederom in brand zoude koomen. In 't kort', hy zogt eenen *Chineez* intewikkelen, om 't in Vlam te zetten. Deez gaf 't *Scot* te kennen. De Faktoor wilde hem, deswegens, by den Koning aanklagen: maar 't wierd afgeraaden, ter oirzaake *Mandelikko*, nog Koning nog Ryksbeſtuurder ontzach: welkers Bevél, om den Misdaadiger aan den *Engelsſen* overteléveren, hy zelve in den Wind geſlagen had. Veele Aanſlagen wierden ook gedaan, om de Faktoorye in brand te ſteeken. Driemaal ontſtond nog brand, in de Stad, digt by hen. Beſtaan van *Mandelikko*.

§. V.

Scot.
1604.

§. V.

Andere Onderneemingen, tegens de Engelsſe Faktoorye.

DE *Engelsſen* wierden, voor een oogenblik, door een' Geval van anderen aart ontruſt. Een hunner Chineesſe Gebuuren, vervoerde 't Wyf van eenen anderen; en door deezen op de hielen gezeeten wordende, zag hy geen ander Middel, dan haar, over den Heining, op den Grond der *Engelsſen* te zetten. Deeze hunne Péper in 't Pakhuiz verſchooten hebbende, en groote Hitte zynde, waren genoodzaakt, de Deure daarvan, Nagt en Dagh opentehouden. Zy ſloop 'er in: dogh de Hitte dwong haar, Lucht aan de Deure te ſcheppen. Dus wierd ze ontdekt: men ſchoot toe, en ondervroeg haar ſcherpelyk. Zy gaf voor, dat haar Man haar geſlagen, en genoodzaakt had, zig over den Heining te bergen. De *Chineezen* zyn mild, in 't aftouwen hunner Wyven: vooral, als die uit een ander Land zyn. Deeze was eene *Kochin-chinaſe*, buiten Vriend of Maag te *Bantam*: want de *Javaanen* zouden zelden dulden, dat men hunne Vrouws-perſoonen ſloeg. Haar Man quam, den volgenden Morgen; viel vlak op zyne Schinkels neêr, en bad, dat men hem goedgunſtig wilde zyn! Korteling zo veele *Chineezen* gefolterd hebbende, verbeelde hy zig (zegt *Scot*) dat ik hem insgelyks pynigen wilde: maar, op myn gemoed! hy had geene ſlimmere Plaage nog Straffe noodig, dan zulk een Wyf. Deswegens liet ik ze, beiden vertrekken.

De Faktoory vergroot.

DE Ryksbeſtuurder ſchonk den *Engelsſen*, al den Grond, behoord hebbende aan den *Chineezen*, die in den laatſten Aanſlag, tegens hen, gedeeld hadden. 't Was een Gift: maar nergens had eenig *Engelſchman*, 't zo duur betaald. Hoewel hen de Grond van groot gebruik was, waren de Huizen verrot. Om de Faktoorye nog meer uittezetten, kogten zy van eenen *Pangran*, of Edelman, een ander Huiz, hen groote onvryheid geevende. Dus bequamen zy goede Zékerheid, en eenen grooten Hof.

Kunſtenaary der *Hollanderen*.

DEN 9 *September*, deed de Ryksbeſtuurder afkondigen, dat geen *Chineez* eenigen Péper aan Vreemdelingen zoude mogen afleveren: meenende, den *Engelsſen* en *Hollanderen*. De laaſtgemelden hadden dit, by hem te wege gebragt: ziende, dat zy 't Volk niet konden beweegen, om hen Péper te verhandelen. Deeze (de *Hollanders*) aten, dien Dagh, by den *Engelsſen*; en zeiden, dat de Ryksbeſtuurder hen 10,000 Zakken Pépers ſchuldig was. *Scot* antwoordde, dat hy hen zo zot niet geloofde, om hem zo veel te borgen. Hy ging, den volgenden Morgen, by eene oude Vrouwe, die 'er 't gantſe Gezach in hand had. Zy word *Koningin van 't Land* genoemd: dogh is niet van 't Koninglyk Bloed. Maar, wegens haar Verſtand, is zy by elk, in zulke Achting', dat zy doorgaat, als of ze volſtrekte Koningin was. Aanſtonds zond zy, om den Ryksbeſtuurder. Hy quam. *Scot* vroeg hem, wat Réden hy had, den Handel met hen te verbieden? Hy antwoordde, dat hy 10,000 Zak Pépers voor den Koning moeſt koopen. De Faktoor antwoordde, dat de *Hollanders* zelfs gezegt hadden, dat de Péper voor hen,

en

en hy hen zo veele Zakken ſchuldig was. Hy zogt wel veele Uitvlugten: maar de Koningin, volſtandige Vriendin der *Engelsſen*, zeide, dat hy hen geen nadeel moeſt toebrengen. Ingevalle de *Engelsſen*, maar 10,000 Reaalen van Agten, meêr Meeſter geweeſt waren, zouden de *Hollanders*, dit Jaar, weinig Péper in *Bantam* hebben konnen bekoomen. 't Is zéker, dat deeze hier grootelyks gehaat zyn. Wat ter hunner gunſte gedaan word, is uit vreêze hunnér Scheepsmagt, die overal in deeze Geweſten zeer talryk is. Den 12 *September*, deed de Ryksbeſtuurder, in 's Konings naam, Reaalen- op- en neêr onder den Péperhandelaaren wandelen: eiſchende van ſommigen, 100 Zakken, van anderen 50, 10, en 5 Zakken te bezorgen. Hy gaf 'er 's Konings pryz voor: zynde een Halve-reaal minder, by de Zak, dan de *Engelsſen* betaalden. De *Chineezen* ſtonden hem, met veel morrens, ten wille. Vervolgens *taxeerde* hy hen, om hem van zo veel meêr te bedienen. Deswegens ſcholden zy, beide hem en den *Hollanderen*. Menigte wilden ook, deezer Geld niet ontfangen. Maar de Bedienden wierpen 't, in hunne Huizen, en ſtelden hen te Boek. Scot. 1604.

DEN 15 *September*, was een zwaare Brand in de Stad, waarin meeſt de Faktoory, uitgenomen de Magazynen, der *Engelsſen* verbrandde. De *Shah Bandar*, de *Admiraal*, een van 's Konings Oomen, en de ryke *Chineezen*, quamen met menigte Volks hen ter hulpe. Geen plaats bleef hen overig, om hunne Viktaalje te bergen. By geluk, hadden zy eene klyne Hut in den Tuin, welke hun Wagthuiz was. Dit ontſnapte 't, en daarin kampeerden zy nu, 's Nagts. 't Huiz der *Hollanderen* ontquam den Vlammen, ter naauwer nood; en dus bergden 'er de *Engelsſen*, eenig Volk. Want men moet aanmerken, hoewel zy onderling doodelyke Vyanden waren, in 't Stuk van Koophandel: tog waren zy Vrienden, in alle andere gelegenheeden, en zouden voor malkanderen geleefd en geſturven hebben. De *Admiraal* en *Shah Bandar* zonden, alle Nagten, eene Wagt. Zy leefden dus, op zyn Krygsmans, met Trom, Musket, en Pieken, tot het afgebrandde wederom opgemaakt en verzékerd was. Want, rond-om ópen leggende, zorgden zy wederom gedüuriglyk, in Brand gezet, of den Halz' afgeſneeden te worden. Brand in de Faktoorye.

VOORGEMELDEN *Mandelikko*, aan 't Hoofd van eene groote Bende, begon zig op rooven toeteleggen. In 't eind van *September*, vermeeſterde hy eene Jonke, van *Johor* koomende, gelaaden met Rys, waarop veele Mans en Vrouwen waren. Dit was 't regte middel, om de Stad in Hongersnood te doen vallen: met dus de Jonken, eenen anderen koers te doen neemen. Deeze waren gewoon, haar van Voorraad te voorzien: wyl 't Land niet vermogend was, een vierdepart der Inwoonderen te voeden. De Koning en de Ryksbeſtuurder, deeden hem gebieden, het genomen Volk en Goed te ontſlaan. Hy weigerde 't niet alleen, maar verſterkte zig 'er tegens. 't Grootſte deel der *Pangrans*, volgde hem: zynde, gelyk hy, van 's Konings bloed, en even groote Verraaders. Dus durfde 's Konings Amtenaars zig, tegens hen niet kanten. De Ryksbeſtuurder, de *Shah Bandar*, en de Admiraal, deeden den *Engelsſen* waarſchouwen, op hunne hoede te zyn. Daaghlyks, wierden de Rébellen ſterker: zulks, beide *Javaanen* en Vreemdelingen, in groote vreeze ſtonden. *Scot* leende eenige klyne ſtukjes Geſchut, van den *Chineesſen* Kooplieden, zyne Vrienden. Hy verſterkte de Beroerte, in *Bantam*.

Scot. 1604.

Faktoorye nog, met Kettingen, en Staketzels; en deed, tal van Kettingkógels, en Schroot vervaardigen. De Handel ſtond gants ſtil: niets was 'er in de Stad te koopen, nog te verkoopen. Daaghlyks, quamen de Verklikkers der Oproerigen begluuren, hoe 't met de Verſterkinge der Faktoorye ging; en men wees hen af, met te zeggen, dat men alle Nagt 't bezoek van hun's gelyken verwagtte, en bezorgd was, hen wel te ontfangen.

Koning van *Jakatra*, tegens den Rebellen.

DEN 20 *Oktober*, quam de Koning van *Jakatra*, te *Bantam*, met 1500 Soldaaten, behalven de Byloopers; en 1000 Man, die hem volgden. Hy daagde, beide den Rébellen en *Pangrans*, ten gevegt uit: maar deeze wilden zig, uit hunne Verſterkinge niet begeeven. Te meêr was hy op hen verbitterd, wylze, weinig tyds bevoorens, hem uit zyn Koningryk hadden willen verdryven. Hy, en de Admiraal zonden, den 26, by den *Engelsſen*: om te vraagen, of 'er geen Middel was, hen uit hunne Gaten te brandden? *Scot* antwoordde, dat het gemaklyk te doen zoude wezen, ingevalle 'er een Schip op de Rée lag: dat hem nu de noodzaakelykſte Stóffen daartoe (als Kamfer, Salpéter, en Sulfer) ontbraken. De Admiraal liet daarop zeggen, dat hy hem aan die Dingen zoude helpen; en eenen langen Boog, en Pylen, daartoe dienſtig had. Maar, een Musket zoude van meêr vrugt geweeſt zyn. 't Voorneemen der *Engelsſen* was, 's Konings Geſchut voordeeliglyk te planten, en met gloeijende Kógels te ſchieten. Dit zoude eene ſchriklyke Uitwerkinge, op hunne Rotting-veſtingen, gedaan hebben. De voornaamſte Rébel had, al wat hy konde gepoogd, om hen in Vlam te ſtellen: nu hadden zy beſlooten, te zien, of zy hem verbranden konden. Maar, 't zy hy hunnen toeleg vernam, 't zy uit vreeze van den Koning van *Jakatra*: twé Dagen daarna quamen zy, onderling, ten Verdrag. *Mandelikko* zoude, binnen 6 Dagen, 't gebied des *Bantamſen* Konings ruimen; en enkeld, 30 zyner Onderhoorigen mede neemen. Dit geſchiedde. De *Engelsſen* hadden, geduurende tien Dagen, alle uuren verwagt, dat de Partyen tot eenen Slag zoude koomen. Maar, geene van beiden zogt het hard. De *Javaanen* zoeken 't altyd, te ontgaan. Voor réden geeven zy: als hunne Slaaven ſneuvelen, waarin al hun Geweld beſtaat, dat zy dan zouden moeten bédelen.

Gedrach der *Engelsſen*, op *Bantam*.

DEN 17 *November*, de Kroonings-dagh zynde, verzogten de *Engelsſen* den *Hollanderen* ter Maaltyd. Men dronk, de Gezondheid der Koninginne; en men loſte 't Geſchut, 't geen zedert de laatſte Onluſten, gelaaden had geleegen. De Vreemdelingen, van verſcheiden Land-aart te *Bantam* zynde, waarvan veele aldaar Faktooryen hebben, hadden lange voor zy den *Engelsſen* zagen, van hen gehoord; en waren zeer begeerig, hun Gedrach en hunnen Moed te zien. 't Was een onderwerp hunner Verwonderinge, dat zy, in zulk klyn getal zynde, zig zo veel Achting hadden konnen doen geeven: dat zy 't minſte ongelyk niet duldden, 't zy van *Javaan*, 't zy van *Chineez*, maar altyds zig zelfs Recht deeden. 't Was wel bekend, dat zy den Ryksbeſtuurder niet ontzagen, als hy hen verongelykte. Niet min was 't openbaar, toen de *Javaanen*, op de eerſte Aankoomſte der Scheepen, hunne Goederen roofden, dat zy, zo menig als zy 'er van agterhaalden, doodden, wondden, of treflyk afroſten. Men meende, dat de *Engelsſen*, na 't Vertrek der Scheepen, zulks niet zouden durven achtervolgen: maar men maakte, verkeerde Rékeninge. En ik hebbe menigmaal gehoord

(zegt

(zegt de Schryver) den Vreemdelingen verklaaren, gevallig jegenwoordig zynde, als wy eenigen *Javaanen* roſtten: dat zy nimmer Land-aart gezien nog gehoord hadden, dan wy, die eenen *Javaan* op *Bantam* durfde ſtryken. 't Was een gemeen onderhoud onder den Vreemdelingen, zo wel als onder den Ingeboorenen, ons in zo veel ſtrydigheid te zien ſtaan, met dien die ons om onze Goederen haatten, en ons hen zo weinig te zien achten. Alsmede, dat wy nimmer eenig nadeel den minſten deeden; en algemeenlyk bemind waren, by beter ſoort. Zo lange ik daar was (vervolgd hy) hebbe ik nooit gehoord, dat de *Hollanders* eenen *Javaan*, zelve maar een' Oorvyg' gaven: maar wel vuil-aartiglyk op den *Chineezen* vielen, welke zelden tégenſtand doen. Zéker is, dat zy 'er doodlyk gehaat worden, zo wel by allerhande ſoort van *Javaanen*, als van *Chineezen*. Daaghlyks keeken de *Hollanders* uit, voor hunne Laadinge; evenwel hadden zy, maar weinig Péper, en wiſten niet waar die te bekoomen. De *Chineezen* wilden hen, geene verkoopen: zo lange de *Engelsſen* zo veel wouden geeven, als zy. Wat meêr is, als deeze hun Geld uitgegeeven hadden, verkogten hen ſommigen die'r Kooplieden de Péper, om op de Aankoomſte der Scheepen, hoewel die onzéker was, betaalinge te erlangen: daar zy, ingevalle zy naâr den *Hollanderen* gegaan hadden, gereed Geld en grooten Dank zouden hebben bekoomen. Deswegens kogten de *Hollanders*, wat zy konden, in 't klyn, ter Markten op: zendende het, met Schuitjes, naâr een *Chineez-Huiz'*, in den Avond. Maar de Koſten aten de Winſte op.

Scot. 1604.

Der *Hollanderen*, aldaar.

De Keizer van *Damak*, welke weinige Jaaren bevoorens, wegens zyne Tirannye, door de omgelege Koningen afgezet was, ging omtrent deezen tyd, ter Zee, van *Bantam*, naâr eene andere Stad op de Kuſte. Hy wierd, op zyn Bedde, in Slaap zynde, door eenen zyner Zoonen vermoord.

Keizer van *Damak* door zynen Zoon vermoord.

De *Chineezen* vermengden geduuriglyk hunne Péper, in den Nagt, ingevalle die by hen gelaaten wierd. Zy deeden 'er Aarde in; of verwerkten dezelfde, naâr eene andere Plaatsſe. Ingevalle de *Engelsſen* de Spéferye afkeurden, welke zy deezen Dagh ergens zagen; dan konden zy verzékerd wezen, de eige, den volgenden Morgen, in een ander Pakhuiz verre-af, te zullen vinden; en dus, op den Dagh daaraan, in een derde Pakhuiz: op dat het, voor drie onderſcheide Partyen, mogt doorgaan. 't Pakhuiz, daar 't eerſt leide, was zo dra niet leeg, of béter Péper, in plaatsſe van de ſlegte, wierd 'er in geplaatſt.

Bedriegery der *Chineezen*.

Den 14 *Deſember*, quam een *Hollandſe Pinas*, te *Bantam*. De *Engelsſen* kreegen daarmede berigt, van de Dood der *Koninginne*; en van eene groote Peſt, die 't *Kriſtendom* had gezweept: 't geen hen gevoeliger aandeed, dan alle hunne voorgaande Onluſten gedaan hadden. Alsmede, dat de Koning van *Schotland*, te *Londen* was gekroond; en dat *Engeland* van binnen in ruſte was, en waarſchynlyk, in 't korte, met *Spanje* bevrédigd zoude zyn. Maar dat Vaartuig konde hen niets, van hunne Scheepen berigten; nog, of eenige Brieven voor hen, met zyne Vloote medegebragt waren. Deswegens haaſtte Mr. *Scot* zig, aan boord des *Hollandſen Admiraals* te gaan. Hy vond, dat 'er Brieven in den Vice-admiraal waren.

Tyding uit *Europa*.

Uniete, 't Hoofd der Brandſtigteren die de Faktoorye hadden ondermynd, wierd den 22, door middel van ſommige Vrienden der *Engelsſen*, ontdekt en gevangen. Dus lang had hy, in de Gebergtens gezworven; en

't Hoofd der Brandſtigteren gevat.

SCOT. 1604.

nu genoodzaakt, by gebrek van Voedzel, de Buitenwooningen der Stad te naderen: van waar hy, naâr den ryken *Chineezen* gevoerd wierd. Zo dra hoorde *Scot* niet van hem, of hy zond Mr. *Towrson* naâr den Ryksbestuurder, om 't hem te berigten: en daarbenevens, dat de *Engelsſen* voorneemens waren, denzelfden kort- af te ſcheepen. De Faktoor had, zedert dat Misdryf gebeurde, nimmer buiten gezigt der Faktoorye geweeſt, dan eens, toen de Scheepen aanquamen; en onderwyl was hy, in zulken angſt, dat hy zig verbeeldde, alles zoude, voor zyne te rugkoomſte, afgebrand wezen. Hy was daarenboven gewoon, driemaal 's Weeks, rond-om, alle de Huizen der *Chineezen* te doorſnuffelen (1) uit vreeze van andere Ondermyninge.

Engelsſe Vloot koomt te *Bantam.*

DENZELFDEN Dagh, ontdekten de *Engelsſen* hunne Scheepen, koomende op de Rée. Hunne Vreugde wierd evenwel gemaatigd, ziende den zwakken ſtaat waarin zy waren: te meêr, wyl *Bantam* geen Plaats was, om Zieken gezond te maaken, maar wel, om Gezonden, hier koomende, te doen ſterven. Mr. *Scot* wendde zig, aanſtonds, aan boord des Admiraals. Den Generaal, Kaptyn *Henry Middleton*, vond hy zeer zieklyk en zwak. Hy deed hem een kort verſlag, van de voorgevalle Onruſten; en maakte hem bekend, dat hy Laadinge gereed had, voor twé Scheepen. Dit was hem eenig Vermaak, in zyne Droefheid over 't Volk. Naauwlyks waren 50 Gezonden, op de vier Scheepen. Een groot getal der Zieken ſtierven; en veele die Gezond aanquamen, verlieten nimmer de Rée.

Den gevangen *Chineez* gedood.

DEN 24 quam de Vice-admiraal, Kaptyn *Coltburſt*, met ſommigen Kooplieden aan den Wal. Deeze zelfden Dagh bragten de *Engelsſen*, den laatſt gevangen Schelm ter Dood. 't Was de Vierde Handdaadiger, die deswegens geſtraft wierd: behalven eenen, vermoord over 't Schaaken een's Wyfs. Vier bleeven 'er nog over: twé naâr *Jakatra*, een by *Mandelikko*, den Rebel, en een onder beſcherminge van *Kay Sanapatty Lama*. De Vice-admiraal, verzeld met die van de Faktoorye, ging naâr 't Hof, om den Koning bekent te maaken, dat de Generaal Brieven voor hem had, van den Koning van *Engeland*, met een Geſchenk; en zulks zoude koomen overléveren, zo dra hy een weinig herſteld was, van de Ongemakken zyner lange Reize. Men had, daaghs te vooren, eene Vergaderinge gehouden: om Rédenen, onnoodig te melden. Daarin wierd beſlooten, den *Draak*, en den *Aſcenſion*, naâr de *Molukkos* te zenden; alsmede, dat de *Hektor* en de *Suſanna*, met Péper gelaaden, en naâr Huiz' gezonden zouden worden. De gantſe Weeke wierd voorts beſteed, om verſſen Voorraad, Kruiden, Vrugten, en Gevogelte, voor den Zieken optekoopen: welke, meeſt alle, vreeſlyk van de *Scorbut* aangetaſt waren.

De Generaal gaat naâr 't Hof.

DE Generaal ging, den 31, verzeld met alle de gezonde Kooplieden, en anderen, naâr den Wal: om de Brieven en Geſchenken, aan den Koning overteléveren (2). Deeze beſtonden, in éene ſchoone vergulde Lampetkan en Schotel, twé Tafelbékers, eenen Lépel, en zes Musketten, met hun teebehooren. Dit alles wierd, zeer minzaam ontfangen. Een Dagh of twé

(1) Dit was, inderdaad, een groot Vermogen, voor eenen Vreemdeling. Hy moeſt ons verhaald hebben, uit welk Gezach hy 'tondernam.

(2) Zie bevoorens, pag. 29.

twé, daar aan volgende, bragt de Generaal door, met den voornaamsten Vrienden der *Engelsfen* te bezoeken: als, den *Shah Bandar*, den Admiraal, en den ryken *Chineezen*. Hy gaf hen allen, Geschenken; en zy ontfingen 't, zeer dankelyk. Vervolgens viel men, aan den Wal en aan Boord, te werk': om Goederen te pakken, en inteneemen voor de *Molukkos*. Maar, 't Volk was niet zo drá, een weinig van 't *Scorbut* hersteld, of 't viel aan de Loop. Dus scheen 't onmogelyk, daar men zo zwak van Scheepsvolk was, om 't voorneemen, ten minste by Tyds, ter uitvoer te brengen. Scot. 1604.

De *Hollandse Vloot*, zynde 9 Scheepen sterk behalven de Pinasfen en de Sloepen, ging den 7 *Januari* t' zeil', naâr *Amboina* en de *Molukkos*: zulks de *Engelsfen* langen tyd in onzékerheid bleeven, waar hunne Scheepen, welke om bygebragte Réden niet rasfer konden vertrekken, dit Jaar, eenige Laadinge, aldaar zouden konnen bekoomen. Drie Dagen daarna, begonden de Scheepen, die naâr Huiz' zouden keeren, Péper inteneemen: maar zy waren zo vol Zieken, dat zy geenen spoed konden maaken. Die voor den Eilanden van *Banda* geschikt waren, naâr hunne Laadinge ingenomen te hebben, gingen den 18 t' Zeil. Hun Volk was, grootendeels, uitsteekend zwak en ziek. De omstandigheeden die'r Reize, tot hunne te Rugkoomste te *Bantam*, laat de Schryver aan hun eigen Berigt over. Zo dra zy vertrokken waren, vorderde de Ryksbestuurder den Uitgaanden-Rechten, met veele bezwaaringe. Dewyl Mr. *Scot* dus weigerde te betaalen, verbood hy den Arbeidslieden, eenige Péper te bewerken. Dit verder de Laadinge der Scheepen verhinderende, was de Faktoor genoodzaakt, op den ouden voet te betaalen; en 't vordere, tot de te Rugkoomste des Generaals uitteftellen. Hierin bewillgde de Ryksbestuurder, en duidde 't hem, ter groote gunst'. 1605.

De t'Huizgaande Scheepen, toen in Laadinge leggende, verlooren midlerwyle hunne Schippers, met menigte der voornaamsten, zo wel als gemeen Scheepsvolk. Dus waren de Faktoors, niet alleen genoodzaakt, Volk te huuren, om hen daar te helpen; maar ook zo veele *Guzaratters* en *Chineezen*, als zy konden bekoomen, om den Scheepen naâr *Engeland* te brengen. Dit was zeer kostbaar. Den 15 *Februari*, waren zy gelaaden: maar 't was niet, voor den 4 *Maart*, dat zy in gereedheid konden wezen, om naâr *Engeland* t' Zeil te gaan. De *Hektor* had, 63 Persoonen, van allerhande soort, aan boord; en de *Susanna*, 47 Man. Maar, op beiden, waren veele van hun eigen Volk ziek. De *Hektor* en *Susanna* vertrekken.

Den 6 *Mai*, quam een *Hollands-schip*, 't geen op de Kuste van *Goa*, waar langs het quam, twé andere, gaande naâr *Kambaye*, aangetroffen had. Deeze drie hadden, vier *Portugeesfe-Scheepen* genomen, waarin zy grooten Rykdom vonden: uitgenomen een, gelaaden met Péérden, 't geen zy met Laadinge en al door de Vlammen vernielden. Dat Schip was, in *Juni* 1604, uit *Holland* vertrokken: maar 't bragt geen ander Nieuws, dan de *Engelsfe-Scheepen* hadden gedaan. De Kaptyn, *Cornelius Syverson*, was een regte trotsfe Boer, zonder Verstand, Zéden, Eer, of Mensfelykheid. Zo voort, na zyne Aankoomste, braken de *Hollanders* alle Gemeenzaamheid af, welke zy bevoorens met den *Engelsfen*, volgens Bevel van den Generaal *Warwick* hielden, gelyk deeze oirdeelden. Aankoomst van een *Hollands Schip*.

Scot. 1605.

§. VII.

Plegtigheeden van de Besnydinge *des* Konings *van* Bantam, *enz.*

Vreugde bedryven te *Bantam.*

GANTS *Bantam* weêrgalmde nu, van openbaare Vreugdebedryven, wegens de Besnydenisse des Konings. Meêr dan eene Maand, bevoorens hy ter Kerke ging, duurden die. Van den Tyd der koomste, der *Chineesse Jonken* (die in *Februari* en *Maart* is) tot den 24 *Juni*, waren de voornaamsten der Landstreeke bézig geweest, met de Toebereidzelen daarvooren. Men maakte een groot Schouwtooneel, op een groen Plyn, voor de Hofpoorte, 't geen rond-om afgebálied was. Op 't Gezigt van 't zelfde, was een hooge Gestalte, van eenen Duivel. Drie Staatsie-Stoelen, stonden 'er op. De Middenste van deeze, voor den Koning zynde, was twé Voet hooger: de twé andere waren, voor de Zoons van *Pangran Goban*, die den Koning, ingevalle deez zonder Lyfs-erven overleed, ten Throon' moest opvolgen.

Twist tussen *Engelssen* en *Hollanderen.*

'T Is hier een Gebruik, by allen Lieden van Vermogen, eenen nieuwen Koning, by zyne koomste ten Throon', of zyne Besnydenisse, een Geschenk te doen. Dit moet in 't openbaar gedaan worden, met den grootsten Pragt die mogelyk is. Die onmagtiger zyn, om zulks alleen te doen, voegen zig met anderen in Benden: Vreemdelingen, zo wel als Ingeboornen. Deeze Vertooning begon, den 25 *Juni*, en hield den gantsen volgenden Maand aan: uitgenomen, op Régenagtige Dagen. De Ryksbestuurder, opende de Plegtigheid. Vervolgens geschiedde het Dagelyks, zonder opzigt van Voorrang, nog Waardigheid, maar na elk in gereedheid was: somtyds van twé of drie Benden, op eenen Dagh. Ter oirzaake de *Javaanen* niet goed tot Vuurwapenen zyn, vergde de Ryksbestuurder, beide den *Engelssen* en *Hollanderen*, om te vuuren. Tussen deeze twé Land-aarten, ontstond deswegens twist, over den Voorrang. De laatste verweeten den anderen, hun klyn getal; en de eerste hen, hunne Morsigheid. De *Engelssen* waren net opgeschikt, met Sluijers, en gekleurde Hoedstrikken. De *Hollanders* gingen, met hunne vette Schippers-mutssen, en bepikte Broeken, hangende hen 't Hemd tussen de Beenen neêr. Deswegens trokken de *Engelssen*, in de Achterhoede: weigerende, met zulke vuile Gezellen te gaan.

Javaanse Krygs-orde.

ELKEN Morgen, wierd 's Konings Lyfwagt, beide uit Schietgeweer en Pieken bestaande, buiten de Báliën, het Tooneel rond geplaatst. Gemeenlyk bestond dezelfde, in 300; maar, op voornaame Dagen, in meêr dan 600 Man. Zy waren in Reijen geschaard, op de Krygs-wyze der *Engelssen*; alleen verschilden zy, in den Optogt: trekkende niet in Geléderen, maar een-voor-een, digt op malkander volgende, met opgeheve Pieken. Hunne Trommen zyn hooge Pannen, [of Kétels] van een Metaal, genoemd *Tombaga*, 't geen meestendeels een Hels-geluid maakt. Zy hebben hunne Vaanen en Benden, gelyk de *Engelssen*: maar hunne Standaaren verscheelen veel. Hun Hoofdstaf is zeer hoog, aan den Tóp omgekromd, gelyk 't einde een's Boogs, van waar de Vaan, naauwlyks eene Elle breed, met eenen langen staart neêrhangd.

Hévigheid, tussen den *Engelssen* en *Hollanderen.*

DEN eersten Dagh, waarop de Vertooning 't pragtigst was, waren eenige Forten van Rotting, voor het Tooneel opgerigt. Deeze wierden verdédigd van

Circoncision du ROY *de Bantam.*

BESNYDENIS des KONINGS van *BANTAM.*

Cochin fil. inv. — *J. V. Schley sculp.*

van eenige *Javaanen*, tegens andere Benden, welke ſtormden, en dikwyls Vuur op hen gaven. Maar, terwyl de *Javaanen* in boerterye waren, met hunne Pieken; waren 't de *Engelsſen* en *Hollanders* in ernſt, met hunne Musketten. De Ryksbeſtuurder, dit beſpeurende, zond naâr hen; en begeerde, dat zy uit zouden ſcheiden. Dus wierden zy bevredigd, voor dien Dagh. 's Avonds, vroeg Mr. *Scot*, aan eenen hunner Kooplieden „ of hy meende, „ dat *Holland* toen vermogend was, Oorlog tegens *Engeland* te voeren: „ dat 'er zulken Twiſt, tusſen zyn Volk en hem, over den Voorrang „ moeſt wezen "? Gelykerwyze, erinnerde hy hem, indien 't de *Engelsſen* niet gedaan hadden, dat zy 't verachtelykſte Volk van *Europa* geweeſt zouden hebben. Hun Antwoord was „ dat Tyden en Gelegenheeden verande- „ ren ". En, zonder twyffel, de meeſte van hen, denken zig vermogend te zyn, allen Land-aart der Wereld te wederſtaan. „ Maar ik kan niets „ zeggen (zegt *Scot*) van 't Gevoele hunner Staaten, en 't wyzer ſoort „ in hun Land (1) ". SCOT. 1605.

ALLE Dagh, wierd de Koning uit zyn Paleis gedraagen, op de Schouderen een's Mans, ſchryelings op deezes Nek zittende; en de Man hield deszelfs Beenen, voor zig. Veele ryke Zonneſchermen wierden over zyn Hoofd, en rondom hem gevoerd. Zyn Lyfwagt, voor hem trekkende, wierd binnen de Báliën, het Schouwtooneel rond geplaatſt. De Koning wierd gevolgd, van eene menigte der Voornaamſten des Lands: welke, op hunne beurt', daaghlyks hunne opwagtinge ten Hove maakten. Een' pooz na de Koning gezeeten was, quam de Staatſie, in volgende ſchikkinge. Een Bende Muskettiers, aangevoerd door eenigens Edelmans Slaave. Vervolgens de Pieken, met derzelver Vaanen en Speeltuig, in 't midde. Dit Muſiek beſtond, in tien- of twaalf *Tombaga* Pannen, gedraagen op eenen Handboom, tusſen twé Mensſen. Elke was eene *Noote* hooger, dan de andere geſteld; en twé Perſoonen hielden ſlag, daarop met ſtokken ſlaande. Een ander minder ſoort van Muſiek, ging voor- en achter aan. Na de Pieken, volgde een Drom Beukeldraagers, met Pylen. Menigte ſoorten van Boomen, met hunne Vrugten, wierden vervolgens opgevoerd. Daarop quam een verſcheidenheid van Dieren, en Vogelen: beide, leevend en door Kunſt' t'ſamengeſteld. De laatſte waren zo keurlyk be-arbeid, dat zy, op eenigen Afſtand, van den leevenden niet te onderſcheiden waren. Op deeze volgden, veele Mans- en Vrouwsperſoonen, opgetooid als Schouwſpeelers. Zy danſten, ſprongen, en tuimelden, voor den Koning. Menigte verbaazende Proeven, van Vlugheid, gaven zy. Toen quamen twé- of driehonderd Vrouwsperſoonen, draagende Geſchenken: by elk tiental, was een oude Vrouw, om haarlieden in ſchikkinge te houden. Deeze Geſchenken waren, van Rys en *Kasbes* [Loode Munt] leggende in Bennetjes, van Geſpleete-rotting, aartiglyk opgeſierd, met beſchilderd- en verguld Papier. 't Geſchenk zelfs, was echter, gemeenlyk, niet boven 12 Stuivers waard. De ryke Geſchenken volgden, na deeze. Dezelfde waren, gemeenlyk, een ſchoone Tulband, en eenig fraai Stóf: van 's Lands Handwerk, uitmuntend gewerkt en verguld, Schikking van den Ommegang.

(1) *Purchas* zegt, ter deezer gelegenheid: wyl de Misſlag, verhoopt hy, niet aan den Land-aart maar Perſooneel is, dat hy des Schryvers ſtyl verzagt, en ſommige harder Beriſpingen uitgelaaten heeft.

Scot. 1605.

guld, of met Goud geborduurd, voor 's Konings eigen Gebruik. Deeze wierden ook, door Vrouwsperſoonen gedraagen, waarvoor twé Pieken regt op gevoerd wierden. Boven ieder Koninglyk-geſchenk, wierd eenen ryken Zonneſcherm getorſt. De ommegang wierd beſlooten, door de Erven der geenen, die de Geſchenken zonden: zynde hunne jongſte Zoonen, ingevalle zy 'er hadden. Zeer ryk waren deeze opgetooid; en verſierd, met Goude-ſieraaden, Diamanten, Robynen, en andere koſtelyke Geſteentens, om hunne Ermen en Midde. Ryke Zonneſchermen, wierden ook over hen gedraagen; en eene menigte Mans- en Vrouwsperſoonen, waren ten hun gevolg. Na zy hun Eerbewyz aan den Koning gemaakt hadden, zaten zy vlak neér op Matten, leggende op den Grond. De Geſchenken wierden allen in 't Hof gevoerd, daar Amtenaars beſteld waren, om dien aanteneemen.

Javaanen zyn goede Piekeniers.

Na alles voorby was, ſprak 'er een uit het binnenſt' des Tooneels, door des toegeſtelden Duivels Mond; en beval ſtilte, in 's Konings Naam. De Mommeryen begonden toen; 't Speeltuig deed zig hooren; en, nu en dan, wierden Salvo's geſchooten. De Piekeniers, en Beukeldraagers, deeden hunne Wápen-oeffeningen: deeze zyn 'er zeer ge-oeffend in, ſchoon hunne Muskettiers ſlegt zyn. Als zy op hunnen Vyand ſtorten, naderen zy al dansſende: op dat hy geen wit zouden konnen neemen, om zynen Werppyl te ſchieten, nog vaſten Stoot zoude konnen maaken. Onder ſommige der Vertooningen, waren Jonken, gelaaden met Rys en Kashes, zeilende door de werkinge eeniger Kunſttuigen. Insgelyks waren 'er Hiſtoriſe-vertooningen, van Gebeurteniſſen der voorige Tyden: genomen, beide uit het *Oude-teſtament*, en de Jaarboeken van *Java*. Al de bovengemelde Uitvindingen, waren langen tyd overgebragt, van den *Chineezen*; en ſommigen leerden zy, van den *Guzaratters*, *Turken*, en andere Volkeren, die hier ten Handel koomen: want zy lieden zelfs, zyn maar Zotskappen.

't Geſchenk der *Engelsſen*.

De *Engelsſen* bragten, ten Geſchenk, eenen zeer ſchoonen Granaatboom, vol Vrugten, beide ryp en half-ryp, uitkoomende en in Bloesſem. Deez ſtond geplant, als groeijende, in eenen wyden Bak, vol Aarde, met groene Zooden bedekt. Op deeze Groente, zetten zy drie *Witte Konynen* (1) dien de Vice-admiraal, aan den Schryver geſchonken had. Veele klyne Vogeltjes, met Touwtjes aan de Takken des Booms vaſtgemaakt, quinkeleerden geduuriglyk. Zy hadden ook, vier ſchriklyke Serpenten, welken de *Chineezen* kunſtelyk t'ſamenſtellen. Vyf Stukken Stóf hingen zy 'er op, keurlyk en ryk be-arbeid, na 's Lands-wyze geſchikt, ten gebruike des Konings: behalven ſommige andere Stukken, voor hem, om zyne Hovelingen te voorzien. Daar by was gevoegd, eene fyne Karabyn met een paar Piſtoolen: alle *gedamasquineerd*, en elke in een ſchoone Kooker, met Seije Strengen en Goude Holſters. Dewyl zy geene Vrouwen hadden, om deeze Dingen aantevoeren, verſchaften zy zig dertig van de fraaiſte Knaapen, dien zy konden bekoomen; en een twétal *Javaanen*, om met Pieken vooruit te trekken. Mr. *Towrſon* had, eenen aartigen *Chineesſen-jongen*, wiens Vader, een weinig bevoorens, door Dieven vermoord was. Deezen Jongen, zo fraai opgeſchikt als de Koning zelfs, zonden zy, om die Geſchenken aantebieden;

(1) *Purchas* merkt hier aan, dat *Konynen* een Vreemdigheid waren, op *Java*.

bieden; en eene Aanſpraak aan zyne Majeſteit te doen: behelzende, dat Zy, ingeval hun getal overeenkoomſtig geweeſt ware met hunne Wensſen, eene veel betere Vertoonınge zouden hebben gemaakt. De Koning, en die by hem waren, ſchepten veel behaagen, in de Konynen; zo wel, als in eenige Vuurwerken, welke van hen daarnevens aangevoerd wierden: maar de Vrouwen ſchreeuwden luidskeels, vreezende, dat het Paleis in Brand gezet zoude worden. Scot. 1605.

De *Hollanders* ſnoefden, op hun Geſchenk: zynde gewoon veel Wind, van geringe Dingen te maaken. Zy pogten uittermaaten, van hunnen Koning, meenende Grave *Mauritz*: welken zy, by alle Gelegenheeden betytelden, *Raia Hollanda*. Groot verſchil ontſtond 'er, tusſen den *Engelsſen* en hen. De *Hollanders* beginnen altyds den twiſt, by hunnen Drank: na al hun Zwelgen, koomen zy gemeenlyk op 't Quaadſt uit. Maar Mr. *Scot* overwoog, den grooten Laſt van Goederen, die op hem lag; en dat zylieden, maar dertien ſterk, in een Stroo-Huiz zynde, geenen toevlugt hadden, ingevalle de *Hollanders*, die wel honderd Man, aan den Wal of aan Boord uitmaakten, op hen vallen mogten. Deswegens poogde hy, zyn Volk te weêrhouden; en verkreeg het, met veel moeite. Snoevery, en twiſt der *Hollanderen* met den *Engelsſen.*

Den 18 *Juli*, quam de Koning van *Jakatra*, om zyne Geſchenken te doen, en ter zelver tyd de Leenpligt afteleggen. Dit geſchiedde dus. Den 23., 's Morgens vroeg, wierd de Lyfwagt des *Bantamſen Konings*, deezen Dagh in bovengemeen getal, in Reijen geſchaard. De Pieken wierden, in den Grond geplant; de Musketten leiden, geſchaard neder; en elk Man, zat by zyne Wápens, met Roode Wammesjes aangedaan. Omtrent 8 uuren, ging Mr. *Scot*, met anderen van de Faktoorye, om den Praal te zien. Zy namen hunne Standplaatsſe, digt by 's Konings Tooneel. De Bevelhebbers der Lyfwagt, verzogten hen veelmaalen, neder te zitten. De *Engelsſen* antwoordden, dat zy hen eerſt eene Bank moeſten brengen. Inderdaad, geen Mens, nog Volk, word toegelaaten te ſtaan, in jegenwoordigheid des Konings, of van eenig voornaam Perſoon, vooral digt by. De *Hollanders* waren, zo halſterrig als de *Engelsſen* (1). Maar betreffende andere Volkeren, de Lyfwagt ſloeg 'er op, indien zy 't weigerden: al was de Grond, daar zy moeſten zitten, nog zo Slykerig. Nimmer kan deez Land-aart dulden, dat iemant de hand op hun Hoofd zoude leggen: niet, dat zulks een Punt van Godtsdienſtigheid is, gelyk ſommige willen, maar enkeld uit Trotsheid. Menigmaal, als Mr. *Scot*, in eenig *Chineez-Huiz* gaande, *Javaanen* op den Vloer zag zitten, en hy zig op een' Kiſt' ging plaatsſen, gelyk de Gewoonte der zynen was, ſprongen zy alle op en liepen de Deure uit. De *Chineezen* zeiden hem, indien iemant van anderen Land-aart, dan de *Engelsſen* of de *Hollanders*, zulks deeden, dat de *Javaanen* hem ponjerden zouden. Aankoomſt des Konings van *Jakatra.*

De Koning van *Bantam* wierd, op voorverhaalde wyze, omtrent 9 uuren omgedraagen. Twé Uuren daarna, quam de Koning van *Jakatra*, met eene Lyfwagt van 200 Man. Zo dra men hem in 't gezigt kreeg, reez de *Bantamſe Lyfwagt* op, en greep den Wapenen aan. Dit hadden de *Engelsſen*, nimmer bevoorens gezien. 't Was niet, uit Vreeze voor den Koning van Zyn Omegang.

(1) Dit Gedrach was zeer Onrechtmaatig, en kon groote Ongeleegenheeden na zig geſleept hebben. Indien zy zig, na de Gewoontens aldaar, niet hadden willen voegen, dan moeſten zy 'er op eenen Afſtand, of geheel van daan, gebleeven zyn.

Scot. 1605. van *Jakatra*; maar om vaardig te zyn, ter zyner beſcherminge, ingevalle de andere klyne Koningjes, die groote Troepen Volks hadden en zyne doodlyke Vyanden waren, hem aanvallen wilden. Toen hy aan 't binnenſte Gelid, van 's Konings Lyfwagt quam, bevond hy niet tot het Tooneel te konnen naderen, zonder door eene Reije die'r Koningjes te gaan. Vreezende den Moordſteek, onder dit Volk in gebruik, keek hy zeer ontroerd aan alle Zyden: on-aangezien hy zulk dapper Man, dan eenig in deeze Landſtreeke was. Voortgaan, wilde hy niet. Hy ging dan vlak neêr, op eene Vacht zitten, welken een Edelman hem, ten dien einde, achter na droeg. Aanſtonds, zond hy naâr den Koning, om te verneemen of 't deszelfs Welbehaagen was, dat hy tot hem koomen zoude. De Koning zond hem, daarop, twé zyner voornaamſte Edelen, om hem in zyne jegenwoordigheid te geleiden. De Koning van *Jakatra*, hebbende zyne Onderwerpinge afgelegt, omhelsde hem de jonge Koning, en verwelkoomde hem. Vervolgens ging hy nederzitten, op eene Plaatſe voor hem geſchikt. Eenige andere, dogh klyne Vertooningen, wierden voorts den Koning aangeboden.

Zyne Vertooning. Omtrent 12 uuren, quamen de Geſchenken, des Konings van *Jakatra*. Agter 300 Soldaaten, volgden gelyk getal Vrouwsperſoonen, met *Kasbes*, en met vreemde Vogels, zo leevendige als door Kunſt gemaakte; alsmede, veele vreemde Beeſten. Onder deezen was 'er, een woedend Dier, by hen genoemd *Machan*. 't Is wat grooter dan eenen Leeuw, 't heeft een fier Gelaat, en 't is zeer wild. Zyn Huid is vol Witte- en Roode-Vlakken, vermengd met Zwarte-Streepen, welke van zynen Rug neêr tot onder zynen Buik loopen. Mr. *Scot* zag 'er eenen, meêr dan agtien Voeten, met eenen Sprong, op zynen Prooi ſchieten. Zy vernielen menig Volk, by *Bantam*. Dikwyls gaat de Koning, zo wel by Dagh als by Nagt, met al 't Landvolk uit, om 'er jagt op te maaken. Dat Dier was beſlooten, in een groote Houte-Kooi, ſtaande op Rollen van oud Voertuig, Dus wierd hy getrokken door Buffels: leggende, gelyk eenen Verraader, op eene Horde. Op gelyke wyze wierd 'er gevoerd, de Geſtalte van eenen Reuz, dertig Voet hoog; alsmede, eene van eenen Duivel. Daarop volgde een Thuin, vol Boomen en Bloemen. Midde in was een Vyver, met verſcheide ſoort van klyne Viſchen. Behalven deeze, wierden alle bekende ſoort van Viſchen, deezer Landſtreeke, zo leevend als door Kunſt' gemaakt, aangevoerd. Terwyl deeze Vertooningen rond gingen, wierd men onderhouden, door Bootzemaakers, Springers, en Tuimelaars: alle afgerigt, op eene koddige en buitenſpoorige wyze. Men voerde 'er ook om, eene zeer ſchoone Bedſtede, en geſtikt Bed; alsmede elf Spreijen en Oorkusſens, van Seije, geborduurd met Goud aan de Einden. De Poſten van de Bedſtede, waren fraai geſneeden en verguld; benevens een keurlyk Verhémelte, met Goud ingelegt. Een groot getal, van andere klyne Fraaijigheeden, wierden omgevoerd en aangebooden. 't Laaſt van alles, quam 's Konings jongſte Zoon, rydende op eenen Wagen, door Buffels getrokken. Dit ſcheen den Schryver, zeer onbetaamlyk. Hy merkt deswegens aan, dat 'er weinig Péérden gevonden worden; datze ook zeer klyn zyn; dat hy dien nimmer voor Rytuig, nog anderwyze gebruiken zag, dan om op te ryden: of tot Renſpeelen, volgens de wyze van *Barbarye*, gelyk hy van ſommige *Barbaryſe Kooplieden* hoorde. Deeze Oeffeninge doen zy, te *Bantam*, alle Zaturdagh, tegens den Avond: uitgenomen, in hunnen *Vaſten*.

Twé

Scot. 1605.

De Koning beſneeden.

Twé Dagen na dit Feeſt, zynde *Vrydagh* en hun *Sabbath*, wierd de Koning, op zyn Tooneel, ter Tempel gevoerd, daar hy beſneeden wierd. Een groot getal Mensſen, kruidden dat Tooneel. Maar de Schryver meende niet, dat 'er vierhonderd waren, gelyk 's Konings Opvoeder hem verhaalde: ter oirzaake, na zyn gevoele, zo veel Mensſen daaronder niet konden ſtaan (*).

(*) De *Abt* voegd het volgende, in deezen. Hy zegt, dat een *Chineez*, lange te *Bantam* geweeſt, en uitneemend Ryk geworden, by 20 onderſcheide Vrouwen wel 60 Kinderen had. Weêr naâr *China* willende keeren, had hy zyne *Wyven* reeds verkogt; en hy deed het ook zynen *Kinderen*, uitgenomen vier. 't Was den Koning reeds ontdekt. Deez liet ze, geheimelyk, by openbaare Veilinge koopen; en vervolgens, den Vader voor zig koomen. Onder anderen, vroeg hy hem, of zyne Kinderen reeds naâr *China* vertrokken waren? De *Chineez* beſchaamd, antwoordde, dat zyn Gezin reeds t' Scheep was. Toen voer de Vorſt tegens hem uit, zeggende, dat hy zékerlyk quaade Oogmerken voedde, tegens den Staat waarin hy zig verrykte. Hy deed hem in Boeijen werpen; en zig een *Smeekſchrift*, van den 56 Kinderen overgeeven: als ter Slaavernye verkogt, daar ze in de Vryheid gebooren waren. Voorts veinsde hy verheugd, dat de *Chineez* zig niet doodſchuldig bevond; maar deed hem tévens weeten, dat hy hem moeſt wantrouwen, wyl een Vader, bequaam zynen Kinderen te verkoopen, zonder behoeftig te zyn, ſtrafwaarde Oogmerken moeſt hebben; en dat dus dezelfde, tot nadere Verlichtinge, gevangen moeſt blyven. De *Chineez* bood aan, zynen Kinderen weêrom te neemen; en men antwoordde, dat een Vader, die bequaam was hen te verkoopen, hen ook vermoorden konde. In een Woord, ziende, dat het naâr zyne Beurze dong, deed hy groote Sommen, den Koning aanbieden: terwyl hy, 't zy uit Ongenoegen, of door Gif, in de Gevangenisſe ſtierf. De Koning ſloeg zyne Nalaatenſchap aan, volgens de Wet. Tog gaf hy Vryheid, den Kinderen, met een Gedeelte der Erffenisſe; en deedze opvoeden, in den Godtsdienſt en Gebruiken zyn's Land-aarts.

---

§. VIII.

Verſchillen, tusſen den Engelsſen *en* Hollanderen, *enz.*

De Generaal te rug, van *Ternate.*

DEN 24 *Juli*, keerde de *Draak*, van *Ternate*. Aanſtonds ging Mr. *Scot*, met eene Praauwe, aan Boord. De Generaal gaf hem berigt, van de gevaaren welken hy geloopen had, en van 't onvriendlyk Gedrach der *Hollanderen*, niettegenſtaande hy, ſommigen van hen, 't Leeven had behouden. Des-onaangezien, had hy (dogh met veel Zwaarigheid en Moeite) eene groote menigte Nagelen bekoomen. Den 28, quam de groote *Enkhuizen* van *Holland*, uit *Ternate*; en de Koning van *Jakatra*, ging den Generaal bezoeken.

Gevegt, met den *Hollanderen.*

'S NAMIDDAGHS, den 1 *Augusti*, waren de Generaal en de Kooplieden zeer bézig, in 't Pakhuiz, om een Lyſt der overblyvende Goederen optemaaken: maar wierden geſtoord, door twé zyn's Volks, die bloedende inquamen, van den *Hollanderen* gewond zynde. Aanſtonds beval de Generaal, aan al 't Volk, den Wápenen optevatten, en 'er deugdelyk op te ſlaan. 't Wierd ſtraks nagekoomen. Geen beter Wápenen by der hand vindende, quam hy op Straat, enkeld met een' dunnen Knuppel. De *Hollanders* wierden naâr Huiz', ter hunner eige Deuren ingeſlagen. Een wierd door- en door geſtoken: maar men zeide, dat hy 'er niet van ſterven zoude. Twé hadden, hunne Wapenen verlooren. De *Hollandſe Kooplieden* begaven zig, naâr den Generaal: maar, bevindende dat hun Volk aanleidinge tot het Gevegt had

Scot. 1605.

gegeeven, zeiden zy, dat het maar zynen Loon had. Hebbende eenen Teug Wyns gedronken, namen zy vriendelyk hun Affcheid.

Baard de eerfte Bloedftortinge, tusfen hen, in *Indië.*

'T NIEUWS ten Hove gebragt, dat de *Hollanders* en *Engelsfen* handgemeen geweeft, en twé gefneuveld waren: vroegen fommigen der Hovelingen, van welke kant? en ge-antwoord zynde, van den *Hollanderen*, voegden zy 'er toe, dat 'er niet aan gelegen was, al waren zy alle doodgeflagen. In deeze hafpelinge, wierden geene van den *Engelsfen* gewond, behalven de twé voorgemelden. Deeze waren 't nog ligt: de een had eenen Veeg over de hand, en de ander eenen Steek in de zyde, met een Mes. Dit was de eerftemaal, dat het tot Bloedftortinge quam: maar niet lang geleeden, waren zy onderling handgemeen geweeft, waarin de *Hollanders* geen meêr fpoed maakten, dan de *Engelsfen* deeden.

Scheeps-nieuws

DEN 11, quamen twé Scheepen van *Kambaye*, hebbende ryken Buit, op den *Portugeezen* behaald. Den zelfden Dagh, viel een ander Schip in, van *Ternate*; en, den 16, de *Afcenfion*, van *Banda*. Den 8 *September*, verzogten de *Hollandfe Kooplieden*, den Generaal, en allen *Engelsfen* Kooplieden en Schippers, ten Feeft. Daar was, vol-op; en groote Vriendfchap, onderling. Den 15, gingen twé *Hollandfe Scheepen* t' zeil', naâr Holland: 't eene, een klyn Vaartuig, 't geen Péper te *Bantam* gelaaden had; 't ander, gelaaden met eenige Nagelen, te *Ternate* ingenomen, en Pryz-goederen uit de *Kambaife Scheepen*. Den 21, quam de *Hollandfe Generaal*, van *Banda*. Den volgenden Dagh, zond de Generaal, eenigen zyner Kooplieden naâr 't *Hollands-Huiz*, om hem te verwelkoomen. Deezen zelfden Morgen, veroirzaakte een dronke *Hollander*, een nieuw Gevegt, met den Heelmeefter der Faktoorye. Byderzyds eenigen zig daarby voegende, wierden fommigen der *Hollanderen* gewond.

Nieuwe Onruft, met den *Hollanderen.*

'S MIDDAGHS, om een uur, zat de Generaal op een' Bank, aan de Deure, praatende met eenen *Portugeez*. Een dronke Lap, van eenen *Hollander*, quam aan, en ging tusfen hen beiden vlak neêrzitten. De Generaal, beleedigd door de onbefchoftheid van den Gaft, gaf hem eenen Oorvyg, en dreef hem wegh. Aanftonds quamen veele zyner Makkers, voor de Deure, fchrappende met hunne Mesfen en Sábels. De *Engelsfen*, met Stokken en 't agterfte hunner Pieken, dreeven hen, in een Arak-Huiz. Men wierp de Deur' toe. Zy brakenze ópen, en roftten fommigen der Baaivangers, treffelyk: brengende hen, als Gevangenen, by den Generaal. Veele *Hollanders* daarop gerustelyk toefchietende, gebood hen de Generaal in den Thuin te gaan, daar zy in veiligheid waren. Die 't weigerden, wierden braaf over Kop en Schouderen geftreeld. Zo dra was dit Gedeelte niet afgefcheept, of een ander Deel quam ook, om hun Part te haalen. Van Woorden quamen zy, tot Slagen: 't welk de *Engelsfen* hen zo wigtig toetelden, dat de *Hollanders* genoodzaakt waren, hunne Hielen te laten zien. Sommige van hen wierden, op Straat neêrgeknuppeld; menigte wierden, den Kop, jammerhartiglyk gebeukt; andere waren bly, het door eene breede vuile Sloot te ontkoomen, zynde tot in hunne Huizen gejaagd.

DE Schipper hun's Admiraals, had daar aanleidinge toe gegeeven: zynde van Schip tot Schip geweeft, om 't Volk aantezetten, gewápend naâr den Wal te gaan, en allen *Engelsfen* te vellen, die hen ontmoeten zouden. Eenige deezer laatften, omtrent dien tyd naâr Boord der *Hollandfe Scheepen* gaan-

gaande, wierden van hunne Landslieden, daarop dienende, met weenende Oogen toegeroepen, dat zy af moesten houden, wyl 'er strikt Bevél gegeeven was, hen aan Boord of aan den Wal doodteslaan; en begeerden, dat zy 'er den Generaal kennisse af gaven. De *Hollanders* evenwel, in plaatsse van Oirzaake tot Klagten te hebben, hadden Réden zig over 't goed Onthaal te bedanken: dewyl de *Engelsſen*, dien Dagh, een menigte der hunnen zouden hebben konnen dooden. Ook zouden zy 't gedaan hebben, indien 't de Generaal maar had willen toelaaten. 't Was een Onderwerp van Verwonderinge, aan allen te *Bantam*, dat zy zig tegens den *Hollanderen* durfden verzetten: deeze hadden, zéven zwaare Scheepen op de Rée, en de *Engelsſen* maar twé. Niet een van hen ontfing, eenige Wonde: uitgenomen Mr. *Sarys*, een Koopman: die eenen Houw, met eenen Sábel, over den Voorsten-vinger had. Scot. 1605.

Ten einde deezer Verwarringe, quam de *Hollandſe Generaal* aan 't Engelsch-Huiz, met eenen grooten Sleep van Kaptyns, Kooplieden, en anderen. Kaptyn *Middleton*, op gelyke wyze verzeld, ontfing hem op de Straat', en leidde hem in. Na men een weinig over 't Geval gesproken had, keurde de *Hollandſe Generaal* goed, al wat de *Engelsſen* gedaan hadden. Sommige Kaptyns zeiden, dat zylieden klaagden, maar dat hun Volk ondertussen de Slagen wegh had. Hun Admiraal antwoordde hen, dat 'er niet aan gelegen was, dewyl hy klaar zag, dat hun Volk de Schuld had; en dat hy deswegens, in het toekoomende, zorg zoude draagen, dat 'er zig zo veel niet te gelyk, aan den Wal bevonden. Na veele Rédeneeringen wierden zy onthaald, met Verversſingen; en namen hun Afscheid, zeer vriendlyk: beiderzyds, gaf men malkaâr de Hand.

Zékere *Javaanen*, behoorende aan twé der Voornaamsten des Lands, hadden 9 Musketten, van Boord der *Aſcenſion* gestolen. Kort daarna quamen twé derzelfden, om 'er nog meêr te steelen; en wierden, op de Daad betrapt. Mr. *Scot* wierd, door den Generaal aan Boord gezonden, om hen te ondervraagen, en naâr den Wal te brengen. In 't eerst' zeiden zy, dat ze aan groote Lieden behoorden, die zeer goede Vrienden der *Engelsſen* waren. Maar hy hield het verdacht, gebiedende hen de Waarheid te bekennen, en dat zy eenige gunst genieten zouden. Toen verhaalden zy, wiens Slaaven zy waren; en zeiden, dat het Geweer te voorschyn zouden koomen. Aan den Wal gebragt zynde, deed de Generaal, den Koning en den Ryksbestuurder de Zaak bekend maaken; en begeerde, zyne Vuurwápenen wederom. De Ryks-bestuurder zond deswegens, naâr den Meesteren der Slaaven: welke, den Wápenen hooger schattende dan hun Volk, ten antwoord gaven, dat zy niets hadden, buiten 't geene zy hadden gekogt. Evenwel deeden zy den Generaal verzoeken, om de Straffe eenen Dagh of twé uittestellen. 't Wierd hen toegestaan. Maar, dewyl zylieden eenigzints Qualykgezinden waren, zond de Ryks-bestuurder, in 's Konings Naam, den Beul met eene Wagt Piekeniers, om hen ter Dood te brengen. Twé *Javaanſe Dieven* gevangen.

Toen de Misdaadigers, op de Strafplaatsse gekoomen waren, wilde hen de Generaal, hebbende Medelyden met hen, 't Leeven schenken. Dogh de Henker zeide, dat hun Leeven niet in zyn Vermogen, maar in dat des Konings was: die hem bevolen had, hen ter Dood te brengen; en dat hy, zyn Amt zoude waarneemen. Met groote gelykmoedigheid, ondergingen En gedood.

Scot. 1605. de twé Dieven hunne Straffe: gelyk de *Javaanen* altyds doen. Want, zy rékenen het de grootste Eere, kloekmoediglyk te sterven, zonder betooninge van eenige Vreeze. De Schryver, die veelen, beide Mans en Vrouwen, ter Dood had zien brengen, verzékerd ons, dat zy ter uitterste Straffe gaan, op zulke geruste en onbeteuterde wyze, als 't aan Vlees en Bloed mogelyk is. Hieruit zoude men meenen, dat die Mensen goede Soldaaten zouden zyn: maar 't is gants anders. Hunne Dapperheid koomt te voorschyn, als die hen niet helpen kan.

Hollandse Faktoory verbrand. DEN 26 *September*, wierd de Stad in Brand gezet, van eenen *Javaan*, door 't afschieten van een Vuurroer. Menigte der *Engelssen* ten dien tyde aan den Wal zynde, wierd dus hun Huiz behouden. Maar 't Verblyf der *Hollanderen*, zynde onder den Wind, konde 't niet ontgaan, al was 'er nog zo veel Hulp geweest. 't Bovenste van eene hunner voornaamste Gebouwen, digt aan 't Grootste, verbrandde met alle de Buitengebouwen, en de daarin zynde Goederen: als Kábels, Touwen, gezoute Varkens-vlees, en andere Dingen, waarby zy groote Schaade leeden. Sommigen, die daar te Land vyf Jaaren gediend hadden, verlooren alles, wat zy geduurende dien tyd hadden gewonnen. Kort daarna, ontstond ten twédemaale Brand, door den *Javaanen*, aan de zyde der *Engelssen*: 't geen hen groote Ontroeringe baarde, met hunne Goederen herwaarts en derwaarts te sleepen. Maar door hulpe hun's Zeevolks, en der *Chineezen*, wierd het geblust. Den 3 *Oktober*, gaf de Generaal een Feest, ten Afscheid: waarop de *Hollandse* Admiraal, Kaptyns, Schippers, en Kooplieden, genoodigd wierden. 't Wierd met Vreugde, en groote Vriendschap, doorgebragt.

t'Huizreize, van den Generaal. DEN 4 *Oktober*, ging de Generaal, verzeld met veele Kooplieden en anderen, naâr 't Hof, om Afscheid van den Koning en zynen Edelen te neemen. Den 6 ging hy naâr Boord, neemende onderwegh, aan de *Hollandse Faktoorye*, zyn Afscheid, van den Admiraal en den Kooplieden. Onder dien, welke naâr Huiz keerden, was de Schryver deezes, Mr. *Scot*. Zy wierden verzeld, onder anderen, door Mr. *Towrson*, die ten Bewindsman aldaar benoemd was. Een gedeelte van deeze keerde, na de Maaltyd, weder naâr den Wal. 's Anderendaaghs wierd het Anker geligt, en met sommige Stukken, de Stad en den *Hollandse Scheepen* vaarwel gewenscht. 's Middernagts, quam men ten Anker, onder een Eiland: daar men, den volgenden Dagh, Hout innam, 't geen de Generaal 'er bevoorens, door zyn Volk, had doen kappen. Den 7 ging men, 's Avonds, wederom t'zeil. Mr. *Towrson*, en eenige der aan Boord gebleeve Kooplieden, keerden toen naâr den Wal; en de Scheepen zetten hunnen koers, régelregt, naâr *Engeland*.

IV. HOOFDSTUK.

Reize van Sir *Edward Michelburne*, naâr BANTAM, A° 1604.

Aanmerking. DEEZE Reize wierd gedaan, met twé Scheepen: de *Tyger*, van 240 Ton, en eene *Pinasse*, genoemd de *Tyger-Wulp*. Sir *Edward Michelburne*, ging als Bevelhebber. Deeze, hoewel een Lid van de *Oost-ind. Maat-*

Maatſchappye, ondernam die niet voor haare Rékeninge. Dit Verhaal is, by *Purchas* (1); en uit ſommige Plaatsſen daarin, blykt het, geſchreeven te zyn, van den Kaptyn, Schipper, of iemant der Manſchap. 't Staat daar, onder den Tytel van, *Twéde Reize van Kaptyn* DAVIS, ter oirzaake hy met Sir *Edward* ging: maar béter zoude 't geweeſt zyn, het te noemen, zyne *Derde*, dewyl hy, bevoorens, met Kaptyn *Lancaſter* ging. Daar was een andere *John Davis*, die dezelfde Reize deed (2); en die eenige keurlyke Onderrigtingen, om naâr veele Deelen van den *Ooſt-indiën* te zeilen, in 1615 ſchreef, welke *Purchas* bewaard heeft (3).

(1) Zie *Pilgrims*, Vol. I., p. 451. (2) *Ibid.* p. 440. en 444. (3) *Pilgrims*, Vol. I., p. 132.

---

§. I.

Uit-reize, *tot aan 't Eiland* Diégo Graciofa.

DEN 5 *Deſember*, 1604, zette men 't zeil, van *Cowes* in 't Eiland *Wight*. Men quam, den 23, op de Rée van *Aratana*, aan 't Eiland *Teneriffe*. Met uitneemende Hitte, Blixem, Donder, en Régen, wierden zy, den 14 *Januari*, 1605, overvallen. Den 16, quamen zy door de *Linië*, ſtellende den koers Zuid-Zuidweſt, naar 't Eiland *Noronha*, met Zuid-Zuidooſten Wind. Drie Graaden Zuid, van de *Linië*, vonden zy ongelooflyke Schoolen Viſchen. Zy vingen met hunne Hoeken, Lynen, en Harpoenen, zo menigte Dolfynen, Beneiten, en anderen Viſch, dat het Volk niet wiſt, wat 'er mede te doen. Eveneens ontmoetten zy, hoewel in den vollen Oceaan, groote Vluchten van Vogelen, genoemd *Pesharaboues* en *Alcatrazzes*. Zy vingen veelen, van de eerſtgemelden, welke 's Nagts op de Scheepen koomen vallen; en op iemants Hand zullen gaan zitten, als men deeze maar op houd. De *Alcatraz* is een ſoort van Havik, leevende van Viſch, en aazende op de Vliegende-Viſchen (1), welke ſomtyds in zulke menigte by malkanderen zyn, dat het van verre als eene groote Schoole van Vogelen ſchynt.

MICHELBURNE. 1604. Uit-reize. 1605.

Vliegende Viſchen, *Alcatarez*, enz.

MEN quam, den 22, ten Anker, aan 't Eiland *Noronha*, op 4 Graaden Zuidwaarts. Gaande naâr den Wal, wierd de Sloep, door de geweldige Brandinge der Zee omgeſlagen. By dit Ongeval, verdronk Mr. *Richard Michelburne*, een Nabeſtaande des Generaals. Die eige Ramp trof de Dubbelde-Sloepe, gaande om ſommige leege Tonnen te vullen, den 25, waarby twé Man verdronk. 't Is hier zeer moeijelyk, Water en Hout aan Boord te brengen: ter oirzaake de Landing zo gevaarlyk is, dat zy genoodzaakt waren, den Tonnen met Touwen op 't Land te trekken, en dus wederom te rug, na zy gevuld waren. Weinige Dagen bevoorens, was een *Hollands Schip* 'er nog ſlimmer afgekoomen: zyn Boot, en al 't Volk daarin, wierden aan ſtukken geſlagen tegens de Rotzen.

Eiland *Noronna*.

Gevaarlyke Watering.

DEN 26, ging de Generaal naâr den Wal, om 't Eiland te bezien. Hy vond 'er niets, als een wild Land, enkeld bewoond door zes Négers. In voo-

Bewoonders.

(1) 't Zelfde Verhaal word 'er van gegeeven, als in *Stephens Reize*, hiervooren, I. Deel, p. 356. gedaan is.

MICHEL-BURNE. 1605.

voorigen tyd, was 't wel voorzien, met witte Geiten, en Wilde-Osſen: maar zy zyn vernield, door de *Portugeesſe Karakken*, die hier Water inneemen, op hunnen Vaard naâr *Ooſt-indiën*. Die arme Slaaven zyn daar gelaaten, om tegens derzelver aankoomſte, Geiten te dooden en te droogen. De *Engelsſen* konden dus, maar weinig deezes Voorraads vinden. Tortelduiven, *Alcatrazzes*, en ander Gevogelte, is 'er in menigte: welke zy met hunne Musketten ſchooten, en bevonden zeer lekkere Spyze te zyn. Hier is ook Overvloed van *Maiz*, of Guineesſe-Tarwe; en Kottoen-Boomen; benevens wilde Pompoenen, en Water-Meloenen.

Eiland *Aſcenſion.*

DEN 12 *Februari*, zynde op zéven Graaden vyf Minuuten Zuidelyk, hadden zy eene verbaasde Vertooninge: de Zee ſprankelde, op eene vreemde wyze, en ſcheen als of 't al in Vlam was. Zy gaf 's Nagts zodanig Licht van zig, de Maan onder zynde, dat men 't klynſte Schrift konde leezen. Den volgenden Morgenſtond, ontdekten zy 't Eiland, of liever de Rotze, *Aſcenſion*, op agt Graaden 30 Minuuten, Zuid.

DEN 1 *April*, zag men Land, ſtrekkende Zuid-Zuid-ooſt. By hunne Rékeninge waren zy evenwel, op eenen Afſtand van 40 Mylen; en, volgens de Afwykinge van 't Kompas, 30 Mylen by Land, bevoorens zy 't zagen. Den 2, waren zy ſtyf by de Kuſte, 10- of 12 Mylen, ten Noorde, van de *Saldanna-Baaije*. 's Anderendaaghs quamen zy, aan een Eilandje, 't welk Kaptyn *Davis* hield, 5- of 6 Mylen van *Saldanna* te leggen. De Generaal, begeerig het te zien, ging 'er naâr toe in zyne Sloepe, verzeld met den Bootsman, den Bottelier, den Schryver deezes, en vier Roeijers. Terwyl zy aan Land waren, verhief zig een Storm, die 't Schip twé Dagen lang uit het gezigt ſmeet. De overvloed van Konynen en Zeekalven, dien zy hier vonden, deed hen dit, 't *Konyn-Eiland* noemen. Den 8, quamen zy ten Anker, op de Rée van *Saldanna*; en gingen, daaghs daaraan, naâr den Wal.

Konyn-Eiland.

Saldanna-Baai.

DAT Land is zo voorzien, met alle Noodwendigheeden, dan mogelyk dergelyk niet gevonden word, in Bezittinge der Wilden. 't Is vervuld van Osſen en Schaapen, welke met groote Kudden geweid worden, als in *Engeland*; alsmede, van Wilde-Dieren, Geite-harten, Baviaanen, Vosſen, en Haazen: gelyk ook, van Struizen, Kraanvogels, Pellikaanen, Reigers, Ganzen, Eendvogels, Faiſanten, Patryzen, en verſcheide ſoort van uitmuntende Vogels. 't Word beſproeid, van ſchoone Wateren, afdaalende van den Tóppen van uitneemende hooge Bergen, die de Valeijen zeer vrugtbaar maaken. Daar is een ſoort van Boom, den *Laurier* niet ongelyk, groeijende digt aan Zee. De Inboorlingen bragten zo veel Vee aan, dat men leevende Osſen en Schaapen op Zee mede voerde. Voor een ſtuk van eenen ouden Yzeren-hoepel, geen twé Stuivers waard, kogt men eenen grooten Os; en een Schaap, voor twé- of drie Spykers, of een ſtuk Yzers.

Derzelver Bewoonders.

'T VOLK, bewoonende dit ſchoone Land, is 't onbeſchaafdſte en 't dierlykſte der Wereld. Het gaat naakt, ſlaande alleen een Schaaps-vel over den Schouderen; en draagd een klyn lapje Vels, 't geen de Schamelheid niet kan bedekken. Geduurende 't verblyf der Scheepen, aazden zy op 't Gedarmte en den Afval van 't Vee, 't geen 't Scheepsvolk ſloeg. Zy bereidden dat, zonder waſchen of 't van Vuiligheid te zuiveren. Enkeld bedekten zy 't, met heeten Aſch; trokken 't er uit, voor 't warm genoeg was; en ſchuddende 't een weinig in de hand, aten zy 't, met Vuiligheid, Aſch en al.

Zy

Zy leeven van raauw Vlees, en zéker soort van Wortel, hier in overvloed zynde. MICHEL-BURNE.

De Scheepen bleeven hier, tot den 3 *Mai.* De goede Verversing welke men 'er vond, maakte 't Zeevolk, verslapt van de Reize, zo gezond en sterk, als toen 't eerst in Zee ging. Den 7, bevond men zig, tien Mylen, ten Zuide, van *Kaape de Goede Hoope.* 's Nagts liep men, over de Banken van Kaape *das Agullas.* Een zwaare Storm, duurende 48 Uuren, verhief zig, den 9: verzeld met Régen, Blixem, en Donder. Zy sloeg, dikwyls, 't Schip vol Waters, en de Pinasse daarvan af. De *Portugeezen* noemen deeze Plaatsse, de *Zee-Leeuw:* wegens de ongemeene Woede der Tempeesten, en 't Gevaar, in het te boven steeken deezer Kaape. In 't hévigste des Storms, bespeurde men, op den Tóp der Groote-Mast, eene Vlamme, gelyk die van een' groote Kaars. De *Portugeezen* noemen 't, *Corpo Sancto:* houdende het, voor een Godtlyk Téken, dat het Gevaar voorby is. Sommige meenen 't, een Geest te zyn; en andere schryven, dat het eene Uitwaasseming van vogtige Dampen is, ontstaan uit de vuile- en storm-achtige Lucht. Eenige willen, dat het Schip gelukkig is, daar 't op verschynt, en niet vergaan zal. 't Vertoonde zig twé Nagten, aan een: waarna zy eenen gunstigen Wind, en goed Weer hadden.

1605. Vertrek van de *Kaape.* Zwaare *Storm*, en *Waarneeming* in dezelfde.

Den 24, waren zy omtrent 8 Mylen, ten Zuide, van 't Eiland *Diego Roiz.* Dit legt, op 19 Graaden 40 Minuuten, Zuiderbreedte; en 98 Graaden 30 Minuuten, Lengte. Men poogde 'er aanteloopen: maar de Wind 's Nagts opsteekende, veranderde men van voorneemen. Omtrent dit Eiland zag men, overvloed van witte Vogels, hebbende maar twé lange Veders in hunnen Staart. Dit Gevogelte, en menigte andere, verzelde de Scheepen, met zulke Tégenwinden en geweldige Vlaagen, dat hunne Zeilen dikwyls aan Flarden vloogen: terwyl de Scheepen, gints en herwaards gedreeven, meer Lywaarts dan voorwaarts gingen. De Wind bloes styf, uit den Oost-Zuid-ooste. Zy hielden 't, naâr 't Eiland *Cirne* (1); en ontdekten daarentegens, wederom, 't Eiland *Diego Roiz.* Men zette 'er naâr toe: meenende daar eenen goeden Wind aftewagten. Bevindende 't eene gevaarlyke Plaatsse te zyn, door de Rotzen en Banken die daar om leggen, durfden zy 'er niet ten Anker koomen. Dus vervolgde men, den koers naâr *India.*

Eiland *Diego Roiz.*

Den 15, quamen zy, in 't Gezigt' van de Eilanden *dos Banhos:* op 6 Graaden 37 Minuuten Zuid, en 109 Graaden, Lengte. In de meeste Kaarten, leggen zy te veel ten Weste. Zy zyn vyf, in getal. Overvloed van Gevogelte en Visch, is'er te bekoomen; alsmede, van Kokos-neuten, waarvan zy eene groote Menigte aan Boord bragten, en 't een uitmuntend Voedzel bevonden. Beide, de Zuid- en West-Kuste naspeurende, konden zy geenen goeden Ankergrond vinden. Op sommige Plaatssen, was geen Grond, digt onder den Wal; en, op andere, zulke scherpe Rotzen en Banken, datze 'er niet durfden ankeren.

Eilanden *dos Banhos.*

Den 19, hielden zy 't draagende, naâr 't Eiland *Diego Graciosa.* 't Is op 7 Graaden 30 Minuuten, Zuiderbreedte; en op 110 Graaden 40 Minuuten Leng-

Eiland *Diego Graciosa.*

(1) Eenige houden 't, voor *Diego Rodriguez,* andere voor *St. Mauritius.*

MICHELBURNE. 1605.

Lengte, by Oprékeninge. 't Schynt, een zeer vermaaklyk Eiland, en van goede Verversſinge, indien 'er goede Ankering zy. Maar de Wind quaad zynde, en het Ty hen naâr den Oever dwingende, durfden zy geen ſtand blyven houden, om 't genoegſaamlyk te onderzoeken. Dit Eiland is, omtrent 10- of 12 Mylen lang, overvloed hebbende van Gevogelte en Viſch, en gantſelyk bedekt met een Kokos-Boſch. Men ging, den 11 *Juli*, wederom door de *Linië*. Hier vervielen zy in Kalmte, met ongemeene Hitte, Donder, en Weerlicht.

---

§ II.

Vervolg der Reize, langs de Kuſte van Sumatra. *Koomſt te* Bantam, *enz.*

Kuſt van Sumatra.

DEN 19, ontdekte men Land: houdende het te zyn, een Riſt Eilanden, in-een geſlooten, leggende onder 't Hoogland van *Sumatra*. De Zee brak hier, met zulk Geweld, op den Oever, dat zy niet durfden landen: on-aangezien 't Volk, langs de Kuſte, Vuuren ſtookte, zo men meende, om hen te lokken. Dit Eiland, of deeze Eilanden, leggen op twé Graaden, Noorderbreedte. Den 25, quam men ten Anker, by een Eilandje vol Kokos-Boomen, waarop zeer weinig Neuten waren. Men bequam 'er eenigen, maar vond 'er geen Nat in. Drie- of vier Menſen quamen, op eenigen Afſtand te voorſchyn. Zy ſcheenen hier gelaaten te wezen, om de Neuten te verzamelen, en dien gereed te maaken, tegens dat andere koomen en dezelfden afhaalen zouden.

Eiland Bata.

DEN 26, wierp men 't Anker, eene Myle van een groot onbewoond Eiland, genoemd *Bata* (1) op 20 Minuuten Zuid. 't Is vol Boſchen en Rivieren; ook met Viſch, Aapen, en een ſoort van Vogels, genoemd Vleermuizen des Lands. De Schryver deezes, doodde 'er een, grooter dan een Haaze, en van Gedaante zeer gelykenende, naâr een Eekhoorentje. Aan elke zyde, hing een breed lap Vels, 't welk het uitſpreidde (ſpringende van Boom tot Boom) als een paar Vleugels, even of 't 'er mede vloog. 't Is zeer vlug, ſpringende dikwyls van Tak tot Tak, zonder zig anders dan met den Staart vaſttehouden. Hier bouwden zy hunne Sloepe; en noemde ze, deswegens, *de Bat* [de *Vleermuiz*].

Ontdekken drie Barken.

DEN 29, ontdekte de Schryver deezes Daghverhaals, wandelende langs den Oever, een Zeil onder een Eilandje, omtrent van vier Mylen afſtand. Hy hoopte het de Pinas te zyn, die in den voorverhaalden Storm verlooren was. Maar den volgenden Dagh, gezonden zynde, door den Generaal, met Kaptyn *Davis*, om het opteſpeuren, vonden zy drie Barken, ten Anker. 't Volk daarvan, deed hen téken, aan Boord te koomen; en zeide, om hen te lókken, dat het Hoenderen had. Eenigen van

(1) Vervolgens genoemd, *China Bata.*

van 't zelfde, verſtonden *Portugeez.* Maar de *Engelsſen*, niet wel gewápend zynde, antwoordden, Geld te zullen gaan haalen, en den volgenden Morgen wederom te zullen koomen, om te koopen. Ook hielden zy woord, en quamen 's Anderendaaghs, beter uitgeruſt om met hen te praaten: maar de andere hadden niet gemeend, 't oirbaar te zyn, hen te wagten. MICHELBURNE. 1605.

DEN 4 *Auguſti*, zette men 't, naâr *Priaman.* De Sloep wierd, den 9, bemand, en langs de Kuſte gezonden, om naâr Réen uittezien. Zy verſpiedde eene Barke, en maakte 'er jagt op. Maar, toen 't Volk daarvan zag, dat 't het niet ontſnappen konde, ging het ten Anker; en ontquam 't, met de Boote, op een Eiland. Dewyl 't Vaartuig maar gelaaden was, met Kokos, Olie, Neuten, fyne Matten, en dergelyke, lieten zy 't: zig verbeeldende, dat de Generaal niet vermaakt zoude wezen, met zulke ſchaamele Pryz'. Den 10 en 11, ontdekte de Sloep, houdende 't digt langs 't Vaſte-Land, 8 Praauwen: dóbberende, tegens over eene Plaatsſe, genoemd *Tico.* Zy begaf 'er zig naâr toe, in verwagtinge, 'er de Pinasſe onder te zullen vinden. On-aangezien dezelfde 'er zig niet bevond, bequam men eenige Hoope: berigt wordende, dat 'er een *Engelſch-Schip* was, te *Priaman*, niet boven de 6 Mylen hier van daan zynde. Een Bark genomen, en verlaaten.

MET deeze onderrigtinge, haaſtte men zig, naâr Boord des Admiraals; en deed 'er den Generaal verſlag van. Geene Myle voortgezeild zynde, raakte 't Schip aan den Grond, op eene Rotze van Witte-Koraal. Maar, hebbende eene friſſe Koelte, bragten zy 't 'er ſpoedig wederom af, zonder eenig Nadeel. Zy zetten het, naâr de Rée van *Priaman;* en ontdekten de Pinasſe. De Kaptyn en Schipper van deeze, quamen hen, in hunne Sloepe, eene Halve-myle van de Rée te gemoete. Aan Boord koomende, verwelkoomde de Generaal hen, met het gedonder van 't Kanon. Men deed onderling Verhaal, van 't geene, geduurende de Afwezenheid, voorgevallen was. 't Anker wierd geworpen, op vyf Vadem Waters, zeer goeden Grond, op de Rée van *Priaman*, zynde in 40 Minuuten Zuider-breedte. Rotz van Witte-Koraal.

DEN 14, zond de Generaal den *Autheur* aan den Wal, met een Geſchenk voor den Goeverneur; en anderen, om te zien wat Pryz de Péper had; alsmede, om Verversſingen te koopen, en te hooren of men veiliglyk te Lande konde koomen. Maar de Goeverneur, durfde hem niet afzonderlyk te Woord ſtaan: uit Réden, van den Oorlog toen in ſtand zynde, die hen malkanderen deeden wantrouwen. De Oirzaak diens Oorlogs was dus. De Koning van *Achen* had twé Zoons. Den Oudſten hield hy by zig, als zyn Opvolger. Hy maakte den Jongſten, Koning van *Pedir.* Maar de Eerſtgemelde, deswegens misnoegd, nam zynen Vader gevangen, voorgeevende, dat hy te oud was om langer te heersſen; en deed voorts den Oorlog, aan zynen Broeder. De *Engelsſen*, vindende dat hier, in deeze Plaatsſe, weinig Goeds te doen was, namen friſſen Voorraad in, en vertrokken, den 21, naâr *Bantam.* Koomſt te *Priaman.* De Koning van *Achen* gevangen.

DEN zelfden Dagh, namen zy twé Praauwen, enkeld met een weinig Rys; en zy verlietenze wederom. De Matroozen, ziende ſommigen overboord ſpringen, en meenende dat zy 't allen gedaan hadden: zo wierden de twé eerſte Mannen die daarin quamen, zwaar gewond, van twé *Indiaanen*, welke achter hunne Zeilen lagen, en toen mede overboord ſpringende, als Eenige Vaartuige genomen, en ontſlagen.

 Wa-

MICHEL-BURNE. 1605. Waterhonden wegh zwommen (*). Den volgenden Dagh, nam men een Visfersfchuit, en liet ze insgelyks wederom vertrekken, zonder 'er eenig Nadeel aan

(*) Ongeacht deeze duidelyke Verklaaringe, lafcht *Prevoft* 'er een ruimfchootig Verhaal in. „ Hy fteld *Davis*, aan 't Hoofd der *Engelsfen*; en hy doet hem, door eenen „ Pyl, aan den Erm gewond zyn. Voorts laat hy, *Davis* den Roeijeren aandringen, om „ den *Indiaanen* natefnellen. On-aangezien deezer Behendigheid in 't duiken, worden „ 'er *twé* van achterhaald. *Davis*, wagt geenen Tolk, om met hen te praaten: want „ hy had, door zyne voorige Reizen, al eenige Woorden van hunne Taale geleerd. „ Dus ondervraagd hy ze zelfs. Zy beleiden, Zeeroovers te zyn. Niet te vreden „ daarmede, doet hy hen naâr Boord voeren. Daar ftaat een Tolk reê, die beter met „ hen kallen kan. Dreigementen daarbenevens, doen hen tot eene vordere Belydenisfe „ overgaan. Zy bekennen, in *een* der klyne *Eilanden*, in groot getal omtrent SUMATRA, verfcheide *Mannen* en *Vrouwen* uit een geftrand *Europifch-Schip*, geburgen te „ hebben. *Michelburne* ontvlamd, op dit Verhaal: om de Zaake uittepluizen. Vier der „ zynen, doet hy aanftonds in eene Praauwe vallen, met *twé Indiaanen*, om ten Gidze aan de Vloote te dienen, 't Weêr opzettende, tot boven *Priaman*, koomt hy „ 's Avonds, aan hun Eilandje. Onder 't Volk, 't geen zig op den Oever voordoet, „ befpeurd men twé *Portugeezen*. Dit's genoeg, om 't Anker op *vyftig Stappen* van „ 't Strand te doen werpen; en om *Davis* uittezenden, tot het inhaalen van Berigt. „ Die *Portugeezen* koomen aan Boord. Zy verhaalen, van *Ternate* naâr *Kalikoet* vertrokken te zyn; dat hun Kaptyn hardnekkig was, om onderwegh te *Achen* aanteleggen, „ uit *Nieuwsgierigheid* om de Plaats te zien: want hy had 'er nimmer geweeft. 't Geweld der Stroomen, tusfen die twé Eilandjes, aan de *Zuid-zyde* van SUMATRA, „ had het Schip aan Stukken geflagen, tegens dat van FIURMA. Van 32 Man, wierden maar 7 geburgen, met 3 Vrouwen. MARIA PRATENCOS, een *jonge Weduuwe* van den Portugeesfen Goeverneur van BRANCOS, was 'er een van. Mooi moet „ ze geweeft zyn: want *Prevoft* huuwde ze uit aan den *Goeverneur* van 't *Eiland*, Opperhoofd van Zeeroovers, onder Befcherminge des Konings van PEDIR, welke „ Stad aan 't *Noord-einde* van SUMATRA ftaat. De twé andere Vrouwen moeften ook, „ onder twé van 's Goeverneurs Amtenaars buigen. De 7 *Portugeezen* hadden wel kans „ gezien, om het op *Sumatra* te ontkoomen, maar wilden de Vrouwen aan haar Noodlot „ niet overlaaten. Zy hadden ook wel aanflag gefmeed, om den Goeverneur te dooden, dogh geene gelegenheid daartoe gevonden. Want, omtrent 80 *Indiaanen* bevonden zig op 't Eiland: waarvan altyds de *Helft* daarop bleef, terwyl de andere „ *Helft* de Zee en nabuurige Kuften fchuimde, en zelden Lyfsgenâ aan den Onderdaanen des Konings van *Achen* gaf. Die twé *Portugeezen* baden dan den *Engelsfen*, „ medelyden met deeze *drie Dames* te hebben. 't Enkeld knallen van derzelver Vuurwápenen (zeiden zy) zoude den Rooveren t'onderbrengen. *Michelburne* (een teêrhartig „ Man, volgens den *Abt*) doet daarop 50 Man welgewápenden landen, maar in den Avond: „ want hy moeft het voorzigtig aanleggen, om den overigen gevangen *Portugeezen*, en „ de drie *Dames*, te veiliger te bekoomen. *Davis* is weêr Kommandant, en krygskundig, byzonder in de *Tactica*: hy fchaard zyn Volk, op *twé Liniën*; hy laat ze gereed maaken, om te fchieten, dogh met *Plottons*: ten einde, dus altyd Vuur te hebben. In deezer voegen oirdeeld hy, in Slag-orde te moeten blyven, tot het uitbreeken van den Dagh, die op handen was: terwyl hy den *twé Portugeezen*, na hunnen „ Makkeren ter ontdekkinge zend. Een van deeze koomt dra wederom, met twé anderen. Zy geeven Berigt, dat de *Goeverneur* fchikkinge maakt, met zyne groote „ menigte *Vrouwen*, zo Portugeesfe als andere, naâr een ander Eiland t'ontfnappen: „ maar zyne Praauwen niet voor den Dagh konnende bereiken, konden de *Engelsfen*, „ hem ook affnyden. Daarop breekt *Davis* op, en onderfchept den Goeverneur: die „ *Portugeezen* zyn de Gidzen. De *Goeverneur*, zonder Batailje te waagen, neemd de „ vlugt: met *alle zyne Wyven* en *Indiaanen*. Twé *Portugeezen*, en de drie *Dames* (daar „ 't om te doen was) blyven den Verwinnaar ten Buite: die, den Vlugtelingen eenige „ Kógels nazend, *dogh met geen oogmerk van hen te fchaaden*. Terwyl de *twé* overige *Portugeezen* het mede by den *Engelsfen* ontkoomen, worden de *drie Dames* aan Boord geleid. „ *Michelburne* vertrooft haar, door zyne *Politesfes*: hy bied aan, haar te *Priaman*, of te „ *Bantam* te brengen. Zy verkiezen, 't laatfte ".

aan toetebrengen: uitgenomen dat, in den Aanval, een van het Schuits-volk door de Dye geschooten wierd. Men ontdekte, den 25, een Zeil. De Groote Sloep, de Lange-Bark, en de Sloep, wierden 'er naâr toe gezonden. Het wilde niet stryken. 't Gevegt duurde, van 3 uuren 's Namiddaghs tot 10 's Avonds. Toen quam de Pinas op, die door Stilte wederhouden was geweest; en 't gaf zig over. 't Was een Bark, van omtrent 40 Ton, gaande naâr *Priaman*, en gelaaden met Zout, Rys, en *Chineesse-Waren*. Men voerde haar met zig, den gantsen Nagt. De Generaal, bevindende 's Morgens, dat zy van *Bantam* was, daar de *Engelssen* toen eene Faktoorye hadden, liet haar vry vertrekken: niet duldende, dat 'er iets uit ontvreemd wierde.

MICHELBURNE. 1605.

DEN 2 *September*, ontmoette men, een klyn Schip van *Guzaratte*, of *Kambaye*, groot 80 Ton. Men nam 't (*), en voerde het ter Rée van *Sillibar*, op 4 Graaden Zuiderbreedte. Hier koomen geduuriglyk menigte Praauwen, om zig te verversſen. Men kan 'er hebben, Hout, Water, Rys, Buffels-vlees, Geiten, Hoenderen, Groente, en Riviervisch: maar alles zeer duur. Den 28, vertrok men, naâr *Bantam*; en den 23 *Oktober*, quam men, ten anker, op de Rée van *Marrah*, in de Straate van *Sunda*. Hier nam men Vers-Water in. Ter deezer Plaatsse is, een groote overvloed, van Buffels, Geiten, Haanen, Hoenderen, Eendvogels, en anderen goeden Voorraad. In verwisselinge van deeze, verkooren de Inwoonders te neemen, *Kaliko's*, *Pintados*, en dergelyke ligte Stóffen, liever dan Geld. Indien gy 't wel met hen maakt, zullenze u ook wel behandelen: maar men moet zig voor hen hoeden, want zy denken alles wel verkreegen te zyn, wat zy van eenen Vreemdeling konnen steelen.

Rée van *Sillibar.*

Rée van *Marrah.*

DEN 28, zette men 't Zeil van daar, en quam op 3 Mylen van *Bantam*. Dit legt, op 6 Graaden 40 Minnuten, Zuid, daar zy ankerden. De *Engelsse Vloot*, welke men hier meende te ontmoeten, was drie Weeken geleeden, naâr *Engeland* gegaan. Aldaar quamen de Faktoors aan boord, zeer verheugd hen te zien. Zy verhaalden den Generaal, hoe groflyk de *Hollanders*, die toen op de Rée lagen, hen [*Michelburne*, en den zynen] by den Koning van *Bantam* hadden belasterd: afmaalende hen, als Dieven en Boozwigten, enkeldlyk koomende, om hem door Kunstenaarye of Geweld te berooven, ingevalle zy 'er Gelegenheid toe vonden. De *Engelssen* (dus gaven zy voor) waren zo bevreesd voor hen, dat zy niet op de Rée durfden koomen, maar 'er twé of drie Mylen van daan bleeven.

Koomst te *Bantam.*

Lasteringen der *Hollanders.*

DE Generaal, daardoor geraakt, ligtte 't Anker, en deed den *Hollanderen* weeten, dat hy hen digt aan de Zyde zoude koomen leggen. Hy gaf hen tevens te kennen, in gevalle zy maar zo veel schyn maakten, van een stuk Kanon op hem te stellen, of hem de allerminste Beleedidinge deeden, dat hy hen in den Grond zoude booren, of aan hunne Zyde zinken. Daar waren van hen, vyf Scheepen: een van 7- of 800 Ton, de overige van vry minder Dragt. Maar, op die Boodschap, hoewel hy digt by hen ging anke-

Door *Michelburne* betoomd.

(*) De *Abt* berigt „ dat de Buit daarvan, middelmaatig, dogh nut aan zyne voor-„ gemelde *drie Portugeesse Dames* was: dewyl 't grootste Deel bestond (zegt hy) uit „ *Indiëse Stóffen*, waarvan *Michelburne* haar milddaadiglyk *de allerschoonste* Stukken aan-„ bood, om 'er Kleederen van te maaken ".

MICHELBURNE. 1605.

ankeren, quam nimmer Bescheid. In tégendeel, on-aangezien de *Hollanders*, voor 's Generaals koomste, gewoon waren te snoeven en groot Baal aan den Wal te houden, waren zy daarna zo stil, dat naauwlyks een van hen aan Land te zien was.

Hy vertrekt van *Bantam*.

DEN 2 *November*, namen de *Engelssen* afscheid, van hunnen Landslieden; en stelden hunnen Koers, naâr *Patane*. Onderwegh, tussen 't Half-Eiland van *Malakka* en *Pedra Branca*, ontmoetten zy drie Praauwen. Deeze liepen, uit vreeze, naâr den Wal. Deswegens deed de Generaal, 18 Man in zyne Sloepe vallen; en deed hen verzoeken, om voor zyn Geld eenen Stuurman te hebben, ten einde zyn Schip te brengen, naâr *Poelo Timaon*, vyf Dagen zeilens van daar. Dogh zy, ziende 't Schip en de Pinasse eene Myle van daar ten anker, niet bequaam zynde om op te koomen, weigerden 't norsselyk. Daarop tastte de Sloep hen aan, en vermeesterde 'er eene, in min dan een half-uur tyds. 't Volk, ten getale van 73, bergde zig aan den Wal. Eene andere, hebbende zig den gantsen Nagt verweerd, gaf zig op, in 't aanbreeken van den Morgen. Zy was gelaaden, met Benzoin Storax, Péper, Chineesse-Waaren, en Pik. Geduurende 't Gevegt, was 't de derde ontkoomen. De Generaal, die een weinig voor zy zig overgaf in zyne Sloepe was opgekoomen, wilde niet dulden, dat 'er iets uit genomen wierd: hy hield alleen twé van 't Volk, als Lootzen, en liet de overigen vry vertrekken, wyl zy van *Java* waren. Deeze *Javaanen* zyn zeer onvertzaagd, in Gevaar. Hunne voornaamste Wapenen zyn, Javelynen, Werppylen, Kritssen, en een soort van vergifte Pylen, welken zy door Buizen schieten. Zy gebruiken Schilden, en hadden eenige Musketten: maar zy hebben 'er weinig handeling van. De meeste van hen, zyn *Mahometaanen*. Deeze waren te *Palimban* geweest; en gingen wederom t'Huizwaarts, naâr *Greece* (1) een Zee-Stad, aan 't Noord-ooste van dat Eiland.

Verdronke Eilanden.

DEN 26, zagen zy zékere Eilanden, ten Noord-weste: welken zy, nog hunne nieuwe Lootzen, niet kenden. De Wind hen tegens loopende, zetten zy 't 'er naâr toe, om Hout en Water optespeuren. Den volgenden Dagh, ankerden zy, eene Myle van die Eilanden, aan de Zuidzyde, op 16 Vadem, goeden Grond. Hunne Booten, daar naârtoe gezonden hebbende, bevond men eenigen van dien, gezonke Eilanden te zyn: niets boven 't Water hebbende, dan de Boomen of derzelver Wortels. In 't kort, 't is een Woesteny van Boschen, en elendige Plaats: hebbende Vrugten, Vogelen, nog eenig soort van Gedierte, ter verversinge. Zy hielden deeze Eilanden, voor eenigen van den verdronken Eilanden, leggende Zuid-oost van 't Eiland *Bintang*. Evenwel ontmoette men, in eene van hen, eene zeer goede Waterplaatsse (*). Den 2 *Desember*, ligtte men 't Anker, en liet het doorstaan, naâr *Patane*, zo na als 't de Wind toeliet: want, in deeze Maanden, vond men dien gants tegenstrydig, houdende 't altyds in 't Noorde, Noord-weste, of Noord-ooste.

(1) *Greesy*, of *Grisi*, of *Jortan*.

(*) *Prevost* laat hier *Michelburne* een Kuijertje van twé uuren doen, dogh 'er hem nog Vogel, nog 't minste Dier aantreffen; hy laat 'er hem ook de Aarde, op verscheide Plaatssen ópenen, zonder 'er hem, daarenboven, een eenig *Insect* te doen vinden.

§. III.

§. III.

Vervolg van den Togt, en t' Huiz-reize.

DEN 12, omtrent *Poelo Laor* zynde, ontdekte men drie Zeilen. De Pinas en de Sloep wierden 'er op- af gezonden; en geraakten, door den Nagt, uit het Gezigt. De Morgenſtond vertoonde hen, 4 Mylen aan Ly, met eene Pryz'. Ziende, dat Wind en Stroom hen belette optekoomen, wendde men 'er naâr toe. Men bevond het, eene Jonke van *Panhange*, of *Pahang*, omtrent 100 Ton groot, gelaaden met Rys, Péper, en Tin, voor *Bantam*. De Generaal, geen ächt ſlaande op zulk gemeen Goed, nam 'er enkeld zo veel Rys uit, als hy ten zynen Voorraad noodig had, benevens twé klyne metaale ſtukjes Kanon: betaalende hen daarvoor, ten hunnen genoege. Hy nam 'er ook eenen Man van, ten Lootze: welke, ziende hen zo wel behandeld, gewillig mede ging. De twé Lootzen, bevoorens van de Praauwen genomen, zeer onbequaam zynde, zond hy te rug met de Jonk', na hen beloond te hebben, voor den Tyd dat zy met hem geweeſt waren. *Poelo Laor.*

DEN 13, zeilende naâr de zyde van 't Eiland *Poelo Timaon* (1) leggende niet ver van de Landſtreeke van *Pahang*, hadden zy veel moeite, door de Tégenwinden en Stroomen. Van 't begin van *November* tot den aanvang van *April*, rold de Zee geduuriglyk Zuidwaart; en wederom ſtroomd zy, van *April* tot *November*, re rug naâr 't Noorde. Dus is de Wind gemeenlyk, geduurende de eerſte vyf Maanden, Noordelyk; en in de andere zéven Maanden, Zuidelyk. Alle de Scheepen van *China*, *Patane*, *Johor*, *Pahang*, en andere Plaatsſen ten Noorde, koomen te *Bantam*, of te *Palimbam*, in 't Noordelyk Mouſon; en keeren, geduurende 't Zuidlyk, wederom te rug. Door 't waarneemen die'r Saiſoenen, konnen de Scheepen verzékerd zyn, beide Wind en Ty voordeelig te hebben. Hier vond men, zulke geweldige Tégenwinden en Stroomen, dat men maar eene Myle, in drie Weeken konde vorderen. *Stroomen en Mouſons.*

PANHANG (2) of *Pahang*, is een zeer vrugtbaare Landſtreek, goedkoop van Leevensmiddelen, en vol welleevende Mensſen. 't Legt tusſen *Johor* en *Patane*, en ſtrekt zig langs de Kuſt', tot Kaape *Tingeron*. Deeze Kaap is een zeer hooge Hoek, en 't eerſte Land, 't welk de Karakken van *Makao*, de Jonken van *China*, en de Praauwen van *Kambodia* ontdekken: als zy naâr *Malakka*, *Java*, *Sumatra*, *Jumbe*, *Johor*, *Palimbam*, *Greece*, of eenigen anderen Oord, ten Zuide zeilen. *Panhang.*

HIER, in hunnen Wegh naâr *Pantane*, ontmoette men, den 27, eene Jonk vol *Japanners*, hebbende geroofd langs de Kuſte van *China* en *Kambodia*. Deezer Stuurman dood zynde, en zy niet weetende, hoe hun Schip in Storm te be- *Men ontmoet Japanſe Roovers.*

(1) Dit's een Eiland, niet verre van *Panhange*, of *Pahang*.
(2) Mooglyk zoude 't beter wezen, *Pauhang*: zynde 't de eige Plaats, door anderen Schryveren genoemd, *Pahaung* en *Pam*, dikwyls gemeld in 't eerſte Boek.

Michel-burne. 1605.

beſtuuren, was dit op de Banken van 't groote Eiland *Borneo* geſmeeten. Zy durfden 'er niet aan den Wal gaan: want de *Japanners*, geducht als een ſtout wanhoopig Volk, worden in geene Haven van *Indië* geduld, met Wapens te landen. Verliezende hun Schip, hadden zy zig in hunne Sloepen geburgen. Dus ontmoetten zy deeze Jonke, groot 70 Ton, t' Huiz hoorende te *Patane*, en gelaaden met Rys, dogh vervolgens meeſt bedurven, door 't Water. Al de Manſchap ſloegen zy dood, behalven eenen ouden Stuurman. Alle de Wapenen, en 't geene zy uit hun geſtrand Schip konden bergen, bragten zy 'er op over; en zetten 't, naâr *Japan*. Maar de ſlegtheid der Jonke, die meeſt boven en onder Water lek was, Tégenwinden, en 't onbequaame Jaartyde, hen ter Lywaard dryvende, was de oirzaak, dat zy in den Wegh der *Engelsſen* vielen.

Derzelver toeſtand.

In alles waren zy ſterk, 90 Man: een getal, te groot voor zulk klyn Vaartuig. De meeſte waren ook te fraai gekleed, voor Matroozen. Daarenboven, was zulke eene Overeenkoomſte en Houding onder hen, dat zy alle evengelyk ſcheenen. Zy hadden wel eenen Kaptyn: maar toonden hem luttel Eerbied. De *Engelsſen*, toen ten Anker leggende, onder een klyn Eiland, by dat van *Bintam* [of *Bintang*] behandelde hen, twé Dagen, zeer vriendelyk: met Oogmerk, om van hen de Plaatsſe en Vaard van zékere Scheepen, op de Kuſt' van *China*, te verſtaan, ten einde daarna hunne Reize te rigten. Maar die Guiten, wanhoopende in de quaade Jonk ooit naâr hun Land te konnen keeren, beſlooten het Schip afteloopen, of 't Leeven daarby te verliezen. Dewyl 'er een vriendlyke ommegang tusſen beiden was, met Geſchenken en Feeſtery', quamen ſomtyds wel 25 der voornaamſten aan Boord: dogh de *Engelsſen* duldden 'er niet, boven zes, met Wápens.

Vermeeſteren, byna, den *Engelsſen*.

De Generaal, willende de Rys in de Jonk' doen onderzoeken, beval in den Morgenſtond, aan Kaptyn *Davis*, zig van hunne Wápenen meeſter te maaken, en deswegens hen voor de Maſt te doen koomen: uit vreeze, ingevalle iets van Waarde gevonden wierd, dat zy op den *Engelsſen* mogten ſtorten, en hen vermoorden. Maar *Davis*, begoocheld door hunne Veinzerye, wilde zig van hunne Wápens niet verzékeren, ongeacht hy daartoe uitdruklyk gezonden was. Na lang zoekens, op Zonnen-ondergang niets gevonden zynde, behalven een weinig *Storax* en *Benzoin*: ziende eene ſchoone Gelegenheid, vielen zy, op eene gegeeve Leuze onder hen, in beide Scheepen te gelyk, ſtoutmoediglyk op den *Engelsſen*. Onvoorziens doodden zy, en dreeven allen *Engelsſen* overboord, die in de Jonke waren. Die zig aan Boord van 't Schip bevonden, vielen uit des Generaals Hut, daar men hen in gehouden had, met de Wápens die zy hadden, of vinden konden. Sir *Edward* was, ter die'r tyd, op 't Dek. Ziende wat 'er gebeurde, vloog hy naâr beneen, met de Bootslieden, Timmerman, en eenige weinige anderen; en trof den *Japanneren*, van onder 't Halfdek. De eerſte, waarop zy vielen, was Kaptyn *Davis*, koomende uit des Konſtapels-Kámer. Zy trokken hem in de Hut, en geevende hem 6- of 7 doodlyke Wonden, dreeven zy hem 'er wederom voor zig uit. Hy gaf den Geeſt, zo dra hy beneên quam. Zy poogden benevens hem, zo fors in 't Luik te booren, dat zy met de handen den Pieken der *Engelsſen* aangreepen, om hen met hunne Zwaarden te bereiken. Men had byna een Half-uur werk, voor men hen wederom te rug, in de Hutte konde dryven, na 4- of 5 hunner Aanvoerders gedood

gedood waren; en nog vier uuren vervolgens, eêr men hen t' onderbragt. Zy poogden toen, 't Vuur in de Hut te brengen, met het Beddegoet en andere Vuurvattende dingen aantesteeken; en zouden dus het Schip verbrand hebben, ingevalle men hen niet voorgekoomen had, door de Schuttinge en Pompe, met twé Halve-Slangen van onder 't Half-dek, neêr te vellen. Deeze Stúkken, gelaaden met Schroot, Musketkogels, en Kardoes-scherp, en digt aan 't Beschot gesteld zynde, troffen hen zodanig, door de Stukken en Splinters, dat 'er, van twé-éntwintig, maar een overeind bleef. Schriklyk was het te zien, hoe hunne Lichaamen, Ermen en Beenen, van- een geslagen waren. Zo verwoed waren zy, dat ze nimmer om *Quartier* riepen. Een alleen sprong over boord, en zwom vervolgens weêr naâr 't Schip, verzoekende Genade. Gevraagd zynde, wat hun Toeleg was? antwoordde hy, om 't Schip te neemen, en hen allen de Keel' aftesnyden. Meêr wilde hy niet zeggen: maar eischte, dat hy in stukken gehakt mogt worden. MICHELBURNE. 1605.

DEN volgenden Dagh, zynde den 28, omtrent vyf Mylen van Land, beval de Generaal den *Japanner* optehangen: maar hy brak de Koorde, en viel in Zee. Of hy 't met zwemmen te Lande ontquam, is onbekend. Men zette den Koers, naâr een klyn Eiland aan Lywaard. Hier ankerde men, den 30; blyvende 'er drie Dagen, om de Boot te herstellen, en Hout en Water inteneemen. Zy vonden hier een Schip van *Patane*, welkers Kaptyn hen berigtte, dat te *Patane* geene *Chineesse Scheepen* waren, maar binnen weinige Dagen koomen zouden. Om deeze Réden hield men hem, ten Stuurman; en besloot, daar, den *Chineesſen Scheepen* te wagten. *De Engelsſen loeren, op Chineesſe Scheepen.*

DEN 12 *Januari*, 1606, ontdekte men, uit de Mast, twé Scheepen, op hen afkoomende. De *Engelsſen* zetten 't 'er naâr toe, en vermeesterden 't grootst, na een kort Gevegt, in den Nagt. 's Anderendaaghs namen zy 'er, eenige bewerkte en ruuwe Seije uit: betaalende dezelfde, boven de Waarde. Vervolgens lieten zy 't, den 15, vertrekken: zonder aan 't Zilver te raaken, on-aangezien daarvan, meêr dan 50 Tonnen aan boord was. Dit geschiedde niet, uit Geneegenheid, maar ter oirzaake zy Hoope hadden, den anderen *Chineesſen Scheepen* te ontmoetten, waarop zy kruisten. Dus stelden zy hunnen Koers, wederom te rugge, naâr *China Bata*. Evenwel konden zy 't, door de Tegenwinden, niet opzeilen; en waren dus, den 22, genoodzaakt, het Lywaarts te houden, tussen twé klyne Eilandjes, by den *Javaanen* genoemd, *Poelo Sumatra*. 1606. Neemen een ryk Schip, en onttaan 't weder.

DEN 24, brak de Kabél, door eenen zwaaren Storm. Vyf *Hollandse Scheepen*, naâr Huiz gaande, vielen den 2 *Februari*, op dezelfde Rée. Kaptyn *Wybrants van Warwick*, die derzelver Generaal was, verzogt *Sir Edward* ten eeten. Hy verhaalde hem, dat de *Engelsſen Kooplieden* te *Bantam* alle oogenblik in groot Gevaar waren, van aangetast te worden, door den Koning van *Java*, ter oirzaake van 't genome *Chineesſe Schip*, waardoor die Monarch zyne Inkoomende Rechten verloor; en hy vermaande hem, deswegens, niet voorttevaaren: maar liever met hem naâr Huiz' te zeilen. *Sir Edward* antwoordde, dat hy zyne Reize nog niet volbragt had; en deswegens, niet te rug konde keeren. Evenwel, na 't Vertrek der *Hollanderen*, 't geen den 3 *Februari* was, de Zaake wat beter overweegende, en aanmerkende, dat hy maar twé Ankers en twé Kábels in 't geheel had: zo oirdeelde hy 't, noodig te zyn, zyne Scheepen te herstellen, en t' Huizwaart te keeren, *Zy ontmoeten een Holl. Vloot.*

MICHELBURNE. 1606.

keeren, met het weinige Voordeel 't geen hy had bekoomen. Volgens dit besluit, zette hy 't Zeil, den 5 *Februari*; en kreeg, den 7 *April*, na eenen zwaaren Storm, de *Kaap' de Goede Hoope* in 't gezigt.

De Engelsen keeren naâr Huiz'. Koomen aan St. Helena.

DEN 17, quamen zy, aan *St. Helena*. Men nam 'er Water in, en vond 'er Verversfingen, als Geiten, en Wilde Zwynen, waarvan 't Eiland vol is: maar 't is onbewoond. Daar is ook, een groote menigte Patryzen, Turkse- en Guineesse Hoenderen. Den 3 *Maart*, verliet men 't; en, den 14, liep men, door de *Linië*. Men quam, den 27 *Juni*, te *Milford Haven*, in *Wales*; en, den 9 *Juli*, wierp men 't Anker, op de Rée van *Portsmouth*. Hier wierd al de Manschap ontslagen, na eene Reize van 19 Maanden.

En te Portsmouth.

TAFEL *van* STANDPLAATSSEN.

	Breedte.	Lengte.		Breedte.
Eiland *Fernando Noronha.*	4 - 00. Z.		Eilanden by *Sumatra.* . . .	2 - 00. N.
—— *Ascension.* . . .	8 - 30.		Eiland *Bata*, of *China Bata.* . .	00 - 20. Z.
—— *Diego Roiz.* . . .	19 - 40.	98 - 30.	Rée van *Priaman.*	00 - 40.
—— *Dos Banhos.* . . .	6 - 37.	109 - 00.	—— — *Sillibar.*	4 - 00.
—— *Diego Graciosa.* .	7 - 30.	110 - 40.	*Bantam.*	6 - 40.

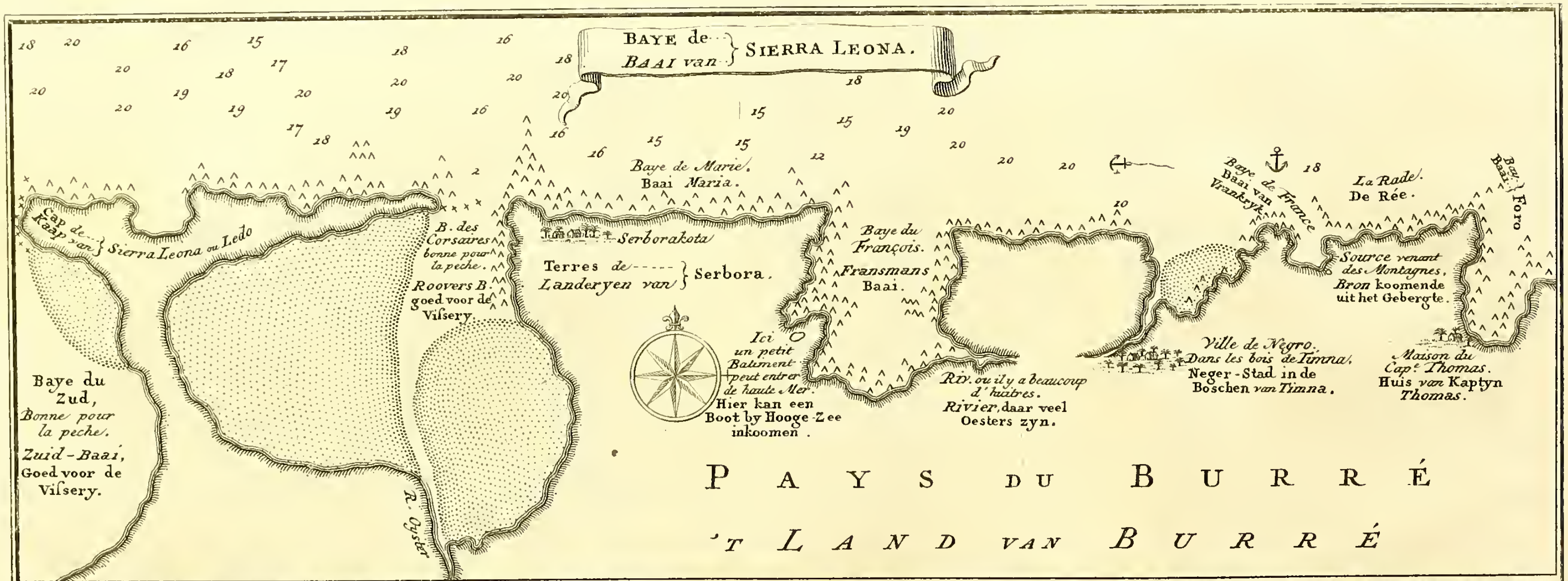
V. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *William Keeling*, in 1607, naâr BANTAM en BANDA. *Zynde de derde, gedaan voor de* OOST-INDIËSE MAATSCHAPPYE.

Voorberigt.

DRIE Scheepen wierden, op deeze Reize gebruikt, met omtrent 310 Man. Op den *Draak*, de Admiraal zynde, was Kaptyn *Keeling*, Opperbevelhebber, of Generaal der Vloote. Kaptyn *William Hawkins* voerde den *Hektor*, Vice-admiraal. De *Consent* wierd gebooden, door Kaptyn *David Middleton*. Dit Verhaal is by *Purchas* (1); en in den Tytel word gezegt, dat het door *Keeling* zelfs is geschreeven. Evenwel blykt het, by eene aangevoegde *Note* van den Verzamelaar, dat het niet anders is, als een Uittrekzel, van de ruime Journaalen, door *Keeling* en *Hawkins* op Zee gehouden, beslaande meêr dan 100 Vellen Papiers: vervattende enkeld, gelyk *Purchas* ons berigt, de noodzaakelykste Waarneemingen, voor Zee- en Land-zaaken. De Aanmerkingen van *Hawkins*, betreffende enkeld die van 't Land, zullen op haare plaatsse ingevoegd worden. Belangende dit Verhaal, 't is zeer duister geschreeven. Den Styl, beide afgebrooken en ruuw zynde, behoorde *Purchas*, onzes Gevoelens, beschaafd te hebben, dewyl hy 't ondernam te verkorten. De Schryver schynt, geen geregeld Daghverhaal gehouden, en maar enkeld ter nedergesteld te hebben, zulke

(1) *Pilgr.* Vol. I., pag. 188.

Baye de } Baai van } Sierra Leona.
Cap de } Kaap van } Sierra Leona ou Ledo
Baye du Zud, Bonne pour la peche. Zuid-Baai, Goed voor de Visery.
B. des Corsaires bonne pour la peche. Roovers B. goed voor de Visery.
R. Oyster
Serborakota
Terres de } Landeryen van } Serbora.
Baye de Marie. Baai Maria.
Ici un petit Batiment peut entrer de haute Mer. Hier kan een Boot by Hooge Zee inkoomen.
Baye du François. Fransmans Baai.
Riv. ou il y a beaucoup d'huitres. Rivier, daar veel Oesters zyn.
Baye de France Baai van Vrankryk.
Ville de Negro. Dans les bois de Timna. Neger-Stad in de Boschen van Timna.
La Rade. De Rée.
Source venant des Montagnes. Bron koomende uit het Gebergte.
Maison du Capt. Thomas. Huis van Kaptyn Thomas.
Bay. Baai. } Foro
Pays du Burré
't Land van Burré

Veue de l'Entrée de la Baye de Sierra Leona.
Gezigt van de Rée in de Baai van Sierra Leona.
A { Maison du Capt. Thomas. Huis van Kapt. Thomas.
B { Lieu ou les Anglois coupent du Bois. Plaats daar de Engelsen Hout hakken.
C { Lieu de l'aiguade. Vers-waterplaats.
D { Ville de Negro. Neger-Stad.
E { Baye où l'on va pescher. Baai waar in men Visen gaat.
F { La Rade. De Rée.
G { Canots des Negres. Kanó's der Negers.
Brasses. 18 Vadem.
A B C D E F G
18

J. v. S. direx.

zulke Zaaken, die van Tyd tot Tyd den meeſten Indruk op hem maakten. In menigte plaatsſen beſtaat het, niet anders, als uit losſe en onvolmaakte Denkbeelden: by malkanderen geſmakt, zonder eenigen t'Samenhang, en wyzende op Dingen, bevoorens niet genoemd: hoewel deeze Gebreklykheid, mogelyk, aan *Purchas* kan wezen, door 't verkorten van 't Daghverhaal. Inderdaad, 't zy by Gebrek van Oirdeel of van Zorgvuldigheid, hy bedierf meeſt alles wat hy verkortte. 't Vervat evenwel, menigte keurlyke Zee-waarneemingen, zo wel als Byzonderheeden van de Handelingen der *Hollanderen*, die toen voor Meeſters in *Indiën* begonnen te ſpeelen (*). Dit kan den anderen Gebreken, over 't hoofd doen zien. Ingevalle dan de Magerheid van ſommige Dingen, eenigen onzer Leezeren onſmaakelyk mogt wezen, zo hoopen wy, dat zy zullen aanmerken, dat ons Oogmerk is, een volle Aan-eenſchâkelinge van de *Engelsſe Reizen* te geeven; en ons evengelyk te houden, tusſen de twé Uitterſtens, van Overtolligheid en Onvolkoomenheid.

(*) In plaatsſe van dit, maakt de *Fransſe Vertaaler* hier eene Uitbreidinge, waarvan 't volgende 't voornaamſte is. Hy zegt, „ dat de ENGELSSEN, na zig in Wederwille van de Kroonen van *Spanje* en van *Portugal*, den Ingang tot den *Indiën* ge-opend te hebben, niet verwagten moeſten, dat de Hinderpaalen die hen overbleeven te verwinnen, en die een gedeelte hunner Onderneemingen moeſten doen misvallen, van eenen *Land-aart* quamen, waarvan hunne Dienſten en Weldaaden in veelen Opzigten hen 't Recht gaven, Erkentenisſe te verwagten. Evenwel zal men, trapswyze beſpeuren (vervolgd hy) dat zy geene gevaarlyker Vyanden hadden dan den *Hollanderen*, die *nieuwe Mededingers* van ENGELAND".

---

§. I.

Uitreize *en Aanmerkingen, tot de* Saldanna-Baaije.

DEN 1 *April* 1607, vertrokken de *Draak* en de *Hektor*, uit *Duins* (1). Veele Rampſpoeden volgden hen. Zy liepen door de *Linië*, in den beginne van *Juni*. Op vier- of vyf Graaden, Zuiderbreedte, wierden zy door Dwarrelwinden, Stiltens, Régen, Ziektens, en andere Scheeps-ongelegendheeden, genoodzaakt, wederom Noordwaarts te keeren. Miſchende 't Eiland *Fernando de Noronha*, ter hunner groote Verbaazinge, wyl zy 't grootſt' Gebrek aan Water hadden en 't de naaſte Waterplaats was, raadpleegde de Generaal, den 13 *Juli*, met *Taverner*, den Schipper. Deez was van Gevoele, dat zy genoodzaakt zouden wezen, te rug naâr *Engeland* te keeren. Deswegens ſtelde de Generaal voor, naâr *Sierra Leona* te zeilen, als een Plaats hen wel lykenende, waarvan hy bevoorens geleezen had. Hy

KEELING. 1607. Vertrek der Vloote. Rampen.

(1) De *Conſent*, bevoorens uitgezeild, deed de Reize alleen.

KEELING. 1607. Hy deed zig het Boek geeven (1) en toonde het den Schipper: die 't goedkeurde, zo wel als hy. De Raad wierd deswegens, by-een geroepen; en na de Maaltyd, daar-aan voorgesteld, wat best te doen ware? Algemeenlyk was 't besluit, dat men het ten Zuide niet langer houden konde. Toen vroeg de Generaal, hun gevoele, belangende eene Waterplaatsse? *Churchward*, *Savage*, en *Taverner*, oirdeelden *Mayo* 't bequaamst': maar, hoe ongegrond, laat de Schryver anderen oirdeelen. *Earming*, *Pokham*, *Mollineux*, en de Schipper van den *Draak*, voegden zig by den Generaal, zig bepaalende voor *Sierra Leona*, om menigte Rédenen. Ter die'r oirzaake was 't Besluit, daar naâr toe te loopen. 't Scheepsvolk was deswegens, zeer verheugd.

Genoodzaakt, rugwaarts te keeren.

DEN 4 *Augusti*, in den Morgenstond, zag men op Zee, menigte Bloemen, een téken van Land. 's Avonds had men Grond, van 28 tot 16 Vadem, Modder: maar, buiten gezigt van den Wal. De Sloep wierd uitgezonden, om op klynen afstand van 't Schip te loopen, met bevél, den Vaart des Strooms te onderzoeken, door de Minuut-Lyne. Men bevond dien te zetten, Zuid-Oost- ten Ooste, twé Mylen elke Wagt, in den Wind. Deezen gantsen Morgen (2) stuurde men Oost, en Oost- ten Zuide: vindende, van 30 tot 20 en 10 Vadem Waters, maar buiten gezigt van 't Land. De grootste Diepte was, Modder; de minste, een Geele-Zandige-Grond. Omtrent 9 uuren, ontdekte men Land, zynde een ronde Plek, maatiglyk hoog, strekkende Noord-Oost, op omtrent 8 Mylen afstand. 's Middaghs was men, op de Breedte van 7 Graaden 56 Minuuten. Den gantsen Dagh hield men 't, Oost; somtyds, eene Streeke Noordlyk, of Zuidlyk, na de Diepte of Ondiepte van 't Water. Want dikwyls hadden zy, boven de 10 Vadem; en, in den naasten Worp, onder de 7 Vadem, op slegten Grond. Als men Ondiepte trof, en daarop Noordlyk hield, vond men aanstonds Diepte: een téken, dat zy waren aan de Banken van S^t. *Anna*, anders *Madeira Bomba*. De Schryver rékend, zédert den voorigen Middagh, 14 Mylen Oost, en 5 Mylen West: zynde de Wind Zuid, en Zuid- ten Weste, en Zuid- ten Ooste. 's Namiddaghs had men, 9, 10, 11, en 12 Vadem Waters.

Banken van S^t. *Anna*.

'T EERSTE Land was, *Ilha Verde*: een zeer verheven rond Land, en aanmerklyk Téken, voor dien welke van 't Zuide koomen. Men ankerde, omtrent 7 uuren 's Avonds, op 20 Vadem, styf Zand: na 't 6 Mylen, of meêr, ten Noord-Ooste en Noord-Noord-ooste, gehouden te hebben. 't Zuiderdeel van *Ilha Verde* strekt, Oost; en de Kaap van *Sierra Leona*, zynde een Laage-hoek, Noord- ten Ooste, omtrent 8 Mylen ver. 't Land boven de Kaape, is evenwel zeer Hoog; en kan in héldren Dagh gezien worden, van 15 Mylen af.

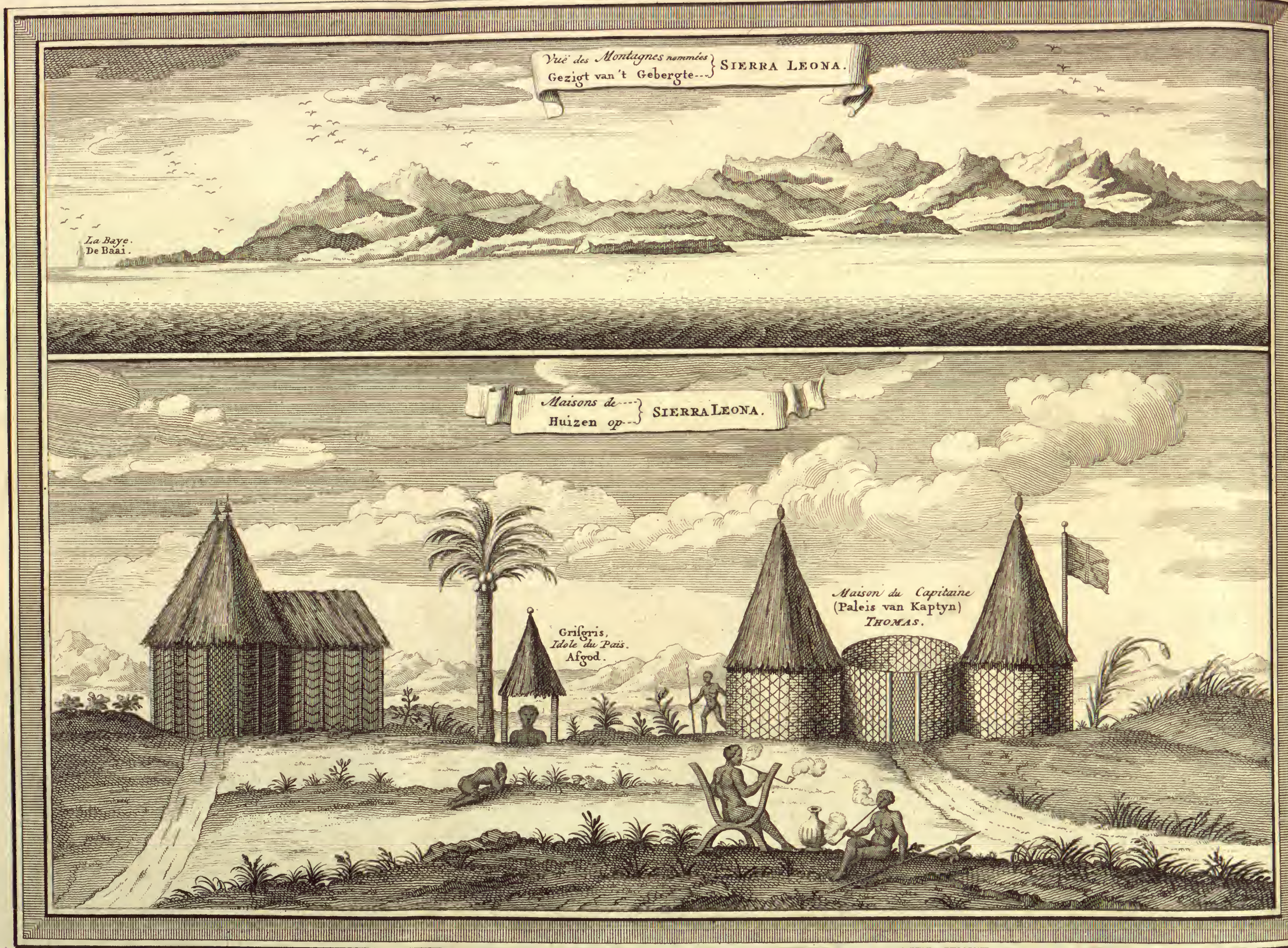
's MOR-

(1) Dit was 't Boek der Reizen, van Mr. *Hakluyt*. Ter deezer gelegenheid merkt *Purchas* aan, dat zy 'er groot Voordeel uit trokken; en dat *Sir Thomas Smith* hem verzékerde, dat het aan de Maatschappye 20,000 Pond bespaarde, welke zy haar benadeeld zouden hebben, in gevalle zy naâr Huiz' hadden gekeerd, gelyk zy konden genoodzaakt zyn geweest te doen, indien dat Boek hen geen Licht had gegeeven. —— *Boeken van Reizen* zyn zo noodzaakelyk, aan Reizigers, als *Kaarten*; en wy stellen ons voor, met deeze beide Dingen t' samen te voegen, dit ons Werk zo veels te meêr waardye bytezetten.

(2) 't Moet den 5 *Augusti* wezen.

Taverner – master's mate of Dr.

[illegible] – master of Hector

Vuë des Montagnes nommées
Gezigt van 't Gebergte
SIERRA LEONA.
La Baye.
De Baai.
Maisons de
Huizen op
SIERRA LEONA.
Grisgris,
Idole du Païs.
Afgod.
Maison du Capitaine
(Paleis van Kaptyn)
THOMAS.

J.V.S. direx.

'sMORGENS, om 6 uuren (1) maakte men zeil, naâr de Rée. Niet minder had men, dan 16, 15, 10, en 9 Vadem Waters, tot men, op eene Halve-myle, Noord- en Zuid met de Rotze was, die omtrent anderhalve Myle van de Kaape, en eene Myle van den naasten Oever legt. Toen hadden zy 7 Vadem, zeer goede Plaatgrond, tusfen hen en de Rotze. Zo dra was men deeze niet voorby, of men vond 20 Vadem Waters, verzand tot 18, 16, 12, en 10 Vadem, den gantsen Wegh op de Rée, zoomende zeer naâr den Zuidwal. Want, daar is een Zand, leggende van den Noordwal omtrent twé Mylen, of eene Myle van den Zuidwal, waarop de Zee breekt. Zy reeden ten anker, op 10 Vadem, goeden Grond. De Hoek van *Sierra Leona*, draagd West-Noordlyk; de Noord-Hoek der Baaije, Noordwestelyk; en de voorgemelde Breuk, of 't Zand, Noord-Noord-oost. KEELING. 1607. Rée van *Sierra Leona.*

MEN moet aanmerken, dat de Rotz, in 't Inkoomen (toen zy Noord- en Zuide daarmede waren) met den Zuid-Hoek draagd: want *Sierra Leona*, is de Noord-Hoek van 't Zuid-Land, maakende de Baaije, of Riviere. Alsmede, dat *Ilha Verde*, Noord- ten Weste en Zuid- ten Ooste strekt. Aanmerking.

DEEZEN Namiddagh, bespeurde men Volk, wuivende hen naâr Land. De Generaal zond zyne Boote, die twé Gyzelaars liet, en vier Négers medebragt, welke Verversfinge beloofden. De Sloep peilende, tusfen den *Draak* en de gemelde Breuke, vond goede Zandinge, en twé Vaâm Waters, op twé Boots lengte daarvan.

'TIS aanmerkelyk, dat alle de Waarneemingen over de *Afwykinge*, gedaan, zédert hunne Koomste, van twé Graaden Noorderbreedte tot deeze Plaatsfe, valsch bevonden wierden. Want, by elken Afstand, hebbende betrekkinge tot eenigen *Meridiaan*, Oostelyk daarvan, moesten 30 Mylen gevoegd worden; en van dien, welke zig tot Westelyken *Meridiaanen* gedroegen, moest men het zelfde Getal aftrekken. By 't aankoomen alhier, bleek het, dat het Schip 30 Mylen Westelyker was, dan zy zig zelfs rékenden; en, de Schryver quam nog béter met zyne Rékeninge uit, dan eenige der anderen. Des on-aangezien, wil hy, dat elk zig op zyne eigene Ervaarendheid betrouwe: want Kunsttuigen (voegd hy 'er by) konnen zelve den bequaamsten bedriegen. Afwyking van 't *Kompas.*

DEN 7, quamen Négers, van meêr Aanzien, met de Boote aan Boord. Twé van hen hadden, met Tékenen te kennen gegeeven, dat de Generaal maar eenigen der zynen aan Land zoude zenden, om ten Geizelaars te dienen; en deeze had daarop gezonden, *Edward Buckbury*, en zynen Dienaar, *William Cotterel*, met een Geschenk. Dit bestond, in een grof Hemd, drie Voet van een' Staav' Yzers, wat Glaze-kraalen, en twé Mesfen. Zy keerden omtrent den Nagt weder, en bragten den Generaal, van wegens den Néger-kaptyn, een dun Goud-ooringetje, omtrent 9 Schellingen Sterl. waard. De aan Boord zynde Négers, wilden evenwel niet naâr Land keeren, ter oirzaake 't laat was, maar bleeven den gantsen Nagt aan Boord, zonder eenige zékerheid voor zig te begeeren. De Boot, uitgezonden zynde, haalde vyf Tonnen fris Water. Dit is uitmuntend, en gemaklyk te bekoomen. Schoone Waterplaats.

DEN

(1) Dit schynt, den 6 der Maand geweest te zyn.

KEELING. 1607.

DEN 11, deed de Generaal langs Strand visſen. De Négers bragten hunne Vrouwen, om den *Engelsſen* te zien: maar waren bevreesd, dat deeze haar vervoeren zouden (*). De Generaal gaf eenige Snuiſteryen, aan dezelfden; en kogt, eene groote menigte Limoenen, tegens 200 voor een Stuivers Mes. De Wind was Ooſt. Den volgenden Dagh viſchte men weder, maar met ſlegte Vangſt. De Wind was van 't Noord-weſte tot het Zuide; met Régen. Het régende, daaghs daaraan, zonder ophouden; en men bequam Viſch genoeg, voor een enkeld Maal. De Generaal kogt, eenen Elefants-tand, van 63 Pond zwaarte, voor vyf Ellen Blaauw Linnen, en 7- of 8 Pond Staaf-yzer. 't Régende, den 14, den gantſen Dagh. Den 15 vong men, binnen anderhalf uure, 6000 *Cavallos*, een klyne maar goede Viſch. 's Namiddaghs ging de Generaal, met Kaptyn *Hawkins* en behoorlyke Lyfwagt, naâr den Wal: daar men 2- of 3000 Limoenen kogt. Hy rékende 't eenen ſchoonen Dagh, als men drie uuren droog Weêr had. Den 16, gaf hy de weeklykſe Sjouwers verlof, om zig met hem aan den Wal te verluſtigen. In al hunne lange Wandelinge, vonden zy niet, boven vier- of vyf Mergen Lands, met Rys bezaaid. Algemeenlyk is de Oppervlakte des Gronds, een harde Rotz. Dit was, tot hiertoe, de enkelde Dagh, dat men ſchoon Weêr had; en de volgende, insgelyks, waarop de Generaal beval Limoenſap te maaken. *John Rogers* keerde, den 20, wederom, en bragt hem, ten Geſchenk, een ſtukje Gouds, in gedaante van eene Halve-Maane, omtrent zéven Engelsſe Schellingen waard. Hy berigtte, dat het Volk zeer vreedzaam; het Opperhoofd zonder Staatſie; de Landinge twé Mylen opwaarts; en 's Opperhoofds Dorp, agt Mylen van de Landing-plaatsſe was. Den 22, ging men naâr den Wal, daar men 6- of 7 Vaten vol Limoen-Water maakte.

Eigenſchap der Landſtreeke.

DEN 7 *September*, ging men gezamenlyk, 's Namiddaghs, naâr den Wal, om te zien, of men eenen Elefant konde dooden. Zéven- of agt Kógels, wierden 'er in eenen geſchooten, die hem uittermaaten deeden bloeden, gelykmen uit zyn Speur ontdekte: maar, de invallende Nagt, deed hen vrugtelooz naâr Boord keeren. De beſte Rée, en Waterplaats, is de vierde Baai, ten Ooſte van den Hoek van *Sierra Leona*. Hy loopt, naaſt aan 't Weſt-Zuidweſte, daar men ankerde. 't Hoogſte Water, in eenen Springvloed, is ten minſte van 12 Voeten. 's Namiddaghs was de Wind, Weſt-Zuid-weſt. Men ankerde, op 10 Vadem Waters: ſtrekkende *Ilha Verde* van hen, Zuid-ooſt eene Halve-ſtreeke Zuid; en de Hoek van *Sierra Leona*, Noord-ooſt- ten Ooſte, Half-ooſtelyk, omtrent 3 Mylen van hen. Zy vonden 'er eenen ſterken Stroom, zettende Noord-ooſt- ten Noorde.

Beſte *Rée* en *Waterplaats*.

ON-AANGEZIEN de Generaal dikwyls voorſtelde, om de *Breedte* van de Rée waarteneemen, beide aan Boord en aan den Wal, deed hy 't nooit. Het Werktuig was in On-orde. Maar de Schipper rékende, by zyne Waar-

Breedte en Afwyking.

(*) De *Fransſe Vertaaler*, die van verheven Smaak is, acht de *Négerinnen* aldaar zo walgelyk, dat men *Matrooz* moet zyn om haar beminnelyk te vinden; en *Néger*, om 'er Jaloers van te zyn. Hy geeft voorts hier, eenige Uitbreidinge, inzonderheid over de Leevens-wyze der Ingezeetenen, welke wy op 't beſte, maar Herhaalinge bevinden, van 't geene reeds gezegt is, of vervolgens in de byzondere Beſchryvinge der Landſtreeke, gezegt zal worden.

Waarneeminge, op agt Graaden, 36 Minuuten Noord: ſtrekkende de Hoek van *Sierra Leona*, aan 't Weſte, 3- of 4 Mylen van hen af. Dus vond hy ook de Afwykinge te zyn, eene Graad 50 Minuuten, Ooſtelyk. KEELING. 1607.

'S MORGENS, den 14, ligtte men 't Anker, met Ooſtelyken Wind: maar, omtrent 8 uuren ſtilde 't, en men dreef wederom Noordlyk; waarna 't de Eb zette, Zuidweſt- ten Zuide. Omtrent den Nagt, de Vloed koomende, ankerde men op 15 Vadem Waters: ſtrekkende de Hoek van *Sierra Leona*, Noord-ooſt- ten Ooſte, op omtrent 7 Mylen af. Den gantſen Dagh had men, niet min, dan 10 Vadem Waters. Men vond, den 16, eenen Stroom, zettende Noord- ten Weſte. Vertrek van daar.

DEN 17 *Deſember*, ten 2 uuren 's Namiddaghs, zag men de Tafel van *Saldania*, zeer duidelyk. Zettende 't 'er op aan, om het te bereiken, beval de Generaal, ten 3 uuren, den Stuurman, om Ooſt-Zuid-ooſt en Zuid-Ooſt- ten Ooſte te houden, ten einde boven de KAAPE te ſteeken. Al 't Volk, zo wel Gezonden als Zieken, begeerde te *Saldania*, aan te leggen. Men zette 't 'er dan naâr toe, en wierp, omtrent 9 uuren, 't Anker op de Rée, in zesd'half Vadem Waters: ſtrekkende de Weſthoek, Weſt-Noordweſt; 't Eiland, Noord-Noord-weſt; en 't Suikerbrood, Zuidweſt. De Weſtelykſte Hoek-lands, en 't *Pinguin-Eiland*, ſtrekt Zuid- ten Weſte, enz. Zuid van 't Eiland, omtrent eene Myle ver, is een Zandplaat; en eene andere, eene Halve-myle af, ten Zuid-ooſte. Tusſen 't Eiland en de Kuſt, is een Afſtand van 7 Mylen. 't Suikerbrood en 't Eiland draagen, Zuid- ten Ooſte, en Noord- ten Weſte. Eene Halve-myle, van den Weſthoek dèr Baaije, is een Bank. Het Weſtelykſte Zuid-land, en de Punt van 't Suikerbrood ſtrekken, Zuid-Zuid-weſt en Noord-Noord-ooſt. Koomſt aan de KAAP. Gelegenheid van de Kuſt.

ZO dra men 't Anker had laaten vallen, begaf zig de Generaal te Lande, vindende 't Volk zeer dom, maar *goed*. Op eene Rotze vond men, deeze Woorden gegraveerd: *Den 24 Juli 1607, Kaptyn* DAVID MIDDLETON, *op den Conſent.* 's Anderendaaghs wendde men 't, weêr naâr den Wal; en kogt 102 Schaapen, 12 jonge Osſen, en 2 Kalveren. De *Hektor* bequam, daarvan, zyn Deel. Deeze Handel duurde, veele Dagen aan-een: in welken tyd men veel Vee opkôgt.

---

§ II.

Vervolg *der* Reize, *tot op de Kuſt' van* Mozambique.

DEN 1 *Januari* 1608, ging men met Zonnen-opgang t'zeil. 's Avonds, ten 6 uuren, bevond men zig, 10 Mylen, Weſt- ten Zuide van den Zuidhoek der Baaije. De *Draak* ſchepte, den 19, veel Water door de Helmpoort'; en, 's Nagts, door 't Gat van de Gallerye des Spiegels. Sommige Baalen Lákens, wierden daardoor nat. De Breedte was, 35 Graaden 22 Minuuten. De Schryver rékend, 13 Mylen, Zuid-Zuid-ooſt, met Ooſt-Noord-ooſten, en Noord-ooſten Wind; zes Mylen drifts, Zuid; en 3 Mylen Noord-ooſt, al met Weſtelyken Wind. 1608. De *Draak* ſchept Water.

MEN

KEELING. 1608. Dwaaling, door de Stroomen.

MEN verluchtte en droogde, den 20, het Láken; men smeerde, 's Kompanjis Handgeweer, en Klingen; en men bezorgde, haare Kisten Linnens, enz. Hy rékende nu, 30 Mylen Noord-oost, gelyk zy stuurden, met Zuid-westen en Zuiden Wind. Ter verbaazinge van allen, zynde op 34 Graaden Breedte, zag men 's Namiddaghs Land, tén Noord-Noord-weste, van omtrent 12 Mylen af. De Generaal zoude daarover, zo wel als de anderen, versteld hebben gestaan; ware 't niet geweest de geduurige Ervaaringe, welke hy in zyne laatste Reize bekoomen had, over den Westelyken Stroom, hebbende men 100 Mylen Oosterlyker gegist, dan men toen Land wilde vooronderstellen. Ook was hy 't weinigste van allen, in zyne Rékeninge, door zyne Bedreevenheid ten aanzien der Stroomen.

Aanmerking daarover.

DEN 22, op de Breedte van 34 Graaden 4 Minuuten, rékende de Schryver 33 Mylen Oost- ten Noorde, Noordelyk: de Wind Zuid en Zuid-Zuid-west. Maar, by deeze Rékeninge, moest het Schip op 33 Graaden 12 Minuuten geweest zyn; en men bevond zig 50 Minuuten Zuidlyker, veroirzaakt door den Stroom. Daar uit blykt, dat die welke zig op hunne blootе Rékening' en Oirdeel berusten, zonder op de Stroomen te letten, noodwendig onverschoonlyke Dwaalingen moeten begaan. De Schryver steld het Schip, in zyne Breedte, op eene Zuidstreeke, in deszelfs Oostelyken-afstand. Hy steld, overeenkoomstig met de Réden, dat de Stroom hier-om-heen 't grootste Geweld moet hebben: vallende 't Land schielyk wegh, Noord-oost en Zuid-west, en dus plaatsse voor de Uitstortinge des Doortogts maakende. Dus meend hy, als men Oostelyker stak, over 't Midde van den Doortogt, dat men 't Geweld des Strooms verminderd zoude vinden.

Vordere Opmerking.

DEN 25, was de Breedte, 34 Graaden 51 Minuuten. Men rékende, voor drie Halve-wagten, 9 Mylen Noord-Oost- ten Ooste, de Wind Zuid-west; en, voor twé Wagten, 5 Mylen Zuid, de Wind al Oostelyk en Oost-Noord-oost. 't Was waard aantemerken, hoe geduuriglyk men ten Zuide gesleept wierd, tegens alle rédelyke Gissinge. Den 26, de Breedte 35 Graaden 28 Minuuten, rékende de Schryver 13 Mylen, Zuid-Zuid-oost: de Wind in 't Oost-Noord-ooste. Hy besloot deswegens, dat de Stroom zo veel Geweld niet meêr had, dan bevoorens. Anderzints, zoude men, door den Stroom, zo veel Westelyk van 't Zuide gevoerd zyn geworden, als hy Oostelyk daarvan rékende: dewyl die naâr den Pool moet opzetten, of daarvan afvallen, in dezelfde Evenrédigheid. Maar de *Afwyking* (zegt hy) wel waargenomen zynde, zal het oplossen.

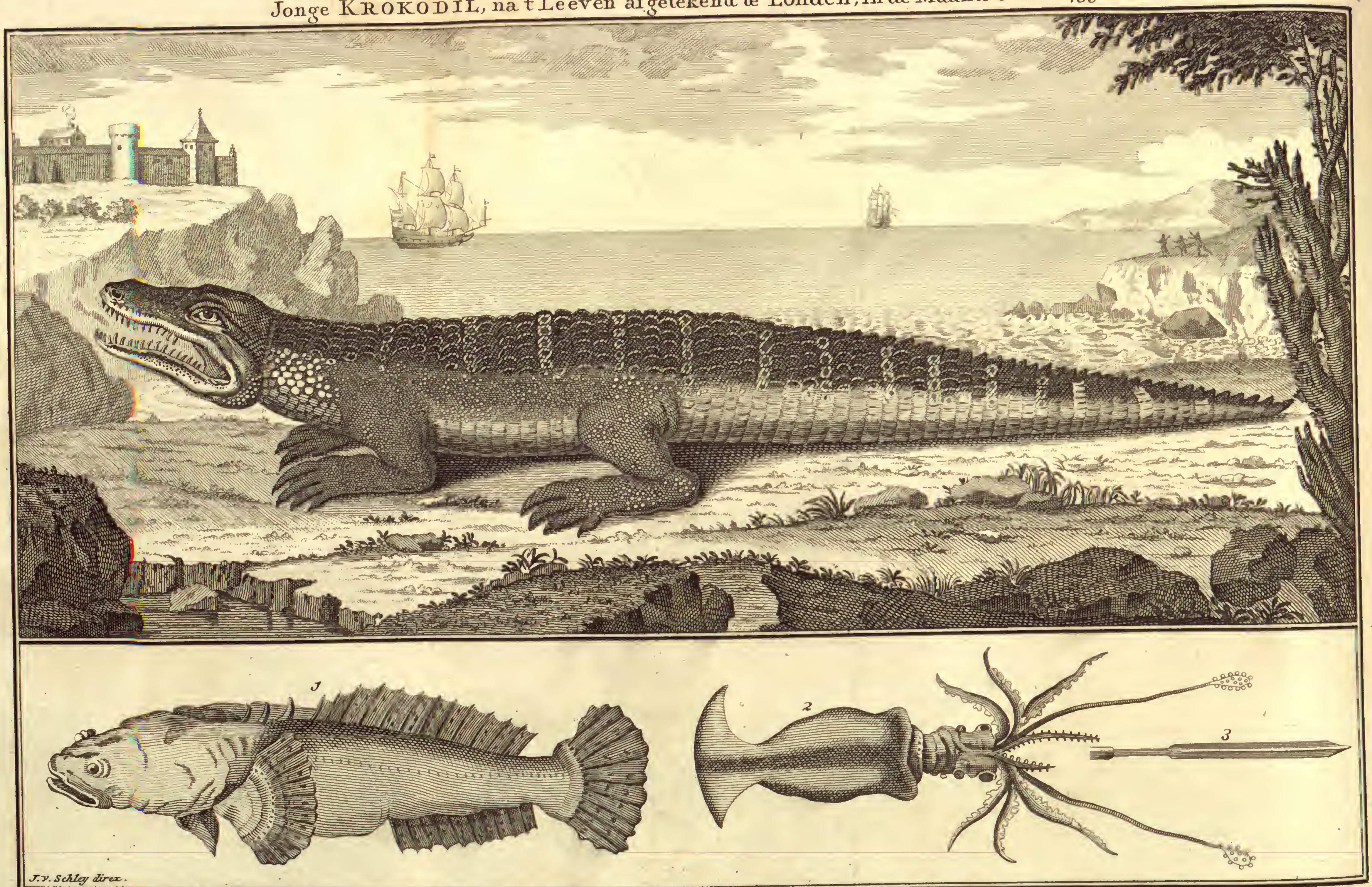
DEN 17 *Februari*, zag men Land, draagende Oost, omtrent 8 Mylen van hen: volgens des Schryvers oirdeel, op de Breedte van 24 Graaden 20 Minuuten. Ten 6 uuren, was men, op 4 Mylen van den Wal. Overal, daar men 't Lood wierp, vond men geenen Grond, op 80 en 90 Vadem. Dit was geen groot Wonder, dewyl 't Laag en Vlak-land was. Omtrent den Middagh, waren zy tegens over twé klyne Eilanden, schynende eene goede Rée te maaken. Dewyl men de Breedte niet kende, en 't by den Middagh was, hield men 't draagende, tot men de Waarneeminge konde doen. *Nota.* Men konde geenen Grond vinden, op 60 Vadem, binnen twé Mylen van de Kuste.

Twé klyne Eilanden.

Een Inham.

DEN 18, zynde de Breedte 23 Graaden 37 Minuuten, zette men 't 'er op-af: vooronderstellende het, de Plaats te zyn, welke men zogt. Koomende

Jeune CROCODILE, *dessiné vivant à Londres au Mois d' Octobre 1739.*
Jonge KROKODIL, na't Leeven afgetékend te Londen, in de Maand Octob. 1739.

1. *Crapeau de Mer*
Zee-Padde.

2. *Ancornet, ou Scuttle Fish.*

3. *La seule Arrete de l'Ancornet, toute transparente.*
De eenige Graat van den Ancornet, gants doorschynend.

de na aan den Wal, met de beide Sloepen voor den Boeg, vond men maar 6 Vadem Waters. Deswegens liet men 't Anker vallen, op agt-d'half Vaam, Zandgrond: ſtrekkende de twé Eilanden, en de Bank, Zuid-weſtelyk, eene Myle van hen. Daar was een Inham, 3 Mylen Ooſt-Noordelyk van hen af. De Schipper oirdeelde 't, *St. Auguſtyn* te wezen. Deswegens beriep de Generaal, den Raad: waarin men 't Beſluit nam, een kort Verblyf te *St. Auguſtyn* te maaken. De *Afwyking* was hier, 15 Graaden 30 Minuuten; en, by eene andere Waarneeminge, dien zelfden Morgen, 15 Graaden 26 Minuuten. Men was verpligt, de Waarneeminge te doen, eenen Halven-graad hoog over 't Land: anders zoude de *Afwyking* wat meêr uitgemaakt hebben. In deeze twé Waarneemingen, was men zeer bepaald. 't Vloeide, Ooſt. KEELING. 1608.

DEN 19 's Morgens, den Ankers ligtende, brak 'er een, 't geen gebrekkig was. Men zette het, naâr den gemelden Inham, of Baaije. Onderwegh vond men, van 10 en 12 tot 20 Vadem. Koomende na aan den Hoek, op de Hoogte der Baaije, peilde men op 100 Vadem geenen Grond, tot men zeer verre in de Baaije was: toen vonden 't de Sloepen eerſt, die voor-uit liepen. Vervolgens had men, van 30 tot 8 Vadem; en verder in, Diep-Water. Men wierp een Anker, op 18; en een ander, op 40 Vadem. Aan den Zuidwal, was 't Diepſte: de andere was Plaatig, neêrſtrekkende uit de Rivieren. Den 20, had men, 70 Vadem Waters aan 't Schip, Moddergrond. 't Land draagd, Weſt- ten Zuide en Noord. Ten Noorde leggen zékere Plaaten, en een Zandbank ten Noord-weſte. Dus had men, maar vyf Streeken van 't Kompas ópens, voor den Wind. De Rée is zeer elendige vuile Grond, en Diep-Water. Daarenboven, rend een ſterke Stroom, geduuriglyk, uit de Riviere. Kaptyn *Hawkins*, aan Boord koomende van den *Draak*, wierd door den Generaal, die onpaslyk was, naâr den Wal gezonden: met beide de Sloepen, wel gewápend. Tegens den Nagt quam hy wederom te rug, zonder Volk gezien te hebben, maar wel veele verſſe Voetſpeuren daarvan, op veele Plaatsſen. Eenigen Koraalen en Snuiſteryen, had hy in een Schuitje gelaaten, 't geen men 'er vond: om den Inboorlingen te lókkèn. Volgens zyn Verſlag, was 'er weinig Waarſchynlykheid, van Verversſinge. Evenwel berigtten des Generaals Visſers, van de andere Zyde der Baaije, dat zy menigte Schonken van Beeſten, op ſommige nog Vlees zynde, gevonden hadden. *George Evans*, van den *Hektor*, was gevaarlyk gebeeten, van eenen *Aligator*. De General beval, zonder uitſtel, Water in te neemen. Baai van *St. Auguſtyn.*

DEN 21, vier der Inboorlingen ontdékt zynde, deed de Generaal hen Kraalen, enz., aanbieden. Zy beloofden daarop, door tékenen, den volgenden Dagh, menigte Vee te zullen brengen. 's Anderendaaghs beſpeurde de Generaal, veelen der Landzaaten. Hy ging naâr den Wal, en vond een ſchrander Volk. 't Was ſterk, en welgevormd van Lichaam. Hunne Schaamte was enkeld, achtelooz bedekt: met Stóffe, van Boomſchorsſen gemaakt. Men kogt een Kalf, een Schaap, en een Lam: maar zy wilden, niets anders, als Zilver aanneemen. 's Namiddaghs, roeide hy de Riviere op: zo om eene goede Waterplaatsſe te vinden, als anders. 't Water vond hy, zeer laag, en brak. Inboorlingen.

Keeling. 1608.

Schoon Vee.

De Generaal ging, den 24, weêr naâr Land, ziende eenen Man daar. Hy kogt 'er 3 Koeijen, 2 Stieren, en 4 Kalven. Deeze kostten négentien Engelsse Schellingen, behalven eenige weinige Kraalen. 't Vee heeft 'er veel beter Vlees, dan dat van *Saldania:* met Bulten op de Schoft, gelyk dien der Kameelen, maar meêr voorwaart staande. Dit Volk is besneeden: gelyk sommige bevestigen, bespeurd te hebben. Hier vonden wy (zegt de Schryver) het schoone Beest (1).

Vreemdigheid van 't Watergety.

'T Water, aan de zyde van 't Schip, was in den Vloed, zeer Vers; en als het Ty gedaan was, zeer Zout. Dit stryd met de Réden. Insgelyks, men had, in den Vloed, Vers-Water, aan de eene zyde van 't Schip, en zeer Zout aan de andere zyde, 't Schip tegens den Vloed reidende. Een Rukwind, uit den Noord-weste, sloeg den Kábel aan stukken, dus 't Anker verlooren wierd. Deezen dagh, den 25, kogt men een Kalf, een Schaap, en een zwaar-gestaart Lam, voor eenen Halven-ryksdaalder. De Generaal vond, zékere Spinnekoppen, welker Webbe zo uitneemend fraai en sterk als Seije was.

Sei-Spinnekoppen.

Rotzen, en schoone Visvangst.

Nota. Langs 't laage Land, van 't Ooste tot het Weste, legt een Schákel van Rotzen, eene Halve-myle van de Kuste, waarop de Zee geduuriglyk breekt. Tussen dezelfde en de Kuste, is twé Vadem Water. 't Is 'er gemaklyk aan te koomen, en 't Net te werpen; en uittermaaten vol Visch. Vier Mylen van den Noordhoek der Baaije, Zuid-Zuid-oost, legt een Bank. De Kruin van 't Land, gelykende den Kap van een' Schuur, is omtrent 5 Mylen ten Noorde, van 't Midde der Baaije. De Schryver oirdeeld, de Baaï van *St. Augustyn*, behalven de slegte Rée, zeer onbequaam ter Ververssinge der Scheepen: dewyl 'er niets, in groote Menigte, te bekoomen is.

Andere Aanmerkinge over de *Baaije*.

Vertrek van daar.

Den 28, vertrok men van daar. Men was, den 12 *Maart*, op de Breedte van 15 Graaden 50 Minuuten. 's Namiddaghs wierp men verscheidemaal het Dieploot uit, zonder Grond op 90 Vadem te vinden. Voor Agt Uure, vond men dien, op 20, 28, 17, en 16 Vadem, alles binnen eenen Halven-kábel Lengte. Aanstonds hield men af. Men bequam, te gelyk, 19 en 24 Vadem; en, op den derden Worp, geenen Grond op 40 Vadem. De Bodem was klyne Kei-steentjes, als Boonen; en 't Schip omtrent 5- of 6 Mylen van de Kuste. 't Is een gevaarlyke Plaats, om geduurende een' duisteren Nagt op te vervallen. Deeze Namiddagh, ging men eenigzints ten Noorde: hebbende eene frisse Koelte, uit het Oost'- ten Noorde. Maar 's anderendaaghs, op de Breedte van 15 Graaden 45 Minuuten, hebbende 't Kalm geweest, van Middernagt tot omtrent 's Middaghs, verloor men 't geen 's Daaghs te vooren gewonnen was: men wierd Zuid gedreeven, gelyk 't by 't Land bleek. 's Middaghs was men, binnen 3 Mylen van de Kuste. Men bevond zig, den 14, op 15 Graaden 42 Minuuten. Dus was men 3 Mylen Noord gevorderd; en Gissing zoude het, ten minst', geschat

Gevaarlyke Plaats.

(1) Dit schynt betrekking te hebben, tot eenig Dier 't geen toen in 't Schip was, en mogelyk vervolgens in *Engeland* gebragt wierd. Mr. *Finch* zegt; 't is zo groot als een Aap, Aschverwig, met een' klynen Kóp, langen Staart als een Vosch, met Wit en Zwart, de Vagt zeer fyn. Zie *Purchas*, Vol. I. p. 417.

ſchat hebben, op 15 Mylen Noord-Noord-ooſt. Hieruit beſluit de Schryver, dat de Stroom ſnel ging, en meêr Zuid dan Zuidweſt zette. 't Was deezen Morgen bedompt Weêr, en zy niet verre van de Kuſte, hebbende geduurig 't Land in 't gezigte: 't geen men, toen de Lucht ophelderde, klaar konde zien. Den 15, de Breedte 15 Graaden 40 Minuuten, konde de Schryver geenen minderen Vaard tellen, by giſſinge, dan 20 Mylen, Noordten Ooſte: maar, by Waarneeminge, waren zy Zuidlyk gegaan. De Wind was fris, uit den Zuide naâr 't Zuidweſte. KEELING. 1608.

MEN konde geen Land zien: on-aangezien zy 'er maar 10 Mylen af waren. De Schryver wiſt niet, wat koers te houden, om uit dien Stroom te raaken. Want, indien hy afſtak, en de Stroom aanhield, konden de Scheepen in Gevaar zyn, door 't Eiland *Juan de Nueva* (1); en ingevalle hy 't langs de Kuſte door liet ſtaan, konden groote Gevaaren vermeêrd hebben. Alsmede, daar zulk een Koelte den Stroom niet dood loopt, is 't roekeloos, aan te houden. Moeielykheid der Stroomen.

DEN 17, was de Breedte, 14 Graaden 57 Minuuten. Dus had men, 25 Mylen Noord gewonnen. Giſſing zoude, 12 Mylen Noord-Noord-ooſt-Noordelyk gerékend hebben; en men had 9 geloopen, by Waarneeminge. Dit toond, dat het groot Geweld des Strooms, verminderd was. De Schipper was van Gevoele, dat de Maan-Getyden byzondere Beheersſinge over deeze Stroomen hebben, en derzelver Geweld veroirzaaken, tot 3- of 4 Dagen na Volle-Maan. Maar de Schryver oirdeeld liever, dat de diepe Baai tusſen Kaap' *Korientes* en *Mozambique* eenen Indrang, of Val van ſommige Stroomen veroirzaakt: koomende, of van 't Noord-ooſte, of Ooſterlyker in aan 't Noord-ooſtelyk Deel van *Madagaskar*, en dus rennende langs de Kuſte, tot Kaape *Korientes*. Of anders, de Stroom, welke beveſtigd is, te zetten van *Madagaskar*, Noord-weſt, ontmoetende de Kuſte van *Mozambique*, kan gezégt worden, met het Land wegh te vallen, en dien Wegh afgetrokken te worden. Indien dit het Geval is, dan had men eenen Misſlag begaan, het langs 't Land te houden, bevoorens men Noordlyker dan den Hoek van *Mozambique* gewonnen had, die verre in Zee ſtrekt: van waar de Noorder-Kuſt, Noord en Zuid ſteekt; en de Zuidwal, Zuid-weſt- ten Weſte loopt, enz. Want, indien zy niet te Weſtelyk gevallen, en gemelde Kaape niet gebragt hadden te na aan haaren Meridiaan, dan had men deezen Stroom nietmendal gevoeld. Naauwkeurige Aanmerking daarover.

(1) Dit legt in de Engte, tusſen *Madagaskar* en de Kuſte van *Afrika*, omtrent *Mozambique*, hebbende deszelfs Naam van den Generaal der derde *Portugeesſe Vloote*, die naâr den *Ooſt-indiën* zeilde. Zie 't 1. D. p. 87.

Keeling. 1608.

§. III.

Vervolg der Reize over Sokotra, *naâr* Bantam.

Eiland *Sokotra.* Amberdegryz-Brokken.

De Mooren, van deeze Plaatsse *Delli Shah* (1) [op Sokotra] bevestigen, dat sommige Jaaren, op de Kusten van *Mombasa*, *Magadoxo*, *Pata*, *Brava*, enz., Stukken van Amberdegryz, weegende twintig Quintalen, of zodanige Klompen gevonden wierden, dat zig menigte Menssen daar achter verbergen konden. Jaarlyks reizen zy van hier, naâr den Eilanden van *Komora*, om Slaaven te koopen; en men verhaald, dat 'er het Volk zeer verraaderlyk is. Op verscheide Tyd had het, 50 Persoonen van hen, verraaderlyk gedood; en deswegens handelden zy voortaan, aan Boord. Agt *Hollanders*, zeiden zy, waren op *Pemba*, zédert 3- of 4 Jaar: waarvan twé, *Moors* [Mahometaans] geworden waren.

Quaade *Mouson.*

De *Mouson*, der Zuide-winden, rékend men, jaarlyks, den 1 *Mai* te beginnen; en de Hévigheid daarvan, 100 Dagen te duuren. 't Onstuimigste Weêr ('t geen zy verhaalen boven gemeen te zyn), is in *Juni* en *Juli*. Den 10 *Augusti*, begint de Wind te verslaauwen; en kort daarna koomen de Noorde-Winden, verzeld met veel Régen, geduurende 3- of 4 Maanden verder. Binnen deezen Tyd, maakt men den Aloë, zynde enkeld het Sap van 't *Semper Vivens*, in Geiten-Huiden gedaan, en dus gedroogd.

Aloë, hoe gemaakt.

Den 23 *Mai*, ontfing de Generaal aan Boord, 1250 Pond Aloë, voor 's Komp. Rékeninge, tot 250 Ryksdaalers. En, op een ander Tyd, nog 575 Pond, kostende 115 Ryksdaalers. 't Opperhoofd zond, om 500 Reaalen van Agten te leene: 't welk de Generaal weigerde, dogh deed hem twé Ellen Karsay, van eene vrolyke Kleure, en een Mes ten Geschenk.

Berigt over de *Mousons.*

Men verhaalde hen, den 24, dat de Weste-Winden, dit Jaar, den laatsten *April* begonnen; en dus, elk Jaar, 11 Dagen laater dan den voorigen Jaare: zulks zy, in 33 Jaaren, wederom op den eigen Dagh van dezelfde Maand aanvangen (2). Dat de *Oosterse Mouson* deezen Jaare zoude koomen, den 13 *Oktober*, en geweldiglyk aanhouden, tot *April*; waarna 't Weêr bestendig goed zoude zyn, geduurende *Mai*, wanneer de *Westerse Mouson* wederkeerd: hebbende zy niet meêr, dan *twé Mousons* in 't Jaar. Dat hun *Neurûz* (3) of eerste Dagh van 't Jaar, met den eersten van den *Ooster-Mouson* begind.

(1) Ik hebbe hunnen koers langs de Eilanden, en Mangelinge te *Tamara* overgeslagen, als zynde, by laater bevindinge, beter bekend geworden. Laatende *Abba del Kuria*, waren zy genoodzaakt aanteloopen te *Delisa*, eene Rée aan 't Noorde van Sokotra, tot de *Mouson* hen vryheid liet. Kaptyn *Keeling*, zette toen Zeil, naâr Bantam; en Kaptyn *Hawkins*, op den *Hektor*, naâr Suratte, gelyk agter volgen zal. *Purchas.*

(2) De Schryver voegd 'er by, dat hy 't niet geloofd. Maar de Zaak moet zyn, dat zy by *Maan-jaaren* rékenen, gelyk de *Mahometaanen* geduurig doen; en hy koomt altyd, op 't *Zonne-jaar*.

(3) *Neurûz* betékend, in 't *Persis*, Nieuwjaarsdagh.

begind. Dat gelyk 't *Wester-Mouson* hier al Zuid blaasd, het *Ooster-Mouson* zulks Noord doet. Dat geene Scheepen, na den 25 *September*, uit de *Roode-Zee* Oostwaart konnen zeilen. KEELING. 1608.

VORDER wierd men berigt, dat *Chaul*, *Dabul*, en *Danda Rajipuri*, goede en veilige Havens, en ryke Handelsteden zyn, op de Kust' van *India*. Veilige Havens van *India*.

DAT te *Saada*, *Ilbuki*, *Anjuan* (1) en *Mûtû*, vier van de Eilanden van *Komora*, overvloed van Rys, en 't volk zeer goed is. Dat in tegendeel, *Jugheziji*, en *Malale*, twé andere die'r Eilanden, weinig Rys en verraaderlyke Mensfen uitléverd: hebbende daardoor, aan 't eerstgemelde, 16 Jaaren geleeden, een *Engels-Schip* veel Volks verlooren. Dit moet Sir *James Lancaster* geweest zyn (2). Eilanden *Komora*.

DAT deeze Dagh (den 26 *Mai*) de 224 Dagh, van hunnen *Neûrûz* [of Nieuwjaarsdagh] was. Dat 'er geen Régen is, op de Kust' van *Arabië*, tot den 17 Dagh deezes *Mousons*. Dat de 305 Dagh van den *Neûrûz*, de beste was, om van hier naâr *Suratte* te gaan; en dat zy 't, in 10- of 12 Dagen bereikten. Koers van *Sokotra*, naâr *Indië*.

DAT *Burrom*, *Makulla*, en *Kushem* (3) goede Havens zyn, op de Kuste van *Arabië*, voor beide de *Mousons*: maar geene Plaatsen van Handelinge. Havens van *Arabië*.

EINDELYK, dat *Xaal* (4) nog Haven nog Rée voor eenig Jaarty heeft: maar dat 'er Yzer en Lood viel, een Turkse *Aga* was, en men die Waaren te Land naâr *Kushem* zond, zynde eene Dagh-reize ten Weste; dogh dat het 'er, ter deezer Tyd, niet goed was naâr toe te gaan. Dat, in beide de *Mousons*, een geduurig woedend Zeegat op de Kuste van *Arabië* is, en de Stroom aldaar met den Wind gaat. Dat 'er in 't Inkoomen van *Suratte*, geene Ankeringe nog bedekkinge van de Westkuste, tegens de *Wester-Mousons* was: ter oirzaake van den slegten Grond, en vooral van 't uitneemend Geweld der Watergetyden, vermogend een Schip in den grond te zetten. Kust van *Arabië*. Inkoomen van *Suratte*.

DE Rée van *Delli Shah*, is een zeer goede en veilige Plaats, ter ankeringe, tegens den *Wester-Mouson*. 't Vreemdste is: twé Mylen daarvan, zo ten Ooste als ten Weste, waaid het geduuriglyk zo sterk, dat een Schip 't niet uitstaan kan. Nimmer konde de Schryver, daarvan, de Réden vinden: ten ware de Afstand tusfen de Scheepen en de hooge Bergen, daarvan de oirzaak mogt zyn. Want, daar was veel Laag-land, tusfen hen en den Wal. Men vertrok, den 24, van daar. Rée van *Delli Shah*. De *Engelsfen* vertrekken, van daar.

DEN 23 *Juli*, zag men een Eiland, en kort daarna twé andere. Twé liet men 'er aan 't Noorde, en een ten Zuide (5), zynde 't grootste: op de Breedte van 4 Graaden 2 Minuuten, beneeden de *Linië*. 't Noorderdeel deezer Eilanden is groot, en Hoog-land, vol Geboomte. Halverwegh, tus- Drie Eilanden, by *Priaman*.

(1) By hem *Auzoane*, by anderen, *Anjuan*. (2) Zie bevoorens, 1 D. p. 410.
(3) Of *Kashin*. Hier *Cayxem*; by anderen *Kasseen*, of *Kassin*.
(4) Volgens 't *Portugeez*, *Xaal* of *Xaar*: de regte Naam is *Shahr*, of *Shor*: sommige noemen 't *Scer*.
(5) Zy leggen, van 't Noorde naâr 't Zuide.

KEELING. 1608. tusſen de twé Zuidelykſte der drie, welke 10 Mylen afſtand Noord- en Zuid leggen (1) is een Zandbank, leggende van 't Ooſt-einde des Noordelykſten (of Middenſte) Zuid-ooſt half over 't Kanaal. Om deezen te vermyden, ſtuurde men, binnen twé Mylen van 't Middenſte-Eiland: door eenen zeer goeden Doortogt, hebbende den Bank, omtrent 3 Mylen ten Zuide. 't Legt zeer gevaarlyk, voor dien, die geene kennisſe daarvan hebben, om 't 'er 's Nagts doortezetten. Daar ſchynt ook een Doortogt te zyn, tusſen de twé Noordelykſte (2): maar die is naauwlyks, eene Myle breed.

Van *Teku.* HALVERWEGEN tusſen *Priaman* en *Teku*, omtrent 3 Mylen van den Wal, merkte de Schryver, den 26, dat de twé Plekken van *Teku*, met het Hooge-land daarboven, Noord- en ten Weſte, en Zuid- ten Ooſte eene Halve-ſtreeke Ooſtelyk draagen. Daar legt ook een Plaat, 4 Mylen van de Kuſte, draagende Zuid- en Noord met het gemelde Hooge-land. Zynde Noord-ooſt- ten Ooſte, van de Rée van *Priaman*, had men 45 Vadem Waters, derd'halve Myle van den Wal. Daar is een Eiland, omtrent 4 Mylen van de gemelde Rée, Noord-ooſt en Zuid-weſt. De drie Eilanden van *Priaman*, leggen Zuid-Zuid-ooſt en Noord-Noord-weſt, zynde omtrent eene Myle elk van malkanderen.

Koomſt te *Priaman.* 's NAMIDDAGHS quam men, op de Rée van *Priaman*. Men groette de Stad, met vyf Stukken. De Goeverneur zond, eene Geit, aan den Generaal. Deeze beantwoordde het, met een Geſchenk van drie Ellen Láken, een Stuk blaauw *Kaliko*, een Musket, en twé Dégens. De Brenger, die goed *Portugeez* ſprak, wierd mede beſchonken, met een Stuk blaauw *Kaliko*. Daar quam een ander, van *Achen*, waarmede hy een lang onderhoud, in 't *Arabiës* had; en van welkers berigt, hy, groote Hoope, tot eenen voordeeligen Handel opvatte.

Overeenkoomſt, voor de *Péper.* DEN 29, ging de Generaal, naar den Wal, onder 't losſen van zéven ſtukken Geſchut. Hy begaf zig, zo voort, naâr 's Goeverneurs Huiz, die hem met eenen Buffel beſchonk. Zeſtig *Kommisſarisſen* wierden geſteld, om den Pryz der Péper met hem te régelen. Hévig verſchil was onderling, belangende 't afléveren van de Péper. Hy begeerde, dat het op 't Eiland; zy, dat het in de Stad zoude geſchieden. Zy eiſchten 50 Ryksdaalers, voor den *Bahar*. Dit mishaagde hem zeer. De *Achenner* had hem geraaden, maar 16 te bieden. Dogh dit was een Streek: zyn oogwit was, veel Péper optezamelen, bevoorens de Generaal gekogt zoude hebben, en hem die dan te doen betaalen. Na veel Twiſts, quam men over-een, tot 22- en eenen Halven-Ryksdaaler, den *Bahar*; behalven, 6 ten Honderd, voor Tol. Ten laatſte ſtemde hy ook toe, nog twé andere Tollen, of liever Afpersſingen, te betaalen: een van 150 Ryks-daalers, de ander niet veel minder. Schriftelyke Overeenkoomſt wierd, daarvan, tusſen hen vervaardigd.

Voorſtel een's *Moors*, afgeweezen. DEN Nagt te vooren, was een Man, ſpreekende *Portugeez*, aan Boord van den *Draak* gekoomen. Hy quam, van wegens de Vrouwe, des laatſten Goeverneurs, by hem betyteld *Koningin*; en begeerde, de hulpe des Generaals, om de Stad te vermeeſteren: biedende hem, de helfte daarvan. Maar deez,

(1) 't Weſterdeel van 't Noorder, en 't Ooſt van 't Zuider, leggen in die Rigtinge.
(2) Dat is, tusſen 't Noordlykſte en 't Middenſte.

deez, bekend zynde de Liſtigheid der Mooren, en de Zaak niet gevoeglyk zynde met zynen Laſt, weez het van de hand; en zond hem 's Morgens, naâr den Wal (*). De Generaal verkogt Làken, aan *Nakhada* (1), voor 159 Goude Masſen. **Keeling. 1608.**

De Stad en 't Land van *Priaman*, léverd 's Jaars, niet boven 500 Bahars Péper: maar daarby gevoegd, 't geen de nabuurige Plaatsſen opléveren, gelyk *Pasſaman*, *Teku*, *Berûs* [of *Beroofe*] en 't Gebergte boven de Stad, zal 't wel tot 2500 *Bahars* koomen. Dit's bequaam; om twé Scheepen te laaden; en zoude ten zeer rédelyken Pryze gekogt worden, ingevalle een Faktoory 't middel had, 't gantſe Jaar door te koopen. Want, hun Oogſt is alleen, in *Auguſti* en *September*; en de Péper word wegh gehaald, alleen door de Scheepen van *Achen* en *Java*. De *Guzaratters* hebben geene Vryheid, hier te handelen: volgens uitdruklyk bevél, des Konings van *Achen*. Dus konnen de Scheepen, die te *Suratte* aanleggen, hebbende gekogt een Deel van blaauwe *Kaliko's*, witte *Kaliko's*, blaauwe geſtreepte- en dobbelſteene Stóffen, en eenige klyne en fyne *Pintados*, om die te laaten, aan eene Faktoorye, alhier, den beſten grond tot Voordeel kan leggen, 't eene Jaar tegens 't ander. Want de Schryver kan niet zien, hoe de Scheepen konnen inzamelen, te *Kambaye*; en tyds genoeg te *Priaman*, in een zelfde Jaar wezen: behalven, dat het Verlof des Konings van *Achen* bezorgd moet worden, voor hunne Veiligheid en Handel, in deeze Deelen. **Aanmerking over den Handel.**

Den 18 *September*, vertrok men, van daar. 's Anderendaaghs 's Middaghs bevond men zig, 10 Mylen Weſt-Noord-weſt, van den Hoek ten Zuide van *Priaman*. Men had geſtuurd, ten Ooſte van *Ilha de Triſteza*. Den 20, zag men, voor den Dagh, een Eiland voor-uit. Straks wendde men, Ooſt-Zuid-ooſt, om 'er vry van te raaken. Men ging Ooſtwaarts, van 't zelfde, vier Mylen; zynde 't Eiland *Sumatra*, 7 Mylen van hen. Den 21, gegiſt zynde 26 Mylen Zuid-ooſt- ten Zuide, waren zy binnen 6- of 7 Mylen van *Sumatra*; en Weſt van hen, omtrent 4 Mylen, was een ander groot Eiland. Overzulks moet men, met veel behoedzaamheid, op deeze Kuſte zeilen: want zodanige Eilanden, zyn op de Kaarten niet betékend. De Breedte is, 3 Graaden 20 Minuuten, gerékend 18 Mylen Zuid-Zuid-ooſt, de Wind Noordelyk. Zynde 9- of 10 Mylen van *Sumatra*, zag men een ander klyn Eiland, t'Zeewaart van hen 3- of 4 Mylen af. **De Kaarten gebrekkig.**

Den 1 *Oktober*, Breedte 5 Graaden 30 Minuuten, zeilende 't Land langs, op 12 Mylen afſtand, vond de Schryver, dat het Schip ſterker ten Zuide wendde, dan by zyne Rékeninge. 's Anderendaaghs 's Morgens, zag men Land- ***'t Zout-Eiland.***

(*) Ongeacht het *Engelſch* hier dus duidelyk ſpreekt, doet de *Abt* daar, *zynen Keeling* eene *Galanterye* en Nagtbezoek aan de Dame geeven: evenwel is hy niet verzékerd, of het tot *regte Galanterye* quam, dewyl de *Engelsſe Kooplieden* (zegt hy) *zig weinig ophouden met de Beſchryvinge hunner Vermaaken*. In 't kort', de Hiſtori koomt hier op uit, dat de Goeverneur van *Priaman*, deswegens vermoeden van Aanſlag tegens zyne Regeerînge opvatte; en den Boodſchapper gevangen deed neemen, die zig echter looslyk verdédigde: terwyl *Keeling*, bitterlyk zyne onvoorzigtigheid beklaagende, in groote ongeruſtheid was, dogh ten laatſt' wederom moet ſcheppende, den Goeverneur verwytingen wegens die Behandelinge deed, en vertrok.

(1) Dit's hier gebrekkig: *Nakbada*, of *Nakbadah*, betékend den Patroon, of Kommandeur van een Schip.

KEELING. 1608. Land, 't welk men hield, voor 't *Zoute-Eiland:* maar 't wierd bevonden te zyn, een ronde Plek op *Sumatra.* Men vorderde weinig: maar, 's Middaghs was men, op 5 Graaden 55 Minuuten, Zuid. Den 3, had men 't gezigt', op 't *Zoute-Eiland*, ſtrekkende Noord-ooſt- ten Noorde, op 4- of 5 Mylen afſtand. 't Legt, op de Breedte van 6 Graaden 6 Minuuten. Toen zy 't zagen, was men binnen 4 Mylen, of minder, van 't *Zuid-land*, draagende van hen Ooſt-Zuid-ooſt. Den gantſen Nagt, was de Wind fris, n 't Weſte en 't Noord-weſte. Het *Zuid-land* beſtaat, uit vier Eilanden. 't Weſter-deel van deezen legt, met het *Zoud-Eiland* (of 't Rondſte en 't hoogſte Eiland, in den Mond der Straate van *Sunda*) Zuid-weſt- ten Zuide, enz. 't Naaſte der Zout-Eilanden, zynde 't Weſtelykſte, is 6 Mylen gelegen van 't *Zoute-Eiland.* Het *Zout-Eiland* legt, Half-over Zee; en de Afſtand, tusſen *Sumatra* en dit *Zuid-land*, is 12- of 14.

Gelegenheid van 't zelfde.

HET *Zout-Eiland* legt, met den Hoek beſluitende de gantſe Baaije (waarin de Rée van *Bantam* is) Ooſt-Noord-ooſt, en Weſt-Zuid-weſt. Insgelyks ſtrekt het, met het hoogſte Zuidland van *Suamatra* (zynde een ronde Plek) en met den Noord-weſten Hoek van *Java*, ten Ooſte van de vier Eilanden (bevoorens genoemd het *Zuid-land*) Ooſt-Zuid-ooſt en Weſt-Zuid-weſt. De Plek van *Sumatra*, en de Hoek van *Java*, zyn omtrent 20 Mylen afſtands. Deezen Avond had men, 't *Zoute-Eiland*, vier Mylen Noord van zig.

Inkoomen van de Rée van *Bantam.*

MEN was, den 4 's Morgens, binnen 5- of 6 Mylen van den Hoek (vervattende de gantſe Baaije van *Bantam*) Ooſt-Noord-ooſt van hen. Voor zy aan dien Hoek quamen, vond men twé Rotzen, vol Geboomte, ſtrekkende Noord- en Zuid, op vier Mylen afſtand, waar tusſen men 't doorzette. 't Zuidlykſte legt, zeer na aan *Java*; en 't Noordlykſte, Halverwegh en meér, tusſen den Hoek van *Bantam* en een ander Laag-gebroke Eiland, 't geen (benevens andere twé, ten Noorde van 't zelfde) met de Noordlykſte Rötze ſtrekt, Weſt-Zuid-weſt en Ooſt-Zuid-ooſt. Tusſen deeze Eilanden, konden zy, geenen Doortogt ontdekken. *Nota.* Het gebroke Eiland, maakt de Straate; en zy quamen, teñ Zuide van 't zelfde.

Hollandſe Scheepen aldaar.

OP de Rée van *Bantam* koomende, vond men 'er zes *Hollandſe Scheepen:* twé daarvan, meeſt gelaaden met Nagelen, en twé andere waren, om met Péper gelaaden te worden.

DE Generaal vond, dertien *Engelsſen* in 't leeven; waarvan vier, Koopliede n waren. Hy ontfing eenen Brief, van Kapt. *David Middleton* (*).

Den

(*) Hier voegd de Abt *Prevoſt*, in plaatsſe van 't geene eenvoudig volgd, belangende *Unte* en *Tegin*, een breed Verhaal, 't geen zyne eige Tégenſtrydigheid mede brengt, en wy niet mogen nalaaten kortelyk aantehaalen. Hy zegt dan „ dat de *Engelsſen* te „ BANTAM, zig zédert eenige Maanden in Slaavernye hadden bevonden; niet alleen „ door de Beleedigingen der *Hollanderen*, maar zelve door den *Chineezen*, die zig ge- „ noegſaam van de Faktoorye en derzelver Handel meeſter gemaakt hadden: dewyl „ *Uniete* en *Tegin* als Bedienden aangenomen, 'er wel dra andere *Chineezen* mede had- „ den weeten intevoeren, en dus den Voet op hunne Meeſters gezet hadden. *Herne* en „ *Saris*, de voornaamſte Faktoors, hadden 'er zig te vergeefs tegengekant. In deezen „ toeſtand vond het KEELING, die deswegens *Uniete* en *Tegin* afdankte; dogh wel dra „ blyken ontfing, dat d'oirſprong van 't Quaad quam, van *Herne* en *Saris*: dewyl „ deeze, de Vrouwen der arme *Chineezen* verleid, en opgeligt hadden ". In 't kort', de Generaal deed Huiszoekinge, en men vond een groot deel der Faktoorye vol *Vrouw-*

Den 6, betaalde hy *Uncte* en *Tegin*, den twé Chineezen, hunne Wedde en liet hen gaan. KEELING. 1608.

DEN 20, vergaderde hy zyne Kooplieden. Hebbende bevoorens beslooten, uit byzondere Inzigten, met den *Draak* naâr *Engeland* te keeren, raadpleegde hy nu, aangaande de Pinasse die nog niet voltooid was. Daar wierd beslooten, dezelfde te zenden, met *Brown* en *Sidall*, naâr BANDA; dat *John Herne*, *John Saris*, en *Richard Savage*, te BANTAM zouden blyven; en dat, zo dra de Pinas van BANDA te rug zoude wezen, *John Saris*, daarmede zoude gaan, naâr SEQUEDANA, in *Borneo*. Régeling der *Engelsse* Faktoorye.

DEN 15 *Novenber*, zond hy, naâr *Jaquez Lermite*, en ontdekte hem (1) eenen Toeleg van den *Javaanen*, om hen den hals aftesnyden: waarvan hy zeer byzondere Onderrigtinge, ontfangen had (†). Aanslag der *Javaanen*, tegens den *Hollanderen*.

DE Afgezant van *Siam* leidde, den 22, een bezoek af, by den Generaal, en bleef, by hem, ten Maaltyd. Hy verzékerde, dat men in zyn Land, binnen twé Dagen, 1000 Stukken Rood-Láken zoude konnen verkoopen; en eene groote menigte, Jaarlyks: dewyl men 'er, den Elefanten en Péérden mede bekleedde. Alsmede, dat 'er Goud in menigte en zeer goed is, waard zynde driemaal 't Gewigt in Zilver; dat 'er Edele-gesteentens in overvloed, en goed Koop zyn; en dat zyn Meester, zig zeer gelukkig zoude schatten, Gemeenschap te hebben met zulken grooten Koning, als zyne Maj. van *Engeland*: met welken, gelyk hy verstaan had, de Koning van *Holland* geenzints te vergelyken was. Berigt wegens *Siam*.

DEN 28, nam de Generaal afscheid, van den Koning, den Goeverneur, den Admiraal, den ouden *Shah Bandar*, *Jura Bassa*, *Tanyong*, en van den *Hollanderen*: met voorneemen, niet langer aan den Wal te blyven.

DE Kooplieden quamen, 's Nagts, den 2 *Desember*, aan boord: brengende eenen Brief, van den Koning van *Bantam*, voor den Koning van *Enge-* Vertrek van *Bantam*.

Vrouwlieden, waarvan de behaaglykste [dogh *Leguat* heeft ze echter, op *Java*, uitneemend bekoorlyk gevonden] zeer walgelyk in *Europa* gescheenen zouden hebben. 't Fraaiste is, dat hy *Keeling* zo goed afmaald, dat die niet alleen *Herne* en *Saris* in hun Amt bevestigde: daar wy zo voort zien, dat zy by *Raadsbesluit* (moogelyk voor 't eerst') aangesteld wierden; maar dat hy hem ook, de ontdekte *Dames* doet verjaagen, met haar nog te beschenken!

(1) Dat wil zeggen, naâr den *Hollanderen*. L'ERMITE (of *l'Hermite*) was Kommandeur van hunne Scheepen, toen op de Rée leggende. Daar is een Stuk deswegens gevoegd, in de Verzamelinge van de *Bry*.

(†) *Prevost* doet hiernevens, zyne Vertaalinge zeggen, „ dat dien zelfden Dagh, „ een Vaartuig uit *Holland* belandde, waarby *l'Hermite* de Kommissie ontfing, van „ *eerste Directeur van 't Komptoir*, of gelyk de *Hollanders* zig reeds den Tytel begonden „ te geeven, die van *Goeverneur van* BANTAM; dat *Keeling*, door *Unicte* en *Tegin*, be„ rigt ontfing van eenen Aanslag der *Javaanen*, om de *Europese-Scheepen*, in de Haven „ leggende, te verbranden, en zulks aan den *Hollanderen* ontdekte: die nu verzoend „ met den *Engelssen*, en de beide Vlooten digt by malkanderen zynde koomen leggen, „ onderling alle Nagten in Feesteryen en Vermaaklykheeden doorbragten. Eindelyk, „ dat de beide Admiraals, daarop waakende, den 19, ten 10 uuren 's Avonds, eenige „ *Javaanse Barken*, en 37 Brandstigters daarin, ontwaar wierden: die, zig ontdekt „ ziende, de vlugt namen, zonder dat agt gewápende Sloepen hen konden onder„ scheppen, hoewel men hunne Barken aan Land agterhaalde, en daarin Vuurwerk„ tuigen vond ".

KEELING. 1608. *Engeland*; en twé *Pikols* van *Kanton* (*) als een Geschenk aan hem. Den 12, ontdekte men een Zeil, voor men uit de Straate liep. 't Wierd bevonden, de *Hektor* te zyn. Deszelfs Kaptyn was, te *Suratte* agtergebleeven. Men verstond daarvan, dat de *Portugeezen* 18 *Engelssen* gevangen hadden, waaronder veele der Faktooren, en Goederen ter waarde van 9000 Ryksdaalers.

DEN 14, quam men wederom te rug, op de Rée van *Bantam*: zynde men genoodzaakt, tot langer Reize, of Verliez van Achting! Twé Dagen daarna, viel 'er een klyne *Hollander* in, koomende van *Amsterdam*, met het Nieuws van Vrede, tusfen *Spanje*, *Vrankryk*, en de *Nederlanden*; en dat het einde zyner koomste was, met Bevél aan den *Hollanderen*, om van de Onderneeminge tegens *Malakka* aftezien (†). De Generaal bestemde, Messieurs *Molineux* en *Pockham*, om naâr *Engeland* te rug te keeren; en nam den overigen, met zig, naâr den *Molukkos*. Den 17, ging hy over, op den *Hektor*; en de Stuurlieden verwisselden, van Schip. Hy vaardigde, den 21, Mr. *Towrson* af (1): aanzettende zyn Vertrek, met allen spoed. Den 23 ging de *Draak* t'Zeil [naâr *Engeland*].

De *Draak* vertrekt, naâr *Engeland*.

(*) Hiervan word geene andere verklaaring gegeeven. *Pikol* is een Gewigt, zo in *China* als *Indië*, maakende 't derdedeel van een' *Bahar*. Waarschynlyk bestond dit Geschenk, in die Maate *Pépers*, voor den Generaal.

(†) Daaruit besluit de *Abt* „ dat Keeling afzag, om wegens 't voorenstaan de Wraak „ tegens den *Portugeezen* te neemen: dewyl de *Engelssen*, nu voortaan de eenige Vyan- „ den van *Spanje* zouden blyven, en 't hen dus niet diende, met zo weinig Magt, „ twist met den *Portugeezen* te zoeken ". Hem is dan nog onbekend, dat *Spanje*, gelyk wy aangemerkt hebben, al eenige Jaaren in Vrede met *Engeland* was; en *Spanje* met *Portugal*, toen een Ryk uitmaakte.

(1) Mr. *Towrson* schynt hieruit, het Bevel gehad te hebben op den *Draak*, in deezes te Rug-reize naâr *Engeland*. 't Verhaal is zo duister, dat men dikwyls, naâr des Schryvers meeninge moet gissen.

---

§. IV.

Vervolg *der* Reize, *naâr de* Molukkos.

1609. DEN 1 *Januari* 1609, in den Morgenstond, ligtte men 't Anker. Men ging, met een' frisse Koelte, van den Wal; en won omtrent den Oostlyken-Hoek, Oost-Noord-oost, van waar men 't drie Mylen hield. Daar van daan, tot den anderen Hoek, Zuid-oost ten Ooste, 3 Mylen. Tussen de twé Hoeken legt een Bank, hebbende weinig Water, geduurende eene groote Lengte. Om deezen te vermyden, is 't best, te stuuren Halverwegh, tusfen *Java* en den Eilanden van *Tonda*, die vyf Mylen afstands hebben. Ten Ooste van den twéden Hoek, legt het Eiland *Tanara*: zo digt aan de Kuste, dat het op eenigen afstand niet te onderscheiden is. Van den twéden tot den derden Hoek, strekkende Oost-Zuid-oost, zyn 4 Mylen. Anderhalve Myle van deezen, Noord-ten Weste, legt het Eiland *Lakkee*. Tusfen dit en den Hoek is, zo men wil, maar een- en drie-vierde Vadem waters. Zy reeden, den gantsen Nagt, op 6 Vadem waters: hebbende

Vertrek van den Generaal, op den *Hektor*, naâr *Banda*.

bende 't Eiland, eene Myle- af, ten Ooſte. Men ligtte, den 4, 't Anker, en hield het tot binnen eene Halve-myle van *Lakkee*, hebbende 7- of 8 Vadem. 't Eiland *Lakkee* ſtrekt, met den Weſthoek, *Jakatra* ingeſlooten, Ooſt-Zuid-ooſt vier Mylen ver. Daar is een gevaarlyk Zand, van den Weſthoek van *Jakatra*. Overzulks, is 't beſt, van 't gemelde Eiland aftehouden, 't geen tegens over dien Hoek legt.

Koomſt te *Jakatra*.

DEN 8, quam de Generaal, voor *Jakatra*, ten Anker. De Koning hebbende zynen *Shah Bandar* gezonden, om Buskruit en Lont te verzoeken, bood hy hem 30 Pond van 't eerſte, en eene Rolle van 't laaſte aan. Hy kogt van hem, voor 45 Ryksdaalers, eenen *Portugeesſen-jongen* (van den *Hollanderen* aan den Koning gegeeven) die door geene Middelen 't *Kriſtendom* verzaaken wilde (*). De Hoeken, van daar men ankerde, ſtrekken Noordweſt, en Ooſt-ten Noorde, vier Mylen verre; de Stad, en de Hoogſte der Ooſtelykſte-Bergen, Zuid-ten Ooſte; en de Weſt-Berg, Zuid-ten Weſte. Zedert men *Bantam* verliet, zag men 30- of 40 Eilanden.

Vertrek van daar.

'S NAMIDDAGHS, den 10, vertrok men van daar. Omtrent twé Mylen Weſt-ten Noorde, van den Ooſt-hoek van *Jakatra*, is een gezonken Eiland, gelyks met het Water. Zy lieten dit aan Ly, loopende tusſen 't zelfde en 't Ooſter-Eiland. De twé Hoeken, maakende de Baaije van *Jakatra*, draagen Ooſt-Zuid-ooſt, en Weſt-Noord-weſt, vier Mylen afſtand. Den volgenden Namiddagh was men, 10 Mylen Noord-ooſt, van den Ooſt-hoek van *Jakatra*.

Los tres Hermanos.

DEN 12, hebbende 30 Mylen Ooſt-ten-Zuide gezeild, was men, 's Middaghs, twé Mylen Zuid-weſt ten Zuide van een Eiland. Zuid- en Noord met het zelfde, is een Bank, 3 Mylen van *Java*, genoemd *los tres Hermanos*, of *de drie Broeders*. 't Eiland legt, 10 Mylen van *Java*: maar niet zo verre Ooſtelyk, als 't in de Kaarten geplaatſt is; en 't ſtrekt, met den hoogſten Berg dien men op *Java* ziet, Noord-ten Weſte. Daar is ook een Hoek op *Java*, die, met denzelfden Berg en 't voorgaande Eiland, Zuid- ten Weſte Weſtelyk ſtrekt.

Eiland *Madura*.

MEN was, den 15, na aan 't Eiland *Madura*: tegens des Schryvers verwagtinge. Deswegens vooronderſteld hy, of dat het Eiland *Java* niet zo lang is, als 't ontworpen word; of anderzints, dat zy door den Stroom, Ooſtelyk waren gezet geworden. Een rond Eiland, en 't hoogſte *Ooſt-land* van *Java*, draagd Zuid-Zuid-weſt, Halfweſt (het *Ooſt-land*) omtrent 6 Mylen afſtands; en 't Eiland, binnen drie Mylen. Daar lei een ander Eiland, van hen, Noord-weſt, vyf Mylen. De Schryver tékende zynen Koers, overeenkoomſtig met het Land; en overſprong, 30 Mylen. Den 16, telde hy 16 Mylen, Ooſt-Noord-ooſt. Den volgenden Dagh, 16 Mylen Ooſt- ten Noorde. 's Middaghs waren zy, twé Mylen, Zuid-ooſtten Zuide van een Eiland, ſtrekkende Ooſt- ten Noorde twé Mylen lang, 't geen niet betékend was in de Kaarten.

's MID-

(*) De Abt doet zynen *Keeling* hier, met veel Plegtigheids, van den Koning aanzoeken en landen, onder den Toevloed van menigte Nieuwsgierigen, verlokt door 't Gezigt van eene vreemde Sloepe en Schip. Het Voorſtel van dien Vorſt, om eene Faktoorye daartelaaten, doet hy hem mede, wegens 't klyn getal zyn's Volks, voor deeze Reize afwyzen. Hy waagd ook, eene klyne Beſchryvinge van *Jakatra*: dogh waarvan wy, op zyne Plaatsſe, eigenlyker Berigt zullen vinden.

Keeling. 1609. *Paternosters.*

's Middaghs, den 18, waren zy, by eenen der Eilanden *Nosſaſeres* (ook *Paternoſters* genoemd). Dit was Noord- ten Weſte, eene Myle van hen. Het draagd Noord-weſt en Zuid-ooſt; 't was 2- of 3 Mylen lang, en op de Breedte van 5 Graaden 30 Minnuiten. De opgerékende Koers was, 36 Mylen, Ooſt-Noord-ooſt. Ten Noorde van 't zelfde zag men, een ander vlak Eiland. Den 19 liep men, 18 Mylen Ooſt, met Weſtelyken Wind. Men ontdekte, den 20, geen Land: on-aangezien 't Schip meêr geloopen had, zedert zy de *Nosſaſeres* ontdekten, dan den Afſtand, ontworpen in de Kaarten tusſen hen en *Celebes* (*). Deezen Avond, zag men drie klyne Eilanden (1) ten Noorde, 4- of 5 Mylen ver. Zy waren Laag-Land, en ſtrekten zig eene goede Lengte, van 't Ooſte tot het Weſte. Men peilde naâr die zyde, en men had maar 19 Vaâm waters.

Celebes.

Den 21, 's Voordemiddaghs, zag men 't Land van *Celebes*. De Schryver rékend den Afſtand, tusſen dit en de Plaatsſe daar zy den voorigen Middagh geweeſt waren, 29 Mylen, ten aanzien zy Ooſt ſtuurden. Dus rékende hy, 't Ooſtelykſte der Eilanden, welken men giſteren zag, 23 Mylen te zyn van *Celebes*. Met alle Middelen konde men, *Makasſar* niet bereiken: zynde de Wind ſterk Noordelyk en Noord-weſt. Men ankerde, op 12 Vadem Waters: ſtrekkende de Zuid-hoek van *Celebes*, Ooſt- ten Zuide, 6 Mylen van hen.

Zee-waarneemingen.

Nota. Dat hun vervallen aan *Celebes*, 29 Mylen eêr dan zy verwagtten, veroirzaakt was door de Dwaalinge, begaan ten aanzien van 't Ooſt-einde van *Java*, daar de Schryver 30 Mylen overſprong, gelyk op den 15 deezer gemeld is. Deswegens oirdeeld hy, dat de Afſtand van 235 Mylen, gelyk gemeenlyk gerékend word tusſen *Bantam* en *Celebes*, na aan de zékerheid koomt. Insgelyks, dat de Afſtand tusſen *Celebes* en de *Paternoſters*, van 76 Mylen is: of anderzints, dat de Eilanden, welken zy den 18 zagen, de *Paternoſters* niet zyn. De Kábel brak, en men verloor een Anker.

Van den Hoek daar zy lagen, tot eenen anderen Hoek, leggende Ooſt- ten Zuide, zyn 10 Mylen; van deezen, tot eenen anderen Laagen-Hoek, Ooſt- ten Noorde, Noordelyk, 8 Mylen; en eene Myle Ooſt, van den ge-

(*) Tegens den duidelyken Text, die den Vaard dus vervolgd, doet de *Abt* hier *Keeling* ankeren, op de Jammertékenen van eenige Perſoonen. „ De Admiraal zond „ eene welgewápende Boote, onder 't Gebied van *Stretcher* (zegt hy) die 11 onge„ lukkigen op 't Strand van een' der *Nosſaſeres* vond, zynde *Indiaanen* van *Celebes*, „ daar geſtrand, gelyk een Tolk verhaalde, en die half-dood van Honger en Elenden „ waren. Zy verſcheurden, van Greetigheid, de Spyze welke men hen aanbood: „ dogh *Stretcher* was evenwel zo voorzigtig, van hen Mondjes-maate te geeven. Men „ hield hen, voor Mans; maar, evenwel vond men 'er drie *Vrouwen* onder, en die „ niet het zwakſte waren: 't zy hunne Sexe beter tegens den Honger kan, 't zy de „ Mansperſoonen hen onderwyl 't beſte toegedeeld hadden. 't Fraaiſte is, zy hadden zéven Dagen zonder Water en van Doode-Viſch geleefd, welken de Zee op„ wierp: daar 't Eiland zo vol mak Gevogelte was, dat *Stretcher* alles liet ſtaan, om „ eenige uuren met zyn Volk 't vermaak van de Jagt te neemen, en dien *Indiaanen* „ te leeren, dat men dat Gevogelte, in vreeſlyke Menigte, met Stókken kon dood „ ſlaan, of met Steenen ter nedervellen. Twé Sprongen Verſch-water, weez hy hem „ ook: dus dom waren zy geweeſt ".

(1) De drie Eilanden van *Gicaliam*. *Purchas*.

BUFFEL.

J. V. Schley, direx.

gemelden Ooſt-Hoek, is het voorkoomende verheve Land. Van daar, tot eenen anderen Laagen-Hoek, zyn 6 Mylen Ooſt; en voorwaarts tot eenen anderen Hoek, 3 Mylen mêer, Noord-ooſt ten Ooſte: maar deeze Afſtand is, ten Ooſtwaart van de Straate. Zy hielden 't, den gantſen Nagt, onder 't voorkoomende verheve Land, zynde 4 Mylen, Ooſt-Noord-ooſt van hen. KEELING. 1609.

'T HOOGSTE Zuidland van *Celebes*, en de Weſthoek van *Deſolam*, ſtrekt Noord-Noord-weſt, 10- of 12 Mylen afſtand. 't Weſt-eind van *Deſolam*, en de laage Ooſt-Hoek van *Celebes* (welke 't naauwſte der Straate is) draagd Zuid- ten Weſte, 12- of 14 Mylen ver. De Kuſt van *Deſolam*, is naaſt Zuid-weſt. Het Ooſt-einde van *Deſolam*, met de Eilanden, maakende de Straate, en 't Ooſt-einde van *Celebes*, in zigt, leggen al in eene regte Lyne, byna Zuid- en Noord (*). Eiland *Deſolam.*

DEN 24, 's Morgens, zag men *Kambina*. Volgens des Schryvers oirdeel, konde men niet meêr zyn, dan 20 Mylen Ooſt, Noord-ooſt, van de Straate van *Celebes*. 's Middaghs, ten een uure, waren zy Noord-ooſt- ten Noorde, 8 Mylen van den Weſt-Hoek daarvan: zynde het, een zeer ronde- en hooge Berg; het overige hooger, maar zwaar Land. 't Weſterdeel van 't geen men zag, draagd Zuid-ooſt- ten Zuide; en 't Ooſterdeel Zuid-ooſt ten Ooſte, ten minſte 8 Mylen lang. Den 25 vorderde men weinig, dryvende flaauw onder 't Eiland. Men zag Land, ten Noorde: maar, of 't *Celebes* of wat anders was, is onzéker.

MET den Morgenſtond, van den 27, was men Noord- en Zuid met Land: leggende 12 Mylen, Ooſt-Zuid-ooſt van de Ooſt-zyde van *Kambina*. Nader koomende, vertoonde het Weſter-deel twé Eilanden, leggende Ooſt-Noord-ooſt, enz. 't Groot Eiland legt, Ooſt- ten Noorde, 5 Mylen-af, maakende 3- of 4 Hoofd-landen. Eiland *Kambina.*

DAAR legt een rond Eiland, 8 Mylen Zuid van die Hoofd-landen. Van den Ooſterſen-Hoek tot eenen anderen, Noord-ooſt Half-noord, zyn 3 Mylen; van hier, tot eenen derden Noord-ooſt, 6 Mylen; en tot eenen vierden, Noord-ooſt- ten Noorde, 3 Mylen. Agt Mylen Zuid-ooſt ten Ooſte van den derden Hoek, legt een Bank, 6 Mylen lang, *gelyk die ſtrekt*. Den 28, van den gemelden Hoek Noord-ooſt, 8 Mylen, legt het Eiland *Tikabesſa*, 't welk zy in 't gezigt hadden; en, in 't Noord-ooſt-ten Noorde, 14 Mylen, is de Ooſt- of Noord-ooſt Hoek, of 't Gedeelte van *Boeton*.

TEGENS den Nagt, quam eene Korakora met 40- of 50 Man aan boord, ge- Eiland *Boeton.*

(*) De *Franſe Vertaaler*, doet *Keeling* hier wederom aanleggen; en *Stretcher* te Lande gaan. „ Deez (verhaald hy) ſchoot eenen ongemeenen grooten *Buffel*, die be-„ vonden wierd, den Inwoonderen te behooren. Dezelfde waren ook daarover, zeer „ miſtrooſtig. Zy ſcheenen echter, den *Europeren* gewoon te zyn; lietten zig niet „ alleen bevrédigen, maar waren uittermaaten verheugd, toen men Mensſen van hun „ ſoort, naamelyk den hier voor vertelden dommen *Indiaanen*, by hen te Land zette. „ Deezer Berigt, van 't genooten goed onthaal, deed hen allen Vriendſchap den *Engelsſen* toonen. *Keeling* maakte echter haaſt, om te vertrekken; terwyl *Stretcher*, hen „ de Zorge overlaatende om alle Hulpe den zynen in 't Waterhaalen toetebrengen, „ met eenige weinigen een kuijertje naâr hun Dorp ging doen; en 'er zo hupſch „ ontfangen wierd, als by den beſchaafdſten Volkeren van *Europa* ".

KEELING. 1609. gezonden van den Koning van *Boeton*. Onder deezen bevonden zig, 's Konings Oom en Zoon, die *Sidall* en *Spalding* kenden (*).

DEN 31 was men, in den Morgenſtond, 5 Mylen Noord-ooſt, Noordlyk, van den Hoek naby *Tikabesſa;* en binnen 3 Mylen, van 't Noorderdeel deszelfden Eilands, zynde twé- of drie Eilanden. 's Middaghs bevond men zig, 6 Mylen Zuid-ooſt, van den Ooſt-Hoek van *Boeton:* waarby 't Schip meér te rug had gegaan, dan 't konde gevorderd hebben.

DEN 3 *Februari* 1609, was de Breedte, 4 Graaden 25 Minuuten. De Schryver rékend, den afgelegden Wegh, 24 Mylen, Ooſt-Noord-ooſt; de Wind, Noord-weſt en Noord-Noord-weſt: maar zy waren Zuidelyk gezet.

Eiland *Boero.* 'S MORGENS, den 4, zag men *Burro.* De Ooſt-Hoek daarvan was, Noord-ooſt- ten Ooſte, 7 Mylen ver; en de Weſt-Hoek, Noord- ten Weste, 9 Mylen af. De Schryver ſteld, voor de geloope wydte, 12 Mylen Noord-ooſt, met Weſtelyken Wind. Den 5, hield men raad; en wierd goedgevonden, beſt te zyn naâr *Banda* te gaan, dewyl de Winden niet dienden voor den *Molukkos.* Van den Ooſt-Hoek van *Burro*, tot eenen anderen, zyn 4 Mylen, Ooſt- en Weſt. *Bloy.* 't Eiland *Bloy*, legt Zuid- en Noord, van 't Ooſt-einde van *Burro*, 4- of 5 Mylen. *Amboina.* Van *Burro*, zag men *Amboina*, 't geen Ooſt- ten Noorde 12 Mylen afſtand legt, en 10 Mylen Ooſt lang is. Ooſtwaart leggen, veele andere Eilanden, Ooſt- en Weſt. Den 6 zag men, 't Hoog-land van *Banda.* 't Was, na des Schryvers meeninge, 25 Mylen ver van 't Ooſter-deel van *Amboina*, ſtrekkende Ooſt- ten Zuide, Half-zuidlyk. *Poelorin.* Den 7, *Poelorin* (1), met het klyn rond Eilandje ten Noorde, draagende Zuid- ten Ooſte, 5 Mylen afſtand. *Poeloway.* *Poeloway*, met *Poelorin*, leggen Ooſt-Zuid-ooſt, en Weſt-Noord-weſt, drie Mylen van malkander.

Rée van *Banda.* MEN liep, den 8, op de Rée of Haven van *Banda:* daar 't Volk, en de *Hollanders*, den Generaal quamen verwelkoomen. Daar is een klyn vlak Eiland, leggende Noord van 't Ooſt-einde van *Poelorin.* *Poeloway*, in 't Inkoomen van de Haven, draagd Weſt, Noordlyk, drie Mylen afſtand. De twé Hoeken van 't Zuide, ſtrekken Noord, een vierde-Ooſt, enz., op eene Halve-myle. Die 'er in loopt, moet zig aan de Noord-zyde houden, digt

(*) Hieruit neemt de *Abt* gelegenheid, om *Sidall* en *Spalding* een keertje naâr Land te laaten doen: terwyl zy *Keeling* overhaalen, om 'er 't Anker te laaten vallen. Dit vertoeven van *Keeling*, keurd de *Abt* ter zelver tyd af: „ want het ſtelde hem bloot „ (zegt hy) aan de Laſtigheid des Konings. Deez quam zelfs aan Boord, om hunne „ Hulpe te verzoeken. Zie hier de Oirzaake. De Koning, hoe veele Wyven hy, „ enkeld maar ten deezen Einde, tot zyn gebruik genomen had, bevond zig zonder „ Kinderen. Eenige Wichelaars (die daar zeer habiel moeten zyn) daarop geraadpleegd, verklaarden, dat hy geen Vader konde worden, dan door 't ſchaaken eener „ gehuuwde uitlandige Vrouwe. Dienvolgende, had hy eene Nabeſtaande des Konings „ van *Tikabesſa* opgeligt. Deeze, van haaren Man meêr trooſt genooten hebbende, „ ontvlugtte 't vervolgens, ſchoon eenigen Maanden van den *Boetonner* bezwangerd. „ Zy beviel van twé Zoonen. De Koning van Boeton deed deezen (ten minſte eenen, zo wy gelooven) reclameeren. 't Wierd hem geweigerd: de Dame verklaarde hen, aan haaren Man verſchuld te zyn. Hieruit was de Oorlog ontſtaan, „ waarin *Keelings* hulpe, te vergeefs verzogt wierd.

(1) Of *Pulo roon*, of *Pulo rûn.*

digt onder den hoogsten Berg. Men ankerde, op zevend'halve Vadem waters: zynde 't inkoomen van de Engte, West-Zuid-west, eene Myle van hen; *Nera*, eene Myle Noord; en de Laage-Hoek van den ronden Heuvel, eene Myle West. De *Hoop*, zynde ten Ooste gedreeven, quam peilende in, den volgenden Morgen. KEELING. 1609.

DE Generaal ging, den 9, aan Land. Hy léverde zyner Majs. Brief te *Nera*, benevens een Geschenk. Dit bestond, in den besten vergulden Kelk, met zyn Dekzel; den besten Helm en Ringkraag; en eenen van Mr. *Buckes* Musketten, kostende 25 Ryksdaalers. 't Wierd ontfangen, met de grootste Staatsie die ooit gezien was: maar zy stelden tot 's Anderendaaghs uit, de Voorstellinge te overweegen, om eene Faktoorye te zetten. De *Hollanders* schooten vyf Kamerstukken af, by de Landing' van Kapt. *Keeling*; en nog vyf, by zyn vertrek naâr Boord. Hy at ook, by hen. Zy verhaalden, dat de *Ooster-Mouson* agt Maanden woei: beginnende tusfen den 1 en 10 *Mai*. 's Anderendaaghs wierd het voorstel, tot het vastellen eener Faktoorye, goedgekeurd. *Keeling* gaat aan Land.

DEN 21, ging hy naâr *Urtatan*, om met het Volk te spreeken. Hy beloofde daar, den volgende Zondagh te *Lantor* te zyn. Hy wierd, den 25, 's Namiddaghs, naâr *Lantor* ontbooden; en ging 'er naâr toe. Daar léverde hy, 's Konings Brief over; benevens den klynen vergulden Béker, met zyn Dekzel; het schoone vergulde Schild; een Musket, en een tonnetje Kruit. Zy ontfingen 't, met Eerbied. *Nakhada China* (als Verspieder der *Hollanderen*) quam 's Nagts aan Boord, om den Generaal te onderrigten, hoe te spoeden. Daar de *Hollanders* eene Faktoorye hebben, belet niemant, naâr beter Maatregelen uittezien: ryke Gaaven worden meêr aangemerkt, dan goeden Koophandel.

DEN 13, eischten die van *Lantor*, voor *Serepinang*, 140 Reaalen van Agten; en Kaptyn *Keeling* vroeg Verlof, om zyn Láken te verkoopen, zo hy best konde. De Priester wierd gezonden, van de Regeeringe, om Betaalinge te eischen van *Rooba*, *Rooba*, bevoorens de *Engelsfen* zoude handelen. Dit weigerde de Generaal: uitgenomen, op Voorwaarde, dat de gantse Landstreek zig verbinden zoude, hem met Foeli en Nootmuskaat te laaden, binnen vier Maanden, tegens honderd Ryksdaalers (1). De Priester nam Tyd van beraad. Men antwoordde hem, dewyl men bespeurde, dat zy de Zaak sleepende hielden, wagtende op de koomste der *Hollanderen* (die nu twyffelachtig was, daar de Mousons meest verloopen waren, en de Oostewinden reeds begonden te heersfen) dat men niet boven 90 Reaalen begeerde te geeven. Daar op nam de Priester afscheid: die, onder eene groote Gemaaktheid, overvloed van Bedriegerye verborg. Verschil over den Handel.

DRIE Hollandse Scheepen vielen 'er in, den 16: welke, zonder ankeringe, 30, 16, en 9 Stukken, uitmuntend Geschut losbrandden. Twé derzelfden quamen van *Ternate*, hebbende verlooren, *Paulus van Carden*, hunnen Admiraal, met 74 Man, door den *Spanjaarden* gevangen. De *Hollanders* booden, 50,000 Daalders voor hem. Maar zy wilden, naâr geen Rantsoen luisteren: buiten 't wedergeeven van 't Fort van *Machian*, 't geen hy bevoorens hen ontweldigd had. 's Anderendaaghs, kreeg de Generaal, bezoek Aankomst van drie *Hollandse Scheepen*.

(1) Wy vooronderstellen't, het Katti: want het Gewigt word niet uitgedrukt.

KEELING. 1609. zoek van den *Hollanderen*, door den Heer *Brewer*. Den daaraan volgenden Dagh, quamen die van de twé klynſte Scheepen, hem insgelyks zien, en hielden 't Avondmaal met hem. Maar een *Engelsman* verhaalde, dat zy be-oogden, hem en zyn Schip te verrasſen, eêr een Maand ten einde was (*).

Over-een-koomſt, ten Handel.

De Staaten deeden, den 19, wederom *Rooba*, *Rooba*, eiſchen: 't welk de Generaal weigerde. Zy zonden nog eens, om hem te zeggen, dat zy vergaderd waren; en dat, ingevalle hy niet boven de 100 Ryksdaalers wilde koomen, hy zig vordere moeite zoude beſpaaren. Hy antwoordde, dat hy daar boven niet koomen wilde, al zoude hy zonder eenen Nootmuskaat vertrekken. Aanſtonds zonden zy, om hem; en ſtonden ten laatſte toe, 100 Ryksdaalers (†); voor *Rooba*, *Rooba*, 380 Ryksdaalers; en voor *Serepinang*, 50 Ryksdaalers; behalven *Pisſalin*, een Recht voor de vier *Shah Bandars*, van vier Stukken van *Serasſa*, of *Malaian Pintados*. Vervolgens ontfingen zy, eenen Evenaar en Gewigt, het *Katti* (‡) 99 Ryksdaalers; en in overwigt, 5 Pond, 13 Onçen en eene halve. Hier uit blykt, dat de Reaalen te ligt waren. 's Anderendaaghs begon men te weegen. De *Hollanders*, aan den Wal koomende, zetten den Pryz, tegens een honderd (het *Katti*) voor Spéſerye; 400, voor *Rooba*, *Rooba*; en 50, voor *Serepinang*; behalven vier ſtukken Láken. De *Engelsſen* zalfden den *Hollanderen*, onder de hand: anders moeſten zy, leeg gebleeven zyn.

Faktoory te *Poeloway*.

Den 23, maakte de Generaal een geheim Verdrag, met het Opperhoofd van *Poeloway*. Deswegens was hy genoodzaakt, hem 300 Reaalen te leenen; en te geeven, voor *Serepinang*, 100 Reaalen, met vier *Malaian Pintadoes*. De *Hollanders*, den volgenden Dagh dat verneemende, zogten 't omverre te werpen. Zes hunner zwaare Scheepen, en twé klyne Pinasſen, quamen den 29 op de Rée. De Generaal begroette hen, met 9 Schooten; en zy antwoordden, met drie.

Koomſt van een' *Hollandſe Vloot*.

Keeling bekoomt Spéſeryen.

Hy ontfing, den 1 *April*, met de *Hoope*, van *Poeloway*, 225 en drie-vierde *Kattis* Foeli; en 1307 en een halve *Katti*, Nootmuskaat. Die Foeli merkte hy, met B., ten onderſcheid. Hy ging, den 4, naâr Boord, om eenen

(*) De *Franſe Vertaaler* doet hier, een *Portugeez Schip* van Goa door Storm invallen: een gelege Kerkwegh, naâr *Europa*! Hy voerd daarin een *Portugeez Edelman*, met zyn Gezin, verdrukt door den *Portugeesſen Onderkoning*, om een Verſchil tusſen hun beider *Vrouwen*, waartoe de Trotsheid der *Onderkoninginne* gelegenheid gegeeven had. Deeze doet hy, wegens den zwakken ſtaat zyn's Schips, *Keeling* aanzoeken, om met den *Engelsſen* naâr Huiz te keeren. Wy zouden 't minder bybrengen (niettegenſtaande hy daarop zegt „ *Keeling* laat hier eenige Aanmerkingen invloeijen, over 't Mis„ bruik van 't Oppergezach in de vreemde Geweſten ") dan wel, dewyl hy *Keeling* volmondig doet verklaaren, *dat hy* [Keeling] *en 't meeſtendeel zyn's Scheepsvolks*, Rooms-katholyks *was*. Dit's een byzonderheid, gewigtig in deezen, maar welke de *Abt* ook gehouden is te bewyzen: want het *Oirſpronglyk* zegt 'er niets van. Zouden *Purchas*, en onze Schryvers, zulks anderzints ook niet aangemerkt hebben?

(†) De Schryvers voegen hiertusſen, dat dit voor 't Katti *Spéſeryen* was. Maar, na 't Gewigt van 't *Katti*, 't geen vervolgens, §. VI. den 10 *Aug.*, op 5 Pond geſteld word, en den Pryz der *Spéſeryen* jegenwoordig, zou dit buitenſpoorig duur geweeſt zyn Dus moet het zwaarder, en mogelyk 100 Pond, zo niet een *Bahar*, Wigts wezen, indien 't hier Spéſeryen raakt.

(‡) Waarſchynlyk, volgens onze voorgaande Aantékeninge, het 100 Pond.

eenen zyner Oogen te geneezen, 't geen zeer ontſtoken was, door de Hitte der Neuten, waarby hy zig te veel Waakens had gegeeven. 't Huiz en de Goederen, wierden onder de Bezorginge van *Auguſtyn Spalding* gelaaten. Uit de *Molukkos* quamen, twé klyne *Hollandſe Scheepen.* De Wind bloes nu, allen Morgen, ſterk uit den Ooſte. KEELING. 1609.

DE *Hollandſe* Admiraal, *Pieter Willemz. Varhoef* (of *Verhoef*) ging te *Urtatan* aan Land. De Vloot ſchoot, ter die'r Gelegenheid, veertig Stukken af; zyn Schip, maar vyf. Hy léverde eenen Brief over, van Grave *Mauritz*; zonder een Geſchenk. Toen 't Volk dit eiſchte, wierd ten antwoord gegeeven (gelyk den Schryver verhaald wierd) dat men 'er een aan Boord had: maar 't was nog niet beſlooten, waarin 't beſtaan zoude. *Hollandſe Admiraal* te Lande.

DEN 10, zond de *Shah Bandar*, op 's Generaals verzoek, dien Brief. Deeze was, in 't *Portugeez.* Hy las dien, en vond denzelfden enkeldlyk, een ſtuk, waarby zig de Prins en de Staaten verbonden, zulke Over-een-koomſten te beveſtigen, als hunne Admiraals en Raaden, met anderen Mogendheeden zouden maaken. Dezelfde was geſchreeven, op Papier, van onderen gezégeld, en voor elk ópen. Brief van Prins *Mauritz.*

---

§. V.

Onderneeming der Hollanderen, *op* BANDA, *enz.*

DEN 11, begon men de Neuten aan Boord te brengen. Hiertoe wierd men genoodzaakt, door de *Hollanders*, die voorneemens waren, binnen eenen Dagh- of twé, naâr den Wal te gaan. Dus konden de *Engelsſen* den beſten niet uitkiezen, nog dien niet lang genoeg uit laaten zweeten. Aflévering van *Neuten.*

'S NAGTS, den 12, na de eerſte Waght, zonden de Staaten vier Man, verzoekende den Generaal, nadruklyk, aan den Wal te koomen. Maar, hy verſchoonde zig daarvan, tot den naaſten Morgen: wanneer hy, by tyds ging. De *Shah Bandar* van *Nera*, quam denzelfden aanſtonds bezoeken. Na veel Rédenwisſeling, ſtelde de Generaal hem voor (gelyk hy dikmaals bevoorens gedaan had) de daadelyke Overgaave van *Banda*, ten behoeve van den Koning van ENGELAND: voor de Hollanders landden, of hun voorgenomen Fort begonnen te bouwen? 't Voorſtel ſcheen hen, wel aante-ſtaan. Zy beloofden, zig daarop te zullen bedenken, en den volgenden Dagh antwoord te geeven: maar zy quamen dit niet na. Voorſtel aan den *Bandaneren*, om zig ENGELAND t'onderwerpen.

DEN 15, bragten de *Hollanders*, met 20 Booten, 1200 Man te Lande. De Inwoonders vlooden. Den 18, begaf zig de Generaal naâr den Wal (*). Hy zond, om eenigen voornaamen *Hollanderen*, en beklaagde zig aan hen, over veelen Ongelyken, welken hy zedert hunne Koomſte ontfangen had; en *Hollanders* landen. *Keeling* beklaagd zig aan hen.

(*) Onder de Verhaalen dien de *Abt* hier, op den Naam van KEELING invuld, zegt hy van den *Hollanderen* „ dat die zo vreedzaame Handeldryvers, die in den be-„ ginne zig gelieten, allen den Rechten van anderen te willen handhaaven, nu (te „ *Banda*) geen zwaarigheid maakten de Wapenen te gebruiken, en de Oogmerken „ van Staatzugt met dien van Koophandel te vermengen ".

KEELING. 1609.

en eifchte, Herftel daarvan. Daarbenevens voegde hy: on-aangezien de *Engelsfen* toen niet fterk genoeg waren om zig zelfs Recht te doen, dat hun Koning niet zoude dulden, dat zyne Onderdaanen door hen verongelykt wierden, zonder deswegens daadelyke Voldoeninge te bekoomen. Hy verhaalde hen, ter zelver Tyd, dat hy, on-aangezien hun Gedrach, zig niet konde ontflaan hen te waarfchouwen, dat de Inboorelingen voorneemens waren het Water te vergiftigen; en hem deswegens hadden vermaand, daarvan niet te drinken. Zy bedankten hem; en hebbende by hunnen Admiraal geweeft, verzogten zy den Generaal, van zynen 't wegen, Geduld te hebben, ten aanzien van de zaake der Rys, tot hy deswegens beraadflaagd had. (*Nood breekt Wet*).

Lyd ongelyk van den *Hollanderen*.

DE Generaal ging, den 20, naâr den Wal, om Rys te bekoomen, voor 't aandeel 't geen *Daton Puti* aan de Maatfchappye fchuldig was: maar de *Hollanders* hadden die onbillyklyk weghgenomen, niettegenftaande de Admiraal beloofd had, dat hy ze hebben zoude. Toen meende hy zig, daarvan, by den *Javaanen* te zullen voorzien. Maar zy durfden niet, ongeacht hy 5 Ryksdaalers voor de *Koyoung* meer bood, dan de *Hollanders* betaalden: voorgeevende, dat de *Hollanders* verbooden hadden, hen iets te verkoopen. Op zyne te rugkoomfte, vond hy den Perfoon, dien de Admiraal bevoorens tot hem gezonden had. Hy begeerde van hem, aan dien Bevelhebber te zeggen, dat hy 't wegneemen zyner Rys, als eene groote Beleediginge aanzag; en dat dezelfde, indien die een Edelman was, niet dulden moeft, dat zyn gemeene Volk hem benadeelde, als hy onder hen verkeerde. De Perfoon voerde hem daarop toe, dat dezelfde een Weever was. Deswegens berifpte hem de Generaal: ter oirzaake hy, een *Engelsman*, zig in hunnen Dienft bevond. Maar deeze antwoordde, dat zyn eigen Volk dus van hem fprak.

Nog meêr.

VERVOLGENS wendde de Generaal, in zyne Praauwe, naâr *Labatakka*. Hy vond 'er zo weinig te doen, dat het niet waard fcheen, 'er Volk te houden. Dus deed hy de Sloepe koomen, om den zynen, met hunne Goederen, daarvan te ligten. Den 22, ging hy ook naâr *Komby*, daar de *Hollanders* den *Engelsfen* veel beleediginge deeden, zelve in hunnen eigen Tuin. Verfcheidemaal zig daarover beklaagd hebbende, zonder eenig herftel, befloot de Generaal, dat het door Bevél van hun Opperhoofd gefchiedde (*).

Hollanders bouwen een Fort.

DE *Hollanders* begonnen, den 24, hun Fort te bouwen (1). Den volgen-

(*) De *Abt* vuld hier wederom eene Hiftorië in, waarvan wy ons niet konnen ontflaan, 't kort-begryp by te brengen, hier op uitkoomende „ Dat 6 *Hollandfe Ma-* „ *troozen*, te *Kampon Aurat* (zegt hy) door den Overvloed der *Liqueurs*, dien zy 'er „ dronken, aan 't hóllen, eene Vrouwe met haare twé Doghters aldaar verkragtten, „ en voorts ten gebruike wilden houden; dat de Moeder een Weduuw was, en voor „ eene Ligtekooi doorging; dat men de Doghters, door haar verleid achtte; dat dee- „ ze, door haarlieder Gefchreeuw, eenen *Indiëfen Gerichts-amtenaar* deeden toefchieten; „ dat de *Hollanders* niet alleen denzelfden mishandelden, maar ook eenen anderen *In-* „ *diaan* doodden; in een Woord, dat het Gemeen, in Woede, hen deswegens om hals „ gebragt zoude hebben, ingevalle KEELING den *Hollanderen* niet belchermd, en den „ Doodflag afgekogt had: dogh dat deez niet, dan met veel moeite, zyn verfchoote „ Geld weêrbequam ". Maar, zoude *Keeling* zelfs, die hier zo veel ten Lafte der *Hollanderen* brengt, zulken vuilen Daad, voor ons verhoolen hebben?

(1) 't Wierd genoemd, *Nasfau*.

genden Dagh, quam een hunner Pinasſen, van *Poeloway*: die geen Nieuws, van *Brown* aldaar, wilde zeggen. Hy bemandde daar op zyne Boote, en liep 'er naâr toe, maar vond weinig Spéſerye. Deswegens begeerde het Volk, dat hy te *Ayre Puti* zoude koomen leggen, beloovende, zyn Schip te zullen laaden; en bood aan, dood te ſlaan, dien, die een Katti Spéſerye aan den *Hollanderen* verkogt. De Generaal, toonende Miſtrouwen, als bevoorens van hen bedroogen zynde, booden zy aan, 'er een Beding van te maaken, en 't met Eede te beveſtigen. Daarop ſtelde hy voor, dat zy de Goederen aan Boord zouden brengen. Dit weigerden zy, uit vreeze van den *Hollanderen*. Toen bood hy aan, eenen *Engelsman* in elke Praauwe mede te zenden; en 't Gevaar daarvan, op zig te neemen, ingevalle de *Hollanders* zig daarvan meeſter maakten. Maar zy wilden, hun Volk niet waagen.

KEELING. 1609. *Keeling* handeld te *Poeloway*.

DEN 26, 's Morgens, had hy in de Boote genomen, vier Korven Foelie, en menigte Neuten; met drie der Opperhoofden, om met hem te handelen, over 't geene te doen ſtonde. Onderwegh verklaarden zy, ingevalle hy met hen geenen Handel wilde dryven, dat hunne Spéſeryen veel-eêr op den Boomen zouden verrotten; en dat zy liever alle wilden ſterven, bevoorens zy met den *Hollanderen* zouden handelen. Maar zy zyn geſamenlyk (zegt de Schryver) ſchelmſe en bedrieglyke *Mooren*. Ik weet niet, wat ik doen zal! Ga ik naâr den *Molukkos*, dan moet ik 2000 Ryksdaalers verliezen, welken ik hier uitſtaande hebbe; en, Handel aldaar, is onzéker. Aan de andere zyde, blyve ik hier twé Maanden langer, dan zal 't my beletten, naâr den *Molukkos* te gaan. Deswegens beſloot hy, met hen overeentekoomen. Na de Opperhoofden dan, den 29, vergaderd waren, verpligtten zy zig, na menigte Betuigingen van Oprechtheid, by Geſchrifte, alleen met hem te zullen Handelen, voor alle hunne Spéſeryen, te *Poeloway*, te *Poelorin*, en te *Ayre Puti*; en zelve geene enkelde *Katti*, aan den *Hollanderen* te verkoopen of overtelaaten.

Maakt 'er een Verding.

DE *Hollanders* booden, 12000 Ryksdaalers, om den Inwoonderen te bevrédigen, en den *Engelsſen* van daar te dryven. Zy weigerden 't. Dikwyls verzogten zy, ernſtelyk, den Generaal, het niet ten quaade te neemen, dat zy den *Hollanderen* toeſtonden te landen, en hunne Lákens te verkoopen: 't geen zy duldden, uit byzondere Aanmerkingen, geenerwyze betreklyk tot hem (*).

De *Hollanders* tragten, het te breeken.

DEN

(*) De Abt *Prevoſt* redeneerd hier wederom, op Rékeninge der *Engelsſen*. Hy zegt „ dat de Hollandſe Admiraal nimmer voorneemen had, *Banda* te veroveren om „ 'er de Heerſchappye der *Hollanderen* te veſten: maar, om 'er een enkeld *Wapenmagazyn* te maaken, en 'er eene *Volkplantinge* te laaten; en, dat dezelfde, ten „ dien einde, den *Indiaanen* vergaſtende, aan deezen verklaarde, dat de *Hollanders* „ met de *Vrouwen* des Lands zouden huuwen, enz.". Hy doet 'er nog dit op volgen: „ *Keeling* verwonderd zig, op dit Ontwerp van Volkplantinge, dat de *Godsdienſt* 'er „ zo weinig gerékend wierd, dat men 'er zelfs geenen *Prediker* had om de Huuwelyken te beveſtigen, nog voor andere Oeffeningen van 't *Kriſtendom*. 't Is waar, „ voegd hy 'er by, dat 'er maar twé op de Vloote overbleeven: 't zy dat deeze 'er „ geenen meêr medegebragt had, of datze op de Reize overleeden waren". Maar *Keeling*, naamelyk 't *Oirſpronglyke*, heeft 'er geen enkeld Woord van.

KEELING. 1609.

Inkoop der Engelsſen te Poeloway.

DEN 4 *Mai*, ging de Generaal naâr *Poeloway*, daar hy den *Hollanderen* vond, veilende Láken, tot een- derde minder dan de *Engelsſen* deeden. Hy vond 'er 1000 *Kattis* Neuten, en 200 *Kattis* Foelie: door die van *Poelorin*, aan den *Engelsſen* verkogt, zonder den *Hollanderen* een *Katti*, van ieder o-vertelaaten.

Hollanders aldaar ontruſt.

DE *Hollanders* aldaar, zonden den 8, met Béde, voor hen eenen Brief te verzenden, en eenen Zieken Man aan Boord [der *Engelsſen*] te neemen. De Generaal beloofde het. Maar, de Neuten gereed zynde om te laaden, quam *Nakhada Goa* (1) wegens 't Opperhoofd, om hem te verzoeken, hunnen Man nog Brief niet te verzenden; en, zelfs aan den Wal te blyven. Hy weigerde het, en bereidde zig ten vertrek. Hiervan onderrigt zynde, deed men hem door denzelfden Perſoon wederom zeggen: indien hy heenen ging, dat zy zouden aanſlaan, al 't geene hy achter liet, en den *Engelsſen* voor Vyanden houden. Daarop bleef hy (2).

Door den Engelsſen beſchermd.

DEN 9, zond het Volk, en verzogt op hem, dat hy in vier Dagen niet aan Boord zoude gaan. Toen hy te Bedde was, quam 'er Bevél, dat men uit de Deure niet zoude koomen, op Straffe van de Dood. Aanſtonds daarna hoorde hy, dat de *Hollanders*, op hunne Kniën, 't Volk baden. Daarop ging hy, gewapend uit. Hy vond hen, met Vreeze overvallen; en vroeg de Réden, waarom zy zo laat aanquamen? Zy antwoordden, dat een van hen in zyn Been was geſchooten, met eenen Buiz (*) terwyl hy in hun Huiz te ſlaapen leide; en dat zy dus, om Hulpe koomende, onder Wegh, onderſchept waren. Hy ging met hen, tot hunnen't: laatende drie *Engelsſen*, met twé der hunnen, in hun Huiz; en nam twé Man [van hen] tot zynen't. 's Morgens daaraan, gebood hy den Goederen der *Hollanderen* (op hunne ernſtige béde) in zyn Huiz te brengen. De Inboorlingen ſcheenen daarover, beleedigd.

De Hollandſe Admiraal gedood.

DAAR was in eene Raadsvergaderinge beſlooten, den *Hollanderen* te dooden: maar *Nakhada Goa*, behield hen 't Leeven. De Inwoonders gebooden hen, op ſtraffe des Doods, niet buiten de Deure te koomen. Hunne Goederen en Geld, wierden opgetékend. Deezen zelfden Avond, liepen menigte Praauwen, vol Volks, van hier; en van dezelfden, keerde 'er een weder, 's Nagts den 12, met het Nieuws, dat zy den *Hollandſen Admiraal* hadden gedood, en allen zynen voornaamſten Volgeren. De Generaal had, den volgenden Dagh, veel moeite, om den *Hollanderen* te bevryden van doodgeſlagen te worden, door dien van *Kampon Aurat*, welkers *Shah Bandar* gedood was, van den *Hollanderen*.

TWÉ

(1) Dit's de Naam, niet van eenen Perſoon, maar betékend de *Goaſe-Kaptyn*, of Kaptyn van 't Schip van *Goa*: zynde 't in deeze Geweſten gewoonlyk, den Bevelhebberen der Scheepen te onderſcheiden, by 't Land daar zy van daan koomen. Dus is *Nakhada China*, hiervooren, de *Chineesſe Kaptyn*.

(2) De Twisteryen tusſen de *Hollanders* en de *Bandaners*, waren gedeeltelyk eigen, aan de Ongeſtaadigheid van den laatſten, en den Moedwil der eerſten, die in Veſtingwerken handelden in ſtêe van Koopmanſchappen, en nog de Vryheid der Leevenden nog den Grafſteden der Dooden beſpaarden. Hiervan quamen de Moorderyên en de Vyandelykheeden. Zie myne *Pilgrimagie*, L. 5. C. 16. §. 2. PURCHAS.

(*) Of Spat-pyl, gelyk in die Oorden in gebruik is.

KEELING. 1609.

TWÉ *Hollandſe Pinasſen* quamen, den 14. De Inboorlingen waren in groote verwagtinge, dat zy zouden landen. Niet alleen beval de Generaal, zyn Volk, om hen te waarſchouwen; maar bewaarde ook, niet zonder veel Smeekens en Gevaars, dien die aan den Wal waren, van doodgeſlagen te worden, door 't Volk van *Kampon Aurat*, die alle met dat Voorneemen gewapend quamen. Omtrent den Middagh, zond hy zyne Sloepe wegh, met Brieven van den *Hollanderen* op 't Eiland, aan dien van 't Schip; en 's Nagts, had hy veel te doen, om den eerſtgenoemden te beveiligen, door 't houden van vlytige Wagt. Den volgenden Dagh, quam de Sloep weêr, met Antwoord op de *Hollandſe Brieven.*

Dienſten van *Keeling* aan den *Hollanderen.*

DE Staaten beraadſlaagden, den 16, en beſlooten, dat de *Hollanders* in veiligheid zouden zyn, by den Generaal: maar wilden hen niet toelaaten, aan boord hunner Scheepen te gaan. Hy ging naâr boord, en bragt meêr Brieven aan den *Hollanderen.* Aan den Mond der Haven, wierd hy gepreid, door vyf *Hollandſe Sloepen*, en ander Vaartuig. 's Avonds, den 20, quam *Simon Hoen*, hun Vice-admiraal, aan Boord van den *Hektor;* en gaf den Generaal veele Dankzeggingen, voor de Vriendſchap, den *Hollanderen* te *Poeloway* beweezen. Toen hy heenen ging, vereerde men hem, met 7 Schooten.

Dankzegging daarvoor.

DEN 25, ging de Generaal, in zyne Praauwe, naâr *Labatakka.* Men verzogt 'er van hem, een- Man of twé, ten Leggers, om hunne Spéſeryen daaraan te verkoopen. Hy beloofde dien. De *Hollanders*, hebbende zyn Huiz ter neêr geworpen, gaven hem, by wege van Voldoeninge daarvoor, 150 Ryksdaalers, benevens 40 voor 't Houtwerk. Toen hy te Bedde was, quamen *van Bergel* en *Samuel King*, van den Vice-admiraal, om hem bekend te maaken, dat zy beſlooten hadden, hem eenen geruſten Handel te *Labatakka* toeteſtaan: uitgenomen, op zodanige Tyden, waarin zy het zouden koomen aantaſten. Daarbenevens verzogten zy, dat hy zig niet beleedigd zoude houden, ingevalle hunne Booten den zynen zouden onderzoeken, om te zien of hy hunnen Vyanden onderſteunde. Dit nam hy, zeer euvel. Om zulke zwaarigheeden voortekoomen, ſtelde hy voor, enkeld te *Poeloway* en te *Poelorin* te handelen: behoudens, dat zy hem betaalden, 't geen *Nera* en *Kumber* hem ſchuldig waren, beloopende, op 12- of 1300 Ryksdaalers. Zy beloofden, den volgenden Dagh, antwoord te geeven. 's Morgens daaraan, quam *van Bergel*, zeggende, dat hy te *Labatakka* mogt handelen.

Van korten duur.

DEN 31, daarnaâr toe gegaan zynde, om de Zaake voorttezetten, quamen van *Bergel* en *Samuel King* aan Boord. Verzoekende, met hem afzonderlyk te ſpreeken, ging hy met hen, in zyne Hut. Na menigte Pligtpleegingen, léverden zy hem over, een Briefje, van hunnen Vice-admiraal: inhoudende, dat hy den *Engelsſen* vryheid ten Handel wilde geeven: maar niet, om Leevensmiddelen en Krygsbehoeftens te brengen, aan Volk, 't welk hy voor Vyanden hield. Alsmede, dat hy eiſchte, dat hunne Booten by zyne Scheepen zouden loopen, om doorzogt te worden: dat zy, anderzints, met Geweld doorzogt, en beide Schip en Goed vebeurd zouden worden. De Generaal antwoordde, dat hy zynen Koophandel wilde vervolgen; en, ingevalle de ander hem beleedigde, dat hy bots op hem vallen zoude. Dat hy eenige Rys over had, om te verhandelen; en die meende, te verkoopen, ingevalle zy hem daarin geene verhinderinge deeden. Dat, belangende

Verzetten zig, tegens den *Engelsſen.*

KEELING. 1609. de Krygsbehoeftens, hy in 't Schip niet boven de twintig ſtuks Handgeſchut had, behoorende aan eenige arme Mensſen; welker Verhandelinge hy, nog konde, nog wilde voorkoomen: uitgenomen, ingevalle zylieden dien zelfs wilden koopen. In dit geval, zouden zy 't voor eenen rédelyken Pryz hebben. Dat, zig hunne Doorzoekinge te onderwerpen, hy 't niet konde nog wilde doen, zonder een Verraader van zynen Vorſte te worden; en dat hy, beide Leeven en Fortuine, wilde waagen: liever, dan dat men zyne Eere, op zyne te Rugkoomſte in *Engeland*, in twyffel zoude trekken.

DEN 2 *Juni*, zond hy, ter die'r gelegenheid, eenige weinige Régelen, aan den Vice-admiraal en den Raad, door *Auguſtyn Spalding*, zoekende eene vriendelyke Overeenkoomſte. Den volgenden Dagh, ontfing hy een Briefje van den *Hollanderen*, die op het Doorzoeken ſtaan bleeven; en aanbooden, het Handgeſchut te koopen: maar niet wilden dulden, 't vervoeren der Rys. Hy deed hen daarop, met hunnen Boodſchapper, het volgende Antwoord toekoomen.

Brief van *Keeling*, aan hen.

DEN *Vice-admiraal, M.* SIMON JANSZ. HOEN, *enz., van de* Hollandſe Vloote, *zy bekend, om wegh te neemen, alle Oirzaake van Twiſt, van u aan ons; en de Wereld te doen zien, onze goede Zaake en uw Welbehaagen. Dewyl gy niet wild toeſtaan, dat myne Rys naâr* Poeloway *gevoerd worde; zo wil ik, gelykerwyze, daarin bewilligen: op Voorwaarde, dat gy uwe voorgeſtelde Doorzoekinge, wild herroepen. En op dat gy zékerheid zuld hebben, voor de Nakoominge, wil ik nogmaal myn onvervalſcht Woord geeven; of, ingevalle dat (door uwe Wantrouwenheid) niet genoegſaam is, mynen Eed: 't zy voor uwen Afgezondenen, of voor U zelfs, algemeenlyk na Welbehaagen, ten dien einde. Maar, ingevalle gy (uit begeerte van Verſchil, met den* Engelsſen) *myn rédelyk Verzoek niet wild toeſtaan: dan behaage het u, te weeten, dat ik het wil zenden, ten wat Pryze of Gevaar 't ook zy. Belangende ons Krygstuig, ſchryve ik niets. Uw Beſluit, van het te koopen, zynde voorkooming aan uwe Zwaarigheid, bidde ik, laat ſpoediglyk geſchieden, ter uwer eigene Voldoeninge! Dus beveele ik u, aan den Almagtigen: die uwe goede Handelingen zégene, gelyk ik myne eigene wensſe! Aan Boord des* Hektors, *in* Banda, *deezen* 3 Juni 1609,

WILLIAM KEELING.

Buigd, voor de Overmagt.

TEGENS den Nagt, zonden zy hem hun laatſte Beſluit. Vier Raadsvergaderingen hadden zy, daarover beroepen. 't Beſtond hierin, dat zy zig hielden, aan hunne Bepaalinge, voor het Doorzoeken. De Generaal, overweegende hunne Oogmerken, en dat de minſte Geweldaadigheid eene volkoome Breuke zoude veroirzaaken; dat, in zodanigen Geval, 62 Man geene kans konden hebben, tegens 1000, en meeer; en dat zyn Schip en Goederen in groot Gevaar zouden zyn, of ten minſte verhinderd zoude worden Spéferyen te laaden, hun Fort het albeheersſende: deswegens ſtond hy, als gedwongen, de Doorzoekinge toe.

Zet zynen Handel voort.

DEN 5, ging hy, met het laatſte zyner Rys, naâr *Poeloway*. De *Hollanders* hadden eerſt aan Boord gezonden, en doorzogt, tot zyn groot Misnoegen. Niettegenſtaande dit, ſeinde het Schip te *Lantor*, en riep hem aan Boord. Hy, 't weigerende, zeiden zy, dat zy ſchieten wilden: maar zy bedachten zig. Den 14, ging hy, naâr *Labatakka*: daar hy eenige Spéferyen kogt,

KEELING. 1609.

kogt, en ſommig Láken afzette. Dus wendde hy, den 24, naâr *Kumber*, en zamelde 'er, 11 Korven Foelie; den volgenden Dagh naâr *Lantor*, om eenige Schulden intezamelen, welken men loochende; en den 26, naâr *Labatakka*, daar hy 2 Korven Foelie inzamelde. 's Anderendaaghs quam de Boot, naâr *Poeloway* gezonden, met Spéferyen van daar te rug. De *Javaanen* begonnen, met den *Hollanderen* te handelen. Den 29, wendde hy wederom naâr *Kumber*, en zamelde 'er 14 Korven Foelie: gelyk hy 'er ook, twé Dagen daarna, wederom naâr toe wendde, om met den Schuldenaaren de Rékeninge te ſluiten.

De *Hollanders* plunderen, en verbranden, *Labatakka.*

'sDAAGHS daaraan, den 2 *Juli*, wendde de *Hollanders*, met alle hunne Magt, laatende den Scheepen en 't Fort maar zwak bemand, naâr *Labatakka*, en veroverden 't. Zy doodden 'er, 16- of 20 Perſoonen, en verbrandden de Stad: voerende Potten en Pannen meê. De Schryver was verzékerd, dat veertig Man zo veel hadden konnen uitvoeren, als zy deeden (*). Hy zond, den 14, naâr *Kumber*: maâr een zyner *Guzaratters* raadde hem, 'er niet meér naâr toe te gaan: ter oirzaake, men hem daar verdacht hield, dat hy zig met den *Hollanderen* verſtond.

Te *Salomo*, bloedig afgeweezen.

DE *Hollanders* wendden, den 16, voor den Dagh, met hunne gantſe Magt, Ooſtwaart. Zy verbrandden, eenige Vaartuigen; en keerden tegens *Salomo*, om het te verroveren. Veel twéſpalt was 'er, ter Landinge: niemant wilde 't voorſt gaan, elk wilde 't langſte aan Boord blyven. Deswegens, en door ander quaad Beleid, wierden zy afgeſlagen, met verlies van 6 Man, en veelen Gewonden. Onder deezen bevond zig, Mr. *Jakob de Bitter*, die zig waardiglyk gedroeg. Vervolgens ging *Mattheus Porter*, met anderen, aan den Wal. Den Generaal wierd door iemant gewaarſchouwd, dat de *Hollanders* toeleidden, om hem aantehouden; en deez raadde hem, op zig en zyn Schip wel te pasſen. De Réden welke zy deswegens voorwendden, was, dat de *Engelsſen* den twé voorgaanden Nagten, Seinen maakten (welke, door 't Volk van den Wal, beantwoord wierden) van der *Hollanderen* Toebereidzelen te Lande.

Maaken nieuwe Stribbelingen, met den *Engelsſen.*

DEN 17, zonden de *Hollanders*, van *Bergel* en *Samuel King*, aan Boord van den *Hektor*: verzoekende te weeten, wanneer de Generaal voorneemens was te vertrekken? Dewyl hy te *Poeloway* opgehouden wierd, konde hy hen daarop niet voldoen. Toen booden zy, alle zyne Schuld-eiſchen goed te maaken, in gevalle hy ſpoediglyk wilde gaan. Hy weigerde 't: zeggende, dat de Maatſchappy zo ligt geen verlies wilde draagen; en dat hy zoda-

(*) Dus eenvoudig is 't Verhaal, 't welk deez Ooggetuige daarvan doed: 't geen wy gelooven, dat niet verzagt, en ten uitterſte zodanig zal geweeſt zyn. Maâr de *Franſe Vertaaler*, maakt 'er vry afſchuuwelyker Tafereel van. Hy doet *Keeling* nog daarby zeggen „ dat alle de Ingezeetenen de vlugt namen, behalven 15- of 20, „ die geknield leggende, door de *Hollanders* gedood wierden. Dat de Jongvrouwen, „ benevens de Kinderen in ſtaat van te gaan, in Slaavernye gevoerd wierden. Dat „ de Ongebondenheid des Soldaats zo groot was, dat de Admiraal naauwlyks eenige „ *Indiiſe Dames*, Vrouwen van de rykſte Kooplieden der Stad, konde beveiligen: om „ 't Profyt 't welk hy 'er van verhoopte, 't zy van haare Mans, 't zy met haar aan „ den *Portugeezen* te *Goa* en te *Malakka* te verkoopen. Dat hy deswegens, met eigen „ hand, twé Soldaaten doodde, die 't uitterſte Geweld aan eene jonge miſtrooſtige *Indiaane* wilden pleegen. En dat het Medelyden, 't welk hy voor deeze had, zig in „ andere Gevoelens veranderde, die hem vervolgens niet toelieten haar te verkoo„ pen ".

KEELING. 1609. zodanige Verloopinge naâr Huiz' niet konde verantwoorden, byzonderlyk, na hy zo lang op zyne Laadinge had leggen wagten. Zy redeneerden ook, belangende 't gemelde voorgegeeve Sein: zeggende, dat de *Engelsſen* het twé Nagten aan-een gedaan hadden; en dat daarvan, veele Verklaaringen gemaakt waren (1). Alsmede, dat eén van zyn Volk, den voorigen Dagh in hun Fort geweeſt, gevraagd zynde, waarom zy Seinen voor 't Land deeden? ten antwoord had gegeeven: Dat zy Réden hadden om zo te doen, zédert het Land zo veel aan hen in Schuld was, en de *Hollanders* hen alle Verhinderingen deeden, welken zy konden doen. De Generaal, geſtoord door deeze Kunſtenaarye, daagde hen, om eenig Ding te bewyzen 't welk zy voorgaven; en beval hen, hunnes Weghs te gaan. Evenwel, om allen grond van Verdenkinge wegh te neemen, bood hy aan, op *Laboan Java* te gaan ankeren: daar hy, niets van hunne Beweegingen beſpeuren, nog Seinen in hun Nadeel maaken konde.

(1) Een *Téken, dat de* HOLLANDERS (voegd 'er de Schryver tusſen in) *Verſchil met ons zogten.* Inderdaad, hunne Handelingen te *Amboina*, begonnen met Verklaaringen.

---

§. VI.

De Hollanders *noodzaaken den* Engelsſen, *te vertrekken. Deezer t'Huiz-reize.*

'S NAMIDDAGHS, den 18, zonden de *Hollanders*, eenigen hunner voornaamſte Hoofden aan Boord. Deeze vroegen eerſt vriendelyk, Of hy in zyn voorig Beſluit, van hier te laaden, volhardde? Hebbende ge-antwoord, Ja! verzogten zy hem, te beſluiten, in Vriendſchap te vertrekken. Hy antwoordde, dat de Spéſeryen nu gereed zynde, hy hoopte binnen twintig Dagen wegh te gaan. Veele Rédenen vielen onderling voor. Maar, toen zy zagen dat hy onbeweeglyk was, léverden zy hem een Geſchrift, van hunnen Vice-admiraal en Raad, waarin zo menigte Onwaarheeden als Régelen waren. Zie hier, 't Afſchrift.

Brief van den *Hollandſen Vice-admiraal.*

„ DEN *Generaal, Mr.* William Keeling, *is bekend, dat onze Afgezondenen* „ *hem hebben aangebooden: ingevalle 't hem goed dacht, aan ons overtedraagen,* „ *den Schulden dien hy onder den* Bandaneren *heeft uitſtaan, en dan in Vriendſchap* „ *met zyn Schip van de Rée vertrekken ('t welk hy zelf, bevoorens, gedeeltelyk* „ *aan eenigen van ons gemeld heeft): dat wy bereid zyn, daarover met hem te* „ *handelen. En on-aangezien deeze rédelyke Voorſtellinge, van ons, aan hem* „ *gedaan is, om Verſchil te vermyden, heeft echter de gemelde Generaal geweigerd, dezelfde te aanvaarden: niettegenſtaande wy genoegſaame gelegenheid* „ *hebben, om hem te beveelen, met zyn gemeld Schip te vertrekken, van deeze Rée* „ *en onze Vloote, buiten bereike van 't Geſchut van 't Fort* Nasſau. *En op dat de* „ *gemelde Generaal kan weeten, de Rédenen die ons daartoe beweegen, hebben wy* „ *dezelven, in 't breede, als volgd, voorgedraagen.*

„ DE

„ De Eerwaarde-Admiraal, *Pieter Willemz. Var Hoef*, den 8 *April* 1609, KEELING. 1609.
„ geankerd hebbende, met zyne Vloote, in de Eilanden van *Banda*, en
„ daar berigt wordende, van den Kooplieden der vereende *Ooſt-ind. Komp.*,
„ dat zy daaghlyks door den Inwoonderen van *Banda* geperſt, en gequeld
„ wierden; en daarbenevens dikwyls wierden ontbloot, van hunne Lákenen
„ en Koopmanſchappen, welken dezelfde tot zulken Pryze naár zig namen,
„ als 't hen behaagde, betaalende daarvoor wanneer, en in die'r voegen,
„ als 't hen goed dacht: waar door zy verſchuld raakten, aan de algemeene
„ *Ooſt-ind. Komp.*, meêr dan 20,000 Reaalen van Agten, zonder voornee-
„ men zig daarvan te quyten. En vorder, dat onze Leggers, hebben geleefd
„ in eenen zeer onzékeren Toeſtand, zynde daaghlyks in vreeze, dat dezelf-
„ de hunne Vernielinge te wege zouden brengen: gelyk zy maar weinige
„ Jaaren geleeden deeden, hebbende onzen Kooplieden vermoord, en
„ anderen gevangen; en, volgens hunne Gewoonte, Heidenen daarvan
„ gemaakt.

„ Deswegens was voorgemelde Admiraal bewoogen geworden, door
„ alle vriendelyke Middelen, een Kaſteel of Fortresſe te bouwen (1) op
„ dat onze Leggers en Koopmanſchappen, in beter verzékeringe mogten
„ zyn, beide tegens den *Portugeezen* en allen anderen Vyanden. 't Welk
„ by den meeſten, der voornaamſte *Oran Kayas*, toegeſtemd zynde, hebben
„ wy daarop voortgevaaren, eene Fortresſe te leggen, op 't Eiland *Neyra*.
„ Deeze Fortres omtrent half volbouwd zynde, heeft de bovengemelde Ad-
„ miraal *Var Hoef*, eene overeenkoomſte te wege gebragt, met den voor-
„ naamſten *Oran Kayas*, en Raad van 't Eiland *Banda*, verzameld met hem
„ en anderen van den Raad, te *Ratu*: alwaar dezelfde met hen zyn getree-
„ den, in een vriendlyk Verdrag en Overeenſtemminge. Ten dien einde,
„ heeft de gemelde Admiraal benoemd, den Fiskaal der Vloote, benevens
„ anderen van Aanzien, om als Gyzelaars te *Keyakke* te blyven: op dat zy-
„ lieden, met te minder Vreeze of Bedwang, by hen mogten vergaderen.

„ Ingevolge van dien, begaf zig de Admiraal, met veelen van den
„ Raad, en eene Bende Soldaaten, den 22 *Mai* 1609, naâr *Ratu*, de ge-
„ ſtelde Plaatsſe der By-eenkoomſte. Daar zynde, quam een *Bandaner*, uit
„ de Boſchen. Deez zeide hem, dat de *Oran Kayas*, en andere Hoofden
„ der Eilanden, in de Boſchen by de hand waren: maar zo bevreeſd waren,
„ voor den Soldaaten, dat zy niet by hem durfden koomen; en deswegens
„ baden, dat hy en zyn Raad by hen koomen wilden? Dit deed hy, laa-
„ tende zyne Soldaaten, op de plaatsſe der By-eenkoomſte. Zynde onder
„ hen gekoomen, vond hy de Boſchen krielende van gewápende *Zwarten*,
„ *Bandaners*, en *Oran Kayas*; die hen aanſtonds omringden, en zonder
„ veel Woorden, verraaderlyk en trouwloozlyk vermoordden: geevende,
„ aan elk onzer Bevelhebberen, niet min dan 20 Wonden. Deeze Liſt hen
„ gelukt

(1) Hoe 't bouwen van dit Fort den Inwoonderen aanſtond, verklaard het voorgaande. Behalven dat, zy ontheiligden daarmede, hunne Grafſteden: een h atelyke Verafgryzinge, aan den *Bandaneren*. Hoe waarſchynlyk is 't, dat deeze een Fort wilden toeſtaan, om hunne Vryheid te boeijen; en dat, by hunne Offerplaatsſe, om hunnen Godsdienſt te ontheiligen! Hunne volgende Tégenſpartelingen, konnen des Leezers aanmerkinge opwekken. *Purchas.*

KEELING. 1609.

„ gelukt zynde, vielen zy aanſtonds, op de Bende Soldaaten: meenende „ hen insgelyks te behandelen. Maar deeze, ten deele uit vreeze en dugtende eenige Verraaderye, zig op hunne hoede gehouden hebbende, hielden ſtand tegens den Vyanden: die, ten laatſte, zig zo zy beſt konden „ op de vlugt begaven, met verliez van eenigen hunner Voornaamſten, en „ zig te *Kayak* bergden. Hier vermoorden zy, den voorgemelden Fiskaal, „ met den overigen der Gyzelaaren; benevens verſcheiden anderen, van ons „ Volk, die in de Boſchen wandelden, om Kókos-Neuten te verzamelen: „ in zo verre, dat ter deezer Gelegenheid, meêr dan 40 van ons Volk, „ vermoord zyn door de *Bandaners*, tegens hunne Eeden en Beloften. Welke Bedryven ons noopen, alle moogelyke Wraake te neemen, op deezen „ verraaderſen en onmensſelyken Eilanderen; en ons dwingen, deezen „ bloedigen Oorlog te voeren (1). ——— *Zy beſluiten dus.*

„ WY beveelen, uit kragt van onze Kommisſië en Patent van zyne „ Prinsſelyke Excellentie, den voorzeiden Generaal, zig met zyn Schip te „ begeeven, van onze Rée en Vloote, en buiten bereik van 't Geſchut der „ Fortresſe *Nasſau*, binnen den tyd van vyf Dagen, na dato deezes. En, „ in zo verre als wy, door kragt van Wâpenen, het Eiland *Nera* hebben „ veroverd, pretendeeren en houden wy, de Réen daartoe behoorende, „ als de Rée van *Labatakka*, enz., onder ons Gebied te zyn; en willen niemant toeſtaan (geduurende onzen Oorlog met den *Bandaneren*) aldaar te „ ankeren.

„ ALDUS gedaan, vaſtgeſteld, en volſtrektelyk beſlooten, by den Vice-admiraal en het overige van den Raad, in 't Schip *Hollandia*, op de Rée „ van *Banda*, den 28 (*) *Juli* 1609.

„ SIMON JANSZ. HOEN. *Jakok de Bitter. Henrik van Bergel. Jan Kornelisz. Wyſt. William Jakobſz. Simon Martens. Rufger Tomasſen. Marlahen*, 1609. *Peter Bahuec*, 1609. *Willem Vandervort*, alias, „ *Secret* ".

's Generaals antwoord.

DE Generaal gaf daarop kortelyk, by Monde, ten antwoord. Dat hy, op zodanige wyze, zyn vertrek van hier niet konde verantwoorden, zyn Laading nu gereed zynde; en dat hy, ten minſte tot hy daartoe anderzints dan met Woorden gebooden wierd, daar wilde blyven ankeren, tot hy gelaaden was, 't geen voor 't langſte binnen 25 Dagen zoude wezen. Zy voegden hem daarop toe, Dat deeze hunne Aankondiging aan hem, voldoenend was. Waarop hy antwoordde, dat voorbaarige Mensſen dikwyls dreigden te doen, 't welk zy nimmer durfden nakoomen. Op hun vertrek, ſchoot hy vyf Stukken af.

Vordere Handeling.

DEN 19, zond hy zyne Schuit' naâr *Poeloway*, om daar eene Rée uittezien. *Van Bergel*, aan Boord koomende om de Boote te doorzoeken, verzogt de Generaal hem, aan den Vice-admiraal te zeggen, dat hy eene Faktoorye te *Poeloway* wilde

(1) „ Hier volgden veele Vooronderſtellingen, van den Byſtand aan den *Bandaneren*, „ door *Engelsſen* Invloed, Krygsbehoeftens, Seinen, enz., welken ik overſla ". Deeze Woorden, in den Text gevoegd, moeten van *Purchas* zyn, die geduuriglyk zynen, met dien van den Schryver mengd.

(*) Deeze Daghtékening, moet een Misſlag, en waarſchynlyk, gelyk boven en onder volgd, den 18 zyn.

KEELING. 1609.

wilde laaten, ingevalle van Dwang; en dat hy, zonder bedwang, niet van daar wilde vertrekken. Den 20, 's Nagts ten 1 Uure, quam de Schuit te rug, van *Poeloway*, zonder eenige Voldoeninge der Schulden, of *Inventaris* van Goederen, de voornaamſte oirzaake zyn's Schryvens. Hy, die met de Boodſchap gezonden was, bragt alleen ten antwoord, dat het Volk gewillig was om den Schulden te betaalen, ingevalle hy nog 15- of 20 Dagen konde blyven; en dat het hem, deszelfs beſte Rée te *Poeloway* aanbood. Vervolgens quamen de Hollanders, met hem, tot eenige Overeenkoomſte, belangende den tyd van zyn Verblyf, en den Schulden: waartoe hy aangezet wierd, door den *Mouſon*, en den Handel dien hy reed gedaan had.

Vrede tusſen den Hollanderen en Bandaneren.

De Vrede, tusſen den *Hollanderen* en den *Eilanderen*, wierd den 1 *Auguſti* afgekondigd. Dit was een droef Voorwendzel, voor de Breekinge van *Poeloway*, met den *Engelsſen*. De *Hollanders* zonden den Generaal eenen Krédietbrief, ter ontlaſtinge der Schulden van *Banda*, te betaalen op *Bantam*. Dien avond, ſchooten zy, 150 ſtukken Geſchuts af, in Vreugde over den Vrede. Op des Goeverneurs ernſtigen Aanzoek, ging de Generaal het *Hollands-Fort* zien. Deszelfs Vierkant, mag - - - - - Voet zyn. 't Was voorzien, met 30 ſtukken Geſchut, waaraf 8 zeer goede Metaale Halve-Kortouwen waren.

ZYNE Boot, om Goederen te haalen, den 4, heenen gezonden zynde, quam zy te rug, met eenen Bedienden van *Nakhada Guzarat*. Van dien verſtond hy, dat de *Poelowayers* beſlooten hadden, hem geene *Spéſeryen* meer te laaten toekoomen: uitgenomen, iets weinigs, om het Ongelyk, door hen den *Engelsſen* aangedaan (1) te kleuren (*). Deswegens zond hy zyne Boot' wederom, om *Brown*; en ſchoot 5 Stukken af, om zyn Volk aan Boord te roepen: de Eilanders niet beſpeurende, dat hy verſtoord was, over hunne quaade Behandelinge. Na de twéde Waarſchouwinge, quam *Brown*: maar *Spalding* niet. Deezen wilden zy niet laaten vertrekken, voor de

Vertrek der Engelsſen van Banda.

(1) 't Geen de *Poelowayers* deeden, was uit Noodzaake; en zo als de *Engelsſen* zelfs, in gelyke Gelegenheid, gedaan zouden hebben. Konde men verwagten, dat zy zig zelfs zouden laaten vernielen, of verwoeſten, om onzent wille? Veeltyds zyn evenwel uitheemsſe Volkeren, op geen béter Gronden, voor Valſch-aarts geſcholden.

(*) Hier ſchynt vorder Verhaal te ontbreeken; ten minſte, de Handelingen op *Banda* te eindigen: dewyl 't Vertrek van daar niet gemeld word, en 't vordere op *Makasſar* ſchynt te zien. Wonder, dat onze Schryvers dit van *Purchas* niet aangemerkt hebben. Maar wy mogen geene Hiſtorië overſlaan, welke de *Abt* hier op *Keelings* Rékeninge, van de Handelingen der HOLLANDEREN maakt. Hy weid 'er uit, over de bygebragte Heiligſchenderye der *Hollanderen*, van den Grafſteden der *Bandaneren*: zeggende „ dat de „ Uitkoomſte getoond heeft, dat zy hunne Gierigheid zo zeer zogten te voldoen, „ in 't plunderen der Ryke-Grafplaatsſen, als om 'er hun Fort optebouwen; dat hoe- „ wel 'er geene gemeene Grafſtede was die hen geenen Ryken Roof aanbood, dewyl „ 't gebruik voor den Armſten was, eenigen ſtukken Gouds of Zilvers met den Doo- „ den te begraven, de *Bandaners* evenwel byzonderlyk twé Grafſteden, niet min Ryk „ van Buiten als Binnen, betreurden: de eene van eenen *Raja*, Heilig in zyn Lee- „ ven: de andere, van eene jonge ſchoone *Bandaneesſe*, die haar Vaderland [als een „ andere *Judith*] poogde te bevryden, den Koning van *Makasſar* door haare Bekoor- „ lykheeden zogt te lókken en omtebrengen, dogh ontdekt, van denzelfden geponjardeerd, en 't Lyk naâr *Banda* gezonden wierd, daar men 't zelfde voorts Godtsdienſtiglyk vereerde". Een verhaal, waarvan de *Abt* maar de Rykheid der *Bandaſe Grafſteden*, behoefd te bewyzen.

KEELING. 1609. de Generaal aan den Wal quam. Deswegens zette men 't, wederom Oostwaart; en koomende wat nader aan de Stad, quam de Koning van *Makassar* aan Boord, medebrengende *Spalding*, en den drie *Hollanderen*. Deswegens was hy meêr gehouden, aan 's Konings verbintenisse, dan aan hunne Eerlykheid.

't Gewigt der *Katti*. DEN 10, woeg hy, een halfhonderd, in zyne gewoone *Bandase Schaale*. 't Woeg, 9 *Kattis* en eene halve. Hieruit blykt het, dat het *Katti* weegd, vyf Pond, vyftiend'halve Onçe Overwigt. Dus woeg hy ook, de enkelde *Katti*. Deeze maakt 5 Pond, veertien- en eene-vierde Onçe Overwigt.

Makassar. DEN 11, ankerde men, digt aan *Makassar*, op *Celebes*. Hy was zeer begeerig 'er naâr toe te gaan: in Hoope, gelyk hy berigt was, aldaar Nagelen te verwisselen voor Láken. 's Anderendaaghs, zond hy zyne Sloepe gewápend uit, om te onderzoeken, waaromtrent hy was. Men bevond, dat *Makassar* maar eenen Halven-dagh zeilens, ten Noorde leide; en dat een *Hollands-Schip*, drie Maanden geleeden, in 't gezigte der Stad vergaan was (*). Op dit berigt, verliet hy zyn Voorneemen, van 'er naâr toe te gaan.

Jakatra. MEN wierp, den 21, het Anker voor *Jakatra*. Hy vond 'er de *Banda* en de *Enkhuizen*, twé Hollandse Scheepen. Deeze, agt Dagen bevoorens daar aangekoomen, bragten den *Engelssen* (van de *Hoope*) en derzelver Goederen mede, uit *Amboina*.

Aankoomst te *Bantam*. DEN 26, koomende by den Hoek van *Bantam*, ontmoette men eene Praauwe, met *Ralph Hearne*, gezonden door Mr. *John Saris*, die gereed had, 3481 Zakken Pépers. By tyds de Rée bereikt hebbende, quam *Saris* zelfs aan Boord, in eene *Hollandse Boot*.

Feest te *Bantam*. DE Generaal zond, den 13 *September*, 25 Gewápende Mannen, op 's Konings verzoek: om hem Tydkortinge te verschaffen. Hy had, 's Nagts te vooren, zyn's Wyfs Maagdom veroverd; en dit geschiedde nu, ter Eere daarvan (†).

DEN

(*) De *Fransse Vertaaler*, doet het maar zédert eenige Dagen verongelukken, om 7 Man daarvan te laaten overblyven en aan *Keeling* te doen bergen: ten einde daarvan te gemaklyker, eene Historie van hunne Gevallen te konnen t'samenstellen, hier op uitkoomende. „ Dat *van Cingel*, de Stuurman, bevoorens met 5 anderen in *Siam* ge„ smeeten, en aldaar 't uitterste Gevaar geloopen had; dat die hem berigtte, dat de „ *Portugeezen* in *China* gehaat waren, wegens hunne *Minnaaryen* en Voortplanting van „ 't *Kristendom*: terwyl 'er de *Hollanders* wel gezien waren, *om datze voor zig zelfs leef*„ *den en elk de Zorge voor zyn Gemoed overlieten*; en dat men, om den *Chineezen* te behaa„ gen, nog *Trotsheid*, nog *Minnaaryen*, nog iver ten *Godtsdienst* moest bezitten.

(†) De *Abt* laat niet na, onder anderen, dit Tafereel op 't leevendigst optetooijen: Hy zegt „ dat de Stryd en de Overwinning in duister gebleeven zouden zyn, ingevalle „ de Schryver [*Keeling*] daar niet byvoegde, dat de Gewoonte der *Indiëse Vrouwsper*„ *soonen* was, 't Eerste-gunstbewyz der Liefde langen Tyd aan hunnen Mannen te „ betwisten. Dat die Aangenaame-oorlog, somtyds Weeken lang duurd; en, gelyk „ de Glori der Vrouwen is denzelfden lange uitte-rekken, dat de Mans zig ter Eere „ stellen, dien te eindigen". Hy voegd 'er by „ dat *Keeling* (van den Koning ge„ vraagd, wat hy begeerde, voor 't Vermaak 't welk hem de Krygs-oeffeningen zyn's „ Volks gegeeven had) de schoone Koninginne verzogt te zien: om in *Europa*, de „ Faame van haare Verdiensten en Bevalligheeden te verbreiden. Dat hy 't aanstonds „ verkreeg; dat zy Doghter een's *Raja* was; en wézenlyk de Liefde des Konings, „ door

DEN 23, nam de *Hektor* in, 4900 Zakken Pépers. De General ſtelde voor, de Faktoorye te *Bantam* te veranderen. 't Wierd toegeſtaan. Hy régelde deeze, den 27. *Auguſtyn Spalding*, wierd ten Faktoor aangeſteld, op 50 Pond Sterling, in 't Jaar. De overigen waren, by de Maand, als volgd. *Francis Kelly*, Wondheelder, 45 Schell.; *John Parſons*, 30; *Robert Neal*, 29; *Auguſtyn Adwell*, 24; *Etheldred Lampre*, en *William Driver*, elk 20 Schell.; *William Wilſon*, 22 Schell.; *William Lamwell*, en *Philip Badnedg*, elk 16; *Franciſco Domingo*, 12 Schell.; *Juan Seram*, en *Adrian*, Mr. *Towrſon* 's Jongen, elk 10 Schellingen in de Maand. Hy huurde ook, zes Perſoonen, om met hem naâr *Engeland* te gaan. Twé Dagen daarna, régelde hy, met veel Moeite, de Zaaken belangende de Tollen, met den Goeverneur. Den 30, wierden de Zaaken der Maatſchappye, van *Saris* aan *Spalding* overgedraagen: die begeerig was, der *Hollanderen* Moedwil en Haat tegens den *Engelsſen*, zorgvuldig te draagen, en deswegens weinig met hen te doen wilde hebben.

KEELING. 1609.

De Faktoory veranderd.

DE Generaal nam, den 2 *Oktober*, afſcheid van den Gouverneur; en verzogt zyne Gunſte, voor den Faktoor. Deeze beloofde 't, met veel ſchyn van Oprechtheid. 's Anderendaaghs, ging hy aan Boord.

t'Huiz-reiz.

DEN 1 *November*, had hy, in 24 Dagen, omtrent 650 Mylen van *Bantam* geloopen. Zy waren, op 25 Graaden, Zuiderbreedte. De Naalde week, 24 Graaden af. Den gantſen Dagh, van den 29, hadden zy eenen harden Wind. Deez ſtiet tegens den Avond uit, van 't Noorde in 't Weſt-Zuidweſte, tot eenen Storm, die den gantſen Nagt en volgenden Dagh aanhield. In deeze Gelegenheid, zo alsmede bevoorens, vonden zy, eene Waarneeminge van *Linſchoten* waarachtig te zyn: naamelyk, dat in 't gemeen, als eenige Ooſtlyke-Wind koomt ten Noorde, ingevalle 't dan koomt te régenen, draaid hy aanſtonds rond in 't Weſt-Zuid-weſte, en zet zig daar. Zy waren, op 32- en eenen Halve-graad, Zuid, toen de Storm hen overviel; en hadden, omtrent 30 Graaden Afwykinge, en hooger.

Aanmerking over den Wind.

DEN 8 *Deſember*, vielen zy, vroeg 's Morgens, benevens *Tierra de Natal*, eenigzints 6 Mylen- af ten Weſte. Hier was de Afwyking, omtrent négend'halve Graad. 's Middaghs bevond men zig, op 31 Graaden 27 Minuuten Breedte: houdende 't Zuid-Zuid-ooſt, de Wind Zuid-weſt, onder laag Zeil. Zy ontmoetten, eenen *Hollander*; en verſtonden van hem, dat de *Erasmus* (een Schip van de Vloote, die op 's Generaals eerſte koom-ſte

Tierra de Natal.

„ door haare Schoonheid verdiende. Dat zy niet Bruiner was, dan men gemeenlyk „ in *Portugal* is: met Oogen vol ſchitterend Vuur, benevens eene eele en loſſe Ge- „ ſtalte. Dat de Koning op haare Houdinge, en den Zwier haarer Gang, byzonderlyk „ gezet moet geweeſt zyn: dewyl hy haar eenige Keeren rond, voor *Keeling* liet doen". Jammer is, dat hy niet liever, deeze aanlokkelyke Byzonderheeden, met Preuven ſterkt, dan die op Rékeninge van *Keeling* te zetten; zo als ook 't geene hy 'er op laat volgen, „ dat de *Hollanders*, over dat Gunſtbewyz des Konings, zo nydig op den *Engelsſen* wa- „ ren, dat zy, nog dien zelfden Avond, twiſt met deezen zogten, en Gevegt aan- „ gingen, waarin een der hunnen ſneuvelde. Dat L'HERMITE, die de *Hollandſe Faktoo-* „ *rye* nog beſtuurde, 't Ongelyk moeſt bekennen; en met *Keeling* maatrégelen beraam- „ de, om zulke Ongevallen voortekoomen". Hoe 't zy, onze *Engelsſe-Keeling* weet 'er niets van; zo min, als dat „ de meeſte *Engelsſen* der Faktoorye, Vrouwen des Lands „ genomen, en Kinderen daarby gewonnen hadden": gelyk 'er de *Abt* byvoegd.

KEELING. 1609.

ſte te *Bantam*, van daar uitgeloopen was) zeer Lék op Zee, en van de anderen verlaaten was geworden. Dat het toen, naâr 't Eiland *Mauritius* was gezeild; dat het daar de Goederen ontlaaden had, met 25 Man om dien te bewaaren; en dat die, nu, in dit Schip waren. Daarbenevens, dat op *Mauritius* twé Havens waren: de eene genoemd, de *Noord-weſtelyke*, op wat minder dan 20 Graaden leggende; de andere, de *Zuid-ooſtelyke*, op 20 Graaden 15 Minnuten. Dat men 'er, alle ſoorten van Verversſingen vond: als Viſch, Torteldulven, en Gevogelte, in menigte; Geiten, nieuwlyks door hen daar gebragt, in rédelyk getal; ook Varkens, en de Oord zeer gezond. Dat het Eiland, tusſen de 30- en 40 Mylen omtreks heeft; en de *Afwyking* aldaar, 21 Graaden Noord-weſtelyk was. Dat zy in *Mai* van *Bantam* vertrokken, en in eene Maand, *Mauritius* bereikten. Dat zy hier vyfd'halve Maand gebleeven, en 't zedert 6 Weeken verlaaten hadden: in welken Tyd zy, 17 Dagen, met tégenwinden hadden geworſteld.

Berigt van 't Eiland Mauritius.

Kaap das Agullas.

DEN 22, bevond men zig, op de Breedte van 35 Graaden 28 Minuuten; en binnen 7 Mylen, ten Zuid-ooſte, van Kaape *das Agullas*. Deeze verheft zig, als twé Eilanden. Maar, nader koomende, ſchynt zy drie Eilanden te zyn. Twé Baaijen, ten Noorde, maaken drie heldere Hoeken, laag, en rond gelykende. Omtrent 7 Uuren 's Avonds, peilde men; en men had 77 Vadem Waters, Moddergrond. Op 't meeſt was men, 5 Mylen Zuid, van den Wal; en, volgens des Schryvers gisſinge, naauwlyks tien ten Weſte bereikt hebbende, van derzelver Banke. Hy nam den Ondergang der Zonne waar, en vond weinige Afwykinge, hebbende 28 Graaden en eene-halve (Zuid- ten Weſte) *Azimuth*. De Breedte was, omtrent 35 Graaden 26 Minuuten.

Berigt voor de Zeilinge aldaar.

JEMANT, naâr Huiz zeilende, op deeze Kuſte geen Weêr bequaam ter Waarneeminge aantreffende, 't zy van de Breedte of Afwykinge, kan 't waagen ſtoutlyk te zeilen, op 60 Vadem Waters en Schulpgrond. Als hy den Grond modderig vind, is hy zeer na aan Kaape *das Agullas*. Grond verliezende, tot 120 Vadem Lyns, dan mag hy beſluiten, dat hy de gemelde Kaape voorby is: behoudens, dat hy zy, binnen de Breedte van 36 Graaden.

DEN 23, ſtuurde men, den gantſen Nagt, Weſt- ten Noorde en Weſt-Noordweſt, met eene frisſe Ooſtlyke-koelte. In den Morgenſtond, zeilde men, in 't Gezigt van 't Land, 't geen Hoog was, op omtrent 8- of 10 Mylen afſtand. Tegens den Middagh, was men na aan *Kaape de Goede Hoop*: tusſen deeze en Kaape *das Agullas*, had men 't, in 17 Uuren afgelegt. Men droeg het, tot op 3 Mylen van 't Suikerbrood: houdende af- en aan, den gantſen Nagt.

Kaap de Goede Hoop.

MEN bequam, den 28, met de *Hollandſe Boot*, 6 Schaapen, van 't Eiland: de vetſte, welken de Schryver immer zag. Van het eene was de Staart, 28 Duim breed, en woeg 35 Pond. De Generaal verkreeg ook, van den *Hollander*, een Groot-mars-zeil, waaraan hy grootlyks gebrek had: waarvoor hy hem, een Briefje op de Maatſchappye gaf, groot 12 Pond 12 Schellingen. Heel gereed was deez ook, in andere opzigten, om zyn gebrek te vervullen. Hy nam vette Schaapen, die op 't *Pinguin-Eiland* gelaaten waren, en zette 'er mageren, in de plaatsſe. Ook liet hy 'er eenen Brief, van zyne Aankoomſte en den Toeſtand zyn's Volks, gelyk anderen bevoorens

rens deeden (*). Nota. Zo lang hy hier gelegen had, was de Wind, Weſtlyk en Zuidlyk; en de twé voorige Tyden, dat hy 'er in 't zelfde Saiſoen was, zeer ſtormig, uit den Ooſte. Keeling, 1610.

Den 10 *Januari* 1610, ging men van daar, onder Zeil. Men liep door den Zuider-Keerkring, den 20. De *Hollander* quam aan Boord, en bleef 'er ten eeten. Toen hy weêr afging, vereerde men hem, met drie Schooten. Den 30 zag men, *Sᵉ. Helena*, hebbende 66 Mylen Weſt geſtuurd, in die Breedte. Aan de Noord-weſt zyde ankerde men, eene Myle van den Wal: Noord-weſt van de Kapelle, op 22 Vadem, Zandgrond. 't Eiland mag leggen, 270- of 280 Mylen, ter Weſt-waart van de Kuſte van *Afrika*. Men was verpligt, het digt onder 't Hoogland te houden, om Grond te bekoomen: zynde de Bank ſcherp af, en geene Ankering daar buiten. Eiland *Sᵉ. Helena.*

Den 9 *Februari*, zette men 't van daar, naâr Huiz. Men had 'er aan Boord bekoomen, ter Verversſinge, 19 Geiten, 9 Varkens, en 13 Speenvarkens. 't Eiland *Aſcenſion* zag men, den 16: zynde 7- of 8 Mylen, Weſt-Zuid-weſt van hen. 's Morgens, den 28, de Wind Weſtelyk en 't Weêr zeer fraai zynde, zette men 't naâr den *Hollander*: die een Sein, van zyne Fokkemaſt had gedaan. Hy zeide, dat hy maar 8- of 9 Man over-eind, de reſt ziek, en 46 Dooden had. 't Is aanmerkelyk, daar hy had aangebooden, den *Hektor*, in Gelegenheid, met 10 Man en meêr ten dienſte te konnen wezen, dat zy nu zodanig afgedroopen waren: terwyl de *Engelsſen* zig in zulken goeden Welſtand bevonden, en geen enkeld Man verlooren hadden. Evenwel konden deeze niemant miſchen, en waren zeer ſlek. De *Hollander* was hiervan ook overtuigd, en vergde niet, dat de *Engelsſen* hem langer by zouden blyven houden: maar verzogt, dat zy dien zyner Landslieden, welken zy konden ontmoeten, van zynen droeven Toeſtand kennisſe mogten geeven, om alle mooglyke Hulpe te konnen bekoomen? Deswegens vervolgde de Generaal op 's Volks ernſtig Verzoek, behalven meêr andere Rédenen, zynen koers: 't zeer ſmertende, dat het buiten zyn Vermogen was, hem te helpen. Dit geſchiedde, op de Breedte van 45 Graaden, 46 Minuuten. De *Hollander* in groote Zwaarigheid verlaaten.

Den 1 *Mai*, had men ſchoon Weêr, met Zuid-weſten Wind: Breedte, 49 Graaden 13 Minuuten. Den volgenden Morgen, woei 't eenen harden Storm, uit den Zuide: die hen uit hunnen koers joeg. Tegens den Nagt, preiden zy eenen *Lubekker*, die hen zeide, dat *Scilly* Ooſt- ten Noorde van hen droeg, 38 Duitſe Mylen, uitmaakende 50 Mylen. Zy gaven hem Berigt, van 't in Nood zynde Schip. 's Morgens, den 9, had men *Beachy* ten Noord-Noord-ooſte, op drie Mylen afſtand. Omtrent den Ondergang der Zonne, liet men 't Anker vallen, in *Duins*. Aankoomſt, in *Duins.*

(*) De *Franſe Vertaaler*, doet het *Keeling* op den Rotzen ſchryven: om hem daar te doen leezen, de Klagten van een *Portugeez-Schip*, 't geen op 7 Man uitgeſturven, met deezen manmoedig, naâr *Mozambique*, in Zee geſtóken was; en dus den vroomen *Hottentotten* op 't ruuwſte afteſchilderen: ter oirzaake zy geen 7- of 8 Man, ten Matroozen, den *Portugeez* wilden byzetten, om zyne Reize te vervorderen. En dit was op de Rotze gehakt, ter Waarſchouwinge aan elk, die daar in gelyken Ramp verviel. Maar *Keeling* zegt 'er niets van.

Tafel

Keeling.
1610.

TAFEL van BREEDTENS

	Gr. Min.		Gr. Min.
Rée van *Sierra Leona*. . . .	8-36 N.	*Zout-Eiland*, in de *Straat Sunda* .	6- 6.
——— Afwyking, Ooſt . .	1-50	*Nosſaferes*.	5-30.
Twé Eilandjes.	23-37 Z.	Eiland *Mauritius*, Noord-weſtlyke Haven, wat minder dan	20-00.
——————— Afwyking, Ooſt- of .	15-30 15-26	——— Zuid-ooſtlyke Haven. .	20-15.
Eiland by *Priaman*	4- 2.		

VI. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *David Middleton*, naâr *Bantam* en den *Molukkos*, A°. 1607.

Inleiding.

MR. *David Middleton*, was Kaptyn van den *Conſent*, een der drie Scheepen, behoorende tot Kapt. *Keelings* Vloote. Maar, dewyl hy 't eerſt' vooruit liep, en den anderen twé op de Verzamelplaatsſe niet aantrof, wendde hy vorder en deed de Reize alleen. De *Conſent*, gelyk wy uit den Tytel zien, was een Schip van 115 Ton.

---

§. I.

Uit- en t' Huizreize.

Middleton.
1607.
Uitreize.
Saldanna-Baai.

MEN ging van *Tilbury Hope*, den 12 *Maart*, 1607. In de Baaije van *Saldanna* ankerde men, den 16 *Juli*. Al 't Volk was, in goeden welſtand: uitgenomen een, die 's Daaghs te vooren, uit den Maſt, doodgevallen was. De Kaptyn ging, den 21, naâr 't *Pinguin-Eiland*, drie Mylen van de Rée. Men zag 'er, eene verbaazende menigte Zeekalven [of Robben] en Pinguinen: wel 500 Pinguinen dreeven in een' School, en 1000 Robben leiden te ſamen op Strand. Dit Eiland is niet boven drie Mylen lang, en twé breed; maar, volgens des Schryvers meeninge, is 'er geen Eiland in de Wereld, daar meer Vogels en Robben zyn. Behalven Pinguinen, zyn 'er wilde Ganzen, Eendvogels, Pelikaanen, en verſcheide ander Gevogelte. Hebbende eenig Vee gekogt, en zig verfriſt, verlieten zy in den Morgenſtond, den 30, de Rée van *Saldanna*, al 't Volk gezond zynde. Zy waren gedwongen, zonder hunnen Admiraal en Vice-admiraal te vertrekken; en, niet zéker van hunnen Aankoomſt aldaar zynde, ſtelden zy hunnen Koers, met ſlappen Wind, naâr *Madagaskar*. 's Namiddaghs, ten drie uure, bequamen zy, eene friſſe Koelte, uit het Zuid- ten Weſte. Zy liepen

Vertrek van daar.

MIDDLETON. 1607.

liepen derd'halve Wagt, Zuid-ooſt. 's Nagts, ten 10 uure, droeg *Kaap de Goede Hoop*, Noord. Dien gantſen Nagt woei 't zeer ſterk, met hooge Zee. Van Midnagt, tot 's anderendaaghs 's Middaghs, liep men 29 Mylen. Deezen gantſen Dagh had men, zeer aangenaame Koelte, ſomtyds met Régen; en men quam, 4 Mylen van de Kaape. Den 1 *Auguſti*, met zeer ſchoon Weer, ſomtyds Koelte en ſomtyds Stilte, zette men 't, twé Wagten Zuid-ooſt- ten Ooſte; en drie Wagten, Ooſt- ten Zuide: met veranderlyken Wind, uit den Zuide en Zuid- ten Ooſte. 't Schip liep, omtrent 21 Mylen, op 55 Vadem, Kaap *das Agullas* ten Noorde; en men was toen, op 35 Graaden 22 Minuuten, Breedte.

Madagaskar.

DEN 27 *Auguſti*, houdende 't Ooſt- ten Zuide, zag men *Madagaskar*, omtrent 6 Mylen af: toen hield men 't, Noord- ten Weſte. 's Middaghs bevond men de Breedte, 24 Graaden 40 Minuuten; en de Afwykinge, 's Nagts, 16 Graaden 23 Minuuten. Men ankerde, den 30, in de Baaije van S^t^. *Auguſtyn*, op zévend'halven Vadem, zwaare Steengrond. Zy waren genoodzaakt, 't Lywaarts te houden, zynde naár 't ruimſte van de Rée, bevoorens zy 'er konden oploopen: uit Réden van eene groote Bank, ſtrekkende van de Baaije. Toen quam men in, digt by den Wind: hebbende gehad, 7, 6, en 5 Vadem Waters, den gantſen Wegh over. Zeer gunſtig quam men, voorby de Bank'; en men reed op de Rée, hebbende de Bank' en twé Eilanden, in den Wind van hen. De Kaptyn ging, den 31, met Mr. *Davis*, in de Lange-boot', om de Eilanden te bezien. Men peilde, digt by de Bank'; en men vond, 6 Vadem. Een deezer Eilanden, is zeer klyn, gelyk eene Zandbank'; de ander, omtrent eene Myl in de Lengte, en Eene-halve in de Breedte. Op 't eerſte is niets; en, op 't laatſte, maar een weinig Hout.

Baai *St. Auguſtyn.*

Vertrek, van daar.

DEN 1 *September*, bewoog men zig, drie Mylen van de voorgaande Plaatsſe (daar 't zeer vuil was) binnen twé Mylen van den Mond der Riviere: reidende nu op zesd'halven Vadem, zeer vaſten Grond. Men had een der Kábels, in 't ligten van 't Anker verlooren (*).

DEN 7, van Hout en Water voorzien zynde, vertrok men, met ſchoone Koelte, uit het Ooſt- ten Noorde. In 't uitloopen hield men, Weſt en Weſt- ten Noorde, tot men van de Banken vry was. Vier Geiten, drie Schaapen, en eene jonge Koe, voerde men op Zee mede. Groote menigte van Schaapen en Runderen, had men 'er, ten klyne Pryz'. Men bevond deezen Dagh de Breedte, omtrent 3 Mylen van 't Eiland, voor de Baaije van *St. Auguſtyn*, 23 Graaden 48 Minuuten. Na zy van de Banke vry waren, die ten Noorde van 't Eiland legt, gingen zy wegh, Zuid- Zuidweſt en Zuid- ten Weſte. Den 11, hield men 't langs den Wal, tot Midnagt. Toen beſpeurde men ſchielyk, voor den Boeg, eene groote Bank! 't Bronsſen der Zee waarſchouwde hen, voor zy die zagen: dus vielen zy aanſtonds over. 's Middaghs, bevond men de Breedte, 25 Gr. 22 Min.

Eiland *Ingana.*

DEN 12 *November*, zag men 't Eiland *Ingana.* 't Is omtrent 5 Mylen lang; en legt, Ooſt- ten Zuide en Weſt- ten Noorde. 't Ooſt-einde, is t' Hoog-

(*) De *Abt*, die MIDDLETON daareven eenen misnoegden *Hottentot* uit de Baaije van *Saldanna* liet inneemen, om deezen voor Tolk op *Madagaskar* te doen ſpeelen; doet nu hier den Inwoonderen op den *Engelsſen* vallen, en deezen zig dapper verweeren, met *Davis*, aan 't Hoofd.

MIDDLETON. 1607. 't Hoogste-land; en 't Westerdeel, vol Boomen. De Breedte is, zesd'halve Graad; de Afwyking, 4 Graaden 13 Minuuten. Hebbende den Wind in 't West-Noord-weste, gingen zy zonder afbreuke, Oost- en ten Zuide, en Oost-Zuid-oost: met lustigen Wind, maar veel Régen. De volgende Morgenstond ontdekte hen *Sumatra*, omtrent vier Mylen van hen af zynde. Men ankerde, den 14, diep in den Namiddagh, op de Rée van *Bantam*.

Koomst te *Bantam*. DEN Kooplieden vond men daar, in volle Gezondheid, en alle Dingen in goede schikkinge. De Kaptyn ging, den volgenden Dagh, naâr den Wal. Hy sprak 'er, met Mr. *Towrson* (1) raakende 't vorder gebruik van 't Schip. 't Yzer en Lood, 't geen het overgebragt had, wierd aan Land gebragt. Na men 't Schip gekalfaat, en de Goederen nevens de Kooplieden ingenomen had, voor den *Molukkos*, zette men 't Zeil, den 6 *Desember*, met weinig Wind. Koomende van de Rée, ankerde men, dien Nagt, in 't gezigt' van 't Hoogland van Bantam. Den volgenden Morgen gingen zy voort, met schoonen Wind, loopende voorby menigte Eilanden en Gronden. Sommige Nagten, zeilden zy; en anderen, leidden zy onder Zee. Régen, Donder en Blixem, waren hen niet vreemd, in dit Werelddeel.

1608. De *Molukkos*. *Met het begin van* Januari 1608, *quamen zy, in de* Molukkos. *'t Overige deezer Maand, en de gantse volgende, wierd verspild, in wederzydse Onthaalen en Beleefdheeden, met den* Spanjaarden *en den* Moluksen-Vorsten. *De* Spanjaards *durfden hem den Handel niet toestaan, voor de Landvoogd daartoe Oorlof verleend had. En deeze wilde het niet doen, voor de* Engelssen *hen, in hunne strydigheeden met den* Hollanderen, *eenigen soort van Dienst deeden; of dien ten minste lieten blyken, met hunne Scheepen ter grooter Ontzachlykheid te verzellen. De Kaptyn, daarentegens, weigerde zulks volstrektlyk: als tegens zynen Lastbrief zynde. Onderwyle, dreef hy afzonderlyken Handel, met het Volk, by Nagt; en, 's Daaghs, maakte hy zig vrolyk, met den* Spanjaarden. *In den Beginne van* Maart, *liet men hem, ten ópen Handel toe. Maar, weinige Dagen naderhand, wierd dit Verlof wederom ingetrokken; en hem bevolen, te vertrekken. Dus ligtte hy, den* 14 Maart, *het Anker, en ging t' Zeil: handelende een weinig, by den Wegh* (2).

Straat van *Bangaya*. DEN 23 *Maart*, zynde in de Straate van *Bangaya*, sloeg de Kaptyn voor, Water inteneemen. Een *Indiaan* quam met eene Praauw', haastelyk van Land, aan 't Schip. Hy nam aan, hen by zeer goed Water te brengen. Deswegens liet men 't, naâr de Oost-kuste doorstaan; en zette het, op 60 Vadem Waters. Daar liep een vreezlyke Stroom. Terwyl men de Boot' uit-

(1) By de Afreize van *Scot*, ten Opper-Faktoor gelaaten. Zie hiervoor, pag. 70.

(2) Dit *Art.* is dus, in 't *Cursyf*, by *Purchas*. Deeze berigt, aan 't einde daarvan, zynen Leezer „ dat hy 't verkort had, gelyk hy elders in zulke Zaaken heeft „ gedaan, welken hy dacht verveelende te zyn". 't Ongeluk is, dat hy dikwyls Dingen aanzag, als verdrietig, die inderdaad het Nutste, zo niet behaaglyk zyn. NB. Desniettegenstaande, doet de *Fransse Vertaaler* (die overal meêr Berigt van geeft, dan onze Schryvers van hunne eige *Autheurs* en Zaaken hebben konnen ontdekken) in dat zelve *Art.*, aan *Middleton* omschryvinge van Feesterye doen, en hem zeggen: „ dat de *Spanjaards* geene *Ren-* en *Theaterspelen* spaarden, om den *Molukzen Adel* tot „ zigte trekken; en dat 'er geene vergelyking was, in den Geest van eenen *Moluksen-* „ *Vorst*, tusfen eenen SPANJAARD rykelyk gekleed die *galante Feesten* gaf, en tusfen den „ HOLLANDSEN KOOPMAN, die onder een Kleed zo grof als zyne Gedaante en Manie- „ ren, met niets anders bézig scheen, dan met zyne Koopmanschappen en Réke- „ ningen ".

MIDDLETON. 1608.

Ververſſing aldaar.

uitzette, met Tonnen, verkogt de *Indiaan* eenige verſſe Viſch, voor Porſelyne Schotels, zeer goed koop. 's Nagts bragt het Scheepsvolk Water, maar met veel moeite, zynde 5 Mylen van de Plaatsſe daar men lag. 's Anderendaaghs, ging men meêr Water haalen. Met het aanbreeken van den Dagh, quamen de Eilanders, van beide Sexen, met meêr dan 100 Praäuwen; en bragten overvloed, van zeer goeden Viſch, beide gedroogd en verſch, alsmede Gevogelte, Vette- en Magere Varkens, en verſcheide ſoorten van Wortels en Vrugten. Zy verkogten het, voor grof Wit-Láken en Porſelyn, alles zeer goed koop. 't Schip krielde van hen, den gantſen Dagh: zulks het Volk, bywylen, zig niet keeren konde.

Geſchenk van den Koning.

'S NAMIDDAGHS, zond de Koning, den Kaptyn eenige Vrugten; en *Irea Pote*, om te drinken: een ſoort van Water, dus genoemd. De Kaptyn zond daartegens, ter dankzegginge, eene ryke *Pintado* aan den Vorſt. Toen vertrok de Boodſchapper, met alle de anderen. 's Nagts, omtrent 10 Uuren, 't Anker ligtende, braken de Tanden der beide Stuurboord-ankers. Toen zeilden zy voorts, met zeer ſlappen Wind. Ten laatſte, bemandde men de Lange-Boot; en liet het Schip, den gantſen Nagt ſleepen. Zy zouden anderzints, met deeze Stilte, meêr ter Lywaart gedreeven zyn, dan zy in drie Dagen, zonder eenen friſſen Wind, zouden hebben konnen opzeilen: zo ſterk gaat 'er de Stroom.

De Koning aan Boord.

DEN 19 *April*, zond de Kóning van *Boeton* (1) wederom, eenen zyner Broeders: om te zien, wanneer de Kaptyn hem begeerde aan Boord te ontfangen? als zeer begeerig zynde, hem en 't Schip te zien: dewyl hy veel van *Engelsſen* gehoord, maar nimmer eenen beſchouwd had. De Kaptyn antwoordde, dat hy, met zyne jégenwoordigheid, zeer vereerd zoude wezen. Weinig daarna, quam de Koning, in zyne Korakora, ten minſte geroeid door 100 Riemen. Zy voerde, 6 Metaalen Stukken; en had, omtrent 400 gewápende Mannen aan boord. Vyf andere Korakoras verzelden hem; waarin, ten minſt', 1000 Man was. De Kaptyn zond *Francis Kelly*, den Heelmeeſter, als eenen Gyzelaar, gelyk men voor 's Konings zekerheid vroeg. Deez quam daarop, aan Boord. De Kaptyn ontfing hem hoffelyk; en onthaalde hem, op 't beſte 't geen in 't Schip was. Vervolgens vroeg hy, wat de Koning te verkoopen had? Deez antwoordde, dat hy had, Pérelen, Schildpad-ſchaálen, en inlands Stóf (gelyk men meende) van geſtreept Kottoen: maar, dat hy daarvan niets mede had gebragt, dewyl hy om Vermaak uit was, en niet meende eenig Schip te ontmoeten. Dogh, ingevalle het den Kaptyn behaagde, naâr de Stad *Boeton* te gaan (maar omtrent eenen Dagh- en Nagtzeilens van hier zynde) dat hy dan groote menigte Pérelen, en andere Dingen zoude zien, welken hy te verkoopen had. Hy voegde 'er by, dat hy, wyl hem de Plaats onbekend was, eenen Loots wilde zenden om 'er hem te brengen (*).

IN

(1) *Buttone*, by den Schryver; *Bouton*, en *Button*, by anderen: zynde een Eiland, aan 't Zuid-ooſte van 't Eiland *Celebes*. Men moet 'er onder verſtaan, 't Eiland waarvan zo even geſproken is: zynde 't waarſchynlyk, dat *Purchas* vergeeten heeft, het aldaar uittedrukken, behalven, dat hy 'er nog iets van den Text zyn's Schryvers, ſchynt overgeſlagen te hebben.

(*) De *Franſſe Vertaaler*, weêr beter berigt, dan onze Schryvers uit *Purchas* hebben konnen verkrygen: doet, onder anderen, *Middleton* zeggen „ dat de Koning ver„ maak nam, door zynen Tolk, hem alle de *Omſtandigheeden* zyn's Huuwlyks te ver„ haalen

MIDDLETON. 1608.

Zy Besluiten naâr *Boeton* te gaan.

In overweeginge, dat het niet uit den Wegh naâr *Bantam* was, vond men goed deeze vriendlyke Aanbiedinge te omhelzen. De Kaptyn beschonk hem, met een Musket, een Zwaardt, en eene Pintado: benevens Dankzegginge, voor de Eere van zyn Bezoek aan Boord. Hierop antwoordde de Koning, dat hy toen niets by zig had, waardig den Kaptyn aangebooden te worden: maar dat hy zyne Vriendschap, voor zyn Vertrek zoude beantwoorden. Hy noopte hem, terzelver Tyd, twé Stukken van hun Stóf aanteneemen. De Kaptyn ontfing dien, met veel Dankzegginge. 's Namiddaghs, omtrent drie uuren, nam de Koning afscheid. Hy zond hem ook aanstonds, den Lootz. 's Nagts zond hy ook eene Korakora, om te zien of hy ergens Gebrek aan had, met eene Geit aan den Kaptyn; en om hem, naâr *Boeton* te verzellen. Men ging toen heenen, met klyne Koelte: maar 's Nagts was 't stil, en het Ty tegen. Overzulks ankerde men, op 22 Vadem: om niet agter-uit te dryven. 's Morgens, ging men weder t' zeil'.

De Bottelier, by eenen anderen Koning op de Kust'

De Bottelier, daaghs te vooren aan Land gezonden, quam den 21 weder te rug, met Hoenderen, en Kókos-neuten. Hy verhaalde, dat de *Indiaanen* hem by eenen Koning gebragt hadden (*), die deswegens zeer verheugd was geweest, als nimmer eenen *Engelsman* gezien hebbende. In den Drank vond hy hem, zwelgende met zyne Edelen. De Muuren van 't Vertrek waren behangen, met Menssenhoofden, dien hy in den Oorlog gedood had. De Bottelier bleef 'er, maar weinig: hy nam zyn Afscheid, en quam wederom in de Korakora, aan welkers Boord hy, den gantsen Nagt lag. 't Schip ankerde, deezen Nagt, op 20 Vadem Waters, de Plaats geene Halve-myle breed zynde.

Koomst te *Boeton*.

Den 22, in den Morgenstond, zeer weinig Wind zynde, lieten zy 't Schip boegseeren, van hunne Lange-Boot', door de Straate; en, toen hen 't Ty diende, kreegen zy zulken Vaard, dat zy omtrent elf uuren ten anker quamen, op 25 Vadem waters, omtrent anderhalve Myle van *Boeton*. Daar wagtte men 's Konings koomste af; en men zond naâr den Wal, om versse Visch voor de Maats te koopen. 's Anderendaaghs 's Middaghs, quam de Koning van achter den Spiegel opdaagen. Omtrent 40 Korakoren verzelden hem, roeijende rond-om 't Schip, aartig opgeschikt met hunne Vlaggen en Wimpels. Vervolgens roeiden zy, naâr de Stad. De Kaptyn begroette hem, met eene lossinge van Musketterye, en van zyn Geschut. Daarna deed hy, zyne Lange-Boote bemannen; en wendde, daarmede, met Mr. *Siddal* en zyne Volgers, naâr *Boeton*. De Koning verwelkoomde hem insgelyks, met zyn grof en klyn Geschut. Hy betuigde, dat zyn Hart nu gerust was, zedert hy den *Engelssen* gezien had: beloovende, den Kaptyn alle Vriendschap te doen, die in zyn vermogen was. De Kaptyn nam, met Dankzegginge, voor deeze keere, zyn Afscheid. Hy ligtte 's Morgens 't Anker, om 't wederom te laaten vallen, op 27 Vadem Waters, een Halve-myle van den Wal.

Handeling aldaar.

Den 24, 's Morgens, quam een *Javan Nakhada* aan Boord, hebbende eene Jonk' op de Rée, gelaaden met Nagelen, uit *Amboina*. Mr. *Siddal* sprak

„ haalen, en welken *Minnekryg* hy had moeten voeren, om 't Genot zyner Vrouwe „ te hebben ".

(*) *Purchas* tékend op de Kant „ de Koning van *Cobina* ".

ſprak met hem; en hy bood den Kaptyn, zyne gantſe Laadinge aan (*). De Koning deed den Kaptyn verzoeken, by hem te ſpyzen. Hy verzogt hem, zig te voegen, naâr de nederige-wyze zyn's Lands. Want, hun Eeten wierd aangerigt, in groote Houte-Schótels, digt toegedekt met Dekkleeders. De Koning, de Kaptyn, en Mr. *Siddal*, aten te ſamen. Daar was Overvloed van Spyze. De Drank was *Jera Pote* (1). Dezelfde was, zeer zoet en aangenaam; en de Koning zeer vrolyk (†). Na de Maaltyd, had men eenige Rédenkaveling', raakende den Nagelen, welken men zoude ontfangen. De Koning beloofde, 's Anderendaaghs aan Boord te zullen koomen; of iemant der zynen te zullen zenden, om Staalen der Lákenen te zien. Toen keerde de Kaptyn, met veel Danzegginge, te rug. MIDDLETON. 1608.

DEN 25, quam 's Konings Oom, aan Boord, om 't Schip te zien. Hy wierd vriendlyk onthaald. Vervolgens quam 's Konings Broeder; en bleef, by den Kaptyn, ten Eeten. De Koning quam zelfs niet, gelyk men verwagt had. Hy zond zynen Zoon, en den Lootz. Zy bezagen 't Láken; en 't ſtond hen heel wel aan. Maar 's Anderendaaghs, vervoegde zig de Koning, aan Boord, met zynen Zoon. Zy bleeven by den Kaptyn, ten Eeten; en wierden rykelyk vergaſt, De Koning was zeer vrolyk; en begeerig, om eenigen Dans te zien. Sommigen Matroozen deeden 't, voor hem. Hy ſchiep veel behaagen, zo in den Zwier als in de Muziek. Tegens den Nagt, zond 's Konings Oom, aan den Kaptyn, vier vette Varkens. De Koning eenes nabuurigen Eilands, quam den 27, met zyn Wyf, in zyne Korakora, en bezag het Schip. Men konde hen niet beweegen, om aan Boord te koomen. Bezoek, van den Koning.

'T SCHIP was ondertusſen vollaaden, met Nagelen, ter deezer Plaatsſe van den *Javaanen* gehandeld. De Kaptyn kogt ſommige Slaaven, van den Koning. Een van deezen, ſloop 's Nagts uit des Kaptyns Kooi, ſprong in Zee, en zwom aan den Wal. *Auguſtyn Spalding*, hun *Jurabasſa*, wierd den volgende Morgen, door den Kaptyn, naâr den Koning gezonden, om hem daarvan te verwittigen. De Vorſt zond hem, aanſtonds, eenen anderen. 't Schip vollaaden.

NA de Stad *Boeton*, met drie Stukken, vaarwel gezegt te hebben, ging men den 2 *Mai* t'zeil, naâr *Bantam*. 's Anderendaaghs, had men de Straate van *Celebes*, in 't gezigt'. Men ankerde voor *Bantam*, op de Rée, den 22. Hier vonden zy geene *Europeſe Scheepen*; en alleen vier Jonken, uit *China* gekoomen, met Taf, Damaſt, en andere Koopmanſchappen. Koomſt te *Bantam*.

DEN

(*) Dit's al, wat het *Oirſprongelyk* daarvan zegt. Maar de *Franſſe Vertaaler* vaard hier, onder den Naam van Mr. *Siddal*, hévig uit, tegens den Staat der *Vereenigde Nederlanden*. Hy doet hem zeggen „ dat de Koning van *Engeland* de Zorge van den „ Koophandel aan zynen Onderdaanen liet, en zyne Kragten alleen gebruikte, om „ zig in EUROPA te doen Eerbieden: in plaatsſe, dat de *Hollanders*, maar eene *Maat-* „ *ſchappye van Kooplieden* zynde, naâr geene andere Glorie dingende, zig gantſelyk „ naâr dit enkeld Voorwerp keerden ".

(1) Bevoorens genoemd, *Irea Pote*.

(†) De *Abt*, die niets te zwaar vind, ſtóffeerd hier de Eetzaale met die bloedige Mensſenhoofden, dien de Bottelier daareven, volgens *Purchas*, by den Koning van *Cohina* gezien had: hy doedze zelfs, door den Koning, aan *Middleton* vertoonen, met behaaglyk Gelaat.

MIDDLETON. 1608. t'Huiz-reize.

DEN 15 *Juli*, na de Kaptyn en Kooplieden hunne Zaaken verrigt en Affcheid genomen hadden, draaide men 't Roer naâr *Engeland*, na hunne lange en verdrietige Reize. En om, insgelyks, des Leezers lange en verdrietige Reize te vermyden (zegt de Schryver, of Verzamelaar) is 't overige deezer t'Huiz-reize overgeflagen: in plaatsfe waarvan, wy eene Tafel, van 't Daghverhaal deezes Schips, van den *Lizard* tot *Bantam*, hebben gevoegd, zodanig als het door *John Davis* gedaan was (1).

BREEDTENS.

	Graad.	Min.
Eiland, voor de Baaije van St. *Augustyn*, . . .	23 -	48. Z.
Eiland *Ingana*.	5 -	30.
——— ——— Afwyking.	4 -	13.

(1) Wy vinden evenwel zodanige Tafel in *Purchas* niet, nog geene Réden bygegebragt, waarom die achter gelaaten is, na gezegt te hebben, dat men't 'er zoude invoegen. De *Davis*, hier en bevoorens in deeze Reize gemeld, vooronderftellen wy dezelfde te zyn, die met Sir *Edward Michelburne* ging, en eenige Zee-aanmerkingen heeft uitgegeeven, gelyk bevoorens aangeroerd is geworden, p. 71.

VII. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *Alexander Sharpey*, in 1608. Zynde de *vierde*, gedaan voor de OOST-IND. MAATSCHAPPYE.

SHARPEY. 1608. Inleiding.

TOT deeze Reize wierden, twé zwaare Scheepen gebruikt. De *Afcenfion*, Admiraal, wierd gevoerd door *Alexander Sharpey*, Generaal; en de *Union*, Vice-admiraal, Kaptyn *Richard Rowles*, Luitenant-generaal. Dewyl deeze Scheepen van malkaar raakten, by *Kaape de Goede Hoop*; en de *Afcenfion* verging, in de Baaij' van *Kambaye*: zo konnen zy gezegt worden, twé onderfcheide Reizen gedaan te hebben. Ook ontmoeten wy, twé onderfcheide Verhaalen daarvan.

DAAR zyn twé byzondere Berigten, van de Reize der *Afcenfion*. Het eene is gefchreeven, van Kapt. *Robert Coverte*, 't welk wy den Leezer hier geeven; 't ander, van *James Jones*, die daaraan volgd. Een derde was 'er, gefchreeven van *Henry Moris*, te *Bantam*, uit Monde van *William Nichols*, een der Matroozen. Maar 't Gedeelte der Zeetogt, algemeenlyk 't zelfde zynde met dat van *Jones*, is door *Purchas* ter zyde gefteld. Deez heeft alleen behouden, zyne Reize te Lande, van *Suratte* langs de Landftreeke van *Mafulipatan*, in de Baaije van *Bengale*, die eene Plaatfe onder den Landtogten vereifcht: on-aangezien zyne Aanmerkingen over den Wegh, zo wel als zynen Overtogt van daar tot *Bantam*, 'er in zeer weinige Woorden vervat zyn.

'T VERHAAL van Kapt. *Coverte*, is by *Purchas* niet: die het overfloeg, gelyk hy ons verhaald, om dat het in Druk was (1). Maar, dit is een onvoldoende Réden: dewyl hy menigten anderen heeft ingevoegd, die zig bevoorens

(1) PURCHAS '*s Pilgr*. Vol. I. p. 235.

voorens in Druk bevonden. Ook zyn klyne Verhandelingen daartoe bequaamer, dan wyd-uitgebreidde, behoudende 't Geheel te ſamen. Deswegens heeft *de Bry*, de Waarde van dit te beter gekend; en 'er eene *Latynſe Vertaalinge*, met Plaaten, in zyne Verzamelinge van gegeeven (1). Het is getrouw. *Purchas* heeft 'er een Uittrekzel van gemaakt, in zyne *Pilgrimage* (2): maar 't is zeer gebrekkig, en enkeld van zyne Land-reize. SHARPEY. 1608.

DEEZE Reize, gedrukt te *Londen* A°. 1612, in Q°., vervat 68 Bladzyden, behalven den Opdragt en den Tytel (3) die op 4 meêr beloopen. Zy is opgedraagen, aan *Robert*, Grave van *Salisbury*, Lord Groot-Theſaurier van *Engeland*. Hy zegt daarin alleen, aan dien zynen Voorſtander, dat hy, na de Schipbreuke der *Aſcenſion*, den Oever bereikt hebbende met 74 anderen, alleen de Eenigſte onder hen was, die zodanige *wanhoopige Onderneeminge* durfde waagen, gelyk van by Lande t'Huizwaart te reizen. Alsmede, dat alles 't welk hy verhaald, waarachtig is: betuigende, dat hy niets ſpreekt, dan van 't geene hy gezien of geleeden heeft.

WY zullen, ter deezer Plaatsſe, enkeld een Uittrekzel geeven, van des Schryvers Reize tot *Kambaye*; en, in plaatsſe van zyne t'Huizreize, door *India*, *Perſië*, en *Turkeije* (die onder de Landreizen gevoegd zal worden) zullen wy laaten volgen, *Jones* Verhaal, van zyne eige te Rug-reize, uit *Kambaye* naâr *Engeland*, ter Zee.

DEEZE Reize maakt Eiſch, op twé Ontdekkingen. De eene, aangaande de Heerſchappye des *Grooten Moguls*, gelyk uit des Schryvers Tytel blykt: on-aangezien Kaptyn *Hawkins* het hem heeft afgewonnen. De andere is, de Ontdekkinge der *Roode-Zee*, door den *Aſcenſion*, gelyk 't gemeld word, in den Tytel van *Jones* Verhaal, by *Purchas* (*).

(1) *Indiæ Orient.* Part. XI., p. 11. (2) Lib. V., c. 7., §. 5, p. 259.

(3) De Tytel loopt dus. *Een getrouw en byna ongeloofſyk Verhaal, van eenen* Engelsman, *die Schipbreuke geleeden hebbende, met het goede Schip genoemd de* Aſcenſion, *in* Kambaye (*'t uitterſte Deel der* Ooſt-indiën) *te Lande reizde, door veele onbekende Koningryken en groote Steden. Met eene byzondere Beſchryvinge, van alle die Koningryken, Steden, en Volkeren; gelyk mede, een Verhaal van hunne Voortbrengſelen, en wyze van Koophandel, en, in wat Jaargetyden, deeze daar 't meeſt in Gebruik zyn: getrouwelyk bygebragt. Met de Ontdekkinge van eenen grooten Keizer, genoemd den* Grooten Mogul: *een Vorſt, tot heden, aan onzen* Engelsſen Land-aart *onbekend. Door Kaptyn* ROBERT COVERTE. London, *gedrukt by* William Hall, *voor* Thomas Archer *en* Richard Redmer, 1612.

(*) De *Franſe Vertaaler*, die deeze Dingen veel verſmakt, maakt daartusſen zyne Aanmerkingen. Hy zegt „Dat de *Portugeezen* en *Spanjaarden*, veele Havens, Steden, „ en Landſtreeken, onder hunne Mogendheid, door Liſt of door Geweld gebragt had„ den; en dat de *Hollanders* hen reeds, daarin, navolgden. Dat de *Engelsſen*, in te„ gendeel, zig alleen aan den Koophandel bepaald hebbende, daarvan nu de Ongele„ genheid ondervonden: ſtaande hunne *Komptoiren*, ter Genade der Plaatsſe daar zy „ geveſt waren, en zelve van den *Europeaanen*. Dat zy niet meêr weêrhouden kon„ den worden, door de Angſtvalligheid van geen Geweld in den *Ooſt-indiën* te willen „ pleegen, nog de Landen van anderen te vermeeſteren: daar zy ter zelver tyd, in „ *Amerika*, menigte Bezittingen door dat Middel veſten". En wy ſtaan hem dit toe: behoudens, dat hy zynen Landsgenooten, den *Fransſen*, en hunne Bezittingen in *Amerika*, daar van niet uitſluit. Maar, 't geen hy 'er op doet volgen „ dat het Voorbeeld „ van anderen, hunne eige Handelingen op andere Plaatsſen, de Eere, 't Belang, „ en alles den *Engelsſen* bragt, om zig over hunne voorige Grondrégelen te beklaa„ gen, en ernſtelyk te doen denken, eenen anderen Wegh inteſlaan"; 't geen hy op deeze *Reize* overbrengt, en ſtoutlyk voorgeeft (op Naam der *Engelsſen*) „ dat dit „ gedaan wierd *op Bevél van Plaatsſen uittezoeken, voor zodanige te maake Bezittingen*": ſtryd met de klaare Waarheid deezes Verhaals.

§. I.

SHARPEY.
1608.

§ I.

Uit-reize, *tot den Eilanden* Komora.

Uit-reize.

MEN verliet *Plymouth*, den 31 *Maart* 1608. Zulk een ſchoone Wind diende hen, dat zy zig, den 10 *April*, aan de *Salvages* bevonden, zynde omtrent 500 Mylen van daar. Den volgenden Morgen quam men, in 't gezigte van *Groot Kanarië*. By 't werpen van 't Anker, deed men eenen Schoot, om eene Boote aan Boord te doen koomen. Maar de *Spanjaards* vreezden, dat zy een Gedeelte van een Eſquader van 12 *Hollandſe-Scheepen* waren, welke gezegt wierden, dien Wegh-uit te zullen koomen. In ſteê, van naâr hen te zenden, trokken zy, van binnewaarts, 150 Man te Péérde en te Voete t'ſamen, ter verdédiginge der Plaatsſe. Ook wilden zy niet anders gelooven, tot twé der Faktoors naâr den Wal wendden, èn den *Spanjaarden* berigtten, dat zy *Engelsſen* waren, alleen daar gekoomen, om ſommigen Noodwendigheeden inteneemen. Den volgenden Morgen, ſchoot men, volgens Gewoonte, een ander Stuk af. Deswegens zond de Goeverneur der Stad, eene Boot', om te zien, wat hen ontbrak; en toen dit verklaard wierd, bequam men ten antwoord, ingevalle men niet op de Rée quam, dat hy hen niet helpen konde. Evenwel verkreegen de Faktoors, onder Eede onderzogt geweeſt, de Vryheid voor eene Boot': om naâr Welbehaagen aan Boord der Scheepen te gaan, en derzelver Noodwendigheeden te vervullen. 't Geen hen 't meeſt verwonderde, was 't gedrach van twé Scheepen op de Rée, by hunne Vlaggen bekend, *Engelsſen* te zyn: die de trouwhartigheid niet hadden, hen te onderrigten, van de Gewoontens deezes *loozen beeſtigen Volks*, gelyk de Schryver den *Spanjaarden* noemd. Ter deezer Gelegenheid, merkt hy verder aan, indien een Schip buiten de Rée legt, dat niemant, on-aangezien 't hunnen eigen Land-aart toebehoord, aan Boord van 't zelfde mag gaan, zonder Verlof van den Goeverneur en Raad.

Kanariëſe-Eilanden.

Voorraad daar ingenomen.

GEDUURENDE vyf Dagen verblyfs aldaar, quamen ſommigen van hen daaghlyks aan Boord: eetende en drinkende met den *Engelsſen*, op eene onverzaadlyke-wyze. De Goeverneur bequam ook een Geſchenk, van twé Kaazen, eenen Ham, en- 5- of 6 Tonnetjes ingeleide Oeſters. Hy ontfing 't, zeer dankbaarlyk; en zond in de Plaatsſe, twé- of drie Geiten en Schaapen, met meenigte Uijens. Men nam 'er in, Vers-water, en Kanariwyn; Marmelaade van Queen, tot 12 Stuivers 't Pond; klyne Tonnetjes Succaade, tot 3 Eng. Schellingen het Tonnetje; Oranje-appelen, Limoenen, Citroenen; en uitmuntend wit Brood, toegemaakt met Anys-zaat, by hen genoemd, *Nonnebrood*.

Mayo.

'S MORGENS, den 18 *April*, ging men t'Zeil, met ſchoonen Wind, die aanſtonds weer viel, en hen tot den 21 belemmerde. Toen ſtiet een friſſe Wind uit, zulks zy, den 27, te *Mayo* ankerden, zynde omtrent 300 Mylen van de *Kanariën*. Men beſloot, te *Bonaviſta* Vers-water inteneemen. Dus ankerde men daar. Maar, men bevond het, 2- of 3 Mylen Landwaarts in, en

Bonaviſta.

en niet zuiver te zyn: dus men zig vergist vond. Dogh daar waren, andere goede Noodwendigheeden. Twé Négers gaven te kennen, dat men 'er zo veele Geiten voor niet konde bekoomen, als men wilde; en men bequam 'er dus, omtrent 200 Stuks, voor beiden Scheepen. Zy verhaalden ook, dat 'er maar 12 Man op 't Eiland, en zulk een menigte Zouts was, groeijende uit den Grond, dat men 'er beide de Scheepen mede konde laaden, ingevalle men 't begeerde. De Schryver zag het: 't was uitmuntend wit Zout, zo helder als hy ooit in Engeland had gezien. SHARPEY. 1608.

AGT Mylen van *Mayo*, is 't Eiland St *Deago* [*S[t]. Jago*]. Den 4 *Mai*, verliet men *Mayo*; en men liep, den 20, door de *Linië*, omtrent 348 Mylen daarvan gelegen, gelyk de Schipper, *Filip de Grove*, in zyn *Journaal* zette. Te *Saldania* quam men, den 4 *Juli* (1). Al 't Volk was gezond: uitgenomen twé Man, een weinig aan 't Scorbut zynde, dogh dra hersteld wordende. Den zelfden Dagh had men 't gezigt, op de KAAPE, 15- of 16 Mylen daarvan. *Saldania.*

ZY ververſten hen daar, uitneemend. Omtrent 400 ſtuks Vee, zo Osſen, Stieren, Schaapen, als Lammeren, bequamen zy 'er; alsmede Gevogelte; en menigte van verſcheide Viſch, met Vers-water. Op een Eiland, genoemd *Pinguin*, 5- of 6 Mylen van Land, is overvloed van Vogelen, deszelfden Naams, en on-eindig getal Robben. Van den laaſtgemelden, vulden zy twémaal hunne Boote, en maakten 'er Lamp-olie van. Ook namen zy 'er 20 vette Schaapen af, daarop gezet door de *Hollanders* van eene Pinnasſe, welke zy 200 Mylen van de Kaape ontmoetten. Zes Kalvers lieten zy 'er voor, in de Plaatsſe.

OP hunne Aankoomſte, begonnen zy hunne Pinasſe optezetten. Den 5 *September*, lieten zy haar, in 't Water loopen. Zeven- of agt Dagen naderhand, was zy uitgeruſt en zeilvaardig.

DE Inwoonders van *Saldania* zyn, een beeſtelyk Volk, voornaamlyk in hun Eeten. De Schryver heeft gezien, dat zy 't Gedarmte en 't Ingewand aten, met Vuiligheid- en al. Daarenboven, de Robben welken de *Engelsſen* in de Riviere hadden geworpen, na deeze daar 14 Dagen in gelegen hadden, namen zy en atenze: onge-acht dezelfde verrot waren, van Wurmen grimmelden, en onlydelyk ſtonken. Veelerly ſoorten van Wilde Dieren, zag men 'er. De Inwoonders vermangelden Struis-eijeren, en Véders; benevens Pennen van Yzer-varkens. Greetig zynze, op Yzer: ſchattende oude Stukken van dit, boven Goud en Zilver.

MEN ging, den 20 *September* t'zeil'. 's Nagts, zynde 't zeer duiſter en winderig, verloor men den *Union*, en de Pinasſe, genoemd de *Goede Hoop*. Omtrent 5 uuren 's Avonds, had de *Union* zyne Vlag uitgeſtóken: tot wat Einde, wiſt men niet. Den gantſen Nagt lei men, onder Zee. Men liet het, den volgenden Dagh doorſtaan. Met veel veranderinge van Wind en Stiltens, quam men, den 27 *Oktober*, op 26 Graaden, de Hoogte van S[t]. *Laurens*. Met dergelyk Weêr, den koers houdende, ontdekte men, den 22 *November*, twé- of drie klyne Eilanden; en 's Middaghs een ander, genoemd *Gomora* [*Komo-* Vertrek vandaar. De *Union*, en de Pinas, verlooren. Eilanden *Komora.*

(1) Vervolgens word gezegt, dat het den 14 was. *Jones* zegt, het den 13 te wezen.

SHARPEY. 1608. [*Komora*]: een zeer Hoog Land. Den 24, de Boot' naâr Land gezonden hebbende, ontmoette men 5- of 6 Mannen, des Lands, die eenige Vrugten verkogten.

DEN volgenden Dagh, de Boot naâr Land gezonden zynde, onderschepte deeze, twé Visſers. Hen geen Geweld aan doen willende, vertoonde men hen een Mes- of twé. Dit deed hen, naâr de Boote ſpoeden. Men bragt hen, aan Boord van 't Schip; en behandelde hen, zeer vriendelyk. Den eenen ſchonk men, eenen Tulband, om dien om zyn Hoofd te doen; en den anderen, een Muddetjes Flesje met Brandewyn: waarna men hen liet vertrekken. By gebrek van Wind, liet men zig, den 25, door de Pinasſe, tusſen de twé Eilanden Boegſeeren. 's Avonds quam men aan den Wal, ten anker, op 17- en 20 Vadem Waters.

's Konings Vriendelykheid.

MEN zond, den 26, de Boot' naâr den Wal, met Mr. *Jordan* de Faktoor, en een Geſchenk aan den Koning. Hy ging 'er alleen naâr toe, behoudende maar eenen Gyzelaar- of twé, in de Boote. 't Beſtond, in een paar Mesſen, eenen Lap (of Tulband) eenen Spiegel, en een' Kam: t'ſamen waard, omtrent 9 Gulden. De Koning ontfing 't, met eenige Verontwaardiginge: naauwlyks daarop kykende, gaf hy 't eenen zyner Edelen. Evenwel zeide hy, aan den Brenger, als de Generaal aan Land wilde koomen, zoude dezelfde hebben, al 't geene 't Land voortbragt. Ook boog hy zeer vriendelyk, tegens hem, by 't neemen zyn's Afſcheids. 't Is waarſchynlyk, dat de Koning, na *Jordan* wegh was, 't Geſchenk beter aanzag. Want, 's Namiddaghs, zond hy den Generaal, eenen vetten jongen Os. De Brengers wierden begiftigd, met een paar, Stuivers Mesſen. Daarmede verbeelden zy zig, Koninglyk beſchonken te zyn. Den volgenden Dagh, ging de Generaal, met 12 der zynen, te Lande. Hy voerde eene klyne Verſnaperinge met zig: naamelyk, een' Dooz' Marmelaade, een Tonnetje Sukkaade, en wat Wyn. De Koning raakte 'er niet aan: maar zyne Hovelingen, aten en dronken 'er van. Na 't Banket, had de Generaal eenige Onderhandelinge, met den Koning, door 't Middel zyn's Tolks: aangaande hunne Gebrekkigheeden. Daardoor vernamen de *Engelsſen*, dat hy eenigen Ommegang met den *Portugeezen* had: welker Taale hy, een weinig konde ſpreeken. Den 28, had de Koning beſlooten, aan Boord van den *Aſcenſion* te koomen: maar, zyn Tolk verhaalde den Generaal, dat de Raad en 't Gemeen het niet wilden dulden. Tegens den Nagt, ging Kapt. *Coverte*, naâr den Wal, daar de Matroozen bézig waren, met Houthakken; en keerde, met de Boote te rug.

's Konings Staatſi.

DE Schryver ging, den 29, weder naâr den Wal, met den Schipper, Mr. *Tindall*, Mr. *Jordan*, en alle de Trompetters. Zy wierden, aan de Waterzyde, door den Tolk ontfangen, die hen by den Koning bragt. Hy was toen by zyn Paleis; en boog zig, op hunne naderinge, zeer hoffelyk. Voor Lyfwagt, om zyn' Perſoon, had hy 7- of 8 Man, met Mesſen van eenen Voet lang, zo breed als Bylen, en zeer ſcherp: behalven veelen, die in gelyker voegen vooruit, andere die achter hem gingen, ter zyner Verdédiginge.

Geſchikt Volk.

DIT Volk ſchynt beleefd, vriendelyk, en eerlyk, tegens Vreemdelingen te zyn. Een Matrooz had zyn Zwaardt vergeeten; en een der Inwoonderen, vond het. Hy bragt het, den Koning. Deez, beſpeurende dat het

van

van den Vreemdelingen was, zeide hem, dat hy ter dood gebragt zoude worden: ingevalle 't bleek, dat hy 'er anders aan quam, dan hy verklaarde. 's Anderendaaghs, weêr aan den Wal koomende, bragt 's Konings Tolk het Zwaardt; en verhaalde, wat zyne Majeſteit in deeze Gelegenheid gezegt had. Daar ſchynt ook, eene zeer goede Form van Regeeringe, onder hen te wezen. Wanneer zy zig onderling 's Morgens ontmoeten, ſchudden zy de Handen, en ſpreeken tegens malkaâr. De *Engelsſen* hielden dit, voor vriendlyke Groete. SHARPEY. 1608.

ZY zyn zeer Zédig en Zuinig; zwaar van Léden; en zeer welgemaakt, van Geſtalte: beide, Mans en Vrouwen. *Mahometaans* van Godtsdienſt zynze. Bykans gaanze Naakt: enkeld winden zy, eenen Tulbant om 't Hoofd, en bedekken hunne Schaamte, met een ſtuk Linnen. De Vrouwen draagen, een ſtuk Linnen over de Borſt', 't geen tot den Midde reikt; van den Midde, tot even onder de Knie, hebben zy een Rokje; daarover, om den Midde, draagen zy eene rei Biezen, neêrwaarts hangende. 't Staat haar zeer wel. Alle gaan zy Barrevoets: uitgenomen de Koning, die een ſoort van Voetzoolen aan heeft. Hy draagd, een Witte-gewerkte Mutz, Netwerk; en eenen Scharláken-Rok, met Mouwen: maar los om, en ópen van vooren. Ook had hy een ſtuk Linnen, om zynen Midde; en een ander, vlak neêrhangende, van zyne Schouderen tot zyne Voeten. Geſtalte en Kleedy.

DE *Engelsſen* kogten 'er, Kokos-neuten, waarvan ſommige zo groot als een's Mans hoofd. Elk had veel Water in, na maate van de Grootte; en zo veel Spyze, als voor een's Menſſe maaltyd genoeg was. Ook bragt men hen, Hoenderen, Kiekens, en Geiten; Limoenen, Rys, Melk, Viſch, en dergelyken. De *Engelsſen* gaven, voor twé Hoenderen, een's Stuivers Mes; Naaldens, gebroke Picken, en dergelyk Oud-Yzerwerk, verhandelden zy, voor Limoenen en Kokos-neuten. Vers-water is 'er ſchaars. 't Geen zy 'er hebben, bekoomen zy, uit het Zand. Zy maaken een Gat; en, zo dra 'er 't Water in loopt, ſcheppen zy 't uit, in hunne Kókos-ſchaalen, en dus drinken zy 't. Geen der *Engelsſen* wilde 'er van gebruiken: 't was dik, en modderig. Overvloedige Voorraad.

---

§ II.

Aanſlag tegens den Engelsſen, *op 't Eiland* Pemba.

DEN 29 *November*, verliet men *Komoro*. Schielyk ontdekte men, Land, den 10 *Deſember*, omtrent 3 uuren 's Nagts. Men bevond het zeer laag, omtrent eene Myle af, en met hoog Geboomte op de Kuſte. Voor de Schaduuwe der Maane, die toen ſcheen, ware het te houden geweeſt; en dus konden zy geſtrand hebben, voor men 't Gevaar ontdekte. Aanſtonds hield men af. Men meende het *Zanjibar* te zyn (1): maar vervolgens verſtond men, dat het *Pemba* was. Met den Dagh, zette men 't weêr, naâr de Kuſte. Daar Gevaar, omtrent *Pemba*.

(1) Of *Zenjibar*; by den Schryver *Zinzibar*.

SHARPEY. 1608. Daar langs schuivende, om naâr eene Haven uittekyken, wierd de Pinas, met Schipper *Elmore*, naâr den Wal gezonden, om eene bequaame Waterplaatsse te zoeken. Eenige der Inwoonderen vroegen, in 't *Portugeez*, wie zy waren? Gezegt zynde, *Engelsſen;* vroegen zy wederom, wat men daar te doen had, dewyl 't Eiland aan den Koning van *Portugal* behoorde? Men voerde hen daarop toe, dat men alleen Water quam zoeken. Daarmede, wyl 't tegens den Nagt liep, quam de Boot te rug; en 's anderendaaghs, weder daar naâr toegezonden, vond men 'er niemant. 't Schip quam vervolgens, ten Anker, by twé- drie gebroke Eilanden, digt aan *Pemba*, op de Hoogte van 5 Graaden, 20 Minuuten.

Ontmoeting met den *Mooren*. DE Pinas ging, den 12, wederom ter zelfder Plaatsse aan den Wal, met Mr. *Jordan*. Hy sprak 'er met sommigen die *Portugeez* spraken, maar dezelfde niet scheenen te zyn dien men bevoorens aantrof: want zy zeiden, de Koning was een *Malabar*. Mr. *Jordan* zeide hen, on-aangezien 't Schip *Engelsch* mogt wezen, dat hy een *Portugeez* was, en de Goederen aan *Portugeezen* behoorden. Zy verzékerden hem, dat hy aan niets gebrek zoude lyden; en zonden eenen *Moor* met hem, om hen eene Waterplaatsse te ontdekken. Deez, na een weinig zoekens, bragt hen by eene klyne Bronne, aan den Voet eenes Bergs. Hunne Water-zakken gevuld hebbende, namen zy den *Moor* mede aan Boord; en zetten hem, 's anderendaaghs, wederom om Water gaande, aan den Wal. 't Goed onthaal, deezen aangedaan, deed straks eenen anderen voorkoomen, die zeide een Edelman des Konings te wezen. Ook ging hy mede, naâr Boord; en wierd wel onthaald. Den volgenden Dagh, naâr Land gaande, beloofde hy, Hoenderen, Kókosneuten, en Oranje-appelen te zullen brengen. Hy deed het ook. Kapt. *Coverte*, met de Schipper, Mr. *Revet*, en eenige andere, gingen naâr den Wal, daar zy spyzden. Na de Maaltyd, quamen twé Jonkers te Péérde, en een *Moorsse Slaaf*, aan de Waterplaatsse, daar 't Volk bézig was de Tonnen te vullen; en vroegen, of geene van de Hoofden des Schips daar waren? *Edward Churchman* antwoordde, dat de Schipper met eenen der Koopliedén aan den Wal was: welken, indien 't hen behaagde, hy wilde brengen, om met hen te spreeken. Malkanderen ontmoetende, groetten zy onderling, na *Portugeesse-wyze*. Na eenige Woordwisselinge, vroegen de *Mooren*, wie zy waren? Men antwoordde, *Engelsſen*. Daarop voegden dezelfden toe, dat zy zeer Welkoom zouden zyn; en dat alles, wat het Eiland konde uitléveren, ten hunnen Bevéle was. Men bedankte hen hartelyk; maar men ondervond wel dra, dat deeze zoete Woorden gediend hadden, om hun verraaderlyk Ontwerp te bedekken. De *Engelsſen* vroegen, op hunne beurt', wie Zylieden waren? 't Antwoord hield in, dat de een de Broeder des Konings was. Aánstonds deed hen deez ook, eenen Zilveren-Ring zien, waarop gesneeden was, 't Getal der Dorpen en Huizen van 't Eiland. Hy zeide daar nevens: dat hy Goeverneur was, van alle deeze Plaatssen. De *Engelsſen* daarop wederom vraagende, of 'er eenige *Portugeezen* in 't Eiland waren? antwoordden zy, Neen. Zy voegden 'er by, dat zy hen verjaagd hadden: uit Oirzaake, dezelfde aldaar zig geweldig wilden vesten, en 't Volk tot Slaaven maaken. Dus hadden zy, zédert, geduurig Oorlog met hen.

MIDLERWYL quam de Pinas aan, die op eene andere Plaatsse van 't Eiland

Eiland geweest was, om Vee te handelen. Maar men had haar gepaaid, met uitstel. Zy verhaalden, daar gehoord te hebben, dat 15 *Hollandse Zeilen* korteling *Mozambique* veroverd, en allen *Portugeezen*, door de Kling' gejaagd hadden. Op dit Nieuws, 't geen van *Zanjibar* quam (een andere trek om hen te verraaden) scheenen de Jonkers verheugd. De Nagt aankoomende, sloeg men hen voor, mede naâr Boord te gaan: dogh zy bedankten, beloovende, 't 's Anderendaaghs te zullen doen. De zogenoemde Konings-Broeder quam 't ook na, den 17 *Desember*; en bragt twé anderen mede. Drie Man bleeven daarvoor, ten Gyzelaars. Men onthaalde hen, zeer gevoeglyk. De Generaal schonk den Voornaamsten, twé Speeren, met een' Kardoez Buskruit; en aan den anderen twé, eenige Klynigheeden. Messieurs *Revet*, *Jordan*, *Glascock*, en de Schryver, gingen mede naâr den Wal, om den Gyzelaaren overteneemen. Landende, met drie- of vier anderen, waagden zy 't, onvoorzigtiglyk, met hen, naâr hunne Huizen te gaan. Zy vonden 'er hunne Gyzelaars, bewaard door 50- of 60 Man: gewâpend met Boog, Pylen, Zwaarden, Beukelaars, Werppylen, en Slagzwaarden. Dezelfde wierden hen echter, overgeléverd. Zy vertrokken daarop, verzeld van 's Konings Broeder. 't Meestedeel der *Mooren* volgden hen. Zes- of zeven quamen, tot aan de Pinasse; en, hebbende hen eens bekeeken, gingen te rug naâr de anderen. De *Engelsſen* traden in de Boot'; en, op hunne Noodiging', 's Konings Broeder met hen. Aan Boord wierd hy, met zo veel Vriendschap onthaald, als bevoorens. Tegens den Avond, bood de Schipper hem, een Mes en eenige andere oude Prulleryen aan. Hy weigerde 't smaadelyk, en ging aanstonds met de Boote, te Land! Dit gaf eenigen Ergwaan; en men besloot, deswegens, voortaan beter gewâpend aan den Wal te koomen.

SHARPEY. 1608.

Veinzery van deezen.

De Lange-Boot ging, den 19, in den Morgenstond, naâr den Wal, om Water te haalen. Toen men de Tonnen gevuld had, zag men 't Schip de Zeilen uithaalen, om te laaten droogen. De *Mooren*, zig verbeeldende, dat men vertrekken wilde, quam de Medgezel van 's Konings Broeder, by den Boôtsman, en vroeg 't hem. Deez gaf hem, by Tékenen als anders, zo veel hy konde, te kennen, dat het enkeld geschiedde, om de Zeilen te verluchten. Onderwyl quam de Pinas, wel gewâpend op. Dit brak alle vordere Navraage af. Was de Pinas juist niet toegeschooten, meend de Schryver, dat zy 't Volk afgemaakt, en de Boot' weggenomen zouden hebben. De Pinas aan den Wal zynde, en 't Volk op Strand, niet ver van daar, te Wagt staande, zond de Schipper *Nikolaas White*, om die van 't Eiland te zeggen, dat de Kooplieden geland waren. *White*, voorby een hunner Huizen gaande, bespeurde het vol Volks te wezen; en daaronder, zes *Portugeezen*, in lange gebloemde Damaste-Kleederen, gevoerd met Blaauw Taf, en daar onder Witte Linne-Broeken. Vervolgens quam de Medgezel van 's Konings Broeder, en zeide aan Mr. *Revet*, dat de Kooplieden des Lands gereed waren; en dat deswegens die der *Engelsſen* op konden koomen, om 't Vee te zien. Dit Vee, bestond enkeld, in een Kalf: *White* zag niets anders. Mr. *Revet* verschoonde zig ook, en drong hen, om 't Kalf hier te brengen: zeggende, dat 'er Goederen genoeg in de Boote waren, om het te betaalen. 's Konings Broeder, toen op Strand zynde, beval eenen Néger, Kókos-Neuten te vergaderen, om aan den Generaal te

Vallen verraaderlyk aan.

SHARPEY. 1608.

te zenden; en verkoor *Edward Churchman*, om ze mede te zamelen. Zedert heeft men, van deezen, nimmer gezien nog gehoord. Toen zy zagen, dat geene der *Engelsſen* te Land wilden koomen; en dat die op hunne Hoede ſtonden, gaven zy de Leuze. Zy bloezen op eenen Hoorn. Ter zelver Stond, vielen zy op 't Volk, aan de Waterplaatsſe. *John Harrington* wierd gedood; en *Robert Buckler*, op 8- of 10 plaatsſen gewond. Nog zouden zy hem gedood hebben, ingevalle geen Musket- of twé, uit de Boote was afgeſchooten. Hierdoor, ſcheenen ſommigen van hen gewond: want zy begaven zig op de vlugt, en ſchreeuwden. *Buckler*, hoewel zwak en flaauw, quam ten laatſte by den zynen: gelyk nog twé- of drie anderen, die zig in eenen Hóllen-wegh verſchoolen hadden. 's Morgens, den 20, ging men naâr den Wal, met de Pinasſe en Lange-Boot, wel gewápend. 't Was, om den Kraanbalk te haalen: 't geen een ſtuk Houts is, waarby 't Anker opgeligt word. Een weinig daarvan daan, vond men 't Lyk van *Harrington*, gants naakt. Men begroef 't, op een Eiland, digt by *Pemba*.

De Eilanders echter, oprecht.

DE Eilanders ſcheenen, den Schryver, vriendelyk, en van goeden Aart te zyn. Want, op hunne eerſte Aankoomſte, deeden zy Téken, aan hem en anderen, om hunnen Halz te bewaaren. Men gaf 'er toen, geen acht op.

---

§. III.

Vervolg *der* Reize, *tot de* Schipbreuke, *op* KAMBAYE.

De *Engelsſen* neemen drie *Pangaias*.

DEN zelfden Dagh, zynde den 20, zette men 't Zeil; en omtrent Midnagt, was 't Schip aan den Grond, op de Banken van *Melinda*, of *Pemba*, waarvan men niet onderrigt wierd. Echter raakte men 'er wederom af. Den volgenden Morgen, vervolgde en nam men, drie klyne Schuiten, ſlegt te ſamen geſlanſt, genoemd *Pangaias*. 't Geſchiedde, voor eene andere, van Land gezonden ter waarſchouwinge, hen bereiken konde. Boven de 40 Perſoonen, bevonden zig, in de drie. Zes- of 8 der Voornaamſten, oirdeelde men *Portugeezen*; de overige wierden bekend, *Mooren* te zyn. De eerſtgemelde, waren Bleek, en Wit: veel verſchillende, van de Kleure der Mooren. Daarover ondervraagd zynde, zeiden zy, datze *Mooren* waren; en toonden hunnen Rug, al betékend met Karakters. Toen de *Engelsſen* aanhielden, dat zy *Portugeezen* moeſten wezen, antwoordden zy, dat de *Portugeezen* niet beſneeden waren.

De gevange *Mooren*, maaken eenen Aanſlag.

SOMMIGE der Matroozen ſpraken tegens hen, aangaande de laatſte Verraaderye, en den Moord hunnes Volks. Dit ſcheen hen te ontzetten; en zy ſpraken te ſamen, in hunne Taale. Den *Engelsſen* quam dit verdacht voor: deeze begonden te duchten, of zy niet wel eenen wanhoopigen Aanſlag mogten maaken. Deswegens hield de Schryver zig, onbeweeglyk, op 't Agterſchip; en gaf naauw Toeverzigt, op de Zwaarden. Deeze leidden bloot, in des Stuurmans Kooi. Daarop hadden zy ook, 't Ooge; zo wel, als op de Plaatsſe, daar Kaptyn *Coverte*, en Mr. *Glascock*, hunne Zwaarden hadden gezet: naauw acht geevende, of 't 'er hen vry wierd. *Coverte*, dit be

beſpeurende, hield zo veels te beter Wagt; en zynde alleen, op 't Agterſchip, deeden zy hem drie-viermaal Téken, by hen op den Overloop te koomen. Hy weigerde 't. Want, hadden zy zig van de Wápenen meeſter gemaakt, dan zouden zy meêr Ongeval gebaard hebben, dan zy voorts deeden. SHARPEY, 1608.

SCHIPPER *Philip de Grove*, quam daarop, op den Overloop; vroeg naâr hunnen Stuurman; en nam deezen mede, in zyne Kooi: daar hy hem, zyn Kompas toonde. Deez bekeek 't zeer ernſtelyk: na hy, van den zynen gaande, in 't *Moors* tegens hen geſproken had. De *Engelsſen* meenden, dat hy hen waarſchouwde, acht te geeven en aantevallen, zo dra hy de Leuze gaf. Gemompeld wordende, dat de Stuurman een Mes by zig had, betaſtte men hem. Maar hy wisſelde 't knaphandig, van de eene aan de andere Zyde; en ſtiet ſchielyk, daarmede, den Schipper in den Buik: waarna hy, zo hard ſchreeuwde, als hy konde. Dit was het Téken. Met eenen vielen zy aan, op den Overloop. De Generaal, Mesſ. *Glascock*, *Tindal*, en twé- of drie andere, by geval, zig met hen daar bevindende, hadden 't Geluk vier- of vyf van de ſtoutſte Schelmen, te doorſtooten; en zulken jagt onder den anderen te maaken, dat 'er ten laatſte by de 40 geveld, en de overige vermeeſterd waren. Vallen aan, en geveld.

EEN weinig voor dit gebeurde, ſtelde de Schipper den Generaal voor, eenige Erreten ('s Lands voedzel) van hen te koopen, in gevalle zy 'er eenigen hadden; en vervolgens hen te laaten vaaren, na hen wedergegeeven ware, 't geen hen ontnomen was. De Generaal dit toeſtemmende, had de Schipper den Stuurman enkeld medegenomen, om te zien of hy eenig Verſtand van de Kunſttuigen had; en hem, vervolgens, met den overigen te laaten vertrekken (1). Maar, dewyl zy verraaderlyk den *Engelsſen* aanvielen, meend de Schryver, dat men niet minder konde doen, dan hen in verdeedigingе te dooden. Evenwel ontſnapten 'er 5- of 6, en veroverden eene *Pangaia*, door hunne uitſteekende Vlugheid. Zy ontquamen 't dus, aan den Wal: konnende ſterker in den Wind zwemmen, dan de Pinas konde roeijen. In die Schermutsſelinge, wierden alleen drie der *Engelsſen* gewond: naamelyk, *Glascock*, *Tindal*, en de Schipper. Volkoomenlyk wierden zy, 'er van geneezen.

DEN 19 *Januari* 1609, beſpeurde men menigte Eilanden, door den Portugeezen genoemd *Almirante* (2). Zy zyn, ten getale van négen, en alle onbewoond, zo men zegt. Den volgenden Morgen, wierd de Pinas naar eenen van dien gezonden, om Vers-water te zoeken. Men vond het 'er niet: maar men ontmoette, overvloed van Landſchildpadden, waarvan zes aan Boord gebragt wierden. Naâr een ander Eiland zeilende, quam men 'er op 12 Vadem, ten Anker, in eene rédelyke goede Haven. Hier verfriſtte 1609. Eilanden *del Almirante*.

(1) Als dit hun Meening was, dunkt ons, dat zy 't den *Mooren* by Tyds hadden moeten bekend maaken. 't Zoude, buiten twyffel, hunnen Opſtand en de Bloedſtortinge die volgde, voorgekoomen hebben. Mensſen die in Onzékerheid zyn, vreezen altyd het ſlimſt'; en alle Aanſlagen, om Leeven en Vryheid te bewaaren, koomen ſchoon voor.

(2) By den Schryver, *Almaiſant*. *Jones* noemdze, de *Woeſte Eilanden*.

SHARPEY. 1609.

friſtte men zig, met Water, Kókos-neuten, Viſch, Palmitos, en Duiven, die 'er in grooten Overvloed zyn (*).

MEN ging den 1 *Februari* t' Zeil', tot den 19, wanneer men de *Linië* doorliep; en den 15, bevond men zig, binnen 't Gezigt der Kuſte van *Melinda* (1). Den volgenden Morgen, quam men op 12 Vadem Waters, omtrent 2 Mylen van de Kuſte, ten Anker. De Pinas, om Verversſinge gezonden, konde 'er geenerwyze landen; ook wilde 't Volk des Lands, zeer vreez-achtig zynde, niet koomen, om met hen te ſpreeken. Deswegens vertrokken de Scheepen, 's Namiddaghs (†).

Een Jongen ter dood veroirdeeld

OMTRENT deezen Tyd, bekende *William Acton*, een der Scheeps-jongens, eene vuile en affſchuuwlyke Zonde (2) onder hen bedreeven. Hy wierd, voor eenen *Jury* geſteld (‡); en deswegens, veroirdeeld en gerigt. Dit geſchiedde, den 3 *Maart*, in den Morgenſtond.

DEN 21, vroeg 's Morgens, ontdekte men, een Eiland, op de Hoogte van 12 Graaden 17 Minuuten; met vier Rotzen, of Heuvels, omtrent drie Mylen van 't zelfde. Men bevond het, bar en onbewoond. Dus liep men 'er voorby. Denzelfden Dagh, omtrent den Ondergang der Zonne, had men 't Gezigt, op drie anderen Eilanden, in de Hoogte van 12 Graaden, 29 Minnuten. Twé waren, omtrent eene Myle van malkander. Men vond het derde, *Sokotra* te zyn. Dit legt, op de Hoogte van 12 Graaden, 24 Minuu-

(*) De *Abt* laat hier den *Engelsſen*, Steenen en oud Maurwerk, Werkſtuk van voorige Eeuwen vinden.

(1) By den Schryver, *Melueide*. 't Schynt ook, een Misſlag te zyn: ten ware men vooronderſtelde, dat zy, na de *Linië* door te wezen, wederom te rug, naâr *Melinda* waren gezeild. NB. Maar, waar dan met de Daghtékeninge, van den 15? ten ware men, las, *den* 15, *had men zig bevonden*, enz; en den 19 aan 't einde van dit *Art.* plaatſte, om te leezen, *Den* 19, *liep men door de Linië*: gelyk wy 't meenen, te moeten wezen.

(†) Desniettegenſtaande, doet *Prevoſt*, hier den *Engelsſen* landen en aanleggen; den Inwoonderen vervolgen; deeze aan den *Engelsſen* door Tékenen te kennen geeven, dat zy geen zin hadden, hunne Vrouwen en Kinderen aan Vreemdelingen te vertrouwen; maar ingevalle zy te rug keerden, dat men hen vreedzaamelyk Verversſinge zoude doen toekoomen: gelyk geſchiedde, zo hy zegt.

(2) Waarin die Misdaad beſtond, blykt maar eens, by den Schryver, in 't laatſte zynes Boeks: daar hy alle de Ongevallen, die hen overkoomen waren, op de Buitenſpoorigheeden en Achteloosheid werpt, van hunnen *on-eerbaaren* en *onbeſchoften* Schipper. „ Want *Philips de Grove*, onze Schipper (zegt hy) een *Vlaaming* en „ erge Deugniet zynde, was niet enkeld beſchuldigd, maar was aan my zelfs (door „ den Jongen, waarmede hy 't ſtuk bedreef) beleeden, een gruuwelyke Sodomiet te „ zyn: zulks dat, was Godts Barmhartigheid niet grooter geweeſt, het een Wonder „ was, ten aanzien daarvan en van andere gelyke Misdaadigers, dat ons Schip niet „ in den Oceaan verzonk ". Dus blykt, dat de Jongen ter dood gebragt wierd, om den Schipper te behouden.

(‡) Gemeenlyk, uit 12 gezwoore Perſoonen beſtaande: om te oirdeelen, of de Misdaadiger ſchuldig is, dan niet. Voor 't overige, is alles 't geen in dit *Art.* vervat is, dat geene 't welk 't Oirſpronglyke 'er van weet: maar de *Fransſe Vertaaler*, maakt 'er eene ruime Omſchryvinge van. „ 't Vonnis (zegt hy) wierd op eene grillige wyze „ uitgevoerd. Men bond hem, twé Kogels aan de Voeten; men hing hem, onder de „ Ermen op; en men liet hem, allengs, in Zee zakken, tot hy met het Hoofd on„ der Water was. Dus liet men hem, eene uure lang; en toen men niet konde „ twyffelen of hy Dood was, trok men hem uit Zee, om hem, 't overige van den „ Dagh, in de Lucht te laaten hangen.

KAART van de OOSTKUST van AFRIKA, van den XIII.e Graad Zuiderbreedte tot den XVI.e Graad Noorderbreedte. Gemaakt na de Fransſe Kaart van den Ooster-Oceaan, uitgegeeven, A.o 1740, op Bevel van den H.re Grave de Maurepas: Vermeerderd op byzondere Aanmerkingen; en geschikt volgens Sterrekundige-Waarneemingen.

Minuuten. Zy quamen 'er, den 29 *Maart*; en ankerden, den 30, in eene fraaije Baaije. De Eilanders, hebbende in 't Gezigt' van hen een groot Vuur aan den Wal gemaakt, wierd de Sloep naâr den Wal gezonden. Maar zy vlooden, met groote Vreeze. Mogelyk waren zy bevoorens, door anderen die deezen Wegh gingen, mishandeld geworden. 't Volk, vindende daar geenen ſchyn van Ververſsinge, keerde in den Namiddagh weder naâr Boord; en 't Schip ging zynen Gang, om de voornaamſte Haven te vinden.

SHARPEY. 1609. *Sokotra.*

DEN volgenden Dagh, 't Zeewaarts houdende, ontmoetten zy een *Guzarats Schip*, gelaaden met Kottoen, Kaliko's, en Pintados (1) gaande naar *Aden.* Men hield het Gezelſchap, daarnaâr toe: want, het verhaalde, dat die Stad van grooten Koophandel was. Maar, men bevond het anders. 't Was enkeld, een Veſting vol Krygsvolk. Aan 't Inkoomen der Stad, ſtrekt een Kaſteel, uit het vaſte Land, en word van de Zee omringd. Daarin leggen, 32 Stukken zwaar Geſchut; behalven 50, in de Stad.

Aden,

MEN quam 'er, den 10 *April.* Die van 't *Guzarats-Schip* verhaalden den Goeverneur, dat een *Engelſch-Schip* gekoomen was, om 'er te handelen. Aanſtonds zond hy zynen Admiraal, aan den Generaal; en deez ging, onvoorzigtigtelyk, aan Land. Hy vond vier groote Péérden, op hem te wagten. Met zo veel Pragt, als de Stad konde oplévéren, wierd hy voor den Goeverneur geleid. Deez, hem vindende een rondborſtig en oprecht Man, deed hem in een Huiz zetten, met eenen *Chiaux*, of Bewaarder, en menigte *Janitzers*, of Soldaaten, om hem gade te ſlaan. Dus hield hy hem, 6 Weeken gevangen; en den Schryver, benevens hem.

De Generaal aangehouden.

TOEN die Tyd verſtreeken was, noodzaakte hem de Goeverneur, van Boord te doen koomen, aan Yzer, Tin, en Láken, ter waarde van 2500 Ryksdaalers: beloovende, het te zullen koopen. Maar, toen de Goederen aan den Wal waren, ſloeg hy dien aan: enkeld, voor de Rechten van 't Schip. Toen hy zag, dat hy zo veel bekoomen had, als hy krygen konde, ontſloeg hy den Generaal. Dit was, den 27 *Mai.* Hy behield twé der Kooplieden, ter Voldoeninge van 2000 Ryksdaalders: 't welk hy zeide, Ankergeld te zyn. Maar, de gantſe Scheeps-raad tegens de Betaalinge van dien betuigende, zond hy die Kooplieden Landwaarts in, wel agt Daghreizen verre, naar eene Plaatsſe, genoemd *Sanaa* (2) daar de *Basſa* toen lag.

DEN 28, voegde zig de Pinas by hen (3). *John Luſſken*, de Schipper, was dood. By onderzoek, verklaarde het Volk daarvan, dat hy op 't Hoofd geſlagen was, met eenen Vuiſt-Hámer. *Thomas Clarke* had het gedaan, in t' Samenſtemminge met zyn Maat, *Francis Driver*, (4) benevens *Andrew Evans*, en *Edward Hilles.* Deeze, gevraagd zynde waarom zy dien Moord bedreeven, konden geene Réden voorwenden: uitgenomen, dat zy gebrek hadden, aan eenen klynen Voorraad van Brandewyn, en *Roſa Solis*, welken hy bewaarde, voor 't gebruik der Manſchap, in gevalle van Nood. Den 31, wierd des-

(1) Dit zyn Halsdoeken, of beſchilderde Kottoenen.

(2) By den Schryver, *Stany*, en op eene andere Plaatsſe *Seena*, 't geen na aan den waaren Naam *Sanaa* koomt. *Jones* ſchryft *Zenan.*

(3) Genoemd *de Goede Hoop*, afgeraakt aan de Baaije van *Saldanna.*

(4) *Jones* zegt, *Clarke* was des Schippers-Maat; en *Driver*, de Konſtápel.

SHARPEY. 1609. De Moordenaars gerecht.

deswegens, eenen *Jury* beroepen. Men overtuigde de Moordenaars. *Francis Driver* en *Thomas Clarke*, wierden in de Pinasse opgehangen. De overige twé bequamen, vervolgens, hunnen Loon: want *Edward Hilles*, wierd door de *Kanibaalen* opgegeeten (1); en de ander stierf, en rotte, daar hy lag.

Haven van *Mokha*.

DEN 3 *Juni*, ligtte men 't Anker, en zeilde in de *Roode-Zee*, door de Straate van *Mekka* (2). Dezelfde is, omtrent eene Myle breed, en omtrent drie lang. Zy heeft 18 Vadem Waters, digt aan 't Eiland. Binnen de Straate, legt een groote Bank, wel twé Mylen van de Kuste. De Scheepen moeten, 'er verre af blyven. Van daar zyn 6 Mylen, tot *Mokha*. Hier is eene goede Rée, en schoonen Grond, voor den Scheepen, om op 14 Vadem te reiden. De Haven is nimmer, zonder Scheepen. 't Is een Stad, van grooten Handel. Zy word bezogt, door Karavaanen, van *Sanaa*, *Mekka*, *Groot-Kairo*, en *Alexandrië*.

De Stad.

DAAR is een groote Handel, voor Tin, Yzer, Lood, Láken, Lemmetten van Zwaarden, en alle *Engelsse Waaren*. Alle Dagh, heeft men 'er eenen grooten *Bazar*, of Markt. Men vind 'er, een Overvloed van Vrugten: als, Abrikoozen, Queen, Daadels, Druiven, Persiken, Limoenen, en Plantains. De Schryver was, zo veels te meêr, daarover verwonderd, dewyl de Inwoonders hem verhaalden, dat men 'er, in zéven Jaaren, geenen Régen gehad had. Evenwel was 'er, zeer goed Koorn, tot 18 Stuivers 't Schépel. Zulk een menigte Vee, Schaapen, en Geiten, zyn 'er, dat men eenen Os kan hebben, voor drie Ryksdaalers; eene Geite, voor eenen halven Ryksdaaler. Van Dolfynen, en anderen schoonen Visch, kan men 'er voor drie Stuivers, zo veel koopen, als tien Man kan op-eeten. De Stad staat, onder 't Gebied des Turks. Indien een *Arabiër* misdryf pleegd, word hy strengelyk gestraft. Daar zyn Galeijen voor. Anderzints, zoude 't niet moogelyk zyn, dat Volk in Onderwerpinge te houden (*).

Vertrek naâr *Sokatra*.

MEN vertrok van *Mokha*, den 18 *Juli*. In 't doorloopen van de Straate, verloor men twé Ankers. Van daar zeilde men tot *Sokotra*, omtrent den 5 *Augusti*. 't Anker wierpen zy, over de Stad *Saiob*, daar de Koning zyn Verblyf houd. Een der Kooplieden ging, naâr den Wal; en deed hem, een Geschenk: verzoekende Vryheid, om Water, Geiten, en anderen Voorraad te koopen. Hy wilde 't niet toestaan: ter oirzaake, de Vrouwen dee-

(1) *Hilles* was Oppasser van *Jones*, en wierd op *Madagaskar* agtergelaaten. Daaruit, kan voorondersteld zyn geworden, dat hy opgegeeten was.

(2) By den Schryver staat *Mockoo*, en op de Kant *Moha*. Maar, daar is geene Straat van *Mokha*: wel van *Mekka*.

(*) Om den Leezer wat meêr te doen weeten, dan 'er de Schryver van zegt, doet de *Abt* hier verslag, van *Sharpeys* Verrigtingen te *Mokha*: „ dat hy met *Caresses* „ ontfangen wierd, 't *Ankergeld* betaalde, en alle zyne Goederen aanstonds verkogt „ zoude hebben, indien hy 't *beste Deel* niet voor de Bepaalinge zyner Reize had moe- „ ten houden; dat men hem maar Monstters van zynen Goederen vergde, en 't ver- „ kogte van zyn Boord haalde, na maate 't betaald wierde; dat hy, in Verwis- „ selinge, *Geld* of *Leevensmiddelen* nam; dat *Sharpey*, ziende zig zo gevleid en ge- „ acht, zynen *Korrespondenten* raadpleegde, over 't geleede ongelyk te *Aden*: dogh „ dat men (berispende zyne Roekeloozheid, van in eene Vestinge te loopen gelyk „ *Aden*, waarmede groote onderscheid met eene Koopstad als *Mokha* was) hem raadde „ die snaare hier niet te roeren.

SHARPEY. 1609.

deezes Lands, zeer vreez-achtig waren (*). Evenwel zeide hy, dat de *Engelsſen*, op eene Rée, vyf Mylen daarvan daan, alles zouden bekoomen, 't welk zyn Land opléverde. Dus wendden zy 'er naâr toe. Zy kogten 'er, Geiten, Water, Aloës Sokotrina, Drákenbloed, enz.

Kuſt van *Kambaye.*

DEN 18, zette men 't Zeil, van *Sawb* (1) met een- en een-half Anker, naâr *Kambaya.* Men quam, den 28, te *Moa.* Daar zeide hen, een der Inboorlingen, dat zy, voor 20 Ryksdaalers, eenen Lootz konden bekoomen, om hen tot de Baare van *Suratte* te brengen. Maar, onze koppige Schipper (zegt de Schryver) weigerde 't; en zeide, dat hy geenen wilde hebben.

Schipbreuke.

MEN zette 't dan, den 29, voort: meenende, 't Kanaal doorteſteeken, leidende tot de Baare. Maar men quam, van 10 Vaam, eerſt op 7, voorts op zevend'half. Straks wendde men 't, Weſtwaart; en men vond, 15. Het twéde wenden, braght hen, op 5. Sommige van 't Volk, toen vraagende, waar de Schipper naâr toe wilde? antwoordde hy, laat het over den Dyk gaan! Met eenen, ſtiet het Schip. Kaptyn *Coverte*, vloog aanſtonds toe, en zeide 't hem. Waarop hy zig omkeerde, en vroeg, wie durfd zeggen, dat het Schip ſtoot? Naauwlyks had hy geſproken, of 't ſtiet wederom: met zulken geweld, dat het Roer afbrak, en verlooren wierd. Toen quamen zy ten Anker, en reeden 'er twé Dagen. Daarna ſloeg de Sloep, in ſtukken. Dus had men geen meèr toeverlaat, dan de Langeboot. Met zulken vaart, viel men dus aan 't Werk, en de Timmerman queet zig zo treffelyk, dat de Sloep wederom zo verre herſteld wierd, om vervolgens, in hunnen Nood, 16 Man aan den Wal te brengen. Want, den 2 *September*, 's Avonds om 6 Uuren, ſtiet het Schip, en begon te gronden. Aanſtonds had het, 24 Duim Waters, in 't Hól. Men liet de Pomp gaan, van 7 tot 11 Uuren. Nu quam 't Water zo ſterk in, dat het niet langer, aan Boord te harden was. Dus viel men, in de Booten.

OM-

(*) Dit ſchryft *Prevoſt* toe „ aan de Smerte, welke ſommige *Vrouwen* nog gevoelden, „ van de ruuwe Behandelinge door eenigen *Matroozen* geleeden. Die Vuil-aarts had„ den niet alleen, de jonge Meisjes opgeligt, maar ook dierlyk *geforceerd*; en eene Moeder „ gedood, die om hulp riep. De Eilanders wiſten niet, gelyk de Schryver verzé„ kerd, (zegt hy) van welken Land-aart zy geweeſt waren. Wat *Politesſes* ook „ *Scharpey* aanwendde, en welke Zagtmoedigheid en Beleefdheeden hy by den In„ woonderen van *Sajob* aantrof: geen *Vrouw* (dus was de *Schrik*, en *Afkeer* 'er in ge„ veſt) wilde te voorſchyn koomen. *Sharpey*, nam dan zynen toevlugt, tot eenen „ Koopman, die greetig, Yzer en Láken voor 12 zeer ſchoone *Pérelen* aannam: hy „ bad hem, om zynen Land-aart in de Gunſte der *Vrouwtjes* te herſtellen! en met groo„ te moeite deed die, twé- of drie van dezelven te voorſchyn koomen, om uit han„ den des Admiraals, Spiegeltjes, Lintjes, en Kammetjes, te ontſangen. Evenwel „ was de Faam, van derzelver *Galanterye* en *Bekoorlykheeden* zo wel beveſtigd, dat zy „ in alle de nabuurige Landen tot een Spreekwoord geworden waren. Men wil zel„ ve, dat die welke geenen Kinderen by hunnen Mannen hebben, geene Zwaarig„ heid maaken, zig aan den *Voorbygangeren* overteléveren: om Hulpe voor haare *On„ vrugtbaarheid* te bekoomen; en zelve, de *Tovery* te baate neemen. *Sharpey* die zulks „ in eenigen *Portugeesſen* Schryver geleezen had [dit hebben wy, in 't I. Deel pag. „ 120, gezien] wierd dus door zo veels te meêr Drift aangezet, om 'er eene Proe„ ve van te neemen: maar, haarlieder Vooroirdeel, ging al zyne poogingen te boven ".

(1) Daar even genoemd, *Saiob*.

Sharpey. 1609. Vallen in de Sloepen.

Omtrent 10,000 Pond Sterlings, der Maatſchappye, lei tusſen de Groote-Maſt en 't Stuur. De Generaal gaf Vryheid, aan elk, om 'er van te neemen, na Goeddunken. 't Geen dus geborgen wierd, beliep omtrent 3000 Pond, na des Schryvers gevoelen. Sommige namen 100, andere 50, 40, of meer of min Pond Sterl. In die'rvoegen verliet men 't Schip, zonder Eeten nog Drinken mede te neemen. Na Middernagt, ging men af, naâr de Kuſte. Deeze was, ten minſte, 20 Mylen, ten Ooſte. Dus zeilden zy dien Nagt, en den volgenden Dagh, zonder eenig Voedzel, tot omtrent 6 uuren, 's Avonds. Toen won men, een klyn Eiland, op de Baare. Juiſt overviel hen, te gelyk, een Dwarrelwind. Deez rukte 't Zeil, van den Maſt der Lange-Boote, waarin 55 Perſoonen waren. Men herſtelde 't weêr. De Bui over zynde, liep men over de Baare, en in de Riviere van *Gandevee*.

Koomen, te *Gandevee*.

Toen 't Landvolk zo menigte Mensſen, in twé Booten zag, ſloeg het de Trommen, en liep tot den Wápenen. Het hield hen, voor *Portugeezen*, gekoomen om eenige Plaatsſen te overvallen. De *Engelsſen*, dit beſpeurende, zonden eenen *Guzaratter*, dien ze by Geval aan Boord hadden, naâr den Wal, om den Inwoonderen uit de maalinge te helpen. Zo dra deeze bevonden, wie zy waren, weezen zy hen, naâr de Stad *Gandevee*. Daar was een voornaam Man, ten Goeverneur. Toen zy daar quamen, ſcheen hy zeer aangedaan, over hun Ongeval; en deed hen, een regt vriendlyk Onthaal. En hier eindigd (zegt de Schryver) onze Zeetogt, voor deeze keere.

B R E E D T E.

	Gr.		*Min.*	
Eilanden, by *Pemba*.	5	-	20.	Z.
Eiland *Sokotra*.	12	-	24.	N.
Eiland by 't zelfde.	12	-	17.	
Drie Eilanden, daarby.	12	-	29.	

VIII. HOOFDSTUK.

Kort-verhaal van dezelfde *Reize*, van den *Aſcenſion*.

Inleiding.

DIT Verhaal is, by *Purchas* (1) op drie Bladzyden. Daar is 't getyteld, *Kort Verhaal van de vierde Reize naâr den* Ooſt-indiën, *met de twé goede Scheepen, de* Aſcenſion, *Admiraal, en de* Union, *Vice-admiraal, onder Bevél van* Alexander Sharpey, *Generaal, en* Richard Rowles, *Luitenant-Generaal; met de Ontdekkinge van de* Roode-Zee, *door den* Aſcenſion. 't Is geſchreeven van *Thomas Jones*. De Schryver ſchynt Bootsman, of Timmerman, geweeſt te zyn. Zyn Verhaal verſcheeld, in ſommige Byzonderheeden, van dat van Kapt. *Coverte*: maar, algemeenlyk, koomt het 'er mede over een.

(1) *Pilgrims*. Vol. I., p. 228.

§. I.

SHARPEY. 1609.

§. I.

Gebeurtenisſen, *tot aan* Aden.

OP een ongelukkig Uur, van den 14 *Maart* 1607, ligtten de *Aſcenſion* en de *Union* 't Anker, te *Woolwich*. Men ververſte zig, aan 't Eiland *Mayo*. Daar van daan ſtak men verder, den 6 *Mai*. Met veel Voorſpoeds door de *Linië* geloopen zynde, ontmoette men, den gemeenen (of Handel-) Wind. Deez heerſt, geduuriglyk, tusſen 't Zuid-ooſte, en 't Zuid-ooſtten Ooſte. Dus vind men, hoe meer men Zuidwaarts zeild, te meer den Wind in 't Ooſte. Dit bleek, tusſen de *Linië* en des *Boks-keerkring*. Op de Breedte van 26 Graaden, ontmoette men, den 11 *Juni*, eene Karakke, genoemd *Nave Palma*, gaande naar *Indië*. Zy verongelukte, vervolgens, op de Kuſt' van *Sofala*, omtrent 12 Mylen van *Mozambique*. De Kaptyn van dezelfde, keerde vervolgens naar Huiz: als Reiziger, in dezelfde Karakke waarop de Schryver uit *Indië* keerde. Na onderling eenige vriendelyke Beleefdheeden waren voorgevallen, vervolgde elk der Scheepen, zyne Reize. Uit-reize.

DEN 13 *Juli*, quam men ten Anker, in de Baaije van *Saldania*. Hier bleef men, bouwende eene Pinasſe, tot den 25 *September*. Ter deezer tyd, de Weſtelyke Mouſons voorby zynde, blaazen de Winden meer, ten Zuide en Zuid-ooſte. Men vertrok dan dien Dagh, van daar. 's Anderendaaghs, overviel hen een felle Storm, uit het Zuid-Zuid-ooſte. Deez ſloeg den *Union* van hen, waarvan zy vervolgens nimmer hoorden; en de nieuwlyks gebouwde Pinasſe, genaamd de *Goede Hoop*. Bevoorens hun regt Saiſoen verwaarloozd hebbende, moeſten zy, met Tégenwinden, den Oceaan op- en neêr dóbberen, tot den 18 *November*. Toen konde men eerſt, het Eiland *Madagaskar* bereiken. Zy arbeidden daar, twé Dagen, om Kaap' S^t. *Romano* te winnen: maar konden niet. Baai van *Saldanna*. *Madagaskar*.

DUS veranderden zy, van Voorneemen; en zetten 't, naar 't Eiland *Komora*, tusſen *Madagaskar* en 't Vaſte-Land door, op 11 Graaden Zuid. 't Anker wierp men, aan de Weſt-zyde van 't Eiland, op 36 Vadem Waters, den 26 *Oktober*. Zy wierden 'er, van den Koning, en al 't Volk, met alle mogelyke Vriendſchap ontfangen. Vers-water konde men, daar, niet bekoomen: maar wel Limoenen, Hoenderen, en Kókos-neuten. Eiland *Komora*.

VAN daar zette men 't, naar 't Eiland *Zanjibar*, om Water te verkrygen. Door Misſlag van den Schipper, *Philip de Grove*, ſchoot men 'er voorby, vervallende aan 't Eiland *Pemba*. 's Nagts had men, digt aan 't Land geloopen, voor men 't beſpeurde. De Wind Ooſt-Noord-ooſt zynde, wierp men 't om, en hield af, tot den Dagh. 't Was, den 7 *Deſember*. Toen vond men eene Legplaatsſe, aan 't Zuid-weſt-einde van 't Eiland: zynde een Schakel Rotzen, ten Ooſte van hen. Hier reed men, op 7 Vadem Water. De Breedte was, 6 Graaden, Zuid. 's Anderendaaghs, ging de Schryver, te Lande, om Water te zoeken. Men konde 'er niet meer van vullen, dan 6 Ton- Eiland *Pemba*.

Sharpey. 1609.

Tonnen op eenen Dagh. Onderwyl quamen de Inwoonders, en gingen met groote Gemeenzaamheid om: maar, alles was Verraadery.

Mooren vallen op den Engelsfen.

Men had, den 18, al 't Water bekoomen: uitgenomen 4- of 5 Tonnen. De Schryver wendde, naâr Land, om dien te vullen. Tégens hy aanquam, was 'er eene Hinderlaage geleid, van 200 Man. Deeze viel uit, op hem, en den Overigen. Alles ontfnapte hunne Handen: uitgenomen, zyn Dienaar, *John Harrington*. Deezen vermoordden zy wreedelyk: zynde zyn Meefter niet vermogens, hem te redden. Zy gaven ook 11 Wonden, aan eenen Dienaar van *John Elmor*: maar, de Jongman quam 'er van op. Een weinig voor het gebeurde, quam een hunner Bevelhebbers, by den Schryver; en verzogt, dat hy eenen Man met hem mede wilde doen gaan, om een Gefchenk aan den Generaal te brengen. Hy gaf hem, *Edward Churchman* mede. Maar, de Jongman keerde niet weêr: hy ftierf voorts, te *Mombafa*, gelyk den Schryver, vervolgens, van eenen *Portugeez* verhaald wierd. Terwyl men zig te *Pemba* ophield, waren de *Portugeezen* bézig geweeft, eene *Hollandfe Hulk* uitteruften, die te *Mombafa* overwinterd had. Zy meenden 'er, 't Schip mede wegh te neemen: maar lieten dat Voorneemen vaaren, toen zy zagen, van wat Sterkte het was. 't Volk deezes Eilands, is zeer lafhartig; en zoude niets uit zig zelfs durven doen, zonder Opftookinge van den *Portugeezen.*

't Schip, aan den Grond.

's Anderendaags, verliet men *Pemba.* 't Befluit was, tusfen 't zelfde en de Kufte van *Melinda* te gaan: in Hoope, van 'er den Stroom fterker te vinden. Maar, dien zelfden Nagt, raakten zy (tot hunne groote Verbaasdheid) op den Grond van de Kufte van *Melinde.* Op 't zelfde Oogenblik, fchoot de Wind om: zulks zy, met hunne Zeilen naâr den Spiegel te draaijen, 'er 't Schip zonder eenig Nadeel afbragten. Zy ftieten 't Ooftwaart, tot den Dagh. Toen zagen zy, eenige Banken, leggende van 't Ooft-einde van *Pemba*, welken zy niet te boven konden koomen. Des vielen zy weêr over, en hielden 't Noord. Ten laatft' kreegen zy 3 *Moorfe Barken*, by deezen genoemd *Pangaias*, in 't gezigte. Zy maakten 'er jagt op, met hun Schip en Booten; en haalden hen, eindelyk in. Zonder eenigen Tégenftand, ftreeken die 't Zeil, en wierden aan Boord gebragt.

Drie *Pangaias* genomen.

De *Mooren* ftaan op.

Omtrent 50 Mannen, vond men 'er op. Deeze maakten een Ontwerp, om 't Schip afteloopen. 't Opperhoofd quam in de Hut, met *Philip Grove*, den Opperkoopman *William Revet*, en den Schryver. Hy ftiet, met een lang Mes, 't geen hy by zig verborgen had, zo verwoedelyk den Schipper, dat men meende, deez zoude 'er van gefturven hebben. Maar, 't viel tegens de Verwagtinge der *Mooren* uit (zegt *Jones*). Ter zelver tyd, fpeelden de andere, het Treurfpul. Zy vermoordden, den Prédiker, en eenen der Kooplieden. Evenwel wierden zy, in korten tyd, overwonnen. Niet boven 5- of 6, op 't hoogfte, ontquamen 't, om 'er het Nieuws van mede te draagen. Dit was een juifte Wraak (zegt de Schryver) over hunne voorige Onrechtvaardigheid. Toen zy 't aanvingen, waren niet boven 15- of 16 *Engelsfen* aan Boord: alle de overigen, in de Sloepen bézig zynde. Den Schryver wierd vervolgens, geloofwaardiglyk berigt, van den *Portugeezen*, dat 'er deswegens groote Rouwklagte, over deeze *Mooren* gemaakt wierd:

En meeft gedood.

ter

ter oirzaake, eenige van hen, van de Voornaamſte waren, der gantſe Kuſte van *Melinda*, en van Koninglyk Bloed. SHARPEY. 1609.

NA deeze Barken geplunderd te hebben, beſloot men niet langer, op de Noord-zyde van *Pemba* te blyven. Dus zette men 't wederom uit, aan 't Weſt-einde van 't zelfde: met Toeleg, om 't naâr *Sokotra* optevoeren. Maar de Winden, hangende tusſen 't Ooſte en Zuid-ooſte, en de klyne Hulpe welke men aan den Stroom vond, konden dat Voorneemen niet doen bereiken. Toen beſloot men, 't Zuidwaarts-af te houden, tot 2- of 300 Mylen: meenende 'er, den Ooſt-Zuid-ooſten Winden aantetreffen. Dogh daarin misleidden zy zig, insgelyks. Zy vonden, in den Oceaan, den Winden geneſteld, in 't Ooſt-Noord-ooſte en Noord-ooſt- ten Ooſte. Dus kruiſten zy, in de Ruimte, van den 20 *Deſember*, tot den 26 *Januari*. Toen ontmoette men, by geluk, zékeren Eilanden. Deezen noemden zy, de *Woeſte Eilanden*: ter oirzaake, dezelfde onbewoond waren. Men vind 'er, ten minſte, 12- of 13 van dezelfden. Deeze zyn waard, met alle Middelen, door den Scheepen op deezen koers, bezogt te worden: uit hoofde, van derzelver ſchoone Verversſinge. Daar is een groote Overvloed, van Water, Palmboomen, Kókos-neuten en Rivier-viſch. Tortelduiven zyn 'er, in zulken menigte en zo tam, dat een enkeld Man 'er, met zyne Handen, op eenen Dagh, twintig Dozyn van kan grypen. In die'rvoegen ſchynen, deeze Eilanden, een aards Paradys. Eilanden *del Almirante*, of Woeſte-Eilanden.

NA zig daar verfriſt te hebben, vertrok men. De Tégenwinden beſtreeden hen voorts, tot den 13 *Maart*, wanneer de *Weſter-Mouſons* beginnen. Toen liepen zy, naâr 't Eiland *Sokotra*. Hier ontdekte men, een Zeil. Zy maakten 'er jagt op, en haalden 't eindelyk in. 't Was, van *Diu*; en 't ging naâr *Aden*. Zy zeiden, dat het te *Suratte* t'Huiz hoorde; en dat Kapt. *Hawkins*, daar aangekomen was. Men beſloot, in Gezelſchap, met hen te zeilen.

'T ANKER wierd geworpen, den 8 *April*, voor de Stad *Aden*. Deeze Stad behoord, onder den Grooten *Turk*. 't Is de Sleutel, van gants *Gelukkig Arabië*. Denzelfden Dagh, quam de Kaptyn van 't Kaſteel, met 12 Soldaaten aan Boord, om den Generaal ten Lyfwagt naâr den Wal te dienen. Hy wierd 'er, met alle bedenklyke Eere ontfangen. Men zette hem, op een ſchoon *Arabiës Péérd*, en voerde hem, triumfantelyk, naâr den Goeverneur. Zeer vriendlyk, wierd hy 'er onthaald. De Goeverneur vervolgens verſtaande, dat hy Brieven had, van den Koning van *Engeland*, aan den Basſa van *Sanaa* (een' Hoofdplaats, 15 Dagh-reizens 't Land in) zond deezen aan denzelfden. Koomſt, te *Aden*.

DEN 10 *Mai*, quam 'er de Pinas de *Goede Hoop*, welke men, aan de KAAPE, verlooren had. Zy had groote Elenden uitgeſtaan. 't Meeſtedeel der Bende, had deszelfs Schipper, *John Luſſken*, ſchaamteloоz vermoord. Zy wendden voor, dat hy op *Madagaskar* niet had willen invallen, om hen te verquikken: maar de groote Beweegréden was, om zynen Voorraad meeſter te worden. 's Daaghs daaraan, hadden zy de Kuſte bereikt, Water en anderen Voorraad bekoomen. Des Schryvers Dienaar, *Edward Hilles*, wierd daar achter gelaaten: hy ging (zo zy zeiden) om Hout te hakken, en zy hoorden 'er niet meér van. Zo dra de Moord bekend gemaakt was, wierden de Misdaadigers gerecht, aan Boord der Pinasſe: De Pinas koomt mede daar.

SHARPEY. 1609. se: zynde, *Thomas Clarke*, 's Bootsmans-Maat, en *Francis Driver*, de Konstápel.

Vertrek van *Aden*. Op 't Vertrek, van *Aden*, hield de Goeverneur twé Kooplieden aan: *John Jordan* en *Philip Glasscock*; alsmede, eenig Láken. Hy zond hen, naâr den *Bassa*; die hen zeer vriendelyk behandelde· Deez vroeg hen, of zy geene Brieven van den grooten *Turk*, met zig gebragt hadden? Men Antwoordde, Neen. Toen zeide hy, dat hy hen dan geen Verlof konde geeven, om eene Faktoorye te zetten; maar dat hy 't Láken, 't welk zy by zig hadden, als een Geschenk zoude neemen: ter oirzaake hun Schip, zeide hy, 't eerste van den *Engelsschen Land-aart* was, 't geen ooit in dat Wereldsdeel aanquam. In vergeldinge, zoude hy hen Verlof gunnen, om te handelen; en na Welbehaagen te vertrekken, zonder betaalinge van eenige Rechten. Eindelyk quamen zy, met veel moeite (dewyl de *Westelyke-Mouson* begon intevallen, en de Stroom uit de *Roode-Zee* zette) door de Straate. Deeze was, niet boven anderhalve Myle, op 't meest' breed.

---

§. II.

Vervolg der Reize, tot Mokha; *Schipbreuke, en* t'Huiz-reize, *van den Schryver.*

Koomst te *Mokha*. TE *Aden*, waren zy gebleeven, tot den 15: wanneer de Generaal, en de Schipper, besslooten naar *Mokha* te gaan. 't Legt, omtrent 40 Mylen hooger, in de *Roode-Zee*. Den 11 *Juni*, wierd 'er het Anker, op de Rée geworpen. De Generaal ging aan den Wal, en wierd 'er zeer wel ontfangen. *Mokha* is de Hoofd-stápel. van den *Indiëssen-Handel*. Alle de Goederen, die naar *Kairo* en *Alexandrië* gebragt worden, koomen van daar. Op deeze Rée, ballastten zy hunne Pinasse. Men bleef 'er, tot den 26 *Juli*. De Generaal en de Schipper besslooten toen, de Reize naâr *Kambaye* voorttezetten. Grootelyks was het, tegens 't Gevoelen van alle de andere Scheepshoofden. 's Nagts verloor men, door de Koppigheid van den Schipper, twé Ankers.

Te *Sokotra*. DEN 7 *Augusti*, quam men te *Sokotra*. Men had hier, zo veel Wind, uit den Zuide en Zuid-Zuid-ooste, dat het Schip naauwlyks den Wal konde houden. De Pinas wierd 'er door weghgeslagen: op 't hoogst', niet boven 2- of 3 Dagen Voorraads in hebbende. Terwyl zy hier aan 't Eiland lagen, om eene Bootslaadinge Water inteneemen, en twé-drie Laadinge Steenen voor Ballast, quamen 'er zulke hévige Stormbuijen, uit het Zuid-weste, die daar in dit Jaarty op 't hévigst woeden, dat nog twé hunner beste Ankers verlooren wierden. Dus behield men 'er, maar twé overig (*).

MEN

(*) De *Abt* doet hier *Jones* zeggen. „ Mogelyk, zoude hy (*Sharpey*) een gedeelte „ zyner Ongevallen voorgekoomen hebben, indien hy zig gehaast had, zig van zyne „ Benoodigdheeden te voorzien: in plaatsse van zynen tyd te besteeden, om zig, „ door zyne *Galanteryen*, van de *Vrouwen* des Eilands te doen aankleeven ”.

MEN vertrok, den 20 *Augusti*. Den 2 *September*, viel men, op de Kust' van *Diu:* omtrent 8 Mylen, ten Ooste van deeze Stad. Men zette 't, nog 7 Mylen verder, langs de Kust'; en quam, ten Anker, aan een Hoek-lands. De Sloep wierd, den 3, naâr den Wal gezonden. Schaapen, en andere Noodwendigheeden, kogt men 'er, van den Inboorelingen. Een deezer, verstaande dat het Schip naâr *Suratte* ging, quam aan Boord; en verzogt, aan den Generaal, zynen Overtogt daar naâr toe. Hy berigtte hem, ter zelver tyd, dat de Vaard zeer gevaarlyk was; en bood aan, voor 7 Stukken van Agten, eenen Lootz te bezorgen, die 't Schip veiliglyk in de Haven zoude brengen. Maar de Generaal, in dé meeste Dingen zig van den Schipper laatende beheersfen, floeg geen acht, op 't geene de *Moor*, of *Banjaan*, tot hem zeide. SHARPEY. 1609. Kust van *Diu.*

'T ANKER wierd dan geligt, den 4, 's Middaghs om 3 uuren, in 't Laatste-quartier der Ebbe. Denzelfden Nagt, liep men op de Banken, zulks 'er het Roer af-stoof. 's Daaghs daaraan, verloor men dus 't Schip. Ingevalle men, 't Eerste-quartier der Vloed had waargenomen, zoude men, ontwyffelyk, Water genoeg gehad hebben, om 't over alle de Banken te brengen. 's Nagts, 't Schip verlaatende, viel 't al in de twé Booten. Geen klyn Wonder was, dat zo menigte Mensfen, in twé zulke klyne Vaartuigen, veilig den Wal zouden bereiken. Ten minste was men, 18 Mylen van Land. Schipbreuk.

DUS wierd dat zwaare Schip verlooren, ter groote Schaade der Maatschappye, en ten uitterste Verderf, van al 't arme Scheepsvolk. Alle de Goederen en Schatten, die aan Boord waren, wierden daarby ondergedompeld. Zy zworven op Zee, in hunne Booten, tot den 6. Toen ontdekten zy Land, 's Namiddaghs omtrent 4 uuren. Men hield het 'er naâr toe, zo men best konde: meenende, in de Riviere van *Suratte* te loopen. Tégens hun Vermoeden, vielen zy, in de Riviere van *Gandevee:* over de 5 Mylen Zuidlyker, dan de Baar' van *Suratte*. 't Was zeer gelukkiglyk. Hadden zy hunne Begeertens bereikt, dan zouden zy mooglyk in grooter Rampen gevallen zyn, dan de voorigen: naamelyk, in handen hunner Vyanden, de *Portugeezen*. Deeze, Berigt van hunne Koomste hebbende, leiden op de Baare van *Suratte*, met 5 Fregatten, om hen te onderscheppen.

TE *Gandevee*, hoorden zy, dat hunne Pinas door den *Portugeezen* genomen; maar al 't Volk, 't aan Land ontsnapt, en te *Suratte* gekoomen was. Vriendelyk wierd men ontfangen, door den Goeverneur deezer Stad, een *Banjaan* zynde. 't Volk deezer Gezintheid, is *Pythagorists*. Het eerd de Koe. De oude Gewoonte, van den Dooden te verbranden, word by hen onderhouden. Bevoorens, was 't een groote Móde, onder de Vrouwen, na 't Overlyden hunner Mans, zig met het doode Lyk aan de Vlammen opteofferen. Vervolgens, zyn zy wyzer geworden. Nu is 't 'er, zo gemeen niet. Die 't niet doet, word het Hair afgesneeden. Dus rékend men haar, vervolgens, voor On-eerbaar. Zy landen, te *Gandevee.*

ZY verlieten, den 7, *Gandevee:* om naâr *Suratte* te trekken. Dit is 'er, omtrent 40 Mylen, van af. Den 9, quamen zy 'er. Daar ontmoetten zy, *William Finch* (1), die de Faktoorye ophield. Kaptyn *Hawkins* was naar *Agra* *Jones* gaat te Lande, op GOA.

(1) *Finch* reizde door meêr Gedeeltens van *Indië*, dan eenig Reiziger zédert bekend. Onderzoeks is de Aardryks-beschryving, grootelyks aan hem verpligt: zo wel, wegens 't berigt van zyne Togten, als Aanmerkingen over de Landstreeken.

SHARPEY. 1609. *Agra* gegaan, omtrent 30 Dagh-reizen verre, daar de Koning zyn Verblyf houd. De Generaal, en een Gedeelte der anderen (1) bleef te *Suratte*, tot het einde van *September*. Toen ging hy ook naâr *Agra*, om over Land, door *Perſië*, naâr Huiz' te keeren. Maar, den Schryver ſtond die Togt niet aan. Dus bleef hy achter. Terwyl hy by zig zelfs overwoog, wat te doen, ontmoette hy eenen *Portugeesſen Monnik*, van den Orde van *S^t. Paulus*, juiſt van *Kambaye* gekoomen. Deez beloofde, hem naâr *Engeland* te zullen helpen: ten minſte, in *Portugal*. Hy quam 't ook ſtiptelyk na. *Jones* ging dan, verzeld van *Richard Mellis*, *John Elmor* (2) en *Robert Fox*, met den Páter, van *Suratte*. 't Was, den 7 *Oktober*. Zy quamen, in de ſterke Stad en Forteresſe van *Daman*. Hier zagen zy, hunne Pinasſe weder, genoemd de *Goede Hoop*. Van *Daman* reizden zy, op *Chaul*; en van hier, op GOA. Den 18 *November*, quamen zy daar aan.

1610. t'Huis-reize. ZY gingen, den 9 *Januari* 1610, aan Boord eener Karakke, genoemd *Onze Lieve Vrouw van Ontferminge*. Deeze was Admiraal, van een' Vloote van vier Zeilen. Door de *Linië* liepen zy, op de Kuſte van *Indië*, den 28. Zy vervielen, den 21 *Maart*, onder Land: op 33 Graaden 30 Min., omtrent 5 Mylen ten Ooſte van Kaape *das Agullas*. Hier leiden zy, met Tégenwinden te worſtelen, tot den 2 *April*, die hen zulken vreeslyken Storm, uit den Weſt-Zuid-weſte toevoerde, dat zy genoodzaakt waren, 6 uuren lang, voor Zee uitteloopen. Toen ſtilde 't. Den 4 *April*, vervielen zy, wederom, onder Land, op 34 Graaden 40 Minuuten: maar, tot hunne groote Mistrooſtigheid. Zy bleeven 'er worſtelen, met Tégenwinden: dan agterwaarts en dan voorwaarts, en altyds in 't gezigte der Kuſte. Binnen drie- of vier Mylen, waren zy, van *Kaap' de Goede Hoope*; en zy kondenze niet voorby ſteeken. Dit duurde, meêr dan 14 Dagen lang. Eindelyk quamen zy het te boven, den 19 *April*. Dit was onzen Reizigers, een groote Vreugd. Te vooren waren zy zeer wanhoopig. Zy vreesden, dus genoodzaakt te zullen worden, te *Mozambique* te overwinteren: 't geen, by den *Portugeezen*, zeer gemeen is.

DE KAAP.

St. Helena. DOOR 's *Boks-keerkring* liepen zy, den 27. Zy quamen den 9 *Mai*, ten Anker, aan 't Eiland *S^t. Helena*. Dit legt, op 15 Graaden, Zuid. Tot den 15 bleeven zy 'er, om Water inteneemen: waarna zy vertrokken. Den 2 *Juni*, boorden zy, door de *Linië*. Met eenen Noord-ooſten Wind (van den *Portugeezen* genoemd, *Algemeene Wind*) waren zy, den 26, onder den *Keerkring des Kreefts*. Den 16 *Juli* liepen zy, voorby den Weſtelyken Eilanden (of *Azores*). Deeze leggen, volgens 't Gevoelen des Stuurmans, op wat meêr dan 40 Graaden. Zédert het vertrek van *S^t. Helena*, had men geen Land gezien. In 't kort', 't Land van *Portugal* wierd opgedaan, den 3 *Auguſti*: zynde men, niet boven twé Mylen van de Rotze [van *Lisſebon*]. Dien zelfden Dagh, kuſte 't Anker, de Rée van *Caſcais*. De Schryver wendde ook, nog dien eigen Dagh, in eene Boote, naâr den Wal. Dus ont-

Azores.

Lisſebon.

(1) *Nichols* zegt, meeſt de Bende verliet den Generaal, die niet vermogens was hen te bezorgen; en 't Overſchot bleef hem by, zynde hy zeer ziek.

(2) *Mellis* ſtierf, op de Reize, aan Boord der Karakke. *Elmor*, of *Elmer*, was Schipper geweeſt, van de Pinasſe de *Goede Hoop*.

ontſnapte hy, den handen der *Portugeezen.* Hy hield zig, tot den 13, in *Lisſebon* verburgen. Toen ſcheepte hy zig, in een Schip, gaande naâr *Londen.* Eene *Steed*, was Schipper daarvan. Aanſtonds ging die 't Zeil', uit de Baaije van *Wayers;* en dit deed hen, 't ontkoomen. De *Portugeezen*, hadden kenniſſe van hun Vertrek ontfangen: zy zonden hen eene welbemande Boote na, met Toeleg, om 't Schip te neemen en hen naâr den Wal te voeren. Den 17 *September*, quam hy gelukkiglyk t'Huiz: twé Jaar en zes Maanden, na 't Vertrek uit *Engeland.* SHARPEY. 1610. Aankoomſt, in *Engeland.*

BREEDTE.

	Gr.		Min.
Eiland *Komoro.*	11	-	00. Z.
——- *Pemba.*	6	-	00.
Rée van S^t. *Helena.*	15	-	00.

IX. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *Richard Rowles*, naâr PRIAMAN, in de *Union.*

DEEZE Reize, een Deel van de voorgaande vierde Reize der *Ooſt-ind. Maatſchappye* uitmaakende, is by *Purchas* (1), onder den volgenden Tytel. *Ongelukkige Reize van den Vice-admiraal, de* Union, *tot deszelfs Aankoomſt te* Priaman: *bygebragt, in eenen Brief, van Mr.* Samuel Bradshaw, *gezonden van* Priaman, *met* Humphry Bidulphe, *den* 11 Maart 1609. *Geſchreeven door* Henry Moris, *te* Bantam, *den* 14 September 1610. 't Verhaal, door *Moris* gegeeven, gaat niet verder als *Priaman*, op *Sumatra.* 't Blykt, uit den Tytel, dat hy niet verder als Afſchryver, of Uittrekker was, van den Brief van Mr. *Bradshaw*, een der Kooplieden of Faktoors (2). Het Byvoegzel, gegeeven onder zynen Naam, zegt, dat het Betrekkinge heeft, tot het Verhaal van *Nichols* (in de voorige Hoofdſtukken aangeroerd): 't geen, by *Purchas*, voor deeze Reize geplaaſt is, en geſchreeven was door *Moris.* De te Rug-reize van de *Union*, en haare Schipbreuk op de Kuſte van *Vrankryk*, hier in de twéde Afdeelinge vervat, is getrokken, uit zékere Brieven, ter die'r Gelegenheid geſchreeven. ROWLES. 1608. Inleiding.

(1) *Pilgr.* Vol. I., p. 232.
(2) Echter zegt *Moris*, in de Voorréden deezer Reize, dat hy 't Berigt uit het Verhaal van anderen had: zonder iets van *Bradshaw's* Brief te melden.

ROWLES. 1608.

§. I.

Uit-reize *van de* Union, *na 't afraaken van den* Ascension, *tot aan* PRIAMAN.

Oirzaak van 't afraaken der *Union.*

NA de *Union* afgeraakt was, van den *Ascension*, by Storm, in 't Oversteeken van de KAAPE, verloor zy haaren Grooten-Mast. In 't midde van den Storm, was men genoodzaakt, dien wederom optevisſen. Door dit Toeval, verloor zy den Admiraal. Ten laatste, buiten Hoope zynde, denzelfden of de Pinasſe opteloopen; en in Aanmerkinge, dat het Tempeest aanhield, zette men 't, naâr de Baaije van S. *Augustyn*, op *Madagaskar.* Men hoopte, hem daar te vinden: dogh, men vergiftte zig 'er in. In gelyke Hoope, na men hier 20 Dagen gewagt en zig ververst had, zette men 't Zeil naâr *Zanjibar.* Daar aankoomende, wendde men terstond naâr den Wal, en wierd 'er zeer vriendelyk ontfangen. Maar, op hunne twéde Landinge, brak veel Volks in Hinderlaage uit, en vermoordde den Bottelier, *Richard Kenu*, benevens eenen Matrooz. *Richard Wickman*, een der Kooplieden, wierd gevangen. Met veel Moeite, bereikten de overige de Boote, en quamen aan Boord.

De *Engelsſen* overvallen, te *Zanjibar.*

1609.

OMTRENT *Februari* 1609, liepen zy wederom in Zee, met Noord-ooste en Noordlyke Winden. Dit was hen volstrekt tégen, in 't Voorneemen van naâr *Sokotra* te gaan. Veel tyds verspilde men, op Zee, zonder veel Wegh te vorderen. 't Meestedeel van 't Volk, was ook zeer aangetast, door *Scorbut.* Dus draaide de Kaptyn den Helm, naâr 't Noord-einde van *Madagaskar.* Zyn voorneemen was, in de Baaije van *Antongil* te gaan: maar hy viel, aan de West-zyde van 't Eiland. Daar ging hy, in eene uittermaate groote Baaije, door den Inwoonderen genoemd, *Kanquomorra* (1). De Landstreek, daar om-heen, is zeer vrugbaar en vermaaklyk. Hier stelden zy zig voor, hunnen veelen Zieken te herstellen, en 't ongunstig *Mouson* doortebrengen. Aanstonds hadden zy Ommegang, met den Inwoonderen. Deeze quamen hen, aanvangelyk, zeer vriendelyk voor; en deeden hen, allen soort van Gedienstigheeden. Deswegens gingen de Kooplieden, dikwyls aan den Wal, en bezogten den Koning, die niet min Gemeenzaam was. Ten laatste vond Kaptyn *Rowles* goed, mede naâr 't Paleis te gaan. Hy was verzeld, met Mr. *Richard Reve*, den Opperkoopman, *Jeffery Carlel*, en drie anderen.

Madagaskar.

Baai *Kanquomorra.*

Den Kaptyn, en andere, gevangen.

SAMUEL BRADSHAW was dikwyls gebruikt, in Handelinge met den Koning. Gelukkig was 't voor hem, deez' tyd, dat de Kaptyn andere Bézigheid voor hem had. Dus bleef hy, aan Boord. Zo dra de andere geland waren, wierden zy van den Inwoonderen overvallen. De Booten ontsnapten 't echter. Maar, deeze waren naauwlyks aan Boord, of men zag eene menigte Praauwen, en groote Booten, uit de Riviere koomen. Zy roeiden naâr 't Schip, zo snel, als of zy voorneemens waren, het aanstonds aanteklampen. Ook maakten zy, inderdaad, eenen zeer stouten Aanval. In 't vol-

(1) Of *Boamora.* PURCHAS.

't volle gezigt van 't Geſchut, quamen zy op. De *Engelsſen* verbeelden zig dus, vaſtelyk, dat zy hen zouden genoomen hebben. 't Gevegt duurde, ten minſte, twé Uuren, wanhoopiglyk. Maar, 't Kanon wierd zo wel en zo ſpoediglyk bediend, door den Konſtápel en zynen Gezellen, dat ten laatſte, een Half-dozyn hunner Booten in den Grond geſchooten was. Dit noodzaakte de anderen, ſpoediger te vertrekken, dan zy gekoomen waren. Rowles. 1608.

Vervolgens bleef men, in deeze Baaije, nog 14 Dagen: in Hoope, van den Gevangenen weder te bekoomen. Maar, in plaatsſe daarvan, verloor men 'er nog 7, door eene ſchielyke Ziekte. Dit verſchrikte hen meêr, dan de Quaad-aartigheid die'r Ongeloovigen. 't Ongeval trof dien, die zig, in 't Gevegt, met het Kanon zo overwerkt hadden. Binnen twé Dagen, waren zy allen, over Boord gezet. Deeze Rampen te ſamen loopende, beſloot men, in allerhaaſt heenen te gaan; en ergens anders, wat Wáter inteneemen. Maar, voor men 't konde te Werk ſtellen, maakte de Vyand eenen anderen Aanſlag, met veel grooter getal Vaartuigen. Menigte van deezen waren, zeer ruim, en ongelooflyk vol met Volk opgepropt. Evenwel geleek 't eerſte Onthaal hen zo qualyk, dat zy geenen twéden Aanval durfden doen: zy deinsden naâr den Wal, en vernoegden zig, op 't Schip te kyken. De *Engelsſen*, beſpeurende hunne Argliſtigheid, en vreezende eenig Ongeval in den Nagt, zetten 't naâr den Wal, daar de *Mooren* lagen; en gaven hen, eene gantſe Laag', ten Vaarwel. De Kógels, door de dikſte Drommen van hen vliegende, maakten 'er zulke Laanen in, dat zy aanſtonds hunne Plaatsſe verlieten, en zo raſch uit het gezigt liepen als zy konden. Vordere Ongevallen, aldaar.

Dat verrigt zynde, hielden 't de *Engelsſen* t' Zeewaarts; en rigtten hunnen Koers, naâr *Sokotra*. Maar, by gebrek van in Tyds onder Zee te ſchieten, vatte hen de Wind zo digt, dat zy 't niet konden bereiken. Zy vielen dan, Ooſtelyker, op de Kuſte van *Arabië*. 't Was, omtrent den 4 *Juni*. De Winter-Mouſon nu gekoomen zynde, durfden zy niet onderneemen, naâr *Kambaye* te gaan. Geene goede Plaats, om te Havenen geduurende den Winter, konden zy op deeze Kuſte vinden. Deswegens, na vier Dagen in 't Gezigt der Kuſte gehengeld te hebben, niet zonder Gevaar van op 't Strand te loopen, meende men 't Dwaasheid te zyn, langer Tyd te verliezen. Men beraadſlaagde, over den te houden Koers. *Griffin Maurice*, de Schipper, met de voornaamſten en ervaarendſte Mannen van 't Schip beſlooten, naâr *Achen* te gaan. Men hoopte daar eenigen *Guzaratteren* te ontmoeten, en hunne *Engelsſe Waaren* daaraan te vermangelen. Dus, hunnen Koers daar naâr toe gerigt hebbende, quamen zy 'er, den 27 *Juli*. Zéven Dagen daarna, wierden zy by den Koning geleid. Zy gaven hem, een Geſchenk. Dit waren zy gehouden, wat ruim te maaken, ter oirzaake, de *Hollanders* hunnen Handel poogden te verhinderen. Deeze zogten, den gantſen Koophandel van *Indië* opteſlokken. Kuſt van *Arabië*. *Achen*.

Na Mr. *Bradshaw* ten Hove geweeſt was, en wat met den Koopliedeu van *Achen* gehandeld had, ging hy met den *Guzaratteren* mangelen. Hy gaf hen *Engelſch* Láken en Lood, in verwisſelinge, voor Zwart en Wit *Baſt*. Dit is het Stóf, 't welk deeze, in die Geweſten veilen. Men bleef 'er, maar weinig Tyds. Toen zeilden zy, naar *Priaman*. Hier hadden zy ee- *Priaman*.

Rowles. 1608. nen ſchoonen Handel, na hun volle Genoegen. Dit gaf hen eenige Verzoetinge, voor de Tégenſpoeden, welke zy bevoorens geleeden hadden. 't Schip wierd ten laatſte, met Péper, vollaaden. 't Konde lang van te vooren geſchied zyn, ingevalle 'er geene Muitery onder 't Volk geweeſt was. Matrooz wilde doen, zo als 't hem goed dacht. Mr. *Bradshaw* gebruikte zo veele ſchoone Woorden, dat zy hem eindelyk te gemoet' quamen. Hier ſtierf de Schipper. Alle Zaaken afgedaan zynde, vaardigde Mr. *Bradshaw* eenen *Humphrey Biddulph*, en *Silveſter Smith*, naâr *Bantam*. Deeze gingen 'er naâr toe, in eene *Chineesſe Jonk*, met eenig Overſchot van Goederen, welken men, te *Priaman* nog te *Tekoo*, niet verkoopen konde. Aanſtonds daarna zette Mr. *Bradshaw* 't zeil, op de *Union*, naâr *Engeland*. 't Was, in *Februari* 1610.

---

§. II.

Te Rugreize, *en Schipbreuk, van de* Union.

1610. BELANGENDE de t'Huiz-reize, van de *Union*, uit *Priaman*. Men ontmoet 'er weinig meêr van, dan 't geene begreepen is, in twé Brieven, volgende na 't Verhaal van *Moris*, by *Purchas*. 't Is alleen betreklyk, tot den elendigen Toeſtand, waarin zy op de Kuſt' van *Vrankryk* quam.

Brief, over den Toeſtand van de *Union*. De eerſte Brief was geſchreeven, door *Bernard Couper*, aan zynen Broeder, *Thomas Hide*, een Koopman te *Londen*. Dezelfde was Gedaghtékend, *Morlaix*, den 1 *Maart* 1611. Hy berigt hem daarin, dat hy, dien Dagh, eenen Brief had ontfangen, van *Odwen*; geſchreeven, van eenen *William Bagget*, een *Iersman*, daar woonende. Deez meldde daarin „ dat de *Union* „ op die Kuſt' was, omtrent 2 Mylen van gemelde Stad; dat de Inwoon- „ ders, twé Booten op haar uitgezonden hebbende, bevonden hadden, dat „ zy ryk gelaaden was, met Péper en andere Goederen, uit *India*; dat 'er „ maar vier Mannen in 't Leeven (waaronder een *Indiaan*) en drie Dooden „ op waren; dat die Leevende zo zwak waren, dat zy naauwlyks ſpreeken „ konden; dat de twé Booten, het Schip op de Rée van *Odwen* hadden gebragt; dat die van de Stad, na 't Meeſtedeel der Goederen ontlaaden te „ hebben, eenen Brief hadden gezonden, aan ſommigen *Engelsſen Kooplieden* „ te *Morlaix*, om daar in allen ſpoed te koomen, en 'er Bezit van te nee- „ men, als behoorende tot de *Ooſt-Ind. Komp.*; dat deeze Brief verzeld was, „ met eenen anderen, in 't *Franſch*, geſchreeven van den Bailluuw van „ *Quimper* en gerigt aan iemant in *Morlaix*, dien hy gezien had. Dat hy „ deswegens noodig dacht, drie Afſchriften van des *Iers* Brief, met zo veele „ verſcheide Barken te zenden, ter meerder Zékerheid van 't Onderrigt, „ voor den Kooplieden: ter oirzaake, het te vreezen was, dat het ruuwe „ Volk 'er een Wrak van zoude maaken, ingevalle geene ſpoedige Maat- „ regelen daar omtrent genomen wierden. Dat hy oirdeelde, 't noodzaa- „ kelyk te wezen, deswegens Toevlugt tot het Hof van *Vrankryk* te nee- „ nem: dewyl hy dughte, dat het een zeer verwarde Zaak zoude worden.

Dat

„ Dat hy zig midlerwyle voorſtelde, 'er naâr toe te gaan, met *George Robbins*: om te zien, in wat Toeſtand de Dingen waren, en te doen, 't geen hy konde, ten behoeve der Kooplieden. Dat het Schip verhaald wierd, 3- of 400 Tonnen groot, en een Driedekker te zyn. Dat hy vreesde, het zelfde ſchandelyk geplunderd te zullen vinden. Dat zy die Daghreize ondernamen, op de dringende Brieven van den *Ier* en van den Bailluuw van *Quimper*, vooral uit Aanmerkinge voor de Maatſchappye: in vooronderſtellinge, dat dezelfde overweegen zoude, den Laſt dien zy ondernamen, ter Oirzaake zy beiden, Vrienden ingewikkeld, en Geld in de Plaatsſe hadden bezorgd, om zulken te voldoen, als gebruikt zouden worden om 't Schip en Goederen te behouden, ingevalle 't Nood had. Dat hy desniettegenſtaande wenſte, dat zy iemant wilden zenden, ter Redderinge, over den Wegh van *Rouen*, met anderen Voorraad van Geld: dewyl *Morlaix* geen Plaats van Wisſel, nog Geld aldaar te bekoomen was. Dat hy liever 50 Pond zoude gegeeven hebben, dan ter deezer Tyd die Reize te onderneemen: ter oirzaake hy veele Goederen onder zyne Handen had, gelyk hy in zynen Laatſten berigtte. Dat de Naamen van den Overgebleevenen Perſoonen waren, *Edmund White*, de Schipper; *Thomas Duckmanton*, des Schippers Maat; *Samuel Smith*; en de *Indiaan*. Dat zy in groote Elende, en in gebrek van Geld; geene, van allen, Meeſters van hunne eigene Goederen waren ". Rolews. 1610.

De twéde Brief was geſchreeven, van *William Wotton*, Kaptyn of Schipper van zéker Schip. Dezelfde was Gedaghtékend, in *Februari* 1610 (1), uit *Andierne*, daar de *Union* toe was. 't Loopt op volgende wyze. „ Den 8 *Februari*, quam ik boven *d'Ambez-Punt* (*) van *Bourdeaux*. Den 11 verloor ik, mynen Voormaſt, Boegſpriet, en Roer. Dien zelfden Nagt voerde ik 't, in *Olderyearne*. De *Fransman* bragt de *Union*, den 13, op de Rotzen. Ik ging, den 14, met myne Boot', aan haar Boord: de *Fransman* had, 4 Dagen aan Boord geweeſt. Ik bragt, *Samuel Smith*, *Thomas Duttonton*, en Mr. *Edmund White*, aan den Wal. Den 15, verzogt ik, *William Bagget*, mynen Koopman, eenen Brief naâr *Morles* te ſchryven. Den 18, wierd de Brief gezonden; en ik betaalde twé Kroonen, voor Port. De *Indiaan* ſtierf, den 20; en, dien zelfden Dagh, „ be- Twéde Brief.

(1) Dit moet zyn, *Maart* of *April* 1611. NB. Maar, zoude de voorige Brief, niet liever *Februari* moeten wezen? dewyl 't eigenlyker is, dat daar, in eene Maand een Misſlag kan zyn, dan hier in twé Maanden, gelyk *Februari* en *Maart* hierin voorkoomen.

(*) Eng. *I came over the* Polo-head, *of Bourdeaux*; en *Purchas* zelfs zegt, Pole-head. De *Abt* vertaald het, *Ik vertrok van Bourdeaux op den* Polo-Hend. Maar, zal men, uit den *Text*, niet moeten toeſtemmen, dat 'er geen *Schip*, en onbetwiſtelyk een Hoofd, of *Punt* genoemd word? Zal men ook niet moeten vooronderſtellen, dat het ten minſte dit is, 't welk wy daarvoor hebben genomen: als men overweegd, dat de Rivier van *Bourdeaux*, omtrent 5 Mylen beneéden de *Stad*, eenen *Hoek Lands* heeft, genoemd *Bec d'Ambez*, zo gevaarlyk, niet alleen door de *Zanden* en *Banken*, maar inzonderheid door 't Geweld der *Baaren* (van Ouds in deeze Riviere befaamd) dat die Oord ſchriklyk, aan den ervaarendſten Stuurlieden is. Behoefd men zig dan te verwonderen, dat de Schipper hier zyne Af-reize begind, met zyne Koomſte boven dien gevaarlyken Hoek?

ROWLES. 1610. „ begroef ik hem. Den 21, overleed de Schipper; en ik begroef hem. „ Messieurs *Roberts* en *Couper* quamen, den 22. Zy beiden gingen, den „ 26, naâr *Morles.* Zo ook, den 4 *Maart*, *William Coarey*, de Hospes van „ Mesſ. *Couper* en *Roberts.* Den 5 ging ik naâr Boord, met myne Booten, „ en *William Coarey* geduurende 't Laag-Water: ik ging in 't Hól, met „ Laag-Water, en nam een Monſtter van de ſlegte Péper. Den 6, quam „ ik van *Old Tearne.* Ik ging, den 8, naâr *Morles.* Den 17 quam Mr. „ *Hide* tè *Morles*; en ik quam, van *Morles*, den 21. 's Nagts, den 22, „ quam ik, in 't Eiland *Wight.* Ik quam, den 24, te *Hampton.* Dén 28, „ quam ik, te *Londen* ".

Andere Byzonderheeden, daarvan. VERVOLGENS vinden wy, 't volgend Verhaal, waarſchynlyk door *Purchas* zelfs verzameld. Men bergde, uit de Plunderinge der *Bretanjers*, omtrent 200 Tonnen Péper, met wat *Benjoin*, en eenige *Chineesſe* Seije, welke te *Teku*, in *Sumatra*, van een *Chinees-Schip* gekogt was. In de Uit-reize, had de *Union* te *Saldania* aangelegt, en lange gebleeven, door 't Opzetten van eene Sloepe of Pinasſe. Zy verloor Mr. *Rowles*, aan *Madagaskar*; en meér Volks, te *Zanjibar.* Péper laadde zy, te *Achen*, *Priaman*, *Pasſeman*, en *Teku.* Op haare te Rug-reize ontmoette zy, Sir *Henry Middleton*, dien zy eenige Kiſten Zilvers overléverde. Ter die'r Tyd had zy 36 Man, in taamelyken goeden Welſtand, aan Boord. Zy miſchte, 't Eiland *S: Helena.* 't Meeſtedeel haar 's Volks ſtierf, aan deeze Zyde van *Kabo Verde.* Tien *Engelsſen* en vier *Guzuratters*, wierden uit haar genomen, door een' Bark van *Briſtol*, en eenen *Schot.* Haare aankomſt op de Rée van *Andierne*, en andere Zaaken zedert, zyn reeds aangehaald. Na de Péper en andere Goederen ontſcheept en gedroogd waren, wierd het Schip onderzogt, door Mr. *Simonſon*, een bequaam Scheepsbouwer, daar naâr toegezonden, om het te behouden, indien 't mogelyk ware. Hy vond het, buiten ſtaat van Dienſt te konnen doen. 't Geſchut, de Ankers, en de andere Toeſtel, wierden in veiligheid gebragt. Van 75 Man, uit *Engeland* op haar vertrokken, bleeven 'er maar négen overig [zynde, meeſt die, welke uit haar genomen, of overgenomen waren, gelyk daar even gemeld is]: naamelyk, *Thomas Duckmanton*, *Robbert Wilſon*, *Bullock* de Heelmeeſter, *Jacob Peterſon*, en nog 5 *Engelsſen*; behalven, 3- of 4 *Guzaratters.*

X. HOOFD-

X. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *David Middleton,* naâr *Java* en *Banda,* A° 1609 (1). *Zynde de vyfde Reize, voor de Maatſchappye* gedaan.

§. I.

Uit-reize, *tot* Banda.

MIDDLETON. 1609. Uit-reize.

't ZEIL wierd, den 24 *April* 1609, op de *Expedition*, uit *Duins* gedraaid (*). Den 13 *Mai*, had zy *Forteventura* en *Lancerota* in 't Gezigt. Te *Saldania* quam zy, den 10 *Aug.* Zonder ſammelen Water ingenomen hebbende, vertrok zy, den 18, naâr *Bantam.* Daar quam zy, den 7 *Deſember.* Zy had, daar-omtrent, Kapt. *Keeling* gemiſcht: hebbende hem 's Nagts, zeer na, onweetend voorby geloopen.

Bantam.

DE Kaptyn maakte allen ſpoed, dien hy konde, beide Nagt en Dagh, om 't Yzer aan den Wal te brengen. Hy wilde zelve niet blyven wagten, om zyne Pinasſe optezetten. Maar, hy was genoodzaakt, veele groote Geſchenken te geeven: meêr dan noodzaaklyk ware, ingevalle de Staat des Lands geweeſt was, als in voorige Tyden (2). Hy liet Mr. *Hensworth*, in de Faktoorye; en, ter oirzaake hy dien niet kende, die 'er in waren, behalven dat het in eene verwarde Plaatsſe was, liet hy hem, op zyn Verzoek, *Edward Neetles* en nog drie andere van zyn Volk. Vervolgens nam hy daaruit, zodanige Koopmanſchappen, als hy oirdeelde 't verkoopbaarſte te zyn, in de Plaatsſen daar hy naâr toe ging. Maar, wat Waarſchynlykheid 'er was, om met goed gevolg die Reize te doen: daarvan, vooronderſtelde hy, had Kaptyn *Keeling*, reeds lange geleeden, de Maatſchappye verſlag gedaan. Even-

(1) Deeze *Reize*, getrokken uit eenen Brief van *Middleton* zelfs, aan de Maatſchappye, is by *Purchas*, Vol. I. pag. 238. Die Edelman, was Broeder van Sir *Henry Middleton*, welkers Reize hier achter volgd.

(*) De *Abt* maakt hier eene *Inleidinge*, die niets anders beduid, dan zynen Schryveren te doen zeggen, „ dat de Maatſchappy *Middleton* met Koopmanſchappen belaſte, dien hy aan *Sharpey* moeſt brengen: met Bevél, indien deeze zig van den zynen ontlaſt had, met dit Toevoegzel den Koophandel te dryven, *in de Landen en de „ Havens, dien hy nog niet bezogt had* ". Maar de Schryvers, zo wel als *Purchas* zelfs, wagten zig wel van zodanige Redenkavelinge.

(2) Door de Verwarringe aldaar, waren de Schulden, die de *Engelsſen* daar uitſtaande hadden, grootendeels in gevaar geraakt. Ook wilde de Goeverneur hen niet toeſtaan, gelyk zy bevoorens 't Recht hadden, om Schuldenaaren gevangen te zetten, en ter Betaalinge te noodzaaken. Daarbenevens perſlte hy hen onbillyke Sommen, voor Erfpagt af; on-aangezien de Grond aan de *Maatſchappye* was gegeeven, en de Faktoory op haare koſten gebouwd was. *Purchas.*

MIDDLETON. 1609. Evenwel besloot hy, de Beleefdheid daar gints te gaan beproeven. 't Was *Hensworth* zeer leed, hier te moeten blyven: maar, hy had niemant anders, om in de Faktoorye te laaten. *Augustyn Spalding*, was hy genoodzaakt, met zig te neemen: dewyl deez de Taale aldaar verstond. *Hensworth* had Last, den Goeverneur, by wege van Beklag te zeggen (ingevalle die om hem zond): dat de Kaptyn uitdruklyk Bevel had gelaaten, niet toetegeeven aan eenigen zyner voorige Eischen: dat hy konde neemen, 't geene hy wilde, maar dat men hem niets moest uitreiken.

Hy ging t' Zeil, den 18 *November*, régelregt naâr den *Molukkos*. De Wind, gunstig zynde, liep hy, den 27, door de Straate van *Desolam*. Maar, toen leide hy, tien Dagen, in Kalmte. Dit was hem geene klyne Ontroeringe, ter oirzaake, van de groote Hitte onder de *Linië*; en van de Onzékerheid der Westelyke Mouson: die, ingevalle zy hem gefeild had, zyne Reize overstaag zoude geworpen hebben.

1610. Stad *Boeton*. Den 8 *Januari*, quam hy dan, voor de Stad van *Boeton*. Daar naâr toe gezonden hebbende, verstond hy, dat de Koning op Krygs-togt, en zeer weinig Volks in de Stad was. Dus wilde hy, 'er niet ankeren; maar zette het, dien zelfden Dagh, door de Straate. 's Anderendaaghs, zag hy eene groote menigte *Korakoras*, die bevonden wierden, het Heir van den *Boetonsen* Koning uittemaaken. 't Naâr hen toezettende, zond de Koning eene klyne Praauwe uit, om te zien, wie hy was. De Kaptyn, zig bekend gemaakt hebbende, vroeg, of daar omtrent geen Wáter gevonden wierd? Men weez hem, eene overvloedige Wáterplaatsse. Hy liep 'er naâr toe; en de Koning, met alle zyne *Korakoras*, zeilden hem achter na. Digt by hem ten Anker gekoomen zynde, zond de Koning iemant aan Boord, om hem, van zynen 't wegen, te begroeten; en te verzoeken, dat hy Mr. *Spalding*, met den Boodschapper wilde zenden, om met hem te koomen spreeken. 's Konings verzoek was, dat men daar den gantsen Nagt wilde blyven leggen: beloovende, hem den volgenden Morgen te koomen bezoeken.

De Koning koomt aan Boord. Ook quam hy 't na. Kaptyn *Middleton*, vergastte niet alleen, hem en zynen Edelen; maar hy gaf hem ook een Geschenk, zulken Persoon waardig. Toen, een frisse Koelte ontstaande, en 't Schip zeilrée zynde, schreide de Koning; en zeide, de Kaptyn zoude meenen, dat hy een Veinzer was: ziende, dat hy geene Waaren voor hem had. Maar dat, vier Maanden geleeden, zyne Woonplaats tot den Grond was verbrand. Dat hy daar een Gebouw had gehad, vol Neuten, Foelie, Kruidnagelen, en Sandelhout; benevens een groot Pakhuiz, vol met Stóffen zyn's Lands, die veel trek hadden in alle de Eilanden omheen. Dogh dat echter, al dat Verliez hem niet half zo veel griefde, dan te hooren, dat de Kaptyns dit Schip hadden uitgerust, met Voorneemen, om zodanige Waaren van hem te koopen, als hy voor hen zoude hebben opgelegt. Vorder zeide hy, de Kaptyn had zyne Belofte aangenomen; en hy zwoer, by 't Hoofd van *Mahomet*, dat hy dezelfde ook nagekoomen zoude hebben, had het dien Brand niet gedaan, waarin verscheide zyner Wyven, en Bywyven, gesneuveld waren. Dat hy nu in eenen Oorlog was gewikkeld, waarvan de Uitslag onzéker was; en dat, in gevalle deeze hem tegens liep, hy geenen zyn's Volks konde mischen, om Voorraad voor hem optedoen. Hy voegde 'er by, ingevalle de Kaptyn den

voo-

voorigen Nagt niet was opgekoomen, dat hy héden te Velde zoude geweeſt hebben, tegens eenen anderen Koning, zynen Vyand, welkers Stad hy hem weez: verzoekende hem, daarop, in 't vooorby vaaren, te willen vuuren. *Middleton* antwoordde, dat hy een Vreemdeling was, en dien Koning niet kende: zulks hy geen Réden had, zig zelfs Vyanden op den Halz' te haalen. Maar, ingevalle die opquam, en hem (den Koning van *Boeton*) of eenigen zyner Onderdaanen, beleedigde, terwyl hy daar was: dat hy dan zyn beſt zoude doen, om hem zynes Weghs te zenden. Dit Antwoord behaagde den Koning: waarna die zyn Affcheid nam, en 't Schip onder Zeil ging. MIDDLETON. 1610.

MIDDLETON quam, den 24 *Januari*, aan 't Eiland *Bangaia*. De Koning en 't meeſte Volk waren 'er uit gevlugt, uit vreeze van eenigen Vyand: maar, wat Vyand het ware, konde de Kaptyn, met geene Zékerheid verneemen. Een *Hollander*, daar zynde, verhaalde hem, dat het de Koning van *Makasſer* was (zo hy meende); en de Réden van den vlugt des eerſten, dewyl de laatſte, hem, die een *Heiden* was, wilde dwingen om *Moors* te worden. Maar de Kaptyn oirdeelde liever, dat het uit Vreeze der *Hollanderen* geſchiedde, die daar een Fort wilden bouwen: maar zulks ſteeken lieten, toen zy zagen, dat het Volk zig van daar begeeven had. Die enkelde *Hollander*, voerde daar zulken Gezach, dat niemant op 't Eiland hem mishaagen durfde. Hy had zo veele Wyven, als 't hem geluſtte. Twé Huizen, vol van de aartigſte Meisjes des Lands, hield hy. Ook had hy, menigte Slaaven, van beide de Sexen. Hy was, daarbenevens, een luſtig Gezel. Dansſen en Zingen, wilde hy, den gantſen Dagh. Hy ging bykans naakt, na 's Landswyze. Hierdoor won hy, de Harten der Inboorelingen. Twé Dagen aaneen, kon hy, onder hen, ſlempen en drinken. Lange had hy, hier in 't Land gewoond, en 'er zig ter neér gezet. Van geenigen *Hollander*, wilde hy beheerſt worden. Hy woonde, tegens-over *Amboina*. Ingevalle de Goeverneur aldaar, hem benoodigd was te ſpreeken, dan was die altyds verpligt, hem twé zyner Kooplieden als Gyzelaars te zenden, tot op zyne te rugkoomſte. Hy ontfing de Schattinge, voor den Koning van *Ternate*, in alle de omleggende Eilanden; en hy zond 'er hem van, 't geen hy goed dacht.

Eiland *Bangaia*.

Een Koddige *Hollander*.

DE *Engelsſen* bequamen hier, goede Verversſinge. Zy waren, in béter Welſtand, dan toen zy uit *Engeland* t' Zeil' gingen. Geenen Man hadden zy, tot deezen Tyd, ziek gehad. Hier verdubbelden zy, hunne Lange-Boote. 't Geſchiedde, uit Vreeze, dat de Wurmen haar doorgevreeten zouden hebben. Men ging vervolgens t' Zeil', den 29 *Januari*. In Zee zynde, vonden zy de Winden zeer ſchoon, voor hen. Echter konden zy, 't niet opzeilen. De Stroom voerde hen, régelregt, Zuiden; en liep zo ſnel, dat zy 15 Mylen, in twé Dagen verlooren. Dit noodzaakte den Kaptyn, zyn Voorneemen, van naâr den *Molukkos* te gaan, ter zyde te ſmakken; en 't Roer, naâr *Banda* te draaijen.

DEN 5 *Februari*, bequam men, den Eilanden van *Banda*, in 't gezigt. Aanſtonds maakte men, al 't Zeil 't geen men konde, om hen voor den Nagt te bereiken. 't Daarby houdende, zond de Kaptyn zyne Sloepe, om eenige onderrigtinge van den Inwoonderen te haalen. Deeze deeden hem weeten, dat de *Hollanders* geen Schip op de Rée wilden dulden; dat zy zouden na zig neemen, al 't geen hy bragt (ingevalle het Dingen waren, dien

Eilanden van *Banda*.

MIDDLETON. 1610.

zy benoodigd hadden) en dien naâr hun Welbehaagen betaalen; dat eenige Jonk daar koomende, met Waaren hier te Lande verkoopbaar, dezelfde niet toegeſtaan wierd, met den Inwoonderen te ſpreeken; dat dezelfde agter 't Kaſteel wierd gehaald, binnen eenen Musketſchoot onder 't Kanon: zulks geen Man daarvan, eenen Voet aan den Wal durfde zetten, of aanſtonds eenen Kógel achter na kreeg; en dat zy, jegenwoordig, op die Wyze, 15 groote Jonken aanhielden. Wat Hoope is 'er dan (zegt de Kaptyn aan de Maatſchappye) om hier vrugt te konnen doen: aangezien zy zo qualyk handelen, met allen die op de Rée koomen; en Kapt. *Keeling* verbandden: niet duldende daar te blyven, tot hy zyne Schuld-eiſchen ingezameld had, maar hem Wiſſels gaven, om zyn Geld op *Bantam* te ontfangen?

Gedrag der *Hollanderen* aldaar.

Tegens *Middleton*.

EVENWEL zette *Middleton* 't, naâr de Rée, met Vlag en Vaan, en op elken Tóp eenen Wimpel: maakende, eene zeer goede Vertooninge. De Goeverneur van 't Kaſteel, meenende dat het een Hollands Schip was, zond eene Pinasſe van 30 Tonnen, de *Expedition* te gemoete. Maar, dezelfde, by haar gekoomen zynde, liep voor haar uit, wederom naâr de Rée: zulks men, na zy den Kaptyn gepreid had, geen vorder geſprek daarmede konde houden. Zo dra hy over *Lantor* was, groette hy de Stad met zyn Geſchut; en ankerde, binnen Schoots van hunne Scheepen. Aanſtonds quam 'er, wegens den Goeverneur, een *Hollandſe Boot* aan Boord: eiſchende hem, op de Rée te koomen, en dan te Lande, om zyne Kommisſië te vertoonen. De Kaptyn antwoordde, dat hy maar eerſt aangekoomen was; en dat hy zyne Kommisſië niet wilde vertoonen, nog zyne Handelingen openleggen: nog aan den Goeverneur, nog aan iemant. Zy vroegen hem vorder, of hy een Koopvaarder, of een Oorlogs-man was? Hy antwoordde, dat hy wilde betaalen 't geene hy kogt. Toen dreigden zy hem. Maar hy zeide hen, dat hy daar wilde blyven ankeren, laatende hen hun beſt doen; en verhoopte, dat hy zig zelfs zoude verdeedigen. Daarop keerden zy, naâr 't Kaſteel, in groote Woede.

Hy tragt met dien van *Poloway* te handelen.

Zo dra waren de *Hollanders* niet heenen, of een Drom Volks van *Lantor* quam aan Boord, en bood hem Welkoom. Van hen verſtond hy, den gantſen Toeſtand des Lands, 't geen zeer gewillig was, met hem Handel te dryven, indien hy Verlof van den *Hollanderen* konde verwerven: want, zy waren toen Vrienden. Maar *Poeloway*, en *Polatronu* [of *Poelorin*], ſtonden in Oorlog daarmede. De Kaptyn, weetende dat in Troebel-water goed visſen was, nam de Gelegenheid waar, om afzonderlyk met eenen Inboorling van *Poeloway* te ſpreeken, die zig by geval onder hen bevond. Hy bragt dien, voor weinig Gelds, om hen te zeggen, dat hy wilde geeven, Zilver of andere Waaren, voor alle hunne Spéſeryen; dat de *Hollanders* en hy, waarſchynlyk, Vyanden ſtonden te worden; en dat zy niets te vreezen hadden, dewyl hy hunne Spéſeryen wilde bekoomen, door den eenen Wegh of door den anderen.

De *Hollanders* willen hem, onder 't Kaſteel doen koomen.

TERZELVER tyd, quam dezelfde Boot van 't Kaſteel, en eene andere van den Vice-admiraal: met uit-eindelyke Bevélen, van den Goeverneur aan Kapt. *Middleton*, om by hem te koomen. Hy hield hen, ten Eeten. Daarna zeide hy hen, dat hy daar wilde blyven reiden, en 't Gevaar van de Rée loopen; dat hy meende, beide Volken waren Vrienden in *Europa*; en, Vyanden onder Vreemden te zyn, zoude ſchandelyk wezen. Hierop verklaarden zy

Middleton. 1610.

zy hem duidelyk, dat hy daar niet moest blyven reiden; en ingevalle hy 't bleef doen, dat zy hem met Geweld zouden inhaalen. Hy antwoordde, dat hy 'er wilde reiden, tot hy 't Ongemak der Rée ondervond (want zy zeiden, dat 'er de Grond vuil was); en dat hy dan zoude koomen, in 't beste Deel der Haven. Voegende daarby, dat de Vorsten nimmer eenig Gezach aan hunne Onderdaanen gaven, om dien van anderen te hinderen, van te ankeren of te gaan, op hun eigen Gevaar. De *Hollanders* voerden hem, daarop, te gemoete, dat het Land aan hen was. Dan mag ik 'er zo veels te vryer reiden (zeide *Middleton*): want, wy zyn Vrienden. Dus vertrokken zy, met Ongenoegen.

Hy overlegt, om zig te verdedigen.

DIEN zelfden Avond, was hy op 't punt, van Geschut te Lande te brengen, aan de Zyde van eenen Berg, daar hy ten Anker lag; en begon het Schip in staat te stellen, om te vegten, tegens elk die hem aandoen zoude. Ook zond hy eenigen uit, om den Grond te onderzoeken. Deeze bevonden het, niet anders als Rotzen te wezen: zulks 'er geene mogelykheid was, om 'er veilig te blyven ankeren. Deswegens, liet de Kaptyn zyn Voorneemen vaaren, van Geschut aan Land te brengen (*). Hy zond, den volgenden Morgen, zyne Sloepe, met Mr. *Spalding*, en den Voornaamsten zyn's Schips, met den volgenden Brief aan den Gouverneur. Daarbenevens beval hy hem, niets meêr te zeggen dan hy geschreeven had; alsmede, 'er zig niet te blyven ophouden: maar aanstonds, Antwoord wederom te brengen. Want, zy reeden 'er zeer slegt.

't Behaage aan UW EERWAARDE,

Brief van *Middleton*, aan den Goeverneur.

MET *Geduld te overweegen, te meêr, wyl gy veele Vyanden en weinige Vrienden ter deezer Plaatsse hebt, dat ik een* Kristen *ben. Ingevalle uw Eerwaarde, eenig Ding benoodigd zyt, van 't geene ik hebbe: ik bidde u, zo vrymoedig te zyn, van het te eisschen; en ik ben gereed, met al myn Vermogen, daaraan toetetreeden. Dewyl, daarenboven, Vriendschap is tussen onze Vorsten in 't Vaderland, zoude het tegens mynen Wille wezen, dat wy, hunne Onderdaanen, hier Vyanden zouden zyn. Vorder, voor zo verre gy my beveeld, dat ik onder 't Gebied van 't Kasteel zoude koomen: ik hoope het Voorrecht te hebben, 't geen de beide Prinssen aan hunnen Onderdaanen verleenen, om te koomen en te gaan, na hun eigen Welbehaagen, en de Hachlykheid der Rée uitteslaan, op hun eigen Gevaar. En dewyl gy eischt, myne Kommissië te zien: ik ben een Edelman, en gewillig dezelfde te vertoonen, op evengelyken Voet. Indien gy my gerustelyk wild ontmoeten, gelyk ik u begeere te doen: dan hebt gy maar uwe t'Samenkoomste, op 't Water vastestellen, in onze Sloepen, evengelyk bemand; of, in eenige andere gevoegelyke plaatsse, daar ik zo na by myne Kragt kan wezen, als gy by de uwe? En aangezien 't gezegt is, dat een Overeenkoomst is gemaakt, tussen den Inwoonderen van* Lantor *en uw Eerwaarde: zo verzoeke ik, dat gy my wild behandelen, als een* Indiaan, *voor myn Geld? Dan zal ik my zeer gebonden achten, aan Uw Eerwaarde; en gewilliger zyn, om*

met

(*) Dit beslist klaar. Echter doet de *Fransse Vertaaler* (die dit laatste achterlaat) alvoorens aan *Middleton* zeggen, „ dat hy eenige Stukken Geschuts te *Lande* bragt, „ en 'er eenige *Verschanssingen* wilde maaken ", enz.; en nu vervolgens „ dat hy „ *twé Stukken Kanon*, die reeds op den Oever waren, wederom naâr Boord voerde ".

MIDDLETON. 1610. *met U te handelen, dan met hen. Voor 't overige, in zo verre gy in Vyandschap zyt, met den Eilanden van* Poeloway *en* Poelorin*: myn Wens is, een Besluit, of ik derzelver Spéseryen kan hebben, zonder uwe Verhinderinge? Dus verzoekende uw Antwoord, op deeze Artykelen, te geeven aan Brengers deezes, zegge ik u, Vaarwel! Van Boord mynes Schips, deezen* 7 Februari 1610.

Uwe, in Vriendschap,

DAVID MIDDLETON

Toebereidzels der Hollanderen.

DE *Engelssen*, aan 't Kasteel koomende, wierden by den Goeverneur gebragt, die in den Raad zat. Zy léverden hem den Brief over; en dezelfde wierd openlyk geleezen. Maar, zy wilden hem geen Antwoord geeven, dan enkeld by Monde. Zy hadden op de Rée, drie groote Scheepen, van 1000 Ton; en drie Pinassen, elk van 30 Tonnen. Een der Scheepen, genoemd de *Groote Zon*, onbequaam ten Dienst', hadden zy geschikt, om de *Expedition* aan Boord te leggen, en haar in Vlam te zetten. Ten dien einde, hadden zy veele Persoonen bezwooren, om het daaraan met Kétenen vast te maaken. Dertig Tonnen Buskruit, hadden zy 'er ingebragt, om haar opteblaazen. Het zoude uit het Kasteel bemand, en met alle de Scheepen en Booten verzeld worden, om 't Volk overteneemen, als het Vuur gevat had. De *Groote Hoorn* was geschikt, om binnen eenen Musketschoot van den *Engelssen* te gaan leggen, en hen te beuken: terwyl de Fregatten 't rond-om zouden zetten, om hen aan alle Zyden werk te verschaffen.

Middleton, gaat te Lande.

DIE geland waren, ziende den Spoed dien zy maakten, om de *Groote Zonne* uittebrengen, quamen weêr te rug, zo spoedig als zy konden, om 'er Kaptyn *Middleton* berigt van te geeven. Daarop oirdeelde hy 't noodig, zelfs met den Goeverneur te gaan spreeken, voor het ter Verwyderinge quame. Neemende zyne *Kommissië*, wendde hy naâr 't Kasteel. By zyne Landinge, ontfing hem de Goeverneur, en de Voornaamste, beide van 't Kasteel en de Scheepen. Hy wierd geleid, door eene Wagt van 300 Muskettiers. Deeze begroette hem, met 3 Salvo's; 't Kasteel, met 7 stukken Geschut. Ten laatste quam hy, in 's Goeverneurs Kámer. Hier wierden twé Stoelen, voor hen beiden gezet. De rest zat, op Banken. Veele Pligtpleegingen, van Welkoomste in 't Kasteel, wierden 'er gedaan. Daarna zeide Kaptyn *Middleton* hen, Dat hy (verstaan hebbende, dat zy niets anders verzékerd wilden zyn, dan dat hy een Zeeroover was, en geene *Kommissië* had) zelfs was gekoomen, en zyne *Kommissië* had medegebragt, om het Tégendeel openbaar te maaken. Toen eischte hy dezelfde, van zyn Volk; en hy toonde ze. Hy las hen, den eersten Régel voor; en met, vouwde hy ze wederom toe. Zy zeiden, dat zy die in 't geheel wilden zien. De Kaptyn antwoordde, dat het niet geschiedde zoude, zo lange hy leefde. Zy zagen alle (zeide hy) dat hy in de *Kommissië* was benoemd; en, dat 'er het Groot-Zégel aan gehegt was. Daarop wilde hy wederom, naâr Boord keeren: maar zy verzogten, dat hy een wyl wilde vertoeven. Hy schikte zig 'er na. Daar vielen onderling Woorden, tussen hen: sommige bitter, en andere zoet. Ten laatsten begonden zy, wat milder te worden, en riepen om een Kelk Wyns. Toen stond het Gezelschap op, dronk eene

eene Teug', en begaf zig ter wandelinge, om 't Kasteel te bezien. De Afdeelingen daarvan, waren zeer net, en wel voorzien, met Wapenen en Krygsbehoeftens.

MIDDLETON. 1610.

§. II.

Vordere Handelingen van Middleton, *te* Poeloway.

KAPTYN MIDDLETON, deeze Gelegenheid aangrypende, besloot te onderzoeken, wat Geld konde doen: 't geen dikwyls (zegt hy) den wysten Man blind maakt. Deswegens bood hy, 1000 Pond: om zéker te zyn, van Laadinge te bekoomen; en de Gouden-Ketting van zynen Halze, te geeven, aan iemant die 't hem bezorgde: beloovende, voor den Spéferyen meêr te betaalen, dan zy deeden. Hebbende deeze Zaake, op haaren Voet gezet, zeide hy den Goeverneur, dat hy, wyl zy nu onderrigt waren dat hy geen Oorlogs-man was, zyn Schip wilde inbrengen. Dezelfde antwoordde, met alle de Overigen, dat zy vaardig waren om hem te verpligten, met alles 't geen in hun Vermogen was. 't Laat wordende, nam hy zyn Affcheid. Toen hy in de Boote ging, beval de Goeverneur, al 't Geschut van 't Kasteel lostebranden. Voorby den Scheepen en Fregatten vaarende, schooten zy met Kanon, tot hy aan Boord was. Den volgenden Dagh, zynde den 8 *Februari*, bragt hy zyn Schip op de Rée, en ankerde tusfen hunne Scheepen en 't Kasteel. Hy vuurde al zyn Schut af; en wierd rykelyk be-antwoord, van 't Kasteel en van de Scheepen.

Eerbewyz hem aangedaan.

Zo dra hy ten Anker was, quam de Goeverneur, met alle de Opperhoofden van 't Kasteel en der Scheepen, aan Boord. Zy namen eene Maaltyd aan, zodanig als men konde bereiden. Vervolgens sprak hy, aangaande zyne Laadinge. Maar, nog door Rédeneeringe, nog door de Aanbiedinge van Geschenken, konde hy geen Verlof verkrygen, om een enkeld Pond Spéferye te koopen. De Goeverneur zeide hem volmondig, dat zulken Vryheid te verleenen, zo veel als zyn Lyf zoude gelden. *Middleton*, vindende dat 'er niets te doen was, besloot Wáter inteneemen, en zyne Fortuine te zoeken. Maar zy wilden zyne Boote niet dulden, om Wáter aan den Wal te gaan haalen, zonder een der hunnen daarin: om te zien, dat men geen Gesprek met den Inboorelingen hield. Na hy Wáter ingenomen had, zond hy Mr. *Spalding*, om den Goeverneur te berigten, dat hy vertrekken wilde. Deez verwonderde zig te meêr, waar heenen 't de Kaptyn wilde wenden, zynde de Wind Westelyk. Hebbende ge-arbeid zo veel hy konde, ten einde het Ruim te konnen winnen, om Zeil te voeren, deed de Goeverneur drie Pinasfen, met hem uitloopen. Een van deeze, zond haare Boote aan Boord, om hem, uit 's Goeverneurs Naam te bevélen, niet naar eenigen deezer Eilanden te gaan. Kaptyn *Middleton* deed hem zeggen, dat hy onder zyn Gebied niet wilde zyn: dewyl hy zo schielyk naar *Poeloway* ging, als hy konde: bevélende denzelfden, 'er zyne Scheepen te zenden, om hem van daar te dryven, als wanneer hy de Fregatten, lugtiglyk, verder af zoude jaagen. De Boot keer-

De Hollanders by hem te Gasten.

MIDDLETON. 1610. keerde te rug, aan Boord van eenen der Fregatten; en *Middleton* zeide, aan den zynen, zig ten Gevegt gereed te maaken tegens den *Hollandſen Scheepen*, welke alreeds ten dien einde toegetákeld waren, met de Zeilen op de Ráan. Hy riep al zyn Volk by-een, om deszelfs Moed te beproeven. Hy zeide hen, indien zy hem byſtaan wilden, dat hy voorneemens was zyne Reize naâr deezen Eilanden goed te maaken, in Spyt van den Hollanderen. Hy beloofde, onder hen te verdeelen, al 't geene hem in 't Schip toebehoorde; en een Onderhoud, geduurende 't Leeven, aan elk die verminkt zoude worden.

Hy zeild, naâr *Poeloway*. DAAROP verklaarden zy, eenſtemmiglyk, dat zy gewillig waren, de Proeve uitteſtaan. Maar de Pinasſen, ziende hen 't klyn Geſchut opvoeren, oirdeelden 't niet veilig, voor zig, hem langer te verzellen. Zy boordden op, naâr de Haven. Terwyl de *Engelsſen* bézig waren geweeſt, zig uit te werken, waren de Admiraal, Vice-admiraal, en Luitenant-Goeverneur van 't Kaſteel, twé maal aan Boord der Pinasſen: maar, wat zy 'er deeden, was den *Engelsſen* onbekend. De Wind Weſtelyk zynde, en een zwaare Stroom 't naâr het Ooſt- Noord-ooſte zettende, gingen deeze eenen ſchoonen gang. De Kaptyn zond, Mr. *Spalding*, in de Boote, met 's Botteliers Maat en vyf anderen, om 't Volk van *Poeloway* té verzékeren, dat zy als Vyanden van den *Hollanderen* vertrokken waren. Hy moeſt hen daarbenevens zeggen, aan hen gezonden te zyn, om te zien, of zy hem hunne Spéſeryen wilden verkoopen: dat hy dezelfden, met Geld wilde betaalen; en, zo dra hy eene goede Plaatsſe om te ankeren gevonden had, dat hy zelfs wilde koomen, of met het Schip of met eene Pinasſe, welke hy aan Boord, en gereed had om opgezet te worden.

Daarin verhinderd. TERWYL de Boot deswegens uit was, quamen 'er twé Praauwen van *Lantor*, om te zien, welken Wegh hy ging. De Kaptyn zeide hen, dat de Stroom het Schip afgedreeven had: want dat hy, anderzints, naâr *Poeloway* gegaan zoude hebben, dogh dat hy 'er eenen Faktoor had gezonden, om Spéſeryen te koopen. Zy zeiden, verheugd te wezen, dat hy hen niet gantſelyk verliet. Toen begeerde, hy op hen, den Inwoonderen van *Lantor* te zeggen: dat hy hen Geld of Waaren wilde geeven, voor alle de Spéſeryen welke zy hadden: ingevalle zy dezelfden liever aan hem, dan aan den *Hollanderen* wilden verkoopen, die maar quamen, om hun Land te veroveren. Een van hen zeide, dat hy naâr 't Eiland wilde gaan, om 's Kaptyns Volk te zien; en dat hy, vervolgens, tot dien van *Lantor* zoude ſpreeken.

Met vreugd te *Poeloway* aangehaald. MR. SPALDING, aan Land koomende, ſchoot de gantſe Landſtreek toe, en verwelkoomde hem. Tog wilde zy geene Markt ſtellen, voor Kapt. *Middleton* zelfs gekoomen ware. Evenwel booden zy aan, midlerwyl, op Rékeninge, Spéſeryen afteléveren. De Kaptyn beval toen, Mr. *Spalding*, hem eenen Lootz te huuren, indien hy konde, om 't Schip zo na by de hand als mogelyk was, in eene Haven te leggen. Die ſprak daarover, met den Inwoonderen; en deeze huurden, in plaatsſe van eenen, twé: dien zy twintig Reaalen van Agten daarvoor gaven, gelyk de Kaptyn ook zo veel deed. Dezelfde quamen, nog dien Nagt, aan Boord. De Helmſtok wierd gedraaid, naâr *Seran*; en men viel aan eene Plaatsſe, genoemd *Gelagula*: eene taamelyke goede Rée, 30 Mylen van *Banda*. Zo dra 't mogelyk was, nam men 'er een Huiz. De Pinasſe bragt men ook, aan den Wal,

Wal, om opgezet te worden. Hiertoe had men nog nimmer, bevoorens, Tyd gevonden. 't Jaargety ſlipte vaſt wegh, en de Mouſon liep op 't Einde. Dus moeſt men ſpoed, daarmede maaken. Na zelve den Nagt doorgewerkt te hebben, om haar in ſtaat te ſtellen, noemde de Kaptyn haar, de *Hoop-wel.* Zy zeilde, den 27 *Maart*, naâr *Poeloway*; en zy quam 'er, den 31, 's Nagts. Echter kon zy geene Spéceryen laaden, voor hy met den Inwoonderen over-een gekoomen was.

MIDDLE-TON. 1610.

Handeling, daar vaſtgeſteld.

DEEZE eiſchten, menigte Rechten, en groote Geſchenken. Eindelyk ſtond hy toe, te betaalen, gelyk Kapt. *Keeling* had gedaan. Den Opperhoofden gaf hy ook, waarop zy uitkeeken. Want, elk moet wat hebben, waarvan de andere niet mogen weeten. Altyd moet men geeven: dewyl zy niet ophouden van bédelen. 't Is niet voorzigtig, hen iets rédelyks te weigeren, voornaamlyk, als de Zaak aan hen ſtaat. Na de Pryz vaſtgeſteld was, wierd de *Hoop-wel* met Foelie gelaaden, en afgezonden. Maar te klyn wezende, voor dat Oogmerk, als maar enkeld 9 Ton konnende bevatten, was hy genoodzaakt, eene groote Praauwe te huuren. Deeze wierd met Neuten gelaaden, en naâr 't Schip gezonden. Daar bouwde men haar hooger, om haar tot 25 Tonnen te maaken. Twaalf, van de beſte Matroozen, wierden 'er op gezet. Zy deed maar eene Reize; en toen hoorde men 'er niets meêr van, geduurende drie Maanden. De *Hoop-wel*, in twé Reizen, geen berigt van haar brengende, hield men haar gezonken, in den Storm, die uitberſte, op haare te Rugkoomſte met de *Hoop-wel*, aan welker Boord de Kaptyn toen zelfs was. Hy was zeer aangedaan, van 't Saiſoen te zien weghglippen; en niet magtig te zyn, zyne Laadinge in 't Schip overtebrengen. 't Schip durfde hy, aan 't Eiland niet brengen: want daar was geene Ankering voor 't zelfde. Dus alle Hoope, voor zes Maanden, uit zynde, deed hy onderzoek, naâr ander Vaartuig. Verneemende, van eene oude Jonke, behoorende te *Lantor*, en leggende by den *Hollandſen Scheepen*, wendde hy 'er naâr toe, kogt haar, en bragt 'er zo veele Hulpe aan, als hy konde, om haar te herſtellen.

Moeijelykheeden, van *Middleton.*

'T VERLIEZ van zyn twaalf Man, wierp hem in groote Moeijelykheeden, en Tydverſpillinge. De overige waren meeſt onbequaam, door Quaade-Beenen. Zo dra iemant maar eenigſints wel was, vond men zig genoodzaakt, dien aan Boord van de *Hoop-wel* te doen overgaan: terwyl een ander elendig lam Man, zyne plaatsſe quam inneemen. Sommige herſtelden, driemaal; en driemaal, ſtortten zy weder in. Dus was hy, ten einde Raad: niet weetende, welken Wegh inteſlaan. 't Eiland was, alle Uuren, in Gevaar, van door den *Hollanderen* veroverd te worden: die door alle Middelen, hem wegh zogten te zenden. Zy booden groote Sommen Gelds, aan Deugnieten, om dat ter Uitvoer te brengen, 't zy door Gif, of anderszints. Maar, hy had ſommige Vrienden, op 't Eiland, die hem afzonderlyk Berigt daarvan gaven: hem waarſchouwende, zig voor ſodanige Moordenaars te hoeden, dewyl zy quamen, om hem Ongeval toetebrengen. Hierop was hy verpligt, al den Eilanderen te hoop te brengen; en hunne *Korakoras* te doen uitzetten, om de *Hollandſe Pinasſen* van Boord te houden. Dezelfde hielden hen, vervolgens, in Ontzach. De Eilanders landden ook, onverwagt, op *Nera*; en hakten eenigen *Hollanderen* in ſtukken: in zo verre, dat zy uit

Der *Hollanderen* Aanſlagen, tegens hem.

MIDDLETON. 1610. Zy worden in Ontzach gehouden.

het Kasteel niet durfden koomen, uitgezonderd als zy in goede Menigte, welgewapend te samen waren (*).

DEEZE Eilanders bouwden een Fort, op den Kant een's Bergs, van waar zy in 't Kasteel schooten. Dit quelde den *Hollanderen* grootelyks. 't Verhinderde ook hunne Pinassen, van uittekoomen, om den *Engelssen* aftesnyden. Zy hadden dit dikwyls onderstaan (1) tot groot Gevaar van deezen. In négen Reizen, welken de Kaptyn met zyne Pinasse gëdaan had, konde hy niet boven zéven Man uitspaaren, om haar te bemannen. Vyf Man had hy maar, te *Poeloway*. De overigen bevonden zig, al, Lam of Ziek; en zulks, in eene Landstreeke, daar alle Eetwaaren uitneemend duur waren, ook nog maar, op sommige Tyden, bekoomen konden worden. Daarby quamen, de geduurige Régens: gelykende, als of die alles overstroomen wilden. Kaptyn *Middleton* was genoodzaakt, de Jonk onvolbouwd wegh te haalen, welke hy te *Lantor* gekogt had. Want, de *Hollanders*, ziende Volk daarop te werke, zonden een hunner Scheepen uit, om haar aan Stukken te schieten, alsze in staat zoude wezen. Deswegens ging zy, 's Nagts voort: hy verkreeg de Hulpe, van twe Steden, om haar aftelaaten loopen, en een groot deel Weghs op Rollen te vervoeren. Zy deeden dit in Duister, en haalende haar uit het gezigt, by Dagh, bragten zy haar te *Poeloway*. Men had 'er evenwel niets aan, buiten den Romp. Dus was men genoodzaakt, Zeilen te koopen, en anderen Dingen die haar benoodigd waren. De Kaptyn zond ook de *Hoop-wel*, naâr 't Schip, om eenig Touwwerk; en Mr. *John Davis*, om haar overtevoeren: uit-rustende haar, zo wel als hy konde, met de armhartige Timmerlieden des Lands.

De Pinas vermischt.

DRIE Weeken voorby zynde, zonder van de Pinasse te hooren, begon hy te vreezen, dat haar eenig ongeval mogt overkoomen zyn. 't Slimste was, hy zag, dat hy haar lang genoeg aan Boord zoude konnen wagten, zonder eenig Vaartuig te konnen huuren, om haar optezoeken: dewyl de *Hollanders* allen hadden genomen, die Vooraad aan den *Bandaneren* voerden. 't Nu zeer schoon Weer, en de Sloep toen te *Poeloway* zynde, besloot

(*) De *Abt* doet hier „den Hollandsen *Goeverneur*, eenen zyner Officieren aan „ *Middleton* zenden, om te vraagen, of hy hem voortaan voor Vyand van *Holland* „ moest houden? 't Was aan *Middleton* niet moeijelyk, daarop te antwoorden: maar „ hy zeide, met alle Gemaatigheid, dat hy alles Goeds den *Hollanderen* toewenschte, „ terwyl hy zynen Koophandel zogt te dryven; en dat hy, zo lang de *Hollanders* hem „ niet begonden te beleedigen, ook geenen Bystand aan den *Indiaanen* geeven zoude. „ Evenwel nam hy vermaak, dien Afgezondenen te laaten zien, dat zyne Laading, „ ryk en verre gevorderd was". Maar *Purchas* zelfs heeft, van *Middleton*, zo veel niet konnen verneemen.

(1) Hier moeten eenige Dingen, van *Purchas* overgeslagen zyn. NB. Dit tékenen onze Schryvers aan. Evenwel voegd de *Fransse Vertaaler*, ook hier, veel op hunne Rékeninge in. Hy doet *Middleton*, onder andere, verhaalen (schoon deeze straks zegt, geen gezond Man op de Been te hebben) „ dat drie zyner Matroozen, een „ aartig Indiaans Meisje poogden te verkragten; en dat hy hen deswegens, ópenlyk „ liet geesselen, zelve in de Plaatsse van *Gelugala*: na allen Inwoonderen verzogt te „ hebben, om dat Schouwspul te koomen zien". Gelukkig! voor 't arme Meisje, „'t „ welk, door die Schelmse Matroozen, reeds om een Hoekje getrokken was ge- „ weest: *Spalding*, die een Kuijertje gedaan had, quam juist op 't mat; en dus, was „ zy gered geworden".

ſloot Kaptyn *Middleton*, zelfs overtegaan, en zig liever moeite te geeven, dan de Tyd te laaten verloopen zonder iets uittevoeren. Want hy konde geen Volk bekoomen, om de Jonke overtebrengen, al wilde hy haar met Zilver gelaaden hebben. Hy huurde drie *Zwarten*: geenen Man van zyn eigen Volk hebbende, die op de Beenen ſtaan konde. Met dien, begaf hy zig, in Zee.

MIDDLETON. 1610.

Middleton gaat zelfs, naâr Poelsway.

.UIT het Gezigt van 't Land zynde, rees 'er zulk een Storm, dat hy genoodzaakt was voor Zee uitteloopen, om het Leeven te behouden. Zy wonnen, 't Gezigt van *Seran*. Maar, koomende na aan de Kuſte, brak de Zee 'er zo hévig op, dat zy alle Hoope verlooren, van veilig 't Land te konnen winnen. De Nagt viel. Zy arbeidden, al wat; zy konden, om de Boote op Zee te houden, tot den naaſten Morgen. Dogh de Storm vermeerderende, vonden zy zig gedwongen, alles te waagen, om het tusſen de Banke te laaten loopen, over eenen Schákel Rotzen. Hoewel 't hen gelukte, durfde echter niemant de Boote verlaaten, uit vreeze, dat zy tegens de Rotzen aan ſtukken geſlagen mogt worden. Den volgenden Dagh, haalden zy haar op Strand, en ontlaadden haar. Zy was vol Water, en al 't Goed dreef 'er in. Dewyl 't uitneemend ſlegt Weer, met veel Régen was, konden zy niet beſluiten, wat te doen.

Door Storm, afgeſlagen.

IN deeze verſlagenheid quam een der *Zwarten*, en zeide, dat men zo voort wederom in Zee moeſt gaan, in gevalle men zyn Leeven wilde behouden. De Kaptyn de Réden vraagende, antwoordde hy, dat men in 't Land der *Kanibaalen* was. Dat deeze, indien die hen in 't gezigt kreegen, hen zouden dooden en op-eeten. Dat zy nooit iemant rantſoeneerden, dien zy gevangen namen; en, indien 't *Kriſtenen* waren, dat zy hen leevendig rooſtten, wegens Beleedigingen van den *Portugeezen* bekoomen. Dat deswegens, ingeval men niet wederom in Zee wilde ſteeken, zy 't wilden doen: want, dat de *Kanibaalen*, raſch aan de Water-zyde zouden wezen, zo dra 't Dagh-licht quam, om te zien, of zy eenigen Visſer of Voorbygangeren konden ontdekken, die daar ſteelsgewyze 's Nagts aangeloopen waren (1). Dit hoorende, terwyl de Maan begon te ſchynen, de Wind doffer wierd, en een Ty van Vloed hen mede liep, zette men 't aanſtonds wederom af. Zy liepen, eene goede wyle, ſchielyk door; en, met den Morgenſtond, waren zy klaar op de Wagt.

Vind zyne Barke.

HOUDENDE het dus, digt langs den Wal, ontdekten zy eene Barke. Zy roeiden 'er naâr toe, en bevonden die te wezen, de *Diligence* (2) met twé *Engelsſen* daarin. Deeze verhaalden, dat zy daar, in den laatſten Storm ten Anker gekoomen, eenen Kábel gebroken hadden, en aan den Wal gedreeven waren; en dat Mr. *Herniman* naâr de Stad was gegaan, om Volk te verkrygen en 't er af te helpen haalen. Daarop ging de Kaptyn zelfs te Lande, om zulks by den Goeverneur te bewerken. 't Strand grimmelde van Volk, gekoomen, om te plunderen. Hy beval den zynen, nu en dan eens te ſchieten. Dit, hield 'er hen van daan. Toen *Middleton* aan de

(1) 't Volk, beide van den *Ooſt-* en *Weſt-indiën*, is vol van zulke ydele Denkbeelden; en verzind dien, dikwyls, om tot ſommige byzondere Oogmerken te dienen.

(2) Dit Vaartuig is bevoorens niet genoemd: dogh word hier aangehaald, als in wezen zynde.

MIDDLETON. 1610. de Stad quam, was Mr. *Herniman* over Land naâr 't Schip gegaan, leggende 'er 12 Mylen van af. Hebbende Geld aan den Goeverneur gebooden, om Hulpe van hem te bekoomen; zeide deez, dat hy 't Land, binnen twé-drie Dagen, zoude vergaderen. De Kaptyn voerde hem te gemoete, dat het, ingevalle 't begon te waaijen, binnen een Uur verlooren zoude zyn. Een, die te *Poeloway* t' Huiz hoorde, zig daar bevindende, was den Goeverneur ernstelyk aan, om het te doen; en zeide volmondig den Kaptyn, dat het Opperhoofd benoodigd had haar gesloopt te zien, op dat hy de Planken mogt bekoomen, om zig eene Praauwe te bouwen.

Zyn Gevaar, te Lande. MIDDLETON, ziende dat 'er geene Hulpe te wagten was, dan die van 't Schip quam, huurde hy Weghwyzers, om Mr. *Herniman* te volgen. Hy nam eenen der zynen mede, om hem te verzellen. Halverwegen, quamen zy, aan een groot Water, 't welk zy over moesten. Zynen Medgezel, niet zwemmen konnende, zond hy met zyne Kleederen te rug: behoudende niets, dan een Scharlâken Krygs-rokje. Dit moesten de Zwarten overbrengen. Deeze zeiden hem, dat de Rivier vol *Aligators* was; en hy, ingevalle hy 'er eenen zag, daartegens moest vegten, of dat die hem dooden zoude. Deswegens, gaven hem de Zwarten, een groot Mes in den Mond. *Middleton*, zynde afgemat, als in twé Nagten niet geslaapen hebbende, ging voor den Zwarten te Water: verzékerd zynde, dat zy anderzints voor hem over zouden wezen. De Rivier breed, en de Stroom, door den zwaaren Régen die gevallen was, zeer snel zynde, wilden de *Indiaanen*, dat hy wederom te rugge zouden keeren. Maar, reeds half over zynde, was hy 'er onwillig toe. Die zyn Krygs-rok voerde, hebbende eenen grooten Stok, raakte hem daarmede, by geval, in de Zyde. *Middleton*, oirdeelende dat het een *Aligator* was, duikte onder Wáter. Met eenen, vermeesterde de Stroom hem dus, voor hy zig wederom opgeeven konde, dat hy Zeewaarts gevoerd, en door de Golven tegens de Banke aan gesmeeten wierd. Verscheidemaal wierd hy, dan voorwaarts en dan achterwaarts gedreeven: tot de *Indiaan* quam, die hem den Stok toestak. Dus trok die 'er hem uit, op 't punt van te verdrinken zynde. Zyn Rug en Schouders, waren zeer gebeukt. Na hy eenigen tyd gerust had, ging hy naâr Boord, ter verbaazinge des Volks. Dien zelfden Nagt, zond hy al wat kruipen konde, om de Barke te behouden. Dit deeden zy, met groote Moeite. Van 't Volk des Lands, wierd geen Man geduld, 'er eenen Hand aan te leenen: in hoope, dat de *Engelsen* haar verlaaten zouden hebben, en hen alles eigen geworden zoude zyn.

---

§. III.

Vervolg der Gebeurtenissen, te Poeloway, *enz. t'Huiz-reize.*

Vlyt van *Middleton.* DEN volgenden Dagh quam de *Hoop-wel*, met haare Laadinge Spéseryen. Zy was gedreeven geweest, 30 Mylen ten Ooste van *Banda*, in eenen geweldigen Storm. Deez had lang aangehouden, en veroirzaakte haar eene moeilyke Reize, om Windwaarts te koomen. De Kaptyn ging [midlerwyl

lerwyl, naâr en] van *Poeloway*, met de Boote, daar aanſtonds gelaaden zynde; en Mr. *Davis* laadde 'er, zo ſterk als hy konde, met eenen armen lammen Hoop, Volks: zynde, de Gezonden, alle aan de *Diligence* bézig. De *Hoop-wel* wierd terſtond ontlaaden. En deezen zelfden Nagt, ging Kapt. *Middleton* met haar t'Zeil': om te zien, of hy *Poeloway* konde bereiken, voor Mr. *Davis* van daar ging. Want de Jonk was, zo men hem zeide, zeer Lek; en dus wilde hy, dat de *Hoop-wel* haar zoude geleiden. Zy had niet eenen Nágel, in haar. Ter oirzaake de elendige Smits, der Landſtreeke, geene Nágels konnen maaken; en zy 'er geenen van hun eigen hadden, beval hy hen yzere Pennen te bereiden, die men in de noodwendigſte plaatsſen daarvan dreef. De Kaptyn, ſtreevende dan, met de *Hoop-wel*, om *Poeloway* te bereiken, wierd door den Stroom op zyde gedraaid, in eenen zwaaren Storm: want, hoe ſtrenger de Wind, hoe ſtrenger de Stroom. Zynde aan Ly geſlagen, hadden zy lang Werk, alvoorens 't naâr 't Schip te konnen brengen. Hy was genoodzaakt, de *Seran-Kuſte* te zoeken: anders, zouden zy gants weghgeſlagen zyn geweeſt. De Kaptyn, zynde altyds, in de verſcheide Gangen dien hy [naâr *Poeloway*] gedaan had, ter Lywaart van 't Schip veryallen, gebood Mr. *Davis*, de Kuſt naârteſpeuren, om eenige Haven te vinden: op dat, in het toekoomende, de Vaartuigen die gelaaden waren, régelregt van *Poeloway* naâr 't Schip mogten koomen. De Oirzaak hiervan was, dewyl zy, diep gelaaden zynde, 't niet zo gemaklyk in Wind konden houden, met hunne Riemen. MIDDLETON. 1610.

GEDUURENDE 't lang uitblyven van *Poeloway*, en de *Bandaſe Eilanden*, hadden de Inboorlingen berigt, dat het Schip anker geligt had; en zy verbeeldden zig, dat hy vertrokken was, uit Vreeze der *Hollanderen*, die beſlooten hadden, hem te koomen overvallen. Ter deezer Oirzaake, wilde 't Volks des Lands, niet meêr met den *Engelsſen* handelen, nog hen Leevensmiddelen verkoopen. Wat meêr is, zy begonden met hen te ſchimpen. Zy zeiden, de Kaptyn was met het Schip heenen gegaan; en had hen, op 't Voorbeeld der *Hollanderen*, in 't Eiland achtergelaaten. Dus zoude hy, gelyk die, met eene Vloote wederkoomen, en hun Land inneemen. Hierop beſlooten zy, 't Huiz aanteſlaan, en 't Volk gevangen te houden, op eene hooge Rotze. Met dit Oogmerk, zonden zy naâr den *Shah Bandar*, om met gemeene Toeſtemminge, alle hunne Goederen in Bezit te neemen. Toen de *Shah Bandar* quam, deed Mr. *Spalding* hem verſlag, van de geweldige Handelingen der Eilanderen: die de Dingen, met Geweld, uit het Huiz begonden te neemen. De *Shah Bandar* zeide, dat zy zorge wilden draagen, dat de *Engelsſen* zodanig niet deeden, als de *Hollanders* gedaan hadden; en beſlooten hadden, hen vaſt te houden. 't Schip was heenen, zeide hy; en hunne Meening was, niet goed. In 't kort', al 't geene Mr. *Spalding* bybragt, hielp niets: hy, en de overigen, waren daar met Toeleg gelaaten. Den volgenden Dagh, beleidden zy, eene Vergaderinge in de Kerke; en 't Beſluit was, 't Volk gevangen op de Rotze te zenden. Maar, onderwyl wierd hen geboodſchapt, dat Kaptyn *Middleton*, met de *Hoop-wel*, in 't Gezigt' was. Aanſtonds ſcheidde de Vergadering. Op zyne koomſt te Lande, verhaalde Mr. *Spalding* hem, hunne harde Behandelinge, en de Vreeze waarin hy was. De Opperhoofden van alle deeze Eilanden, za'en voor hunne Deure, wagtende op zyne Koomſte. Hy vroeg hen de Red.n, waarom zy

Achterdocht, der *Eilanderen.*

Hun Beſluit.

MIDDLETON. 1610.

Zyn Verwyt, aan hen.

zyn Volk zo qualyk, in zyne Afwézigheid, behandelden? Zy zeiden hem vlak-uit, ingevalle hy niet gekoomen was, dat zy de Goederen aangehouden, en 't Volk gevangen zouden hebben. Toen gaf hy hen, de Réden te kennen, van de Beweeginge die 't Schip gemaakt had. Hy voegde 'er by, dat het geen Wonder was, dat de *Hollanders* een Kasteel hadden gebouwd, om zig te verdédigen: als zylieden met hem zo handelden, die in Vriendschap met hen stond, en die niet alleen Volk onder hen gelaaten had, met Waaren waarom hun Land benoodigd was, maar die zig ook deswegens, den *Hollanderen*, die hunne Vyanden waren, ten Vyanden had gemaakt: terwyl hy alle Poogingen deed, om allen den Eilanden goed te doen, gelyk hen allen overvloedig bekend was.

Hun welgegrond Antwoord.

ZY antwoordden daarop, dat hy hen niet konde laaken, zo wantrouwende op den *Kristenen* te zyn, zédert de *Portugeezen* en de *Hollanders*, voor veele Jaaren, gedaan hadden gelyk hy deed: dewyl zy eindelyk bevonden, dat derzelver Oogmerk was, hun Land te veroveren. Maar, dewyl hy nu zelfs was gekoomen (zeiden zy) verhoopten ze, dat hy van hen, wegens 't geene geschied was, het quaadste niet zoude denken. Hierop wierd men, onderling, wederom goed Vriend; en de Handel ging, frisselyk. Kaptyn *Middleton*, na zyn Schip vollaaden was, hebbende eene Beurze over, meende niet beter te konnen doen, dan die in de eige Waaren te besteeden. Ingevolge van dien, laadde hy 30 Tonnen meêr in de Jonke. Hy kogt ook eene andere, van 40 Ton (uit de Beurze) met Spéseryen, om haar te laaden. Mr. *Spalding* liet hy, om daarmede overtekoomen; en Mr. *Chapman*, een zeer eerlyk ervaare Man, ten *Schipper*: behalven, nog 10 Persoonen meêr (*).

Onderling bevrédigd.

Afcheid van Middleton.

VERVOLGENS nam *Middleton* afscheid, van de gantse Landstreeke, op de hartelykste Wyze; en besteedde veele Giften, ten Vaarwel. Hy verzogt hen, Mr. *Spalding* behulpzaam te zyn, ingevalle die hen benoodigd mogt hebben: op dat hy, in zyn Afwezen, op hen zoude konnen berusten. Dit beloofden zy hem: voegende daarby, menigte Uitdrukkingen van Geneegenheid. *Middleton* was genoodzaakt, de *Hoop-wel* zelfs overtebrengen. Hy ging daarop 't Zeil, van *Poeloway*, den 7 *September*: benevens de Jonke, in zyn Gezelschap. Langer, dan eenig *Engelsman* bevoorens, had hy zig in deeze Landstreeke opgehouden. Aan 't Schip quam hy, den 10. Hy vond het, nog niet vollaaden. Zéven Tonnen Neuten, laatst van *Poeloway* gekoomen, waren bedurven. Dit gebrek vervulde hy, uit de *Hoop-wel* en de Jonke. De *Hoop-*

(*) Geweldig verdraaid hier de *Fransse Vertaaler*, zynen Schryver. Tegens den klaaren loop deezer Verhandelinge, doet hy *Middleton*, Oogmerken van Bezittinge, Forten, bevestigde Havens, enz. op *Poeloway* voortbrengen; en dezelfde nog betreklyk maaken, op 't misschen van de *Ascension* en de *Union* ('t Onderwerp dér voorige Verhaalen) die 'er geene betrekkinge toe hebben; ook roerd hy aan, niet alleen *Bevélen* van de *Maatschappye der Indiën* aan *Middleton* deswegens, maar zelve van 't HOF *van Londen*: on-aangezien, buiten deezen, uit de Historiën blykt, hoe weinig Koning *Jakob I.* zig (dogh ten Nadeele van *Engeland*, en ten Voordeele van *Holland*, men moet het bekennen) aan de Bevorderinge van *Engelands* Koophandel en Scheepvaart, gelegen liet leggen. In een Woord, de *Abt*, om zyn Webbe optespinnen, maakt hier van de *Jonke* (waarmede *Spalding* met den zynen, als zy gelaaden was, *Middleton* moest volgen) eene vaste FAKTOORYE; en van *Chapman*, de Schipper, den FAKTOOR: terwyl hy *Spalding*, de Hoofdpersoon, in denzelfden Régel noemd en vergeet.

Hoop-wel ſloopte hy, na goeden Dienſt gedaan, en meêr dan honderd Tonnen Goeds aan Boord gebragt te hebben. Want, alleen van Half-duims Planken zynde, was zy zo doornageld van den Wurm, dat men 'er geduurig in moeſt pompen, en nimmer tyd konde vinden, om haar te verdubbelen. MIDDLETON. 1610.

NA 't Schip vollaaden was, zette hy den zelfden Dagh 't zeil, uit *Keelings-Baai:* daar 't altoos was geweeſt, zédert deszelfs Koomſte daar te Lande, uit Vreeze voor den *Hollanderen*, of andere Verraaderye. Hy ging, zonder Tópzeilen. Deeze waren van de Ráa gewaaid, in deszelfs Overgang, van de Plaatsſe daar het bevoorens reed, zéven Mylen ten Ooſte. Mr. *Davis* had het toen overgebragt, op 's Kaptyns bevél. Dewyl dan, deswegens, de Jonk beter zeilde dan 't Schip, deed Kaptyn *Middleton* den Schipper aan Boord koomen, en maakende Mr. *Musgrave* zynen Maat, gaf hem eenen Brief naâr *Bantam:* bevélende hem, allen ſpoed dien hy konde, daar naâr toe te maaken. Hy ſtelde zig voor, hem intehaalen, als zyne Tópzeilen klaar waren, waaraan men Nagt en Dagh werkte. Dienvolgende, dezelfde dra voltooid zynde, den 16, liep het Schip de Jonke op. Toen was 't deeze wederom, niet mogelyk, hetzelfde by te houden: onaangezien, hy zyne Tópzeilen wederom innam. De Jonk zoude, meêr Zeil hebben moeten maaken; en dit was gevaarlyk, voor haar. Uit vreeze, dat haar een Lék mogt ontſpringen, gebood haar de Kaptyn, niet te poogen hem by te houden: maar hem [zagt] te volgen, naâr *Bantam.* Daar haaſtte hy zig naâr toe, om 't Schip te Kalfaateren, 't geen goed deel tyds vereiſchte.

Vertrek naâr *Bantam.*

TOEN, zynen koers houdende, quam hy, den 9 *Oktober*, op de Rée van *Bantam.* Hier vond hy, dat Mr. *Hensworth* en *Edward Neetles*, zo voort na zyn Vertrek, overleeden waren. Alle de Goederen, bleeven dus over: geen een El Láken, was aan den *Chineezen* afgegaan. Ondertusſen, bleef meeſt al zyn Volk, met quaade Beenen gequeld, en menigte Ziek. Den Ongezonden liet hy aan Boord, onder des Heelmeeſters bezorginge; en hy bemandde de Jonken, met den Gezonden. Daar viel een klyn Schip in. 't Was geweeſt, in *China*, *Japan*, *Ternate*, *Makian*, *Koromandel*, *Patane*, en *Johor:* waarna 't wendde, naâr *Amboina*, en *Banda*, om Laadinge te zoeken. Maar 'er niets bekoomende, was 't genoodzaakt, in deeze Haven te vallen, om Péper te laaden. Dit Schip, zeilende voorby *Poeloway*, liet al zyn Geſchut afvliegen. Een der Kógels, ſloeg door 't Huiz een's *Indiaans*, en twé Korven Foelie, in de Huizinge der *Engelsſen;* trof deezer Botteliers-maat, op de Scheen'; en vloog, in eene Kiſte van fyne *Pintado's*, waarvan veele geſchonden wierden. 't Been was echter, niet aan ſtuk: maar de arme Man lei 'er, ten minſte, zes Maanden aan.

Koomſt, te *Bantam.*

KAPTYN *Middleton* had zynen Maatregelen, te *Banda*, zo wel genomen, dat de *Hollanders* (on-aangezien zy 'er, voor zyne Aankoomſte, twé groote Scheepen, half-vollaaden hadden) vervolgens, geen enkeld Pond Spéſerye konden bekoomen. Ter die'r Tyd waren zy verwoed, met te zien, dat de *Engelsſen* hen, daaghlyks, met zo veel gemaklykheid voorby liepen. Deswegens beſlooten zy, met hunne Scheepen, 't Eiland wegh te neemen; en alle de Spéſeryen aantehouden, welke zy wiſten, dat de Kaptyn had gekogt; en zulks, op eenen tyd, als zy 't gemaklyk hadden kon-

Hachlykheid, door hem in *Banda* uitgeſtaan.

Middleton. 1610. konnen doen (1). Want de *Bandaners*, vuurig zynde door de Slagtinge van sommigen der moeskoppende *Hollanders*, beslooten 't Kasteel aante-tasten, en de Scheepen op Anker in brand te steeken. Zy stelden zig voor, de *Oude Zon*, digt voor de Poort' des Kasteels, te verbranden. Ten dien einde, trokken zy, al wat vast ter Been' was, met zig: laatende, ten uitterste, 40 agter, behalven Vrouwen en Kinderen. De twé groote Scheepen, en deezer Pinassen, gingen onder Zeil, elk met drie Booten achter den Spiegel; en de Fregatten, ieder met twé Praauwen, om Volk te landen. Zy verkooren daar toe, zulken tyd, waarin zy konden aan den Wal koomen, en elk Man eenen in zyne Ermen genomen en weghgevoerd hebben: want, daar waren geene Wápenen in 't Eiland gelaaten, buiten die welke de *Engelssen* hadden. Evenwel, verviel hun Toeleg. Toen zy uit de Haven waren, wierd het Stil; en zy konden, 't niet wederom in brengen. Zynde het ten Tyde des Springvloeds, zetten het de Scheepen, ten Zuide van 't Eiland; en de Pinassen waren genoodzaakt, den Scheepen te volgen: uit Vreeze, dat de Korakoras hen affnyden mogten. Na twé Dagen lang, met al hun Vermogen ge-arbeid te hebben, om te rug te koomen, waren zy genoodzaakt naâr *Bantam* te gaan, om Péper te laaden. Onderwegh wierden zy, door Stilte, lang opgehouden. Ontdekkende een Zeil, regt in Ly van hen, meenden zy, dat het anders niemant, dan Kaptyn *Middleton* konde wezen. Deswegens wierd, in den Raad besloten, hem met alle zyne Spéseryen te neemen. Wat zy met het Schip, en 't Volk zouden gedaan hebben, heeft men niet konnen weeten. 't Wierd bevonden, te zyn, de *Provincië van Holland*: een groot Schip, gaande naâr *Banda*. In de *Molukkos* was't geweest; dogh had 'er geen Pond Spéserye, konnen bekoomen. Van den twé anderen verneemende, dat zy, met eene Halve-laadinge, van *Banda* quamen; ging hy met haar te rug, naâr *Bantam*, om Péper te laaden. Dus was *Middleton*, hen ontsnapt.

Holl. Scheepen, te Bantam. Te *Bantam* quamen, agt *Hollandse Scheepen*, om Péper. Ter oirzaake, zy 'er wel een Jaar, om hunne Laadinge te bekoomen, zouden hebben moeten blyven leggen, namen zy Planken, en andere Bouwstóffen: om Flankeeringen, en Versterkinge, aan hunne Kasteelen, te *Banda* en *Ternate*, te maaken. Zy vertrokken 'er naâr toe, na *Middletons* aankoomste (*).

Zyne

(1) Evenwel blykt het vervolgens, dat de goede Uitslag deezer Reize verschuld was, niet aan de Bequaamheid of Moed van den Kaptyn, maar enkeld aan het Geval. Hadden de *Hollandse Scheepen* begunstigd geweest, met den Wind en 't Gety: al des Kaptyns handelingen met den Inwoonderen, zo wel als zyn onvermoeide Vlyt om zyn Schip te laaden, zouden vrugtelooz geweest, en de Maatschappy groote Schaade geleeden hebben. Mogelyk lieten hem de looze *Hollanders* begaan, tot hy zyn Schip gelaaden had: om dus te gemaklyker, aan de Spéseryen te ruiken. Deswegens kan de Voorzigtigheid, in 't loopen van zulken Gevaar, betwist worden.

(*) *Middleton* (naamelyk die van den Abt *Prevost*) geeft hier, te *Bantam*, Bezoek aan den *Shah Bandar*, over den slegten Staat van de Faktoorye; hy is in Onderhandelinge, met *Burman*, Hollandse Faktoor (gelyk de *Abt* zegt) over de Zaaken van *Banda*; vervolgens (ongeacht den deerlyken Toestand zyn's Volks) geeft hy een *openbaar Feest*, *Illuminatië*, groot *Soupé*, en *Dans*, aan den *Javaanen*; daarna word zyn Volk, met een *Scorbut interieur* aangetast; enz.: waarvan wy vorder niets noodig hebben te zeggen, dan dat 'er het *Oirspronglyk* geen Woord van heeft.

ZYNE lamme Bende, zeer zwak zynde, raakte nu Ziek. Zo voort, ſtierf zyn Konſtápel, benevens een zyner Quartier-meeſters, en drie andere. Meſſieurs *Davis* en *Thomas Clayborne*, lagen ziek: de laatſte gevaarlyk. Hy zelfs, onpasſelyk zynde, door Miſtrooſtigheid van den Toeſtand te zien waarin hy was, haaſtte zig, om dat beſmetlyk Geweſt te verlaaten: hoopende, dat zyn Volk opluiken zoude, als 't er maar uit en in Zee was. 't Schip herſteld, de Weſtlyke Mouſon gekoomen, en geene Verwagtinge van de Aankoomſte der Jonken (*) voor *Mai* zynde: beſloot hy t'Huizwaart te gaan. Echter, ingevalle maar eene der Jonken was gekoomen, zoude hy in 't Land gebleeven, en haar uitgezonden hebben, naâr *Sukkadania* (†): een Plaats, waar naâr toe de *Hollanders*, gewigtige Reizen gedaan hadden. Dewyl dit nu niet geſchiedde, oirdeelde hy 't beſt, voor de Maatſchappye, den *Indiën* te verlaaten: met voorneemen, om 't Schip in 't Vaderland te brengen, in gevalle *Davis* en *Clayborne*, onderwegh quamen te ſterven.

MIDDLETON. 1610. Slegte Toeſtand van *Middleton*.

DRIE Dagen voor hy *Bantam* verliet, quamen 4 Zeilen, eener nieuwe *Hollandſe Vloote* van 9 Scheepen, aldaar op de Rée. Zy bragten een groot getal Vrouwlieden mede, voor de Plaatsſen door hen veroverd. Zo zwak waren zy, dat hunne andere Scheepen, hen, een-voor-een, moeſten inhaalen. Den zelfden Dagh, quam 'er een ander hunner Scheepen. 't Was gezonden, van *Ternate*, naâr *Amboina* en *Bantam*; en bragt het Nieuws, dat de *Hollanders* hunnen Admiraal verlooren hadden, gaande naâr *Manilla*. 't Hoofd was hem afgeſchooten; zyn Schip, met nog twé anderen, genomen. Een vierde, 't geen zig niet wilde overgeeven, had zig in den Lucht laaten vliegen. Dit waren vier groote Scheepen, elk van 1000 Tonnen. Vier Dagen, voor dit Nieuws inviel, ontfing men Berigt, dat *Paulus van Carles* (of van *Cardan*) een Generaal der *Hollanderen*, die vier Jaaren in den *Indiën* geweeſt was, door de *Spaansſe Galeijen* te *Ternate* was genomen. Hy wierd daar gevangen gehouden, in 't Huiz des Landvoogds; en al zyn Volk, op de Galeijen geklonken. De *Hollanders* booden, zeer groot Losgeld, voor deezen Gevangenen. Maar de *Spanjaard*, wilde hen geenerwyze ſlaaken: ten zy, met overléveringe der Forten, en 't ruimen der Eilanden. De *Hollanders* daartoe, door geene Middelen, verſtaan willende, bleef de Generaal, vyfvierendeel Jaars gevangen. Ter deezer tyd, namen twé *Hollandſe Scheepen*, den nieuwen *Spaansſen Goeverneur* der *Molukkos* gevangen, in zynen Overtogt van *Manilla*. Toen wierd hy, daartegens uitgewisſeld. Deeze Generaal wierd ten twédemaal genomen, na langduurig Gevegt, door de *Spaansſe Galeijen*, en gevangen naâr *Manilla* opgezonden.

Rampen der *Hollanderen*, in den *Indiën*.

MIDDLETON ſtelde *Richard Woodies*, in Bedieninge der Faktoorye. Hy liet ook Bevélen, voor Mr. *Spalding*, als die aanquam: om eene Reize te onderneemen, naâr *Sukkadania*, in *Borneo*, om Diamanten. Daarop vertrok hy, van *Bantam*, den 16 *November*. Hy had eene zeer goede Reize, tot de Rée van *Saldania*. 't Anker wierp hy hier, den 21 *Januari*; en nam 'er 1611.

t'Huiz-reize.

Wáter

(*) Naamelyk, die van *Spalding*, en zo 't agter aan ſchynt, die van *Herniman*.

(†) *Saldania*, ontwyffelyk door Drukfeil, by onzen Schryveren: want, wat konde van daar uit *Saldania* gehaald worden? *Purchas* koomt ook deeze Verbetering, te beveſtigen.

MIDDLETON. 1611.

Wáter in. Hy vond, dat zyn Broeder, Sir *Henry Middleton*, daar aangekoomen was, den 24 *Juli*, en den 10 *Augusti* wederom vertrok. Hy vond 'er mede, 't Afschrift van eenen Brief (*) dien Sir *Henry* aan de Maatschappye geschreeven, en naâr Huiz gezonden had, met eenen *Hollander*, 's Daaghs na zyne Aankoomste op de Rée. Ter deezer Gelegenheid, doed hy de Maatschappye aanmerken: ingevalle zy dien Brief niet ontfangen had, dat zy 'er nimmer eenigen, uit handen der *Hollanderen* moest verwagten. Hy voegd 'er by, dat hy aan Boord had, 139 Tonnen, 6 Kattis, 1 Quart, en 2 Ponden Neut-Muskaad; en 622 Korven Foelie, uitmaakende 36 Ton, 15 Kattis, 1 Quart, en 21 Pond; alsmede, dat hy had gelaaten, in de Jonke, met Mr. *Herniman*, 24 Tonnen, 7 Kattis, 2 Quart, en 8 Pond. Dat alles kostte, de Lasten daaronder begreepen, 25071 en een Quart Reaalen: waarvan hy, 500 zyner eigene, had verschooten, voor Spéferyen: leggende meest op den Overloop.

Staat, en Inkoop zyner Laadinge.

(*) De *Fransse Vertaaler* „ weet niet, hoe 'er de Schryver aankoomt: maar hy „ voorondersteld evenwel, dat het zal geweest zyn, uit dat geene waarvan hy (*Pre-* „ *vost*) 't Gebruik heeft doen kennen, naamelyk, de *Opschriften* op den *Rotzen*.

Einde van het derde Boek.

HISTO-

HISTORISCHE BESCHRYVING DER REIZEN.

TWÉDE DEEL.

VIERDE BOEK.

REIZEN DER ENGELSSEN NAAR OOST-INDIEN, *VOOR RÉKENINGE VAN DE* OOST-INDIËSE-MAATSCHAPPYE.

I. HOOFDSTUK.

Reize van Sir HENRY MIDDLETON, naâr de *Roode-Zee* en *Suratte*, A°. 1610.

§. I.

Uitreize, *tot* Mokha.

TOT deeze Reize, wierden drie Scheepen gebruikt. Op den Admiraal, de *Trade's-Increase*, (of de *Groei des Koophandels*) van 1000 Tonnen, was Sir *Henry Middleton*, Generaal. De *Péper-Koorn*, Vice-admiraal, van 250 Ton, wierd gevoerd door Kapt. *Nikolaas Downton*. Van 90 Tonnen, was de *Darling*. Als Viktaaliër volgde, de Bark *Samuel*, van 118 Ton Laadings (1).

Sir HENRY MIDDLETON. 1610.

Staat van de Vloot.

DEN

(1) Dit Art. is genomen, uit den Tytel deezer Reize (de VI. voor de *Maatschappy*) by *Purchas*, Vol. I., p. 247: daar dezelfde op 27 Bladzyden, gevonden word. 't Is een van de weetenswaardigste eerste Reizen, der *Engelssen* naâr den *Oost-indiën*: byzonderlyk, ten aanzien van des Schryvers verrigtingen in de *Roode-Zee*. Sir *Henry* heeft ze zelfs beschreeven.

MIDDLETON. 1610.

Aankoomst, aan *Kabo Verde*.

DEN 1 *Mai* 1610, ankerde de Vloot, op de Rée van *Kabo Verde*, onder een Eiland. Zy vond daar, eenen *Fransman*, van *Dieppe*, zettende eene klyne Pinasse op. Den volgenden Dagh, quamen alle de Timmerlieden der Vloote, om den Grooten-Mast van den Admiraal te herstellen. Haalende dien den Huid af, vonden zy denzelfden, in zeer slegten Toestand: byzonderlyk, omtrent drie Voet boven Deks, meêr dan Half-verrot. Had men eenig slegt Weêr aangetroffen, dan moest hy over Boord gegaan zyn. Sir *Henry* zond, eenen zyner Timmerlieden aan den Wal, om Boomen uittezoeken. Deez keerde 's Nagts weêr, met Berigt, dat hy 'er sommigen gezien had, die tot hun Oogmerk dienstig zouden zyn.

DEN *Samuel* begon men, den 3, te ontlaaden. Men zond ook Timmerlieden uit, om Boomen te kappen. Hiertoe had men Verlof, van den *Alcayde* bekoomen. Deez quam aan Boord, en spysde met den Generaal. Sir *Henry*, gaf hem een Stuk *Rouans Láken* (van den *Fransman* gekogt) en eenige Snuisteryen.

Uitmuntende Verversing Plaats.

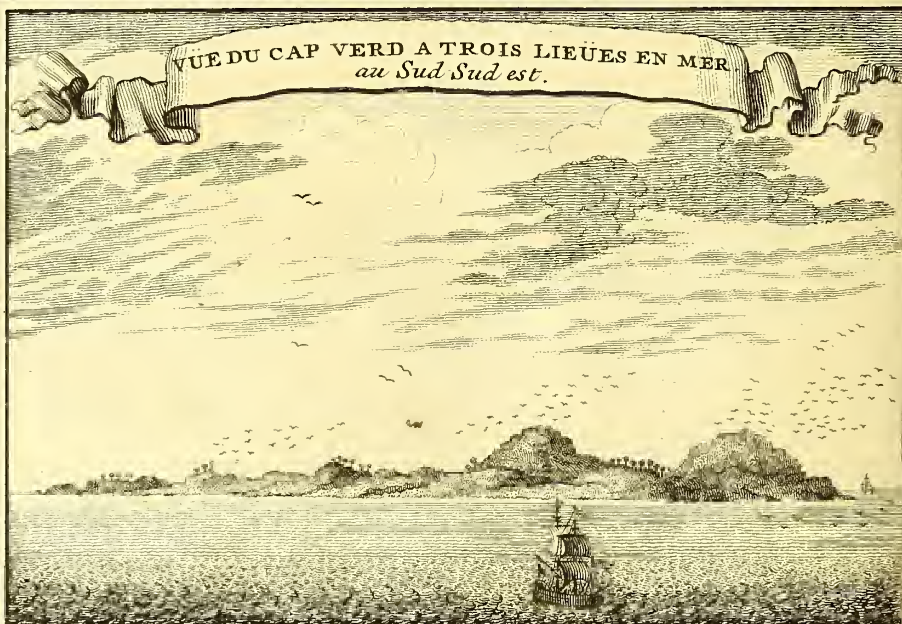
HEBBENDE, den 15, hun Wáter in, en alle de Booten 's Nagts gestouwd, bereidde men zig, den volgenden Morgen te vertrekken. De Schryver zegt, dat *Kabo-Verde* de beste Plaats is welke hy kende, voor Uitgaande Scheepen. Uitmuntend is de Rée, bequaam voor Vervaardiginge van eenige Bézigheeden; wel voorzien, met Visch; en, op den koers leggende (*). Hy riep Kapt. *Dounton*, en de Schippers, aan Boord: om te zien, welken koers best te houden, tot men de Linië door was. Daar wierd besflooten, te stuuren Zuid-Zuid-west, 60 Mylen; vervolgens, Zuid-Zuidoost, tot men by de *Linië* quam; en 't dan Oostlyk overteleggen. Hier wierd de *Samuel*, te rug gezonden.

DEN

(*) *Prevost* laat hier den *Négeren*, aan *Middleton*, veele aartige Dingen verhaalen. Onder anderen „ dat de *Spaansse* en *Portugeesse* Scheepen, 'er geenen *Scor-* „ *but* kenden; dat hun Water, schoon zy niet bequaam waren om 'er Réden van „ te geeven, uitmuntende Eigenschappen had: vooral als 't met een Poeijer ge- „ mengd wierd van eenen Wortel, die hen ten gemeen Voedzel verstrekt. Sir „ *Henry* zelfs (zegt hy) kon 'er de Réden niet van begrypen; en besloot, dat de „ *Négers* hem dus te langer op de Rée zogten te houden: maar, dewyl zyne *Matroo-* „ *zen* [die ook gemeenlyk beter Ondervinding van *Scorbut*, dan de Offisieren hebben] „ meêr Indruk daarvan hadden, kogt hy Voorraad van die Wortels, en bleef 'er tot „ den 18 ". Nu koomt het Verhevenste van de *Historië*. „ Den 17, viel 'er 't *Hol-* „ *lands-Schip* in, van Kapt. van TRYDEN. Een schriklyke Storm had het alle zyne „ Masten doen kappen, en een Gedeelte van de Laadinge overboord doen werpen. „ De doodschrik was nog geschilderd, op de Kaaken van 't Scheepsvolk. Alle hulpe „ bragten de *Engelssen* toe, zo van Leevens-middelen, als om 't Schip te herstellen. „ 't Loon daarvan was, dat de *Hollanders* den *Engelssen* van alle zyden bestolen. *Mid-* „ *dleton* gebood zyn Volk [want Sir *Henry*, was geen wraakgierig Man, gelyk wy „ voorts zullen zien!] het by Oogluiking doortelaaten gaan; en zelve verscheide „ Werktuigen niet weêr te eischen, welken de *Hollanders* gestolen hadden. Dit, en „ dewyl de *Trydenaars* niet ophielden van kaapen, maakten den *Engelssen* van den *Pé-* „ *perkoorn* zo onverduldig, dat zy 4 *Hollanders*, op de Daad gevat, in Zee smeeten. „ Van *Tryden* stuifd daarop, naâr *Middleton*. Deez is zo goed *Hollands*, en om zyn „ Gezach te bewaaren, dat hy zynen Matroozen nog deswegens doet straffen. Dit „ maakt een Opstand, onder 't Volk: het dreigd, den *Hollanderen* aan Stukken te hak- „ ken, en hun Schip te verbranden. Van *Tryden* koomt deswegens, by *Middleton*, „ Genade voor den Oproerigen *Engelssen* bidden; en laat alles weêrom geeven ". Daarmeê is 't uit: maar *Purchas*, en dus Sir *Henry* zelfs, hebben 'er van TRYDEN nooit gezien, nog gekend.

GEZIGT van KABO VERDE, op DRIE-MYLEN in ZEE,
ten ZUID-ZUID-WESTE.

GEZIGT van KABO VERDE, op DRIE-MYLEN in ZEE,
ten ZUID-ZUID-OOSTE.

J. v. Schley direx.

DEN 24 *Juli*, liep men, op de *Saldanna-Rée*. Men begroette, den *Hollandsen Admiraal*, met vyf Stukken: welken hy be-andwoordde. Twé andere *Hollandse Scheepen*, waren in de Baaije. Deeze quamen, om Traan-ólie van Robben te maaken; en zy hadden, 300 Pypen, daarvan gevuld (1). *Middleton* ging, dien Dagh, te Lande. Hy vond de Naamen van Kaptyn *Keeling*, en anderen, op hunne te Rugkoomste, in *Januari* 1609; alsmede, dien van zynen Broeder, *David Middleton*, uitgaande in *Augusti* 1609; gelyk ook, eenen Brief, onder den Grond begraven, volgens hunne onderlinge Affspraake tusfen hen in *Engeland*: maar dezelfde was zo bedurven, door de Vogtigheid, dat geen Gedeelte daarvan leezbaar was. Men zette, den 26, een Tent op, voor den Zieken; en men bragt hen allen, te Lande, om den Scheepen te verluchten. Van deezen Dagh, tot hun Vertrek, viel 'er niets Zaakelyks voor.

MIDDLETON. 1610. *Saldanna-Rée.*

OP de Breedte van 23 Graaden 30 Minuuten, de Wind al Zuidelyk, met frisse Koelte, zag men Land, den 6 *September*. Al-eer de Nagt viel, quam men ten Anker, in de Baaije van *St. Augustyn*. Hier vond men den *Union*, in groot gebrek van Voorraad. 's Anderendaaghs, ging de Generaal, in zyne Pinasse, naâr den Wal, om naâr frisse Leevensmiddelen te zien: maar hy konde niets bekoomen. Dus keerde hy te rug, met Hout en Wáter.

Baai *St. Augustyn.*

DEN 10, houdende langs den Wal, met frissen Zuid-oosten Wind, rékende men, dat het Schip, ten minste, 26 Mylen gezeild had. Evenwel ging men, maar 22, Noord: uit Réden, de Stroomen 't Zuidwaart zetten. Den volgenden Dagh, stuurde men, van 's Middaghs tot 's Nagts, Noord-Noord-oost langs 't Land, 't geen Noord half-eene Streeke Oostelyk was; en, tot Middernagt, Noord-Noordwest; vervolgens, tot het Daghlicht, Noord-ten Weste; en dus, tot 's Middaghs, Noord. Hun eigenlyke gang, was Noord-Noord-west, half eene Streeke, Noord, 27 Mylen. Zy hadden, eenen zwaaren Stroom tegens. Sir *Henry* rékende, dat zy 35 Mylen moesten hebben geloopen; en hy nam waar, dat de Breedte was 21 Graaden, 5 Minuuten: Wind, Oost-Zuid-Oost. Zy stuurden, den 12, tusfen 't Noord-Noord-ooste, en Noord- ten Ooste. Hun eigenlyke Gang was, Noord-westelyk een derde van eene Streeke; Breedte, 19 Graaden 48 Minnuten; en zy liepen 27 Mylen. De Stroom zette, deeze laatste vier-entwintig Uuren, ten Noorde; en de Wind was, veranderlyk.

Dwaaling, door de Stroomen.

DEN 13 stuurde men, met klynen Wind en Stiltens, voor 't meestedeel, Noord- ten Ooste. De waare Gang was, Noord een-derde part West; en de Wind, gelyk den voorigen Dagh. Vyftien Mylen meêr dan verwagt was, zeilde men. Dit was veroirzaakt, door de Stroomen, zettende ten Noorde. De Breedte, by Waarneemingе, was 19 Graaden 10 Minuuten. 's Middaghs, den 20, was de Breedte 11 Graaden 10 Minuuten. De Wind vierde Oostelyk, met Stiltens; en de Afwyking wierd bevonden, 12 Graaden 40 Minuuten. Deez Namiddagh, zag men den Eilanden van *Queriba*, of *Quirimba*. Zy zyn laag en gevaarlyk, omringd met Rotzen en Plaaten.

DEN

(1) Mr. [*Laurence*] *Femel*, in eenen Brief dien ik hebbe, van daar geschreeven, maakt gewag van twé *Fransse Scheepen*, in gelyke Bézigheid; dien hy verdacht hield, te leggen loeren, op verzwakte Scheepen, uit den *Indiën* koomende. *Purchas.*

MIDDLETON. 1610. Den 1 *Oktober*, ſtuurde men, Noord-ooſt- ten Noorde, een vierde Noord, 27 Mylen; de Wind, meeſtendeels, Zuid-ooſt. Den volgenden Dagh, was hun Koers, even-eens, 57 Mylen. De Stroom had hen, deeze 48 Uuren, 28 Mylen meêr Noordwaarts gevoerd, dan zy konden rékenen. Dit vonden zy, by hunne Breedte, die 3 Graaden 30 Minuuten Zuid was; Afwyking, 12 Graaden 24 Minuuten; en de Wind, Zuid en Zuid-ooſt. Den 3, ſtuurde men, Noord-ooſt- ten Ooſte. Des Schips waare Gang was, Noord-ooſt, een vierde Noord, 41 Mylen. Dit waren 12 Mylen meêr, door den Stroom, dan men zoude gerékend hebben. De Breedte was, 2 Graaden Zuid; en de Winden, tusſen 't Zuide en 't Zuid-ooſte.

Uitwerking der Stroomen. De Koers was, den 4, Noord-ooſt- ten Ooſte. Hun waare Gang was, Noord-ooſt half eene Streeke Noordlyk, 45 Mylen: waaraf 14 Mylen voerden, met den Stroom, De Breedte wierd bevonden, 14 Minuuten, Zuid; en de Afwyking, 13 Graaden; de Wind veranderlyk, tusſen 't Zuid-ooſte en 't Zuide. Deezen Namiddagh, liepen zy, door de Linië. Den 5, ſtuurden zy, 12 Uuren, Noord-ooſt- ten Ooſte; en 12 Uuren, Ooſt-Noord-ooſt. Des Schips eigenlyke Gang, Noord-ooſt een weinig Noordlyk, 47 Mylen: zynde ten minſte, ten Noorde gevoerd, door den Stroom, 20 Mylen. De Breedte, Noord, 1 Graad 30 Minuuten; en de Wind, Zuid-Zuid-ooſt, en ſomtyds veel ſtilte. Den 6, ſtuurden zy, Ooſt- ten Noorde, en Ooſt-Noord-ooſt. Hun waare Gang was, Noord-ooſt- ten Ooſte een weinig Ooſtlyk, 38 Mylen: geholpen, door den Stroom, ten Noorde, 18 Mylen. De Breedte was, 2 Graaden 30 Minuuten; Wind, Zuid-Zuid-ooſt; Afwyking, 14 Graaden 2 Minuuten. Den 7, ſtuurende Ooſt- ten Noorde, was hun eigenlyke Gang, Noord-ooſt half eene Streeke Noordlyk, 28 Mylen; de Breedte, 3 Graaden 5 Minuuten; de Wind, al Zuidlyk; de Afwyking, 15 Graaden; gevoerd, door den Stroom, 10 Mylen. De Koers was, den 8, Ooſt-Noord-ooſt; des Schips waare Gang, Noord-ooſt- ten Ooſte half eene Streeke Noordlyk, 40 Mylen; Breedte, 4 Graaden 27 Minuuten; de Wind, Zuid-weſt; Afwyking, 16 Graaden 4 Minuuten. Zy Stuurden, den 9, Noord-ooſt- ten Ooſte. Hun waare Gang was, Noord-ooſt een vierde van eene Streeke Noordlyk, 27 Mylen; Breedte, 5 Graaden 23 Minuuten; Wind; Zuid-weſt; Afwyking, 16 Graaden 4 Minuuten.

Verandering van Stroomen. Den 10, was 't Kalmte; Breedte, 5 Graaden 21 Minuuten. Hier verloor men den Stroom, die ten Noorde zette; en men wierd, 2 Mylen ten Zuide gevoerd. De Afwyking was, 17 Graaden 10 Minuuten. Stilte was 't, den 11; Breedte, 5 Graaden 20 Minuuten; 't Verliez, eene Myl. Den 12, Stilte; Breedte, 5 Graaden; 't Verliez, zynde Zuidwaart gevoerd, 20 Mylen. Zy ſtuurden, den 13, twé Wagten Noord-ooſt, en vier Noord-Noord-ooſt. Des Schips waare Gang, gelyk de Schryver rékende, Noord-Noord-ooſt, uit Réden de Stroom de Afwykinge evenaarde: het liep, 17 Mylen; Breedte, 5 Graaden 55 Minuuten; de Wind, Weſt- ten Noorde; Afwyking, 19 Graaden 10 Minuuten.

Zy ſtuurden, den 14, Noord. Hun Gang, gerékend de Afwyking, die 19 Graaden 40 Minuuten was, moeſt zyn, eene Streek drie-vierde ten Weſte: maar de Afwyking, daaghlyks vermeerderende, toonde, dat zy door den Stroom, Ooſtelyker waren gevoerd, dan de Afwyking opbragt. Deezen Dagh zeilde men, 40 Mylen; de Wind, Weſt-Zuidweſt; Breedte, 7 Graa-

7 Graaden 15 Minuuten; de waare Gang, Noord-ooſt, gevoerd 10 Mylen ten Ooſte. Den 15, ſtuurde men, Noord; de Breedte, 8 Graaden 55 Minuuten; des Schips waare Gang, Noord-ooſt, 45 Mylen. Hun Gang moeſt geweeſt zyn, Noord- ten Weſte, Weſtelyk by de Afwykinge: maar, de Stroom had hen, ten Ooſte van hunnen Koers gevoerd, 17 Mylen. De Afwyking was, 19 Graaden 5 Minuuten; de Wind, Weſt-Zuid-weſt. MIDDLETON. 1610.

DEN 16, ſtuurden zy Noord. Hun Gang, by den Stroom, Noord- ten Ooſte, 36 Mylen; gevoerd tegens de Afwykinge, 5 Mylen Ooſtwaart, gelyk de Schryver verbeeldde; de Wind, Zuid-Zuidweſt; de Afwyking, 19 Graaden 8 Minuuten. Zy hielden, den 17, hunnen Koers, Noord; en liepen, 19 Mylen. In den vroegen Morgenſtond, zagen zy, de *Duas Hermanas* (1) 6 Mylen af, Noord- ten Weſte; de Wind, Zuidweſt; Afwyking, 18 Graaden 55 Minuuten. 's Nagts, van den 18, quamen zy, te *Sokotra*; en ankerden, in eene zandige Baaije. De Breedte was, 12 Graaden 25 Minuuten. In den Avondſtond, wendde men naâr Land, met den Zégen; en men bequam, eene groote menigte Viſch: de Wind, Ooſt. *Duas Hermanas.* Koomſt, te *Sokotra.*

MEN bewoog zig, den 21, naâr de Rée van *Tamerin*: de Hoofdplaats des Eilands. Maar de Wind, in 't Ooſte en 't Ooſt- ten Zuide zynde, was 't eerſt den 25, dat zy 'er konden koomen. De Breedte, van *Tamarin*, is 12 Graaden 30 Minuuten; en de Afwyking, 19 Graaden 18 Minuuten. Aan den Voet van hooge gebroke Bergen, legt de Stad. De Rée is ópen, tusſen 't Ooſt- ten Noorde, en 't Weſt-Noordweſte. Men ankerde, op 10 Vadem Waters, goeden Grond. Rée van *Tamarin.*

DE Generaal zond Mr. *Femel*, den 25, wel verzeld te Lande: met een Lákens Kleed, een ſtuk Zilvers, en 't Lemmet een's Sábels, ten Geſchenk voor den Koning. Deez beloofde, allen goeden Dienſten. Sir *Henry* ging, 's Anderendaaghs, zelfs naâr den Wal; verzeld van den Opperkooplieden, en eene Wagt gewápende Manſchap. Hy wierd naâr 's Konings Huizinge geleid, die hem, aan zyne Kamerdeure ontfing. Ingetreeden, en by hem op eenen Stoel gezeeten zynde, vielen 'er menigte Pligtpleegingen voor. Vervolgens, vroeg de Generaal, belangende den Handel van de *Roode-Zee.* De Koning preez dien, hooglyk aan. Hy zeide, dat het Volk van *Aden* en *Mokha*, een goed Volk was; en zeer verheugd zoude wezen, met hem te handelen. Daarby voegde hy, dat de *Aſcenſion* zig daar, van haare Goederen, ten hoogen Pryze had ontlaſt; en hier zo ligt ingekoomen was, dat zy een groot deel Ballaſts had moeten inneemen. Dat Berigt behaagde, aan Sir *Henry*. Hy verzogt toen Verlof, om zyne Pinasſe optezetten. Dit weigerde de Koning, voor deeze Rée: maar bood hem de Plaatsſe aan, daar hy eerſt ge-ankerd had. Hy zeide, te vreezen, ingevalle zy bleeven, om haar te *Tamarin* optezetten, dat de Kooplieden van anderen Land-aart afgeſchrikt zouden worden, om hier te koomen. Om Water inteneemen, gaf hy Verlof: maar hy zeide, 't Hout zeer duur te moeten betaalen, ingevalle hy eenig had. Hy voegde 'er by, dat elk, die van andere Landſtreeken hier quam, voor Water moeſt betaalen: maar, van hem, wilde hy 'er niets voor eiſchen. Al zyne *Aloë* had hy gezonden, aan zynen Vader, den Koning van *Fartak*, in *Gelukkig Arabië*: welkers Hoofd- De Generaal te Lande.

(1) Dat is, de *twé Suſters.* Sommige noemen haar, *Hermanos*, of *Broeders.*

MIDDLETON. 1610. Hoofdſtad, en Verblyfplaats, *Kushem* was genoemd. Hy beveſtigde, 't Vergaan van den *Aſcenſion* en haare Pinasſe. Sir *Henry*, vraagende of dezelfde ook eenig Schrifts achtergelaaten had? zeide hy, ja: maar, dat zyn Dienaar het verloor. Hy ontraadde den Generaal, van Handel te *Fartak* te zoeken: dewyl hy geloofde, dat zyn Vader het niet zoude inwilligen. Maar, hy raadde hem, naâr de Roode-Zee te gaan. Voorts, ſpysden zy alle, by den Koning; waarna de Generaal, naâr Boord keerde.

Koomſt, te *Aden*. DEN 7 *November*, ſtuurde men Weſt- ten Zuide, en Weſt-Zuidweſt, langs de Kuſte. Omtrent 10 Uuren, zag men een Hoog-Land. Men oirdeelde het, *Aden* te zyn. 't Verhief zig, gelyk *Abba del Kuria*; en konde, van verren Afſtand, gezien worden. 's Avonds, omtrent 6 Uuren, ankerde men, op 20 Vaâm Waters, Zand-grond, voor de Stad. Deeze legt, in eene Valeije, aan den Voet een's Bergs, en maakt eene ſchoone Vertooninge. Zy is omringd, van eenen Steenen-Wal; en word verdédigd, met Forten en Bólwerken, op menigte Plaatsſen: maar, hoe die voorzien waren, konde men niet te weeten koomen. 's Nagts, quam een klyne Boot, om hen waarteneemen. Het inhoudende, de Wind Ooſt-Zuid-ooſt, wierd men, tot hunne Verbaazinge, ten minſte 20 Mylen, door den Stroom, Ooſtwaart gevoerd: want, men meende, Weſtwaarts gezet te zullen worden. Een klyne Boot, van de Stad, quam den 8, aan Boord, met drie *Arabiërs*. Deeze zeiden, gezonden te zyn, van den Luitenant-Goeverneur: om te zien, van wat Land-aart zy waren, en wat zy hier quamen doen? Dezelfde voegden 'er by, ingevalle zy *Engelsſen* waren, dan waren zy hartelyk Welkoom: Kapt. *Sharpey*, had 'er 's Jaars te vooren geweeſt, en was van daar naâr *Mokha* gegaan, daar hy alle zyne Goederen verkogt had.

Hoedanigheid van den *Basſa*. DE Generaal vroeg, aan eenen van hen, naâr den Naam en de Hoedanigheid van den *Basſa*. Men antwoordde hem, dat hy *Jaffer Basſa* genoemd wierd; dat zyn Voorzaat zeer Boos, en deez weinig béter was: want, dat alle de *Turken*, in 't gemeen, zeer ſlegt waren. Gevraagd, of *Mokha* een goede Plaats was, voor Koophandel? antwoordden zy, dat aldaar een Man was, vermogend alle zyne Waaren te koopen. Sir *Henry* zond, zyne Pinasſe naâr den Wal, met *John Williams*, een zyner Faktoors, die de *Arabiëſe Taale* ſprak. Deez wierd 'er, zeer vriendelyk ontfangen.

DEN 9, zond hy zyne Pinasſe, om eene Lootze, naâr *Mokha* te bekoomen. Men wilde hem, uit de Stad, geenen laaten volgen: zonder drie zyner Opperkooplieden, voor Gyzelaars te laaten. Ziende den Scheepen onder zeil, deeden zy Sir *Henry* bidden, een van dien in de Haven te laaten: beloovende, alle de Goederen te zullen koopen. Deswegens dagt hy 't oirbaar, 'er den *Péper-Koorn* te laaten blyven; en, met de andere twé, naâr *Mokha* te zeilen. Hy poogde dan wederom te rug, op de Rée te koomen: maar hy konde niet. De Stroom had hen, ter Lywaart gezet. Men ankerde dan, ten Zuide der Stad. De Generaal zond Mr. *Fowler*, en *John Williams* naâr den Wal, om bekend te maaken, dat hy daar een zyner Scheepen ten Handel wilde laaten: behoudens, dat men hem eenen Lootz wilde zenden. Dit ſcheen hen, zeer te behaagen; en zy beloofden hem, eenen, den volgenden Dagh, te zullen laaten toekoomen.

Een der Scheepen, daar gelaaten.

De Vloot, naâr de *Roode-Zee*. SIR *Henry*, ziende geene Hoope, om eenigen Lootze te zullen verkrygen, ging 's Middaghs, den 12, t'zeil' naâr *Mokha*, met den *Darling*. De Wind

Wind was, Ooſt-Zuid-ooſt. Zy hielden 't, langs de Kuſte: ſomtyds, Weſt-Zuidweſt, en Weſt- ten Noorde, op 28- en 30 Vadem. Een klyn Zeil volgden zy, tot zy 't, 's Nagts, uit het Gezigt' verlooren. Deeze Kuſt is Hoog, met menigte Hoek-Landen. Den 13, hield men den Koers, langs de Kuſte, den gantſen Nagt. Men ſtuurde tusſen 't Weſt- ten Noorde, en meeſt ten Zuide; de eigenlyke Gang, Weſt. In den Morgenſtond, zag men den Hoek, ſtrekkende in de *Roode-Zee*: reizende, gelyk een Eiland, 30 Mylen van *Aden*. Omtrent 11 Uuren, was men over den Doortogt, zynde maar 3 Mylen breed. Aan de Noordzyde, is een gebroke Land, gelyk een Eiland; en, aan de andere Zyde, een vlak laag Eiland, genoemd *Bab al Mondub*. Zuid van 't Eiland, ſchynt een breed Kanaal, of Inkoomen te zyn. Na men die Straate, van *Bab al Mondub*, doorgekoomen was, zond Sir *Henry* zyne Pinasſe, om eene Lootze, naâr een Dorp aan de Noord-Kuſte, in eene zandige Baaije. Dezelfde keerde wederom, met een Koppel *Arabiërs*, die alles, als zeer ervaaren, op zig ſcheenen te neemen. De Diepte was, in de Straate, tusſen de agt en elf Vadem Waters. Houdende het, langs 't Land, Noord- ten Weſte en Noord-Noordweſt, tusſen 18- en 20 Vadem, ontdekten zy, om 4 Uuren de Stad *Mokha*; en omtrent 5 Uuren, loefden zy 't op. Maar de Wind, hoog zynde, ſcheurde hun Groot-Mars-zeil. Hun Fokzeil toen ophaalende, ſcheurde het insgelyks. 't Geen ſlimmer was, de Lootzen bragten den Admiraal, aan den Grond, op eene Zandbanke. Dewyl de Wind ſtraf woei, en de Zee vry hoog ging, waren zy alle in Vreeze, dat men 't 'er niet af zoude gebragt hebben.

MIDDLETON.

Bab al Mondub.

Koomſt, te *Mokha.*

DEEZEN Nagt, quam een *Turk*, uit de Stad, aan Boord. 't Was een zeer bevallig Man: gezonden, van den Goeverneur, om te zien, wie zy waren, en hun Bedryf. Sir *Henry* zeide hem, wy zyn *Engelsſe Kooplieden*, koomende om te handelen. Hy antwoordde, ingevalle zy *Engelsſen* bevonden wierden, dat zy niet zouden feilen hartiglyk Welkoom te wezen: dat *Alexander Sharpey* al zyne Goederen hier verkogt had, en zy van gelyken mogten doen. Belangende, 't aan den Grond zitten van 't Schip, maakte hy geen Werk van: zeggende, dat het gemeen was, voor groote Scheepen uit *India*, aan Grond te raaken; en dat hy nimmer had gehoord, dat iemant Nadeel daarby geleeden had. Hy maakte haaſt, om te rug te gaan, en den *Aga* te onderrigten, wie zy waren: beloovende, den volgenden Morgen wedertekeeren, met Booten, om 't Schip te ligten. Deez Man wierd genoemd, *Heer der Zee* (1). Zyne Bediening vereiſchte, den Scheepen te doorzoeken, om Sluikerye van de Belaſtingen voortekoomen; en Ligters aan Boord te zenden, om hen te ontlaaden. Zyn Loon beſtond, in zékere Afvalletjes, 't geen zyn gants Onderhoud uitmaakte.

De Admiraal aan den Grond.

DEN 14, vroegmorgens, quam hy wederom, met 3- of 4 andere *Turken*, waarvan twé *Italiaans* ſpraken. Zy bragten den Generaal, een klyn Geſchenk, van den *Aga*; en aanbiedinge, van alles, wat de Landſtreek uitléverde. Daarbenevens zeiden zy, dat hy zulken goeden en vryen Handel zoude hebben, als zyne Landslieden hadden, in *Konſtantinopole* (2), *Aleppo*,

Poogingen om hem af te brengen.

(1) In 't *Arabiës*, *Amir al Bahr*. Zyn Bediening is verſcheiden, van dat van *Shah Bandar*.

(2) *Stambola*, by den Schryver, volgens den *Italiaanen*: maar *Stambol*, of *Istambol*, is de regte Naam.

MIDDLETON. 1610. *po*, of eenig Deel van des *Turks* Heerschappye. Met hen quamen ook, 4 of 5 Ligters. De *Engelsſen* bragten daarin over, al wat hen 't eerſt onder handen quam, om 't Schip te ligten. Mr. *Femel* ging, in eenen van dien, mede naar den Wal, voor Sir *Henry* daarvan bewuſt was: voerende met zig, al wat hy in 't Schip had. Al het Geld, de Elefants-tanden, en 't Geſchut, wierd aan Boord van den *Darling* gezonden. Brengende voorts hunne Ankers uit, om te gaan, arbeidden zy in den Avondſtond, om 't 'er afteſchuiven: maar zy konden 't, niet beweegen.

DEN 15, deeden zy, wat zy konden, om het Schip te ligten. Sommige Goederen, wierden naâr den Wal; en andere, op den *Darling* gezonden. Sir *Henry* bequam eenen Brief, van Mr. *Femel*, met Berigt, van 't vriendelyk Onthaal des *Aga's*: dat dezelfde was overeen gekoomen, dat men, van al 't Verkogte, vyf ten Honderd zoude betaalen; en dat het Onverkogte, vry van alle Rechten, wederom naâr Boord zoude keeren. Hy ontfing, insgelyks, eenen Brief van den *Aga* zelfs, onder deezes Hand en Zégel: met Aanbiedinge, van alles wat de Landſtreeke konde opléveren, tot zynen Dienſte. Omtrent 5 Uuren, begon men met de Spille te winden; en, ten laatſte, raakte het Schip wederom vlot.

'**t Schip wederom vlot.**

Sir *Henry* te Lande genoodigd.

DEN 19, quamen twé Booten, van *Femel*, om Yzer. De Generaal liet het volgen: maar hy ſchreef hem, met eenen, dat hy geen meêr Goederen wilde zenden, voor die bereids te Lande waren verkogt zouden zyn. *Femel* berigtte hem, in Antwoord, dat hy, ingevalle hy voorneemens was te handelen, aan den Wal moeſt koomen, volgens het Gebruik der Plaatsſe: anderzints, zouden zy zig niet anders inbeelden, dan dat hy een Vrybuiter of Roover was. De *Aga* zond hem, insgelyks, zynen Tolk, om hem te zeggen: zo hy een Vriend was van den *Grooten Turk*, en een Koopman die Handel be-oogde, dat hy hem te Lande noodigde. Hy voegde daarby, dat Kaptyn *Sharpey*, en al de *Indiëſe Kaptyns*, insgelyks deeden.

Gaat te Lande.

SIR *Henry* ging dan, den 20, te Lande. Aan de Waterzyde, wierd hy, van veele voornaame Perſoonen, ontfangen. Onder 't ſpeelen van Muſiek, bragt men hem, aan de Huizinge des *Aga's*. Alle de voornaamſte der Stad, waren daar verzameld. Met alle bedenkelyke Tékenen van Vriendſchap, wierd hy 'er ontfangen. Digt by den *Aga*, zat hy. Al de reſt ſtond. Overlaaden wierd hy, met Pligtpleegingen, en Welkoomſte. Sir *Henry* léverde 's Konings Brief, met een Geſchenk, aan den *Basſa*. Hy verzogt, dat die, met allen Spoed, aan denzelfden mogt afgevaardigd worden. Insgelyks, gaf hy den *Aga* een Geſchenk. Deez ontfing het, zeer minzaam. Hy verzékerde den Generaal, daarbenevens, dat dezelfde geene de minſte Verhinderinge in zynen Koophandel zoude hebben; en dat, indien eenigen der Ingezeetenen hem of zyn Volk beleedigden, dat zulke ſtrengelyk geſtraft zouden worden. Vervolgens verzogt hy hem, opteſtaan. Een zyner Hoofdlieden, hing hem toen een Kleed om, van Karmoſyn-Seijeen Zilver: zeggende, dat hy toen niets te vreezen had, wyl hy in 's Grooten Heers beſcherminge was. Hebbende oorlof genomen, beſchreed hy een fraai Péérd, met ryke Toeruſtinge, geleid door eenen Man van Aanzien. Dus wierd hy gevoerd, in zyn nieuw Gewaad, onder 't Speeltuig der Stad, naâr 't *Engelsſe Huiz*. Daar ſpyzde hy; en keerde voorts, aanſtonds naâr Boord. De *Aga* was zeer laſtig, met hem aan den Wal optehouden, waar-

aan-

aan hy toegaf, om den Bouw zyner Pinasse te zien. De volgende Dagen, was hy 'er ook toe genoodzaakt, door 't slegte Weer (1). MIDDLETON. 1610.

(1) Dit schynt, als of hy gants niet naâr Boord keerde.

§. II.

De Engelssen *verraaderlyk overvallen, en Sir* Henry *gevangen, te* MOKHA.

GEEN Dagh ging voorby, of de *Aga* zond eenig klyn Geschenk, met Dienst-aanbiedingen, aan Sir *Henry*. Twémaal zond hy, den 28: begeerende, dat hy vrolyk zoude wezen. Hy voegde 'er by, dat hy den Generaal, zo dra hunne Vasten over was (die op 't einde liep) met hem, naâr zyne Tuinen en Buitenplaatssen zoude neemen. Dien eigen Namiddagh, was Mr. *Pemberton* aan den Wal, om Kókos-neuten. Sir *Henry* hield hem ter Maaltyd. Gereed zynde, om naâr Boord te gaan, wilden 't de Turken niet toelaaten. Zy zeiden, dat het te laat was: maar dat hy 't, in den Morgenstond, zo vroeg zoude konnen doen, als 't hem behaagde. De Generaal deed nog, verlof voor hem verzoeken: maar te vergeefs. Tot deezen Tyd toe, was hy niets vermoedende. Hy schreef het toe, aan de Stiptheid des Amtenaars: dien hy vooronderstelde, zulks zonder Bevél gedaan te hebben; en hy meende hem, den volgenden Dagh, by den *Aga* te beklaagen. List des *Aga's*.

OP den Avond, gebood Sir *Henry*, Stoelen voor de Deure te brengen, gelyk zyn Gewoonte was. Hy zat daar, met Messieurs *Femel* en *Pemberton*, om Koelte te scheppen. Omtrent 8 Uuren, quam een Janitzer van den *Aga*, om hem eene Boodschap te doen. Denzelfden niet verstaande, deed hy iemant der zynen roepen, die *Turks* sprak. Deez quam, en hoorde zynen Last: hier in bestaande, dat de *Aga* hem zynen Dienst liet bieden, verzoekende hem vrolyk te zyn, dewyl hy goed Nieuws, van den *Bassa* had bekoomen. Byna, op 't zelfde Oogenblik, quam een *Engelsman* met grooten Schrik toeschieten, roepende dat zy alle verraaden waren: dat de *Turken* handgemeen waren, met zyn Volk, agter aan 't Huiz. Den *Turk* by hem zittende, begeerig om te weeten wat 'er te doen was, vertelde men 't. Hy vloog aanstonds op, en zeide aan den Dienaar, dat men hem dien zoude toonen. Veelen der *Engelssen*, rendden 'er mede naâr toe; en Sir *Henry* zelfs: roepende, zo luid als hy konde, dat zy te rug keeren, en 't Huiz bezorgen zouden. De *Engelssen*, overvallen.

TERWYL hy dus sprak, wierd hy van eenen, die hem agter na quam, ter neder geslagen. Hy bleef, voor dood leggen. De bovenmaatige Pyn, van 't binden zyner Handen op den Rugge, deed hem zyne Zinnen herneemen. Zo dra zy dit bespeurden, rigtten zy hem op. Tussen twé, wierd hy, by den *Bassa* geleid. Hy vond daar, veelen der zynen, in gelyken Toestand. Onder wegh, beroofden de Soldaaten hem, van zyn Geld, en van drie goude Ringen: een deezer, was zyn Zégelring; de twéde was bezet, met zéven Diamanten van Waarde; de derde was, een Trouwring. Toen Naâr de *Bassa* gesleept.

(1) Of *Vasten*, zynde hun Maand van *Ramadhân*, of *Ramazân*. Deeze is veranderlyk. NB. De *Mahometaanse* Jaaren, zyn *Maanjaaren*: dus verschuiven hunne *Vasten*, *Nieuw-jaaren*, enz., en loopen, in de lengte, door alle de Tyden van 't Jaar.

MIDDLETON. 1610. Toen die, welke 'er 't Leeven afbragten, by malkanderen waren, wierp men hen in de Yzers. Sir *Henry* wierd, met zéven anderen, by den Nek, aan eenen Kéten geklonken. Sommigen wierden aan de Handen, anderen aan de Voet, geboeid. Dus liet men hen, onder Bewaaringe van twé Soldaaten. Deeze, Medelyden met hunnen Toeſtand hebbende, maakten hunne Banden gemaklyker. Want, het meeſtedeel van hen, waren de handen zo ſtraf agter op den Rug gebonden, dat het Bloed uit de Toppen hunner Vingeren dreigde te berſten. Dit gaf hen, on-uitdruklyke Smerten. Voorts wierd hem berigt, dat *Francis Slanny*, *John Lanſlot*, en nog 6 andere, gedood; en 14, van den geenen die zig daar bevonden, gevaarlyk gewond waren: dat het Huiz met Gewápenden omringd was geweeſt, die, in 't Oogenblik dat hy ter neder was geſlagen, op den weerloozen *Engelsſen* gevallen waren.

De *Darling* aangeklampt. 'T OOGMERK der Turken was toen, hunne Scheepen en Goederen te neemen. Omtrent 10 Uuren, wápenden zy 3 groote Booten, met 150 Soldaaten. Deeze zouden, op den *Darling* vallen, die digt by den Wal lag. Om voor *Kriſtenen* te konnen doorgaan, ten beteren Uitſlag, deeden zy hunne Tulbanden af. Zy klampten 't Schip aan, en wierpen hun meeſte Volk over. Dit geſchiedde zo ſchielyk, dat drie van des *Darlings* Volk ter neêr geſlagen waren, eêr 't beneeden konde koomen: terwyl 't overſchot daarvan, Punt bood. By een gelukkig Misverſtand, deeden zy geen meêr Ongevals. Want, de Kaptyn der Turken, genoemd *Amir al Bahr*, riep aan zyne Soldaaten, dat zy de Schuttinge zouden opkappen. Zy, 't niet verſtaande, ſprongen menigte van hen in de Booten, kapten de Touwen af, en dreeven wegh.

De *Turken* afgeſlagen. MIDLERWYL die van den *Darling* zig in Wápenen geſteld hadden, ſtonden de *Turken* zeer dik, op 't midde van den Overloop: weidende en hakkende, met hunne Zwaarden, op het Dek. Een van 't Scheepsvolk wierp toen een tonnetje Kruid onder hen, en 't zelfde eene brandende Lonte na. 't Vatte zo wel, dat veele van hen in Brand vloogen. De overige weeken, tot meerder veiligheid, zo zy meenden, naâr 't Half-dek en de Hut. Maar, men onthaalde hen daar, met Musket-ſchroot, en anderen Toeſtel van Buskruit. Dit vertzaagde hen zodanig, dat ſommigen in Zee ſnelden, en andere aan de Zyde van 't Schip by de Touwen hongen, ſmeekende om Genade! die 'er niet te vinden was. De Matroozen deeden al ſneuvelen, wat zy bereiken konden; en de reſt, moeſt verdrinken. Een enkelde *Turk*, die zig had weeten te verſteeken, tot de Woede over was, wierd geſpaard.

't Schip ontſnapt. DE afgeſtoke Booten, bragten 't Nieuws in de Stad, dat het Schip genomen was. Groote Vreugd wierd, deswegens, bedreeven. De Goeverneur zond de Booten, aanſtonds weder te rug, om het binnen te brengen. Maar toen zy quamen, ter Plaatsſe daar 't gelegen had, vonden zy 't onder Zeil. Toen keerden zy, om den *Aga* te berigten, dat de *Amir al Bahr*, met alle zyne Soldaaten, gevangen was. Dit was hem zeer on-aangenaam Nieuws. Hy zond evenwel, voor den Morgenſtond, zynen Tolk aan Sir *Henry*, om hem te zeggen, dat het klyne Schip genomen was; en deeze geloofde 't ook, waar te zyn. Na Zonnen-opgang, deed hy hem haalen: die dus, den Wegh langs, volgen moeſt, met zyne Jukgezellen.

Sir *Henry*, voor den *Aga* gebragt. VOOR hem koomende, vroeg hy, met ſtreng Gelaat (verré van zyne gewoone Veinzerye) aan Sir *Henry*, Hoe hy zo ſtout durfde wezen, in

deeze

MIDDLETON. 1610.

deeze hunne Haven van *Mokha*, zo na by de *Heilige Stad* MEKKA te koomen? Hy antwoordde, dat hem zulks lang bekend was; en dat hy niet te Lande quam, dan op zyn ernſtig Verzoek, na menigte vriendelyke Beloften. De *Aga* hield ſtaande, dat het geenen *Kriſten* ge-oirlofd was, zo na aan de *Heilige Stad van* MEDINA (*) te koomen: zynde deeze [Stad *Mokha*] de Poort of Deur daarvan; en dat de *Basſa*, uitdruklyke Bevélen van den *Grooten Turk* had, allen *Kriſtenen* tot Slaaven te maaken, die in deeze Zee zouden koomen, on-aangezien zy zyn eigen Vrygeleide hadden. Sir *Henry* antwoordde, dat dan de ſchuld aan den *Aga* zelfs was, met zulks niet eêr gezegt te hebben, in plaatsſe van hem met ſchoone Beloften optehullen. Toen gaf de *Aga* hem eenen Brief, van Kaptyn *Downton* te leezen, die van *Aden* gekoomen, en lang bevoorens Gedaghtékend was. Dezelfde behelsde, dat twé zyner Kooplieden en de Bottelier aan Land waren vaſt gehouden (1); en dat zy denzelfden niet ontſlaan wilden, zonder 't aanLand brengen der Koopmanſchappen, of 't betaalen van 1500 *Venetianos* [Kroonen] voor Ankerrecht: met Verzoek, aan Sir *Henry*, te mogen weeten, wat hierin beſt te doen ware?

Kunſtenaary des Aga's.

NA hy dien Brief geleezen had, wilde de *Aga* den Inhoud daarvan weeten. 't Hem uitgelegt hebbende, zeide hy, dat het Schip, *Aden* verlaaten en zedert naâr *Mokha* was gekoomen: dogh onderwegh op eene Rotze geſtooten, en met Volk en al vergaan was. Hy begeerde voorts, dat Sir *Henry*, eenen Brief aan den zynen zoude ſchryven, om te weeten, hoe veele *Turken* in 't klyne Schip waren. Deez antwoordde daarop, dat het onnoodig was, dewyl hy 't in zyne eigene Bezittinge had. Hy voerde hem daarop toe, dat hy 't in handen gehad had, maar door 't groote Schip wederom heroverd was. Dit gaf den *Engelsſen*, eenige Vergoedinge, voor 't voorgegeevene Onheil [van *Downton*]. De *Aga* perſtte hem nu, om naâr 't Groote Schip te ſchryven; ten einde, het zig aan hem overgeeven zoude: beloovende, hen 't Klyne Schip te laaten, om hen wederom naâr Huiz te voeren. Sir *Henry* antwoordde, dat het belachelyk zoude wezen, hen zulks voortehouden: dewyl zy, die aan Boord waren, hunne Vryheid hebbende, zulke Zotten niet waren, van op zyn Schryvens, het Schip overtegeeven, en aan den Wal te koomen, om Slaaven te worden. Hy zeide daarop wederom, dat hy wiſt, ingevalle de Generaal ten dien einde ſchreef, dat zy hem niet ongehoorzaam durfden wezen. Maar Sir *Henry* verklaarde daarop, volmondig, dat hy zulken Brief niet wilde ſchryven.

Standvaſtigheid, van Sir Henry.

ZIENDE, dat hy zyn Oogmerk daarin niet bereiken konde, vroeg hy, hoeveel Geld in de Scheepen was? Sir *Henry* antwoordde, maar weinig; en dat nog, niet om in Koopmanſchap te gebruiken, maar om Leevensmiddelen te koopen. Hy vroeg voorts, hoe veel Voorraads en Water, aan

(*) De Schryvers oirdeelen, dat Sir *Henry* hier den *Aga* qualyk begreep: dat deez *Medinat al Mokaddes* (of *de Heilige Stad*) zal gezegt hebben. Zy redeneeren, op 't *Arabiës*, by gisſinge: want de Text, heeft de gevoerde *Arabieſe* Woorden niet. Dogh Sir *Henry* heeft beter konnen verſtaan, wat de *Aga* tot hem zeide: ten minſte, was zyn Tolk daarvoor. Deeze plaats beveſtigd dan, dat geene, 't welk wy hiervooren, by NB, op pag. 27 Note (4), tegens *Prevoſt* hebben bygebragt.

(1) Te *Aden* waren, behalven deeze drie, door gelyke Verraaderye, nog 20 Man aangehouden. *Purchas.*

MIDDLETON. 1610. aan Boord was? De Generaal zeide: genoeg, voor twé Jaaren. Toen was hy hem wederom aan, om te schryven, op dat de zynen zig over zouden koomen geeven: dreigende, anderzints, hem 't Hoofd te zullen doen afkappen. Sir *Henry* antwoordde, dat hy 't maar konde doen: dat hem daarmede vermaak zoude geschieden, wyl hy zyn Leeven moede was: maar dat hy, nimmer, zodanig wilde schryven. Daarop wierd hy uit den Ketting, en Halsband, genomen: om van den overigen, afgezonderd te worden. Men klonk hem, een Paar zwaare Kluisters, om zyne Beenen; Boeijen, aan zyne Handen. Dien gantsen Dagh, wierd hy in een vuil Honde-kot, onder eenen Trap gelegt. Evenwel nam men 'er hem uit, tegens den Nagt: op Béde, van den Konzul der *Banjaanen*. Men plaatste hem, in beter Vertrek, met eenen zyner Matroozen, die *Turks* sprak. Zyn Bed was echter, de harde Grond; zyn Hoofdkussen, een Steen. Hartzeer verzelde hem, met eene menigte Rotten: deeze ontwaakten hem dra, met over zyn Lichaam te loopen, als hem de Oogen beschooten.

Hy schryft, naâr Boord. OMTRENT Middernaght, quamen de Luitenant des *Aga's*, en hun Tolk. Zy verzogten hem, met vleijende Woorden, naâr Boord te schryven, om te weeten, hoe veele *Turken* gevangen, en hoe hunne Naamen waren: zonder eenigerwyze iets te melden, van 't geene hen hier wedervaaren was. In tégendeel raadden zy hem, te zeggen, dat zy in 't Huiz des *Aga's* bewaard wierden, tot nader Bevél van den *Bassa*; en dat zy, niets gebrek hadden. Sir *Henry* deed het: dogh hy voegde 'er by, naauw acht op hunne Scheepen te slaan, en niemant hunnes Volks aan Land te waagen, uit vreeze van Verraaderye. Deezen Brief toonden zy vervolgens, aan eenigen der anderen Gevangenen: om te zien, of Sir *Henry*, volgens hunne Onderrigtinge geschreeven had. Echter ging die niet aanstonds af: niemant konden zy vinden, die denzelfden aan Boord durfde brengen. Ten laatste, ondernam 't een: behoudens, dat de Generaal den zynen wilde schryven, om hem wel te behandelen. Deez Man, was te *Tunis*, in *Barbarye* gebooren; en sprak goed *Italiaans*. Sir *Henry* deed zulks; en hy ging, 's Daaghs daaraan, naâr Boord. 't Antwoord was, dat alle de *Turken* gedood, of verdronken waren: uitgenomen een gemeen Soldaat, genoemd *Ruswan*; en dat zy zeer verheugd waren, dat de Generaal zig in 't Leeven bevond: dewyl *Ruswan* hen gezegt had, te gelooven, dat alle de *Engelsen* neêrgesábeld waren.

Hoop, van den *Aga*. IN deeze Elenden, bleef Sir *Henry*, met den zynen, tot den 15 *Desember*. Midlerwyl hoorde hy, niets van den Scheepen: de Scheepen, niets van hem. De *Aga* quam dikwyls, somtyds met Bedreigingen, somtyds met Vleijerye: altyds hém aan zynde, om dien van den Scheepen te schryven, van zig overtegeeven. Maar Sir *Henry*, antwoordde hem altyds, 't zelfde. Byzonderlyk was de *Aga* bézig, om den Toestand hunner Viktaalië te weeten. Hy was in Hoope, dat zy, uit Gebrek van Water en Leevensmiddelen, ten laatste, zig aan hem zouden moeten overléveren: weetende, dat zy geenen Wind konden hebben, om hen uit de Straate te voeren, voor *Mai*. Ook verwonderde hy zig, dat zulke groote Last, met zo eene klyne Beurze gedraagen konde worden. Sir *Henry* antwoordde, dat zyn Land-aart, verscheide Faktooryen in *Indië* had: die Gelds genoeg bezaten, om hem te laaden, al had hy geene Koopmanschappen met zig gebragt; en dat ook, het

het geene hy in had, genoegſaam was, om zyne Scheepen met Péper te ſtuuwen, welke men, goed Koop, in den *Indiën* bequam. MIDDLETON.

DE Scheepen, hoewel in Vryheid, hadden 't midlerwyl quaad. Zy lagen op eene ópe en ruime Rée, omringd met Zandplaaten. De Wind bloes geduuriglyk ſterk, uit het Zuid-Zuid-ooſte. 't Wáter begon te ontbreeken: te meêr, wyl men 50 Vaten had laaten loopen, om 't Schip te ligten, toen het aan den Grond zat. Daarenboven, hoorden zy niets, van den Wal. Dus waren zy, ten einde Raad: niet weetende, wat Gedrach te houden. Een braaf Borſt, genoemd *John Chambers*, bood ten laatſte aan, naâr Land te gaan, om te zien, wat van den overigen geworden ware. Liever wilde hy zyn Lyf waagen, zeide hy, dan 't Volk in zulke droeve Onzékerheid te zien leeven. Den voorgemelden 15 *Deſember*, wierd hy, met eene Vredevlagge, op een klyn Eiland, een weinig bovenwaarts van de Stad gezet; benevens een hunner *Indiaanen*, om hem ten Tolk te dienen. Zy wierden afgehaald, en voor den *Aga* gebragt. Deez vroeg hem, hoe hy zo ſtout durfde wezen, zonder verlof aan den Wal te koomen? Hy antwoordde, dat hy een Boodſchapper was, en met eene Vredevlagge quam: 't geen onder Vyanden geoirlofd was. De *Aga* vroeg toen, welke Boodſchap hy had afteleggen? Hy antwoordde, eenen Brief aan den Generaal: voegende daarby, verheugd te zullen zyn, indien hy hem verlof wilde geeven, om te zien, hoe zyne Landslieden het maakten. Hy en de *Indiaan*, wierden zeer ſcherp ondervraagd, aangaande de Leevens-middelen en 't Wáter in de Scheepen. Zy antwoordden, overeenkoomſtelyk met Sir *Henry*, dat 'er van allerhanden Soort genoeg was, voor twé Jaaren lang. Vervolgens bragt men hem, by den Generaal, in deezes duiſtere Celle. Uit het Licht koomende, was hy eene lange wyle, voor hy konde zien. Den Brief léverde hy over, met ſchreijende Oogen: vindende zynen Bevelhebber, in zodanige affchuuwelyke Plaatsſe, met Kétenen aan Handen en Voeten. Na verhaald te hebben, hoe hy te Lande quam, en van den Basſa ondervraagd te wezen, zeide hem Sir *Henry*, niet te gelooven, dat men hem toeſtaan zoude, naâr Boord te keeren: dewyl zy, weinige Dagen bevoorens, eenen van 't Volk des *Péperkoorns* hadden aangehouden, die van *Aden*, met eenen Brief aan hem quam. Hy antwoordde, dat hy met Voorneemen was gekoomen, om in zyn Lyden te deelen, ingevalle zy zo vuilaartig waren, hem aantehouden, die maar een Boodſchapper was.

1610.

Trouwe Raad, van een' Matrooz.

SIR *Henry* gaf, den 16, aan *Chambers* een Antwoord, op den ontfangen Brief. Tegens zyne Verwagtinge, lieten de *Turken*, hem en den *Indiaan* naâr de Boote keeren: met Verlof, om den volgenden Dagh weder te koomen, indien hy Gelegenheid had. Hy deed het ook, alleen: want de *Indiaan* was zo bevreeſd, dat die het, ten twédemaale, niet durfde waagen. Des Generaals Volk, zond met hem verſcheide Dingen, voor hunnen Meeſter. Maar de *Aga*, was zyn Ontfanger; en hield het al, voor zyn eigen Gebruik. De braave *Chambers*, hebbende gedaan al wat in zyn Vermogen was, keerde naâr Boord: laatende hen in hunne gewoone Elenden, die alle Uure 't Vonnis des *Basſa's*, Slaavernye-Dood- of Eeuwige-gevangenisſe, te gemoet zagen.

Spreekt den Generaal.

TOEN men 't minſt' verwagtte, ontvonkte eenige Hoop. Den 18 *Deſember*, quam een *Aga*, Kaptyn of Opperhoofd der *Chaush* [of *Chiaus*], met Bevé-

Aga van den Basſa.

MIDDLETON. 1610.

Bevélen van *Sanaa*, om allen den *Engelsſen* daar te brengen. Zo dra hy afſteeg, was hy begeerig, den Generaal en den overigen te zien. Deswegens wierden drie Stoelen, in zyn Vertrek gebragt. *Rejib Aga*, *Iſmaël Aga* (de Afgezonde des *Basſa's*), en *Jasfer Aga*, zette zig daarop. *Rejib Aga* ving aan, met te vraagen, hoe hy zo ſtout durfde zyn, in die Landſtreeke, zo na by de *Heilige Stad* te koomen, zonder Vrygeleide van den Grooten Heere? Sir *Henry* antwoordde, dat de Koning, zyn Meeſter, in Verbond van Vriendſchap met den Grooten Heere was; dat, in de Artykelen van Vrede tusſen hen, vrye Handel was vaſtgeſteld, voor den *Engelsſen*, in alle deszelfs Heerſchappyen; en dat *Mokha*, daarvan een Gedeelte uitmaakende, hy geen Vrygeleide noodig had. Daarop zeide hy hem wederom, dat dit de Deur was, van hunne *Heilige Stad*; en dat het, deswegens, geenen *Kriſten* ge-oirlofd was, hier te koomen. Hy voegde 'er by, of hem niet bekend ware, dat 's Grooten Heers Zwaardt lang was? De Generaal antwoordde, dat hy niet gevangen was met het Zwaardt, maar door Verraaderye; en dat hy, indien hy met zyn Volk zig aan Boord bevond, voor de Lengte van zyn en alle hunne Zwaarden niet vreesde. 't Was verwaand van hem geſproken, zeide de *Aga*. Met eenen, hield hy wederom aan, om naâr 't Schip te ſchryven: op dat zyn Volk te Lande koomen, en zig den *Basſa* overgeeven zoude. Maar hy bequam, gelyk Antwoord.

ISMAËL AGA, brak die ydele Redeneeringe af. Hy zeide, aan Sir *Henry*, gekoomen te zyn, van den *Basſa*, met uitdruklyk Bevél, om hem met zyn Volk naâr *Sanaa* te geleiden. Hy raadde hem daarnevens, naâr Boord, om dikke Kleederen te zenden: dewyl zy 't zeer Koud, in de Gebergtens zouden vinden. De Generaal verzogt, indien 't mogelyk was, dat zyn arm Volk geduld mogt worden, naâr Boord te gaan; en dat alleen hy, met weinige anderen, mogt worden opgezonden. *Aga Iſmaël* antwoordde, dat het in zyn Vermogen niet ſtond, om zulks toeteſtaan: want, dat's *Basſa*'s Bevél was, dat zy hem alle zouden volgen. Evenwel zeide *Rejib Aga*, dat hy gedeeltelyk zyne Begeertens zoude hebben: dat nog vyf anderen met hem zouden gaan, de overige blyven daar zy waren, tot nader Bevél. Den 20, quam Kaptyn *Dounton*, in den *Péper-Koorn*, van *Aden* op de Rée. Sir *Henry* ſchreef hem, wat hy oirdeelde, beſt gedaan te worden.

---

§. III.

Sir Henry, *met den zynen*, *van* Mokha *naâr* Sanaa *gevoerd.*

Uittogt van *Mokha*.

DEN 22 *Deſember*, wierden de Yzers afgedaan, van de Beenen der *Engelsſen*: uitgenomen, van den Timmerlieden en Smits en den Zieken. De Timmerlieden en Smits, wierden gebruikt, om de Pinasſe optebouwen. Vierendertig andere, benevens den Generaal, wierden geſchikt, om te gaan naâr *Sanaa*, Hoofdſtad van 't Koningryk, daar de *Basſa* zyn Verblyf hield. Omtrent 4 uuren, trokken zy uit *Mokha*: alle gezeeten, op Ezelen, uitgenomen Sir *Henry* en Mr. *Femel*, die Péérden hadden. 's Nagts, om 10 uuren, omtrent 12 Mylen van *Mokha* zynde, ontſnapte Mr. *Pemberton*. Zyne Makkers

Mr. *Pemberton* ontvlugt.

kers miſchten hem, zo voort: maar zeiden 'er niets van, doende in tegendeel, Gebeden voor zyne Ontvlugtinge. Een uur, na Middernagt, quamen zy aan hunne Herberge, tot eene Stad, genaamd *Mowsſi.* Hier wierden zy geteld: maar, men miſchte hem niet. Dogh, den volgenden Dagh, ten 4 uuren 's Namiddaghs, wederom opbreekende, telde men hen wederom, en men vond eenen minder. De *Aga* vroeg hierop, aan Sir *Henry*, hoe ſterk hy met den zynen uit *Mokha* getrokken was? Hy antwoordde, 't niet regt te weeten: maar dat hy meende, 34. De *Aga* hernam, dat zy met hun 35 waren; en dat 'er nu een aan ontbrak. De ander antwoordde, dat zulks meêr was, dan hy wiſt. Mr. *Pemberton* wierd genoopt, tot deeze wanhoopige Onderneeminge: met te zien, dat zo menigte van hen aan malkaâr gekluiſterd, opgevoerd wierd, onder Bewaaringe van eenen Bevelhebber en Soldaaten. Hier uit beſloot hy, dat 'er niets ſlimmers op volgen konde, als Dood of Slaavernye. Inderdaad, dit was 't Gevoele van hun allen.

MIDDLETON. 1610.

SIR *Henry* vond echter, overal, Vrienden onder hen. Eene *Hamed Aga*, zond hem verſcheide Geſchenken; en vermaandde hem, niet neêrſlagtig te zyn, dewyl zyne Zaak goed was. Deez braave Man, zond hem en zyn Volk, voorraad van Brood, voor hunne Daghreize; en daar benevens, zyne Brieven, aan *Abdallah Chelabi*, den *Kiahya.* De Konzul der *Banjaanen*, bezogt Sir *Henry*, alle Dagh. Nimmer quam hy, leeg hands. *Tookehar* was ook, hun groote Vriend, al den tyd dat zy Gevangenen waren; en feilde niet, daaghlyks, te zenden, aan elk Man (zynde 51 in Getal) twé Koeken van wit Brood, en menigte Daadels (1). Hy vertrok uit *Mokha* naâr *Sanaa*, twé Dagen voor hen: beloovende, op zyn Vertrek, hem allen Dienſt by den *Basſa* te doen, dien hy konde. Deeze Belofte, dunkt my (zegt Sir *Henry*) heeft hy wel nagekoomen. Want, te *Sanaa* wierd my, door verſcheidene gezegt, dat hy voor ons arbeidde, by den *Basſa* en zynen *Kiahya*, die een zeer beſcheide Man is, en het Koningryk beheerſt.

Médelydende *Mahometaanen.*

OP den *Kersmisdagh*, quamen zy, aan de Stad *Tayez*, vier Dagh-reizens van *Mokha.* Daar trokken zy in, geſchaard twé- aan twé, gelyk te *Konſtantinopole* gedaan word, met bekoome Krygs-gevangens. De *Aga* reed in Triumfe, als een groot Overwinnaar. Eene Myle verre, daarvan, wierd hy ontmoet, door den Voornaamſten der Stad, te Péérde. Dien gantſen Wegh langs, was het overal opgepropt van Volk, 't geen hen met verwonderinge ſtond te beſchouwen. Op dezelfde wyze, deeden zy hunne Intrêe, in alle Steden en Plaatsſen, daar zy doortrokken. Een Jonge, van Mr. *Pemberton*, viel hier ziek; en wierd, deswegens, by den Goeverneur der Stad gelaaten. Van deezen tyd af, hield Sir *Henry*, geen Daghregiſter. 't Gedenkt hem echter, dat zy 't Koud hadden, al den Wegh over, van hier tot *Sanaa.* Hunne Huizveſting, was de barre Grond. De Generaal kogt, voor 't meeſte

Strenge Koude, onderwegh.

(1) Dit toond, dat 'er rédelyke en billyke Mensſen, onder den *Mahometaanen* gevonden worden; en dat alle *Turken*, niet evengelyk wreed en roofzugtig zyn. In 't kort', deeze Gebreken worden by hen, meeſt, onder de Ryks-amtenaars en 't Krygsvolk aangetroffen: gelyk het meeſt de gantſe Wereld over is, na maate van 't Vermogen 't welk zy 'er hebben.

MIDDLETON. 1610. ste der zynen, die zeer dun gekleed waren, Gevoerde-rokken. Anderzints, geloofde hy, zouden zy van Koude gesturven zyn. Maar, voor zig zelfs, was hy slegt voorzien. Want, hy wilde te *Mokha* niet gelooven, dat het opwaarts zo Koud konde wezen, als zy 't afmaalden. Nu vond hy 't, by gevoelige Ondervindinge. Elken Morgen, was de Grond streng bevrooren. Te *Sanaa*, leggende op 16 Graaden 15 Minuuten van de *Linië* (1) vond men, allen Nagt, Yz van een Vinger dikte. Sir *Henry* zoude 't nimmer geloofd hebben, indien hy 't niet gezien had.

1611. VYFTIEN Dagen waren zy onderwegh, tusfen *Mokha* en *Sanaa*. Den 5 *Januari* 1611, twé uuren voor den Dagh, quamen zy binnen twé Mylen, van

Aankoomst, te *Sanaa*. deeze Stad. Zy leidden 'er, op den Grond, tot na Zonnen-opgang. Zo bekleumd waren zy, van de Koude, toen zy opreezen, dat zy naauwlyks staan konden. Omtrent op eene Myle, aan deeze Zyde der Stad, ontmoette hen de *Subasfa*, of *Sherif*, ten minste met 200 Muskettiers, Trommen en Trompetten. De Intogt begon, met deezen. Toen volgden de *Engelsfen*, een- voor een, op eenen goeden Afstand van malkanderen, om te betere Vertooninge te maaken. Hunne Rokken hen ontnomen zynde, waren zy genoodzaakt, te Voete, in hunne dunne geflenterde Onderkleeren, te gaan. De Scheepstrompetters volgden daarop: gebooden van den *Aga*, om opteblaazen. Maar, de Generaal, die met Mr. *Femel* te Péérde, agter aan quam, verbood het hen. De *Aga* voerde de Agterhoede, in Triumfe. Een Staatsie-Péérd, wierd voor hem geleid.

Intogt tér Stad. DUS trokken zy, door 't Harte der Stad, naâr het Kasteel. Den gantsen Wegh, was zo vol Volks opgepropt, dat men dien naauwlyks doorkoomen konde. Aan de eerste Poorte, was een groote Wagt, Soldaaten. Voor de twéde Poorte, waren twé zwaare stukken Geschuts, gelaaden op hunne Afuiten. Daardoor gekoomen, quam men op een groot Voorplyn, twémaal zo groot als de Koningl. Beurz te *Londen*. De Soldaaten aan de Poorte, schooten hun Geweer af; en schaarden zig, regts- en links langs den Wegh. Zo dra de Generaal op dit Plyn quam, steeg hy af; en wierd, met zyn Volk, aan de eene zyde geplaatst. Een weinig daarna, wierd hy, met Mr. *Femel*, voor den *Basfa* gebragt. 't Was, hun *Divan*, of *Raads-dagh*. Aan 't uit-einde des Voorhofs, gingen zy eenen Trap op, van 12 Treeden. Boven, aan denzelfden, quamen twé groote Venten, en greepen Sir *Henry* by de Vuisten. Hem dus fors houdende, geleidden zy hem, voor den *Basfa*. Deez zat alleen, aan 't Opper-einde van eene lange breede Gallerye. Menigte voornaame Persoonen, stonden aan beide Zyden, van hem: gelyk ook andere, van hier, tot aan 't Inkoomen stonden. Dit maakte, eene fraaije Vertooninge. De Vloere was bedekt, met *Turkse Tapyten*.

Sir *Henry*, voor den *Basfa* gebragt. OP 6 Voeten van hem, deeden zy Sir *Henry* stokstil staan. Aanstonds vroeg de *Basfa*, met gefronst en verstoord Gelaat, uit wat Land hy was, en wat hy in deeze Oorden quam doen? De Generaal antwoordde, dat hy een *Engelsch Koopman*, en Vriend van den Grooten Heere zynde, hier quam om Handel te dryven. De *Basfa* zeide, dat het geenen *Kristen* ge-oirlofd was,

(1) Sir *Henry* nam 'er de Breedte waar, met een Werktuig 't welk hy 'er t'samenstelde. Hy oirdeeld, deeze Stad te zyn, 180 Mylen van *Mokha*, ten Noord-Noordweste. Maar dit moet een Misslag wezen, dewyl zy 'er *Noord-oostlyk* van legt.

was, zynen Voet in deeze Landſtreeke te zetten; en dat hy Kapt. *Sharpey* had gewaarſchouwd, om dien van zynen Land-aart te zeggen, nimmer wederom hier te koomen. Sir *Henry* antwoordde wederom, dat Kapt. *Sharpey* op de Kuſte van *Indië* Schipbreuke geleeden had, en niet in *Engeland* gekoomen was, om het te zeggen: dat zylieden, ingevalle hen zulks bekend ware geweeſt, nimmer geloopen zouden hebben, in 't Ongeval waarin zy zig bevonden. Hy voegde 'er by, dat *Rejib Aga* de Man was, die hem misleidde. Dat die hem zeide, dat zyn Land-aart hier te Lande welkoom was; dat zy zodanigen vryen Handel zouden hebben, als zy, in eenig Deel van *Turkeije* hadden; dat hy hem veele andere ſchoone Beloften, voor hunne Zékerheid had gedaan: maar dat hy, desniettegenſtaande, tegens zyn gegeeven Woord, hem met gewápende Soldaaten overvallen, veelen der zynen vermoord, en hem zelfs, met den overigen, gevangen genomen had.

Hy weigerd hem te ontſlaan.

DE *Basſa* antwoordde, dat *Rejib Aga* maar zyn Slaaf was, en geene Magt had, om zulke Beloften, zonder zyn Verlof te doen: dat alles door zyn Bevél was gedaan, volgens dat van den Grooten Heer zelfs, die hem bevolen had, allen *Kriſtenen* te kaſtyden, welke in deeze Oorden koomen zouden. Sir *Henry* antwoordde, dat hy groot Nadeel geleeden had; en, ingevalle 't hem behaagde hen naâr hunne Scheepen te laaten keeren, dat het genoegſaam zoude wezen, om zynen Land-aart te waarſchouwen, 't hier in het toekoomende niet te waagen. De *Basſa* voerde hem daarop toe, dat hy hem niet konde laaten vertrekken: maar dat hy hier zoude blyven, en ſchryven aan den Ambasſadeur te *Stambol* (1); dat hy zelfs, ook wilde ſchryven, aan den Grooten Heere, om zyn Welbehaagen aangaande hen te verneemen, en of die hen den Handel hier wilde toeſtaan, dan niet. Hierop gaf hy afſcheid, aan Sir *Henry:* gebiedende hem, te gaan naâr de Huizinge voor hem geſchikt, en 4- of 5 anderen der zynen, na zyn Welgevallen, met zig te neemen. Hy, en die welken hy uitkoor, wierden geleid by den Stokbewaarder der Gevangenisſe. De andere wierden, in de Gevangenisſe zelfs geworpen, en in zwaare Yzers geklonken.

Een Jonge, van Schrik geſturven.

TOEN Sir *Henry* dus voor den *Basſa* gevoerd was, kreeg een der Jongens (meenende, dat zyn Generaal dus aangegreepen wierd, om 't Hoofd afgeſlagen te worden, en dat zyn eigen niet lang overeind zoude blyven) zodanigen Schrik, dat hy in Zwym viel, vervolgens Ziek raakte, en kort daarna ſtierf.

De *Kiahya* noodig Sir *Henry*.

DEN 6 *Januari*, deed 's Basſa's *Kiahya*, of Stedehouder des Koningryks, Sir *Henry* ten Ontbyt noodigen. De Generaal nam daarby Gelegenheid, hem een byzonderlyk Verſlag te doen, hoe verraaderlyk en ſnood, hy, van *Rejib Aga* behandeld was. De *Kiahya* gebood hem, vrolyk te zyn, en op de gedaane Zaaken niet te denken: welke niet verholpen konden worden. Hy voegde 'er by, niet te twyffelen, of alles zoude, in 't korte, welgaan; en dat zyne goede Dienſten, hem niet zouden ontbreeken. *Shermall*, de *Banjaan* van *Mokha*, had hem deezen Heer ten Vriend gemaakt. Sir *Henry* vertrok

(1) *Stambol*, *Stambola*, of *Stamboli*, is een Verbaſtering, van 't *Grieks* Woord εἰς τὴν πόλιν. De Grieken gebruikten die, om te betékenen, dat zy naâr *Konſtantinopole* gingen, dus genoemd, by Uitneemendheid, *naâr de Stad*. Ook word *Athecne* nog genoemd *Satines*, van εἰς Ἀθήνας. *Poſtel. Comp. Coſ. & Fr. Port. Cret.* PURCHAS.

MIDDLETON. 1611. trok wederom naâr zyne Gevangenisse, met zyne Bewaarders: dogh met vrolyker Geest, dan bevoorens. 's Anderendaaghs, deed de *Kiahya* hem wederom, in zynen Tuin noodigen. Daar festeerde hy hem, en Mr. *Femel*. Hy zeide hem, dat zylieden allen, binnen weinig tyds, in Vryheid gesteld, en naâr *Mokha* gezonden zouden worden: daar hy Herstellinge, over alle de geleede Beleedigingen, bekoomen zoude. Hy beloofde, gelykerwyze, zyn Vriend te zullen zyn; en hy verklaarde, in 't byzyn van veele voornaame Persoonen (zo *Turken* als *Arabiërs*) dat de Vriendschap welke hy hem deed, enkeld ter liefde van Godt was. Maar Sir *Henry* bespeurde wel, dat het geschiedde, in Hoope, van eene aanzienlyke Erkentenisse.

Vriendschap van eenen *Moor*. DE Brief van *Hamed Aga*, deed grooten Dienst. Dien zelfden Dag quam, in de Stad, een *Moor* van *Kairo*, een oude Kennis van den *Basſa*; en die, aan deezen, groote Geldsommen had geleend, toen hy van *Konstantinopole* quam, en zeer arm was. Die Man was naaste Gebuur van den *Engelsſen*, te *Mokha*, toen zy verraaden wierden. Hy had toen een Schip op de Rée, gaande naâr *Indië*. Grootelyks vreesde hy, dat de *Engelsſe Scheepen* het genomen zouden hebben: uit Weerwraake van 't geleede Ongelyk. Tegens zyne Verwagtinge, hadden zy 't vry laaten zeilen. Dus wierd hy hen, een standvaste Vriend. Eenen Brief had hy, ten hunnen Behoeve, aan den *Basſa* geschreeven. Hy had hem daarin hooglyk berispt, met hen zo streng te behandelen. Dus baande die den Wegh (schreef hy) ten Verderve des Lands, en deszelfs Koophandel. Koomende nu by den *Basſa*, herhaalde hy niet alleen, 't welk hy geschreeven had, maar nog veel meêr daarbenevens. Hy raadde hem, den *Engelsſen* hunne Goederen wedertegeeven, en hen vergenoegd aftevaardigen.

Van eenen *Arabiër*. IN 't gantſe Land durfde geen Mens, zo stout, tegens den *Basſa* spreeken. Zéker is 't ook, dat zyn Brief, bevoorens, by hem veel uitgewerkt had. Want, toen hy hen deed opkoomen, was zyn Voorneemen een Deel ter dood te brengen, den overigen tot Slaaven te maaken. Dit berigt had Sir *Henry*, van *Shermall* en *Hamed Waddi*: die by 't leezen des Briefs jegenwoordig waren; en die ook, insgelyks, de Redeneeringe hadden gehoord, tussen den *Basſa* en hem. Die *Hamed Waddi* was een zeer ryk *Arabiës* Koopman, te *Sanaa*; en wierd genoemd, 's *Basſa's* Koopman. Hy nam de Zaake der *Engelsſen* zeer ter Harte: om hem overtehaalen, hen vriendelyk te behandelen, en hen te laaten vertrekken.

Verzoek, aan den *Basſa*. SIR *Henry* zond, den 18, een Verzoek aan den *Basſa*. 't Behelsde, dat hy, van *Mokha* koomende, den Bevelhebberen zyner Scheepen bevolen had, allen Vyandlykheeden, geduurende 25 Dagen optesschorten; en, na dien tyd, volgens eigen Goeddunken te handelen, indien zy van hem niets hoorden. Dat dewyl die tyd grootendeels verstreeken was, hy den *Basſa* verzogt, dat het dien behaagen mogt, zyne Zaake spoediglyk aftedoen; of hem eenig troostelyk Nieuws verleenen, om hen te schryven, en hèn aftehouden van Ongeval te bedryven, waartoe zy anderzints gemaklyk zouden konnen neigen, als zonder Opperhoofd zynde. De *Kiahya* zond, den 11, weder om Sir *Henry*. Hy zeide hem, dat alle Dingen nu gedaan waren; en dat hun Verblyf alhier, enkeld was, om de overigen zyner Bende, koomende van *Aden*, intewagten: waarna zy allen, naâr *Mokha*, te rug gezonden zouden worden.

DEN

Middleton. 1611.

De Gevange Engelsſen van *Aden*, te *Sanaa*.

Den 17, quam Mr. *Fowler*, met 18 anderen, van *Aden*. Aanſtonds wierden zy voor den *Basſa* gebragt; en zy moeſten, zodanige Vraagen beantwoordén, als aan Sir *Henry* gedaan waren. Vervolgens wierden, Mr. *Fowler*, *John Williams*, en *Robert Mico*, afgezonderd, om den Generaal gezelſchap te houden. De overigen wierden mede, in gemeene Gevangenisſe en in de Yzers geworpen: met een onderhoud, van Bruin-brood en Wáter, van den *Basſa*. Maar zy allen, zouden daar, van Honger en Koude geſturven zyn, ingevalle Sir *Henry* hen niet beter bezorgd had.

Sir *Henry* koomt overeen, met den *Kiahya*.

Sir *Henry* wierd, den 25, in den Tuin des *Kiahyas* verzogt. Zy bragten onderling eenige uuren, in Redeneeringe door. Hy zeide ten laatſte, aan Sir *Henry*, dat hy aanſtonds, met hem, naâr 's *Basſa*'s Tuin zoude gaan: die daar met hem begeerde te ſpreeken: raadende hem, dien grooten Man met zagte Woorden te verzoeten, en hem in geene Zaake te wederſtreeven. Sir *Henry* vroeg hem, of hy meende, dat de *Basſa* hem alle zyne Goederen, en de Pinasſe, wederom zoude willen geeven. Hy antwoordde, zulks niet te konnen zeggen: maar dat hy geenerwyze, daarvan, tegens den *Basſa* moeſt gewaagen; dat hy, op zyne te Rugkoomſte te *Mokha*, denzelfden daarover konde ſchryven. Dan woude hy hem daarin onderſteunen; en twyffelde niet, om 't van hem te verkrygen. Sir *Henry* voegde hem daarop te gemoete, dat hy 't gevoeglyker oirdeelde, nu te vraagen, dan vervolgens, dewyl hy begeerig was, om te weeten, wat hy deswegens te verwagten had. De *Kiahyà* zeide toen, dat hy daarin na Beſcheidenhed konde handelen. De Beweegréden van de Vriendſchap deezes Amtenaars was, een Som Gelds, welke Sir *Henry* hem beloofd had. Hy had met hem zelfs, deswegens, niet willen handelen: maar gebruikte *Shermall*, Konzul der *Banjaanen* daarin. Hy eiſchte, veel; Sir *Henry* meendè, weinig te geeven. Drievier Dagen hadden zylieden doorgebragt, om den Koop klaar te maaken. Eindelyk was hy genoodzaakt, hem nu genoegen te geeven: met Belofte, na zyn Ontſlag, hem *vyftienhonderd Venetianos* [Kroonen] te zullen betaalen. Zo dra dit gedaan was, ſteeg hy te Péérde; en reed naâr 's *Basſa*'s Tuin: na den Tólk gebooden te hebben, om Sir *Henry* en Mr. *Femel* daar naâr toe te geleiden.

Voor den *Basſa* gebragt.

Daar gekoomen zynde, moeſten zy ten minſte een uur, aan de Poorte des Tuins wagten, voor zy in 's *Basſa*'s jegenwoordigheid toegelaaten wierden. Zy vonden hem, in een Speel-Huiz, zittende in eenen Stoel. De *Kiahya* ſtond, aan zyne Regtehand; en een Halfdozyn andere, agter tegens de Leuninge des Zétels. Sir *Henry* wierd geleid, door twé Mannen, die hem by zyn Kleed vaſt hielden: tot op twé Stappen van den *Basſa*, daar zy hem ſtil deeden ſtaan. Mr. *Femel* ging achter hem, zonder Geleiders. De *Basſa* vroeg hem, hoe hy voer; en gebood hem, te vreeden te zyn: dewyl hy, binnen korte, met al zyn Volk, in Vryheid geſteld, en naâr *Mokha* gezonden zoude worden. Daar zoude hy, met 29 anderen blyven, den overigen naâr Boord gaan. Dat zoude duuren, tot alle de Scheepen uit *India* in de Haven gekoomen, en de Winden in 't Weſte geloopen waren: waarna 't hen mede ge-oirlofd zoude wezen, naâr Boord te keeren, en hunne Reize naar *Indië* voorttezetten.

Hun Geſprek.

Sir *Henry* verzogt hem, zo veelen van hen niet aan te blyven houden? Hy antwoordde. Ik hebbe 't gezegt! dertig zullen blyven! Toen wenſte

MIDDLETON. 1611. de Generaal, te mogen weeten, of hunne Goederen en de Pinasse weder-gegeeven zouden worden? Hy zeide, Neen! want zy waren alle, voor 's Grooten Heers Rékeninge aangeslagen. Sir *Henry* voerde hem te gemoete, dat verscheide Werktuigen, behoorende aan de Scheepen, te *Mokha* waren; en verzogt, om dien wederom te bekoomen? Hy antwoordde, 't zoude gedaan worden! Toen drong Mr. *Femel* (op 's Generaals voorbeeld) aan, dat hunne Goederen hen mogten volgen? 't Wierd, afgeslagen. Daarop verzogt Sir *Henry*, dat hy volkoomenlyk verzékerd mogt wezen, dat al zyn Volk toegelaaten zoude worden, naâr den Scheepen te keeren, zo dra de Tyd, dien hy voor hun Verblyf had vastgesteld, geeindigd ware? Hierop verzékerde 't, de *Bassa*, dat zulks geschieden zoude: zelve, ingevalle hy eenen *Turk* ten zynen Slaave hield. Sir *Henry* bedankte hem, deswegens, grootelyks.

De *Bassa* pryzd zig.

TOEN begon de *Bassa*, zyne gunste breed uittemeeten. Hy preez zyne milde bezaadigdheid, met hen zo genadelyk te behandelen. Hy poogde, hen gevoelig te maaken, wegens hun Geluk, dat zy in zyne handen waren gevallen: zeggende, indien 't onder eenigen zyner Voorzaaten geweest ware, dat zy allen ter Dood gebragt zouden zyn, over hunnen Moedwil, van zo na aan de *Heilige Stad* te koomen. Verder verklaarde hy hem, dat alles wat hen overquam, door uitdruklyk Bevel geschied was van den Grooten Heere, daartoe aangezet door de *Bassa's* van *Kairo* en *Swaken*, zo wel als van den *Sherif* van *Mekka*: klaagende, dat de *Ascension* en haare Pinas, toen die te *Mokha* waren, alle de keurlykste Waaren van *India* hadden opgekogt, waarby zyne Rechten zeer waren verminderd; dat de Koophandel deezer Zéen gantselyk vernield zoude worden, indien 't zodanige Scheepen ge-oirlofd ware, daar intevallen; en dat de Groote Heer daarop zyne Bevélen afgezonden had, gebiedende hem, ingevalle eenig *Engelsch-man*, of ander *Kristen*, meêr in dien Oord quam, Schip en Goederen verbeurd te verklaaren, en al 't Volk, 't geen men daarvan in handen bequam, te dooden, of Slaaven te maaken. De *Bassa* voegde 'er by, te verhoopen, onaangezien hy hen nu gunstelyker behandelde, en duldde dat zy zonder verder Nadeel wederom naâr hunne Scheepen keerden, dat het eene Les aan hen en allen anderen van hunnen Land-aart zoude wezen, om nimmer meêr naâr deeze Kusten te koomen.

Hy word een Vizir.

DEN 1 *Februari*, zond de *Kiahya*, om Sir *Henry* en Mr. *Femel*. Hy raadde hen, den *Bassa* te gaan opwagten, met de Gelukwensinge, van, *Godt geeve hem Vreugde over zyne jongste bekoome Waardigheid!* Want, de Groote Heer had hem een *Vizir* gemaakt; hy had hem de gunstigste Brieven gezonden, met een Zwaardt, en ryke Kleederen: alle Tékenen zynde, van de Bekleediginge die'r Waardigheid. Deeze Geschenken waren ontfangen, twé Dagen bevoorens, met groote Plegtigheid. Zy wierden, door den *Bassa*, met alle de Voornaamsten der Stad, en 't Krygsvolk, zo te Péérde als te Voet', tot op 6 Mylen buiten de Stad te gemoete gegaan. Daar was een Tent opgeslagen. Onder deeze, trok de *Bassa* de Kleederen uit, dien hy droeg, en bekleedde zig zelfs, met dien welken hem zyn Meester zond. Dus keerde hy met groote Staatsie te rug, reidende door de Stad tot zyn eigen Huiz. Sir *Henry*, met anderen der zynen, was op eene Plaatsse voor hen geschikt. Daar zagen zy hem, zyne Intrêe doen. Zy wier-

wierden voorts, door hunnen Tolk, naâr 's *Vizirs* Paleis geleid. Men deed 'er hen niet lang wagten. Sir *Henry* zeide, enkeld gekoomen te zyn, om hem met zyne nieuwe Waardigheid geluk te wensſen: biddende Godt, hem Vreugde daarin te verleenen. De *Vizir* bedankte, en gebood hem vrolyk te wezen. 't Geen hy beloofd had (zeide hy) zoude hy ſtiptelyk nakoomen: zelve nog meêr, dan hy had toegezegt. Hy was zéer vrolyk; en nam hun bezoek zo vriendelyk aan, dat Mr. *Femel* en Sir *Henry*, als eene groote Gunſte, toegelaaten wierden, zyne Hand te kusſen.

MIDDLETON. 1611.

---

§. IV.

De Engelsſen *in Vryheid geſteld. Vordere Gevallen, te* Sanaa *en te* Mokha.

Zy bekoomen hunne Vryheid.

ONDERWYL, waren veele der *Engelsſen* ziek en zwak geworden, door Smerte, Koude, en zwaare Boeijen, zo wel als door quaade Lucht, Voedzel, en Huizveſtiging'. Sir *Henry* hield nimmer op, by den *Kiahya*, tot hy hen uit den walgelyken Kerker verloſt had. Den 11, wierden zy alle, in Vryheid geſteld. Zy bequamen een Huiz, in de Stad; en Vryheid, rond te wandelen, en de Lucht te ſcheppen. Ter vermeerderinge deezer Gunſte, zond die Amtenaar hem, den volgenden Dagh, 6 Osſen, om onder zyn Volk verdeeld te worden. In weinige Dagen bequamen zy alle, hunne voorige Gezondheid en ſterkte weder. De *Kiahya* berigtte hem ook, dat *Rejib Aga* nadruklyk aan den *Basſa* geſchreeven had, op dat de *Engelsſen* naâr *Aden* gezonden, en daar van hunne Scheepen ingenomen mogten worden: ten einde, zyne Stad van *Mokha*, en de Scheepen van *India*, die door de Straate van *Bab al Mondub* mogten koomen, zéker zouden zyn, tegens eenigen Aanſlag, in Wederwraake, van Sir *Henry*. Maar de *Kiahya* had het, belangende de Veranderinge van Plaatsſe, reeds voorgekoomen.

Neemen affcheid, van den *Basſa*.

DEN 17, zond de *Kiahya*, vroegmorgens, om Sir *Henry*, Mr. *Femel*, en anderen. Hy zeide hen, dat zy allen, den volgenden Morgen, naâr *Mokha* zouden vertrekken. Na zy ontbeeten hadden, bragt hy hen by den *Basſa*: om Affcheid, van denzelfden te neemen. Deez begon toen wederom, zyne Barmhartigheid en 't Vermogen des Grooten Heers, te verheffen. Hy zeide, dat die een lang Zwaardt had. Hy belaſtte Sir *Henry*, nooit meêr in deeze Zéen te koomen. Hy voegde 'er by, dat nimmer eenig *Kriſten*, nog *Lutheraan* (1) daar toegelaaten zoude worden: al was die, van

(1) Dit was, een vreemde Uitdrukking: want het is niet gemaklyk te zeggen, wat de *Basſa* daarby meende. Wy vooronderſtellen, dat hy daardoor den *Proteſtanten* van den *Rooms-gezinden* onderſcheidde. 't Schynt dus, in den eerſten Opſlag, niet gunſtig aan den eerſtgemelden te wezen: dewyl *Lutheraan*, tegens eenen *Kriſten* overgeſteld ſtaat. Maar, ingevalle aangemerkt word, dat *Kriſten*, by hen, enkeld een Naam is om eenen *Afgodendienaar* te betékenen, ten Aanzien van 't Vereeren der *Beelden* en 't Aanbidden der *Hoſtie*, gelyk gedaan word door de *Portugeezen* en andere *Europeaanen*, tot omtrent die Tyden in deeze Oorden bekend: dan zal 't betere Onderſcheidinge, in hun Voordeel maaken. Het toond, dat de *Turken* nu overtuigd waren, dat zy die Afgoderye niet bedreeven, die den Naam van *Kriſten* zo haatelyk aan den *Mahometaanen* maakt.

MIDDLETON. 1611.

van 's Grooten Heers Vrygeleide voorzien. Want, dat dezelfde 't hem dus bevolen had. - Sir *Henry* verzogt, in gevalle iemant zynes Land-aarts hier mogt koomen, bevoorens hy daarvan Berigt in *Engeland* konde geeven: dat ſodanigen niet verraaden mogt worden, gelyk hy gedaan was: maar dat men dien, ópenlyk den Handel verbieden zoude, om te konnen weeten waarna hy zig te gedraagen hadde, en dus geruſtelyk te konnen vertrekken. Dit wilde de *Basſa*, geenerwyze toeſtaan. Toen verzogt de Generaal hem, naâr *Rejib Aga* te ſchryven, om dien Goeverneur kennisſe te geeven, van de Régelinge welke hy ter zyne Gunſte gemaakt had: zeggende, dat dezelfde anderzints, zyn doodlyke Vyand zynde, hem en zyn Volk, vorder Nadeel zoude toebrengen. Toen ſtoof de Hoogmoed des *Basſa's* op, en zeide: *Is myn enkeld Woord niet genoegſaam, om eene gantſe Stad 't onderſte boven te keeren? Indien* Rejib Aga *u benadeeld, dan zal ik hem den Huid over de Ooren haalen, en u zyn Hoofd geeven! Is hy niet, myn Slaaf?*

Aart des *Basſa's*.

DIT gezegt hebbende, beval hy den *Kiahya*, om den Verlofbrief voor Sir *Henry* te ſchryven. Deeze vroeg eindelyk, een antwoord, op 's Konings Brief. Hy wilde 'er, geen geeven. Van den *Basſa* gekoomen, zeide Sir *Henry* aan den *Kiahya*, dat hy geen Zwaardt had; en verzogt Verlof, om 'er een te koopen: op dat hy niet mogt uitreiden als een Gevange, gelyk hy ingekoomen was. Dezelfde berigtte 'er den *Basſa* van; en deeze zond hem, een van zyne eige afgeleide Zwaarden. De *Kiahya* gaf ook deezen Morgen, aan Sir *Henry*, 100 Stukken Gouds, elk van 40 *Maydins* (*): behalven 50, dien hy van hem, eenige Dagen bevoorens ontfangen had. Van den *Basſa* had hy niets, buiten dat roeſtig Zwaardt. De *Kiahya* was, mildaadig van Aart; de *Basſa* uittermaatig gierig. Indien iemant bekend ſtond, ryk te wezen, had hy noodig zig zorgvuldelyk te wagten: de minſte Oirzaake koſtte dien, 't Hoofd, op dat de *Basſa* zyne Goederen konde inſlokken. Dit viel korteling, eenen ryken *Aga* te beurte: hy deed hem, in 't geheim dooden, en ſloeg toen zyne Goederen aan.

Affcheid van den *Kiahya*.

DEN 18, betaalde Sir *Henry*, alle de Onkoſten der Gevangenisſe. Hy ging naâr den Tuin des *Kiahya's*. Daar ontbeet hy, en ontfing zynen Verlofbrief, met een Schryvens aan den Goeverneur van *Aden*, om de Boote des *Péperkoorns* weêr te geeven. De Generaal verzogt, eenen Brief, aan den Goeverneur van *Tayes*, om den Jongen van Mr. *Pemberton* overteléveren, die daar Ziek gelaaten was: zynde, gelyk men onderrigt was geworden, genoodzaakt geweeſt het *Mahometaandom* te omhelzen. Hy ſchreef dien Brief, en zégelde hem: maar, tot wat einde, is aan Sir *Henry* onbekend. Deez nam aanſtonds daarna, zyn Affcheid, en verliet de Stad.

Beſchryving, van *Sanaa*.

SANAA, of *Zenan* en *Seena* gelyk ſommige ſchryven, is wat grooter dan *Briſtol*. De Huizen zyn 'er, wel gebouwd van Steen en Kalk. Geen ander Water is 'er dan Wel-water, waarom zy diep moeten graven; en 't Hout van verre gehaald, is 'er zeer duur. 't Is bewald, vol met Kanteelen en Torens. Aan de Weſtzyde, is een groot deel Gronds, in de Wallen beſlooten: daarin hebben zy hunne Tuinen, Boomgaarden, en Luſthuizen. Zy ſtaat in eene barre ſteenachtige Valeije, omringd van naby met hooge Bergen. Een van dee-

(*) Of *Maydens*. Elke word op *anderhalven Stuiver*, Hollands, gerékend.

deezen, ten Noorde, kykt over de Stad. Men heeft 'er een klyn Kaſteel op gebouwd, om dien te bewaaren voor 't Bergvolk, 't geen gewoon was, van daar, de Stad te knellen. In 't Ooſte der Stad, is het Kaſteel, waarin de *Basſa* zyn Verblyf houd, eveneens bewald en betorend. In die Torens, word allen Nagt wagt gehouden: met zulken geduurig Geſchreeuw aan malkanderen, dát iemant, daaraan ongewoon, geen Oog toe kan doen. De Stokbewaarder der Gevangenisſe, waarby Sir *Henry* bewaard wierd, woonde aan dien Wal. Aan den Voet van deezen, was een ruim Hof. Hierin wierd een groot getal Volks, voor 't meeſtedeel Vrouwen en Kinderen, als Gevangenen of Gyzelaars bewaard: om hunne Vrienden, van Opſtand aftehouden. De Jongens, klyn zynde, loopen los door dien Hof: maar groot wordende, klinkt men hen in Yzers, en voerd hen naâr eenen ſterken Toren, daartoe geſchikt, om 'er na 's *Basſa*'s welbehaagen te blyven. De Vrouwen en Kinderen woonen, in dien Hof, in klyne Hutjes. Voor 't meeſtedeel gaan 'er de Kinderen naakt, on-aangezien 't Weer vry Koud is: maar, dan hebben zy Schaapsvellen, om hen warm te houden. Zy zyn zo wild en ruuw, als of zy in de Gebergtens opgevoed waren. MIDDLETON. 1611.

SIR *Henry*, Mr. *Femel*, en Mr. *Fowler*, zaten op Péérden: de overigen, op Ezels, of Kameelen. Twé *Chiausſen* geleidden hen: de een te Péérde, de ander te Voete. De Wegh liep, door de volgende Plaatsſen. I, *Sian*, een klyne Stad met een Kaſteel, aan eenen Berg, 16 Mylen van *Sanaa*. II, *Surage* 18 Mylen verder. III, *Damare*, een klyne Stad, 20 Mylen. IV, *Ermin*, een klyn Dorp, 15 Mylen, V, *Nakhil Sammar*, eene Ruſtplaats of Herberg, op eenen Berg van dien Naame, 14 Mylen. VI, *Mohader*, een Dorp, 13 Mylen. VII, *Rabattamaine*, eene Ruſtplaats, 16 Mylen. VIII, *Merfadin*, eene Ruſtplaats, 16 Mylen. IX, *Fayez*, een Stad, half zo groot als *Sanaa*. X, *Eufras*, een Stad, 16 Mylen. XI, *Asſambine*, eene Ruſtplaats, 11 Mylen. XII, *Akkamoth*, eene Ruſtplaats, 13 Mylen. XIII, *Mouſa*, een Stad, 17 Mylen. XIV, *Mokha* (1). Koers, van *Sanaa* naâr *Mokha*.

TE *Damare*, of *Dhamar*, bleeven zy twé Dagen, uit Bevél van *Abdallah Chelabi* (2), des *Basſa*'s *Kiahya*, en Goeverneur deezer Landſtreeke. De ruuwe Berg-achtige Landſtreeke, waar door zy trokken, ſtond voor 't meeſtedeel, onder den *Arabiëren*. Zy konnen niet beteugeld worden, door het trots en moedwillig Gedrach der *Turken*. Geene deezer laatſten, durven over dien Wegh, door *Nakhil Sammar* reizen, zonder Vrygeleide van den Goeverneur der Landſtreeke, waaruit zy koomen. Hunne *Chiausſen*, hebbende 's Nagts te *Mohader*, volgens 's *Basſa*'s Laſtbrief, Ezels gepreſt, onderſchepten hen de *Arabiërs* 's Morgens op den Wegh, en namen de Ezels wederom: zonder dat een hunner Geleiders, hen een quaad Woord durfde geeven. Stoutheid der *Arabiërs*.

TWÉ Dagen verbleeven zy, te *Tayes*. Geduurende deezen Tyd, deed Sir *Henry* al 't geene in zyn Vermogen was, om Mr. *Pemberton's* Jongen magtig te worden. *Hamed Aga*, Goeverneur deezer Stad, had dien geweldelyk genoodzaakt, zynen Godtsdienſt te veranderen. *Walter Talbot*, die Een *Engelſe Jongen* aangehouden.

(1) Breeder Beſchryving deezer Streeke, zal onder de *Landtogten* gevonden worden.

(2) *Chelabi* betékend, in het *Turks*, een *Edelman*.

MIDDLETON. 1611. die Turks ſprak, verlof bekoomen hebbende, om hem in eene Kamer te zien, daar hy met andere Jongens was, weende hy; en zeide, in zyn Hart was hy niet *Mahometaans*. Hy verhaalde, dat men hem verleid had, met te zeggen, dat Sir *Henry* en alle de overigen te *Sanaa* ter Dood waren gebragt; en, ingevalle hy van Godtsdienſt wilde veranderen, dat hy zyn Leeven behouden zoude; dat hy 't weigerende, eenige van 's *Aga*'s Dienaars hem in een heet Bad hadden gevoerd: daar zy hem, naakt hebbende, met geweld beſneeden hadden. Sir *Henry*, ziende dat zyne Poogingen vrugtelooz waren, léverde 's *Kiahya's* Brief aan den *Aga*. Deez, dien geleezen hebbende, zeide hem den Inhoud: hierin beſtaande, dat de *Aga* hem, indien hy niet van Godtsdienſt veranderd ware, wederom overleveren zoude. Daarop zeide hy, dat deeze Brief een voldoende Bevél was, om hem te houden. Sir *Henry* had den Brief verdacht gehouden, ten dien einde geſchreeven te zyn: daarom had hy hem niet overgeléverd, dan na onderzogt te hebben, wat hy zelfs in deeze zaake zoude konnen doen.

Onthaal, te *Eufras*. IN de Uit-reize, waren Sir *Henry*, en den zynen, zeer vriendelyk behandeld, door den Goeverneur van *Eufras*, een Turk. Deez nu hoorende, dat hy dien Wegh wederom te rug quam, zond hem eenen Perſoon, 6 Mylen van die Stad te gemoete, om hem herwaarts te geleiden. Hy onthaalde 'er hen ook, zo edelmoediglyk als bevoorens.

Koomſt, te *Mokha*. VEERTIEN Daghreizen, maakten zy; en waren 16 Dagen onder Wegh, die zeer Volkryk is. Zy quamen te *Mokha*, den 5 *Maart*, 's Morgens om 8 Uuren. Zy zouden 'er den voorigen Dagh al geweeſt zyn, indien zy zig onderwegh niet 2- of 3 Uuren opgehouden hadden, aan eene Kerke, of Koffihuiz, genoemd *Dabuli*, gebouwd van eenen Koopman van *Dabul* (1). Eene Myle buiten de Stad, wierden zy ontmoet, door hunne daar gebleeve Landslieden. Deezen had men, Daaghs te vooren, uit den Banden ontſlagen, met Vryheid van rond te wandelen. Gevraagd, wat 'er van Mr. *Pemberton* geworden was? antwoordden zy, dat hy eene Kanoo gewonnen en Scheepsboord bereikt had. Dit verheugde Sir *Henry*, grootelyks: want hy had geenen ſtaat gemaakt, hem ooit weder te zien. De gantſe Stad door, tot 's *Aga* 's Huiz, was 't opgepropt met Volk, 't geen hen verwelkoomde. Ook had het den *Arabiëren* geenendeele behaagd, hen zo verraaderlyk van den *Turken* behandeld te zien.

By den *Aga* gebragt. AAN 't Huiz des *Aga*'s, ſteeg men af. Sir *Henry*, Meſſ. *Femel* en *Fowler*, wierden voor hem gebragt. De eerſtgemelde, gaf hem zyne Brieven, van *Sanaa*. *Rejib Aga* ontfing hen, met zyne gewoone Veinzerye, en gemaaktheid van Vriendſchap. Hy bood hen, welkoom. Hy betuigde, verheugd te zyn, over hunne gelukkige te Rugkoomſte; en dat hy droevig en beſchaamd, over 't voorgevallene was. Hy verzogt, aan Sir *Henry*, 't hem te vergeeven. Hy verzékerde, voor het toekoomende, zyn Vriend te willen zyn: dewyl de Onruſt hen overgekoomen, niet van hem ontſproot. Hy had niet anders gedaan (zeide hy) dan 't geene zyn Meeſter hem bevolen had.

(1) Een Stad, op de Kuſt' van *India*, ten Zuide van *Bombay*. De Réden dat dit Koffihuiz *Dabuli* genoemd wierd, is dezelfde, welke wy, in 't I. Deel, p. 140. *Note* 5. wegens *Sabay* gegeeven hebben.

had. Sir *Henry*, gaf hem de Toemaate, op gelyke wyze: maar sloeg geen geloof, aan 't geene hy zeide. De *Aga* las voorts, den Brief des *Basja's*; en zeide, dat alles stiptelyk nagekoomen zoude worden. Daarop deed hy, een Ontbyt voorzetten; en Sir *Henry*, met hem nederzitten. Hy bad hem, te eeten en vrolyk te zyn: want, nu hy Brood en Zout met hem gegeeten had, konde hy geenig Ongeval meêr vreezen. Daarna ging hy, om een Huiz voor hen uittezien. Hy koor een ruim en bequaam uit, aan de Zee- zyde. Maar vervolgens, overweegende dat het te na aan 't Water stond, en hunne Ontsnappinge konde begunstigen, wierden zy, twé Dagen daarna, overgebragt naâr een groot vast Huiz, staande alleen, op eenen ruimen Kerk-voorhof, in 't Hart' der Stad. Daar wierd een Kaptyn, met zyne Bende geplaatst, om hen te bewaaren. Op den Dagh, nam hy zelfs de Wagt waar; en zyne Soldaaten, omringden de Plaatsse, 's Nagts. MIDDLETON. 1611.

MOKHA is een derde klynder, dan *Tayez*; onbewald, zeer Volkryk, digt aan Zee, op eenen zouten-zandigen- en barren Grond. 's Goeverneurs Huizing, was digt aan den Wáterkant. Na aan 't zelfde legt de Kaai, of Brug, die verre in Zee schiet. Aan deeze Kaaije, zyn alle Booten, behoorende tot den Scheepvaart, verpligt aanteleggen: om 't Sluiken te beletten. Digt daaraan, is een Schietkat, met omtrent 12 Metaale Stukken. Aan 't West-einde der Stad, legt een Fort, met gelyk getal Geschuts. Dit Fort was vervallen, toen de *Engelsſen* hier eerst quamen. 't Wierd vervolgens neêr geworpen, en wederom nieuw opgebouwd. Beschryving, van MOKHA.

DEEZEN Namiddagh, quam de *Darling* weder op de Rée: met berigt, dat alle de overigen wel waren. *Nakhada Malek Ambar*, Kaptyn van een groot Schip van *Dabul* (die twé Dagen, voor de te rugkoomste van Sir *Henry* uit *Sanaa*, op de Rée quam) landde, den 6, met groote menigte Kooplieden. Zy wierden alle, met Staatsie, de Stad rond gevoerd; en vervolgens, by den *Aga* onthaald. Sir *Henry* was mede, op dat Feest verzogt; en wierd'er, zeer vriendelyk bejégend. De *Aga* deed, in jegenwoordigheid van 't gantse Gezelschap, den *Alkoran* koomen. Hy kustte dien; en zwoer vrywilliglyk, dat hy geen Quaad tegens den Generaal voedde: maar hem, allen Voorspoed toewenschte. Hy betuigde, daarbenevens, dat hy alles wat in zyn Vermogen was wilde toebrengen, om hem dienst te doen; en dat het voorleedene, hem zeer smertte. Sir *Henry* deed daartegens, veele Dankzeggingen; en geliet zig grootelyks voldaan, en hem verpligt te zyn. Den volgenden Dagh, gaf de *Aga* een groot Feest, op zyn Lusthuiz, aan den *Dabulsen* Kooplieden. Sir *Henry*, en Mr. *Femel*, wierden 'er insgelyks op verzogt. De *Dabullers* zaten alle, op schoone Péérden, met ryke Tuigen; en, zy beiden, op hunne mágere afgereede Knollen, van *Sanaa* gebragt. Sir *Henry*, by den *Aga* onthaald.

DEN 8, deed de *Aga* allen *Engelsſen* voor zig koomen. Hy zonderde Sir *Henry* af, met allen den Kooplieden, Timmerlieden, Smits, en anderen, beloopende 30 in getal, om aan Land te blyven. De overige, ten getale van 36, wierden aan Boord des *Darlings* gezonden. Een deel *Engelsſen*, ontslagen.

'S ANDERENDAAGHS, zoude Sir *Henry* hebben konnen ontsnappen, indien hy niet bezorgder was geweest voor den zynen, dien hy achter moest laaten, dan voor zig zelfs. De *Darling*, hebbende 't Volk en eenige Noodwen- Kust van *Abissynië*.

MIDDLETON. 1611. Rée van *Asſab.*

wendigheeden ingenomen, vertrok naâr den anderen Scheepen, op de Kuſte van *Habash*, of *Abisſyniën.* Zy hadden daar gevonden, eene uitmuntende Legplaatsſe, genoemd de Rée van *Asſab* (1). Deeze was veilig, tegens alle Winden, die in deeze Zéen heersſen; en léverd Hout genoeg, alsmede Wáter, hoewel een weinig brak. 't Volk deezer Landſtreeke, is zo zwart, als de Négers van *Guinée.* Alle zyn zy *Mahometaans*, langs de Kuſte; maar binnen 't Land, *Kriſtenen*, onder 't Gebied van [den zogenoemden] *Paap Jan*, Keizer van *Abiſſynië.* Zy gaan naakt, hebbende alleen een Kleedje om den Midde, 't geen hen tot den Kniën reikt. In 't eerſte, waren zy zeer beſchroomd, voor den *Engelsſen.* Maar, na men Kennisſe gemaakt had, en Vrede beveſtigd was met wederzydſe Eeden, verzorgden zy hen daaghlyks, met Osſen, Schaapen, en Geiten. Deezen kogt men, ten rédelyke Pryze: eerſt, voor Geld; maar vervolgens, begeerden zy liever, grof Lywaat, 't welk Sir *Henry* van *Mokha* had, en den *Engelsſen* beter in Mangelinge deed markten, dan bevoorens. Hunne Handeling was Opregt, en Vriendelyk: niettegenſtaande de *Turken*, hen anderzints zogten te beweegen, door 't middel van klyne Barken, die overen weêr gaan.

Haven *Rahayta.*

DE Koning deezes Lands heeft zyn Verblyf, in eene Stad op de Kuſte, genoemd *Rahayta*: zynde omtrent 40 Mylen ten Zuide, naby de Straate. Hy zond eenigen zyner Voornaamſten, aan den Bevelhebberen der Scheepen, met Geſchenken, en Aanbiedinge van alles, 't geen zyn Land uitléverde. De *Engelsſen* beantwoordden het, met anderen Geſchenken; en onthaalden den Afgezondenen, zeer hoffelyk. Hunne Landtaal, word van den *Arabiëren* niet verſtaan: maar de Voornaamſte, ſpreeken en ſchryven *Arabiës.*

Scheepvaard, toen te *Makha.*

DEN 1 *April*, vertrok de *Darling* naâr *Asſab*, met Verlof van om de 10 Dagen wedertekeeren, ten einde naâr den Welſtand van Sir *Henry* te verneemen. Uit dit onverwagte Bewyz van Vriendſchap, ſchepte hy Hoope, ter zyner Ontvlugtinge. 's Anderdaaghs, quam een ander Schip van *Dabul*, vol Volks, op de Rée. De *Nakhada* reed, in een beſchilderd kleed, de Stad rond, volgens Gewoonte. Deeze Kleederen worden daartoe gehuurd, en vervolgens aan den Verhuurder, met het geſtelde Loon daarvoor, wederom ter hand geſteld. Den 3, quam'er een *Jelba*, van *Aden*, medebrengende de Boote des *Péperkoorns.* Nog een Schip van *Dabul*, 't geen Péper te *Achen* gelaaden had, quam 'er, den 4. Deeze drie groote Scheepen behoorden, aan den Goeverneur van *Dabul*: een *Perſiaan*, en groot Koopman. Hy had, menigte Slaaven. *Malek Amber*, was 'er een van; en ſtond in groot Aanzien, by hem. Deez had het Beſtél, over de Goederen, hier in zyne drie Scheepen gekoomen. Dezelfde was een *Moor*, gebooren in *Abisſynië*, en konde zynen Meeſter, 15- of 20 Reaalen van Agten gekoſt hebben. Nu hield hy eenen Hofſtoet, gelyk eenig groot Lord.

Meêr invallende Scheepen, aldaar.

SIR *Henry* zond, den 6, aan den *Kiahya*, *Abdallah Chelabi*, een fyn Musket, en een klyn Tonnetje Buskruits, gelyk hy hem beloofd had. Den vol-

(1) Het betékent eene Plaatsſe, vervuld met Kruiden en Weilanden, en ook eene daar zulks ontbreekt. Maar, dewyl het 'er zo vol Vee was, houden wy 't in de beſte Betékenisſe.

volgenden Dagh, viel 'er een Scheepje in, uit *India*, gelaaden met Kottoen; en, den 11, uit den eigen Oord, nog twé klyne *Malabarse* Barken, behoorende aan iemant, in de *Maldiviëse* Eilanden. 't Opperhoofd van deeze, gaf dikwyls Bezoek aan Sir *Henry*: tot de *Aga* 't hem verbood. Nog twé Barken uit *India*, quamen 'er, den 12. De Wind was toen, Westelyk. Dus bleef die, vyf Dagen; en draaide toen wederom, Zuid-Zuid-oost. Een klyne Bark, gelaaden met Kottoen, voor den *Banjaanen*, viel'er den 14 in; en den daaraan volgenden Dagh, een andere, van *Bassanor*. De *Nakhada* van dezelfde, gaf een Bezoek aan Sir *Henry*; en de *Aga* was 'er, zeer moeilyk over. Den 17, quam 'er een groote *Karavaan* Kooplieden, van *Damaskus*, *Suez* en *Mekka*: om, met dien van *India* te handelen. Een Schip, en eene Bark, van *Kananor*, wierpen 'er 't Anker, den 19. De Kaptyn van 't groote Schip, gevolgd door menigte zyn's Volks, quam Sir *Henry* zien. Dit verstoorde den *Aga* dus, dat hy in 't midde van zyn Bezoek om hem zond, en hem dien Ommegang verbood. Den 20, quam 'er een Schip van *Kalikoet*, en de *Darling*; en, den 23, eene klyne Bark, van *Goa*, behoorende aan den Koning van *Sokotra*.

MIDDLETON. 1611.

Den 2 *Mai*, vaardigde Sir *Henry*, Brieven-af naâr *Engeland*, met een Berigt, van al 't geene hier voorgevallen was. Een Afschrift daarvan, zond hy, aan den *Engelsſen* Konzul, te *Aleppo*; en een ander, aan den *Fransſen* Konzul, te *Kairo*. Deeze Brieven, léverde hy, aan eenen *Guzaratter*. Den 10, viel 'er een klyne Bark in, van de Kuste van *Swabel*, of *Magadoxo*, met Elefants-tanden en Amber. Gewoonlyk quamen 'er, Jaarlyks, vier Barken van daan: maar, geene andere wilde het ter deezer Tyd waagen, ter oirzaake hunne Landstreek in Oorlog was, en de *Portugeezen* hunne Scheepen verbrand hadden. Zy kogten hunnen Négers en Amber, te *Kanquomorra*, op *Madagaskar*, daar Kapt. *Rowles* (waarna Sir *Henry* onderzoek deed) verraaden en gevangen was (1).

Sir *Henry*.

(1) Zie hier vooren, p. 148.

---

§. V.

Sir Henry *ontsnapt den* Turken, *enz.*

DE *Darling* quam, den 10, omtrent den Middagh. Hy deed, volgens gewoonte aldaar, eenen Kanonschoot, om eene Boote aan Boord te doen koomen. De Kógel graazde op 't Wáter, naâr de Stad. Dit mishaagde den *Aga*. Evenwel, gaf hy Sir *Henry* verlof, om naâr 't Schip te zenden. Deez vaardigde eenen Brief af; met eenen zyner Dienaaren: bevélende hem te gelyk, niet wederom naâr den Wal te keeren; en daarenboven, aan Mr. *Pemberton* te zeggen, zyne Boote niet naâr Land te zenden, voor hy vorder van hem gehoord had.

De *Darling* koomt op Rée.

DEN 11, met het Krieken des Dageraats, reed de *Aga*, benevens alle de Voornaamsten der Stad, in grooten Praale, naâr zyne Lustplaatsſe. Sir *Henry*, verheugd over deeze schoone Gelegenheid, besloot toen, zyne lange

Toebereidzelen van Sir *Henry*, ter Ontvlugtinge.

MIDDLETON. 1611. voorgenome Ontvlugtinge, ter Uitvoer te brengen. *Hamed Aga*, en andere, hadden hem ook gezegt, dat de *Basſa* zyn Woord niet geſtand zoude doen, ten ware hy 'er toe gedwongen wierd. De Brief, van Sir *Henry* aan Mr. *Pemberton* geſchreeven, gaf te kennen, dat hy 't dien Dagh naâr Boord meende te ontſnappen, verburgen in eene leege Tonne; en deswegens, hem verzogt, met allen Spoed de Boote welbemand te zenden, benevens eenen Bottel Brandewyn, en eenen anderen met Wyn, om zynen Waghteren dronken te maaken. 't Wierd, volgens den Letter, nagekoomen. Voor hy aan Mr. *Femel* zyn Voorneemen openbaarde, deed hy hem zweeren, 't Geheim te zullen bewaaren; en geene Rédenen optewerpen, tegens 't geene hy hem openbaaren zoude. Vervolgens toonde hy hem, wat hy aan Mr. *Pemberton* geſchreeven had; en onderrigtte hem toen, met anderen, naâr buiten te wandelen, tot zékere Plaatsſe aan den Wáterkant: met belofte, ingevalle hy veilig de Boote konde bereiken, hem te koomen inneemen. Sir *Henry*, had ook den Timmerlieden en anderen, aan de Zuidzyde van de Stad, ten Arbeid beſteld. Daar leide een Boot, digt aan den Wal, met Maſt en Zeilen, gereed om hen inteneemen. Terzelver tyd had hy belaſt, dat zy 'er zig niet in werpen zouden, voor zy des Schips Boote van de Kaaije zagen ſteeken.

Hachlykheid daarvan. ALLES viel gelukkig uit: om 't ontkoomen van Sir *Henry*, te bevorderen. De *Subasſa*, hun Bewaarder, enkeld gelaaten om hen gade te ſlaan, viel ſterk aan 't drinken, in een Arak-huiz. Evenwel durfde de Generaal geenzints, op eenen goeden Uitſlag rékenen. De Oogen zyn's Bewaarders, en der Soldaaten, waren enkeld op hem. Nimmer wendde hy uit de Deure, zonder twé- of drie van dien, ten Opwagters te hebben: niettegenſtaande de overigen, zynes Volks, alle uure van den Dagh rond mogten gaan, zonder eenige Verdenkinge, of grooten Toezigt.

Hy word in een' Ton uitgevoerd. DE Bewaarders dronken, en alles gereed zynde, keerde de *Subasſa*, omtrent 's Middaghs ten 12 uuren, uit zyne Drinkplaatsſe te rug. Zig naâr zyn Quartier begeeven hebbende, zynde aan 't eene eind der Huizinge, enkeld van dat der *Engelsſen* geſcheiden door eenen Muur, om hen te beter te bewaaren: zo begon Sir *Henry* zynen Aanſlag, ter Uitvoer te brengen. Hy beval den Timmerlieden, anderen met zig te neemen, en met twé- en twé, op de gevoeglykſte wyze te gaan, om Achterdenken te vermyden. Hy berigtte Mr. *Femel*, en dien welken hy had beſteld om ter Lywaart van de Stad te gaan, met hun twé- of driën te gelyk, zig langs de Zeezyde, naâr de aangeweeze Plaatsſe te begeeven, en daar zyne Koomſte aftewagten. Toen liet hy zig, in zyne Tonne ſluiten. Veilig wierd hy naâr de Boote gevoerd. Hy ſloeg den Boom der Tonne op, ſprong 'er uit, en met eenen in de Boote: bevelende 't Volk, het naâr den Lywaart-hoek te houden. Hier nam hy, 11 Man in. Mr. *Femel* en andere, te lang ſamméllende, wierden aangehouden, eêr zy de Boote konden bereiken. Want, de Stad ſtond zo voort over-eind: gedeeltelyk, door 't onbezonne rennen, van ſommigen der *Engelsſen*; en, ten deele, door de Boote, tegens Gewoonte, het ter Lywaart te zien zetten. Hy zoude 't echter, met zyne Bende, hebben konnen ontſnappen, ingevalle hy over Land naâr den Hoek was gekoomen; en 't Water niet gekooren had, gelyk andere, die Zieklyk en Zwak waren, hem na deeden. Sir *Henry* quam midlerwyl, ten Anker; en met eenen

eenen, door hen te wagten, de Boot aan den Grond. Dit ſtelde hen allen, in 't uitterſte Gevaar. Aanſtonds gebood hy, Volk over Boord te ſpringen, om *Femel* te beveiligen. Maar, voor het eene Pieke lengte van de Boote konde bereiken, was hy aangehouden, met die zig by hem bevonden. Mr. *Femel*, digt op de hielen gezeeten van eenen, loſtte deszelfs Piſtool in zyn Gezigt, en wondde hem doodlyk. Sir *Henry*, vindende de gantſe Stad hen na; en overweegende, dat hy een zeer eng en plaatig Kanaal door moeſt, tusſen een ſmal zandig Eiland en de Kuſte: zag, dat het Dwaasheid zoude wezen, langer te wagten. Deswegens gebood hy, het vooruit te brengen. Zy hielden 't, gelukkiglyk, op 't regte Kanaal. Dit voerde hen ſpoedig, in diep Wáter, buiten bereik van hunne Vyanden.

MIDDLETON. 1611.

Mr. *Femel*, agterhaald.

ONDERTUSSEN, hielden die van den *Darling* goede Waght, uit den Tóp. Zo dra zagen zy, de Boote niet onder Zeil, of zy lieten 't Anker ſlippen, en gingen af ter Lywaart: om hen, ingevalle van Nood, te onderſteunen. Toen Sir *Henry* aan Boord ſtapte, quam de Boot, waarin de Timmerlieden waren, in 't gezigt'. Deswegens zond hy, zo voort, zyne Boote wederom, om hen mede aan Boord te brengen. Vier Mannen ontquamen daarin. *Walter Talbot*, ook geſchikt om met hen te gaan, ſukkelde zo lang, dat de Boot afſtak; en hy, hen met zwemmen meenende te bereiken, verdronk. Omtrent twé uuren naderhand, verſcheenen twé arme *Arabiërs*, in eene Kanoo. Zy waren zo bevreezd, dat zy niet aan 't Schip durfden koomen. Ten laatſte, met goede Woorden gewonnen, quam een van hen, en léverden eenen Brief over, van Mr. *Femel*. Hy berigtte daarin, dat zy in groot Gevaar geweeſt waren, van vermoord of beroofd te worden, door die welke hen achterhaalden: maar dat ſommigen der Soldaaten, hen goed hart toedraagende, hen beveiligd, en gebragt hadden naár 's *Aga*'s Wooninge, daar zy zyne te Rugkoomſte verbeidden.

Sir *Henry*, koomt aan Boord.

HEN ziende, verbleekte hy, als eenen Doode; en wierp hen toe, dat zy alle, hunne Hoofden verliezen zoude. Hy vroeg, hoe zy eene ontvlugtinge durfden onderneemen? Zy antwoordden, uit *Engeland* gekoomen te zyn, onder 's Generaals gebied; en dat zy niets gedaan hadden buiten zyn Bevél, 't geene zy niet durfden wederſtreeven. Hy dreigde hen wederom, met het Verliez hunner Hoofden; en gebood, hen allen, aan den Halze te kétenen. Dogh zy wierden ſpoedig verlicht, door Tusſenkoomſte van *Nakhada Malek Amber*, *Nakhada Mohammed* van *Kananor*, en anderen; en veroirlofd naár hun voorig Huiz te keeren: dogh onder ſtrenger Wagt, dan bevoorens. Die Vriendſchap, geſchiedde evenwel niet, uit Liefde, maar uit Vreeze voor hunne Scheepen op de Rée, die toen onder Sir *Henry*'s gebied lagen. Deez ſchreef een Antwoord wederom; en deed den *Aga* zeggen, ingevalle hy niet, zo voort, hem al zyn Volk, en 't Scheepstoebehooren zond, 't welk dezelfde tegens 's *Basſa*'s bevél aanhield, dat hy dan de Scheepen op de Rée zoude verbranden, en zyn beſt doen, om de Stad rond-om zyne Ooren plat te ſchieten. Insgelyks, deed hy den *Nakhada*'s weeten, dat hy geen Vaartuig zoude dulden naár hunne Scheepen te gaan, zonder eerſt by hem aan Boord te koomen, om Kennisſe van hunne Verrichtinge te geeven; nog eenig Ding, zonder zyn Verlof en Bevél, daaruit zoude laaten voeren.

Mr. *Femel*, voor den *Aga*.

ALLES

Middleton. 1611. Verwarring, te *Mokha.*

Alles was onderwyl in Verwarringe, te *Mokha.* De *Aga*, niet weetende hoe 't by den *Basſa* te verantwoorden, vreesde dat het zyn Hoofd zoude koſten. De *Subasſa*, die Bewaarder van Sir *Henry* was geweeſt, vond zig ten einde Raad: niet weetende, wat te doen, om zyn Lyf te bewaaren. De *Amir al Bahr*, was in weinig beter toeſtand: beſchuldigd zynde, zyne Ontvlugtinge te hebben bevorderd. Een hunner Deurbewaarders, nam Toevlugt tot eene Moskée; en wilde 'er niet uit koomen, voor hy zyne Vergiffenisſe verkreegen had. 't Meeſteel der *Nakhâdas* en Kooplieden, in groote Vreeze van hunne Scheepen en Goederen te verliezen, zonden Geſchenken van Leevens-middelen, aan Mr. *Femel* en den overigen, dien zy bevoorens niet verwaardigden toeteſpreeken. 's Nagts zond Sir *Henry*, de Boote, wel bemand: om 't Nieuws aan zyne Scheepen te brengen; met Bevél, dat die in allen ſpoed overkoomen zouden. Zo dra het Ty diende, zette hy 't ter Windwaart, met den *Darling*; en ankerde, een weinig boven het groote Schip. Dus had hy 't zelfde, en allen den anderen, onder Bedwang van zyn Geſchut.

Onderhandeling met Sir *Henry.*

Nakhada Mohammed van *Kananor*, quam den 12 aan Boord, met Brieven. Hy zeide, aan Sir *Henry*, dat het den *Aga* ſmertte, hem op zodanige wyze te hebben zien wegh gaan: dewyl hy vaſtelyk beſlooten had, hem met al zyn Volk, binnen weinige Dagen, in Vryheid te ſtellen. Dat hy den Toeſtel, behoorende tot den Scheepen, die aan den Wal gevonden wierd, wilde overléveren: maar dat hy, hem zyn Volk niet konde zenden, zonder Bevél van den *Basſa.* Dat hy 15 Dagen uitſtel verzogt; en indien, binnen dien Tyd, al zyne Manſchap niet aan Boord gezonden was, begeerde hy geene Gunſte. Daarop zeide hem de Generaal, dat hy insgelyks, zyne Pinasſe wederom wilde hebben: dewyl hy, zonder dezelfde, de Rée niet verlaaten wilde. De *Nakhada* nam aan, den *Aga* deezen Eiſch voortedraagen: niet twyffelende, of dezelfde zoude toegeſtaan worden. Sir *Henry* ſtond zyn Verzoek toe, onder deeze Belofte, van beide 't Volk en de Pinasſe, binnen den bepaalden tyd, te zullen bekoomen. Hy durfde geene Uitkeeringe of Vergoedinge zyner Goederen eiſchen, voor hy al zyn Volk wederom gekreegen zoude hebben.

Beſtand voor 15 Dagen.

Mohammed verſlag aan den *Aga* gedaan hebbende, was deez zeer moeilyk, dat Sir *Henry* de Pinasſe weder eiſchte. Hy deed Mr. *Femel*, en *John Williams*, voor zig koomen; en vroeg, wat de Generaal voor had, met de Pinasſe te eiſchen, zédert dezelfde den *Basſa* eigen geworden was, door overeenkoomſte met hem? Hy voegde 'er by, dat hy zo wel de Goederen zoude konnen eiſchen, als de Pinasſe: beide aangehouden, voor Rékeninge van den Grooten Heere. Zy antwoordden, dat men de Reize niet wel konde voortzetten, zonder de Pinasſe: maar, belangende de Goederen, verzékerden zy, dat die nimmer ge-eiſcht zouden worden. Onderwyl wierden des *Darlings* Kábels, Ankers, Pik, Teer, en andere Werkſtóffen, van den Wal overgeléverd; en weinige Dagen verliepen 'er, zonder dat Sir *Henry* 't eene of 't ander Geſchenk van Verversſinge, van den *Aga*, de *Dabullers*, en anderen bequam. Dus poogden zy hem nu, te vleijen. In den Morgenſtond, ging een Boot van Land, aan eene der binnewaartſte Scheepen. De Generaal deed twé Stukken, op haar losbranden.

Dit noodzaakte haar, aan Boord te koomen. Hy dreigde 't Volk te doen ophangen, en hunne Scheepen te verbranden, indien zy zulks wederom deeden. Vervolgens, durfden zy 't niet meêr onderstaan. MIDDLETON. 1611.

DE *Increase* en de *Péper-Koorn* ankerden, den 13, tegens den Avond, in 't Gezigt der Rée: dogh konden, wegens het Lywaart-ty, hen tegens zynde, niet voor den volgenden Morgen daarop koomen. Sir *Henry* ging toen over, op de *Increase*; en wierd 'er, met groote Vreugde ontfangen. Den 18, quam 'er een Schip van *Diu*, behoorende aan *Shermal*, den *Shah Bandar*, en gelaaden, met *Indiëse* Waaren. Sir *Henry* beval het, digt by hem te koomen ankeren. 's Anderendaaghs veroirlofde hy, op Béde van *Shermal*, al 't Volk aan Land te gaan, behalven eenige weinigen, om 't Schip te bewaaren. Den 20, hoorde hy niets, van den Wal; maar, den 21, schreef hem Mr. *Femel*, dat zy alle, aan den Halze gekétend waren. *Nakhada Mohammed* quam, den 25. Hy berigtte, dat de *Bassa* bevél gezonden had, zyn Volk en de Pinasse te ontslaan; en beloofde, hen den volgenden Dagh te brengen. De *Engelssen* aan Land, wierden alle, deezen Dagh, aan den Halze gekétend; en, den volgenden Dagh, wederom daarvan ontlast. De oirzaak daarvan, konden zy niet te weeten koomen. De andere *Engelsse Scheepen*, voor *Mokha*.

DEN 26, keerde *Mohammed* te rug. Hy zeide, dat de Pinas afgeloopen was. Maar, dat de *Aga* het Volk niet wilde laaten volgen, voor Sir *Henry* een Geschrift, getékend en met Eede bevestigd, door hem en 4- of 5 der Voornaamsten zyner Vloote, gegeeven had: behelzende, dat hy vollen Vreede met den *Turken* ('s *Aga*'s onderhoorigen) en den *Indiaanen*, zoude onderhouden; dat hy, nog in deeze Zéen nog ergens anders, eenigen Scheepen zoude aantasten, uit Weêrwraake van 't geene gebeurd was; en, dat hy geene Uitkeeringe nog Voldoeninge zoude eischen, voor Goederen, van hem genomen. Sir *Henry* antwoordde, verbaasd te zyn, dat hy elken Dagh met nieuwe Eischen voorquam. Dat hy den voorigen Dagh volstrektlyk beloofd had, hem de Pinasse en al zyn Volk te zullen brengen; en dat men zulks, ter goeder Trouwe had verwagt: maar dat hy (Sir *Henry*) ziende dat hy geen Woord hield, ter betere Verzékeringe beslooten had, hem met allen die by hem waren, als Gyzelaars aantehouden, tot hy zyne Verbintenisse had nagekoomen. Hy begeerde voorts op hem, den *Aga* daarvan te verwittigen. *Mohammed* bragt by, dat hy deeze Zaake uit eige Beweeginge ondernam; dat hy, ingevalle hy zulks schreef, maar uitgelachen zoude worden, over zyne Voorbaarigheid. Deswegens verklaarde hy, vlak-uit, dat hy zodanigen Brief niet wilde schryven, wat'er ook gebeuren mogt. Maar, hy beloofde te gelyk, ingevalle Sir *Henry* hem zulk Schrift wilde geeven als hy voorgedraagen had, en hem naar den Wal laaten gaan: dat hy hem dan, al zyn Volk, voor den Nagt, aan Boord zoude bezorgen. De Generaal, ziende dat 'er door Dwang niets te bekoomen was, oirdeelde Veinzerye te baat' te moeten neemen; en hem eenig Geschrift, doch van verschillenden Aart, te overhandigen. Hy deed dan een Verhaal in 't *Engelsch* opstellen, van de verraaderlyke Ontmoetinge, welke hy in deeze Landstreeke geleeden had. Dit wierd, door hem, en 5 anderen als Getuigen, getékend. Hy zond daarbenevens, eene Onderrigtinge aan Mr. *Femel*, hoe die het uitleggen zoude. 't Geschrift gaf hy, aan *Mohammed*, maar weigerde te zweeren: zeggende, dat zyn Woord altyds getrouwer zoude wezen, Vordere Onderhandelingen.

MIDDLETON. 1611. dan een's *Turks* Eed. *Mohammed* ging naâr den Wal, laatende eenigen van den Voornaamsten, die hem verzeld hadden, als Gyzelaars: beveelende dien optehangen, indien hy hem al zyn Volk, voor den Nagt, niet aan Boord bezorgde.

---

§. VI.

De Engelsſen *in Vryheid gèsteld. Vordere Handelingen, te* Mokha, *en te* Kamaran.

De Engelsſen overgegeeven. MOHAMMED behandelde zodanig de Zaake, by den *Aga*, dat hy, een weinig voor den Nagt, te rug keerde, met Mr. *Femel* en 9 anderen. *Femel*, *Williams*, en *Cunnigham*, waren omhangen, met Lorren van Eerekleeden. De *Nakhada* bragt 'er ook een mede, zo gezegt wierd, van den *Basſa*, voor Sir *Henry*. Hy wilde hem dien omhangen; met Verzoek, van het te houden, voor een Gunstbewyz, van dien Bevelhebber. Maar de Generaal weigerde het. Hy zeide, *dat hy verontwaardigd was, eenig ding te draagen, 't geen van zulken onrédelyken Hond, en zynen Vyand quam: door wiens Bevél, hy zo veele Beleedigingen had ontfangen.* Ziende dat hy 't niet wilde aanneemen, liet *Mohammed* het aan zyn Volk, en vertrok: voerende den *Turk* met zig, die op den *Darling* gevangen, en tot hiertoe op de *Increaſe* gehouden was. Hy beloofde, te gelyk, 's Morgens wederom te zullen keeren, met de Pinasſe; en, hy hield zyn Woord.

Den Jonge, opgeëischt. TOEN vroeg hy den Generaal, of die nu voldaan was? Deez antwoordde, Neen! want dat hem nog een Jongen ontbrak, dien men te *Tayes* aangehouden had, na dien ter Veranderinge zynes Godtsdiensts gedwongen te hebben. Hy verklaarde daarnevens, dat die moest opgeléverd worden, bevoorens hy den Scheepen wilde ontslaan. *Mohammed* nam aan, zulks den *Aga* te berigten; en, met zyn Antwoord weder te keeren. Sir *Henry* had reeds deezen Morgen vroeg, den Raad beroepen; en daaraan voorgesteld, of men den Scheepen volgens Belofte ontslaan, dan wel aanhouden zoude, tot men Voldoeninge bekoomen had. 't Besluit was, dat hy allen Scheepen uit *India* zoude ontslaan, die hunne Vrienden waren; en zig schaadelooz stellen, op het Schip 't geen van *Suez* verwagt wierd. Ook vroeg hy, welken Wegh 't best' te houden, om den Jongen, wederom van *Tayes* te bekoomen? Sommigen oirdeelden 't, vrugtelooz te wezen, hem te eischen; en sloegen voor, was 't mogelyk, eenigen Persoonen van Aanzien opteligten, om tegens hem te konnen verwisselen. Maar de Generaal oirdeelde, 't beter te wezen, hem nu te eischen, nu men veelen had om voor hem te smeeken: dan aftehangen, van de Onzékerheid of men Gevangenen zoude bekoomen. Deswegens was 't Besluit, te blyven staan, op het Overléveren van den Jongen: maar geen Woord te gewaagen, van 't Wederuitkeeren hunner Goederen.

Toegezegt. DEN 28, ontfing de Generaal, een Geschrift van den *Aga*: waarby die, met *Nakhada Mohammed* en *Shermall Shah Bandar*, zig verbonden, op verbeurte van Scheepen en Goederen, dat de Jongen binnen 12 Dagen overgeléverd zoude worden: mits, dat de Scheepen ontslagen wierden. Hierop gaf

gaf Sir *Henry*, hen Verlof, om 't Schip van *Diu* te ontlaaden, en aan den anderen Scheepen na hun goeddunken te koomen. Mr. *Femel* stierf, deezen Nagt, van eene Heete-koortsse: of liever van Gif, hem door den *Turken* ingegeeven, gelyk de Heelmeesters oirdeelden. MIDDLETON. 1611.

EEN sterke storting van Landwind, brak deezen Avond, den 1 *Juni*, hun Land-kábel. De Wind was zo heet (1) dat zy dien naauwlyks konden uitstaan. Sir *Henry* was genoodzaakt, in zyne Kooi te wyken, als door de Hitte onmagtig zig overeind te houden. Hy schreef eenen Brief, in 't *Italiaans*, aan den *Basfa*: eischende, Weder-uitkeeringe zyner Goederen, en Voldoeninge van Schaade? Men antwoordde hem, vervolgens: maar den Brief had men niet verstaan, by gebrek van eenen Uitlegger. Hy sloeg 't Schip van *Diu*, wederom aan; en wilde niet dulden, dat 'er iets meêr uit gelost wierd, voor de *Basfa* hem voldaan zoude hebben, ter waarde van 70,000 Reaalen van Agten. Hiertoe was hy gekoomen, in Overweeginge, dat het de zékerste Wegh was, om ietwes voor hun Verliez te verkrygen: béter, dan te wagten op het Schip van *Suez*, 't geen de *Turken* gemaklyk konden voorkoomen, door het over Land te waarschouwen. Eisch, van Vergoedinge.

ALI HASKINS, Tolk van Sir *Henry* te *Sanaa*, quam den volgenden Dagh aan Boord, met Dienstbetuigingen van den *Basfa*. Hy zeide, dat zyne Excellentie 't zeer smertte, dat de Generaal zig op zulke wyze wegh begeeven had: dewyl zyn Voorneemen was geweest, hem ten zyner beter genoegen te ontslaan: en hem een ryk Eerekleed, en Péérd had voorbeschikt, om hem gezonden te worden. Gelykervoegen, bragt hy de Dienstvaardige Groetenisse, van den *Kiahya*. Deez (zeide hy) deed den Generaal bidden, hier niets Geweldigs te onderneemen: maar liever, Recht te *Konstantinopole* te zoeken. Want, ingevalle hy iets deed 't geen den *Basfa* mishaagde, dat het dan, hem (den *Kiahya*) zyn Hoofd zoude kosten: als 't voornaamste Werktuig geweest zynde, om denzelfden te beweegen, den *Engelsfen* wederom naâr *Mokha* te rug te zenden. Voorts zeide hy, dat hy, door Bevél van den *Basfa*, den *Engelsse Jongen* met zig gebragt had, van *Tayes*; en dat die, den vòlgenden Dagh, wederom aan Boord zoude gezonden worden: op Voorwaarde, dat Sir *Henry* 't Schip van *Diu*, en de anderen, zoude toestaan, hunne Goederen te ontlaaden. De Generaal antwoordde, dat hy geenerwyze de Scheepen wilde ontslaan, voor hy zyne Goederen, of Voldoeninge daarvan ter bovengemelde Waarde, bekoómen zoude hebben. Onderhandelinge, wegens den *Basfa*.

DE *Aga* deed, den 3, een Bestand voor 12 Dagen verzoeken: om den *Basfa*, van 's Generaals Eisch, te verwittigen. Den volgenden Dagh, quamen *Ali Haskins*, *Tokorsi* een *Banjaan*, en anderen, aan Boord: biddende hem, eene Lyste van zyn Verliez optestellen, op dat zy 't aan Land zouden konnen overweegen? Sir *Henry* deed zulks: beloopende het Verliez, en Hindernis, op 70,000 Reaalen van Agten. Daarbenevens, deed hy den *Aga* weeten, dat die (on-aangezien dezelfde hem te Lande genoodigd, en Belofte van vriendelyk Onthaal, en vryen Handel gegeeven had) als een verraaderlyke Hond, zonder eenige oirzaake van Beleedigingе ontfangen te heb- Stoute Bedreigingen, van Sir *Henry*.

(1) Deeze Heete-winden zyn gemeen in dien Oord, en doen groot Nadeel te Lande, gelyk men kan oirdeelen volgens hunne uitwerkinge ter Zee. Zy worden gezegt, met Vlókken Vuurs bezwangerd te zyn.

MIDDLETON. 1611. hebben, veelen van zyn Volk wreedelyk vermoord, hem met anderen der zynen Schelm-achtig gevangen, bestolen en beroofd had, van al 't geene hy van hen konde bekoomen, ter Waarde van 70,000 Stukken van Agten, behalven de groote Onkosten en Tydverliez dien hy hem daardoor aanbragt. Dat hy deswegens, indien dezelfde hem niet aanstonds daarvan Uitkeeringe of Voldoeninge gaf, de Stad om zyne Ooren zoude weghklinken; allen Goederen uit het *Diu's* Schip neemen; en allen Scheepen op de Rée verbranden zoude: besooten hebbende, niet van hier te vertrekken, voor hy genoegsaamlyk gewrooken was. Hy voegde 'er by, dat hy dit alles konde doen, zonder Verbreekinge zyner Beloften: zedert de Tyd van 't Bestand uit was, en zy geene Overeenkoomste met hem gemaakt hadden.

Moedig Besluit des *Aga's*. DEN 6, zond de *Aga* daarop, uit-eindlyk Antwoord. Hy vroeg, wie hem Verlof gaf, in deeze Zéen te koomen? Hy voegde daarby, dewyl zy 't zonder Verlof gedaan hadden, dat zy dan rechtvaardiglyk behandeld waren; dat, belangende hunne Goederen, en alle andere Dingen waarover men klaagde, hy niets gedaan had buiten Bevél van den *Bassa*: dat de *Bassa* zelfs, hem dat had gezegt; dat, ingevalle hem 't voorgevallene niet behaagde, de beste Wegh was, zig naâr *Konstantinopole* te vervoegen; dat, indien de Generaal op de Stad schoot, hy wederom op deszelfs Scheepen zoude schieten; dat, aangaande de Scheepen en de Goederen op de Rée, dezelfde de zyne niet waren: maar dat evenwel, zo hy de Stad of den Scheepen eenig Nadeel toebragt, het niet behaaglyk aan den *Sultan* zoude wezen: die wel Middel zoude vinden, Herstellinge van 't bekoome Nadeel aan zig te bezorgen.

Fier antwoord van Sir *Henry*. SIR HENRY antwoordde daarop, dat hy, om in deeze Zee te koomen, geen ander Verlof noodig had, dan van Godt en zyn's Konings: dat desonaangezien, op zyne Koomst' alhier, de *Aga* hem niet alleen Verlof gegeeven, maar ook hem daartoe had aangezogt. Dat, betreffende hunne Goederen, den *Bassa* daarvan niets toequam: dewyl hy geenzints zyn Faktoor was, nog van hem niets, tot de minste Beleefdheid toe, genooten had: en dewyl hy ook, geenerwyze, zyn Schuldenaar was, nog hem nimmer eenig Leed toebragt, 't geen hem Voorwendzel konde geeven, om zyne Goederen by wege van Schaâverhaalinge aanteslaan. Dat hy, deswegens, besooten had, daarvan voldaan te worden; en zig Recht te geeven, daar het Geweld bedreeven was: niet, te *Konstantinopole*. Dat hy des-onaangezien, overtuigd was, dat nog de *Bassa* nog de *Aga* hun Gezigt niet te *Konstantinopole* durfden opslaan, om zulke schaamtelooze Onrechtvaardigheid te verantwoorden, welke zy valschelyk voorwendden, dat de *Sultan* hen bevolen had te bedryven; en dat, deswegens, indien zy zig bezwaard vonden, zylieden naâr 't Hof van *Engeland* konden gaan, om daar Herstellinge te zoeken.

DEN 8, zond de Generaal, Mr. *Pemberton*, naâr *Assab*: om versse Leevensmiddelen te koopen. Menigte van 't Volk waren Ziek, aan Boord der Scheepen. Hy was afgeschrikt, zynen Voorraad van *Mokha* te ontfangen. Sommige Vrienden aldaar, hadden hem gewaarschouwd, zig voor Gif te hoeden.

Voorstel van Verdrag. SHERMAL, de *Shah Bandar*, quam den 19, met *Ali Tokorsi*, en veele andere der Voornaamste *Banjaanen*, by Sir *Henry* aan Boord: om Verdrag, met hem te sluiten. Zy bragten met hen, den Jongen van Mr. *Pemberton*, gevoeglyk gekleed, volgens de wyze der Kristenen. Dit had de *Shah Bandar* be-

bezorgd. Na wederzydſe vriendelyke Pligtpleegingen, zeide de *Shah Bandar*, aan Sir *Henry:* dat hy, in alle Gelegenheeden, zyn Volk bemind en begunſtigd had; en gereed was hem zelfs, alle mogelyke Vriendſchap te bewyzen. Dat, belangende de Beleedigingen hem van den *Turken* aangedaan, hy deswegens zo gegriefd was, als of 't zyn eigen Volk was gebeurd. Dat deeze zyne Vriendſchap en Erbarming over hunne Rampen, hem zeer duur ſtonden te ſtaan: ingevalle de Generaal, hem niet eenig Medelyden toedroeg! Want, dat de *Basſa* hem bevolen had, genoegen aan den Generaal te geeven; en zyne Bevelen gezonden had, om hem, indien hy zulks niet deed, den Keel aftesnyden, en zynen Goederen verbeurd te verklaaren! Dit betuigde hy, was niet geveinzd: maar de openbaare Waarheid. Sir *Henry* antwoordde, dat het de *Turken* waren, die hem beroofd, en zo veele Beleedigingen aangedaan hadden; en dat het ook die waren, waarvan hy Voldoeninge begeerde, en van niemant anders. Toen verzogt de *Shah Bandar*, deeze Dingen ter zyde te ſtellen; en hem, zyne Begeertens te kennen te geeven? De Generaal antwoordde, dat hem dezelfde niet vergeeten konden wezen, zedert hy dien naâr den Wal had gezonden, geſchreeven in 't *Arabiës*. Daarop zeide hy, indien dat Geſchrift, de Bepaaling zyner Eiſchen ware, dat het dan onnoodig was, verder daarover te ſpreeken. MIDDLETON. 1611.

'T GROOTSTE DEEL des Daghs, wierd doorgebragt, in 't vaſtſtellen van den Pryz, der Dingen die verlooren waren. Eindelyk, met veel moeite, quam men, tot dit Verdrag. Al 't Yzer en 't Loot zoude wedergegeeven, en 18000 Reaalen van Agten betaald worden, binnen 15 Dagen: ter volle Voldoeninge, van alle Verliezen, en gedaane Eiſchen. Vrede zoude daarop zyn, tusſen den *Engelsſen* en Hen, voor twé Jaaren, van de Haven van *Mokha* tot *Kananor*, op de Kuſte van *India*: op Voorwaarde, dat de *Basſa*, daarvan, een Geſchrift, onder zyne Handtékeninge en Zégel, ter Beveſtiginge van 't zelfde, aan Sir *Henry* zoude geeven. Overeenkomſt.

TER die'r Tyd graazde, een zeer hevige Ziekte, op de Scheepen. Weinige, of geene, ontſnapten dezelfde. Zy quam aan, met uitneemende Pyne, in 't Hoofd en in de Maage: beroovende hen, van Slaap. 't Beſte Hulpmiddel daartegens was, Overgeeven en Aderlaaten. Maar ſommigen, die daarbenevens de Koortsſe kreegen, hadden veel Tyds noodig, om zig te herſtellen. De overigen bequamen, ſchielyk; en weinige, ſtierven 'er af.

DEN 2 *Juli*, ontfing Sir *Henry*, het Slot der Betaalinge, van den *Shah Bandar*. Alle Rékeningen, zuiverde hy met hem: zo wel, voor Gelden van hem geleend, geduurende hy gevangen was, als voor dien, welke door denzelfden, vervolgens opgeſchooten waren. Hy vroeg, de 1000 *Venetianos*, aan den *Kiahya* beloofd. Maar Sir *Henry*, wilde dezelfden geenzints betaalen: on-aangezien hy ſterk, op de gegeeve Belofte aandrong; en zeide, dat hy anderzints genoodzaakt zoude worden, dien zelfs opteleggen, wyl hy 'er voor ingeſtaan had. De Generaal voerde hem te gemoete, dat de *Kiahya* zyne Belofte niet had nagekoomen, van hem en zyn Volk in Vryheid te ſtellen. Hoe het de *Kiahya* en hy zullen maaken (zegt Sir *Henry*) weet ik niet: maar ik twyffele, of hy niet gedwongen zal worden, het te betaalen (1). Tegens den Nagt, nam de *Shah Bandar*, met den Voldoening daarvan.

(1) Dit was, in allen gevalle, zeer hard, voor den armen *Shah Bandar*.

MIDDLETON. 1611.

den overigen, zyn Affcheid. De Generaal deed hem drie Stukken, ten Vaarwel, losbranden,

De *Engelsſen* verlaaten *Mokha*.

's ANDERENDAAGHS, quamen *Tokorſi* en *Ali* wederom, en kogten eenig Vermiljoen. De Generaal gaf 't hen, op goed Geloof. Zy namen aan, binnen 14 Dagen, aan de Overzyde der Zee te koomen, en 't Geld te zullen brengen; benevens eenigen Voorraad van Graan, 't geen Sir *Henry* hen beval, te *Mokha* te koopen; alsmede, het Schrift van den *Basſa*, ter Bevestiginge der Vrede. 's Namiddaghs, wierpen 't de Scheepen uit de Rée; en gingen 's Nagts t' Zeil, naâr *Asſab*: maar konden 't niet bereiken, voor den 5, in den Morgen. 's Anderendaags, ging Sir *Henry* 'er te Lande. Hy gebood, al de Waterputten te leegen en te zuiveren. Want, dikwyls was te *Mokha* gezegt, dat de Turken zig bemoeiden, by 't Volk van *Asſab*, om dezelfden te vergiftigen. Tot den 13 was men daar bezig., om Water inteneemen, en Voorraad te koopen.

De Koning van *Rahayta* zend Afgezanten, aan Sir *Henry*.

DE Koning deezes Lands, gehoord hebbende 't ontſnappen van Sir *Henry* uit *Mokha*, en zyne Aankoomſte alhier, zond dien Dagh, drie- of vier zyner voornaamſte Amtenaars, van 30 Soldaaten verzeld, met eenen Brief, en Geſchenk van Ververſinge aan hem. De Brief hield in, eene Gelukwensſinge aan den Generaal, over 't ontkoomen uit handen zyner Vyanden; en hem, wegens de Aankoomſte in zyne Staaten, te begroeten: met Aanbiedinge, om hem te voorzien, met alles 't geen zyn Land voortbragt. Sir *Henry* onthaalde, en beſchonk den Afgezondenen. Hy zond aan den Koning, een Geſchenk: beſtaande, in eene Veſt van 't beſte Láken, en eenen ſchoonen Spiegel.

De *Basſa* weigerig, om den Vreede te beveſtigen.

DEN 17, quam 'er een *Jelba* aan, van *Mokha*. *Tokorſi*, des *Shah Bandars* Man, benevens een ander *Banjaan*, was 'er in. Hy bragt den Voorraad, dien Sir *Henry* beſproken had; en 't Geld, aan hem verſchuld: maar geen Schryvens, van den *Basſa*. Zyne Verontſchuldiging was, dat de *Basſa* zo veele Krygs-bézigheeden had, dat hy geenen Tyd vond, om te ſchryven. Hieruit bleek, dat deez toeleidde, om geene Maatregelen met onzen Land-aart te houden.

Sir *Henry* kruiſt, op een zyner Scheepen.

DE Vloot ging, den 24, van de Rée van *Asſab*. Zy meende nu ter Uitvoer te brengen, 't welk Sir *Henry* lang beſlooten had. Dit was, ter Windwaart te ſchuiven, tot boven 't Eiland *Kamaran*; en daar een groot Schip te verbeiden, alle Jaar, om deezen Tyd, rykelyk gelaaden, van *Suez* naâr *Mokha* koomende. Te greetiger was hy, om 't opteloopen: dewyl hy verſtond, dat de Verraader, *Jaffar Basſa*, en deszelfs Leerling, *Rejib Aga*, aanmerkelyk Deel daarin hadden. Tot den laatſten der Maand, hield men 't in den Wind: by Dagh zeilde men, en gemeenlyk lei-men, 's Nagts, ten Anker. Op deezen Kruiztogt, liep men menig Gevaar, by gebrek van Lootze. Dikwyls ontſnapte men naauwlyks, van 't op den Grond te zetten: 't geen alles in Gevaar ſtelde, van verlooren te raaken. Evenwel, in vergeldinge van al hunnen Arbeid en Hachelykheid, ontſnapte hem 't Schip, by Nagt. Dit verſtonden zy, op hunne te Rugkoomſte.

§. VII.

§. VII.

Te Rug-reize uit de Roode-Zee, *en Voorvallen op de Kuſte van* India.

DEN 9 *Auguſti*, in den Morgenſtond, zette men 't Zeil. Omtrent 8 Uuren 's Avonds, ankerde men, 3 Mylen kort van *Bab al Mondub.* 's Anderendaags, gingen de *Darling*, en de *Releaſe*, door 't Weſter-kanaal. Zy vonden het te zyn, 3 Mylen breed, van de Kuſte van *Abisſyniё*, tot het Eiland van *Bab al Mondub.* Een derde van den Wegh van 't Eiland, had men geenen Grond, op 40 Vadem. 't Kanaal was zuiver, zonder Gevaar. Men bevond het niet, vol Banken en Rotzen, die het onbevaarbaar maaken: gelyk alle de *Turken* en *Indiaanen* verhaalden, om hen te doen gelooven, dat 'er geen andere Doortogt was, dan door het Ooſterſe Kanaal; en dat het Eiland zo verſterkt konde worden, dat 'er geen Schip, buiten Gevaar van hun Geſchut, door konde. Want de Afſtand, tusſen de Kuſte van *Arabiё*, en het Eiland, is niet boven anderhalve Myle; en, aan de Land-zyde, leggen Plaaten, reikende eenen goeden Wegh af. *Weſtelyk-Kanaal, van Bab al Mondub.* *Ooſtelyk Kanaal.*

DE *Increaſe* en de *Péper-Koorn* zeilden, door dit enge Kanaal. Omtrent 4 Uuren, 's Namiddaghs, waren zy alle, buiten de Straate, op 19 Vadem, omtrent 4 Mylen van de *Arabiёſe* Kuſte. Deezen gantſen Nagt, zeilde men langs 't Land. Van den 12 tot den 27, had men ſterken Wind, dikwyls tegens, en ſomtyds Kalmte, benevens eenen Stroom, zettende Zuidweſt, omtrent 4 Mylen op een Uur. Dus verloor men meêr, geduurende dien Tyd, door Kalmte, dan 't geen men by gunſtigen Wind konde winnen: zodanig wierd men, door den Stroom, te rug gevoerd. *De Vloot uit de Roo-de-Zee.*

DEN 27, had men eenen frisſen Stooker, om hen aftevoeren. Ten 6 Uuren, 's Avonds, kreeg men den Berg *Felix*, in 't Gezigte. Dit 's een Hoek-land, ten Weſte van Kaape *Guardafu*: ſtrekkende, Zuid Half-weſt. Omtrent 10 Uuren 's Nagts, wierd het Doodſtil, met eene hooge Zee, uit den Zuid-ooſte. 's Middernagts ontſtond een Koelte, uit het Zuid-Zuid-ooſte en Zuide: vindende geduurig, zo als zy zeilden, deeze hooge Zee. Dit was een duidlyk Téken, dat zy 't voorby Kaape *Guardafu* gebragt hadden: want, zo lang als 't Land in den Wind van hen was, gevoelden zy deeze Zee niet. *Mont-Felix.*

DEN 13 quamen zy, op de Rée van *Dellishah* (1) [te *Sokotra*] ten anker. Zy vonden 'er, een groot Schip, van *Diu*; en twé klyne Vaartuigen. 't Een deezer, was van *Naggina*, en 't ander des Konings: beide, Scheepen uit *India*, gaande naâr de *Roode Zee*, en door den *Mouſon* opgeſtopt. De Kapt. van het *Diu* 's Schip, quam aan Boord, met verſcheide anderen. Hy berigtte, dat de *Engelsſen* te *Suratte* zeer wel behandeld wierden, en daaglilyks Scheepen, uit *Engeland* verwagtten; dat Kapt. *Hawkins* aan 's Konings *Rée Delli Shah.*

nings

(1) *Delisha*, by den Schryver. Maar wy oirdeelen, dit *Delli Shah* de regte Naam, en waarſchynlyk gegeeven is, door eenigen Koning van *Delli*, of deszelfs Amanaar, in zyne Reize naâr *Mekka*.

MIDDLETON. 1611. nings Hof, en tot een groot Heer gemaakt was: zynde hem, een ruim jaarlyks Onderhoud toegelegt. Alsmede, dat de Koning Geld had gegeeven aan Kapt. *Sharpey*, om een Schip te bouwen: 't geen toen byna gereed was, om afteloopen te *Suratte*. Dit, en veele andere Dingen, verhaalde hy den Generaal: die het te goed Nieuws oirdeelde, om geloofd te worden.

Neemt, Wáter in. DE *Mouson* ver verloopen zynde, verzogt Sir *Henry* den *Nakhada* van *Diu*, om hem met zyne Booten en Volk te helpen, aan Ballaſt en Wáter. Hy nam 't, benevens de anderen, zeer gereed aan: biedende hem, al 't Wáter, 't geen in hunne Scheepen was. Dus willig waren zy, om hem wegh te zenden. Sir *Henry* aanvaarde, zyne Aanbiedinge: hy had al 't Wáter uit zyn Schip, en gebruikte ook zyn Volk, om eenig van den Wal te haalen.

Koopt, *Aloë*. DIKWYLS, was de Generaal den Koning aan, om hem zyne *Aloë* te verkoopen. In langen tyd, konde hy hem tot geene rédelyke Geſteltenisſe daartoe brengen. Ten laatſte, met veel Moeite, ſloot hy met hem, voor alles. Hy betaalde, veel duurer, dan Kapt. *Keeling* voor hem deed. De *Indiaanen* waren ook bézig, met 'er over te handelen. Dit deed den Pryz, reizen. Sir *Henry* liet Brieven, aan den Koning. Deez beloofde, denzelfden te zullen overléveren, aan den eerſtkoomenden *Engelsſen*.

Vertrek van *Sokotra*. DEN 3 *September*, had de Generaal, zyne Zaaken verrigt. De Scheepen liepen, van de Rée. Zy hadden, met veel Moeite, eenen onnozelen Halz van 't *Diu*'s Schip bekoomen: die zig voor eenen goeden Lootz uitgaf, om hen naâr *India* te brengen.

Koomſt te *Suratte*. ZY liepen, den 26, met friſſe Koelte, op de Rée van *Suratte*; en ankerden, by drie *Indiëſe* Scheepen, op 7 Vaâm Wáters. Eene Myle van hen, reeden 7 Zeilen, van *Portugeesſe-Oorlogs-Fregatten*; en 13 andere, waren 'er nog, op de Riviere van *Suratte*. Lang voor de Aankoomſte van Sir *Henry*, hadden de *Portugeezen* Berigt, dat hy in de *Roode-Zee*, en naâr deeze Plaatsſe geſchikt was. Dus waren die Fregatten, met voordacht uitgezonden, om hem te hinderen, van op *Suratte*, of op eenige Plaatsſen deezer Kuſte, te handelen. De Bevelhebber deezer Vloote was, Don *Franciſco de Soto Major*: getyteld, *Kaptyn Major van 't Noorde*. Deez trok groot Voordeel, uit het geeven van Pasporten, aan allen Scheepen, welke op deeze Oorden handelden. Die handeldryvende, zonder dezelfde, genomen wierden, waren verbeurd. Deezen Nagt, ontſloeg de Generaal zyne Lootzen; en gaf hen Brieven mede, om zodanigen *Engelsſen* te zoeken, als zy te *Suratte* zouden konnen vinden. Want hem waren de Naamen, of 't Getal niet bekend, van dien die zig aldaar bevonden.

Brief, van den *Portugeesſen Admiraal*. DEN 29, quam een klyn Schuitje, van den Admiraal der *Armada* (gelyk zy 't noemen). Daarin was een *Portugeez*, met zynen Jongen. Hy bragt een Antwoord, op des Generaals Brief, den voorigen Dagh gezonden. Na eenige Pligtpleegingen, was de Inhoud, verheugd te zyn, dat de Generaal behoorde, aan eenen Koning, die een Vriend was; en dat hy, en de zynen gereed waren, hem met al hun Vermogen te dienen: behoudens, dat hy eenen Brief, of Bevél, 't zy van den Koning van *Spanje* (*) of van den Onder-

(*) Dit beveſtigd, des noods voor den Eenvoudigſten, onze voorige Aanmerkingen, welke wy, inzonderheid in 't I. Deel, Bladz. 422 (*), wegens de Omkeeringe van *Portugal* onder SPANJE, tegens de *Verlichtingen* van den Abt *Prevoſt*, hebben bygebragt.

Onderkoning bragt, om in deeze Oorden te handelen. Dat hy, anderzints, verpligt was de Haven te bewaaren: die hem bevolen was, waarin de Koning, zyn Meester, eene Faktoorye hield. MIDDLETON. 1611.

SIR *Henry* gaf mondeling, ten Antwoord, dat hy geenen Brief had, nog van den Koning van *Spanje*, nog van den Onderkoning. Dat hy 'er ook geenen noodig had. Dat hy gezonden was, van den Koning van *Engeland*, met Brieven en ryke Geschenken aan den *Grooten Mogul:* ten einde, om den Koophandel vasttestellen, die in deeze Oorden was begonnen. Dat hy niet quam, om 'er de *Portugeesse* Faktoorye te benadeelen; en geen Réden zag, waaruit de *Portugeezen* zig bemoeijen zouden, om de *Engelsse* Faktoorye of Koophandel te hinderen: dewyl *India* een vry Land voor allen Land-aart was, en nog de *Groote Mogul*, nog zyn Volk, in eenige Afhangelykheid van hen stond. Deswegens beval de Generaal den Boodschapper, aan zynen Kaptyn te zeggen, dat hy wenste, dat de *Engelsen* die te *Suratte* waren, op eene vriendelyke wyze geduld wierden aan zyn Boord te koomen, om met hem, belangende hunne Zaaken te spreeken; en dat men hem niet brengen mogt, om Geweld te moeten gebruiken: dewyl hy, door 't eene Middel of 't ander, hen wilde zien. Hy beschonk den Boodschapper, met een Vest van best Láken; en deez beloofde, den volgenden Dagh wederte-keeren. Antwoord, van Sir *Henry.*

DE Generaal, gegaan zynde op den *Darling*, om de Baare te onderzoeken, bevond, dat het niet mogelyk was dezelve, zonder eenen Lootz overtesteeken. Dus keerde hy, tegens den Avond, en ankerde op de Rée. Aan Boord van de *Increase* gekoomen, vond hy Brieven van *Nikolaas Bangham* te *Suratte:* bevoorens een Schrynwerker, op den *Hektor.* Deez berigtte hem, dat 'er de *Engelsen* geene Faktoorye hadden; dat hy hier gezonden was, van *Agra*, door Kapt. *Hawkins*, om eenige Schulden intezamelen; dat hy ook Brieven had, van den Kaptyn: maar dien niet aan Boord durfde zenden, uit vreeze, dat ze van den *Portugeezen* onderschept zouden worden. Hy meldde niet, wat van den Faktooren, en den Goederen geworden was. Sir *Henry* schreef aan hem, om die Brieven te zenden, met verder Berigt aangaande hun Bedryf. Nieuws, van *Suratte.*

DEN 3 *Oktober* zond *Khojah Nassan*, Goeverneur van *Suratte*, en Broeder des Goeverneurs van *Kambaye*, eenen Mogul aan den Generaal. Hy bragt een Geschenk van Ververssingen: biedende hem aan, al de Vriendschap te doen, welke hy konde. Daarby voegde hy, dat zylieden begeerig waren, met den *Engelsen* te handelen: maar daartoe, geene Mogelykheid zagen, zo lang de *Portugeesse Armada* om hunne Riviere zworf. Dat die Land-aart hen hinderde, om hier te doen, zo als zy wel neigden. Dat men hem deswegens raadde, naàr *Gago* te gaan, 't geen eene betere Plaats was: dat dit nader leidde, by *Kambaya*; dat 'er meér Kooplieden, beter en grooter menigte van Goederen waren, dan te *Suratte;* en dat de *Armada*, hunne Landinge aldaar niet beletten konde. Boodschap van den Goeverneur.

DE Boodschap gedaan zynde, was hy begeerig te weeten, wat men daarin wilde doen. Sir *Henry* antwoordde, dat hy, buiten een Briefje van schraalen Inhoud, nog geen Berigt van Land ontfangen had. Dat hy tot niets besluiten konde: voor hem bekend wierde, wat zynen Landslieden, Antwoord van Sir *Henry.*

MIDDLETON. 1611. en den Goederen bevoorens aldaar gelaaten, was overkoomen. Maar, indien men hem aan Lootzen wilde helpen, om derwaarts te gaan; en toelaaten, dat een der *Engelsſen*, van *Suratte* aan Boord mogt koomen: dat hy dan, aanſtonds, een Antwoord wilde geeven. Dus vaardigde hy den Boodſchapper en deszelfs Tolk af, met een klyn Geſchenk.

Berigt van Kapt. *Hawkins.* DEN 5, quam de Tolk, die een *Braman*, of Prieſter der *Banjaanen* was, in eene Boote: met eenen Brief van *N. Bangham*, en den Brief van Kapt. *Hawkins* uit *Agra*, gedaghtékend in *April*, laatſtleeden. Deez behelsde, de wyze van zyne Aanhoudinge aldaar; hoe hy wederom ontſlagen, en in Gunſte by den *Grooten Mogul* geraakt was; en, over de Ongeſtadigheid dien's Monarchs, in hen Koophandel toeteſtaan, en vervolgens hen dien te weigeren, ter gunſte van den *Portugeezen.* Die Boodſchapper bragt nog twé Brieven, van laater Daghtékeninge, geſchreeven uit *Lahor*, door *William Finch*, een van den Bevelhebberen op eenig *Engelſch* Schip, te *Suratte* gekoomen; de ander, aan de Maatſchappye in *Engeland.* Deez gaf, een Berigt, van zyne Handelingen, en te Rugkeeringe naâr Huiz'; de Onbeſtendigheid des Konings, en van 't Volk des Lands; de Kunſtenaaryen, der *Portugeezen*, en menigte andere Omſtandigheeden; met Berigt, aan zodanigen Bevelhebberen, van geene Goederen aan Land te brengen, nog op Koophandel in deezen Oord te hoopen: want, dat het gantſe Volk, zo wel als de Koning, ligtvaardig en ongeſtadig was, en den *Portugeezen* niet mishaagen durfde.

Sir *Henry*, houd Scheepen aan. SIR *Henry* wanhoopte daaruit wel, van eenigen Koophandel aldaar: maar hy beſloot, het uitterſte te onderſtaan, om te zien, wat 'er in te doen ware, voor hy van daar ging. Uit *Bangham*'s Brieven verſtond hy, dat Kapt. *Sharpey*, *John Jordayne*, en andere, van *Kambaye* naâr *Suratte* quamen: om, met hem mede te keeren. Deswegens oirdeelde hy, hen ten minſte aan Boord te moeten neemen. De *Indiëſe* Scheepen, die by hem ten Anker lagen, hadden de Reize, Zuidwaarts, opgegeeven: ter Oirzaake, de *Mouſon* voorby was. De *Braman* verzogt Verlof, om die Scheepen in de Riviere te brengen. Hiertoe wilde de Generaal geenzints verſtaan. Hy beval hem, aan den Goeverneur te zeggen, dat hy die Scheepen niet zoude laaten vertrekken, tot hy allen *Engelsſen*, die te *Kambaye* en te *Suratte* waren, aan Boord zoude hebben. Had hy toegelaaten, dat zy heenen zeilden: dan zoude hy zig zelfs beroofd hebben, van te zenden, of te hooren van den *Engelsſen*, die aan den Wal waren: te meêr, dewyl de *Portugeezen*, beide Brieven en Volk, zoo veel onderſchepten als zy konden.

Toeleg, der *Portugeezen.* DEEZE hadden, den 22, eene Hinderlaage geleid, om eenigen *Engelsſen* afteſnyden, die naâr den Wal gezonden waren. Hunnen ſlag waarneemende, braken zy in Hoopen, zonder eenige Schikkinge, op 't onvoorzienſte uit. Zy waren omtrent 300 ſterk, en loſten hun Geweer. De *Engelsſen* beantwoordden hen: zo van den Wal, als van dien welke in 't Fregat waren, 't geen digt onder 't Land lag. Ook keerden zy, zonder Verliez, wederom in 't Fregat en in de Booten. De Vyand, eenig Nadeel bekoomen hebbende, week agter de Heuvelen, en zo na zyne Scheepen. Ter zelvertyd, zag men 5 van zyne grootſte Fregatten, reidende wat ten Noorde, ſchietende op hen afloopen: maar zy bleeven, buiten bereik. De *Engelsſen* qua-

quamen met hunne Booten, en Fregat, wederom aan Boord hunner Scheepen. De Generaal, zig beraaden hebbende, met Kaptyn *Downton*, Mr. *Jordayne*, en anderen, wierd ge-oirdeeld, hier niet langer te blyven leggen, maar naâr de Rée van *Suratte* te keeren, daar de *Increase* lag.

MIDDLETON. 1611.

BANGHAM quam, den 8 *November*, van *Suratte*. Hy bragt eenige Verversfingen, met zig; en meldde, van de Koomste van *Mokrib Khan*. 's Onderkonings-Zoon, quam in de Riviere, met wel 100 Fregatten, waarvan 't grootste deel Koopvaarders, en naâr *Kambaye* geschikt waren. De Generaal deed, 's Nagts, zyne Scheepen die omtrent hem lagen, by hem koomen ankeren: uit voorzorge, dat de Vyand, wiens sterkte hy niet kende, daartegens eenigen Aanslag mogt maaken.

DE Scheepen, reidende buiten het Zand, quam *Khojah Asfan*, den 9, weder naâr Zee. De Generaal begaf zig naâr hem, met zyn Fregat en de Booten. Hy beloofde, ten langste binnen 2- of 3 Dagen, Goederen met zig mede te zullen brengen, om te handelen; en aan 't Landvolk te bevélen, Verversfingen te zullen aanbrengen, waaraan men gebrek had.

Bangham ontsnapt.

DEN 18, ontfing de Generaal eenen Brief, van *Bangham*: behelzende, dat 'er weinig of geen Handel te verwagten was. Dit, gevoegd by 't verbreeken van 't Woord van *Khojah Nasfan*, deed besluiten, dat alle hunne vordere Beloften niets anders waren, dan Kunstenaaryen, om hem te misleiden en te vermoeijen; dat zy, uit Vreeze van den Portugeezen te beleedigen, hem geene Vryheid ten Handel durfden geeven, enz; en dat het dus best ware, te vertrekken. In deezen Opzigte, had hy ook dikwyls, aan *Bangham* geschreeven, om overtekoomen: maar *Khojah Nasfan*, wilde hem daartoe, geen Verlof geeven. Evenwel ontsnapte die, geheimelyk, uit de Stad. *Nasfan*, hem misfende, en oirdeelende, indien hy de Scheepen bereikte, dat Sir *Henry*, wanhoopende van Handel, aanstonds de Kuste verlaaten zoude, zond hem *Jaddaw*, de Makelaar, agter na. Deezen gaf hy eenen Brief mede; als ook, eenen van *Mokrib Khan*. Beide beloofden zy daarin, spoediglyk den Generaal te zullen koomen bezoeken. Dus besloot deez, schoon hy 'er naauwlyks Geloof aan konde slaan, om nog eenigen Dagen te wagten, en den Uitslag te zien.

Portugeezen afgekeerd.

DE *Portugeezen*, die in de Riviere lagen, den *Engelsfen* ter Zee niet durvende aantasten, besllooten hen te Lande te betrappen. Met dit Oogmerk, verschool een groot getal van hen, agter eene Rei Duinen, digt by de Landing-plaatsse. Evenwel wonnen de *Engelsfen*, zonder hinder, hunne Boote. Die van de Scheepen zonden ook, vliegens, den *Portugeezen*, eenen vlugt van grof en klyn Geschut na. Dus lieten de Vyanden, even schielyk, hunne Hielen zien, bergende zig wederom agter de Heuvelen: met achterlaatinge van eenen der hunnen, doodelyk in 't Hoofd gewond, die aan Boord gebragt wierd.

§. VIII.

Middleton. 1611.

§. VIII.

Vordere Gebeurtenisſen, voor Suratte.

Mokrib Khan, aan Boord der *Engelsſen*.

JADDAW, de Makelaar, quam den 24 aan Boord: met tyding, dat *Mokrib Khan* op de Rée was. Sir *Henry* begaf zig, in zyn Fregat, naâr de Zyde der Kuſte. Hy vond 'er, *Khojah Nasſan*. Deez deed hem weeten, dat *Mokrib Khan* 'er aanſtonds zoude zyn. De Generaal keerde, naâr Boord; zogt een goed Geſchenk uit; en ging wederom, wel verzeld, te rug. Hy vond *Mokrib Khan*, en *Khojah Nasſan*, met groote Benden Volks, op hem wagten. De *Engelsſe Scheepen* loſtten, ter zelver tyd, eenige Stukken, om hem te begroeten. Dit ſcheen hy, vriendelyk opteneemen. Na de Generaal hem zyn Geſchenk had overgeléverd, zetten zy zig op Tapyten neder, op den Grond. Hier redeneerden zy, te ſamen. Op 't ondergaan der Zonne zynde, bad Sir *Henry* hem, aan Boord van 't Schip, zyne Nagtruſte te koomen neemen. Aanſtonds was hy gereed. Hy voerde zelve met zig, zynen Zoon, benevens den Zoon van *Khojah Nasſan*, en veelen anderen der Voornaamſten zyn's Gevolgs: maar *Khojah Nasſan* zelfs, weigerde mede te gaan. Sir *Henry* was wel in zyn Schik, hem in zulken Vertrouwen te zien; en begon daaruit, veel betere Hoope te ſcheppen: al 't Gedeelte deezes Lands, was onder zyn Bevél geweeſt. De Generaal deed hem 't beſt' onthaal, 't geen hy zo onverwagtelyk konde doen. Zy gebruikten 't ook zeer hartelyk. Vervolgens gaf Sir *Henry*, hem 's Konings Brief over, die ook aan hem gerigt was; en verklaarde hem, den Inhoud. 't Scheen hem zeer te behaagen, dat zyne Maj. zig verwaardigde, hem te ſchryven. Hy beloofde, den *Engelsſen* allen mogelyken Dienſt te zullen doen: niet alleen, voor hunnen jegenwoordigen Handel, maar ook om hen eenige Plaatsſe of Haven te verleenen, ter Keuze des Generaals, om 'er een Fort te bouwen. In 't korte, de Generaal konde hem niets voorſtellen, of hy was 'er gereed toe. Wyl 't laat wierd, liet de Generaal hem zyne Nagtruſt.

Zyne Schaamteloozheid.

Den volgenden Morgen, hield *Mokrib* zig bézig, met Mesſen, Spiegels, en andere Dingen te koopen, dien hy onder 't Volk vond. De Generaal deed hem 't Schip, onder en boven zien. Al 't geen hem aanſtond, nam hy, *gratis*. Sir *Henry* kogt, daarenboven, van 't Volk, menigte Fraaijigheeden, daar hy zin in had; tragtende hem, allerwegen, te behaagen. Na hy wederom in de Kajuit gekoomen was, wilde hy al de Kiſten en Koffers van Sir *Henry* ópen zien, en doorſnuffelen. Daar hy maar een Oog opſloeg, ſchonk hem Sir *Henry*. Onderwyl, was de Spyz klaar; en hy zette zig, aan Tafel. Na den Maaltyd, was hy begeerig den anderen Scheepen te zien. Op dezelfde wyze, ging hy 'er te werk'.

Misleid, den *Engelsſen*.

Sir Henry zond, den 30 en 31, Mesſ. *Fowler*, *Jordayne*, en anderen Kooplieden, om den Goederen te zien. Zy keerden weder, met Monſters, en den Pryz. De *Engelsſen* tékenden aan, wat zy voor elk ſoort wilden geeven: verzoekende hen, insgelyks, zulks met hunne Goederen te willen doen. Maar zy hielden den Generaal, met geduurige Uitſtellen op.

Niets

Niets wilden zy bieden, voor den *Engelsſen* Waaren; nog van den Pryz der hunnen, verminderen. On-aangezien men aan *Mokrib Khan*, al de Klingen des te béter koop verkogt had, om dat hy de gantſe Zoô zoude neemen: zo hielden zy 'er den beſten uit, en zonden den ſlegtſten te rug die de grootſte helft uitmaakten, zonder Tyd van Betaalinge te bepaalen. Dit gedaan zynde, vervoerden zy den Goederen, naâr *Suratte*. Vervolgens deeden zy, onder groote Straffe verbieden, eenigen Leevensmiddelen, of iets aan den Scheepen toetevoeren. Dus wierd 's Generaals mildheid (*) van hen vergolden.

MIDDLETON. 1611.

'sMORGENS, den 8 *Deſember*, quam *Mokrib Khan* wederom, met zyne gantſe Bende, en omtrent 40 Baalen Goederen. De Generaal, met eene goede Wagt, van Schietgeweer en Hellebaarden, te Lande gegaan, begaf zig in deszelfs Tente. Na vriendelyke Begroetingen, trad men tot den Handel. Men régelde den Pryz, voor al 't Lood, Quikzilver, en Vermiljoen, zo wel als voor de Goederen daartegens in Verwisſelinge te neemen. Deeze Goederen behoorden niet allen, aan die twé voornaame Mannen: de *Shah Bandar*, en verſcheide andere Kooplieden, hadden 'er hun Deel in. Evenwel wierd meeſt alles beſtuurd, door *Khajah Nasſan*. Niemant durfde, zonder zyn Verlof en Tusſenkoomſte, koopen nog veilen. Dus verhoogde hy, den Pryz hunner Goederen; en deed de waarde van dien der *Engelsſen*, tot hun groot Nadeel en Verliez, daalen.

Handeld 'er mede.

'S ANDERENDAAGHS, begonnen de *Engelsſen* hun Lood te Lande te brengen, zo wel als de Goederen daartegens te ontfangen. Onderwyl quam een Brief, aan *Mokrib Khan*, van zynen Koning. Dit ſtremde eensklaps, al zyne Vreugde, en de Handelinge. Bevoorens, was hy uitneemend vrolyk; nu verbleekte hy ongemeen. Hy bleef eene goede wyle, in gepeinze; en vervolgens, ſprong hy ſchielyk op, en ging heenen. On-aangezien Sir *Henry*, digt by hem zat, ſloeg hy geen Oog op, nog voerde dien eenig Woord toe. Voor hy te Péérde ſteeg, bedacht hy zig echter. Hy zond, om den Generaal, en omhelsde hem. Hy zeide, dat hy zyn Broeder was; en verzogt hem, zyn ſchielyk Vertrek te verſchoonen: dewyl Zaaken, van de hoogſte Aangelegenheid, hem riepen. Hy voegde 'er by, dat hy *Khojah Nasſan* wilde laaten, om de verhandelde Goederen te ontfangen, en afteléveren; en vorder te handelen. Kort daarna, hoorden de *Engelsſen* ('t geen zekerlyk die ontroernis veroirzaakt had) dat hy uit zyne Landvoogdye van *Kambaye* was geligt. *Khojah Nasſan* had ook, dat van *Suratte*, kort bevoorens verlooren. *Mokrib Khan*, nu geweeſt zynde Landvoogd deezer Zee-Provinſië, hield daarin voorts, niets over, dan de Plaatsſe van Opziender des Tols, te *Suratte*.

DE Nieuwe Goeverneur van *Suratte*, quam den 10, met *Hasſan Ali*, aan Boord des *Péper-Koorns*, om den Scheepen te zien. Vervolgens begaven zy zig

Goeverneur van *Suratte*, aan Boord.

(*) De Schryvers tékenen hier op aan „ het denkelyk te zyn, dat Sir *Henry* deeze *Afkondiginge*, qualyk, voor een *Verbod* hield; en dat het niet anders, als volgens Gebruik zal geweeſt zyn, wanneer de Grooten, aldaar, hun Gevolg beveelen, zig tot eenigen Optogt gereed te maaken ". Maar wy twyffelen, of hunne Verklaaring beter is, dan die van Sir *Henry*: die reeds gelegenheid genoeg had, inzonderheid door *Bangham*, om te weeten, ten welken Einde die *Afkondiging* ſtrekte.

MIDDLETON. 1611. zig, op de *Increase*. De Faktoors aan den Wal zynde, om 't Loot te zien weegen, 't geen byna gantselyk te Land gebragt, en 't Overschot reeds in de Boote was, hielden aan, om met Engelsch-gewigt gewoogen te hebben. *Khojah Nassan* wilde, dat van *Suratte* gebruiken. Den Waagmeester die'r Plaatsse, had hy daarvoor mede gebragt. De *Engelssen* moesten het, ten laatste, opgeeven. Evenwel begeerden zy, na eenige Waagen, de Schaale te onderzoeken, voor men verder ging: om te zien, of de Waagmeester hen, getrouwelyk, 't Gewigt opgaf. Hy was 'er gemeen mede; hen was 't onbekend; en dienvolgende konde hy, t'elkens, zo veel Wigts noemen, als 't hem behaagde. Dus woogen zy 't na, met hunne eige Schaale; en vonden, op vyf Scheuten Loots, een verschil van 10- of 11 *Maunds*, elke *Maund* uitmaakende 33 Pond, *Engelsch*.

Khojah Nassan zoekt aftebreeken. KHOJAH NASSAN begon toen, te harrewarren. Hy wilde Half-geld, en Half-goed, voor zyne Waaren hebben. Hy vloekte en tierde, als eenen Bezetenen. Hy riep den Voerlieden, om zynen Goederen wegh te voeren. Hy verklaarde, dat hy niets van hun Loot, of anderen Goederen wilde hebben: maar aanstonds heenen zoude gaan. Sir *Henry* was toen, aan Boord, met den Goeverneur en den *Shah Bandar*. De Faktoors zonden spoedig naâr hem, om 't hem te berigten. Zy verzékerden hem, ingevalle men geene spoedige Maatregelen nam, dat *Kojah Nassan*, met allen hunnen Goederen, zoude opkraamen.

Gebruik van *India*, onder Handelaars. SIR HENRY, den Knaap kennende, oirdeelde ook, dat die 'er bequaam toe was. Hy wist mede, dat hier een gebruik was (gelyk, volgens Verhaal, in den meesten Deelen van *Indië*) dat een Koop tussen twé Handelaars verbroken konde worden, ingevalle het binnen 24 Uuren geschiedde: al was 'er Handgeld op gegeeven, en de Goederen vervoerd. Deeze konnen maar te rug gezonden, en 't Handgeld wedergenomen worden. Deswegens had de Generaal bevoorens, om zulks voortekoomen, *John Fowler*, en anderen, aan *Khojah Nassan* gezonden, om hem te vraagen, of hy den Koop gestand zoude doen? met verklaaringe, dat men zéker wilde zyn, bevoorens men eenig Loot afscheepte. In jegenwoordigheid van veelen Getuigen, had *Nassan* beloofd, het alles te neemen, en zo goed als zyn Woord te zyn: eischende daarmede, het zo spoedig te landen, als men konde.

Khojah aangehouden, SIR HENRY hield daarop Raad, met den zynen. Vervolgens verhaalde hy, aan den Goeverneur en den *Shah Bandar*, hoe *Nassan* hem behandelde, en gelyk bevoorens hem te misleiden dacht; en dat hy, deswegens, in de Noodzaake was, om hen aantehouden, tot de ander hem Recht deed. De Goëverneur raadde Sir *Henry*, naâr den Wal te gaan, en den Man zelfs aantevatten. Dit deed hy ook. Daarna gaf hy den Goeverneur, een gevoeglyk Geschenk, en liet hem gaan. *Khojah Nassan* en den *Shah Bandar*, hield hy in Gyzelinge, op den *Péper-Koorn*.

Snoevery, der *Portugeezen*. DEN 19, quam *Khojah Hassan Ali*, de *Shah Bandar*, van *Suratte* (1). Hy toon-

(1) Den voorigen Régel, vinden wy hen evenwel, aangehouden aan Boord. NB. Dus ontbreekt hier 't Verhaal, tussen den 10 en 19; en men moet dan besluiten, dat de Zaak midlerwyl, ten wederzyds genoegen afgedaan; en zy ontslagen waren. Dit blykt te meêr, uit het geene, op den 24, koomt te volgen.

toonde, aan Sir *Henry*, een paar Brieven, gezonden van den Onderkoning van *Goa*, de eene aan hem, de andere aan den Kapt. Major van *Diu*. De laatſte behelsde, dat de Onderkoning zynen Brief had ontfangen, met het Berigt, van den zonderlingen Dienſt dien hy gedaan had, met den *Engelsſen Kaptyn* en zyn Volk te noodzaaken, het zwemmende, om hun Lyf te behouden, naâr hunne Booten te ontkoomen; en dat hy, anderzints, hen doodgeſlagen of gevangen zoude hebben. Deswegens loofde de Onderkoning hem, hooglyk: als daarin gedaan hebbende, gelyk een dapper Opperhoofd, en goed Soldaat. Deez goede Dienſt (zeide hy) gedaan aan zynen Koning en zyn Vaderland, zoude hooglyk tot zyne Eere gedeijen. Hy gaf hem daarvoor, zo veel Danks, als of dezelfde den *Engelsſen Kaptyn* gevangen genomen had; en om hem, in eenigen Opzigte, te beloonen, ſchonk hy hem die Fregatten, welke hy laatſtelyk van den *Malabaren* genomen had. Daarbenevens, gaf de Onderkoning hem te kennen, dat hy zynen Zoon, die nog Jong was, naâr zyne Vloote gezonden had: biddende hem, denzelfden met zynen Raad byteſtaan, op dat die eenen grooten Naam verkrygen mogt. Dus wierd de Goeverneur, en ik zelf, beguicheld (zegt Sir *Henry*) door 't valſch Berigt, van eenen leugenachtigen Snoever. De Brief aan den *Shah Bandar* ſtrekte, om hem te bedanken, wegens 't niet toelaaten van den *Engelsſen* Land-aart, ten Handel te *Suratte*; en te wensſen, dat hy daarin volharden wilde: in welken gevalle, hy den Koning van *Portugal* grooten Dienſt doen, en zyne Belooninge niet verliezen zoude. Deezen zelfden Dagh, quamen verſcheide Karren, van *Suratte*, met Leevensmiddelen voor den Scheepen, door *Bangham* opgekogt.

DEN 24, was de Handel ge-eindigd: de Rékeningen wierden beiderzyds geklaard, en de Gyzelaars ontſlagen. Zy beloofden, te handelen met Sir *Henry*, belangende 't Overſchot der Waaren; en bleeven, tot den 26, maar deeden niets, meldenswaard. Den 27, quam een Jood aan Boord. Hy bragt eenen Brief, gedaghtékend *Maſulipatan*, den 8 *September*, van eenen *Peter Floris*, een *Danziger*, in Dienſt van de *Komp*. Deez gaf berigt, van zyn Vertrek in *Februari*; en van zynen veiligen Overtogt, en Aankoomſt aldaar, in den beginne van *September*. *Einde van den Handel.*

DEN 2 *Januari* 1612, ſchreef de Generaal, aan Kaptyn *Hawkins*. Hy zond, Kaptyn *Sharpey* (1), *Hugh Fraine*, en *Hugh Greet*, om hem inteboezemen, eenigen beteren Wegh inteſlaan, dan hy ſcheen beſlooten te hebben te zullen houden, toen hy zynen laatſten Brief ſchreef, ontfangen den 28 *Deſember*; alsmede, om eenige *Indigo*, en anderen Waaren intekoopen, indien men die ten redelyken Pryze konde hebben. 1612. *Kaptyns Hawkins en Sharpey koomen aan Boord.*

DE Kaptyns *Hawkins* en *Sharpey*, quamen den 26, aan de Water-zyde. Zy hadden hunne Vragtwagens, 5 Mylen agter zig gelaaten. De Generaal landde, met 200 gewapende Mannen, om hen en hunnen Goederen, tegens den *Portugeezen* te bewaaren: dien hy vreesde, dat hen onderſcheppen wilden. Hy trok hen, omtrent 3 Mylen te gemoete; en bragt hen veilig aan Boord, zonder Vyand gezien te hebben. *Bedriegery van Mokrib Khan.*

DEN 27, zond de Generaal *John Williams*, en eenen der Faktoors te *Suratte*, voor eenige Zaake. *Mokrib Khan* quam, dien Dagh, in de Stad. Hy

(1) Wy vinden niet, dat Kapt. *Sharpey* bevoorens op de Vloote was gekoomen.

MIDDLETON. 1612. Hy had eenen grooten Krygsbevelhebber te gemoete geweeſt, die uit den Oorlog van *Dekan* wederkeerde, en nevens *Suratte* trok. Voor *Mokrib* de Stad verliet, zond hy om Mr. *Jourdayne*: begeerende, dat die zyne Dienſtbetuiginge aan Sir *Henry* wilde doen; en dien zeggen, dat hy uit de Stad was gegaan, maar niet om boven drie Dagen wegh te blyven; en dat hy, op zyne wederkoomſte, zyn Woord geſtand zoude doen, in 't geene hy, belangende de Faktoorye beloofd had. Te rug gekoomen zynde, deed hy, hem wederom ontbieden. Hy vroeg hem nu, met gefronſt gelaat, wat hy, *Jourdaine*, hier deed; en of de *Engelsſen* nog niet heenen waren? Deez antwoordde, dat hy wagtte op zyne Belofte, om eene Faktoorye te hebben: dat hy 'er, anderzints, niet geweeſt zoude zyn. *Mokrib* voerde hem daarop toe, dat zy 'er geene Faktoorye zouden bekoomen; dat hy, door 't langduurig Verblyf der *Engelsſe* Scheepen, van zyne Tóllen had verlooren, boven een Miljoen *Manuveys*. Deswegens belaſtte hy hem, uit 's Konings Naame, de Stad aanſtonds te verlaaten: dewyl daar, voor hen, geenen Handel nog Faktoorye, te bekoomen was. *Williams* quam deezen Dagh, te rug. Men bequam ook, twé Karren met Leevens-middelen, van *Suratte*. De Generaal zond, den 29, Bevél aan den Faktooren, om zig van *Suratte* te haasten, gelyk *Mokrib Khan* bevolen had: als niet langer, op deeze Kuſte, willende verbeiden.

---

§. IX.

Vertrek van Suratte. *Anderen Togt naâr de* Roode-Zee, *enz.*

Vertrek, van *Suratte*. KALMTE zynde, den 9 *Februari*, wierpen zy 't over 't Zand, met de *Increaſe*. Hadden zy 't'er by dit Gety niet overgebragt, dan zouden zy de gantſe Lente verlooren hebben. Deeze Rée van *Swalley* [omtrent 4 Mylen boven *Suratte*] legt op de Breedte van 20 Graaden, 57 Minuuten. De Afwyking is 'er, 16 Gr. 30 Minuuten. 's Morgens, den 11, zette men 't Zeil, naâr de Rée van *Suratte*. Men ankerde hier, 's Namiddaghs, by een nieuw Schip deezer Plaatsſe. Dit was korteling in 't Water geloopen, en nu uit de Riviere gekoomen, geſchikt zynde voor de *Roode-Zee*. Den 12, ligtte men wederom 't Anker. Men liet het Zuidwaart dryven, en ankerde, 2 Mylen van de Rée van *Suratte*, by een Schip van *Kalikoet*, gaande naâr *Suratte*. De Generaal nam 'er eenen Lootz uit, voor *Dabul*. Den 13, liet men 't nogmaals benédenwaarts dryven. 's Middags ſtiet een Noorder-koelte uit. Men had nu, 17 Vadem Waters. Zy hielden af, Weſt- ten Zuide, in 12- en 14 Vadem. Vervolgens ſtuurden zy, Zuidweſt- ten Weſte, tot 4 Uuren: midlerwyl hadden zy, van 14 tot 20 Vadem. Gevaarlyke Grond, op de Kuſte. Eensklaps bevonden zy zig, op 8; en ter naaſte, op 6 Vadem: zynde toen, omtrent 10 Mylen van 't Schip, 't geen op de Rée van *Suratte* lei. Daarop haalden zy in, Ooſt, en Ooſt- ten Zuide, omtrent drie- vierde van eene Myle. Dus vond men wederom, van 6 tot 20 Vadem. Toen ſtuurde men Zuidweſt- ten Zuide, tot een Uure, 's Middernagts, meeſtendeels tegens Ty. Ter deezer Tyd, plaatte het Water, in twé Worpen, van

20

20 tot 15 Vadem. Men had nu, binnen 9 Uuren, omtrent agtd'half Myle geloopen. MIDDLETON.

TOEN ſtietten zy af, geduurende drie Uuren, zynde maar weinig Winds, tot zy op 20 Vadem quamen. Vervolgens ſtuurden zy, Zuid- Zuidweſt. Ter deezer Tyd zag men Land, twé Plekken, draagende Ooſt- Zuid-ooſt, omtrent 8 Mylen af. Men oirdeelde het, *Daman* te zyn. Tot 6 Uuren 's Avonds, liep men Zuid- Zuid-ooſt. De Wind was naâr 't Noorde, dogh viel ſchielyk; en dus bleef 't, tot na Midnagt. Deezen Morgen, was de Breedte, 19 Graaden 50 Minuuten, hebbende den gantſen Nagt gezeild, Zuid-ten Weſte; en de Diepte, tusſen 12 en 14 Vadem, 5 Mylen van de Kuſte. In den Morgenſtond, had men maar weinig Winds. 's Middaghs ſtiet een friſſe Koelte, uit den Weſt- Noord-weſte; en zy ſtuurden, Zuid. In den Avondſtond, 4- of 5 Mylen van den Wal, had men 13 Vadem. Op 't Ondergaan der Zonne, oirdeelde men zig, op de Hoogte van *Chaul.* Den gantſen Nagt, zeilde men, Zuid, met ſchoonen Wind. Den 16, hielden zy den Koers, langs de Kuſte, Zuid- en ten Ooſte, tot 6 Uuren 's Avonds. Meeſtendeels hadden zy 't, op 10 Vadem. Toen vielen zy, op de Rée van *Dabul.* Op de Breedte van 17 Graaden 42 Minuuten, legt dezelfde. De Afwyking was 'er, 16 Graaden en 30 Minuuten. 1612. *Daman.* *Chaul.*

SIR HENRY zond, den volgenden Dagh, in eene Visſers-Schuit, den Lootz naâr den Wal, dien hy uit het *Malabarſe* Schip bekoomen had. Eenen Brief gaf hy hem mede, aan den Goeverneur. Hy had dien bekoomen, te *Mokha*, van *Malek Amber*, Kapt. of *Nakhada*, van een groot Schip deezer Plaatsſe. Dezelfde ſtrekte, om dien te verzoeken, den Generaal vriendelyk te ontfangen, en met denzelfden te handelen. In den Namiddagh, ontfing hy een klyn Geſchenk, van Ververſingen: beide, van *Mallek Amber* en van den Goeverneur. Zy deeden hem daarbenevens, menigte Pligtpleegingen: biedende hem alles aan, wat in de Landſtreeke te bekoomen was; en beloofden, met hem te handelen, indien 't hem behaagde naâr den Wal te zenden. Sir *Henry* zond daarop, twé Kooplieden, met een goed Geſchenk. Deeze wierden hartelyk verwelkoomd, en vriendelyk behandeld, zo lang zy daar waren. Koomſt te *Dabul.*

DEN 18, 19, en 20, wierden beſteed ten Handel. De Schryver gedraagd zig, deswegens, aan 't Berigt der Kooplieden: houdende het, hier niet eigen, daarvan te ſpreeken. Den 23, waren de Goederen afgeléverd, die men verhandeld had; en geen vorder Vooruitzigt, om hier iets meêr te verrigten. Dus beſloot men, zonder Uitſtel te vertrekken. Slegte Handel aldaar.

SIR HENRY beriep, 's anderendaaghs, den Raad. Hy ſtelde 'er de Vraage voor, om van hier regt-toe, naâr *Priaman*, *Bantam*, enz., te gaan; of naâr de *Roode-Zee* te keeren, om met den daarkoomenden *Indiëſen* Scheepen te handelen? Hy bragt by, dewyl de *Indiaanen* niet tot hunnen 't met hem handelen wilden, daar hy hen Waaren, eigen aan hunne Landſtreeke had toegevoerd, en die elders in *India* niet verkoopbaar waren: dat hy overzulks meende, zig Recht en hen geen Nadeel te doen, met hen ter Mangelinge te noodzaaken, en hunne *Indigo* en andere Goederen in Verwisſelinge te geeven. 't Eenparig Beſluit was dan, naâr de Roode-Zee te keeren: om deeze Redenen. Eerſtelyk, om den *Engelsſen Goederen* aftezetten; en anderen te bekoomen, bequaam voor hunne Luchtſtreeke. Ten twéde, om Beſluit van naâr de *Roode-Zee* te keeren.

MIDDLETON. 1612. eenige Wraake te neemen, over de groote en onlydelyke Beleedigingen, aan Sir *Henry*, van den *Turken* te *Mokha* gedaan. Eindelyk, om het Schip te redden, 't geen daar naâr toe was, gelyk men door den Wegh van *Masſulipatan* vernomen had: oirdeelende, dat het anderzints onmogelyk ontſnappen konde, van verraaden te worden.

Zyneemen, een *Portugeez-Schip.* TOT den 27, verſpilde men, om Water te haalen. De *Indiaanen*, hadden al de Ménie gekogt; en 't was reeds afgeléverd, aan den Wal: maar vervolgens, zagen zy 'er van af, en men bragt het wederom, te rug. 's Avonds, zagen de *Engelsſen* een Schip, in volle Zee: de *Malabaren*, die by hen ten Anker lagen, zeiden hen, dat het een *Portugeez Vaartuig* was, koomende van *Kochin* en gaande naâr *Chaul*. De Generaal zond'er, den *Péper-Koorn*, *Darling*, en 't Fregat op-af, die het 's Anderendaaghs opbragten. Hy deed dien van 't Fregat, die 't Scheepsvolk beroofd hadden, het den Buit weêrom langen. De Laading was weinig anders, dan Kókos-neuten. Men konde 'er geene Vragtbrieven van vinden. Hy trok 'er eenige Klynigheden uit, op Rékeninge van de Beleedigingen, door Don *Franciſco de Soto Major* hem op de Baare van *Suratte* gedaan, met zynen Goederen aantehouden en zynen Handel te verhinderen. Dat hy geen vorder nadeel van deezen bequam, was niet by gebrek van Goeden Wille, maar van Vermogen: gelyk uit 's Onderkonings bygebragte Brieven, enz., blykt. Sir *Henry* nam eene Lyſt, van 't geene hy 'er uit ligtte, getékend door den Voornaamſten die aan Boord van 't Vaartuig waren.

Eiland *Sokotra.* DEN 25 *Maart*, had men 't gezigt, op 't Eiland *Sokotra*. Ten 4 Uuren 's Namiddaghs, droeg de Hoek van *Delisha* Zuid- Zuid-Weſt, 6 Mylen af: Afwyking, 16 Graaden. Van den 24, 's Middaghs, tot deezen Middagh, ſtuurden zy Noord-Weſt en ten Weſte, en Weſt-Noord-Weſt, en Weſt, den gantſen Nagt: meenende, met het Dagh-licht, naâr 't Weſtlykſte-Deel des Eilands te zullen wezen. Maar men vond, tegens Verwagtinge, dat zy zeer weinig gevorderd waren, on-aangezien zy eene friſſe Koelte hadden. Dit toond, dat een groote Stroom hen tegens was. Van 's Middaghs tot 4 Uuren 's Morgens, zeilden zy langs de Kuſte, met ſlappen Wind. Toen viel deeze; en de Stroom voerde hen daarop, regelregt naâr eene Rotze, leggende 4- of 5 Mylen van 't Weſterdeel van *Sokotra*. Dus waren zy genoodzaakt, te ankeren: tot zy Wind hadden, om'er hen van- af te brengen. Twé Uuren naderhand, ſprong hy op, uit den Ooſte; en zy zetten het, Weſtwaart. 's Middaghs waren zy, al 4 Mylen van de Rotze, daar zy eenen Stroom vonden, zettende ten Noorde.

Kaap *Guardafu.* STELLENDE hunnen Koers, Weſt- Zuid-Weſt, den 27, ontmoetten zy eenen Stroom, die Noordwaart zette. 's Morgens waren zy, tegens over *Abba del Kuria*; en voor den Nagt, zag men Kaape *Guardafu*, omtrent 7 Mylen af. Van den voorigen Middagh, tot deezen Nagt, liep men omtrent 28 Mylen, Weſt- Zuid-Weſt. Zynde de waare Koers, Weſt, een weinig Zuidlyk. Zy lieten 't doorſtaan, tot Midnagt; en hielden 't, digt by den Wind, ten Zuide. Om 8 uuren 's Morgens waren zy, den 28, fraai by den Wal: Midwegh, tusſen de Kaapen *Guardafu* en *Felix*.

Nieuws, van Kaptyn *Saris.* MR. PEMBERTON quam, den 2 *April*, aan Boord. Hy zeide den Generaal, dat hy te *Sokotra* had geweeſt; en dat de Koning hem eenen Brief had ge-

getoond, daar gelaaten van Kaptyn *John Saris*, Generaal van drie Scheepen. Daarin was een Berigt, van zyn Vertrek uit *Engeland;* de Plaatsſen zyner Verversſinge; zyn Aankoomſt aldaar; en zyn Vertrek naâr de *Roode-Zee*, om Handel te zoeken. Alsmede, dat hy een Geſchrift geleezen had, daar gelaaten van Sir *Henry*, met Rédenen, om hem afteraaden daar naâr toe te gaan: maar dat hy, hebbende des Grooten Heers Vrygeleide, hoope had, beter Onthaal te zullen vinden, dan Sir *Henry* was aangedaan. De Generaal, dit onverwagt Nieuws hoorende, beriep aanſtonds den Raad. Zonder veel Tydverſpillens wierd daarin beſlooten, volgens 't voorgaande Beſluit voorttevaaren: te meêr, dewyl men geenen anderen Wegh ópens had. Men konde niet te rug, voor de Weſtelyke-Wind inviel; en dit zoude niet, voor 't Midde van *Mai* zyn. Dus liet de Generaal Kapt. *Dounton*, met den *Péper-Koorn*, ten einde hier omſtreeks te kruisſen, tot den 5 deezer Maand; met Bevél, de Haven van *Aden* waarteneemen: terwyl hy zelfs, met de *Increaſe* en de *Darling* wendde, om den dubbelden Ingang der *Roode-Zee* te bezetten. Dus ging men, tot 7 Mylen, van den Hoek van *Aden*. De Afwyking was 's Avonds, 13 Graaden 40 Minuuten; de Breedte, van *Aden*, 12 Graaden 47 Minuuten.

MIDDLETON. 1612.

Aden.

DEEZEN Dagh hadden zy, van 4 uuren, toen zy over *Aden* waren, tot 's Morgens den 3, weinig Winds. Zy ſtuurden, langs 't Kanaal, Weſtten Noorde, en Weſt-Noordweſt. Op 't Hoogſte van den Dagh, begon het te waaijen; en zy hielden, den eigen koers. Omtrent Zonne-ondergang, ankerden zy, op 20 Vadem, 4 Mylen van den *Bab*. Daar reeden zy, tot den volgenden Morgen, ten 8 uuren. 't Zeil zettende, ankerden zy, 2 uuren daarna, binnen *Bab al Mondub*: tusſen *Arabië* en 't Eiland, op 8 Vadem. Aanſtonds quam een Boot, van den Wal, aan Boord der *Increaſe*. Een *Turk*, en 3- of 4 *Arabiëſe* Soldaaten, waren 'er in. Die *Turk* was Hoofd der Plaatsſe, van wegens den *Aga* van *Mokha*. Hy beloofde den Generaal, indien deez 't raadzaam oirdeelde eenen Brief daarnaâr toe te ſchryven, denzelfden met eenen Voetboode afteſtuuren: om, binnen 3 Dagen, met Antwoord weder te keeren. Sir *Henry* ſchreef dan, eenen Brief aan Kapt. *Saris:* met de Rédenen zyner Koomſte, en wat hy Voorneemens was te doen. Een *Jelba* van *Zeila*, Plaats buiten de Straate, op de Kuſt' van *Abisſynië*, quam hier, den 6, gaande naâr *Mokha*. Zy was met Matten gelaaden. Sir *Henry* kogt 'er, 12 Schaapen van; en liet haar vertrekken. Deezen Dagh, had men veel Régen.

Bab al Mondub.

DEN 7, quam 'er een Schip van *Baſanor*. De Generaal deed het, by zig ankeren. Deezen Morgen quam *Richard Wickam*, een der Kooplieden van Kapt. *Saris*. Hy bragt, eenen Brief van hem: welkers Inhoud, buiten dit Daghverhaal gelaaten is. De Generaal hield *Wickam* by zig: uit vreeze, dat die van *Mokha* hem mogten aanhouden, ter oirzaake hy de *Indiëſe* Scheepen ophield; en hy gaf Antwoord, met den *Turk*, die hem verzeldde. 's Anderendaaghs, quam een Schip van *Diu*, naâr *Mokha* gaande. De Generaal zond zyn Fregat, om 't by hem ten Anker te haalen. 't Was 't eige Schip, 't welk hy, 's Jaars te vooren, op de Rée van *Mokha* had aangehouden. Uit die twé Scheepen, ligtte hy zulke Goederen uit, als den *Engelsſen* dienſtig waren; en men bragt dien, aan Boord der *Increaſe*. Den 9,

Hy houd Scheepen aan.

MIDDLETON. 1612. quam een klyn Vaartuig van *Xaal* (1), met grove Wierook. Hy kogt 'er 't meeſtendeel der Laading' van, en betaalde het, tot hun Vergenoegen, met Reaalen. Ondertusſen ging men voort, met ſtommelen naâr meêr Goederen, in de *Indiëſe* Scheepen. Men hield, den 11, eéne klyne Bark aan, van *Sinde*.

Aanmerking over den Wind aldaar.

NOTA. Zédert hunne Koomſte in de Straate, tot den 12, bleef de Wind het onveranderlyk houden, in den Zuid-Ooſter-Streek. Nu liep hy, Noordweſt. Denzelfden Dagh, van 't voorige Jaar, ſtiet de Wind mede, uit den Noord-weſte; en hield dus, drie Dagen aan. Dien eigen koers houd hy, alle Jaar. Deezen gantſen Dagh waren zy bézig, om hunne en de *Indiëſe* Scheepen te ſorren, die op den Wal dreigden gedreeven te worden, had men hen niet gemaard: dus ſterk was de Wind.

Kapt. *Saris* koomt by hem.

KAPTYN *Saris* quam, 's Morgens den 14, op de Rée; en ankerde, met zyne drie Scheepen, by Sir *Henry*. Na malkanderen met hun Geſchut gegroet te hebben, quamen Kapt. *Saris*, Kapt. *Towrſon*, en Mr. *Cox*, de Opper-koopman, aan Boord der *Increaſe*; en bleeven 'er, den gantſen Dagh. 's Anderendaaghs, ging Sir *Henry* en de anderen, ter Maaltyd verzogt zynde, aan Boord der *Clove*. Kapt. *Saris* toonde 'er hem, 's Grooten-Heers Vrygeleide. Ter deezer gelegenheid, viel veel Rédenwisſeling. *Saris* had zig grooten Handel te *Mokha* beloofd, ingevalle Sir *Henry* niet gekoomen ware: 't welk de Ondervinding (zegt de Schryver) my anders leerde. Ten laatſte quam men, by Geſchrifte, overeen: dat Kapt. *Saris*, voor den Dienſt zyner drie Scheepen in dit Bedryf, een Derde-deel zoude hebben, van 't geene genomen zoude worden, betaalende daarvoor gelyk Sir *Henry* deed; en dat zyne drie Scheepen, vervolgens, afhangen zouden, van hem, die 't Ongelyk geleeden had (*).

Zy houden veelen Scheepen aan.

DEN 16, quamen twé Scheepen in; en Sir *Henry* deed ze, door zyn Fregat, by zig ten Anker koomen. 't Een was, van *Kalikoet*, gelaaden met Rys, en gaande naâr *Mokha*; 't ander, van *Karapatan* (by *Dabul*, onder den eigen Prinsſe behoorende) gelaaden met Péper. Dit Schip quam, van *Achen*, en ging naâr *Aden*: maar beneeden deeze Plaatsſe gejaagd zynde, door Kapt. *Downton*, rigtte het den koers, naâr *Mokha*. Den 18, quam 'er een Schip van *Kananor*. 't Had te *Achen* geweeſt, en was naâr *Mokha* geſchikt, zynde meeſt met Péper gelaaden. Nog twé vielen, in hunne handen, den volgenden Dagh, van *Suratte*. 't Een, genoemd de *Hasſani*, behoor-

(1) By PURCHAS, *Shaher*; anders *Xaar*, behoorende onder *Kushem*, of *Kashin*.

(*) De *Abt*, die 't zig behaagd heeft, op 't Beſluit van den 24 voorgemeld, den Schryveren te doen zeggen „ Dat zulks een ópenlyke Verklaaring was, dat men de „ *Hoedanigheid* van ZEE-ROOVERS by die van KOOPLIEDEN voegde ", luſt nu uitteroepen, „ *Zeldſaam Verdrag!* waarby zy met de Goederen van anderen omſprongen, zonder „ eenig Recht. *Saris*, meende zig niet verpligt, daarvan de Billykheid te onderzoe„ ken: wyl hy de Vrugten aanzag, welke hy 'er uit moeſt trekken, als een welver„ kreege Loon, voor de Dienſten dien hy den Generaal ging doen ". Maar, Sir *Henry* had Rechts genoeg, tegens den *Turken*; en de Behandeling, welke hy den *Indiaanen* deed, was hen niet gants onvoordeelig. Was *Saris* ook niet, onder *dezelfde* MAATSCHAPPYE behoorende; en moeſt, aan deeze, 't Voordeel niet koomen?

hoorde aan *Abdal Hasſan* (1), en ging naâr *Joddah.* 't Ander was een klyn Schip, gaande naâr *Mokha*, toekoomende *Khojah Nasſan*, den ouden Vriend van Sir *Henry*. Zy moeſten ten anker koomen, by den Generaal. Deez beval, hunne Zeilen van de Raa te neemen; en nam eenigen der Voornaamſten, daarvan, aan zyn Boord. Hy verſtond, van hen, dat het Schip van des *Grooten-Moguls* Moeder, genoemd de *Rhemi*, wel dra zoude opdaagen: Een Schip van *Diu*, gelaaden met *Indiëſe* Waaren, gaande naâr *Mokha*, quam 'er den 20 aan; en zo voort, een ander, van *Dabul*. Dit liep voorby; maar de Pinas, haalde het te rug. Sir *Henry* zond, den volgenden Dagh, den Reizigers heenen, die op den *Suratſen* Scheepen waren. 's Middaghs, viel 'er nog een klyn Vaartuig in, van *Kalikoet*, gaande naâr *Mokha*. 't Wierd, met de anderen, aangehouden. Den 21, quam 'er, een Vaartuig van *Shahr*, gaande van *Goa* naâr *Joddah*, en gelaaden met grove Wierook. Zo voort daarna, kreeg men een zwaar Schip in 't gezigt, 't geen 't Groote-Kanaal doorliep. De *Darling* joeg 't, en noodzaakte het, by den *Hektor* te koomen ankeren. 't Was van *Diu*, 't ging naâr *Swaken*, en gelaaden met *Indiëſe* Waaren. Eindelyk quam, den 23, de *Rhemi* van *Suratte*, 's Koningins-Moeders Schip. Zy ging naâr *Joddah*; en wierd, by den overigen gelegt. Daar waren 1500 Mensſen, in dit Vaartuig. Sir *Henry* deed den Scheepen, hunne Zeilen weêrgeeven; en beval hen, zig gereed te houden, om den volgenden Morgen, met hem, naâr de Rée van *Asſab* te gaan.

MIDDLETON. 1612.

Dus gingen zy alle t'Zeil, uit den *Bab*, den 24. De *Thomas* en de *Darling*, wierden alleen agtergelaaten, om in de Straate te kruisſen. Aan 't *Krabben-Eiland* quamen zy, 's Avonds om 5 Uuren. 't Anker lieten zy 'er vallen, op 12 Vadem. Den gantſen Nagt reeden zy 'er; hebbende den Wind, Zuid-Zuid-weſt. Den volgenden Morgen, ſtieten zy voort, naâr de Rée van *Asſab*. Zy ankerden 'er, 's Middaghs ten 1 uuren, op agtd'halve Vadem. Een groote menigte *Indigo* haalden zy, den 27, uit de Scheepen van *Suratte* en *Diu*. De *Clove*, kruiſte af- en aan, in 't ruim, zonder te beſpeuren, waar de Vloot was. Sir *Henry* deed, een Stuk losſen. De ander be-antwoordde het, met eenen anderen Schoot; en quam aanſtonds opzetten, naâr de Rée (*).

Krabben-Eiland.

Rée van *Asſab.*

B R E E D T E N S.

	Graad. Min.		*Graad. Min.*
Eilanden *Quiriba*, omtrent.	. 11 - 10. Z.	Rée van *Suratte*.	. 20 - 42. N.
Zandige Baai, op *Sokotra*. .	. 12 - 25. N.	Rée van *Dabul*.	. 17 - 42.
Stad *Tamarin*.	. 12 - 30.	———— Afwyking.	. 16 - 30.
———— Afwyking. .	. 19 - 18.	*Aden*, in *Arabië*	. 12 - 47.
Stad *Sanaa*.	. 16 - 15.	———— Afwyking. . .	. 13 - 40.
Rée *Swally*.	. 20 - 57.		
————Afwyking. . .	. 16 - 30.		

(1) *Abdal Hasſan* betékend, Dienaar van *Hasſan*; en 't Schip had zynen Naam van den Eigenaar.

(*) De *Abt* is verwonderd, dat de Admiraal hier 't Verhaal afbreekt. Hy begrypt ook niet, uit welke Grondbeginzelen dezelfde zig in 't Recht oirdeelde, den *Indiaanen* te ſtraffen, voor de Beleedigingen van den *Turken* ontfangen. Was Sir *Henry* van de Reize weêrgekoomen, hy zoude hem, misſchien, 't eerſte gezegt; en, voor het twede, naâr den voorgemelden 24 *Maart*, geweezen hebben.

II. HOOFDSTUK.

Daghverhaal van dezelfde *Reize* (1) door Kaptyn *Nikolaas* DOUNTON, *Luitenant-Generaal van deeze Vloote.*

§. I.

Uit-reize, *tot de* Baaije *van* St. Auguftyn.

DOUN-TON. 1610. *Saldanna-Rée.*

DEN 22 *Juli*, 's Namiddaghs, had men 't gezigt van de *Tafel*, en den Hoek van *Saldanna*, draagende Ooft, op 12 Mylen afftand. Door Stilte en onzékere Winden, was het den 24, bevoorens zy op de Rée geford waren. Zy vonden 'er drie Scheepen uit *Holland.* 't Een naâr *Bantam* gefchikt, voerde *Peter But*, Generaal van 13 Zeilen. Hy had zynen grooten Maft, en zyne Vloote verlooren; en viel op de Rée, om zynen Zieken te herftellen. De andere twé, hadden Traan-olie van Robben gemaakt, aan 't *Pinguin-Eiland*; en waaren, naâr Huiz gefchikt.

Gelegenheid der Kufte.

SALDANNA is een Baai, omtrent 14 (*) Mylen, Noord-Noord-ooft, van *Kaape de Goede Hoope*; en, Noord- ten Wefte (2) 10 Mylen van Kaap' *Falfo*, zynde Ooftlyk van de voorgemelde. Beide kan men zien, van dezelfde Baaije. Deeze twé Kaapen, zyn van malkaâr gefcheiden, door eene andere groote Baaije (†). De Afftand tusfen deeze twé (‡) Baaijen (3) is omtrent 3 Mylen. Het Land, tusfen beiden leggende, is laag, moerasfige

(1) *Purchas* heeft dit *Daghverhaal*, of (gelyk hy zegt) zékere Uittrekzels daarvan, geplaatft in zyne *Pilgrims*, Vol. I., pag. 274. 't Beflaat 40 Bladzyden, en heeft meêr Byzonderheeden, dan dat van Sir *Henry*. Kapt. *Dounton*, voerde den *Péper-Koorn.* Bevoorens, I. Deel pag. 432, hebben wy meêr Berigt van zyn Bedryf gegeeven.

(*) Wy vooronderftellen 't, als volgd, een Schryffout, en 4 Mylen te moeten zyn.

(2) Leggende, Ooft van *Kaap' de goede Hoop'*, moet de Afftand te grooter, maar niet minder zyn.

(†) Wy vooronderftellen deeze, de *Hout-Baai.*

(‡) Dit vooronderftellen wy mede, een Schryffout, en genoegfaam te blyken, dat *Kaapen* moet zyn. Onze NB., op volgende *Note* (3), verklaard het vorder.

(3) *Purchas* heeft hier iets overgeflagen: want, de eerftgemelde deezer twé Baaijen moet de *Tafelbaai*, niet die van *Saldania* zyn. Inderdaad, de eene is hier met de andere verward. NB. Men vergelyke dit ook, met het geene wy hiervooren, pag. 5, en 35 aangemerkt hebben. Maar zoude, aangaande 't geene waarom 't hier te doen is, in 't *Journaal* niet geftaan hebben, KAAPEN, in plaats van *Baaijen*, en dus, *de Afftand tusfen deeze twé Kaapen is omtrent* 3 *Mylen*; en die *andere groote Baai*, waarvan even bevoorens gefproken word, zoude die niet de zogenoemde *Hout-Baai* zyn, die by den Schryver de eigenlyke KAAP' en Kaap' *Falfo* uitgemaakt hebbe? Zoude ook, in dit gantfe Verhaal, niet veel Klaarheid wezen, indien men daarbenevens een zeer ligte Schryffout van *Purchas*, aanvanglyk vooronderftelde, en las, SALDANNA *is een Baai omtrent* 4 *Mylen*, enz.?

ſige Grond; en ſtrekt zig uit, Zuid- en Noord. Aan iedere Zyde is 't, met Bergen omringd. Als men den Noordhoek deezer Baaije, Weſt-Noord-weſt Noord-Weſt en ten Weſte, (voor een klyn Schip, Noord-weſt) gebragt heeft, kruisſende den Kéten Rotzen (of Waterplaatsſe) na aan den Wal; en men de Kloove ziet, tusſen de twé hooge Bergen, genoemd de *Tafel* en 't *Suikerbrood:* dan mag men veilig reiden, op 6, 5, of 4 Vadem, na Grootte des Schips, op zuiveren Grond, goede Ankerhoudinge. 't *Pinguin-Eiland*, met zyne Rotze, zal 3 Mylen afſtands hebben, draagende Noord-Noord-weſt Half-weſt; en ſtrekkende, naâr 't Noord- ten Weſte van U op de Rée (1). Alzo trekt het Hoofd-land wegh, ſchoon 't 13 Mylen verdte heeft, naâr 't [Noord-] Weſt ten Weſte. Dus is 'er weinig, boven 3 Streeken ópenings, om in de Noord-weſt Zee te zien, waaruit de grootſte Stormen koomen. DOUNTON. 1610.

BEVOORENS, was *Saldanna*, een verquiklyke Wyk, voor den *Engelsſen*: zo wel, Uit- als t'Huizwaart gaande. 't Leeverde, Overvloed van Schaapen, en Osſen. Men kogt deezen, voor Lorreryen. Eenen Os had men, voor een Stuk eenes Yzeren Hoeps, van 14 Duim lang; en een Schaap, na Evenrédigheid. Maar Kapt. *Dounton* vond, de Hekken verhangen. Evenwel, by gebrek van de Taale der Inwoonderen te verſtaan, weet hy niet, waaraan die Veranderinge toeteſchryven: 't zy dezelve veroirzaakt was, door den *Hollanderen*, die met hunne Mildheid (alleen op hunne jegenwoordige Benoodigdheeden ziende) allen Oorden afmaaiden waar zy quamen; 't zy het Vee, bevoorens in zulken Overvloed aangebragt, niet van 's Lands fokkerye, maar in Oorlog veroverd was (ter welker Tyd het Yzer by hen in hooger Achtinge konde wezen, voor de Puntinge hunner Lansſen of Werppylen) en deeze Oorlogen ophoudende, zy 't Yzer niet langer waardeerden, nog gelegenheid hadden om Vee te bekoomen. Hoe 't zy, de Inboorlingen quamen daaghlyks, in ſchoon Weer, aan de Tenten der *Engelsſen*: dogh deeze konden, nog door Geſchenken, nog eenige Middelen, voor Verquikkinge hunner Zieken, iets vorder van hen verkrygen, dan 4 Koeijen en 7 Schaapen, Deeze Koeijen waren daarenboven, zo Oud en Máger, dat men 'er weinig aan had. Ook wilden zy, geen Yzer meer: maar hielden aan, om zuiver Kóper, van zes Duim vierkants. Voor elk Schaap wilden zy, een Stuk van drie Duim vierkants, uit eenen Kétel geſneeden. Zy maakten 'er Ringen van. Zes- of agt van dien, droegen zy om hunne Ermen. Blinkend en Glad zynde, diende 't hen, ten groot Sieraad. *Hottentotten*, worden geſleepen, op den Handel.

'T WAS het morsſigſte Volk, waarvan de Schryver, ooit, gezien of gehoord had. De natuurlyke Onzuiverheid hunnes Lichaams, veroirzaakt door 't Zweet als anderzints, wierd nog vermeerderd, met een vuil Smeerſel. Hy vooronderſtelde dit, het Sap van eenige Kruiden te zyn. 't Leek, als Koedrek. Deeze *Pomade*, zat in de Wolle hunner Hoofden, geklonterd. Dus ſcheen die, een Koek van groene Kruiden. Hunne Schaamte was bedekt, met den Staart eener Katte, of een's anderen klyn Diers. Een Schaape-vel is *Hunne Zinlykheid.*

(1) De Gelegenheid, van 't *Pinguin-* of *Robben-Eiland*, kan alleenlyk met de *Tafe baaije* over-eenſtemmen.

DOUN-TON. 1610. is hun Gewaad, hangende op 't midde hunner Dyën. Dit draaijen zy, gelyk 't Schip het Zeil': naâr Wêer en Wind. Hunne Schaapen, hebben geene Wolle: maar Hair, en zyn geplekt, gelyk Kalvers. Derzelver Beenen zyn langer, en 't Lyf breeder, dan die der Engelsſe-Schaapen: dogh niet zo vet.

Hun Tooizel. DE voornaamſten onder hen draagen, eenen helderen platten Hoep van Ivoir, om 't Dikke hunner Ermen: zeer glad, omtrent 16 Duimen wyd. Benéden, aan den Vuiſt, hebben zy, 6- 8- 10- of 12 blinkende Kópere-Ringen, aan malkanderen vaſtgehegt, of in malkaâr gewerkt. Alsmede, Snoeren van Blaauw-Glas, en van Pérele-moer, hen geſchonken, of van ſchamele Matroozen vermangeld, voor Schaalen van Struiseijeren of Pennen van Steekel-varkens, dien de *Hollanders* gemeenlyk koopen. Een ander vreemd, en zindelyk Tooizel, hadden zy. De Darmen van 't geſlagte Vee, hingen hen om den Halze. Dit deed hen rieken, als een Vleezhouwery. Zy voerden, eene korte Speere, of Werppyl: met ſmalle Yzere Punt; en eenige Struisvéders, als een Waaijer, om de Vliegen te verjaagen. Ook hadden zy, Boog en Pylen: maar, wanneerze naâr den *Engelsſen* gingen, verſtaken zy dezelfden, in eenige Hólen of Struiken, onder Wegh. Zy zyn welgemaakt, en zeer vlug. Van tyd tot tyd, ſchynen zy hun Verblyf te veranderen, naâr de gemaklykheid der Weidinge voor 't Vee. De beſte Plaats daartoe, is in de Valleije, tusſen de Bergen. De Tóppen der Gebergtens, ver Landwaarts in, waren toen met Sneeuw bedekt, waarvan de Bergen naâr de Zee, niettegenſtaande deeze zeer hoog zyn, vry waren.

Wilde Dieren en Gevogelte. MEN ontmoette hier, Slangen en Adders; en menig ſoort van wilde Dieren, met Geite-Harten, Yzer-varkens, Land-Schildpadden, Baviaanen. De *Hollanders* verhaalden, dat 'er Leeuwen waren. Maar, men zag 'er geene. Overvloed vond men 'er, van Wilde-Ganzen, Eendvogels, Pélikaanen, *Pasſea*, *Flamingos*, Kraaijen, die een Witten-band rond om den Nek hebben, klyne groene Vogeltjes, en veel ander onbekent Soort; alsmede, Zee-vogels, Pinguinen, Meeuwen, en *Pentados* die Zwart en Wit gevlakt zyn; ook, een Gryze Vogel, met Zwarte Vleugels, van den *Portugeezen* genoemd, *Alcatrasſes*; daarbenevens, Zee-Kraaijen, in groote menigte, met een ander ſoort van Gevogelte, gelyk Waterhoenders.

Viſchen. EEN groote Verſcheidenheid van Viſch, is 'er. Dien de Schryver heeft gezien, waren eerſtelyk, een klyn ſoort van Walviſchen, zeer talryk om 't Eiland, in ſchoon Weer. Robben, on-eindelyk. Met den Zégen, trokken zy Viſch, gelyk Harders, zo breed als Forellen; alsmede, Spiering, Roch, en Zee-honden. Op de Rotzen, hadden zy Mosſelen, in overvloed. In 't Vers-water, bequamen die van den *Union*, gelyk zy zeiden, met den Zégen, menigte Harders. De Lucht is 'er, zeer gezond; en 't Water, zeer goed, afdaalende met klyne Rivieren, van 't Gebergte.

Togt, rondom den *Tafel Berg*. EENS 's Morgens, ging Kaptyn *Dounton* met den Generaal, verzeld van 13 Man, waaronder 4 met Vuurroers, om eenige Plaatsſe voor den Houthak te zoeken. Meêr dan drie Mylen leiden zy af, zonder iets te vinden: uitgenomen eenig klyn groen Hout, 't welk die van den *Péper-Koorn*, gróot gebrek daaraan hebbende, genoodzaakt waren te kappen. Sir *Henry*, begeerig

GEZIGT van de KAAP DE GOEDE-HOOP.

J. V. Schley, direx.

geerig om eenige Ververſinge voor den Zieken te bekoomen, beſloot de *Tafel* (1) rond te gaan, om te zien, of hy eenig Vee te koop, konde oploopen. Hy had geene Gedachten, dat 'er zulke groote Togt, uit gevolgd zoude hebben. Zy gingen meeſt, door eene ongelyke, ſteenige, ongebaande, Wildernisſe. Dikwyls waren zy verpligt, 'aftedaalen en opteſtygen, door diepe en hólle Waterloopen, veroirzaakt door den ſnellen Val des Régens, van den *Tafel-Berg*; en van de eene tot de andere Zyde, met Geboomte bezet. Een wyl daarna, vond men een gebaand Pad. Men volgde 't, een' wyl. Veel Vederen vond men 'er, als of 'er Vee gehouden was geweeſt. Maar dewyl 't hen, van den Scheepen afleidde, waren zy genoodzaakt, het te verlaaten, en regts-af te keeren. Hier hadden zy, geduurende eenigen Tyd, eene droeve Dagh-reize, tot zy een ander Pad opliepen. Dit geleidde naâr de Rée, langs de Bergen. Tusſen deeze gingen zy een' wyl, volgende 't gemaakte Spoor', zo na aan de Bergen, die hun beſte Gidz waren, als die hen wilden toelaaten. Ten laatſte quamen zy, in de Kloov' tusſen 't *Zuidlyk Suikerbrood* en de *Tafel*; en, te gelyk, in 't Gezigt' van de Kuſt'. Zy wendden 'er langs, over de Zyde der Rotzen. Ten laatſte verlieten zy deeze: gaande, by Gisſinge, Ooſtwaart naâr de Kloov', tusſen 't *Noordlykſt Suikerbrood* en de *Tafel*. In den Na-nagt, na zy zig by een Vuur wat uitgeruſt hadden, gingen zy eenen geruimen Tyd voort: gaande door de gemelde Kloov', voor 't Aanbreeken van den Dagh, wonnen zy hunne Tenten (*).

Dounton. 1610.

Eigenſchap der Landſtreeke.

Sir Henry vond 'er al 't Volk, 't geen gemiſcht had konnen worden, in Wápenen, verdeeld in twé Benden: de eene onder Mr. *Thornton*, de andere onder Mr. *Pemberton*. Deeze ſtelden zig voor, den Generaal te gaan zoeken, zo dra 't Licht was. Zy meenden, Regts- en Links afteſlaan; en malkanderen, aan de andere Zyde der *Tafel*, te koomen ontmoeten. Sir *Henry*'s tydige Aankoomſt, ſtuitte hun Voorneemen. Men zette zig gezamenlyk ter neêr, en verfriſte zig, met het geene zy ten Voorraad voor de Reize bereid hadden. Op deezen Togt, hield Sir *Henry*, en zyn Gezelſchap, den gantſen Dagh, de *Tafel* aan de Regtehand; en 't Moeras, aan de Linke: 't geen, by de Bergen, zeer belemmerd was met Rotzen, die van de Tóppen nedergevallen waren. 't Is vogtige Grond; en ſchynt goede Weide, voor Vee te zyn. Hier en daar, op verſcheide Plaatsſen, zagen zy zékere laage

(1) De *Táfelberg* is, aan de *Tafel-Baaije*: een ander Bewys, dat dit de *Saldanna-Baai* niet was. NB: Of, dat men deeze toen, volgens onze voorige *Noten*, onder de *Tafelbaaije* begreep, of derzelver Naam daaraan gaf.

(*) Hoe Duiſter 't Verhaal deezes Togts voorkoomt, waartoe 't Verkorten van *Purchas* ('t geen onze Schryvers zo dikwyls beklaagen) veel kan toegebragt hebben, legt hierin evenwel 't onbetwistelyk Bewys, van 't geene wy nu meêrmaalen wegens de *Saldanna-Baaije* aangemerkt hebben, en dat *Dounton* hier in de *Tafel-Baaije* was. Men zal zyn Berigt nog te klaarer vinden, als men (volgens ons Gevoelen) vooronderſteld, dat hy Ooſtwaart, om den *Wind-* of *Duivels-Berg* ging, die hen 't vreemdſt moeſt zyn; en dat die hier, 't *Zuidlykſt Suiker-brood* genoemd word; dat hy daarbenevens, achter de *Kloov'* van dit en den *Tafel-Berg* verdwaalde; en dat zy, hiervan daan, de Kloov' regts laatende, voorts achter den *Tafel-Berg* om, door de Kloov' van den *Leeuwen-Berg* (hier 't *Noordlyk Suiker-brood*) naâr hunne Tenten gingen.

DOUNTON. 1610. ge Boomen, wat Breed-tóppig, verspreid. Dezelfde droegen eene Vrugt, van forme als een' Pyn-appel, maar niet zo hard van Schil, en Sponsig. 't Loof was, als dat van Huiz-look, maar niet zo dik.

Nut Ontwerp. DE Boomen en Kruiden waren overal, in Bloessem. Ook was 't hier, Lente. 't Speet Kaptyn *Dounton*, dat hy onvoorzien was, van allerhande soort van Tuin-Zaad. Dit, daar gezaaid zynde, konde veel ter Ververssinge geholpen hebben, van Scheepen, die 'er in 't Vervolg zouden aankoomen. Hy vooronderstelde, onge-acht de Wilden daarvan al veel mogten vernielen, dat elk Bevelhebber een's Schips, begeerig zoude weezen, om het te herstellen en te queeken. Hy was ook van gevoele, dat het planten van Eikels, 'er grootelyks ten voordeele der Nakoomelingschap zoude gedeijen: ter oirzaake, de Boomen hier zo veel Tyds niet noodig hadden, als in Koude Gewesten. De Schryver gevoelde, dat sommige het voor Dwaasheid in hem zouden houden, daar geen Waarschynlykheid was, dat hy 'er immer de Vrugten van zoude raapen: maar, voor zyn Deel, duidde hy de Verwaarloozinge daarvan, tot nog grooter Dwaasheid. Hy wenstte, dat het in zyn vermogen ware geweest, op alle Plaatssen daar hy quam, iets te doen, 't geen ten wezenlyk voordeel van den Naneef, tot het einde des Tyds konde strekken.

Vertrek uit de *Saldana-Kee*. HEBBENDE Wáter ingenomen, en den Zieken hersteld, met de Ververssinge welke men konde krygen, die voornaamelyk in Mosselen bestond, gingen zy t' Zeil', den 13 *Augusti*, ten 4 Uuren 's Morgens, met schoonen Zuid- Zuid-oosten Wind. 's Namiddaghs, ten 6 Uure, droeg *Kaap de Goede Hoop* Zuid-Oost, 16 Mylen af. Den 16, in den Morgenstond, droeg zy, Noord-west-ten Weste, op 12 Mylen afstand. Deezen Dagh, ten 4 Uuren, 's Namiddaghs, hadden zy Kaape *das Agullas* Noord-oost gebragt, op eenen Afstand van 16 Mylen. Hun Koers was, Zuid-oost. Den 18, was niet veel Wind: maar een hooge Zee, ziedende op de Oppervlakte, gelyk de Barninge eener Banke. 's Anderendaaghs, hadden zy geweldigen Storm.

Baai van *St. Augustyn*. 'T LAND van *Madagaskar* ontdekten zy, den 6 *September*. De Breedte was, 23 Graaden 38 Minuuten. 's Avonds ankerden zy, op 12 Vadem, in de Baaije van *St. Augustyn*. Hier vonden zy, de *Union*, Vice-admiraal op den vierden Togt (1). Dezelfde had gebrek van Voorraad, voor haare t' Huis-reize. Den Generaal bequam dit Berigt, van haare Reize. Zy verloor ongelukkiglyk, haaren Admiraal, en de Pinasse, in 't oversteeken van *Kaape de Goede-Hoope*; en nimmer hoorde zy vervolgens, van hen. Om hem te zoeken, viel zy toen, in deeze zelfde Baaije. Van daar zeilde zy, naâr 't Eiland *Zanjibar*. Hier hielden de Portugeezen zig gunstig, ten Handel: dus deeze, haare Booten aan Land lokten, en verraaderlyk, drie van haar Volk gevangen namen. De overige ontvlugtten 't met de Boot', aan 't Schip; en dit vervolgde, de Reize. Tégenwinden beletten haar, eene behoorlyke Haven te bereiken. Zy was daardoor genoodzaakt, te rug, naâr *Madagaskar* te keeren: in meeninge, van de Baaije van *Antongil*, aan de

Ontmoeting, en Berigt, van de *Union*.

(1) Zie bevoorens, p. 152.

Doun-ton. 1610.

de Ooſt-Zuid-ooſt Kuſte te winnen. Die insgelyks niet konnende bereiken, viel zy in *Vingagora* (1) eene goede Haven of Baai, aan den *Noord-weſtlyken* Hoorn des Eilands.

Daar wierd zy met fraaije Beloften, en vriendlyk onthaal, van den Koning opgehuld. De Opperkoopman vatte zulk goed gevoele op, van deszelfs Oprechtheid, dat hy, in hoope van Amberdegryz en andere Waaren te zullen handelen, op 's Konings aanzoek, te Lande getrokken wierd, en zynen Kaptyn, en anderen Kooplieden overreedde, om hem te verzellen. Zy wierden by den Koning geleid: die ook om den Heelmeeſter, Trompetter, en Tromſlager, zond. Maar, deeze weigerende te koomen, viel een menigte Volks uit de Boſchen. Gewápend met Werppylen, Pylen, en Speeren, poogde het de Boote te overweldigen. De Matroozen ſloegen 't af, en zetten 't, van den Wal. Gewápende Kano's vervolgden haar, uit de Riviere. Dogh de *Union* donderde zodanig op dezelfden, dat die moeſten wyken. Eenige Dagen naderhand, maakten zy 't Ontwerp, om 't Schip zelfs aantetaſten, 't geen wagten bleef, in Hoope iets van deszelfs Kaptyn en Kooplieden te zullen hooren. Meêr dan 100 Kano's quamen te voorſchyn, in forme van eene Halve-maane. De *Union*, 't niet voorzigtig dunkende, dezelfden aftewagten, begaf zig t' Zeil', en vervorderde de Reize. 't Scheen, dat zy *Sokotra* niet konde bereiken: of anders, de Schipper, onwillig zynde om 't naâr de *Roode-Zee* of *Suratte* te zetten, wendde naâr *Achen*, en handelde daar eenige Waaren, met den *Guzaratteren*. Vorder ging zy, naâr *Priaman*, om Péper te laaden. Haar Kooplieden ſlooten daar Koop, om dezelfde t' ontfangen te *Tekoo*, of *Tekou*, een Eiland 3 Mylen van *Priaman*: tot 15, 14, en 13 Reaalen van Agten, de *Bahar*. Elke *Bahar* is 'er van 312 Pond.

De Generaal verzorgde dit Schip, vol-op, met Leevensmiddelen. Hetzelfde dus te bezorgen, deed hem hier te langer blyven. Hy beſliſtte ook, de hévige Verſchillen, die daarop voor zynen Aankoomſt heerſten. *Samuel Bradshaw* was zeer benyd, van den oproerigen Schipper en deezes Medeſtanderen, wegens zyn beſcheide en voorzigtig Beleid van der Maatſchappy's Zaaken. Maar de Generaal liet hen, ſchynbaarlyk, wel verzoend en goede Vrienden.

Aanmerking, over de Baaije.

Dounton bleef 70 Uuren, in deeze Baaije. Meeſtendeels is zy, Diepwáter, en onzéker. Volgens berigt, is 'er op verſcheide Plaatsſen geen Grond, op 200 Vadem. Den gantſen Zuid-wal, van den Weſtelyken-Hoek tot aan 't Hoog-bergachtig Land, vond men bezaaid met Rotzen, welker Voet droog was, in Laag-wáter. Aan 't Ooſt-eind' der Rotzen, naâr den Berg, ankerde men op 12 Vadem; en men kon digter aan de Kuſte ge-

(1) By Purchas is 't *Jungomar*, en op den kant *Vinganora*: hier bevoorens, pag. 148 (1) heeft hy gezegt, *Kanquomorra* of *Boamora*. En wy zetten hier, *Gungomar*; ter oirzaake 't dus vervolgens genoemd word, en de Naam naâr *Konquomorro* trekt. De Kaarten ſtellen de Baai van *Boamoro*, of *Vabemaro*, aan de Noord-ooſt-Zyde, ten Noorde van *Antongil*: en *Vingagora* ('t geen het *Vincemar* van Purchas ſchynt) aan de daartegens over geſtelde Zyde, zynde ook genoemd *Porto Rondo*. NB. Maar wy hebben hier behouden, *Vingagora*: niet alleen om *Purchas* Kanttékeninge, maar om dat het in de beide Reizen *Weſtelyk* geſteld is, en dus met de Kaarten overeenkoomt.

DOUNTON. 1610. gereeden hebben, op 7. Zy liepen in de Baaije, met ſtrengen Zuid-Zuidweſten Wind: hoe nader aan de Kuſte, hoe duller. Hoewel 't over Dagh ſterk woei, geduurende zy 'er waren: nogtans was 't, 's Nagts, gemeenlyk ſtil. Evenwel moet men aanmerken, dat het Nieuwe Maan was, die 't ſlegtſte Weer, in deeze Oorden maakt. 't Schynt overal zeer Heet, op 't Land te zyn: voornaamlyk, als de Zon ten Zuide van de Linië is.

Boomgewasſen. MEN ontmoette hier Boomen, vol van een vet Geel-ſap. Vuur daaraan gebragt zynde, vloog 't aanſtonds op, en ſloeg Bladeren en Takken aan. 't Hout deezes Booms is, zagt. Een ander Soort is 'er, zo hard van Hout, als 't *Lignum Vitae*. De Kleur is Wit: 't heeft alleen een Bruin-Hart. Of 't een ſoort van Wit-Sandelhout was, weet de Kaptyn niet. De Boomen, die men voor Brand van den *Péper-Koorn* kapte, waren meeſt van 't gemeen Soort aldaar. De Takken hongen met Hauwen van Vrugt, zo dik als eene Boonhauwe. Dezelfde word genoemd, *Tamerin* [*Tamarinde*]. Zy heeft een Zuure-ſmaak; en word, by den Apteekeren gehouden, goed tegens 't *Scorbut*. Die van den Admiraal, die meêr leeg Tyd hadden, vergaderden daar iets van, nog Onryp zynde, tot hun byzonder Gebruik. Daar is ook Overvloed van een Kruid, na zyn Gedaante, naauwlyks van 't *Sempervivum* t'onderſcheiden. De Aloë, genoemd *Aloës Socotrina*, word 'er in ſoort van gemaakt. De Schryver weet echter niet, of 'er de Inwooners de Kennisſe en 't gebruik van hebben.

De Inboorelingen. DE Inboorlingen bleeven achter, uit de eene of andere Réden. Dus konde men, geen ſoort van Vee, ter Verversſinge bekoomen. Bevoorens, wierd een Os aangeboden, voor eenen Reaal van Agten: maar de *Union*, gelyk gezegt wierd, ſtiet den Handel omverre. Want het Volk, zynde ongeregelde Gaſten, zonder Opperbeſtuur, niet achtende de Maatregelen door den Faktoor genomen om den Pryz laag te houden, en zig maar van de Gelegenheid bedienende, gaf den Wilden, als 'er iets aangebragt wierd, 't geene zy eiſchten. Dus had het, naauwlyks, 't Stuk konnen bekoomen, tot 5 Guldens. 't Schynt, dat de Scheepen, in alle Gedeeltens deezes Eilands, op hunne Hoede moeten wezen: zynde 'er 't Volk, verraaderlyk. Ook ſchynt het, gelyk verhaald word, ſtout en dapper; en zig, in Krygs-orde, te konnen opvoeren. Dit bleek, aan hunne Schikkinge, te *Kanquomorra* of *Vingagora*, toen zy de *Union* aantaſtten. Hunne Wápens zyn, Boog en Pylen, Lansſen, en dunne Werppylen, dien zy in Bundels voeren.

§. II.

DOUNTON. 1610.

§. II.

Vervolg der Reize, *tot* Aden.

DEN 9 *September*, gingen zy t' Zeil', uit de Baaije van *St. Augustyn.* Men liet 'er, de *Union.* Tusfen 10 en 11 Graaden, Zuiderbreedte, met Ooft-Zuid-ooften Wind, en de Stroom Zuidweft zettende, den 21, wierden zy met een' Laager-wal belemmerd. Zy noemden dien, de *Karribas* (1). Deeze zyn veele klyne Eilanden; en om dezelfde leggen, menigte Kétens van Rotzen, die alleen gekend worden, door de Stortinge van de Zee, op dezelfden. Zes Dagen hadden zy werk, voor 'er vry van te raaken. Deeze Kuft legt, Noord-ooftlyk en Zuid-weftelyk. Die zes Dagen lang, bloes de Wind, tusfen 't Ooft-Noord-oofte en 't Ooft-Zuid-oofte. Dus wierden zy, tegens hunnen wil, Lywaarts geperft: dogh door kragt van Boegfeeren, als anderzints, arbeidden zy 'er zig vry van. *Dounton* oirdeeld, dat die Plaats, omtrent 70 Mylen, ten Noorde, van *Mozambique* is. 's Nagts waren zy meeftendeels, deezer Gevaaren 't naaft: zynde dezelfde, altyds, tusfen hen en de Kufte. Dus konden zy nimmer, 't Gezigt van den Wal bekoomen; nog eenige juifte Gisfinge maaken, van de Afftanden tusfen de Eilanden, nog hen in regte Schikkinge ter néder ftellen. *Quirimbo, of Karribas, Eilanden of Rotzen.*

'T GROOTSTE Gevaar van al, is in den Stroom, zettende fors op, en geene Plaats om in te ankeren: zynde Diep-Wáter, vlak aan de Rotzen. Tog heeft men 'er, naby, eenigzints Grond: maar, zo diep en Vuil, dat 'er geen Ankering is. Insgelyks, aan 't Noorder-deel der zelven, hoewel zy (dogh by gisfing' van *Dounton*) weinig minder dan twé Mylen van den Wal waren: evenwel, hadden zy geenen Grond, op 150 Vadem. 't Zyn zandige Eilanden; en, voor 't grootfte Deel, vol Geboomte. Alle Avond, na 't Duifter geworden was, kon men de Vuuren zien, die door den Inwoonderen aan den Wal gemaakt wierden. Maar, men gevoelde geenen Trek, om zo veel Tyds te verliezen, van hen te gaan fpreeken. Na men van deeze Gevaaren vry was, vonden zy, ter hunner groote Verbaazdheid, zig door den Stroom meér Noordlyker gezet, dan 't Schip liep. By voorbeeld, als zy rékenden maar 15 Mylen gegaan te hebben, liepen zy 'er 30. *Sterke Stroom.*

DEN 2 *Oktober*, viel veel Régen. De Stroom vond men, den 9, verminderd: ten ware die, Ooftwaart zette. Dit konde *Dounton*, niet onderfcheiden. Den 10, 11, en 12, befpeurden zy, datze meer en meêr by den Stroom verlooren.

DE opgaande Zon ontdekte hen, den 17, twé Eilanden. Om derzelver gelykenisfe, worden zy genoemd, de *Duas Hermanas*, of de *twé Zufters.* Zy leggen, ten aanzien van malkander, Weft- ten Zuide en Ooft- ten Noorde. Van den Weft-Hoek van *Sokotra*, zyn ze, omtrent agt-d'halve Myle. Stuurende Noord-Noord-ooft met den Weft-Hoek van *Sokotra*, drie- en eene-halve Myle af, hadden zy van 23 tot 26 Vadem Waters. Na zy 't den Weft- *Eilanden Duas Hermanas.*

(1) Genoemd *Quriba*, Bladz. 173, en in de Kaarten, *Quirimba.*

DOUNTON. 1610. *Sokotra.* Weſt-Hoek van *Sokotra* rond gezet hadden, viel de Wind. Dus konden zy 't niet, naâr den Wal houden. De Stroom hielp hen, echter. De Admiraal en de *Darling*, ankerden op 12 Vadem. Maar de *Péper-Koorn* konde door Stilte, en een Landwindje, tot den 19, geen ſlegt Wáter bereiken: op welken Dagh zy, gezamenlyk, op 12 Vadem quamen ankeren, naby eene Stad, genoemd *Gallanza*. Tegens de Koelte van den Avond, ging Kapt. *Dounton* in de Pinasſe, met den Zégen, naâr eenen Laagen Zandigen-Hoek, eene Myle ten Ooſte van hen. Hy vong meêr Viſch, dan voor twé Maaltyden, aan de gantſe Vloote genoeg was. Grooter menigte had hy konnen bekoomen, ingevalle hy maar had willen vangen. De Generaal verhaalde hem, dat het Volk, 't geen hy 's Morgens ſprak, hem onderrigt had, van 't geene hy vreezde: dat de Ooſtlyke *Mouſon* reeds gekoomen, en bygevolg hunne Hoope, om *Kambaye* te bereiken, den tyd van 9 Maanden verydeld was. Dogh deswegens, verwagtte men, te *Tamarin*, beter onderrigt te worden, van den Koning.

stroomen, aldaar. DEN 20, ankerde men, aan eenen Hoek, op 6 Mylen na aan *Tamareſe*, of *Tamarin*; en 5 Mylen, van den Hoek van *Gallanza*. Dit deeden zy, door Behulp van eenen Zee-gang, die deezen gantſen Nagt aanhield. Niet te vreden, hier den gantſen Dagh te wagten, om dan te raadpleegen wat beſt te doen, ter Oirzaake van een Tégen-Ty, die langs den Wal op de Weſt-zyde zette, daar zy reeden, en hunnen Spiegel Windwaarts dreef; en van eenen vleijenden Landwind: zo ligtten zy 't Anker, en wierden in den Stroom gedwongen. Dus wierden zy te rug gevoerd, dat zy zig, den 21, tegens over de Stad *Gallanza* bevonden: maar op grooten Afſtand van den Wal, en in zeer Diep-wáter. De Admiraal en de *Darling*, quamen op Ankergrond, den 22; gelyk ook de *Péper-Koorn*, op 6 Vadem: in de Baaije, ten Weſte van *Gallanza*. Aanſtonds liep *Dounton*, in zyne Pinasſe, met Tonnen, om Vers-wáter te zoeken. Hy voerde eene Vrede-Vaan, om te zien, of eenige Inwoonders uitkoomen wilden: in hoope, eenige Geiten, of andere Verversſingen, optedoen. Hy verwonderde zig, 't Volk op eenigen Afſtand, in Troepen te zien ſtaan. 't Scheen, dat zy niet naderen durfden: uit Vreeze, van den Koning te mishaagen. Deez wilde zynen Onderdaanen niet dulden, iets met Vreemdelingen te doen te hebben. Alle Verſtandhouding, en Verlof voor frisſen Voorraad, en deszelfs Pryz, moet van hem koomen. Deswegens keerde de Kapt., hebbende 13 Vaten Wáter gevuld, naâr Boord.

De Hoogte des Springvloeds. DEEZEN Nagt, zynde Volle-Maan, was 't Hoog-Wáter, om 9 uuren. *Dounton* rékende, dat de Vloed reez, tusſen de 10 en 11 Voet. Zo lang het vloeide, zette de Stroom, Noordwaart: dat is, digt aan de Kuſte. Met de Ebbe, en eenen klynen Landwind, gingen zy 't Zeil: houdende de Kuſte, geduurende 4- of 5 Mylen, tegens over de Zandige-Baaije daar zy geviſt hadden. Vindende hier den Stroom af, Weſtwaarts te zetten, lieten zy 't Anker vallen: om 't naaſte Ty, of Wind, aftewagten. De Wind dienende, gingen zy den 25 [zynde Donderdag] wederom voort. Omtrent 11 uuren, ankerden zy, op 8 Vadem, eene Myle van den Wal, regt tegens over *Tamarin*. Hier is 's Konings Huiz, ten Noorde des Kaſteels, op den Tóp des Bergs, boven de Stad. De Generaal groette het, met 5 Stukken; de *Péper-Koorn*, met 3; en de *Darling*, met 1. Mr. *Femel* wierd van

Stad *Tamarin.*

den

DOUNTON. 1610.

den Generaal aan Land gezonden, met gevoeglyken Stoet, in de Pinasſe, die met eene roode Karmoſyne Tent' opgeſierd was. Hy bragt een Geſchenk, aan den Koning. 't Beſtond, in een Zilveren-vergulden Béker, 10 Onçen zwaar; 't Lemmet een's Zwaardts; en 3 Ellen beſt Láken. De Koning ontfing hem, aan den Oever, in een' Tent' van getaand Oranje-Kleur'. Hy zat daar, opgewagt van den Voornaamſten zyner Landslieden, de *Arabiërs*; en eene Lyfwagt, Muskettiers. Zy redeneerden onderling, meêr dan een uur. Dankbaarlyk ontfing hy, 's Generaals Geſchenk. Hy deed hem Welkcom bieden, en te Lande verzoeken: beloovende hem, vry Wáter, en al 't geene het Eiland rédelykerwyze, ten aanzien van de Droogte, opléverde: hebbende 't nu, in twé Jaaren, niet gerégend. Belangende *Aloë*: geen Pond was 'er te bekoomen. Zyn eigen Fregat was gegaan, naâr de *Roode-Zee*, om die te verkoopen.

Nieuws, van den *Aſcenſion*.

DE Koning zeide voorts, dat de *Aſcenſion* hier, de Eerſtemaal, in *Februari* quam. Dat dezelfde een *Guzarats* Schip op de Rée vond; en daarmede, agt Dagen naderhand, naâr de *Roode-Zee* ging. Dat deszelfs Pinas, agt Dagen vervolgens, mede hier inviel: dogh niet bleef, maar haaren Admiraal volgde. Dat, in *Juli*, beide de *Aſcenſion* en de Pinasſe, hier uit de *Roode-Zee* wederkeerden; en zo voort, na Wáter ingenoomen te hebben, naâr *Kambaye* zeilden. Daar benevens, zeide hy, dat zyn Fregat (zynde in de Haven van *Bazain*, naby *Daman*, in *India*) van den *Portugeezen* aldaar berigt wierd, dat het gemelde Schip en de Pinas, te vroeg op die Kuſte gekoomen zynde, voor de Winter en 't onſtuimig Weêr een einde nam, beide verongelukt waren: maar, dat het Volk geburgen was.

De Generaal bezoékt den Koning.

DE Koning zond een Geſchenk, van twaalf Geiten, aan den Generaal. Deez ging, den volgenden Dagh, met goed Gevolg en eene Lyfwagt, om den Koning te bezoeken. De Scheepen, gelyk bevoorens, gaven hem 5, 3, en eenen Schoot. Te Lande wierd hy verwelkoomt, met 10 zwaare Stukken. De Koning ontfing hem, op Hoffelyke-wyze; en onthaalde hem, en zyn Gevolg, zo veel de Plaats konde uitléveren. Evenwel was hy niet gewillig, dat men hier langer zoude blyven. Hy weigerde hen ook, de Pinasſe optezetten. Zyn Verſchooning was, dat nog zyne eige, nog eenige andere Scheepen (gelyk, de *Guzaratters*, waarvan hy groot Voordeel had) niet op de Rée zouden durven koomen, zo lange zy daar waren. *Dounton* oirdeeld, dat hun Verblyf zeer laſtig aan zyne Maj. was. Om 't Geweld zyner Stad te vertoonen, had 'er de Koning, den *Arabiëren* en anderen, van alle Zyden des Eilands, t'ſamen getrokken; en deeze waren, onderwyl, ten zynen koste. Den volgenden Dagh, had men grootendeels gedaan, met Wáter optedoen. Dit haalde men, uit eenen Vyver, gevoed door de Bronnen, die van de Bergen daalen. [Den 28,] Zondagh zynde, ging 't Volk aan Land, om zig te verfrisſen.

DE Koning van *Sokotra* is genoemd, *Muley Amor ebn Sayd*. Hy is maar Onderkoning, voor zynen Vader. Deez is Koning van *Fartak*, in *Arabië*, niet verre van *Aden*: koomende aan Zee, te *Camrican* (1). Hy zeide, dat zyn

(1) *Purchas*, die waarſchynlyk iets in den Text overgeſlagen heeft, zet op de Kant, Koning' van *Fartac* of *Canacaym*. Dit helderd niets op. Wy vooronderſtellen, dat *Canacaym* gedrukt is, in ſteê van CARASEM, 't geen 't zelfde is met *Kasſin*, of *Kusbim*, waaronder *Fartak* nu behoord.

DOUNTON. 1610. zyn gemelde Vader, in Oorlog was, met den *Turken* van *Aden*. Dit gaf hy voor Réden, van hem eenen Brief aan den Goeverneur die'r Stad te weigeren. Geene andere, dan *Arabiërs*, wierden gebruikt, ter Verdédiginge van hem en zynen Staat. De Oude Inwoonders des Eilands, oirſpronglyk een verbanne Volk, leefden in de diepſte Slaavernye.

Voortbrengſelen des Eilands. DE Hoofdkoopmanſchap alhier, is *Aloës Socotrina*. Dit maaken zy, omtrent *Auguſti*, van een Kruid gelyk 't Spaansſe *Sempervivum:* dogh, in geene groote menigte, niet boven eene Tonne in 't Jaar. Daar is ook een weinig *Sanguis Draconis*, of Draakenbloed. Hiervan kogten de Faktoors een weinig, tegens 12 Stuivers 't Pond. Daadels, die daar ten Brood dienen, verkogt de Koning aan den *Engelsſen*, tegens 5 Reaalen van Agten, de 100 Pond. Stieren en Koeijen worden verkogt, het Stuk, tot 12 die'r Reaalen; Geiten, tot eene Reaal; Schaapen, en Hoenderen, tot eene Halve-Reaale, 't Stuk. Al dat Gedierte, is uittermaaten klyn, overeenkoomſtig met de Barheid van 't Eiland. Hout, een's Mansdragt, tot 12 Stuivers. Wat het Eiland anders voortbrengt, is den Schryver onbekend: maar 't quam hem gantſelyk voor, uit Rotzen en Steenen te beſtaan, en de Grond uittermaaten droog en bar.

Abdal-Kuria. DEEZEN Dagh [den 29 *Oktober* (*)] de Zaaken verrigt hebbende, ging men t'Zeil, naar den kant van *Aden*. Met 5 Stukken, namen zy Afſcheid, van den Koning. Na zy vry waren, van *Sokotra*, was de koers, voorby *Abdal Kuria* (1), tot Kaape *Guardafu*, de Ooſtlykſte Hoek van *Habash*. Zy legt, naaſt Weſt, 34 Mylen af, van den Weſt-Hoek van *Sokotra*: waarvan de Afſtand, tot het Ooſt-einde van *Abdal-Kuria*, 14 Mylen is. De Lengte van *Abdal-Kuria*, een lang-eng-ruuw Eiland, kan 5 Mylen zyn, van 't Ooſte tot het Weſte; en van 't Weſt-einde deszelfden, tot aan Kaape *Guardafu*, zyn 15 Mylen. De Koning van *Sokotra* houd eenig Volk, en Geiten, op dat Eiland. Byna drie Mylen, ten Noorde, van 't Midde deszelfden Eilands, zyn twé groote witte Rotzen, digt aan malkanderen, omtrent eene Halvemyle in de Lengte. Deeze Rotzen zyn Wit: niet, uit den Aart, maar door den Drek van 't Gevogelte.

Rotze *Saboyna.* DEN 31, om 11 uuren, waren zy over den Weſtlyken-Hoek van *Sokotra*. 's Namiddaghs, ten 2 uuren, lieten zy die witte Rotzen, genoemd *Saboyna* (4 Mylen Noordweſt- ten Weſte van dien Hoek) ten Noorde, aan Stuurboord. Ten 3 uuren, ontdekten zy, den twé hoogſten Bergen, van *Abdal-Kuria:* draagende Weſt-Zuid-weſt, op 10 Mylen afſtand.

Afwyking. ZY bevonden zig, met Zonnen-opgang, den 1 *November*, tusſen *Abdal-Kuria* en de twé Rotzen. Het eerſtgemelde, derd'halve Myle van hen af zynde, aan Bakboord; de Rotzen, op eene Halve-myle Afſtands, aan Stuurboord. 's Middaghs waren zy, op 12 Graaden 17 Minuuten, Noord. De

(*) De Schryvers zeggen, den 7 *Oktober*. Dit's een Misſlag, gelyk de Loop der Daghtékeningen toond: ook noemd *Purchas* die Dagen, dien wy daareven tusſen deeze [] ingevoegd hebben, en meêr Licht daarin geeven, ſchoon hy zig hier, niet anders uitdrukt. Dus kan het niet minder, dan deeze Daghtékening wezen, welke wy hier opgeeven.

(1) Sommigen noemen 't, *Abla del Curia*, of *Abdel Curia* [NB.. of *Abba del Curia*]: mogelyk moet het zyn, *Abdal Kuria*, of *Abdal Kuri*, gelyk Kaptyn *Hamilton* 't ſchryft.

Dounton. 1610.

De Afwyking was, 17 Graaden 35 Minuuten. Deezen Middagh, ontmoette men eenen Stroom, die hen Zuidwaarts zette. Ten 1 uure, ontdekte men Kaape *Guardafu.* 't Nagt zynde, bevoorens zy 'er by waren, liepen zy voorby, zonder 'er eenig duidelyk Gezigt van te hebben.

Berg *Feluk*, of *Felix.*

'S ANDERENDAAGHS, in den Morgenstond, waren zy, regt over eenen hoogen Berg, 9 Mylen Westwaarts de Kaape. Tusfen deszelfs Hoek en eenen anderen hoogen Hoek, 5 Mylen-af, West- ten Zuide, is een laage zandige Hoek, strekkende vyfvierendeel Myls in Zee. Drie Mylen Westlyker, dan deeze, ankerde men. Met alle de Booten ging men aan Land, om Hout te kappen. De Inwooners verhaalden, dat de gemelde Berg, dien zy voorby geloopen hadden, genaamd was, *Feluk* (1). Zo dra dezelfde vernamen, dat zy *Kristenen* waren, vlooden zy van hen.

DEN 3, na zy wederom te Lande gegaan en Hout gekapt hadden, gingen zy 's Namiddaghs t'Zeil', naâr de *Roode-Zee.* Zy ontdekten, den 5, de Kuste van *Gelukkig Arabië*, draagende Noord-Noord-west en Noord- ten Ooste, over de 12 Mylen van hen af. 's Middaghs, vond *Dounton* de Breedte, 13 Graaden 28 Minuuten. Op Zonnen-ondergang, bevond men zig 12 Mylen van de Kuste. Al de Bergen binnen 's Lands, schynen hoog en zeer ruig, zonder eenig Téken van Groen of Geboomte. Nu rigtten zy hunnen koers, West- ten Zuide, gelyk de Kust legt: staat maakende, wel dra de Stad *Aden* te zullen zien. Toen *Dounton* 't eerst' onder Land viel, rékende hy zig, niet boven 24 Mylen ten hoogst van haar. Vooronderstellende, dat des Schips Wegh over de Golfe was, Noordwest- ten Noorde, was de koers evenwel, ter oirzaake van den Stroom, genoegsaam Noord. Dus waren zy, op hunnen Val onder Land, weinig min dan 60 Mylen van *Aden.* 't Langs het Land houdende, met ruim Zeil, 's Daaghs, gingen zy 's Nagts met klyn Zeil, om die Haven niet te ontschieten. 't Grootste deel des Weghs, hadden zy 25, 20, 15, 10, en 8 Vadem Wáters.

Aden, beschreeven.

OP Zonnen-ondergang, den 7, zeer na aan den Berg zynde, ontdekte men, schielyk, *Aden.* Dit legt, aan den Voet eenes onvrugtbaaren Bergs: een Plaats, daar de Schryver, naauwlyks, naâr eene Stad uitgekeeken zoude hebben (2). Dus schynt zy 'er gegrond te zyn, ter Verdeediginge. Zy is zeer sterk; en niet gemaklyk, van de Zee-zyde, te bemagtigen: hoewel 't er eenigerwyze droog, en laag Wáter is. Daar staat een hooge Rotz, wat breeder dan den *Tour* van *Londen.* Deeze is moeijelyk optekoomen: zynde zeer steil. Daar loopt maar een Wegh op, met naauwe Trappen. Vier Man konnen 'er dus, eene Menigte afhouden. Die Rotze is zo bewald, geflankeerd, en met Geschut voorzien, dat het schynt, zy de Stad en de Rée te gelyk beheerst. Evenwel kan men 'er reiden, buiten derzelver Bereik, op 9 Vadem Wáters; of binnen 't zelfde, van 9 Vadem minderende. Een weinig, ten Noorde die'r Rotze, is een andere: laag, meest gelyk's Wáters, en van klynen Omtrek. Hier op is een Fort, wel voorzien van Geschut. *Dounton* konde niet te weeten koomen, wat getal Soldaaten 'er in Bezet-

(1) *Foelix*, by den *Portugeezen*, Kapt. *Hamilton* zegt, de *Arabiers* noemen dien, *Baba Filek.*

(2) *Aden* schynt evenwel, het zelfde Woord te zyn met *Edeņ*: betékenende, eene *Plaatsse van Vermaak.*

DOUNTON. 1610. Bezettinge is. In noodzaake, word zy verſterkt, uit de Binnen-Steden. Zy word voorzien van Voorraad, gedeeltelyk van 't omleggende Platte-land; en ten deele van *Barbora*, een Plaats daartegens over, op de Kuſte van *Abisſynië*. Hiervan daan, haalen haare Barken, Vee en veele Vrugten en Voorraad: benevens Myrrhe, Wierook, en andere Waaren.

Haare gelegenheid. ADEN legt, op de Breedte van 12 Graaden 35 Minuuten. De Afwyking is 'er, 12 Graaden 40 Minuuten, Weſtelyk. Het Ty, in den Vloed, rysd'er, by Gisſinge, tusſen de 6 en 7 Voet, op den Dagh van de Veranderinge der Maane. Een Zuid-Ooſt- ten Ooſte, of Noord-weſt- ten Weste Maan, maakt 'er hooge Zee. De Berg, aan welkers Voet de Stad ſtaat, is byna een Eiland, in Zee ſchietende. Landwaarts, is 'er, eerſtlyk, een enge Halz, van zandigen Grond; en daar-achter, een breeder zandige Streek, moerasſig van Grond, reikende aan de Bergen, die 16- of 20 Mylen van de Stad zyn.

De *Engelsſen* zoeken 'er een' Lootz. NA men 't Anker had laaten vallen, zond de Goeverneur eenen *Arabiër*, in een' Kano, in 't vallen van den Avond, om de Scheepen te bezigtigen. Hy weigerde, aan Boord te koomen. Maar, 's anderendaaghs quam hy weder, en deed het. Hy zeide gezonden te zyn, van den *Amir* (1) of Goeverneur: om te zien, van wat Land-aart men was; en, zo zy Vrienden waren, dat zy Welkoom, te Lande zouden zyn. Hierop vervaardigde men, een Geſchenk: beſtaande, in een Musket, op *Turkſe* wyze gegraveerd; en 't Blad een's Zwaardts. *John Williams* en Mr. *Walter*, Taalkundigen, wierden 'er mede gezonden, met andere Faktoors om hen te verzellen. De *Turken* lieten hen niet toe, in de Stad te gaan. Zy onderhielden hen, buiten de Poort', aan de Wáter-zyde: evenwel, met groote Vertooninge van Blyſchap. Veel Vriendſchap gaven zy voor, onzen Land-aart toetedraagen. Met deezen, zeiden zy, hadden zy groote Gemeenſchap, te *Konſtantinopole*, *Aleppo*, en andere Plaatsſen. Onderwyl repten zy geen Woord, van Koophandel: zy gelieten zig te ontvallen, dat zy, Daaghlyks, 30,000 Soldaaten verwagtten. 't Scheen den *Engelsſen* zeer vreemd, dat zulke barre Landſtreek eenigen Voorraad, voor zo menigte Volks, zoude uitléveren. Beſpeurende daaruit, dat die Voorgeevingen uit Vreeze voortquamen, gaven zy te verſtaan, dat het enkeld Verzoek des Generaals, aan den Goeverneur was, om voor zyn Geld eenen Lootz te hebben; ten einde, zynen Scheepen naâr *Mokha* te brengen. Toen zeide men hen, dat die alleen Luitenant des *Amirs*, en deez uit de Stad was, maar den volgenden Morgen wederom zoude wezen: wanneer men zulks, den Generaal zoude doen weeten. Zy zonden ook een Geſchenk: twé *Barbora* Schaapen, breed van Stuit en ſmal van Staart; benevens eenige Vrugten.

(1) *Mir*, by PURCHAS. *Mir* is een t'Samentrekking van *Amir*, veel in gebruik by den *Perſiaanen*; en *Amir*, is 't zelfde met *Emir*, 't geen wy van den *Fransſen* hebben. Van dat Woord *Amir*, koomt *Admiraal*, eerſt ingevoerd ten Tyde der *Kruisvaarten*.

§. III.

Dounton. 1610.

§. III.

Voorvallen, van Dounton, *te* Aden.

De *Turken* geeven voor, te willen handelen.

DEN volgenden Dagh, zond de Generaal wederom, vroegtyds, om eenen Lootz voor *Mokha* te vraagen. Zy wierden aan 't Huiz des *Amirs* gebragt, en met schoone Woorden gepaaid: de Goeverneur, was nog niet wedergekeerd. Hoorende, dat de Scheepen onder Zeil waren, deed de Luitenant-Goeverneur den Generaal verzoeken, ten minste een zyner Scheepen achtertelaaten: vraagende, te gelyk, den Pryz van verscheide Waaren. Hoewel hy geenen Lootz zond, vatte 't Lok-aaz: uitgeworpen, met het melden, van Indigo, Olibanum, Myrrhe, en verscheide andere Dingen, dien zy voorgaven te konnen verhandelen. Voor de Boodschapper, met dit Verzoek, by den Generaal quam, waren de Scheepen reeds den Hoek omgedraaid. Door den Stroom, was 't niet mogelyk [naâr de *Oost-zyde*, in 't Gezigte der Stad] te rug te keeren. Dus ankerde men, tegens over eene Baaije, aan de *Zuid-zyde* der Stad (*).

Hun Wantrouw.

DE Generaal, bespeurende veel Volks in de Baaije visfende, en menigte voornaame Persoonen op den Berg, liep met de Pinasse naâr den Wal: om te onderzoeken, wanneer de Stroom veranderde, ten einde 'er om te konnen koomen. De Luitenant-Goeverneur scheen deswegens, moeilyk: voorgeevende, dat dit enkeld geschiedde, om hunne Sterkte te bespieden. 't Ging zo verre, dat *John Williams* vreezde, dat zy hem wilden aanhouden. Maar de *Amir*, in de Stad gekoomen zynde, scheen zo scherp niet. Hy veinzde, sprak mild, en beloofde eenen Lootz, naâr *Mokha*. Daarbenevens verzogt hy, dat een Schip mogt blyven, om hen met Waaren te voorzien. De Stad (zeide hy) had, door de quaade Behandelingen der voorige Goeverneurs jegens den Vreemdelingen, haaren Handel verlooren: dien poogde hy, te herstellen, en stelde zig voor, met hen een begin te maaken. Indien alle hunne Scheepen, zonder te handelen, uit zyne Stad vertrokken: dan zoude de *Bassa*, zyn Opperste, 't aan zyne Quaade-behandelinge 't henwaarts, koomen te wyten.

Misleiding.

DE *Engelsfen*, van anderen verneemende, dat het eerste zyner Woorden waar was, meenden 't ook dus met het laatste te wezen. Deswegens was de Generaal gewillig, zyn Verzoek toeteftaan: ingevalle veilige Ankeringe konde gevonden worden, tegens den *Oostlyken Mouson*, die zeer gevaarlyk op deeze Kuste is. Maar de *Amir*, hun Verderf, in plaatsse van hunne Veiligheid wensfende, maakte die Zwaarigheid ligt. Om den Lootz gemaand, wierd ten

(*) De Schryvers tékenen hier op aan „ Liever, aan de *Westzyde* van den Hoek, „ of Kaap van *Aden*, buiten 't Gezigt der Stad ". Maar, wy meenen, dat zy hier feilen, of onduidelyker zyn dan de Schryver is: die hierin, Letterlyk, met het Berigt van Sir *Henry* overeenstemd. De ingèvoegde Verklaringe, die wy daar uit *Purchas* gedaan hebben, oirdeelen wy 't ook duidelyk te toonen: ten minste, zoude men daaruit konnen besluiten, dat ADEN naâr 't *Zuid-Ooste* in Zee kykt.

Dounton. 1610. ten antwoord gegeeven, dat deezes Wyf hem niet wilde laaten gaan, ten ware vier der Voornaamften uit de Scheepen, als Gyzelaars, tot zyne te Rugkoomfte gelaaten wierden. Dit maakte den *Engelsfen* moeijelyk, en wantrouwig. Dogh de Generaal, ftrikter in zyne Beloften, befloot 'er den *Péper-Koorn* te laaten. Evenwel, fchoon *Dounton* bevoorens was veroirloofd, op eenmaal, een-vierde der Goederen aan den Wal te brengen: nu wierd hy belaft, niets met al te doen. Geenen enkelden, van 't flegt Gemeen, aan hen willende betrouwen, oirdeelden de *Engelsfen* ook, dat zy hunne Goederen, aan den *Turken* niet waagen moeften. Wilden deeze van hunne Waeren hebben, gelyk zy voorgaven: dan zouden zy ze, aan Boord, moeten koopen en betaalen; ingevalle hunne Kooplieden afkeerig waren, om zonder Zékerheid te koomen handelen, dan zoude men Gyzelaars, in gelyk Getal en Waardigheid, voor hen geeven; deeden zy desgelyks niet, zo zoude 't Schip, zo voort, den Admiraal naâr *Mokha* volgen.

Dounton blyff 't 'er. De Generaal ging daarop t' Zeil', en de *Darling* met hem. *Dounton*, arbeidde met alle Magt, als een Mens die zyn Ongeval wilde verhaaften, om den *Péper-Koorn* tegens Wind en Stroom, met lange Worpen intekorten. Ten laatfte, bragt hy 't, voorby de Visfers-Baaije. De *Amir* deed hem zyn Begeeren weeten: om met den Kooplieden te fpreeken, of zy met de Stad handel dryven wilden, dan niet? Mr. *Fowler* en *John Williams* wierden, deswegens, naâr hem gezonden; en de Bottelier ging, om andere Dingen, met hen te Lande Maar de *Amir*, verftaande de Wyze waarop zy met hem wilden handelen; en dus zyne Ontwerpen verydeld ziende, vreezende te gelyk, dat het Schip op hunne te Rugkoomfte zouden vertrekken, deed hen aanhouden, om iets te bekoomen. 't Voorgeeven was, een Eifch van 1500 Goude *Venetianos*, tot anderhalve Reaal van Agten 't Stuk: voor Ankergeld, en andere Rechten. (De Faktoors aangehouden.)

Kunftenaary der *Turken*. Dounton bleef 'er, tot den 16 *Defember*: in geduurige Vreeze van Stormen, die daar zeer gemeen zyn, geduurende dit Jaarty. De *Turken* gebruikten onderwyl, alle Kunftenaaryen; onder Voorgeeven, van te willen handelen (daar zy echter 't minft' op dachten): om den *Engelsfen*, dien zy in handen hadden, te misleiden. Boode op Boode, zonden zy naâr *Mokha*, aan den Generaal, om Verlof uittewerken, tot het te Lande brengen der Goederen: dan zouden alle Kooplieden van rond-om (dus gaven zy voor) naâr *Aden* toevloeijen. Maar *Dounton* konde zig nimmer, eenige Hoope van Koophandel, of eerlyke Ontmoetinge, van hen verbeelden. Hy zond gemeenlyk, om den twéden of derden Dagh, zyne Pinasfe, met een of twé Man benevens de Maats, om naâr den Toeftand der Faktooren te verneemen. Dezelfde wierden, gewoonlyk, beleefd ontfangen. Byzonder onderhielden hen de Soldaaten, onthaalende hen, met Drinken; en, in gevalle eenige *Jood*, of *Banjaan*, hen iets te duur aanrékende, waren zy vaardig, om hen Recht te doen. *Dounton* meend, dat dit door des Goeverneurs ingeevinge gefchiedde: om dus te béter, den *Engelsfen* te bedriegen, en hen vertrouwen te doen ftellen, in hunne Leugenen en Vleijerye, waarin zy uitfteeken. Als eenige Soldaaten van Buiten, in de Stad quamen, dan tragtten zy hen te doen gelooven, dat het Kooplieden waren, om te zien of zy eenige Goederen te Lande hadden. De Faktoors wierden insgelyks, meeftendeels, vriendelyk behandeld. Menigte Perfoonen, quamen hen bezoe-

zoeken. Maar 't waren zulke, die zig met den Goeverneur verstonden: terwyl hy zorg droeg, dat zelve geen *Arabiërs* Visscher, aan Boort mogt koomen, om *Dounton* trouw Berigt te konnen geeven. DOUNTON. 1610.

DIE van de Pinasse berigtten, aan *Dounton*, dat deeze Stad bleek, bevoorens, groot en Volkryk te zyn geweest: maar dat jegenwoordig, de Huizen, zo Groot als Klyn, of in verval waren, of tot Puinhoopen lagen. Daar waren geene Winkels, met Goederen van eenige Waardye; nog iemant te ontmoeten, die den Naam' van Koopman verdiende. Geld scheen'er, zeer schaars: in zo verre, als de *Engelssen* een Stuk van Agten aanbooden, om voor *Aspers* (*) te verwisselen, 't zelfde van hand tot hand ging, om 't als iets vreemds te beschouwen. *Aden*, vervallen.

DEEZES Goeverneurs tyd, op 't einde loopende, tragtte hy 't voor zyn Vertrek aftemaaken, en hen zo Zot te zien, van met hunne Goederen aan den Wal te koomen. Dikwyls haalde hy aan, van 't Vertrouwen 't welk Kaptyn *Sharpey* (die 'er 16 Maanden bevoorens, in de *Ascension* was geweest) in hem gesteld had: dat die Goederen aan Land bragt, zonder Mistrouwe; dat hy zyn Vermaak had, van deszelfs Trompetters op den Wal te hooren blaazen; dat deszelfs Volk vrymoedig aan Land quam, gelyk Kooplieden; en dat zedert de *Engelsſen*, die nu op de Rée waren, niet insgelyks deeden, hy niet wist, of hy 'er hen voor houden konde. Maar *Dounton*, liet 'er zig niet door bedotten: hy geloofde niet, dat *Sharpey* onnozeler geweest, of anderzints, 't zig vervolgens niet beklaagd had: ten ware deez, de eerste *Engelsman* zynde die 'er quam, mogelyk beter onthaal had genooten, en zylieden vervolgens eenen anderen Wegh ingeslagen hadden. Vleijery des Goeverneurs.

DOUNTON oirdeeld, dat zy aanvanglyk verhoopten, de Goederen zonder Geld te koopen; en vervolgens, een Schip verlangden te zien blyven: om te gemaklyker hun Oogmerk, daar aan een Schip, en te *Mokha* aan twé, dan te gelyk aan drie Scheepen te bereiken: terwyl beide Plaatsſen, ten Voordeele van den *Basſa* arbeidden. Zy wisten ook, dat den *Engelsſen* onbekend ware, hoe Stormende, en Onbequaam voor Koophandel, deez Wintertyd was; en dat geene Scheepen hier lange, zonder hunne Begunstiginge konnen blyven, ter oirzaake van 't gebrek van Vers-wáter. Zy merkten aan, dat de Wind en Zee 'er uittermaate geweldig woeden; en dat de Kust, laag zynde, niets het Geweld en 't Stuiven der Baaren konde wederstaan. Dus verwagtten zy, niet zonder Réden, dat het Schip, binnen korte, van zyne Legplaatsse op 9 Vadem, tot op 5 Vadem zoude moeten dryven, by de Stad, naâr het Eiland, onder hun Geschut: van waar het, zonder hun Verlof, de Zee niet wederom zoude konnen bereiken. Eindelyk, als dat alles hen mislukte, dat zy dan, ten laatste, onder schyn van Vriendschap, een goed Deel des Volks aan den Wal hoopten te lokken, 't zy ter Verlustiginge of om Wáter inteneemen; en 't zelfde dus, in hun Geweld hebbende, zy 't mogten noodzaaken, om den overigen 't Schip te doen inbrengen. Maar zy ontdekten zig te vroeg, door 't aanhouden die'r drie Persoonen. Dit maakte *Dounton*, vervolgens, ergwaanend en op zyne Hoede. Zyn Oogmerk.

HY

(*) *Turkse* Stuivers.

DOUNTON. 1610.

HY schreef in 't Vervolg, voor 't eerste, aan den Generaal, met eenen Soldaat van *Aden*. Maar deez, van den Goeverneur onderrigt zynde, bragt geen Antwoord te rug. Hy gaf voor, dat de *Agá* van *Mokha* beloofd had, den Brief te zullen overléveren: maar dat deez geene Gelegenheid gehad hebbende naâr *Aden* te schryven, hem om Antwoord niet had willen laaten blyven wagten.

Voorslag des *Amirs*.

DE Goeverneur ging uit de Stad, tot den 1 *Desember*. Onderwyl wierden de gevange *Engelsssen* harder behandeld. Het wierd gezegt, dat de *Amir* heenen was; en dat 'er een ander, in zyn Plaatsse, stond te koomen. Evenwel quam hy, twé Dagen daarna, wederom. Hy bezogt hen, in hunne Gevangenisse. Hy sprak hen vriendelyk toe. Hy gebood, goeden Voorraad voor hen gereed te maaken, op zyne eige Kosten. Hy beloofde, allen soort van Vriendschap, zo dra zy zouden beginnen te handelen; en hunne volle Vryheid te geeven, zonder betaalinge van de 1500 geeischte *Venetianos*. De Rechten (zeide hy) zouden niet meêr wezen, dan 5 ten Honderd; alle andere Lasten, zouden rédelyk zyn; gereed Goud, zoude by de gekogte Goederen gegeeven worden. Deswegens verzogt hy hen, op nieuws aan den Generaal te schryven: bevoorens had hy eenen Zot, met hunne Boodschap gezonden; nu konden zy een van hun eigen Volk zenden, waardoor zy zéker konden wezen, Antwoord te zullen bekoomen.

Zoekt de Goederen te Lande.

DOUNTON, gelaat maakende als of hy vertrekken wilde, quam een Brief van *John Fowler*, om hem dat vrolyk Nieuws bekend te maaken: aanhoudende, met eenen, op dat hy naâr den Generaal schreeve, om Vryheid, van Goederen te Lande te mogen brengen. Hy antwoordde, dat hy 't uit zig zelfs gedaan zoude hebben, indien hy, maar eenigen Schyn van eerlyken Handel bespeurd had. Evenwel, ziende dat hy tot *Mai* tyd had, om naâr *Mokha* te gaan, zo lang de Oostelyke Mouson duurde; en begeerig, om van den Generaal te hooren: zo vaardigde hy Mr. *Caulker* af, met eenen Brief, die hem nieuwe Smerte veroirzaakte, zegt hy. De Gevangenen wierden, onderwyl, met schoonschynend Onthaal onderhouden.

Geeft zyn Woord.

DE Bootsman berigtte, aan *Dounton*, dat 'er gebrek was, van ligt Touwwerk: verzoekende, met anderen aan den Wal te loopen, dewyl zy niets te doen hadden, om het op Strand te slaan, by des Stads-Wal (1). Kaptyn *Dounton* deed het, den Goeverneur verzoeken. 't Wierd aanstonds toegestemd; en 't Volk de bequaamste Plaatsse aangeweezen, benevens een Huiz, om 's Nagts hun Gereedschap te bergen. Dogh, te gelyk, stelde deez Smitz te Werk, om Kétenen te maaken; en sommigen van den *Engelsssen*, wierden mede door Tékenen gewaarschouwd, zonder dat zy 'er toen acht op sloegen.

VIER

(1) Onzes Oirdeels, was 't een groote Onvoorzigtigheid van *Dounton*, zyn Volk onder des Goeverneurs bereik te brengen, na gezien te hebben, hoedanig deez die Drie behandeld had; en na hem verdacht te houden, van 'er zo veele aan Land te willen lokken, als hy konde. Daarenboven, begeerende zo na aan des Stads-Wal te arbeiden, was zulks genoeg om den Goeverneur te ontrusten. Geen Ding is 'er, waarop de *Turken* zo Wantrouwig zyn, dan hunne Vesting-werken te koomen beschouwen. Hy had ook bevonden, dat het naderen des Generaals naâr de Kuste, qualyk genomen wierd, on-aangezien 't op eenen grooten Afstand van de Stad was.

VIER Dagen daarna, wierd ook het Volk aangehouden, ten Getale van 20, 't geen zig aan den Wal bevond. Zy wierden met eenen mishandeld en beroofd, in de Yzers geſlagen, en in de Gevangenisſe geworpen. De Pinas viel ook, in handen der *Turken*. Onder de Gevangenen bevonden zig, twé Kooplieden, de Bottelier, de Aptéker, de Heelmeeſter, en Mr. *Caulker*; benevens, de Bootsman en een zyner Maats, twé Quartier-meeſters, de Kuiper, de Timmerman, en des Konſtápels-maat. Eenige waren om Vermaak, andere om te Werken; en die van de Wagt, in ſteê van de Pinasſe te bewaaren, aan Land gegaan. Maar, buiten 's Kaptyns gezigt zynde, had elk gedaan wat hem geviel; en Bootsman, en Lynſlaan, en 't bewaaren der Pinasſe, laaten dryven.

DOUNTON. 1610. Veele *Engelsſen*, aangehouden.

Vyf Dagen daarna, ging *Dounton* t' Zeil', uit de Zuidlykſte Rée van *Aden*. Hy rigtte zynen Koers naâr *Mokha*, door de Straate van *Bab al Mondub*, 32 Mylen, Weſt- ten Zuide, van *Aden* zynde.

Vertrek van *Dounton*.

---

§. IV.

Koomſt van Dounton *te* Mokha, *en Voorvallen aldaar.*

DEN derden Dagh daar aanvolgende (wanneer, in den Morgenſtond, eene Maanverduiſtering was geweeſt) liep hy, 's Middaghs, door de Straate. Deeze is *Ander-halve-myle* breed (*). In 't Midde, heeft men 10; en, naâr elke Zyde, 8, 6, of 4 Vadem diepte: al, na men die naderd. Omtrent 2 Mylen ver, (†) gaat een rédelyk ſterk Ty: beide, van Ebbe en Vloed. Aan Stuurboord had men eenen Berg, en Rotzig Byna-Eiland: aan de Kuſte van *Arabië*, welke Laag-Land is, met eenen engen Zand-Halz gevoegd. Een Laag-Rotzig-Land (‡) omtrent 5 Mylen lang, van 't Ooſte tot het Weſte, lag aan Bakboord. Tusſen 't Weſt-einde van 't zelfde, en de Kuſte van *Abisſynië*, voor zo verre *Dounton* konde beſpeuren, was een zuiver Kanaal, 3- of byna 4 Mylen breed. Dogh hy meend, dat het niet veel gebruikt word, van de Scheepen: zynde 't Water diep, en niet bequaam ter Ankeringe: behalven, dat het ander, de naaſte Wegh is. Dewyl hem de Afſtand en de Gelegenheid, van daar tot *Mokha*, onbekend waren, hield hy 't, den *Bab* door zynde, langs de Kuſte van *Arabië*, tusſen 9 en 10 Vadem. 's Nagts, ankerde hy, op 8 Vadem, 9 Mylen door den *Bab*, tegens over een Bergje, ſtaande alleen aan de Zee-zyde. De volgende Morgenſtond, deed hem wederom 't Zeil ſtellen. Hy liet het doorſtaan, Noord en Noord- ten-weſte, zo als hem de Diepte beſtuurde, tusſen 9 en 7 Vadem: ten minſte, tusſen 6 en 4 Vadem, toen hy de Banken buiten zig had.

Straat van *Bab al Mundub*.

Dry-

(*) By *Purchas*, zo wel als by onzen Schryveren, eene *Halve-myle*. Maar 't is buiten eenigen twyffel een Miſlag, 't zy in 't Uitſchryven of van Druk, en moet *Anderhalve-myle* wezen: gelyk *Dounton*, vervolgens, in de te Rugkoomſte rékend, zo wel als Sir *Henry* gedaan heeft.

(†) De Schryvers zeggen, *'t Kanaal is omtrent 2 Mylen lang*. *Purchas* noemd hier de *Lengte* niet, die dus te klyn zoude wezen: deeze *twé Mylen*, maakt hy alleen betreklyk, tot de hévigheid van 't volgende *Ty*.

(‡) 't Blykt, dat hiermede het *Eiland* gemeend word, 't geen de Straate in twé Kanaalen ſcheid.

DOUNTON. 1610. *Mokha.* *Dounton,* koomt by den anderen Scheepen. Ontfangt Berigt, van den Toestand.

Dryvende naâr *Mokha*, 't geen 18 Mylen van de Straate, op 't Gebied van eenen Laagen-Zandigen-Barren Grond is, bespeurde men den Admiraal.

DEEZ reed alleen, omtrent 4 Mylen af in Zee, op 6 Vadem, met twé Ankers voor den Boeg, wegens 't onstuimig Weer. De Pinas lei bemand, digt aan des Schips zyde, met Mr. *Thornton*, de Schipper, daarin. Evenwel durfde zy niet afsteeken, voor de *Péper-Koorn* over haar was: uit vreeze, dat zy 't Schip niet wederom zoude hebben konnen bereiken, ter oirzaake van den Wind en Stroom. Wat naby koomende, haalden zylieden hunne Vlag in. *Dounton* besloot hieruit, dat den Generaal eenig Ongeval overgekoomen was. Zo dra hy 't Anker had laaten vallen, quam *Thornton* met de Pinasse aan Boord. Na zyne Droefheid den Teugel gevierd te hebben, deed hy aan *Dounton* verslag, van al 't geene gebeurd was, zedert hun Vertrek van *Aden* (*). Zy hadden eenen zeer voorspoedigen Overtogt gehad (zeide hy) van *Aden* tot *Mokha*. Dien gantsen Wegh hadden zy, in 30 Uuren afgelegt. Dit Gedeelte van ARABIË, Oostwaart van *Aden* de *Roode-Zeé* op, tot aan *Kamaran*, 't geen 70 Mylen boven *Bab-al-Mondub* is, was genoemd, het Land van *Yaman*: dogh, hoe verre binnen 's Lands de Grenzen strekken, wist hy niet. Het wierd beheerst van eenen *Jaffar Basa*, die zyn Verblyf in de Stad van *Sanaa* hield, gerékend op 15 klyne Daghreizen van *Mokha*. Hy stelde Jaarlyks, de Goeverneurs aan, van *Aden* en *Mokha*: zynde de laatstgemelde Plaats de beste, door den Toevloed van Scheepen. *Rejib Aga*, die zyn Slaaf geweest was, bestuurde *Mokha*. Deez was 'er, van *Aden* beroepen, daar hy 's Jaars te vooren gebood, toen Kapt. *Sharpey* 'er zig bevond. Op hunne Aankoomst, om zyn Ontwerp werkstellig te maaken, had hy, uit de omleggende Landstreeken en Eilanden, een genoegsaame menigte Soldaaten getrokken. Om hen op den *Engelssen* te hitssen, had hy hen deezen afgemaald, als Zee-roovers en *Kristenen* (dien zy aanzien, voor groote Vyanden, van hunnen heiligen Profeet *Mahomet*): gekoomen, om te ontdekken hoe de heilige Huizen hunnes Godts, te *Mekka* en te *Medina* (†), te vernielen zouden wezen; en dienvolgende, dat zy, eenen zonderlingen Dienst aan Gode en hun Vaderland zouden doen, met hen te verdelgen: behalven, dat 'er Schatten genoeg op de beide Scheepen waren, om hen te verryken, ingevalle zy zig, in de gelegenheid, maar dapper gedroegen. Aangaande den Scheepen: deeze lagen op eene Plaatsse, waarvan men in 7- of 8 Maanden, niet te rug konde. Geweldige Stormen, waren 'er menigvuldig; de Zee, gevaarlyk en onbekend. De *Engelssen*, wisten geene Plaatsse van Toevlugt. Geenen Mensse was 't veroirlofd, hen te naderen, om hen te konnen nog te willen Berigt geeven, van de Gevaaren die hen dreigden. De Generaal, die weinig Vertrouwen op den *Turken* had, liet zig egter beweegen, voor 't Belang der Maatschappye, op des

(*) De Schryvers berigten hier, dat zy 't volgende veel verkort hebben, om Herhaalingen en Overtolligheeden te vermyden: dat zy alleen zodanige Dingen hebben behouden, die dienen, om 't Verhaal van Sir *Henry* te vervullen of opteehelderen. Evenwel hebben zy daarin, nog 't een en 't ander, 't geen onder 't Overtollige te rékenen is. De *Fransse Vertaaler* heeft hen dan, met Réden, nog verkort. Wy doen desgelyks, zonder iets aangelegens overteslaan.

(†) Dit is de Bevestiging, van onze voorgaande *Note*, Bladz. 181 (*); en een Bewyz, dat Sir *Henry* den *Aga* wel verstaan had.

des *Aga's* aanzoeken, te Lande te gaan. Mr. *Femel*, die 't voorbaarigste was geweest, om zig en zyne Goederen den *Turken* te betrouwen, en den Generaal te overreeden, bequam eenig Achterdenken, of Vreeze, toen hy met den Generaal in de Boote zoude treeden. Hy aarzelde. Maar, overweegende dat hy Opperkoopman was, en niet gemischt konde worden in de Handelinge, stapte hy 'er in, en verzelde den Generaal. In 't kort, de Generaal was met 48 der zynen, en Mr. *Pemberton* met zyn 9, gevangen genomen, en in de Yzers geworpen. Dit geschiedde, den 28 *November*. Van deezen tyd, tot het Midde van *Desember*, hoorden zy niets van hem: uit réden van de geduurige Stormwinden. *John Chambers*, een der Quartiermeesters, nam kloekmoedig op zig, om naâr hem te gaan verneemen. Eindelyk, men had verstaan, dat de Generaal naâr *Sanaa*, tot den *Bassa*, zoude opgezonden worden. Dat alles, verhaalde Mr. *Thornton*; en dus stonden de Zaaken, toen Kaptyn *Downton*, den 20 *Desember*, voor *Mokha* quam. DOWNTON. 1610.

DEN volgenden Dagh, zond *Downton* eenen Brief, met *Chambers*, aan den Generaal; en daarin Berigt, van zyne Ongevallen, te *Aden*. Sir *Henry* raadde hem, in Antwoord, door alle Middelen deeze Zee te ruimen, en te *Aden* te wagten: tot hy zoude hooren, wat van hem geworden ware. Hy voegde 'er by, dat hy den *Darling* gezonden had, om naâr de Zyde van *Aden* te loopen, en zyne koomste te *Mokha* voortekoomen: terwyl hy, met anderen, bestemd was, om den volgenden Dagh naâr *Sanaa* te gaan. Hy schryft, aan Sir *Henry*.

HET geschiedde ook: de Generaal, en zyne Bende, vertrokken. De Timmerlieden, dogh gekétend, aan de Pinasse voor den *Bassa* moetende arbeiden, en de Zieken, bleeven achter, in de Boeijen. Mr. *Pemberton* ontsnapte den Togt, al met den eersten Avond. Hy maakte, hoewel Ziekelyk, al den haast dien hy konde, om den Oever te bereiken. By geluk, vond hy 'er eene Kano, met eene Roei-spaan' daarin. Hy gaf zig over, aan de Gunste der Baaren. Den gantsen Nagt, worstelde hy daarop. In den Morgenstond, was hy zo afgemat, dat hy 't moest opgeeven. Niets had hy, om zig te verfrissen, dan zyn eigen Wáter. Gevalliglyk, ontdekte men, van de *Increase*, de Kano, dóbberende in 't Verschiet. 't Weer rédelyk zynde, wierd 'er de Pinas op-af gezonden. Zy vond 'er, ter haarer Verbaazinge, Mr. *Pemberton* in. Men voerde hem, naâr Boord: naauwlyks in staat zynde, door Zwakheid, te konnen spreeken. Van deezen Dagh, tot den 27, was 't Weer meest geweldig en stormig. Dien zelfden Dagh, quam de *Darling*, op de Rée van *Mokha*, door 't Verliez van Anker en Kábel, onmagtig zynde des Generaals voorgemelde Bevélen uittevoeren. Mr. *Pemberton*, ontsnapt.

DOUNTON. 1611.

§ V.

Vordere Verrigtingen van Dounton, *in de* Roode-Zee.

Douton verlaat de Rée.

DEN 2 *Januari* 1611, was 't ſchoon Weer. *Dounton* ging nu, met de drie Scheepen, van de Rée van *Mokha*. De Koers was, naâr de Straate. 't Geſchiedde, eerſtelyk, om Ruſte aan hunnen Grond-tákel te geeven, die door 't langduurig onſtuimig Weer veel geleeden had; ten twéde, om eene Wáterplaatsſe te zoeken, waaraan zy Gebrek hadden; eindelyk, om van daar den Doortogt te ſtoppen, aan allen *Indiëſen Scheepen* die in deeze Zee koomen: ten einde, dus den *Turken* te noodzaaken, om den Generaal, Volk, en Goederen te ontſlaan. Aanvanglyk zette hy 't over, op de *Abisſynſe* Kuſte. Hy liet 'er den *Darling*, om naâr haar verlooren Anker en Kábel te kyken. Met de *Increaſe* en den *Péper-Koorn*, zette hy 't naâr boven: maar, naauwlyks eenigen Wind konnende vatten om 't optezetten, ankerde hy in den Avondſtond, aan de Zyde van *Arabië*, op 8 Vadem, omtrent 3 Mylen ten Windwaart van *Mokha*, en 4 Mylen van de Kuſte.

Door Storm overvallen.

'S ANDERENDAAGHS, in den Morgenſtond, 't Zeil wederom zettende, werkte hy, met de Ebbe, al in den Wind. Dezelfde nam zodanig toe, dat de *Péper-Koorn* zyne twé Tópzeilen verloor. Bevoorens hy wederom, twé nieuwe op de Ráan konde brengen, was de Nagt gevallen. Meêr dan Halverwegh was men toen over, naâr de Kuſte van *Abisſynië*, daar *Dounton* den *Darling* meende te gaan haalen. Op 16 Vadem, vaſten Grond, gelyk men meende, ankerde hy; en de *Increaſe*, wat ten Noordwaart. Tegens den Morgenſtond, de Wind opſteekende, met ruuwe Zee en duiſter betrokke Lucht, raakte de *Increaſe* gants uit het gezigt'. Deeze had midlerwyl een Anker verlooren; dus liet zy een ander vallen; dit doordryvende, van 16 tot 6 Vadem, was zy genoodzaakt het te kappen, om verder gevaar voortekoomen.

Gevaar der Scheepen.

TEGENS 't uitbreeken van den Dagh, den 4, bereidde de *Péper-Koorn* zig, om zyn Anker te ligten. Schielyk dreef 't Schip, van 16 tot 18 Vadem; en wederom, voor het den Boeg naâr 't Ruim konde draaijen, had men, min dan 6 Vadem Waters: 't geen zo voort vermeerderde, tot 8, 10, enz. *Dounton* zag de *Increaſe*, over *Mokha* ſtaan; en *Pemberton*, in den *Darling* ten Anker, op eene gemaklyke Rée. Vreezende, dat de *Increaſe* zynen Timmerlieden noodig mogt hebben, boorde hy dien Wegh op. Maar, 't Weer geweldig zynde, en hy zig naâr haar haaſtende, ſcheurden zyne beide nieuwe Tópzeilen, die met verrot Gáren genaaid ſcheenen, gelyk 't meeſte Deel hunner Zeilen was.

Te rugkoomſt, voor *Mokha*.

HET dus Nagt zynde, voor hy de Rée won, wierd hy aanſtonds berigt, van den Toeſtand der *Increaſe*. Hy zond haar, zynen Timmerlieden, om andere Ankerſtókken te maaken. Dagelyks quamen nu Kano's, van den Wal, met Brieven van den gevangen Timmerlieden: inhoudende, zodanige verſcheidenheid van Nieuws, als de *Aga* behaagde te ſmeeden, die 't Verlof gaf om dien te zenden. Te liever belaſtten zig de *Turken* daarmede, wyl

wyl 'er Wyn of Bier meê te bekoomen was, waarop men hen onthaalde. Somtyds, bragten zy eenige Ververſſingen met zig, na zy iets te koop hadden, of veroirlofd waren te brengen. DOUNTON. 1611.

DEN 12, quam de *Darling*, op de Rée van *Mokha*. Hy groette Kaptyn *Dounton*, met 3 Stukken. Dit ſcheen, wat goeds te beduiden. Mr. *Pemberton* quam ook aanſtonds, aan Boord. Hy berigtte, eene zeer goede Wáterplaatsſe, en gemaklyke Rée voor den Scheepen ontdekt; en te gelyk, zyn Anker en Kábel wederbekoomen te hebben. In den Morgen, van den 18, quam 'er eenige Ververſſinge van *Mokha*: maar, geen Berigt, van den Generaal. Deswegens ging men 's Middaghs over, naâr de Kuſte van *Abisſynië*. 's Nagts ankerde men, 3 Mylen daarvan daan, digt onder een Eiland. Dit noemde men, 't *Krabben-Eiland*, ter oirzaake van de groote menigte Krabben, aldaar. 's Anderendaaghs, zette men 't nader in de Baaije, onder een klyner Eiland; en, den volgenden Dagh, ſtiet men verder in. Men ankerde, regt tegens over de Wáter-plaatsſe, eene Halvemyle van den Wal, op 8 Vadem Waters. *Krabben-Eiland.*

DOUNTON zond *George Jeffe*, met de Pinasſe vooruit, om de Riviere optezoeken, en te zien, of men eenigen der Inwoonderen te ſpreeken konde koomen. Zo dra was hy niet te Lande, of daar verſcheenen, op 't minſt', wel 100 Inboorelingen, met Lansſen gewápend. Een van deezen, quam niet alleen met hem ſpreeken, maar verlangde ook, het Schip te zien. Toen hy aan Boord quam, berigtte hy Kaptyn *Dounton*, door 't Middel des Tolks, dat de *Turken* aan zynen Landslieden hadden laaten zeggen, hoe zy veelen der *Engelsſen* betrapt en vermoord hadden; en dat zylieden insgelyks moeſten doen, met allen dien zy bekoomen konden. Deez Jongeling, was Zoon van een voornaam Man; en was zeer vriendlyk aan den *Engelsſen*, geduurende zy in deeze Baaije waren. Hy lag, den gantſen Nagt, aan Boord van de *Increaſe*, en wierd 'er grootelyks, tot zyn genoegen onthaald. *Rée van Asſab.*

DEN 21, ging *Dounton* te Lande, met alle de Booten en 't meeſte Volk. Sommigen deed hy Putten graaven; en anderen, om Ballaſt te haalen; terwyl hy, met den overigen, in de Wápenen bleef, om den Arbeideren te dekken. Aanſtonds quam een Prieſter, met den Vader des Jongelings, die den Kaptyn met eene Geite vereerde. Deez ſchonk hen, daarvoor, 4 Hemden. Zy ontfingen dit dankbaarlyk, beloovende eenige Geiten, den volgenden Dagh, te koop' te zullen brengen. Evenwel hield *Dounton*, geleerd door 't geen den Generaal en den zynen overgekoomen was, zig niet minder op zyne Hoede. Hy waakte den gantſen Nagt, met ſterke Wagt, byzonderlyk om de Water-Putten te bewaaren. Den volgenden Dagh, ſtelde hy zyn Volk als bevoorens te werk. Maar geen der Inboorlingen quam te voorſchyn, door 't onſtuimig Weer. 's Nagts waakte hy wederom, zorgvuldelyk. Den 23, bragt men hem, eenige Geiten te koop; en hy kogt ze, tot hun groot Genoegen. Men maakte deezen Dagh, een Einde van 't Wáterhaalen. Daaghlyks wierden 'er, Geiten en Schaapen aangebragt. *Wáter-Putten.*

HY ging, den 29, wederom t'Zeil, met de drie Scheepen, naâr de Straate, om deeze te ſtoppen. De Wind was, Noord-Noord-weſt. Op de Hoogte van 't *Krabben-Eiland*, viel de Wind; en het Ty zette, regt op 't Ei- *Dounton ontfangt Berigt van Sir Henry.*

Doun-ton. 1611. 't Eiland. *Dounton*, gebruik van den tyd willende maaken, ging, zo dra hy ge-ankerd was, met het meeste Volk aan den Wal, om Hout te kappen. 's Namiddaghs quam eene *Jelba*, kruisling over van *Mokha*, aan Boord van de *Increase*. Zy bragt den Kaptyn eenen Brief, van den Generaal, gedaghtékend 15 *Januari*. 't Was een Berigt, van zyn behouden Aankomst, te *Sanaa*, met verzoek, van te mogen weeten, of Mr. *Pemberton* 't veilig aan Boord gebragt had: wyl hy vreezde, dat de *Arabiërs* denzelfden, om den Ezel waarop hy reed, vermoord mogten hebben. Belangende zyne Ontslaginge, waarmede men hem vleidde, duchtte hy, dat het Misleidingen waren. Vorder zeide hy, dat Mr. *Fowler*, met de Overigen van den *Péper-Koorn*, uit *Aden*, behouden te *Sanaa* waren aangekoomen. Dat Godt (1) hem, in 't midde zyner Vyanden, veelen Vrienden had doen ontstaan, daaronder den *Kiahya*, in Waardigheid na den *Bassa*. Hy raadde hem, den *Indiësen* Scheepen niet te stoppen: om den *Turken*, geene Réden van Klagten te geeven; en om hen, niet alleen hier, maar ook den *Engelsen Koophandel* in de *Midlandse-Zee*, niet te benadeelen. Eindelyk, dat de *Bassa*, al 't welk *Rejib Aga* tegens den *Engelsen* bedreef, op zig genomen had, als volgens zyn Bevél gedaan zynde. *Dounton* antwoordde, met den eigen Boode: inzonderheid, met Berigt, van de gevonde veilige Rée en goede Wáterplaatsse, met uitsteekende en goed koop Verversinge, op de Kuste van *Abissynië*, regt tegens over *Mokha*, op omtrent 13 Mylen afstand.

Van dien verzogt geen Wraak te oeffenen. Mr. *Thornton* keerde, den 7 *Februari*, met de *Increase*, op de Rée van *Assab*. Hy bragt, eenen Brief van den Generaal, van den 25 *Januari*. Dezelfde verzogt Kapt. *Dounton*, geene Wraak op den *Turken* te neemen: alzo zyne Zaaken op goeden Voet stonden; en dat hy, met den zynen, vyf Dagen naderhand, naâr *Mokha* zoude keeren.

Nader Verzoek. Den 1 *Maart*, zond *Dounton* de Pinasse naâr de Stad, met den Bottelier, en den gemelden *Ali* (2). Onderwegh vonden zy beter Wáterplaatsse, gevoed uit de Gebergtens, maar ook niet langer strekkende, dan de Régens binnen 's Lands duurden. Zy kogten 'er, eenige Geiten en Schaapen. Den volgenden Dagh, quam een Boot van *Mokha*, met eenen Brief van den Generaal, aan Kaptyn *Dounton*. Hy berigtte hem daarin, dat zyne Reize ter oirzaake van een Feest uitgesteld was: maar dat de *Shah Bandar* van *Mokha*, met hem mede zoude gaan: 't geen hem den Togt veiliger, en vermaaklyker zoude maaken. Nog verzogt hy den Kaptyn, geene Wraake te neemen; en dat de Timmerlieden, niet vorder aan de Pinasse zouden werken, wyl de *Bassa* dezelfde voor zyn gebruik wilde houden.

Te rug-koomst van Sir *Henry*, te *Mokha*. Dounton zond, den 5, den *Darling* naâr *Mokha*, om naâr den Generaal te hooren; en deez quam 'er, dien eigen Dagh, met zyn Gezelschap aan, van *Sanaa*. Dezelfde had een groot Schip, van *Dabul*, genoemd de *Mohammed*, op de Rée gevonden. Kaptyn *Dounton*, dugtende, uit het lang uitblyven des *Darlings*, dat deezen eenig Ongeval overkoomen ware, ging den 11, met de overige Scheepen t'zeil, naâr *Mokha*. By 't *Krabben-Eiland*, kreeg hy hem

(1) 't Was, de God *Mammon*, volgens Sir *Henry*'s voorig Berigt. Die Gunst moest, met eene goede Somme, betaald worden. Zie, p. 189.

(2) Deez Persoon is bevoorens niet genoemd. Dit toond, dat *Purchas* hier iets moet uitgelaaten hebben, inzonderheid met Betrekkinge tot denzelfden.

hem echter in 't gezigt'. De Wind vallende, keerde hy weêr naâr *Asſab.* 's Avonds quam 'er de *Darling*, met 22 van de *Increaſe*, en 14 van den *Péper-Koorn*, te *Mokha* en *Aden* gevangen geweeſt. Een Brief van den Generaal, daarbenevens, gaf te kennen, de Verzékeringen hem wegens zyne Vryheid gegeeven, zo dra alle de *Indiëſe* Scheepen van deezen Jaare, en de Westelyke Winden, gekoomen zouden zyn; en dat geene van 's Kaptyns Brieven, hem ter hand geſteld waren. Vorder, verzogt hy 't Gevoelen van *Dounton*: of het beter ware 't naâr Boord te ontſnappen, dan op de Trouwe der *Turken* te blyven wagten? Hy verzogt daarbenevens, dat het volgende Schip, 't geen te *Mokha* zoude koomen, de *Péker-Koorn* mogt wezen. Deswegens liep Kapt. *Dounton*, op den *Péper-Koorn*, naâr *Mokha*. De Kalmte, en een Ty aan Lywaart, deed hem ankeren, 3 Mylen van de Rée, op 20 Vadem, aan eene Banke, welke zy 'er vonden.

DOUNTON. 1611.

---

§. VI.

Vordere Bedryven der Engelsſen, *in de* Roode-Zee.

'S MORGENS, den 19, ſtiet *Dounton*, met eenen Zuidenwind, op de Rée, daar 't voorgemelde Schip van *Dabul* lag. Eer hy ge-ankerd was, bequam hy al eenen Man aan Boord, met een' Brief van den Generaal. Deez berigtte, dat hy genoodzaakt zoude wezen, hem weêr ſchielyk wegh te zenden: wyl zyne Koomſt, den *Dabulleren* bevreezd, en dus den *Aga* misnoegd had gemaakt. *Dounton* zond daarop *Jeffe*, in de Pinasſe, met twé Brieven, naâr den Wal. De een hield aan den Generaal, met Vertoog van hunne Benoodigdheeden aan Boord; en met zyn Gevoelen, wegens de Valſehheid der *Turken*, en dat zy Sir *Henry*, maar zogten te misleiden. Indien hy 't noodig oirdeelde, moeſt de twéde Brief, ook aan hem houdende, den *Aga* getoond worden. *Dounton* geliet zig, in deezen, te weigeren onder zyn Bevél te ſtaan: zeggende, dat zyn Gezaeh, zo lang hy Gevangen was, zig niet uitſtrekte over hen, die in Vryheid waren; en dat zy, deswegens, niet bepaald wilden zyn, door zyne Bevélen, van niet op de Rée van *Mokha* te koomen: nog vorder, in eenig Ding, dan voor zo verre zy 't zelfs gevoegſaam oirdeelden. Daarop zond de Generaal, het volgende Antwoord.

Dounton voor Mokha.

Kaptyn DOUNTON.

Uw bovenmaatige Voorzorge, kan Nadeel aan u zelfs, en my nog myn Gezelſchap geen Voordeel toebrengen. Trek het dan niet vorder ter Harte, dan noodig is. Ik hebbe gehad, en moet nog, myn volkoomen Deel, van Quellinge hebbe. Dewyl gy betuigd, het u Leed te zyn, de Rée zonder my te verlaaten: 't zoude my nog meêr Leed zyn, achter te blyven, ingevalle 'er eenig Hulpmiddel ware. Ik hebbe een gedwongen Verdrag, met den Basſa *te* Sanaa *gemaakt, dat de Scheepen van de Rée zouden blyven, tot alle de* Indiaanſe Scheepen *binnen zouden wezen; en dat ik dan, met al myn Volk, op de koomſte der Weſtelyke-Winden, vry zoude zyn. Indien zy ſeilen in 't nakoomen daar van, dan wensſe ik den Blyk van uwe Poogingen te zien.*

Antwoord, van den Generaal.

DOUNTON. 1611. *zien. Inmiddels moet gy Geduld hebben, zo wel als ik. 't Zoude my leed zyn, dat de Overeenkoomst verbroken zoude worden, aan onze Zyde, zonder eenige Oirzaake door hen gegeeven. 't Was myn Schuld, dat de Voorraad niet gezonden wierd met de* Jelba: *dewyl ik 't den* Aga *niet vergde. Na uw Vertrek, op Morgen, 't welk ik hoope nagekoomen te zullen worden, zal ik den Voorraad in de* Jelba's *bezorgen, die binnen drie Dagen by u zullen wezen. Ik hebbe beloofd, dat de Scheepen niet op de Rée zullen koomen, voor de Westelyke Winden zullen heersen: 't geen, op 't hoogst, binnen een Maand zal zyn. Midlerwyl, zuld gy van my hooren, met de* Jelba's *of Booten, welke ik ten dien einde zal zenden. Ik twyffele niet, of de* Turken *zullen 't nakoomen: dewyl myn Verdrag met den* Basſa, *niet met* Rejib Aga, *gemaakt is. Duchtte ik eenigen nieuwen Trek: 'k zoude onderstaan hebben, 't voor den Tyd te ontsnappen. Ik zoude Middel, ter myner Ontkoominge, gehad hebben; en hebbe die nog, ingevalle ik myn Volk in gevaar van hun Léeven wilde laaten. Zo zy hun Woord niet houden, als de Weste-Winden gekoomen zullen wezen, twyffele ik niet, alsdan goede Gelegenheid te zullen hebben, ingevalle zy 't my niet gestand doen. 'k Hadde eenen Aanslag gemaakt, om te ontsnappen, indien ik Mr.* Femel *daar toe bewoogen konde hebben (*): maar hy wil, op geene wyze, daaraan toe treeden, tot hy zie, of de* Turken *hun Woord houden. Hy twyffeld niet, aan Boord te zullen gaan met den eersten Westelyken Winden, als gy ons zuld koomen eischen. Gy kond reiden, met alle uwe Scheepen, op uwe geruste Rée aan de Overzyde, tot Godt ons dien lang gewenschten Westelyken-Wind zende: ten zy, een Streek van Wind, u midlerwyl toelaate, een uwer Scheepen naâr de Straate te stuuren, om te zien of 't er alles wel is, en dus te rug naâr u te keeren. Ik geloove wel, dat alle Soort van Voorraad in den Scheepen begind te ontbreeken: maar hoope, daarin spoediglyk te zullen voorzien, zo de Hémel my het Boord doe bereiken.*

KAPTYN *Dounton* stak hierop, naâr *Asſab*. De *Badwis* (1) bragten vervolgens, Geiten, Schaapen, en Rundvee te koop. De *Darling*, naâr *Mokha* gegaan, om 'er de Viktaalie en andere Goederen aftehaalen, dien zo lang door den *Turken* waren aangehouden geweest, quam den 4 *April* te rug; maar moest, tot den 6, te digt door den Wind gevat, Noordwaarts, of aan Ly van de Rée van *Asſab* ankeren. Dezelfde bragt nog, eenen vriendelyken Brief mede, van den Generaal, aan Kapt. *Dounton*. De *Péper-Koorn* reed aan een Eiland, genoemd

(*) De Schryvers tékenen hierop aan, dat Sir *Henry* dus, van eersten af, geen geneegenheid gevoelde, om 't Verdrag natekoomen, hoewel hy toen geen Réden had, hoe zeer hy dien naderhand hebben konde, om 't van den *Turken* te denken; dat het ook, hunnes Oirdeels, nog Voorzigtig nog Billyk van hem was, 't Gevaar der Ontvlugtinge te waagen; en dat daarbenevens blykt, hoe kloek hy zig mogt houden, dat hy zo Schroom-achtig was, als Mr. *Femel*. Maar wy meenen, dit zeer verre getrokken te zyn; en dat men, om zulk Vonnis te vellen, eerst in den eigen Toestand moet zyn, waarin Sir *Henry* zig bevond. 't Vertrouwen, 't welk hy op den *Turken* konde vesten, quam ook van 't Ontzach zyner Scheepen; de *Billykheid*, welke hy hen bewyzen mogt, in dergelyken Toestand, was hen te misleiden, gelyk zy hem deeden; en zulk gedwonge *Verdrag* met hen te houden, na den Moord zynes Volks en zodanige ver gaande Verraadery', kan Zédekundig geleerd, maar niet gevolgd worden, van eenen *Bevelhebber* gelyk hy, die voor 't Heil van zynen Land-aart, geen ander Middel had, dan den Geweldenaaren met Rechtvaarde Weêrwraak' te beteugelen.

(1) Zie I. Deel, p. 254.

genoemd het *Kraane-Eiland*, ter oirzaake van de menigte deezer Vogelen, welke men 'er doodde. 's Anderendaaghs, zette 't er de *Darling* naâr toe, om gekielhaald te worden. De Koning van *Rahayta* zond, den 21, eene ſchoone Koe en eenen Slaaf, ten Geſchenk, aan *Downton*. Een zyner Namaagen bragt het, en bleef, den gantſen Nagt, aan Boord. De *Increaſe* wierd, aan beide Zyden, zo veel men konde, geklouwd en gebreeuwd. Men vulde 29 Tonnen, met zeer ſchoon Wáter. Ook wierden de Booten geklouwd. 't Was, den 4 en 5 *Mai*, fraai Weer; en de Wind ſtond, in 't Zuid-Zuid-ooſt. De *Badwis* voerden menigte Geiten, en Schaapen aan: maar men kogt weinig, by gebrek van Láken: buiten 3 Osſen, die met Geld betaald wierden. DOUNTON. 1611. *Kraane-Eiland.*

DEN 11 *Mai*, ontſnapte 't de Generaal, aan Boord des *Darlings*, met 15 der zynen. Den volgenden Dagh, zond hy de Pinasſe, met Berigt daarvan, aan Kapt. *Downton*: verzoekende hem, aanſtonds, met den twé anderen Scheepen, naâr *Mokha* overteſteeken. Terſtond ſtelde *Downton* ook, 't Zeil. Maar, voor zyn Aankoomſt', had de Generaal reeds zulken Schrik onder zynen Vyanden, de *Turken*, verſpreid, dat geen Boot, zonder zyn Verlof, van den Wal aan den *Indiëſen Scheepen* nog van deezen daarnaâr toe, durfde koomen. Dus begon *Rejib Aga*, andere Deunen te zingen; en dugtende de Weêrwraake, zig met Sir *Henry* te vergelyken, door 't Middel van *Nakhada Mohammed*, en andere van 's Generaals beſte Vrienden. In deeze Gelegenheid, vleidde hy grootelyks, Mr. *Femel*. Voor deez naâr Boord ging, onthaalde hy hem, ten zynen Huize. Afſcheid neemende, zeide hy, grimlachende, dat zy mogelyk wederom, malkanderen, te *Konſtantinopolen* zouden konnen ontmoeten. Dit zag, op de Bedreiginge van Mr. *Femel*, bevoorens gedaan: om 'er zyne Klagten te zullen brengen. 't Stak den *Aga* nog, in den Krop. Mr. *Femel* quam ook, dienzelfden Nagt, den 26, aan Boord. Hy ſcheen, bovenmaatig vrolyk. Maar, drie Dagen daarna, overleed hy: niet zonder vermoeden, van Vergif. Ten minſte, dit was 't Gevoele, der Heelmeeſteren, die hem ópenden. Daarop hield de Generaal, allen den Scheepen aan. Sir *Henry* ontvlugt.

'S AVONDS, den 1 *Juni*, had men een' zeer ſterke Vlaag, van Wind. Zo heet was deeze, dat men meende te ſtikken. 't Zand van de Kuſt', voerde zy zodanig door den Lucht, dat men naauwelyks in den Wind konde kyken. *Ali Haskins*, quam den volgenden Dagh, aan Boord des Admiraals. Hy was van Portugeesſe Ouders gebooren, en een Kaptyn zynde, verzaakte hy zynen Godtsdienſt. Des Generaals Tolk was hy geweeſt, te *Sanaa*; en was gezonden, om den Vrede te bewerken. *Tokorſi*, een *Banjaan* (1) quam met hem, om 's Generaals Eiſch te hooren. Dezelfde beſtond, in 100,000 Reaalen van Agten. De *Darling* wierd gezonden, naâr *Beloula*, een Plaats op de *Abisſynſe* Kuſte, 10 Mylen ten Noorde van *Asſab*. 't Was, om Water te haalen, en Geiten te koopen, ter verquikkinge des Volks. Dit was, van een ſleepende Ziekte aangetaſt. Bloedlaating en Purgeeren, wierd 'er 't beſt voor gevonden. Niemant onſnapte dezelfde. Zy verging, met Bobbels en Schilſers. *Vuurige-Wind.*

DEN

(1) Zie bevoorens, p. 203.

DOUNTON. 1611.

Vergoeding, aan den Generaal.

DEN 19, quam *Shermal*, *Shah Bandar* van *Mokha*, verzeld met menigte voornaame Kooplieden die'r Stad, benevens *Ali Haskins* en *Tokorsi*, van wegens den *Aga*, staatlyk, met verscheiden soort van Speeltuig, aan Boord des Generaals, wegens de ge-eischte Vergoedinge. Men quam overeen, dat al 't Yzer en 't Lood weêrgegeeven, en voor de overigen Goederen, waaronder de Kleederen en Geschenken, betaald zoude worden, 18000 Reaalen van Agten. De Generaal sloeg hiertoe over, wyl hy vond, dat 'er niet meêr van te haalen was; en dat het gants moest koomen, uit den Zak des *Shah Bandars* der *Banjaanen*, zynen grooten Vriend, die daaghlyks 't Volk, in deezer Slaaverny', met Brood en ander Onderhoud, had bygestaan: hoewel, buiten zyn Schaade, als daarvan Rékeninge gegeeven hebbende. Dewyl zy geen Geld hadden, om zulke groote Som te betaalen, was de Generaal begeerig, uit het *Diu*'s Schip, de Waarde van zo veele Goederen in Pand te houden. Zy beloofdenze trapsgewyze aftelossen, na maate zy Geld konden ligten: ten langste, binnen 14 Dagen. Onderwyl hadden de Scheepen, vryheid, om hunne overige Goederen, te Land' te brengen.

Koning van *Rahayta*.

DE Scheepen met Rys en ander Graan (want de *Engelsse Leeftogt* was meest op) voorzien zynde, ging de Generaal daarmede over, den 3 *Juli*, naâr de Baaije van *Assab*, om Verversinge voor den Zieken. Hy quam'er, 's Anderendaaghs 's Middaghs. De *Badwis* bragten, Vee te koop. Den 13, maakte men eind' van Wáterhaalen. De Koning van *Rahayta*, zond met *Abdallah*, zyn's Zusters-Zoon, een Geschenk van drie vette Ossen, aan Sir *Henry*: die 't beantwoordde, met een Kleed van best Láken, en Dankzegginge voor alle Vriendschap, van zynen Onderdaanen in deeze Haven ontfangen. *Abdallah* noodigde hem, met zyne Scheepen, hooger naâr de Straate te koomen. Daar was een goede Haven (zeide hy) en meêr Overvloed, van Verversinge; ook was 't nader, aan *Rahayta*; en dus zoude de Koning beter Gelegenheid hebben, zyne Geneegenheid aan den Generaal te toonen. Sir *Henry* onthaalde hem, aan Boord.

De Vloot zeild, naâr *Kamaran*.

'T ZEIL zette men, den 24, naâr *Kamaran*. Dit 's een Eiland, met eene Stad en Forteresse, in de *Roode-Zee*: meêr dan 40 Mylen ten Noorde van *Mokha*, op 15 Graaden Breedte. Men meende 'er, 't Schip van *Suez* te onderscheppen. Zelden tragten eenige Scheepen, Noordwaarts te gaan, terwyl de *Westerse-Mouson* heerst: die meestendeels, in de *Roode-Zee*, tot het laatst van *Juli*, Noordlyk is. 's Daaghs zeilden, en 's Nagts ankerden zy. Onderwegh vervielen zy, onvoorziens, zo digt op eene gevaarlyke Banke, dat zy moeite genoeg hadden, om 'er vry van te blyven en zeer Ondiep Wáter te houden. Zonder Lootze, bleeven zy twé Dagen, in deezen Toestand. De Stroomen, daarbenevens, onzeker zynde, was 't gevaarlyk in ópen Zee te reiden, ingevalle 't Weer, 't geen zeer hachelyk stond, 's Nagts opgestooken had. De Generaal, dikwyls gebeden de jagt op het *Turkse-Schip* te laaten vaaren, dacht het ten laatste zelfs oirbaar: om zyne Vloote, niet vorder te waagen.

Eiland *Jabal*.

MEN zette het dan opwaarts, naâr 't Eiland *Jabal Sukkor* (1). 't Is zwaar, en hoog. Zuidwaarts van 't zelfde, is een ander groot hoog Eiland, genoemd *Jabal Arri*. Deeze twé nabuurige Eilanden, zyn omringd, met

(1) By *Purchas* is 't *Jubal*. JABAL betékend, een Berg, of Heuvel.

met verſcheide andere klyne Eilanden, Zuidwaarts. Op veele Plaatsſen zyn'er, Schákels van verburge Rotzen, enkeld te kennen door de Brandinge der Zee. Deeze Rei Eilanden leggen, Zuid en Noord. Zy mogen in de Lengte, omtrent 10 Mylen hebben. Noord- Noordweſt aan *Mokha* leggen zy: van waar zy, in helder Weer ('t geen zelden gebeurd) klaar gezien konnen worden. Van 't Weſterdeel van *Jabal* (*) tot *Beloula*, is de Afſtand omtrent 12 Mylen, Zuidweſt- ten Zuide, digt aan de gemelde Eilanden. In dezelfde Rigtinge, leggen twé gezonke Rotzen, te kennen door de Brandinge. Zuid- ten Weſte, van *Jabal Arri*, zyn twé Eilanden en eene Rotz. Tusſen deeze, en de Kuſte van *Afrika*, ten Zuidweſte, leggen vier andere klyne platte Rotzen, in omtrent vyf d'halve Myle Afſtands van de voorige. Daar is geen Gevaar, met 'er naârby te loopen: want, men vond 'er Diep-wáter, digt aan Boord van de Zuidweſtelykſte van dezelven, die 't naaſt is aan de Kuſte van *Afrika*. DOUNTON. 1611.

DE Morgenſtond, van den 6 *Auguſti*, zag den *Engelsſen* 't Zeil ſtellen, van *Asſab*; en de ondergaande Zon, hen ankeren, op de Rée van *Mokha*. *Dounton* beſpeurde 'er, 't Galioen van *Suez*, 't geen hen ontſnapt was: nu gemaard aan de Stads Wal, en ontlaaden. Vyf Dagen bevoorens, was 't'er gekoomen; gelyk ook mede, eene Galei, waarvan 'er nog drie, daaghlyks verwagt wierden. De Generaal zette 't, den 7, met den *Péper-Koorn*, tot het Afdoen zyner Zaake, zo na aan de Stad als de Scheepen behoorlyk konden reiden; en zodanig, als 't de Nood vereiſchte, om allen Scheepen op de Rée onder zyn Gebied te hebben. Zyn oude Vriend, *Tokorſi*, quam aan Boord; benevens *Sabrage*, des *Shab Bandars* Man, met een Geſchenk van zynen Meeſter *Shermal*. De Generaal deed hen, zyne Begeertens verſtaan. *De Engelsſen wéer voor Mokha.*

(*) De Schryvers, die aantékenen, dat het op ſommige Plaatſen, 't zy wegens 't over 't hoofd zien van eenige Woorden, door *Purchas*, 't zy wegens de Oudheid der Taale, wat duiſter is, oirdeelen inzonderheid, dat hier 't een' of 't ander ontbreekt.

---

§. VII.

Weêr uitloopen, van de Straate *naâr* Suratte, *en Voorvallen aldaar.*

'S VOORDEMIDDAGHS, den 10, liepen zy door 't Ooſter-Kanaal, 't van *Bab al Mondub*, niet boven anderhalve Myle *breed* zynde (†). In Midde vond men, 9- of 10 Vadem; en, naâr elke Zyde, 7, 6, en 5 Vadem, na *Straat van Bab al Mondub.*

(†) De Abt *Prevoſt* vertaald het, benevens 't volgende van 't Zuidweſt Kanaal, met *Lengte*. Maar, hoe dan deeze, met de voorige Beſchryvinge van den Gang naâr *Mokha*, overeen te brengen: die anderſints, malkanderen, zo evengelyk zyn? Behalven dat hier duidelyk, zo wel als daar, van die 4 *Mylen* by Gisſinge word geſproken, en men anderzinds by Ondervinding zoude hebben konnen en moeten zeggen, 't *is* 4 Mylen lang: zo heeft PURCHAS hier *over*, daar hy 't op de eerſtgemelde Plaatsſe heeft *broad*, en daar 't de ABT ook vertaald, *breed*. Op die wyze, zoude de Straat van *Bab al Mondub*, volkoomen *Vierkant* zyn: 't geen wy nog niet hebben konnen vinden, maar wel, datze ongelyk Langer dan breed is. Sir *Henry*'s Verhaal beſliſt het mede, zie Bladz. 207. Ook kan onze Note (†), van Bladz. 239, hier dienen.

DOUNTON. 1611. na men by- of afhield. De *Darling* en de *Release* liepen, door 't grootste, of Zuidwest Kanaal, 't geen omtrent 4 Mylen *breed* kan zyn: schynende, zeer vry van Gevaar te wezen. De *Release* ging, langs de Zuidwest- Zyde van 't Eiland van *Bab al Mondub*, op 12 Vadem.

Aden. 'S ANDERENDAAGHS 's Middaghs, droeg 't Hoog-Land van *Aden*, Noord-Noordwest, op 11 Mylen Afstand. By Gissinge, waren zy, Oost- ten Zuide eenen Halven-Graad, omtrent 36 Mylen [van de Straate (1)]. Den 21, van 's Middaghs tot 's Avonds, Oost, zeilden zy omtrent 4 Mylen. *Mont Felix.* Voor Zonnen-Opgang, ondekte men, *Mont Felix*: draagende Oost- ten Noorde, op Afstand, van 11 Mylen. Hierdoor ontdekten zy klaar, hoe grootelyks hen de Stroom misleid had. Vervolgens deed hen de Stroom, ondersteund door de tussenvallende Stiltens, niets vorderen, en nog meêr dan 4 Mylen Westwaarts vervallen, geduurig gehouden onder eene steile-hooge-witte Klip: tot een Landwind hen, den 26, Noord- Noord-oost in Zee voerde. 's Anderendaags, liepen zy Oost- Noord-oost, omtrent 14 Mylen. *Mont Felix* droeg nu, Zuid- ten Ooste, over de 9 Mylen af. Dezelfde was, volgens *Dountons* Rékeninge, 16 Mylen Westwaarts, van Kaap' *Guardafu*. Een driftige Zee, zo wel in Stilte als met Wind, was hen 's Nagts zéker Téken, dat zy na aan den Hoek deezer Kaape waren, en 't Open des Zuider-Oceaans naderde. Den 29, ondekte men, *Sokotra*.

Sokotra. IN dien Overtogt, van *Aden* naâr *Sokotra*, is 'er geene Zékerheid, wegens den Stroom. 't Geen zy te Wáter meenden te winnen, deed de Stroom hen wederom verliezen. Men nam Wáter en Ballast in. Al de *Aloë* die 'er te bekoome was, kogt, men op. Men liet Advys-brieven, by den Koning: voor zodanigen van den Land-aart, als in de *Roode-Zee* mogten koomen handelen. Daarna ging men t' Zeil, van de Rée van *Delisha*, den

Swally. 4 *September*. Het Gezigt van de Boomen, staande op *Zuid-* en *Noord-Swally*, strekkende Oost- ten Noorde 6 Mylen af, had men, den 23. Men liep

Aanmerking, over de Wáter-getyden. in, Oost- Noord-oost, en Noord- Oost-ten Ooste, met den Vloet; geduurig reizende met het Land ten Noorde. De ondiepte was onzéker: dan meêr dan min. Veele verdachte Ondieptens, schuuwde men: houdende het, tussen 8 en 15 Vadem. Men ankerde, in zagten Modder. Volgens *Dountons* Waarneeminge, vloeide 't Oost- Noord-oost een Quart-Noord; en West- ten Zuide een Quart-Zuid, by de Maane. Ter deezer Tyd liep de Vloed, 5 Uuren; en de Ebbe, 7: uit Réden, de Winter-Koelte, veroirzaakt door den Overvloed van Régen, niet ten volle opgehouden zynde, het Ty voorquam of verkortte. Op andere Tyden echter, loopt 'er de Springvloed allerweegen snel; de Vloed en de Ebbe zyn 'er dan, evengelyk, elk van 6 Uuren. In den Winter, geduurende de Maanden van *Juni Juli* en *Augusti* (hier uitmaakende het Winter-Saisoen) zyn 'er, volgens *Dountons* Gevoele, geen Kábels, Ankers, nog Boeg, te sterk, om het Ty te wederstaan. De Kust strekt hier, Noord en Zuid.

Portugeesse Fregatten, op de Kuste. AANSTONDS zond de Generaal zyne Pinasse, om eene Boote te haalen, die van *Suratte* naâr *Goga* zeilde. Deeze berigtte hem, dat hy de Haven voorby geschooten was, naâr de Zyde van *Kambaye*; en 7- of 8 Mylen te rug moest keeren, indien hy de Baare van *Suratte* wilde bereiken. De Generaal nam deeze Boote met zig, gebruikende derzelver Stuurman, voor Lootz.

(1) Dit meenen wy, de Zin daarvan te wezen.

Lootz. Vorder berigtte dezelfde, dat 15 *Portugeesſe Fregatten* aan de Baar' van *Suratte* leidden te wagten, om hunnen Koophandel te ſtremmen. DOUNTON. 1611.

MEN ankerde, 's Avonds den 25, eene Myle van de Rée, Zuidwaarts van de Baare, daar zy drie *Suratſe Scheepen* ten Anker zagen. 's Anderendaaghs 's Morgens, met den Vloed quam men 'er by ten Anker, op de Rée. Die *Suratters*, hadden hunne Reize naâr *Sumatra*, opgegeeven: wegens de naderinge der *Engelsſen*, en om dat de *Portugeezen*, tot geene Rédelykheid wilden koomen, wegens de Uitgaande-Rechten en 't Vrygeleide. De *Engelsſen* zagen, den *Portugeesſen Fregatten*, in 't Verſchiet. Deeze bewaarden, langen Tyd, de Riviere zo ſtriktelyk, dat niemant by den *Engelsſen* konde koomen, zonder doorzogt te zyn, of die Brieven of Voorraad naâr hen bragt: neemende ook deeze Gelegenheid waar, den *Indiaanen* van veelen Goederen te berooven, onder voorwendzel, dat dezelfde, naâr hunnen Vyanden gevoerd wierden. Baar' van *Suratte.*

'T SCORBUT nam nu den Overhand, onder den *Engelsſen*, by gebrek van Verversſinge. Zy bequamen een máger Berigt, van *Nikolaas Bangham*: die, ten Dienſt' der Kooplieden, door den *Hektor* agtergelaaten was. Hy zond hen, vervolgens, twé Brieven: een van Kaptyn *Hawkins*, uit *Agra*; de ander, van *William Finch* uit *Lahor*, naâr 't Vaderland gereizd, te Lande: beide, hier weinig Goeds voor den Koophandel beloovende. Naderhand gaf hy ook Berigt, dat Kaptyn *Sharpey*, *John Jourdayne*, en andere, daaghlyks verwagt wierden, te *Suratte*. Weinig Hoop van Handel.

DOUNTON ging, volgens Beſluit des Generaals, den 13, t'Zeil', op den *Péper-Koorn*, met den *Darling* en de *Releaſe*: poogende, den Doortogt over de Baare van *Suratte* te vinden. 't Was, te vergeefs. De *Portugeezen* paſten te vlytig op, om de Booten afteſnyden, die voor den Scheepen uit gingen peilen, zo dra die zig buiten bereik van 't Geſchut wendden. Ook vond' elk Schip, 'er te gevaarlyke Plaatinge. Hy keerde, den 1 *Oktober*, wederom naâr de Rée: maar de Wind inkrimpende, en de Ebbe ſterker wordende, wierd hy 4 Mylen Weſtwaarts gezet. Sir *Henry* ſchreef, aan den *Portugeesſen Kaptyn-Major*: ten einde die hem, indien hy hem daar geenen Koophandel konde toelaaten, den Kooplieden en anderen zyner Landsgenooten, die zig daar bevonden, zoude laaten inneemen; en dat hy dan, zoude vertrekken. Maar die weigerde deeze Gunſte, zeggende, dat hy hen naâr *Goa* wilde voeren, en zy van daar t' Huizwaart zouden gezonden worden. De Baar gevaarlyk.

'T SCHEEN, dat *Jourdayne*, door 't vleijen der *Roomsſe Prieſteren*, beide te *Agra* en *Kambaye*, eenig Voorſchryvens aan den Onderkoning had bekoomen, met Hoope van naâr *Portugal* te zullen konnen overgaan. Hy deed het, als ten dien Tyde geen beter Middel kennende, om zyn Vaderland wederom te bereiken. Sir *Henry* konde zig echter niet inbeelden, dat iemant, die beſtendig verknogt bleef aan zynen Godtsdienſt, of aan den Belangen zynes Vaderlands, ooit veilig konde blyven, in handen van zulken Volk. Kaptyn *Sharpey* deed Don *Franciſco* verzoeken, door 't Middel van eenigen voornaamen *Portugeezen* te *Suratte*, om zyn *Segure* (of Vrygeleide) ten einde aan Boord der *Engelsſe Scheepen* te konnen koomen. De Don, den Spot dryvende, zond zyn *Segure*, om naâr Boord zyn's Galjoots te konnen gaan. Om zyne Quaat-aartigheid en zyne Verſmaadinge, aan den Haat, en Spotterny, der *Portugeezen.*

Doun-ton. *Engelsſen Land-aart* te toonen, voegde hy 'er by: ingevalle zylieden, met hem naâr *Goa* wilden gaan, dat hy er hen zo gunſtiglyk wilde behandelen,
1611. als hy *Turken*, *Mooren*, of eenigen anderen Land-aart deed, die deeze Zéen bezogten. En welke waren, die andere Volken tog? Eenige weinige *Perſen* uitgezonderd, *Jooden*, *Banjaanen*, en dergelyke Heidenen! Dus konden zy afmeeten, wat Vriendſchap zy te verwagten hadden, van Vyanden, die zelve niet ſchroomden, de Verachtinge zo wel als den Haat, dien zy voedden, te doen uitblinken.

Sir Henry, zeer iverende, om de Vryheid aan zynen Landsgenooten te bezorgen, ſchreef hen te Lande te koomen, en hem te *Dabul* t'-ontmoeten. Maar die Togt was te moeilyk, en uit hoofde van den Oorlog in *Dekan*, gevaarlyk. Ondertusſen, verliep de Tyd; 't Wáter en Voorraad verminderde ſterk, zonder dat men Plaatsſe wiſt, om 't gebrek daarvan te vervullen; 't Volk geraakte Ziek; hunne Vyanden ſneeden hen, allerwegen af. Kaptyn *Sharpey* had wel Voorraad, voor hen, te *Suratte* vervaardigd: maar, de *Portugeezen* leiden in den Wegh, en 'er op te loeren. Deswegens ging Sir *Henry*, den 11, met den *Péper-Koorn* den *Darling* en de *Releaſe*, Noordwaart op, om eenige Plaatsſe uittevinden, daar de Scheepen, veiliglyk, zo na aan de Kuſte konden reiden, om de Landinge te beheersſen: maar de invallende Nagt ſtopte hem, aan den Noord-Hoek, over de Baare. 's Anderendaaghs 's Morgens vroeg, namen de *Portugeezen* de Boote met Voorraad, door Kaptyn *Sharpey* gewaagd te zenden. De Kaptyn-Major, voegde'er nog de Spotternye toe: hy deed Kaptyn *Sharpey* bedanken, voor de Voorzorge, van hem met zo veel Viktaalie te voorzien. De Scheepen dwaalden ondertusſen voort, op eene onbekende gevaarlyke Kuſte. Deswegens, en om den zeer ſnellen Stroom, hadden zy de Ankers klaar voor den Boeg om te vieren. De *Portugeesſe Armada* volgde op eenigen Afſtand, in ſlagorde, met vliegende Vlaggen en Schietgebaar, tusſen hen en de Kuſte. Ten laatſte, poogden twé van derzelver *Fregatten*, de Boote des *Darlings*
Zy neemen een *Portugeez Fregat.* afteſnyden, die Landwaarts peilde. 't Geſchut des *Darlings* belette 't niet alleen, maar joeg 'er een tegens den Wal: 't welk de *Portugeezen*, vlugtende door den Modder, verlieten. De *Engelsſen* namen 't in Bezit; en vonden 't, voor hunnen Dienſt, zeer bequaam. Een weinig Indigo, Kaneel, Komyn- Zaad, Kottoene-Gáren, Myrobolanen (goed ter Artzenye) en een klyn Pak Blaauw-Lynwaat, zeer grof, alles van klyne Waarde, en door den *Portugeezen* korteling genomen, van eenen armen *Banjaan*, vond men 'er in.

§. VIII.

Bedryven der Portugeezen, *en Voorvallen op de Kuſt' van* Suratte.

Rivier van *Suratte.* DEN 13 ankerde men, op 6 Vadem, over den Noordhoek van den Mond der Riviere van *Suratte*, binnen eenen Musketſchoot van den Wal, met Laag-water. Veel Volks te Lande beſpeurd wordende, wendden Mesſ. *Jeſſe* en *Bragge*, met eene Vredevlag 'er naâr toe. 't Waren

Por-

Portugeezen, zwaaijende met hunne Zwaarden, als ofze iets groots verrigt hadden: terwylze 't Hazenpad koozen, zo dra de *Engelsſen* landdden. De *Darling*, naâr de *Increaſe* op de Hoofd-Rée gezonden, keerde zo voort te rug, met eene Boote van den *Indiëſen* Scheepen, en 17 van derzelver Scheepsvolk: die op onderſcheide Tyden naâr Kaptyn *Sharpey* gezonden, en deswegens edelmoedig beloond wierden, met Belofte van betere Vergelding op de te Rugkoomſte. Vyf van de zelfden, zeer iverig zig voordoende, wierden al dien Avond met Brieven afgevaardigd: maar dezelfde hadden, volgens hunne Gewoonte van Liegen en Bedriegen, weinig voorneemen om 't uittevoeren. DOUNTON. 1611.

IN 't opſpeuren van twé *Portugeesſe Fregatten*, den 16, ten Noorde geankerd, dogh die ſtraks heenen liepen, landden de *Engelsſe Booten*, aan de Riviere en Hoek van *Zuid-Swally*. Daar 't Net willende werpen, vond men 't te Diep. Deswegens wilde de Generaal, de Riviere oploopen, om te visſen. Een invallende Zeewind, deed den twé Fregatten, verzeld met nog twé anderen, verſch van de Baare van *Suratte* geloopen, met groot gebaar naâr hem opkoomen. De Wind was den *Engelsſen* vlak tégen. Deeze moeſten 't toen oproeijen, over eene breede Plaate, daar zy allerwegen maar 3- of 4 Voet Waters hadden. Dogh, toen zy Zeil konden ſtellen, terwyl de *Releaſe* opquam om hen te onderſteunen, en hunne Musketten begonden te konnen reiken, hielden de Fregatten met volle Zeilen af, en ontquamen de jagt. *Zuid-Swally.*

THOMAS GLENHAM, ging den 20, met de Pinasſe aan Land, om Boodſchap van 't Landvolk, of Voorraad te bekoomen. De *Portugeezen* vielen, uit eene Hinderlaage; en de Pinas week wat af, ten Anker. De Musketkógels der *Engelsſen* beantwoordden, van dien afſtand, niet zo dra dien der *Portugeezen*, of deeze ligtten hunne Hielen. In den Avondſtond, kogt men eenige Vrugten, van den *Indiaanen*. Drie quamen van den *Portugeezen* overloopen: de een was een *Hollander*, dogh gebooren te *Lisſebon*; de twé anderen waren, *Portugeezen*. 's Anderendaaghs, ontfing de Generaal, aan den Wal geloopen, door eenen *Indiaan*, eenen Brief van Kaptyn *Sharpey*. Deez berigtte, dat hy den volgenden Dagh met alle zyne Goederen, begeleid door 100 Ruiters, zoude koomen. Een *Malabarſe-Jongen*, 4- of 5 Jaaren Slaaf van eenen *Portugeesſen Soldaat* geweeſt, quam mede tot hen over. Berigt van Kaptyn *Sharpey*.

IN den Morgenſtond, van den 22, ging de Generaal naâr den Wal, op het Fregat, gedekt door de *Releaſe*, om Kaptyn *Sharpey* aftewagten. Hy deed dertig Muskettiers landen: ſtellende eenen, ten Schildwagt, op den Tóp eenes Heuvels. Twé *Banjaanen*, eenig Tabak koomende veilen, bragten Berigt, dat 5 *Engelsſen* van *Suratte*, 's Nagts tot een Dorp, 4 Mylen daarvan daan gekoomen; en zy, wegens denzelfden afgezonden waren, om te zeggen, dat zy hier 's Namiddaghs zouden wezen. Weinig Tyds daarna, vielen 7 Troepen *Portugeezen*, omtrent 300 ſterk, met vliegende Vaanen, uit eene Valeije. De *Engelsſen* ſchaarden zig, om hen te ontfangen; en de *Portugeezen* hielden, op dat gezigt, ſtand. Deswegens, liet de Generaal zyn Volk inſcheepen. Toen quamen die braveeren, met Handgeweer, en 5 of 6 Basſen. Men vuurde op malkaâr, zonder eenig Nadeel der *Engelsſen*. Niemant der verwagt wordende, na eenige Uuren verbeidens, koomende

mende

DOUNTON. 1611. mende opdaagen, keerde de Generaal naâr den *Péper-Koorn*, om met de Ebbe heenen te gaan: maar een Bende Volks, van 't Noorde, deed hem 't Anker wederom werpen, en naâr den Wal loopen. Hy vond 'er *Thomas Musgrave*, *Bartholomeus Davis*, en *William Morgan*, drie van den *Ascension*, met de Kleederen en den Voorraad van Kaptyn *Sharpey*. Den volgenden Dagh, quam Kaptyn *Sharpey* zelfs, met *John Jourdayne*, benevens eene Lyfwagt van 100 Ruiters, gewápend met Boog en Zwaarden.

Koomst van Kaptyn *Sharpey*.

DEN 25, ging Sir *Henry*, verzeld met Kaptyn *Sharpey*, te Lande. *Khojah Nassan* zoude 'er hem ontmoeten. Sir *Henry* wierd uit zyne Pinasse gedraagen, in een' Palankyn, op de Schouderen van 4 Man. Zeer vriendlyk wierd hy, van *Kohjah Nassan* ontfangen. Hy ging by hem, op een gespreid Tapyt zitten. 't Besluit was eindelyk, dat de Scheepen zouden gaan leggen, te *Goga*: een Plaats, aan 't Weste van de Golfe, naâr *Kambaye*; en dat hen daartoe Lootzen, van den Wal gezonden zouden worden. Een schielyke Régenvlaag, ongewoon in dit Jaarty, deed de t'Samenkoomste tot 's Anderendaaghs uitstellen. Men hervatte die dan: na *Khojah Nassan* een Geschenk van eenig Graan, en twé Lootzen, gezonden had. De Lootzen, te kennen gegeeven hebbende, dat *Goga* daartoe niet bequaam was, wierd beslooten, dat de *Engelssen* geduurende 6 Dagen in Zee zouden steeken: om den *Portugeezen* te doen meenen, dat zy heenen gegaan waren, en hen dus de Kust' te doen verlaaten. Dus zeilde men voort.

Rée van *Goga*.

DE Generaal hield Raad, den volgenden Morgen, met *Sharpey* en *Dounton*. Ingevolge van dien, zond hy eenen Brief aan den Don, Kaptyn-Major der *Portugeesse Armade*. Na daarin alle de bekoome Beleedigingen ópengelegt te hebben: eindigde die, met te zeggen, dat Sir *Henry* evenwel, zyne Zaaken nu verrigt hebbende, hem 't genome Fregat zoude laaten volgen, indien hy 'er om wilde zenden. Vervolgens verliet men de Kuste, en men hield het Zeewaarts. Uit eene Boote, naâr *Kambaye* gaande, kogt de Generaal 17000 Kókos-neuten, en verdeelde dien onder 't Scheepsvolk. De *Portugeezen*, zig niet laatende misleiden, bleeven hem geduurig volgen. Deswegens besloot hy, geen meér Tyd te verspillen: maar wederom te keeren, om zyne Zaaken voorttezetten zo hy best konde, in Spyt van hen.

De *Portugeezen* getragt te misleiden.

HY keerde dan, den 1 *November*, Noordwaart; en ankerde, vervolgens, over *Zuid-Zwally*: daar hy aan den Wal ging, zonder eenig Nieuws van *Suratte* te hooren. 's Nagts deeden de *Portugeezen* Vreugde-schooten, in de Riviere: voorgeevende, dat 2 groote Galeijen en nog 20 Fregatten, hen zoude koomen versterken. Dus meenden zy, den *Engelssen* vreeze aantejaagen, die nu geschikt waren, om hen te wederstaan.

Zuid-Swally.

DEEZE vonden Noordwaarts, den 5, eene Plaatsse met eene Baar': waarover zelve de *Increase*, als zy een weinig geligt wierd, het met Hoog-wáter konde zetten, en veilig ankeren, op 8 Vadem, binnen een' Gootelingschoot van den Wal. Zy gingen 'er, 's Anderendaaghs, naâr toe. De *Péper-Koorn*, *Darling*, en *Release*, liepen 'er met den Vloed over. Drie Vadem en eenen Voet Wáters, vonden zy 'er: maar, by Laag-Wáter, was 'er maar drie Voet, diepte. Twaalf *Portugeesse Fregatten* quamen over hen, of ten Noorde, dogh buiten bereike van 't Kanon, ankeren. In den Moerassigen

Rée, voor den *Engelssen*.

ſigen-grond daar omheen, moeſt men zig, by gebrek van béter, met eene Brakke-waterplaatsſe behelpen; ook met weinigen Voorraad, dien de Inwoonders, met 5-6 Geiten of Schaapen, en eenigen Vrugten, aanbragten. De *Releaſe* haalde men op den Wal, om haare Lekken te ſtoppen: zynde in Toeſtand, van den Wurm doorvreeten te worden. Kaptyn *Downton* bewaakte haar, in eene Tente, met geduurige Wagt, wegens den *Portugeezen*. Van *Suratte* quam *Bangham*, met Voorraad, door 's Generaals bevél gekogt: byzonderlyk, Limoenen, voor 't Volk van den *Scorbut* aangerand; Brood, Lamp-ólië, en Kaarsſen. De Inwoonders gaven Berigt, dat twé *Portugeesſe Galeijen*, en 8 Fregatten, op de Riviere waren gekoomen. Deswegens beval de Generaal, dat de *Releaſe* wederom afgelaaten, en zy gezamenlyk te rug zouden koomen: oirdeelende, alle zyne Kragten, ter betere Zékerheid, t'ſamen te moeten trekken. Omtrent Midnagt, was het uitgevoerd: waarna zy de Baare overſtaken, en by hem quamen ankeren.

DOUNTON. 1611.

KHOJAH NASSAN quam, den 9, van *Suratte*. Hy beloofde den Generaal, zo dra alle de Scheepen op de Rée zouden gekoomen zyn, Goederen te zullen aanbrengen en handelen; en dat 'er, midlerwyl, een Markt op Strand zoude gehouden worden, om hem met allen noodzaakelyken Voorraad te voorzien. De *Portugeesſe Fregatten*, laatſt op de Riviere gekoomen (zeide hy) waren een *Kafilah*, of Vloot, van *Portugeesſe Koopvaarders*, gaande naâr *Kambaye*. Op de Rée gekoomen, den 12, begon ook de Markt. Meel, Brood, Rundvee, Geiten, Schaapen, Hoenderen, Booter en Kaas; Suiker, en Suiker-kandy; Citroenen, Kókos-neuten, Water-meloenen, Komkommers, Uijen, Radys; Melk; Peulvrugten; *Gindus*, een klyne Vrugt met een rond Steentje van binnen, van gedaante als een klyne Haag-appel, tusſen Zuur en Zoet van Smaak, bragt men 'er aan. Alsmede, Suikerriet, en Tabak; gedroogde Zoute-Viſch, en *Palmita-Wyn*, genoemd *Taddy*, of *Toddy*. Dat alles, had men, ten rédelyken Pryze.

Vrugten, en Verversſingen, der Landſtreeke.

DE Schildwagt ontdekte, den 21, eene Hinderlaage van omtrent 500 *Portugeezen*. Dezelfde zig, door den Wápenkreet, ontdekt ziende, quamen ſnel met hunne Vaanen aanrennen, om den Aftogt der *Engelsſen* afteſnyden. Maar deeze, een weinig met hun Schut en Handgeweer van zig afgebeeten, en eenigen der hunnen in 't Zand doen tuimelen hebbende, gingen zylieden zo ſnel te rug, als zy gekoomen waren: terwyl de Gewonden wegh kroopen. *Antonio de Souſa*, een Edelman van *Chaul*, doodlyk gewond, wierd door den *Engelsſen* (Barmhartiger dan zyne Landsgenooten) opgenomen en bezorgd: dogh ſtierf, twé Uuren naderhand, en wierd op den Oever begraven. *Mokhadam*, Opzigter van *Swally*, berigtte vervolgens, dat zy, in deezen Aanval, 8 Dooden en Gewonden hadden.

Portugeezen afgeſlagen.

§. IX.

DOUN-TON. 1611.

§. IX.

Vordere Verrigtingen der Engelsſen, *op die Kuſt'.*

Aankoomſt, van *Mokrib Khan.*

DEN 24, quam *Mokrib Khan.* Hy praalde met eenen grooten Sleep. Buiten 't Voetvolk, had hy 100 Ruiters en 5 Elefanten; veele Kameelen, Wagens, en Osſen, om zynen Voorraad te voeren; ook Luipaarden, op Wagens, voor de Jagt. Aanſtonds was 't 'er, als een Stad van Tenten. Sir *Henry* trad te Lande, onder 't losſen der Musketterye. Op hunne onderlinge ontmoetinge, vuurden de Scheepen, na malkanderen: de *Darling* 3, de *Péper-Koorn* 5, en de *Increaſe* 9 Schooten. *Mokrib Khan*, ontfing des Konings Brief en Geſchenk, met groote uitterlykheid van Vriendſchap. Onbeſchroomd ging hy, op des Generaals noodiginge, aan Boord der *Increaſe*, met 16 *Moguls* en *Mooren*; en wierd 'er, op 't beſte onthaald, tot een Gedeelte van den volgenden Dagh. Ten geſprek van Zaaken, was hy niet te brengen. Op alle Fraaiheeden en Snuiſteryen wierp hy 't Oog, die den Zin van den grooten Koning, zynen Meeſter, mogten ſtreelen: dus was zyn Voorwendzel. Maar 't bleek, dat hy alles tot zyn eigen Voordeel beoogde. Dus deed hy, van Schip tot Schip. Al de Klingen had hy gekogt; en hy vertrouwde 't niet, om hem dien na te zenden: zy moeſten alle, voor hem aan den Wal zyn. Hier zogt hy, den Beſten uit; en zond de reſt, weêr te rug: gelyk daar de gewoonte is, als hen iets niet aan ſtaat, wanneer zy 't gekogt hebben. De Generaal, met anderen, verzeldde hem aan den Wal, om van Zaaken te ſpreeken: maar, hy wierd van hem uitgeſteld, gelyk ook, den 26. Toen gaf men voor, *Mokrib Khan* was gegaan, om een goed Verſtand, tusſen hen en den *Portugeezen*, te weeg te brengen. Dogh de Generaal meende, dat hy, hebbende van hen zo veel getruggeld als hy konde, naâr den *Portugeezen* was: om te zien, wat die hem wilden geeven, voor quaade Dienſten aan den *Engelsſen* te doen. Den 27, zond hy eenen Brief, met eenen zyner eerſte Edellieden, aan Sir *Henry.* 't Was enkeld, om deezes geparfuumeerd Wambes, en Patryzhond te bédelen, welken men hem bevoorens weigerde, toen hy deszelfs Kaſtoorhoed aftruggelde. Ook verzogt hy, dat de Werklieden en Smit, hem een Modél van Ketting-pomp', mogten maaken. Te vergeefs wendde men zig ook, den 28, naâr den Wal, om met *Khojah Nasſan* den Pryz der Waaren te léveren: deez ging te rug, naâr *Suratte*, voerende het gebédeld Wambes, en den Spion, met zig. Hy liet zynen Schoon-zoon, *Khojar Jellardin*, agter: zo hy voorgaf, om Zorge voor hunne Zaaken, tot op zyne te Rugkoomſte te draagen. Maar *Jellardin* pakte, den volgenden Dagh, zyne Spillen op, en vertrok. *Bartholomeus Diaz*, de Timmerman, dien zelfden Dagh, den 29, naâr *Suratte* gezonden, om Hout ter Herſtellinge van de *Releaſe* te koopen, wierd 'er mede, niet alleen in belet, maar meende 'er ook aangehouden te worden. Mesſ. *Jourdayne* en *Fraine* naâr den Wal gegaan, om eenigen Goederen te zien, dien *Nasſan* in mangelinge deed veilen, vonden dien ten bovenmaatigen Pryz' geſteld. Men voerde zelve die Goederen, twé Dagen daarna, naâr een Dorp, 3 Mylen

ſen afgelegen: om zig onverſchillig te toonen, of te zien, hoe de *Engelsſen* zig houden zouden. Met eenen, wierd den Inwoonderen verbooden, meêr Voorraad aantebrengen: op Straffe, van den Neuz afgeſneeden te worden (*). Doun- ton. 1611.

Voor *Mokrib Khan* en *Nasſan*, zag men, den 6 *Deſember*, wederom Tenten oprigten. Zy quamen eindelyk, den 8, met grooten Stoet; en 40- of 50 Baalen Kaliko's, vergroot tot het getal van 108. Hunne Kooplieden waren happig, op 't Quikzilver en 't Vermiljoen; en *Mokrib Khan*, op 't Fluweel: dogh hielden zig, zeer koel. Ziende dat men die Dingen niet afzonderlyk verkoopen wilde, ſtonden zy toe, 't Lood daarbenevens te neemen. Des-on-aangezien, wilden zy vooraf 50 ten Honderd, op hunnen Goederen winnen: terwyl zy, naauwlyks, een klyn Gedeelte van de Vragtkoſten der *Engelsſen*, wilden toelaaten. Den 9, ſcheen de Handel aantegaan. De *Indiaanen* verklaarden, hunnen Koop geſtand te zullen doen; en 't Lood wierd ontlaaden. Schielyk deed een Brief, van den *Grooten Mogul*, aan *Mokrib Khan*, neêrſlagtig, den Aftogt neemen. *Khojah Nasſan* bleef: betuigde, zyn Woord opregtlyk te zullen houden, en 't Lood te zullen neemen. Deezen Avond, liep *John Coverdale*, Trompetter des Admiraals, met *William Johnſon*, eenen Matrooz, naâr den *Portugeezen*; en *John Pattiſon*, naâr *Suratte*. Onheusſe Handelinge der *Indiaanen*.

De Goeverneur van *Suratte*, en *Khojah Arſan Ali*, quamen den 10, om den Scheepen te bezigtigen. Onderwyl kreeg den Generaal berigt, dat *Nasſan*, 't Fluweel en andere Dingen wegh hebbende, het Lood weigerde te ontfangen, en zig bereidde, om heenen te gaan. Sir *Henry* hield den Goeverneur en *Arſan Ali*: die deswegens, grootlyks, ontroerd waren. Na eenig Geſprek, nam hy die echter, in 't Fregat, om naâr den Wal te gaan. Aan den *Péper-Koorn* aanleggende, keurde Kapt. *Dounton* 't goed. De Generaal landde voorts, met genoegſaame Lyfwagt. Hy verweet *Nasſan* zyne quaade trouwe, die hem tot deeze Maatregelen noopten: zeggende, wyl de Goeverneur van *Suratte* enkeld uit Vriendſchap was gekoomen, en geen Deel in de Zaaken had, dat het beſt was dat hy, zyne Plaatsſe, aan Boord quam beſlaan. *Nasſan*, geen ander Middel ziende, ſtapte met zuur Gelaat, dogh onder eenen Grimlach, in 't Fregat; en de Goeverneur ging 'er, met Genoegen uit. *Nasſan* en *Arſan Ali*, wierden op den *Péper-Koorn* gebragt. 't Lood wierd voorts, den volgenden Dagh te Lande gevoerd: 't geen den Admiraal dus ligtte, dat hy 't, met Hoog-Wáter, over de Baare konde zetten. Ten béter beſluit van de Zaake, nam men, twé Zoons van *Nasſan*, en twé Perſiaanſe Kooplieden voor *Arſan Ali*, ten Gyzelaars: waartegens de *Engelsſen* insgelyks gaven, *John Williams* en *Henry Boothby*. *Khojah Nasſan* aangehouden.

Den volgenden Morgen, beſpeurde men, Zuidwaarts, vyf *Portugeesſe* Vaanen waaijen. Aanſtonds ging de Generaal met 200 Man Musketiers en Piekeniers, te Lande. De *Portugeezen*, dit beſpeurende, weeken af. *Khojah Nasſan*, met zyn Gevolg, en 20 Baalen Lywaaten, quam den Generaal, by *Portugeezen* verſchynen, en wyken.

(*) Dit gaat nog eenen Toon hooger, dan Sir *Henry* hiervooren, Bladz. 213, bybragt; en 't beveſtigd dus, onze *Note*, aldaar, tegens 't Gevoele van den *Schryveren* voorgeſteld.

DOUNTON. by *Swally*, te gemoete; en berigtte, dat het vrugtelooz was, hen natejaagen.

1611. PETER ROSEMARY, een *Portugeez* uit *Engeland* gekoomen en *Matrooz* op de *Increase*, gesteld om *Francisco Gonsalves* gade te slaan, liep met deezen, den 19, tot den *Portugeezen* over. Den 27, quam *Nassan*, van *Suratte*, om te zien, of hy eenigen van de *Engelsse* Lákens en andere Waaren konde koopen: maar keerde vrugtelooz, wyl men wegens den Pryz niet overeen konde koomen. Een Brief, van *Peter Floris* (1) een *Hollander*, in Dienst der *Eng. Oost. Komp.*, geschreeven uit *Masulipatan*, daar hy eene Faktoorye had gevestigd, gaf den Generaal te kennen, dat drie Scheepen uit *Engeland* waren gegaan, en een van dezelfden, naâr de *Roode-Zee* geschikt was. Dit was onbehaaglyk Nieuws, om 't Gevaar 't welk men er voor vreezde.

Berigt van *Peter Floris.*

MESS. *Jourdayne* en *Fraine*, wierden, den 30, naâr *Suratte* gezonden, om meêr *Indiëse Lywaaten* te bekoomen; en te poogen, eenige van hunne eige Waaren aftezetten (*). De Generaal ontfing dien eigen Dagh, eenen Brief van Kapt. *Hawkins*, uit *Kambaye:* met Berigt, dat hy beslooten had, met zyn gants Gezin, naâr *Goa* t'Scheep te gaan; en van daar, naâr *Engeland*, Maar Sir *Henry* besloot, dat hy zyne Goederen, en mogelyk zyn Leeven, niet van *Goa* zoude brengen: dus hy hem dat Voorneemen ernstelyk afried, en hem noodigde, met zyne Scheepen naâr *Engeland* te zeilen. De *Engelssen* te *Suratte* [gegaan], berigtten ook, dat *Mokrib Khan* gewillig scheen, hen daar eene Faktoorye toetelaaten.

1612. KAPT. *Hawkins* berigtte, den 8 *Januari* 1612, aan den Generaal, dat hy van Voorneemen veranderd was; en zyne Aanbiedinge aannam. Dit deed hy ook den 26, met alle zyne Goederen en Gezin: benevens, Kapt. *Sharpey*, Mr. *Fraine*, en alle anderen, behalven *N. Uphlet*. De Generaal trok hem, met omtrent 200 Man, drie Mylen Landwaarts, te gemoet': om hem, tegens den *Portugeezen* te dekken. Drie Dagen daarna, wierd men berigt, dat

Kapt. *Hawkins*, koomt aan Boord.

(1) Zyn Daghverhaal van de Zévende Reize, zal op deszelfs Plaatsse koomen.

(*) Dit, en 't geen 'er van volgd, is al wat de Schryvers, zo wel als *Purchas*, 'er van weeten. Echter zegt de Abt *Prevost* „ dat *Jourdayne* eenen verlókkenden Aart „ had. Dat hy, door zyn lang Verblyf in den *Indiën*, 'er de Taale geleerd, en Ken- „ nisse had gemaakt, met eenen Koopman in Slaaven, ryk geworden door deezen „ Handel. Dat *Dounton*, Schryver deezes Daghverhaals, en zédert lange Vriend van „ *Jourdayne*, 't zig beklaagd, dat dezelfde zynen Geest van te behaagen, niet ge- „ bruikt had, om Ingang by Kooplieden te krygen, waarvan de Vriendschap den *En-* „ *gelssen* nutter was. *Dounton* (vervolgd hy) verhaald op 't Getuignis zynes Vriends, dat „ de Slaaven-Koopman met denzelfden in Gemeenschap wilde handelen, en hem allen „ den Geheimen zynes Koophandels ontdekte. Dat die een groot Huiz te *Suratte* „ had, wegens de Verdeelinge, naâr de *Kloosters* der *Roomsse Kerke* gelykende. Dat „ hy daarin meêr dan 100 Meisjes hield, van de Wiege af gekogt; en opgevoed, na „ maate hy haare Schoonheid, met de Jaaren, oirdeelde opteluiken. Aan haarlie- „ den wierd niets gespaard: daar die van 't Manlyk-geslacht, volgens 't elendig Lot „ der Slaavernye, opgetrokken wierden. Die Menssen-Koopman, verzorgde daarme- „ de, niet alleen den voornaamsten *Sérailen* van *Agra*, en gants *Indostan:* maar menigte „ *Turken* quamen Jaarlyks, om uit zyn Queekschool, den *Sérailen* van *Kairo* en *Kon-* „ *stantinopole* te voorzien. Hy had aan *Jourdayne*, Schoonheeden van onderscheiden „ Pryz, van 100 tot 15000 Stukken van Agten, laaten zien. 't Vreemste was, hy „ trok die móllige Waar', zo wel van den *Turksen* Kooplieden om die in *Indië* te dé- „ biteeren, als om dezelfde naâr *Turkeije* uitteventen ".

dat allen *Engelsfen* bevolen was, *Suratte* te ruimen: zonder hunne Schuld-eifchen daar, te mogen inzamelen; en dat men 'er vorder, met hunnen Land-aart niet te doen wilde hebben. De Generaal zond hen des Bevél, om zonder vertoeven aan Boord te koomen. Zy deeden 't, den 31, met alle hunne Goederen.

Dounton. 1612.

Een groote *Kafilah*, of [Koopvaardy-] Vloot, van omtrent 500 *Portugeesfe* Fregatten, liep 'er den 6 *Februari* voorby, naâr *Kambaye* (*). Drie Dagen daarna, wierp 't de Generaal, met Hoog-Wáter, over de Baare; en Kapt. *Dounton* volgde hem, 's Avonds, op 8 Vadem, in ruime Zee. *Nikolaas Uphlat*, Dienaar van Kapt. *Hawkins*, te *Kambaye* als Gyzelaar gelaaten, waarop men dus lange gewagt had, was 's Middaghs gekoomen.

(*) De *Fransfe Vertaaler* trekt hier, al de Overloopers waarvan gefproken is, op eenen Hoop. Hy zegt „ Hoewel eenige *Portugeesfe-Overloopers* by den *Engelsfen* ge„ koomen waren, dat zy 'er alleen ontfangen wierden, uit Beweeginge van *Mensfe-„ lykheid*: maar dat zy op hun Beurt ondervonden, dat de Godtsdienft en de Liefde „ des Vaderlands, niet altyds bequaam waren, den *Engelsfen* te weêrhouden: dewyl „ veele van deezen, naâr den *Portugeezen* overliepen. Dat (de voorgemelde *Portugeesfe* „ *Matrooz*) *P. Rofemary*, in *Engeland* het *Proteftantendom* omhelfd hebbende, en voor „ *Tolk*, in 't *Portugeez* en *Arabiës*, op deeze *Engelsfe* Vloote dienende, zig zo na by „ zynen Landsgenooten niet konde zien, zonder den Denkbeelden en Gevoelens zy„ ner Geboorte te gevoelen. Dat hy naâr hen overging. Dat men verbaafd ftond, „ vervolgens, allen Matroozen hem te zien volgen, waarmede hy Kennisfe gemaakt „ had. Dat Sir *Henry*, hierdoor verftoord, hen allen wilde doen opeifchen, in ver„ wisfelinge van den overgeloopen *Portugeezen*: maar vreezde, dat men hem zoude „ befchuldigen, ten aanzien van deezen, zyn Woord en 't Heilig Recht der Vry„ plaatsfe, te fchenden".

---

§. X.

Vertrek van Suratte, *en Koers naâr* Dabul, *enz.*

De *Engelsfe Scheepen* hadden nu 138 Dagen, in deezen Oord leggen worftelen, tegens allerhande foort van Strydigheeden der *Portugeezen*, en *Knevelaryen* van den *Mogulsfen* Landvoogden en Amtenaaren, gelyk bevoorens aangehaald is. Vervolgens kreeg men te weeten, dat *Mokrib Khan* eenen Brief ontfangen had, van *Dangie*, eenen *Banjaan* te *Kambaye*, door Ingeevinge van den *Jezuïten* aldaar. Deez deed hem weeten, indien hy den *Engelsfen* te *Suratte* bleef dulden, dat de *Portugeezen* koomen, alle de Steeden op de Kuften verbranden, en allen Scheepen aanhouden zouden, dien zy op Zee zouden ontmoeten. Hierop befloot hy, dat het de voorzigtigfte Wegh was, niet verder met den *Engelsfen* te doen te hebben.

Oirzaak van 't weeren der *Engelsfen*, uit *Suratte*.

De Rée van *Swally*, binnen de Baare, legt op 20 Graaden 55 Minuuten, Noorderbreedte; en de Afwyking was 'er, 16 Graaden 40 Minuuten, Weftelyk. 't Wáter vond men 'er, 4 Voet hooger, by den Springvloed der Volle-Maane, dan in de Veranderinge: de eene is 24, de andere 20 Voet hoog. Het Nagt-Ty was by de 3 Voet hooger, dan het Dagh-Ty,

Befchryving van de Rée van *Swally*.

 na

DOUNTON. 1612. na de Wind bloes. De Kuſt, of 't Strand, binnen de Baare, legt naaſt Zuid en Noord, volgens 't Kompas: 't welk, gerékend na de Afwyking', Noord- ten Ooſte en Half-Ooſt, en Zuid- ten Weſte Half-weſt was. Gelykerwyze, in 't Weſt-Zuid-weſt Half-Zuid, en Ooſt-Noord-ooſt Half-Noord, maakt de Maan een Hooge-Zee.

Zy verlaaten de Kuſt'. DEN 10, bleef de Generaal, om Zaaken aftedoen, met *Jaddaw* en *Narran*, den Makelaaren. Hy nam uit een *Fregat*, gaande naâr *Goga*, zékere Ryz-Koeken en Pik. Daarvoor gaf hy Briefjes op twé Perſoonen te *Suratte*, die aan Kapt. *Hawkins* Schuldig waren. 's Anderendaags 's Morgens, ten 6 Uuren, zeilde men, met Hoog-Wáter voort: tot men 's Namiddaghs ten 2 Uuren ankerde, op de Zuid-Rée aan de Baare van *Suratte*. Hier ligtte hy, insgelyks, uit een Fregat eenig Houtskool: betaalende die met gelyk *Asſignatië* op hunne Schuldenaars te *Suratte*. 's Middernagts, den 14, ontmoette men een' Bank, waarop men, van 16 tot 13, en aanſtonds wederom 20- en 22 Vadem had. Van 6 Uuren tot 's Middaghs, liep men Zuid-Zuid-ooſt, omtrent 9 Mylen; Wind, Noorde; Peiling, van 20- tot 16 Vadem; van Land, 10 Mylen; op 19 Graaden 37 Minuuten, Breedte. Van 's Middaghs tot Midnagt, liep men Zuid-ooſt, omtrent 5 Mylen; voorts, tot 's Middaghs, den 15, Zuid-Zuid-ooſt, 6 Mylen; Wind, Noordlyk; de koers, over 15, 13, en 12 Vadem. 't Land was Berg-achtig, vermengd met verſcheide Valeijen, gelyk Havens, of Inhammen; en de Breedte, 's Middaghs, 19 Graaden 4 Minuuten. Met Zonnen-ondergang, bevond men zig, 3 Mylen van de Kuſt: hebbende, 't daarnaâr houdende, tusſen 12 en 6 Vadem. Van 's Middaghs tot Midnagt, ging men Zuid- ten Ooſte, 11 Mylen; en den 16, tot 's Middaghs, Zuid- ten Ooſte, 11 Mylen: al met Noordlyken-Wind. 't Land hoog, en vol Havenlyke Baaijen; geduurig, daar langs, zuivere Plaating, op 5 Vadem, 4 Mylen van den Wal, en 9 Vadem op 3 Mylen af. De Breedte, 18 Graaden 1 Minuut. Deezen Avond, ankerde men, op 7 Vadem, over de Baare van *Dabul*. De Diepte op de Baare bevond men 5 Vadem, zeer na aan den Zuid-Hoek van 't Inkoomen: maar, wat Noordlyker, naâr 't Midde van 't Inkoomen, alleen 2 Vadem. De Breedte deezes Zuid-Hoeks, is 17 Graaden 34 Minuuten; en de Afwyking 15 Graaden 34 Minuuten.

Zee-waarneemingen.

Baar van *Dabul*.

Slegte Handel. DE Goeverneur van *Dabul*, deed veele vriendlyke en ruime Betuigingen: maar men bevond 'er, dergelyke Praktyken, als te *Suratte*. Geld, Indigo, Lywaat, en Péper, beloofden zy 'er, voor de Goederen der *Engelsſen*; en al de Indigo, Lywaat, en Péper, die 'er was, wierd gevoerd na hunne eige Vaartuigen, geſchikt voor de *Roode-Zee*. Weinig, konde men 'er verkoopen; en dit beſtond, in eenig Breed-Láken, en Karſayen van de beſte en ligtſte Kleuren; en eenig Lood. De Goeverneur kogt de Ménië, en zondze wederom te rug. Met Koorn, anderen Voorraad, en Wáter, wierd men 'er evenwel, naâr Benoodigdheid, voor Geld bezorgd. Eenen Kábel, van 18 Duim, van *Indiëſe* Stof, 96 Vadem lengte, waard 8 Pond Sterling, kogt men 'er voor eenen van 's *Darlings* Ankers.

Twé *Portugeesſe* Schepen genomen. EEN groot Schip met een Fregat, beide *Portugeez*, wierden in Zee ontdekt. Kapt. *Dounton*, op den *Péper-Koorn*, haalde 't den 27 in, terwyl zyn Fregat, het *Portugeez Fregat* najoeg, en 't opbragt: na twé Man daarvan, in

in 't najaagen, gedood te hebben. In 't opzeilen naâr *Dabul*, ſcheen 't Schip anderen koers, om te ontkoomen te neemen. *Dounton*, die reeds een gedeelte van 't Volk aan Boord genomen had, beval het, by te houden en Zeil te ſtryken. Hy deed alle mogelyke Voorzorge, om 't Plunderen te beletten; en desniettegenſtaande, quamen eenigen der zynen, in den Avond met de Pinasſe daarop; en voorzagen zig, van 't geene hen aanſtond. Dit beſpeurende, deed hy hen, aan Boord koomende, een-voor-een, by 't Licht des Lantaarns betaſten. Al wat by hen gevonden wierd, liet hy in de Boote werpen, en te rug naâr den *Portugeez* brengen: met te zeggen, indien zy nog iets miſchten, dat hy hen Voldoeninge daarvan zoude geeven, ten Koste van dien, die zonder zyn Verlof aan hun Boord geweeſt waren. Onderwyl dit geſchiedde, waren die van 't *Engelſch-Fregat*, aan 't *Portugeez-Fregat* gekoomen; en hadden, nog ſlimmer Huiz gehouden. Zy hadden het doorſnuffeld, Kiſten opgeſlagen, alles wat hen aanſtond mede genomen, en dien fors toegeſproken, die gezonden waren, om hen te beteugelen. *Dounton*, deswegens ten uitterſte moeijelyk, deed 'er den Generaal kennisſe van geeven; en deez wendde 'er, met hem naâr toe. Men behandelde den Plunderaaren even-eens; en alles wierd, den *Portugeezen* weêrgegeeven. Dounton. 1612.

'T SCHIP, genoemd de *St. Nikolaas*, was van omtrent 300 Tonnen. 't Behoorde te *Kochin*, en 't ging naâr *Chaul*. Met gedroogde Kókos-neuten, Tin, zwarte Suiker, 10 Vaten Chineesſe-Waaren, eenige Zakken Aluin, en Kayro of Baſt-touwerk, was 't voornaamlyk gelaaden. Men nam 'er uit, eenige Baalen ruuwe Chineesſe Seije; een weinig Kruidnágelen en Kaneel, alsmede eenig Waſch om Kaarsſen te maaken. 't Was echter maar een Beuzeling, in vergelykinge van 't Nadeel den *Engelsſen*, van den *Portugeezen* aangedaan. 't Fregat hoorde te *Chaul* t'Huiz, en ging naâr *Ormuz*: gelaaden met Rys en Tamarinden. Men haalde 'er eenig Rys, ten Voorraad uit. De *Portugeesſe* Overloopers gingen 'er mede heenen: aan welken de Generaal, aan elk naâr zynen ſtaat, Geld gaf, en den Kleederen liet behouden, welke voor hen gemaakt waren. Den Koopman dien de Seije toebehoorde, en den Kapt. van 't Fregat, ſchonk hy elk een ſtuk Láken.

RAAD gehouden zynde, wat vorder te doen, wierd den Voorſlag wegens de Hachlykheid verworpen van naâr *Goa* te zeilen, en Vergoedinge van den Onderkoning te vraagen: om, by weigeringe, te meêr Recht te hebben, van Wraak te neemen, op den *Portugeesſen Scheepen*, dien men ontmoeten zoude. Men beſloot, ingevalle de tyd niet diende om Zuidwaarts, naar Kaap' *Komorin* te gaan, dat men naâr de *Roode-Zee* zoude keeren, om Wraak op den *Turken* te neemen; om eenige Vergoedinge van den Onderdaanen des *Grooten-Mogulz* te bekoomen; om 't Schip te beſchermen, 't geen 'er de Maatſchappy, volgens 't Berigt van *Maſulipatan*, gezonden had (*); om 't geleede Verliez, enz.

(*) De *Franſſe Vertaaler* houd echter, daar benevens, nog ſtaande, „ dat men zig „ verblinden moet, om hieraan, niettegenſtaande alle die Voorwendzelen, anderen „ Naam dan dien van *Zee-rooverye* te geeven ".

Doun-
ton.
1612.

§. XI.

Vertrek van Dabul, *en Koers naâr de* Roode-Zee, *enz.*

Vertrek, van *Dabul.*

DEN 5 *Maart*, ging men 't Zeil, van *Dabul*, houdende 't Noordweſt, langs de Kuſt'. Men ankerde 's Avonds, 6 Mylen van *Dabul*, 1 Myle van Land, en 9 aan deez' Zyde van *Chaul.* Van de Kuſt' van *India* tot *Sokotra*, vond men 't Daaghlyks Zuidlyker, dan men by den Koers konde verwagten: voornaamlyk toen zy over de *Perſiſe-Golfe* waren. De Schryver oirdeeld, dat eenige Stroom van daar Zuidwaarts zet. Men ontdekte, den 24, het Land, draagende Weſt-Zuidweſt, omtrent 8 Mylen af. Men bevond het, den Ooſt-Hoek van *Sokotra.* 't Was Hoog-Land, beſtaande, uit 4 witte Klippen, of Zand-Heuvels. 's Anderendaaghs 's Morgens, droeg de Hoek van *Delisha*, Zuid-ooſt, 4 Mylen af. Den 26, met Kalmte, zette de Stroom, Noordwaarts, op de Rotze van *Saboyna.* Dus was men genoodzaakt, aan de Zuid-Zuid-ooſt-Zyde van 't zelfde te ankeren, op eenen Halve-myl Afſtand, in 20 Vadem Waters. Overvloed van Viſch is 'er, by deeze Rotze. Met Zuidweſten-Wind, hield men 't Weſtwaarts, van Kaap' *Guardafu.* Den volgenden Dagh, droegen de Rotzen, ten Noorde van *Abdal Kuria*, vierd'half Myl afſtands zynde, een' Halve-myle Noord van hen: zynde, by Gisſinge, 20 Mylen Weſt- ten Zuide, van den Weſt-Hoek van *Sokotra.* Men vond 'er van 16 tot 18 Vadem, Diepte. Kaap' *Guardafu* droeg, den volgenden Morgen, Zuid-ooſt, 7 Mylen af; en de Berg *Felix*, Weſt, Half- een ſtreeke Zuidlyk, 9 Mylen. Vier Mylen van Land, had men van 40 tot 15 Vadem. Men ankerde, in den Namiddagh, op ruigen Grond, in 7 Vadem, anderhalve Myle, Weſt van den Berg *Felix.*

Abdal Kuria.

Kaap' *Guardafu.*

De Generaal ging hier te Lande. Hy liet 'er Brieven, voor den *Darling* indien die hier vervolgens quam. Menigte Schaapen, klyne Geiten, *Olibanum*, en *Arabiëſe* Gom, had men 'er, ten rédelyken Pryz'. 't Volk hield den *Engelsſen*, voor *Mahometaanen*; en niet voor *Kriſtenen*, by hen *Franges* genoemd, waarvan zy Afkeer hebben. Men liet het doorſtaan, naâr de Zyde van *Aden.* Aan de Kuſt' van *Gelukkig Arabië*, hield men 't, op 5 Mylen, tusſen 18 en 30 Vadem.

Aden.

De Vloot verdeeld &c.

Den 1 *April*, was men, by Gisſinge, op 18 Mylen aan *Aden.* Hier wierd beſlooten, dat Kaptyn *Downton*, op den *Péper-Koorn*, 't voor de Haven van *Aden* zoude zetten, om 'er den *Indiëſen Scheepen* uitteweeren: terwyl de Generaal, naâr de Roode-Zee zoude gaan. Den *Darling* vond men, 8 Mylen, Ooſt van *Aden.* Dezelfde had te *Sokotra* aangeweeſt, en bragt van daar, 't Afſchrift van eenen Brief, aan den Koning gelaaten, van Kaptyn *John Saris*, gebiedende de *Clove*, den *Hektor*, en den *Thomas*: die, ongeacht het Berigt van Sir *Henry*, wegens de Verraaderlyke Ontmoeting' in de *Roode-Zee*, het Zeil daarnaâr tot gezet had. Aanſtonds liep de Generaal, naâr de Straate; en Kaptyn *Downton*, bleef ten Anker, ten voorgemelde einde.

Doun-

DOUNTON zette het, den 3, mêer Zuidwaarts. Hy ontdekte wel, Zeilen: maar, 't Weêr liet hem niet toe, dien intehaalen. 's Morgens, den 4, ankerde hy, op 12 Vadem, 3- of 4 Mylen van *Aden*. Den 12, deed hy, met eenige Kógels, een Schip van 140 Ton ſtryken, 't geen het te *Aden* poogde te ontkoomen. Het behoorde, aan den *Samoryn*; en was 40 Dagen, van *Kalikoet*, onderwegh geweeſt. *Abraham Abba Zeinda*, wierd de Kaptyn genoemd. 't Was gelaaden, zeiden zy, met 3 Tonnen, *Tamariskus*; 2300 Quintaalen, Rys; 40 Bahars, *Jagaza*, of Bruine-Suiker; 7 Bahars, *Kardamom*; 4 en een-half Quintaal drooge Gember; anderhalve Ton, Péper; en 31 Baalen Kottoen. Daarop bevonden zig 73 Perſoonen, voor 't volgende gebruik. Twintig om 't Water uittebáliën, en andere Bézigheeden beneên; 8, voor 't Stuur; 4 voor Tóp en Ráa, en ander Bedryf om hoog; 20 Jongens, om de Viktaalië voor de Manſchap te bereiden; de overigen waren, Kooplieden en Pelgrims. Dewyl 't van eene Plaatsſe was, welker Inwoonders nimmer den *Engelsſen* beleedigden, liet *Dounton* het onverhinderd vertrekken, zonder iets van hen te neemen, buiten twé Tonnen Water, die zy hem uitſpaarden. Hoorende, dat hy hen niet wilde toelaaten naâr *Aden* te gaan, waren zy zeer gémelyk: zodanig, dat hy verpligt was, hen te dreigen, hun Schip te willen laaten zinken, en alleen hen de Boot' te laaten, om hun Lyf te behouden. Hunne Onwilligheid desniettegenſtaande vermeerderende, moeſt hy nogmaal dreigen, hen in den Grond te zullen booren, indien zy niet heenen gingen voor een ander Zeil in 't gezigt quam: om dus hunne Verſtandhouding, met den Turken, zynen Vyanden, voortekoomen. Zy hielden 't toen wat van Land, maar ter Lywaart. Dus was hy genoodzaakt, Dagh en Nagt, af- en aan te houden, uit vreeze, dat zy 't, in den Duiſter, in *Aden* mogten glippen. De Goeverneur deezer Stad, zo dra eenig Schip van 't Ooſte maar in 't Gezigt quam, deed 'er ook aanſtonds kennisſe aan geeven, van *Dountons* Koomſte op de Kuſt'. Toen hy met den *Malabar* bézig was, zond de Goeverneur eene Boote, met *Arabiërs*, en twé *Turkſe Soldaaten*, die bevoorens zyn Volk, toen 't 'er gevangen was, mede hadden helpen binden en mishandelen. Zy quamen verſpieden, onder kleure van Vrugten te Veilen. Maar zo dra wierden zy niet kennende, wien zy voor hadden, of zy wilden afhouden. *Dounton* belette 't hen. Aan Boord gekoomen, hield hy hen, dogh zonder eenige ruuwe Woorden, hunne Onrechtvaardigheid en Wreedheid voor Oogen; en welke Gelegenheid hy had, om 't op hen te konnen verhaalen. Na hen genoeg vertzaagd te hebben, zeide hy voorts, te zullen toonen, hoe verre zyn Land-aart, den *Turken* in Mensſelykheid te boven ging: dat hy hen toeliet, zonder eenig Leed te vertrekken. Zy beloofden, deswegens, den volgenden Dagh, meér Verversſingen te zullen brengen. Zy quamen 't ook na: voerende eene Boote, met zeer goeden Viſch. Ontwyffelyk zouden zy 't vorder gedaan hebben, indien men, om den *Malabar* aftedryven, niet te diep in Zee geſtoken was.

DOUN-TON. 1612.

Dounton blyft voor *Aden* kruisſen.

DEN 14, ontdekte *Dounton* een ander Zeil, naâr *Aden*. Hy deed het by zig ankeren, 2 Mylen van *Aden*; zond aan Boord, om het te doorzoeken; en deed eenigen, daarvan, overkoomen. Zy zeiden te zyn van *Pormean*,

een

Dounton. 1612.

een Stad by *Koets-Nagone* (1) afhangelyk van den *Grooten Mogul*, die den *Engelsſen Land-aart* mishandeld, en deszelfs Koning gehoond had. Deswegens nam *Dounton* 'er uit, omtrent 80, zo Pakken als Baalen, grof ſmal Lywaat en Baſt, benevens een weinig Boter en Lamp-ólie: welk alles hem zeer wel te pas quam. De Reſt der Laadinge was, Baalen Kottoen. Hy ſtelde tot 's Anderendaaghs uit, om deezen te doorſnuffelen: want hy had zig gehaaſt, om 'er niet mede belemmerd te wezen, ingevalle midlerwyl een ander Zeil opquam.

Fierheid van *Dounton*, tegens den *Turken*.

Maharim, *Aga* van *Aden*, zond hem deezen Dagh een Geſchenk, van Hoender-eijeren, Limoenen, en Daadels. Maar *Dounton* verwaardigde zig niet, 'er een Oog op te ſlaan. Hy deed hem door den Brenger zeggen, dat de menigvuldige Beleedigingen den zynen voorleeden Jaare te *Aden* gedaan, hem gebragt hadden, om 'er zig zelfs te koomen wreeken, met den *Turken* zo veel als hy konde t' ontruſten; dat hy niet gekoomen was om gunſte uit hunne Handen te ontfangen, ook met hunne valſche Beleefdheeden niet gediend was; en dat men, zedert zylieden den *Engelsſen* vermoordden, die in Vriendſchap by hen quamen, ook geen regte Vriendſchap van hen verwagten konde, nu men quam om allen *Turken* deezes Oords in Ontzag te houden. Belangende 't Geſchenk, zeide hy, dat zyn Volk het tot deszelfs Gebruik zoude houden, met daarvoor te geeven zo veel als 't Waard was. Hy deed ook al den versſen Viſch koopen, door eene Visſers-Boote aan Boord gebragt; en liet 'er den Brenger mede van eeten, gelyk hy altyds gewoon was, te doen.

Den 26, haalde zyne Pinas in, eene *Jelba* van *Shaber*, gelaaden met Graan, Opium, en andere Waaren, met eenige Pelgrims van *Mekka*, als Reizigers daarop. Eene andere *Jelba*, 's Anderendaaghs opgeloopen bevond men dezelfde te wezen, welke men den 17 en 22 ontmoet had. Hy kogt, van deeze, tiend' half Pond *Opium*, voor een Proefje; en lietze vertrekken. Afen aan, ter Windwaart van *Aden* kruisſende, haalde hy, den 30, twé Vaartuigen in, van *Bandar Zeada*, een Plaats, op de Kuſte van *Abisſynië*. Zy waren gelaaden met Matten; behalven 68 Schaapen, met breede Lendens. Dit Vee kogt hy, en liet hen vertrekken.

Bab al Mondub.

Dounton den 8, met friſſen Wind, uit den Noord-ooſt- ten Ooſte, naâr de Straate van *Bab al Mondub*, doorzeilende ontdekte ten 10 Uuren, de Kuſt' van *Abisſynië*, die zig als een Eiland opdoet. Van daar hield hy 't Noord-weſt, naâr de Straate, na gisſinge maar 10 Mylen af zynde. 's Namiddaghs, ten 4 Uuren, kreeg hy ze, in 't Gezigt! Hy liet het hier, afen aandryven, om den Nagt doortebrengen. Het Dagh-licht, van den 9, ſtiet hem in de Straate. In 't Inkoomen ontdekte hy, voor den Boeg, een klyn Zeil; en liet het, door de Pinasſe, ophaalen. 't Was uit het Gebied des *Grooten Moguls*, van *Larree* (of *Lauri Bandar*) aan den Mond der Riviere *Sindi*. Hy loefde 'er mede op, in eene Baaije aan de Ooſt-zyde, op 7 Vadem Wáters. De Laading beſtond, in veele Pakken Lywaat; Graanen, van verſcheiden Soort; Leer; Potten met Bóter; en menigte Olie, zo om te branden, als voor de Spyze. Hy nam 'er 't Lywaat uit, 't geen hem diende

(1) 't Is een Plaats, op 't Half-Eiland van *Guzaratte*, niet verre van den Weſtelykſten Hoek.

DOUNTON. 1612.

de, met eenige Bóter en Olie: waarna hy 't naâr *Mokha* liet vertrekken. Naauwlyks had hy daarmede gedaan, toen hy, openende 't Ooſt-Land van de Straate, een Schip van 200 Tonnen ontdekte; en aanſtonds daarop zag volgen, een hoog Zeil, welkers Groote-Raa 43 Ellen [by de 130 Voet] lang was. Zy waren zeer na, voor zy gezien konden worden, ter Oirzaake van 't Land. 't Groote Schip, Wind en Ty voor zig hebbende, had den Boeg van den *Péper-koorn* gewonnen, voor deez 't uit de Baaije konde brengen, om het te kruisſen. Kaptyn *Dounton* wierd dus genoodzaakt, tot eene Spiegel-jagt. Dogh hy wierd het kennende. 't Behoorde aan *Mahmudi* van *Dabul*, hunnen Vriend. Evenwel had hy 't geerne ingehaald: om zyn Gezach, over de Trotsheid des *Nakhada*'s te oeffenen. Deez had zig nimmer willen verwaardigen, zo wel op de Rée van *Mokha* als te *Dabul*, den Generaal te bezoeken. Maar bevindende, dat het geduurig Grond op hem won, ſchonk hy hem eenen Kógel, ten Vaarwel; en ſtiet, naâr het ander Schip.

Verder Bedryf van Dounton, aldaar.

DIT was van *Koets Nagone*, by de Riviere *Sindi*; en gelaaden met Kottoen, weinige Pakken *Kaliko*, en eenige Bóter en Olie. *Dounton*, ſommigen der Voornaamſten aan zyn Boord hebbende doen koomen, beval 't, hem te volgen, op Ankergrond, aan de *Arabiëſe* Kuſt'. Hy ankerde op 12 Vadem, 4 Mylen binnewaarts van de Straate. Den volgenden Dagh haalde hy 'er uit, 66 Bondels Kaliko. Echter gaf hy dezelfden weerom te rug, met een Gedeelte van de Bóter en de Olie: dewyl men dien niet noodig had, en anderwyze voorzien ſtond te worden, voor alle de *Engelsſe-Waaren*. Hy nam alleen, 8 Stukken Baſt; en betaalde dezelfden, aan hen (*). Dit gedaan zynde, liet hy 'er alle Reizigers en Pelgrims wederom op overgaan; en gaf hen eenen Brief mede, aan Sir *Henry*, ingevalle zy dien op de Rée van *Mokha* vonden. Voor zy vertrokken, wierd eene *Jelba* ontdekt, opkoomende uit de Straate. Wind en Ty hinderde *Dounton*, om haar te naderen. Dus vielen zy in hunne *Kano*, roeiden 'er naâr toe, en quamen ſpoedig weerom, om hem Berigt te geeven. Hun Schipper zeide, aan Kaptyn *Dounton*, dat de *Jelba* naâr *Mokha* met Matten ging, en 't Huiz hoorde te *Bandar Zeada*, Stad op de Kuſt' van *Abisſynië*, eene Halve Daghreize Weſtwaart van *Bendar Kasſum*; dat dezelfde, in de Straate aangelegen

(*) De *Franſſe Vertaaler*, die zig wel wagt, de Getalen uittedrukken, gelyk hy veel gewoon is, wanneer hy, zo als hier, by vreeslyke Vergrooting van de Dingen ſpreekt, om van een' Muiz eenen Elefant te maaken; en die toeſtaat, dat de *Engelsſen* hen *eenige Baalen* wedergaven: dezelfde beguicheld echter, de Zaak. „'t Was ré„delyk; (zegt hy) dat *Dounton* eenige *Engelsſen-Waaren* in Verwisſelinge gaf, al was „'t maar alleen om Plaatsſe te maaken, voor *zo veele Ryktommen* dien hy aanhield: „maar hy ſtond verbaasd, den *Indiaanen* zyne Aanbiedingen te zien verwerpen, on„der Voorgeeven, dat zy *geen Gebruik* konden maaken van de *Koopmanſchappen* welke „hy hen aanbood. 't Geen dus waarſchynlyk ontſtond, uit de Uitwerkinge van *Haat* „of van *Spyt* der *Ongeloovigen*, keerde echter tot hun Voordeel: door het teêr Gemoet „van *Dounton*, die hun Goed niet zonder eenig Soort van Vergoedinge begeerde". Deeze *Indiaanen* konden dan, volgens den *Abt*, geen Gebruik maaken van Goederen, die voor *Indiën* geſcheept, en Gedeeltelyk in verſcheide Oorden van *Indiën* verkogt waren; of liever, hun *Haat* en *Spyt* deed hen, tégens hunnen Wil grootmoedig zyn. Maar, 't geen 'er op volgd, moeſt hem anders hebben doen praaten; en toond, dat deeze *Indiaanen* niet mishandeld, maar vernoegd vertrokken.

DOUNTON. 1612. gen, en daar iemant gesproken had, die hem zeide, eenen Brief voor Kaptyn *Dounton* te hebben: welkers Landslieden naâr *Assab*, met 8- of 9 *Indiëse Scheepen* gegaan waren; maar dat die den Brief met de *Jelba*, niet had willen medegeeven, ter ooirzaake hy een Geschenk daarvoor verwagte, als de Kaptyn te rug zoude koomen. Op dit Berigt, ging *Dounton* t' zeil'.

---

§. XII.

Verdere Bedryven in de Roode-Zee, *en Vervolg van den Togt, tot* CEILON.

Dounton voegd zig, by de Vlooте.

DEN volgenden Morgen, quam Schipper *Thornton*, wegens den Generaal, Kaptyn *Dounton* begroeten, en zeggen, dat de Generaal en Kaptyn *Saris*, gereed stonden met hun Volk, in grooten Praal', voor hy de Rée konden winnen naâr den Wal te gaan, om den Koning van *Rayhayta* te ontfangen, die met zynen Adel en Lyfwagt gekoomen was, om hen te bezoeken. Hy deed hem te gelyk weeten, dat hy alle de verlangde Indiëse Scheepen, onder zyn Gebied had: naamlyk, de *Rehemi* van 1500 Ton; de *Hassani*, van 600; de *Mahmudi* van *Suratte*, van 150; de *Sallamita*, van 450; de *Kadri*, van 200; de *Azum Khani*, Schip des *Shah Bandars* van *Mokha*, van 200: alle van *Diu*. Benevens, 3 *Malabarse* Scheepen; de *Kadri*, van *Dabul*, van 400 Ton; en een groot Schip te *Kananor* 't Huiz hoorende. *Dounton* nam 't Avondmaal, op de *Increase*: want zy waren van den Wal weêr te rug gekoomen, daar zy den Koning in zyne Tente gelaaten hadden. Hier verstond hy, dat die Vaartuigen, aan de Straate, deeze Overeenkoomste met den Generaal hadden gemaakt: „dat zy hier koomen, en „ alle de *Engelsse Goederen* overneemen zouden, voor zodanige *Indiëse Waaren*, als by *zékere Kooplieden* van *beide Zyden*, evenrédig ge-oirdeeld zoude „ worden " (*).

Getal van de aangehoude Scheepen.

Verdrag, met den Indiësen Scheepen.

Eisch van Sir Henry, van den Turken.

OMTRENT dien Tyd, quam *Mammi*, Kaptyn der Galeijen, met anderen, van den Goeverneur van *Mokha*, om met Sir *Henry* te verdragen, en zyne Eischen voor de aangedaane Mishandelingen te hooren. De Generaal, staan blyvende, op 100,000 Stukken van Agten: nam hy Tyd, om 't Welbehaagen van *Jaffar Bassa*, te *Sanaa* te hooren. De *Darling*, eene klyne Ladinge van *Indiëse* Lywaaten ingenomen hebbende, ging naâr *Tekoa*; en wierd gevolgd, van den *Thomas*, onder Kaptyn *Saris* behoorende. Sir *Henry* ontsloeg, deezen Dagh, de *Azum khani*, behoorende aan *Shermal*, de *Shah Bandar* van *Mokha*.

Deeze tragten deswegens, den Indiaanen te belasten.

DEN 30, wierd eene groote Raadsvergadering op de *Increase* gehouden: waarby de Kaptyns *Saris* en *Towrson* genoodigd waren. 's Middaghs, quam 'er de *Shah Bandar*, van *Mokha*; benevens *Mammi*, Kaptyn der Galeijen, met

(*) Dit is zo klaar, en voldoende, als iemant rédelyker-wyze zoude konnen willen. Evenwel, zonder eenigen Blyk bytebrengen, dat deeze Overeenkoomste geschonden wierd, werpt 'er de *Abt* ter quaader Trouwe tusfen in „dat de *Engelsfen* (zo men dui„ delyker zal spreeken) hier gekoomen waren, om met malkanderen den *Roof* te dee„ len ".

met eenen Aga: gezamenlyk gezonden, van den *Basſa*, om Verdrag met Sir *Henry* te maaken. Vindende, dat hy niets van zynen Eiſch wilde laaten vallen, verzogten zy Verlof, om met den *Nakhada*'s, of Kaptyns, der *Indiëſe* Scheepen, en anderen voornaamen Kooplieden, te ſpreeken: 't geen te ſtrekken ſcheen, om te beproeven, of zy eenige verdere Rechten op den *Indiëſen* Goederen wilden dulden, om 'er 't Geld uit te vinden. Ten dien einde, gingen zy naâr den Wal. Daar hadden zy, eene fraaije Tent' voor hen bereid (*). Maar veele der *Nakhada*'s, wegens voorgaande Beleedigingen van den *Turken*, weigerden daarover te handelen; of ſtelden zig, tegens die Belaſtinge. Ziende, dat zy hun Oogmerk niet konden bereiken, namen zy Afſcheid van Sir *Henry:* met Belofte, van 's *Basſa*'s Antwoord te zullen brengen, zo dra zy 't bequamen.

Sir *Henry* weigerd hen, op *Mokha* te handelen.

'T WAS den 9 *Juni*, toen zy te rug naâr *Mokha* keerden. Twé Dagen daarna, volgden hen de *Engelsſen*, met de *Increaſe* de *Clove* en den *Hektor*, onder de Generaals *Middleton* en *Saris*: voerende met hen, alle de *Indiëſe* Scheepen. Kaptyn *Dounton*, wierd op den *Péper-Koorn* agtergelaaten, met een klyn Schip, genaamd de *Jungo:* waaraan hy de Goederen wedergaf, dien hy 'er bevoorens uit geligt had; en twé Dagen daarna, met het zelfde, by de anderen, voor *Mokha* ankerde. Den 19, beſpeurde Sir *Henry* dat de *Turken* maar Uitſtel zoekende, tegens zyn Verbod, een Schip van *Koets-Nagone*, met Kottoen, begonden te ontlaaden. Deswegens beval hy *Dounton*, 't daarnaâr toe te werpen. Deez deed het: noodzaakende, met Kanon-kógels, den *Turken*, het Werk te ſtaaken. Eindelyk begaven zig Sir *Henry* en *Saris*, den 26, aan Boord der *Mahmudi* van *Dabul*. Zy hadden 'er eene t' Samenkoomſte beroepen, van allen den *Nakhada*'s. Sir *Henry* verklaarde, aan dezelfden, na zyne Klagten over den *Turken* gedaan te hebben: dat hy, on-aangezien hy zig Boete had doen geeven, voor de Ongelyken in *India* geleeden, henlieden echter niet konde toelaaten hier [te *Mokha*] te handelen, voor hy ook volle Voldoeninge van den *Turken* ontſangen had. Deswegens was zyn Beſluit (zeide hy) alle de *Indiëſe* Scheepen, met zig, uit deeze Zee te doen vertrekken: op dat de *Turken*, dit Jaar, van hen geen Voordeel genooten. De *Nakhada*'s, niet begeerig een onvrugtbaar *Mouſon* te maaken, en hunne Waaren te rug te voeren: verzogten dien-aangaande tot Verdrag te koomen. Zy ſloegen voor, dat elk Schip, zékere Somme Gelds aan den *Engelsſen* zoude betaalen, voor de Vryheid van Handel (†). Sir *Henry*, over-

(*) De *Abt*, niet nalaatende om de Zaake te verdraaijen, doet *Middleton* de Tente voor hen oprigten, om die Belaſtinge op de Goederen der *Indiaanen*, zo veels te meêr aantezetten. Was 't niet eigenlyker voor den *Turken* rond-om in het *Tente-Land* zynde, eene *Tente* van *Mokha* mede te brengen, of hier te doen vinden, dan dat *Middleton* 'er eene zoude hebben bezorgd?

(†) Tegens alle mogelyke Verwagtinge, niemant kan hier gematigler zyn, dan de *Franſſe Vertaaler*: daar hy nu de ſchoonſchynenſte Gelegenheid had, om voor Voorſpraak der afgeperſte INDIAANEN, tegens den *Engelsſen* te ſpeelen. Hy doet deezen alleen daar nevens zeggen, dat „ Sir *Henry*, mogelyk, geen ander Oogwit had, „ dan den *Indiaanen* tot dat Verdrag te leiden; en dat hy zig evenwel liet dringen, „ om het toeteſtemmen ". Mogelyk is hem bekend geworden, dat het, zelve onder KRISTEN-VOLKEN van de grootſte *Politiſſe*, zeer Loffelyk en Rechtmaatig gehouden word, allen *Gemeenſchap* van hunne Bondgenooten met hunnen *Vyanden* afteſnyden of te hinderen, zelfs in weêrwille van de ſtandhoudende *Traktaaten*.

DOUNTON. 1612. overwoog, dat hy geene Middelen had, om den TURKEN tot *Voldoeninge* te noodzaaken, zonder den *Indiaanen* vorder te benadeelen. Deswegens besloot hy, hunne Aanbiedinge aanteneemen: voorbehoudende aan zig, de Voldoeninge, door de Beleedigers verschuld, tot andere Gelegenheid. Ingevolge van dien, wierd dien zelfden Dagh overeen gekoomen, met *Mir Mohammed Takkey*, *Nakhada*, van de *Rehemi*, voor 15000 Reaalen van Agten: zynde zy, in Waardye, byna evengelyk, met den anderen vier Scheepen. Den 6 *Augusti*, de Sommen over alle de *Indiëse Scheepen* toegestaan, en gedeeltelyk ontfangen zynde, zond Kaptyn *Saris* zynen Vice-admiraal *Towrson* heenen, op den *Hektor*; en verliet zelve voorts, den 13, de *Roode-Zee*, na hy zyn Deel van 't overeen gekoomen Geld ontfangen had.

Zykoopen dien Vrydom.

Vertrek, uit de *Roode-Zee*.

SIR HENRY, met den zynen, vertrokken ook, den 16. 's Anderendaaghs liepen zy, door de Straate van *Bab al Mondub*. Den 18, ankerden zy, op 21 Vadem, 2 Mylen van de Kust' van *Arabië*: regt voor 't Oost-einde van den grooten Berg en 17 Mylen van den *Bab*. Den 19, droeg 's Avonds die Berg, Noord-west-ten Weste, 8 Mylen af. Tot den volgenden Namiddagh, was de Wind zo veranderlyk, dat zy niets anders deeden, als laveeren. Tussen Wind en Stroom wierden zy zo verre West-waarts te rug gezet, als zy reeds den gemelden Berg, Noord- Noord-oost van hen gebragt hadden. Een frisse Weste-Wind, deed hen 's Avonds, 't Hoog-Land van *Aden*, Noord- Oost- ten Ooste, op 8 Mylen afstand draagen. Evenwel gaf hen de volgende Morgen te kennen, dat zy, door den slappen veranderlyken Wind, ten minste twé Mylen Westwaarts verlooren hadden. Op Zonnen-Ondergang deed echter sterker Koelte, hen *Aden* vertoonen, Noord-Noord-oost, 7 Mylen af, volgens een *Meridiaan-Kompas*. Den 22, hadden zy, by Gissinge, 15 Mylen in 24 Uuren gegaan. Nu boordde *Aden*, Noord-west- Half- Noord, 5 Mylen af.

Uitwerking van de Stroomen.

'T LAND van *Abissynië* ondekte men, den 23, op Afstand van 15 Mylen, met zeer helder Weer. 's Anderendaaghs, vonden zy zulken Stroom, dat men al Oostelyk gevoerd wierd: onge-acht men 't zette, Noord- Oost-ten Ooste, Noord-oost, of Noord- Noord-oost. Land ondekkende, den 29, oirdeelde men 't, door zyne Hoogte, Kaape *Guardafu* te zyn. Maar, toen de Wolken optrokken, van den Top der Bergen, bevond men 't, het Land, den voorigen Dagh ontdekt zynde. Hieruit bleek klaar, hoe zeer zy door den Stroom misleid waren, die naâr 't Zuid-weste zette, volgens *Dountons* gissinge. Van 's Morgens, den 30, tot 's Middaghs, den 31, vond men zig door den Stroom, Noordwaarts van den Koers gezet. Nu was de Breedte, 12 Graaden 35 Minuuten. Van deezen Tyd tot den volgenden Middagh, de Wind Zuid-oostelyk, hadden zy niet boven 12 Mylen gegaan; en by de Breedte, als nu 13 Graaden 35 Minuuten zynde, vonden zy een Onderscheid van genoegsaam eenen Graad Noordwaarts; en dat zy Westwaart verlooren hadden, gelyk bleek, by de Afwykinge, die by de 55 Minuuten min was. Dus oirdeelde *Dounton*, de Stroom nu Noord-oost te zetten.

Water-Slangen, Téken van de *Indiase-Kust'*.

VERVOLGENS geduuriglyk betrokke Lucht, en Régenvlaagen hebbende, zag men, den 12 *September*, veele Slangen op de Vlakte der Zee zwemmen. Deeze koomen, in ongaallyk Weer, zelden te voorschyn. Nu waren zy, een vast Téken, dat men na aan de Kuste van *India* was. 's Anderendaaghs, zag

zag men 'er nog meêr; en men had, van 55 tot 40 Vadem Waters. De Opgaande Zonne toonde ook, den 14, een Hoog-Land, draagende Ooften Noorde, omtrent 16 Mylen. Tot in den Namiddagh, ſtiet men Ooſt-Zuid-ooſt, van 30 tot 20 Vadem. De naaſte Kuſt, tusſen hen en 't Hoog-Land, ſtrekte Ooſt, 8 Mylen af. Voorts hield men 't Zuid, langs de Kuſt' van *India*, tot 16 en 25 Vadem diepte. 't Wáter was meeſtendeels, drábbig en dik, met eenige ſchielyke heldere Plekken. 's Anderendaaghs hield men op gelyke Diepte, met friſſe Koelte, uit den Noord- Noord-weſte, en helder Wáter: maar, geene Slangen vertoonden zig. Langs de Kuſte van *India*, of *Malabar* loopende, tusſen 20 en 16 Vadem, bevond men zig, Weſt van eenen hoogen aanmerklyken Berg, ſtrekkende, gelyk den Hoek, in Zee. Aan de Noordzyde valt het Land wegh, Ooſtwaarts; en 't maakt, aan de Zuidzyde, eene Baaije. 't Hoogſte-Deel van deez Zee- Kuſt-Berg, ſtaat naaſt, op 12 Graaden 10 Minuuten. 't Zoude 't Land van *Magiſilan* zyn. DOUNTON. 1612. *Magiſilan.*

DE Miſt belette, den 18, naauwlyks 't Land te onderkennen; en men moeſt zig 't meeſt, met den Stroom behelpen, tusſen 25 en 29 Vadem, al Moddergrond. Den 19, was men gevallen, 14 Mylen van de Kuſte. Geenen Grond had men, op 40 Vadem. 's Nagts had men, 44 Vadem, by Gisſinge, 10 Mylen van de Kuſte van *Malabar*. Den 22 beſpeurde men Kaap' *Komorin*: leggende, volgens *Dountons* beſte Waarneeminge, Zuid-ooſt. 's Anderendaaghs 's Namiddaghs, beſpeurde men 't Hoog-Land, Ooſtwaarts van Kaape *Komorin*, draagende Noord- Noordweſt, 18 Mylen afſtand. *Ceilon* zag men, den 24, reizende vol Hoogtens; en draagende van 't Noord-ooſt- ten Ooſte, naâr 't Zuid-ooſt ten Zuide, omtrent 6 Mylen af. Den Zuidlykſten-Hoek van *Ceilon*, genaemd Kaap' *de Galle*, deed zig op, den 26: draagende, op 5 Mylen af, Noord- Noord-ooſt. Derzelver Breedte wierd bevonden, 5 Graaden 40 Minuuten. Hun Koers ſtrekte al, Ooſt- Zuid-ooſt. De Régen, en veeltyds zwaare Vlaagen, verliet hen weinig. 't Graan bevond zig, door de vogtigheid zeer beſchaadigd; en 20 Stukken *Kaliko's* van *Parmean*, daardoor gans verrot. Kuſte van *Malabar.* Kaap' *Komorin.* Kaap *de Galle.*

§. XIII.

Vervolg der Reize, naâr Bantam; *en t' Huiz-reize.*

MEN ankerde, den 19, op de Rée van *Tekoa*. Den *Darling* vond men daar: die 'er al zedert *Juli* geweeſt was, in een groot Deel van den Régen-tyd, nog niet ge-eindigd zynde. Drie Kooplieden, en drie Matroozen, waren 'er midlerwyl van begraven; en meeſt al 't Volk, was Ziek. Dezelfde had ook, weinig Pépers bekoomen, en weinig was 'er te verwagten, voor 't naaſte Saiſoen, 't geen *April* en *Mai* zoude zyn. De Burgerlyke-Oorlog, was eene groote Verhinderinge des Handels. Men vond'er ook, den *Thomas*, een Schip van de *Agtſte Reize* voor de Maatſchappye. Nieuwlyks quam 't, van *Priaman*: daar 't niet beter gevaaren was, dan de *Darling* hier. Men hoorde 'er ook, van de veilige t' Huiz-

DOUNTON. 1612.

reize zo wel als van den gelukkigen Handel, van Kaptyn *David Middleton*; van de vier Scheepen, der *Négende-Reize*, waarvan twé reeds te *Bantam* gekoomen waren; en van Kaptyn *Castleton's* Oorlogschip. Deeze Edelman, 'er een weinig bevoorens geweest, gaf Berigt, van 15 Zeilen der *Hollanderen*, alreeds gekoomen of na by, gelaaden met Krygsbehoeftens; en van twé Scheepen, uit *Newhaven* in *Vrankryk*, ook gekoomen om te handelen. Dat Nieuws, benam alle Hoope van Sir *Henry*, van zyne gepynigde aangevogte, en bedurve Reize, te herstellen. Deswegens ging hy, den 22, t' Zeil op den *Péper-koorn*, naâr *Bantam*. Hy liet Kaptyn *Dounton*, op de *Increase*: om te blyven, tot den 16 der volgende Maand.

Sir *Henry*, op den *Péper-Koorn*, naâr *Bantam*.

'*t Vaatwerk* verrot.

AL 't Volk, van allerhanden Stand, te *Tekoa* ging den 2 *November* ten Oorlog, met *Raja Bûnesû*; en tot deezer Wederkoomste, was 'er geenen Handel op 't Land te doen (*). De Wynen naziende, vond men eene groote menigte daarvan uitgeloopen, ter Oirzaake de Vaten verrot waren. Den 20, bevond men ook, onder de geléverde Péper, groot Bedrog: in sommige Zakken, waren klyne Zakjes met Rys, of groote Steenen; ook was Bedurve en Natte Péper, in drooge Zakken gedaan. Maar, 't was niet te verhelpen. Na Midnagt ging men t' Zeil 't Was in de Maaneschyn, met Noord-oosten Landwind. *Dounton* droeg zorg, twé bekende Rotzen, te vermyden. Zy leggen, 3 Mylen van 't Eiland [van *Sumatra*]: de eene, Zuid- ten Weste; de ander, Zuid- ten Ooste. Dezelfde hebben, tusfen beiden, 26 Vadem, Moddergrond. Hy zette 't eerst, West; toen, West-ten Zuide en West-Zuidwest; ten laatste, Zuidwest- ten Weste, De Stroom zette hem, wat Zuidwaart; en de Diepte was, al Moddergrond, van 14 tot 26 Vadem.

De *Péper* vervalscht.

Vertrek, van *Dounton*.

Hy raakt op eene *Rotze*.

DEN volgenden worp, had hy 4 Vadem, en 't Schip vast op de Rotze. Peilende, vond men, aan den Spiegel, 4 Vadem; te Midde, aan Stuurboord, een Quart min dan 3 Vadem; onder den Boeg, 3 Vadem, en een's Scheeps-lengte af, 5 Vadem. Voor, aan Bakboord, peilde men, op een's Scheeps-lengte, 6 Voet; aan 't Midde-schip, 16 Voet; onder Bakboords-Gallerye, 20 Voet; en rond-om, binnen een's Kábels-lengte, Diep-wáter. Omtrent 2 Uuren lang, bleeven zy zitten. By geluk, viel de Wind; en, de Zee wierd slegt; ook zat het Schip, in aanmerkinge der Plaatsse, zeer gemaklyk. Inmiddels, vermeerderde 't Water dus in 't Hól, dat beide de Ketting-Pompen, hoe hard die gingen, hen niet vry konden maaken. Zyne voornaamste Pooging was evenwel, op 't allerspoedigste, een Spiegel-Anker uittebrengen. Hy liet het regt achter-uit vallen, in 26 Vadem, op twé-derde van een's Kabels-lengte: om 't 'er dus, afteschuiven. Dit was, van zulken goeden Uitslag, dat het Schip, al-eér men 't met de Spille konde aanzetten, door deszelfs eige medewerkinge, daar af- en in Diep-wáter was. 't Konde niet schielyker gedaan worden. Een Westelyke Koelte, voerde hem, eene Myle van de Rotze. Hy ankerde toen; en wagtte zyne Boo-

(*) Dit's al, wat *Dounton* 'er van wist, zelve volgens 't Getuigenisse van *Purchas*. Maar de *Abt*, beter onderrigt, zegt niet alleen, dat de gemelde Togt tegens eenen nabuurigen *Raja* gedaan wierd, en 't geene wy niet betwisten: maar 't fraaiste is, hy voegd 'er by „ dat *Dounton* van deezen *Raja* den Moed en de Schranderheid „ roemde, zonder ons te verklaaren, welke de Oirzaak van hunne On-eenigheid „ was ".

Boote af, die hem achter na quam. Toen 't klaar Dagh was, konde men niet zien, waar de Rotz lag. DOUNTON. 1612.

De Réden, ter Ankeringe, was voornaamlyk, om het Lék te ſtoppen. *Dountons* Drift, om naâr *Bantam* te gaan, deed hem het te rugkeeren leed zyn. Tot 's Middaghs, ten 2 uure, bragt hy den Tyd door, met den zynen te raadpleegen, wat in deeze Gelegenheid beſt te doen ware. Men merkte deeze aan, als zeer Gevaarlyk. 't Lek hield geduurig veel Volks bézig, om 't Water meeſter te blyven. Naauwlyks had men, eenig Yzerwerk aan Boord, voor de Kettingen, om de Pompe te herſtellen, die dikwyls braken, of van Zwakheid doorgingen; en, ingevalle men te lang wagtte, met daarin te voorzien, tot het Water dus aangroeide dat men niet onder de Pompe zoude konnen reiken, om de Kettinge te ſtellen: dan was alle Hoope uit. 't Meeſtedeels des Volks was, in den grootſten Nood, uittermaaten Zorgelooz, en Zwak; of onbequaam, om Werk uittehouden: door 't grove Voedzel, zo als zy voorgaven. De waarde van 't Schip, vereiſchte Zorg, om het te behouden. Eindelyk, ſtelde men zig voor Oogen; Kaptyn *Sharpeys* Ongeval; en 't quaad Gedrach van deszelfs Volk, in gelyken Nood. Gevaar, van 't Schip.

'T Besluit was dan, 't beſt te zyn, te rug, naâr *Tekoa* te gaan. Dus zette men 't Zeil. Met den Ondergang der Zonne ankerden zy 'er, op bequaame Plaatsſe. Meeſtentyds hadden de beide Pompen gegaan. Twaalf Man, was daaraan, geduurig bézig geweeſt; en de Arbeid, zo ſtraf, dat het niet lang uitgehouden konde worden. Dus had *Dounton* alle Schranderheid noodig gehad, om hunne Murmureeringe, en Klagten, te ſtillen. De Indigo, Kaneel, en andere Dingen, dienende om het Agterſchip te verlichten, daar men beſpeurde dat het Lek was, wierden vervolgens te Lande gebragt. Tot den 8 *Deſember*, was men bézig, met de Lekken te ſtoppen. Daarna verliet men, *Tekoa*. Met de Booten voor-uit, ging men over de Baare, hebbende 4 Vadem, in Laag-wáter. Friſſe Wind, uit den Noord-Noord-ooſte tot den Noordweſte, voerde hen van *Sumatra*; en kromp in, met het Opſtygen der Zonne: terwyl hun Koers leide, Zuid-Zuid-weſt en Zuid- ten Weſte. Dus quamen zy, by gisſinge, omtrent de Rotze, daar zy op gezeeten hadden. *Dounton* liet de Booten vooruit gaan, om haar met allen bedenkelyken vlyt opteſpeuren: maar men konde 'er geene Téken van vinden, zynde de Zee, vlak. Toen ſtiet hy voort, Zuidwaarts, Zuid- ten Weſte, en Zuid, tot den Avond. Den 9, ſtuurde hy, Zuidweſt- ten Zuide, 10 Mylen; en ontdekte, een Deel van een groot Eiland, draagende Zuidweſtelyk. Waarna hy, Zuid heenen ging. De volgende Morgenſtond, deed hem, na 8 Mylen zeilens, 't gemelde gedeelte Eilands, Zuidooſt voorkoomen op 8 Mylen afſtands; ook vertoonde die hem, ten Ooſtwaart, 't Hoog-Land van *Sumatra*, by de 20 Mylen af. 's Middaghs waren zy, op 2 Graaden 11 Minuuten, Zuiderbreedte. 't Was, den 20, voor zy te *Poelo Panian*, [voor *Bantam*] quamen. Te rug, naâr *Tekoa*. Vertrek van daar.

Sir Henry, gevoelig over 't Ongeval de *Increaſe* op de Rotze aangekoomen, beriep den Raad deswegens. 't Beſluit was, dat zy verſterkt, en gekield moeſt worden, bevoorens zy na 't Vaderland konde gaan (1). En ge- 't Huis-reize van *Dounton*.

(1) Sir *Henry* ſtierf, op deeze Reize, te *Machian*, den 24 *Mai*: gelyk men meende, uit Droefheid over deezen Ramp, en 't Verliez zyn's Volks. In de volgende Verhaalen, van *Floris* en *Saris*, zullen wy 'er Berigt van geeven.

DOUNTON. 1612. Saldanna-Baai. dewyl zulks zo veel Tyd vereischte, dat zy van deezen Jaare niet afgevaardig zoude konnen worden, zo zoude de *Péper-Koorn*, zo voort, naâr *Engeland* gezonden worden, om eenig Genoegen aan de Maatschappye te geeven. *Dounton* ging dan daarmede t' Zeil', den 4 *Februari*. Op de Rée van *Saldanna* viel hy, den 10 *Mai*. Hy meende, 'er allen Scheepen te ontmoeten, die voor hem t' Huizwaart gegaan waren: maar hy vond 'er alleen, den *Hektor* en den *Thomas*, twé Scheepen van de agtste Reize; en Kaptyn *Newport*, op den *Expedition*, gebruikt op de 12 Reize. Door 't Behulp van derzelver Manschap en Kuipers, nam de *Péper-Koorn* al zyn benoodigd Water in. *Dounton* haastte zig dus, zonder te blyven om 'er zyn Volk te verversſen, ter oirzaake hy 't Gezelschap wilde hebben, van den *Thomas* en den *Hektor*, die Zeilvaardig naar Huiz lagen.

Vertrek, van de KAAPE. HY ging dan, den 15, uit de *Saldanna-Baaije*, met Zuidlyken Wind, die straks omliep, en hen Zuidwaarts dreef. 's Nagts stak de *Expedition*, boven de KAAPE, en rigtte zynen Koers, naâr *Persië*: om 'er aan Land te brengen, Sir *Robert Sherly*, met zyne *Persiëse* Gemaalinne, en Sir *Thomas Powel*, met zyne *Engelsse* Huizvrouwe. Den volgenden Avond, zag hy den *Thomas*, verre achter-uit gevallen. De *Hektor*, daarentegens, boorde met volle Zeilen heen. Dus verloor *Dounton*, 's Nagts, zyn Gezelschap; en om het weder te bekoomen, stiet hy Zuidwaarts. Hy was verzékerd, dat zy hem dus niet uit het Gezigt konden loopen: dogh meende, tegens de Réden te zyn, het op Laager-Wal te houden. Deswegens, stak hy, weêr naâr Land, om hen te zoeken. Tot den 19 verspilde hy daar, om hen: terwyl hy den Tyd besteedde, om zyn afgemat Volk te herstellen (*). Deezen Dagh droeg *Saldania*, eenen Halven-Graad, Oost, op 17 Mylen.

TOEN hy den 6 *Juni* quam, omtrent den Noord-oostlyken Hoek, openende de Rée, en inloefde (†) met de Ankers klaar om te vieren, ontdekte men twé *Karakken* op de Rée. Deezé Gebuuren behaagden *Dounton* niet. Hy durfde ook niet waagen, by hen te ankeren: wegens de gewoonlyke Verraaderye, der *Portugeezen*. Dus hield hy wederom af, by den Wind: om te beraadslagen, wat te doen. Hy was voorneemens, 't wederom intezetten: om te zien, of zy af zouden zakken, met zig te verbeelden dat hy meêr Gezelschap by hand mogt hebben. Maar, de Stroom dreef hem, zo sterk aan Lywaart, dat hy de Rée niet konde bereiken. Vindende dat 'er geen ander Hulpmiddel was, beval hy, 't Roer naâr *Engeland* te draaijen. Den 15 en 16, had hy eenige Régenvlaagen. Door de *Linië* liep hy, den 18.

STERKEN Wind en hólle Zee, had hy, den 10 *September*. Onmagtig zynde, om nu in eenig Deel van 't Zuide van *Engeland* inteloopen, stiet hy Noord-Oost. Dus hoopte hy, *Milford-Haven*, in *Wales*, te bereiken; en van daar, te schielyker, de Maatschappye te berigten. 's Anderendaaghs, 's Namiddaghs, ontdekte men ook de Kust' van *Wales*, in den Wind; en die van *Jerland*, aan Ly: zynde een hooge Berg, tusſen *Wexford*

(*) Hier schynt het einde van zyne Verrigtinge te *Saldania*, en de Dagh van zyn weder-uitloopen overgeslagen te zyn.

(†) Schoon de Schryvers daarop niets aangemerkt hebben, oirdeelen wy 't onbetwistbaar te blyken, dat hier van eene andere Plaatsse, dan de *Saldanna-Rée*, gesproken word. Wy meenen 't, ontwyffelyk, die van Se. HELENA te zyn.

ford en *Waterford.* 's Nagts verſpilde men de Kragten, Zuidwaarts. De volgende Morgen deed gevoelen, dat de Tégenwinden 't onmogelyk maakten, *Milford-Haven* te winnen. Hy ſtiet dan naâr de *Ierſe-Kuſt*: verkiezende, liever in *Waterford* te vallen, dan in eenige andere Haven. DOUNTON. 1612.

DEN 13, in den Morgenſtond, ontdekte men, den Toren van *Whooke*, het enkeld Téken van de Riviere van *Waterford*, op omtrent 3 Mylen. Een klyne Boot, uit de Riviere koomende, quam op gegeeven téken aan Boord. 't Was een *Fransman*, gaande naâr *Wexford*. *Dounton* huurde hem: om te rug te keeren, en Berigt van zyne Koomſte te geeven, aan den Luitenant van 't Fort *Dungannon*, om 'er niet opgehouden te worden. De engte van 't Kanaal aldaar, deed hem vreezen, dat het Schip ſchaade bekoomen mogt, ingevalle hy 'er moeſt ankeren. 's Middaghs, ging hy de Riviere op, tot aan *Pasſage*. Hy vond 'er Mr. *Bonner* van *Lime*, met zyne Barke om te visſen: die zyne eige Dingen liet, en zeer vlytig was, ter Bezorginge van den Magteloozen en Zieken toetebrengen. Den 18, zond hy Mr. *Bonner* naâr *Londen*, met Brieven aan de Maatſchappye: vervattende, Berigt van zyne Aankoomſte, en verzoek van ſpoedig Onderſtand. Doctor *Lancaſter*, Bisſchop van *Waterford*, quam Kapt. *Dounton*, zeer vriendlyk, den 21 bezoeken. Hy (*) toonde zyne Goedhartigheid, en deed eene Preeke, aan Boord. Ook bood hy hem, 't Nagtmaal aan. Maar *Dounton*, zig hiertoe niet bereid hebbende, weigerde 't: met hartlyke Dankzegginge, voor zynen Goeden-wille. Kapt. *John Burrell* gaf hem, den 10 [*Oktober* (†)] een bezoek. Aanbiedinge van Geld te leene, om zyne Benoodigdheeden te vervullen, deed hy daarbenevens: behoudens, dat men iemant, met hem, naâr *Cork* liet gaan, om het te haalen. Mr. *Mullineux* wierd daarop, met hem gezonden. Hy valt, in *Ierland.*

ONDERWYL was *Dounton* genoodzaakt geweeſt, eenen ſchelmſen Gezel, om zyn Misdryf, in de Gevangenisſe te *Waterford* te doen zetten. *Anthony Stratford*, Luitenant van 't Fort *Dungannon*, huurde dien: om hem te doen zeggen, 't geen *Dounton* en zyn Volk, onder de Wet tegens Zeerooverye konde doen vervallen. Deswegens verkreeg hy een Bevélſchrift, van den Grave van *Ormond*. Den 12, deed hy *Dounton* verzoeken, zyne Boote welbemand te zenden: om hem en veelen anderen Edellieden, aan Boord te haalen, die 't Schip wenſten te zien. De Boot gezonden zynde, wierd al 't Volk aangehouden, en hy quam aanſtonds aan Boord. Daar hield hy den Kaptyn aan, met het gantſe Schip: wegens Zeerooverye. *Dounton* wierd gevangen, naâr 't Fort *Dungannon* Word, als een *Zeeroover*, aangehouden.

(*) De Abt *Prevoſt*, vertaald het dus: „ De Bisſchop deed zyne *Politesſe* uitblinken, „ door een *groot Feſtyn*, 't welk hy aan Boord liet bereiden; en zynen Iver, door „ eene Preeke, welke hy voor 't Scheepsvolk deed ". Ontwyffelyk heeft de *Abt* niet onderſcheiden, dat hier van eenen *Proteſtantſen Bisſchop* geſprooken word.

(†) Deeze Maand is by den Schryveren niet, zo min als by *Purchas*. Daartegens hebben zy, Drie van deeze aan-een volgende *Daghtékeningen* (den 21, 10, en 12) in den 20, 21, en 22, al van *September*, veranderd: oirdeelende, het dus klaarder te zyn. Maar wy beſpeuren, met deeze onze Verbetering', en die van den volgenden Maand NOVEMBER te doen, terwyl wy de Daghtékeningen van *Purchas* behouden, dat het met min Geweld verholpen word: te meêr, wyl anderzints Berigt naâr *Londen*, en Onderſtand daar van daan, in 7 Dagen zou gegeeven zyn: 't geen onmogelyk is.

DOUNTON. 1612.

gannon gevoerd; en daar, in ſtrikte Bewaaringe geſteld: zonder dat iemant hem mogt ſpreeken, zonder des Luitenants verlof. Deez wilde zelve, die geenen, die hem met zyne Toelaatinge bezogten, by Eede verpligten, om te verklaaren, wat Redeneeringe daar onderling voorviel. Zyn Volk wierd bezwooren, geene Brieven voor hem, af- of aan te brengen. Veele zyn's Volks wierden ook, nog dien zelfden Nagt, onder Eede onderzogt: met niets te vergeeten, 't geen dienen konde, om hem van Zee-rooverye te beſchuldigen. Maar, den 16, bragt hem dezelfde *Stratford*, eenen Brief, van Sir *Laurence Eſmond*, zyn Kaptyn [of Bevélhebber van 't Fort]. Hy wierd daarin genoodigd, om den Ridder *Eſmond*, te *Pasſage* te koomen vinden. *Stratford*, bragt 'er hem naâr toe. De Biſchop van *Waterford*, liet 'er zig ook vinden. De Ridder *Eſmond*, quam van den Grave van *Ormond*, om hem te herſtellen; en hy deed het ook, na veel Voorſpraake en Overtuiginge (*).

Hy word ontſlagen.

MR. *Mullineux*, hebbende 's Kapts. Brieven aan de Maatſchappye gezonden, om haar van die verwarde Zaake te berigten, keerde den 23, met Geld, van *Cork*.

Bekoomt Onderſtand, van de Maatſchappy'.

DEN 25, quam Mr. *Benjamyn Joſeph*, in een klyn Schip, van *Briſtol*. Hy bragt met zig, Volk, Geld, en Voorraad, om in 't Noodige te voorzien. *Dounton* nam het met allen Spoed in, om te konnen vertrekken.

Aankoomſt, in *Engeland*.

HY vertrok ook, den 6 *Oktober* [NOVEMBER] uit de Riviere van *Waterford*. Den 12, 's Morgens, was hy op de Hoogte van *Beachy*; en ankerde, 's Avonds, op de Rée van *Dover*. 't Volgende Daghlicht, wekte hem, van daar: zulks hy, ten 10 uuren, in *Duins* ankerde, by 't Oorlogſchip de *Asſurance*. Hy groette het, met 5 Stukken. Mr. *Cocket*, de Schipper van 't zelfde, quam aan Boord, en leidde wederom Beſlag op 't zelfde, tot nader Bevél, van den Lord Admiraal. Kaptyn *Dounton* zond aanſtonds Mr. *Mullineux* naâr *London*, om het de Maatſchappye te berigten. Mr. *Aderſly* quam wegens dezelfde, den 17. Hy bragt, Brieven van Ontſlag mede (†); en eenen Lootz, om 't overtebrengen. Dus ging de *Péper-Koorn*, met den volgenden Morgen, t'Zeil'; en ankerde 's Avonds op de Rée van *Gorend*. Met den uitbreekenden Dagh, ging hy weér van daar, om 's Avonds te *Tilbury* te ankeren. Hy bleef 'er maar, tot de Ogtenſtond hem, den 20, voortdreef: wanneer zyn Anker, ten 10 Uuren, den Grond te *Blackwall* kuſt-

(*) De *Abt* die Hoog van Denkbeelden is, ſchreeuwd op dat Geval uit, onder den Naam zyner Schryveren „ dat *Dounton* zig niet alleen daardoor, de *Verraaderyen* en „ de *Barbaarsheid* der TURKEN te binnen bragt; maar, dat het hem ook deed twyffe- „ len, of het met Réden is, dat zyne *Landsgenooten* zig de Eere toeleggen, van „ *Mensſelyker* en béter van *Trouwe*, dan die ONGELOOVIGEN, te wezen ". Evenwel gelooven wy, dat de *Fransſe Vertaaler*, voor zig, 't liever op den *Ongeloovigen* van *Dungannon*, dan op dien van MOKHA, zoude laaten aankoomen.

(†) De *Fransſe Vertaaler*, daareven zo meêgaande met *Dounton*, is nu tegens hem, Ongelooviger dan de *Engelsſen*, en dus Barbaarſer dan de *Turken*. „ *Dounton* erkend „ (zegt hy) dat hy van *Zee-rooverye* beſchuldigd wierd, en dat hy zig voor dezelfde „ dekte: *dogh nergens geeft hy voor, dat dezelfde ongegrond was* ". Maar zegt *Dounton* niet duidelyk, dat hy 't voor den Ridder *Desmond* gedaan heeft; en moeſt de *Abt* niet, 134 Jaaren eêr, met zyne nieuwe Beſchuldiginge, voor den Dagh gekoomen zyn, om daarop beantwoord te worden?

kuſtte. 's Namiddaghs quamen, de Afgezondenen der Maatſchappye, en ontſloegen Kaptyn *Dounton*. Dit maakte een einde, van zyne langduurige en moeijelyke Reize. DOUNTON. 1612.

B R E E D T E N S.

	Gr.	Min.		Gr.	Min.
Aden, in *Arabië*.	12	35.	*Dabul*, Inkoomen Zuid-Hoek.	17	34.
——— Afwyking, Weſt. . .	12	40.	——— Afwyking. . . .	15	34.
Eiland *Kamaran*.	15	00.	*Magiſilan*.	12	10.
Swally, binnen de Baar'. . .	20	55.	Kaap *Galle*, in *Ceilon*. . .	5	40.
——— Afwyking, Weſt. .	16	40.			

III. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *Anthony Hippon*, naâr de Kuſt' van *Koromandel*, *Bantam*, en *Siam*, in 1611 (1).

PURCHAS heeft ons deeze Reize gegeeven, van twé onderſcheide Perſoonen, *Marten* en *Floris*. Dit van *Marten*, is hoofdzaakelyk vervuld, met Zee-waarneemingen, en Aanmerkingen van Breedte. Dus moet het zeer waardig, aan *Zee-vaarders* en *Aardryks-kundigen* wezen: ter zelver tyd het, aan veelen anderen, droog zal konnen voorkoomen. *Purchas* heeft het, daarom, ook verkort; en daaraan, ter Vergoedinge van zynen Leezer, dat van *Floris* gevoegd. Maar, dewyl ons Ontwerp is, een volſlâgen Geſtél van *Engelsſe Reizen*, vermengd met die van andere Volkeren, te geeven: deswegens achten wy, dat het niemant zal konnen mishaagen, ſomwylen Verhaalen te ontmoeten, die hem niet veel Tydkortinge verſchaffen. Voornaamelyk zal 't zig iemant getrooſten, die overweegd, indien 't aan zig niet zeer bevallig is, dat het ten minſte zeer Nut aan anderen kan zyn. Inderdaad, ſommige van de waardigſte Reizen, zyn veeltyds 't minſte behaaglyk in 't leezen. De *eerſte Zee-vaarders*, van *allen Land-aart* naâr vreemde Geweſten, wierden hoofdzaakelyk gebruikt, ter Ontdekkinge der onbekende Kuſten. Zy ſchreeven, ter Onderrigtinge van dien, die dezelfde Oorden

HIPPON. 1611. INLEIDING.

(1) Deeze Reize, de VII. gedaan voor de *Ooſt-ind. Maatſchappye*, is geſchreeven van *Nathaniel Marten*, de Hoog-Bootsman. Zy word gevonden, by *Purchas*, Vol. I. p. 314, die aan 't einde daarvan, zegt. „ Na myne Gedachten zyn deeze enkelde *Zee-ver-* „ *haalen*, hoewel eenigerwyze Nut, voor 't meeſt' Verdrietig. Ter die'r Oirzaake „ hebbe ik deeze verkort: om Plaatsſe te maaken, voor de daaraanvolgende, geſchree- „ ven door eenen Koopman, van langduurige *Indiëſe* Ondervindinge, en vol van be- „ haaglyke Verſcheidenheid ". Maar deez Schryver, in plaatſe van het te verkorten, heeſt het veel-eêr verminkt, met gantſe Afdeelingen daarvan uittelaaten. Veel beter had het geweeſt, dat hy, de Somme van 's Schips Koers en Afſtand, tusſen *Land* en *Land*, gegeeven had: gelyk wy, voor het Toekoomende zullen doen, met eene doorgaande Aan-eenſchâkeling van Zee-waarneemingen te geeven, enkeld wanneer 't Schip zeilende is op eenige Kuſte.

Hippon. 1611. den na hen bezogten, en ten Einde dezelfde behoorlyk bekend wierden. Om deeze Réden, ontmoeten wy, hoe verder wy koomen, de Verhaalen te bevalliger. Die enkeld om Vermaak leezen, zullen dan, in 't korte, geene de minste Réden van klagten hebben (*).

(*) De Abt, na zyne *Verlichtinge* en *Smaake*, geduurig bezorgd om dien van zynen Land-aart, met de twé Vooruitzigten van *Curiosité* en *Plaisir*, te voeden: dezelfde laat hierop volgen. „ Daarenboven moet te binnen gebragt worden, 't geen men „ *Zorge* gedraagen heeft *hier veelmaalen te herhaalen*, dat de *Engelsse Kooplieden*, in den „ Oirsprong van hunnen Koophandel, geleid wierden door enkelde *Hoope* van Winst, „ zonder eenig Oogmerk van *Nieuwsgierigheid* of van *Vermaak*, en ik durve zeggen, „ met zo weinig *Smaak* als *Verlichtinge* ". Maar, wy laaten aan hem, om zulks goed te maaken, zo wel als met verscheide zyner ingevoegde Verhaalen overeen te brengen: terwyl hy niet toond, of de *Fransse Kooplieden*, door mindere *Hoope* van Winst geleid wierden.

---

§. I.

Uit-reize, *tot de Kust' van* Koromandel.

Vertrek, van *Blackwall*. De Reize wierd gedaan, met het Schip de *Globe*. Van *Blackwall* ging 't, den 3 *Januari* 1611. Den 21 *Mai*, quam men, te *Saldania*. Deeze Baai wierd verlaaten, den 6 *Juni*. Niet ver van *Mozambique*, langs *Komoro* en *Pemba*, ging de koers. Voorby *Punta de Galle*, op *Ceilon*, liep men, in 't laatst' van *Juli*.

Ceilon. De Schryver merkte aan, den 4 *Augusti*, dat de Afwyking was, 13 Gr. 7 Min. Op de Breedte van 9 Gr. 15 Min., waren zy 's Middaghs; en, van Land, 't geen zy klaar konden zien van den Spiegel, omtrent 6 Mylen. De Wind springende N.- ten W., en N. N. W., hielden zy 't 3 Uuren by, en peilden toen, omtrent 3 Mylen van den Wal. Zy vonden 9 Vadem Wáters. Het Land oirdeelden zy te leggen, N. W., of N. W.- ten N. Ten 3 Uuren, leiden zy 't over, en gingen Noordwaart. De Wind draaijende naâr 't W., en ten W. Z. W., hielden zy 't zo scherp in den Wind, als zy konden, tot 5 Uuren.

Men bespeurde, 's Morgens den 6, in eenen zwaaren Stroom te wezen. Deezen vond men, te zetten, N.- ten W. In 20 Uuren was men 's Middaghs geloopen, volgens Rékeninge, 17 Mylen. Toen was men, op de Breedte, van 10 Gr. 31 Min. Tot 2 Uuren, stuurde men altyds, N. West. Veelen Vissers digt by bespeurende, keek men uit den Tóp. Men ontdekte Land, W. N. W., en N. W. Op 20 Vadem, en omtrent 8 Mylen van den Wal, was men toen. Daarnaâr toe loopende, verminderde de Diepte, *Nagapatan.* trapsgewyze. Ten 3 Uuren, zag men den Toren, of Pagode, van *Negapatan*. Men hield, N. W., tot op 8 Vadem, en 3 Mylen van Land.

's Middaghs, den 7, had men gezeild, binnen 18 Uuren, 16 Mylen. Altyds wierd N.- ten O. gestuurd, tussen 12 en 14 Vadem. De Breedte was, 11 Gr. 57 Min.

Vervolgens hield men 't, tot 's Middaghs den 8, N.- ten O.; en men liep, omtrent 20 Mylen. Nu was men, over 't Binnelandse Hoog-Land, 't geen

't geen zig met Plekken verhief. Men nam, deezen Dagh, de Boote van *St. Thomas*. De volgende Namiddagh, deed de Stad *Meliapor* op, boorende N. N. W., 2 Mylen af. Het Téken, om deeze Stad te kennen, is de hooge Berg, Landwaarts in. Omtrent 2 Mylen, ten Zuide, van *Paleakate*, is een Bank. Dezelfde legt, eene Myle, of meér van de Kuste: maar 't N. O. einde, veel verder. Men liep op den regten Hoek, in 3 Vadem Wáters: maar afhoudende, op 10- of 12 Vadem, had men 'er geen Nood van. Den 9, ankerde men, 's Namiddaghs, over de Stad, die W. ten N. draagd. Aan 't Noorde van dezelfde, is een Kruis, 't geen binnen 2- of 3 Mylen van den Wal gezien kan worden: hoewel de Stad zelfs niet te bespeuren is. HIPPON. 1611. *Meliapor.*

De Rée, hen niet lykenende, stieten zy, met den volgenden Morgenstond, verder voord, Noordwaarts; en ankerden, op 8 Vadem. 't Kruis droeg nu, W.- ten Z. van hen; de Westelykste-Hoek, W.- ten N.; en de Noordelykste Hoek, N. W. Den 10, zond de Goeverneur, 's Middaghs, eene Boote, voor Mess. *Browne* en *Floris*. Maar, deeze gingen 'er naâr toe, in hunne Sloepe. Toen zy over de Baare gingen, zonk dezelfde: dogh niemant verdronk. *Paleakate* legt, op 13 Gr. 13 Min., Breedte. De Schryver vond de Afwykinge, den 13, eenen Graad 15 Minuuten, door 't Halfrond. Twé Dagen daarna, ging Kapt. *Hippon* naâr den Wal, om met den Goeverneur te spreeken. Maar, den 16, quam hy wederom, met alle de Kooplieden, aan Boord. Geenen Handel konden zy 'er bekoomen. *Paleakate.*

Deswegens ging men, nóg dien zelfden Dagh, t'zeil': naar *Petapoli*. Men had, den 17, 's Middaghs, reeds 30 Mylen geloopen. De Breedte was, 14 Gr. 15 Min.; en de koers, N.- ten O. Tot den 18, liep men voorts, 23 Mylen, N. 't Onstuimig Weêr belette, eenige Waarneeminge te doen. 's Morgens had men een Galjoot bespeurd, reidende op 7 Vadem, omtrent 4 Mylen van Land. 't Bleef stil leggen, tot men op een Roerschoot daar van was; en toen liep het, tusſen de Ondieptens. Men bespeurde ook, eene Banke N.- ten O., van hen, omtrent 2 Mylen van de Kuste. Deswegens veranderde men den koers, van 't N. N. O., tot O. N. O., en O.- ten N. Maar, men had geene Diepte, tot men de Banke N. N. W. gebragt had.

Den 18, stuurde men 5 Uuren, N. O.- ten O., om in Diep-wáter te loopen: ter Oirzaake, 't Land meer ten Ooste draaide, dan bevoorens. Men bevond zig daarna, over een Vlók van Boomen, by *Petapoli*: draagende N. O.- ten O., 6 Mylen af. 't Hoog-Land, ten N. W. van de Stad, strekt N.- ten W. Twé Uuren daarna, ankerde men, op 9 Vadem. Toen droeg het Geboomte, N. O.- ten O., 5 Mylen af: zynde de Wind Westelyk. Met den volgenden Morgen, ging men voord, en zette het naâr 't Geboomte. Men ankerde, 4 Uuren daarna, op 5 Vadem, twé Mylen kort van 't zelfde, strekkende nu O. N. O. *Petapoli.*

Aanstonds quamen twé *Gingathas*, of Booten. Men zond die, met eenen Brief, naâr de Stad te rug. Daarop quam 'er eene andere, met eenen Bode, van den *Shah Bandar*. Deeze zond, den 20, twé Booten voor den Kooplieden, met een Geschenk. Mess. *Floris*, *Lucas*, en *Essington*, met 2 anderen, gingen 'er mede naâr den Wal. Eene andere *Gingatha*, den volgenden Morgen van Land gekoomen, bragt eenen Brief, van den Kooplieden.

HIPPON. 1611. lieden. Deeze berigtten, dat zy zeer vriendelyk onthaald wierden. Daarop wierd het Anker geligt, met N. N. W. Wind: om het wederom, tegens over den Mond der Riviere te werpen. Dogh 's Namiddaghs, ligtte men het weder, en ankerde op de Rée, in 9 Vadem. Van hier ſtrekte, de Vlók Boomen, N. O.- ten O., Ooſtelyk. Het Téken, om over de Baare te gaan, is een klyne Palmboom, aan de Banke, op 't Noordlykſt-einde van den hoogen Heuvel. Hier vond de Schryver, 12 Gr. 27 Min., Afwykinge.

Vertrek van daar. DEN 28, vervoegde zig Mr. *Floris*, wederom aan Boord. Men ligtte het Anker, in den Namiddagh, om naâr *Maſulipatan* te gaan, met Z. W. Wind. Tot op 8 en 9 Vadem, Z. Z. O., ſtuurde men. Vervolgens zette men 't, Z. O., en Z. O.- ten O.: houdende het, tot 's Nagts ten 11 Uure, op 9 en 10 Vadem. De Wind toen, in 't O. en 't O. Z. O. draaijende, ankerde men, op 9 Vadem, tot 's Morgens. Nu liep men wederom, met Z. Z. W. Wind: ſtuurende O. Z. O., en O. N. O., en N. O. 's Middaghs droeg, het Uitwendigſte Deel des Lands, N. van hen. Waaruit, volgens des Schryvers Rékeninge, 't Land, Ooſtwaart van *Petapoli*, O.- ten Z. en W.- ten N. legt. 't Verzandde wat, omtrent den Middagh, aan den Hoek: maar, men behield nog, 6 Vadem, 3 Uuren ver. Vervolgens behield men, Noordlyk, ſchaars 4 Vadem: tot men, den 13, 't Anker liet vallen,
Maſulipatan. op de Rée van *Maſulipatan*, op 3 Vadem Wáters. De groote Boom, het Merk van de Rée, draagd W.- ten N., Weſtelyk. 't Zuidlykſt-Land ſtrekt, Z.- ten W., Zuidlyk; en 't Noordelykſte N. O., Ooſtlyk. Meſſ. *Floris* en *Esſington*, gingen 's Anderendaaghs, met 3 anderen, naâr Land, om 'er met de Schuite te blyven. *Marten* vond de Afwykinge, den 28 *Deſember*, 12 Gr. 22 Min.

DEN 13, vertrok men wederom, van *Maſulipatan* [naâr *Petapoli*] met den Wind, in 't N. O.- ten O. Men hield af, Z. O., en Z. O.- ten Z., tot men op 15 Vadem quam. 's Middaghs was de Hoek, die Z.- ten W., Zuidelyk, van hen droeg, W. en N., by 't Kompas. De Schryver nam daarvan, de Breedte waar: zynde, 15 Gr. 57 Min. 's Avonds, ten 8 Uure, ankerde men, op 6 Vadem.

1612. MARTEN bevond, 's Middaghs den 4 *Januari* 1612, de *Rée* te zyn, op 15 Gr. 36 Min. (1).

DEN 25, en 26, namen zy de Zonne waar, en zékere Sterren. By de Zonne bevonden zy, de Stad *Petapoli* te leggen, op 15 Gr. 49. Min. Zy hadden de Sterre, genoemd des *Schips-Spiegel*, op 21 Gr. 29 Min.; den Voet van *the Crofiers* [van 't *Kruis*] 12 Gr. 54 Min.; de Zyde des *Centaurus*, 15 Gr. 32 Min.; en deszelfs Voet, op 14 Gr. 41 Min. De Wind was, in 't Z. O., en Z. Z. O.

DE Kooplieden quamen, den 7 *Februari*, wederom aan Boord: voerende den

(1) Dit moet een groote Misſlag zyn; want de Rée is Noordlyker, dan de Hoek: ten ware men in ſtêe van *Maſulipatan*, moet verſtaan *Petapoli*. NB. Dit moeten wy buiten twyffel ſtellen, niet alleen uit het Vervolg der *Dagbtékeningen* (ten ware men zig inbeelden wilde, dat zy midlerwyl, wederom te rugge naâr *Maſulipatan* waren gegaan) maar inzonderheid, door de daarop volgende Waarneeminge, belangende de Hoogte der *Stad*.

den gantſen Kraam met zig. Ook verliet men, den 11, de Rée van *Petapoli*, met ſlappen N. N. W. Wind. Men ſtiet, Z. Z. O. De Stroom zette, ten N. O. De Stilte deed hen ankeren, op 5 Vadem, na zy anderhalve Myle geloopen hadden: te meêr, dewyl de Wind voorts, uit Zee, al Zuidelyk quam. Den 12, gingen zy, met Z. O., en Z. O.- ten O. Wind, Z. Z. W., Z.- ten W., en Z. W. Ten 3 Uuren ankerde men, op 9 Vadem, met Zuidlyken Wind. Hunne koers lag, Z. W.- ten Z., 6 Mylen buiten de Rée, by Gisſinge; en 't Hooge-Land (boorende in de Rée, W. Half-Noord) droeg toen Weſt, Half-Zuidlyk. Hippon. 1612.

Den 14, ging men, met Z. Z. W. Wind, naâr 't Z. O. en 't Z. O.- ten Zuide. 's Middaghs, droeg de Palmboom, N. Half-eene Streeke O., 6- of 7 Mylen af. Zy liepen, op 10 Vadem.

Van den 20 *Maart*, tot den 21, hadden zy't, meeſt ſtil. Z. Z. W. gingen zy, by des Schryver Rékeninge, 7 Mylen. 's Middaghs, was nu hunne Breedte, 2 Gr. 26 Min. 's Nagts was de Afwykinge, 13 Gr. 57 Min., by 't Half-rond; en de Stars-evenaars-breedte, 4 Gr. 27 Min.: welke, afgetrokken van de Afwykinge, de waare Afwykinge maakt, 9 Gr. 30 Minuuten. Met Noordl. Wind, ſtuurden zy voorts, Zuid: tot den 22, 's Middaghs. Zy gingen 15 Mylen, op de Breedte van 1 Gr. 34 Min. 's Nagts nam de Schryver, de Afwykinge waar. Hy vond deezen, 10 Gr. 10 Min. Dit toond, wat groote Stroom 'er, ten Weſte was. Tot 's Anderendaaghs 's Middaghs, was de Wind veranderlyk, tusſen 't N. en 't W.; en zy gingen 8 Mylen, Z.- ten O. De Breedte was nu, 57 Minuuten, [*Noord*]. De Afwyking was, 's Nagts, 10 Gr.: dewyl 't *Magneetis-Azimuth* was, 15 Gr. 15 Min.; en de Stars-evenaars-Breedte, 5 Gr. 13 Min. Van den 23 's Middaghs, tot den 24 's Middaghs, met Wind tusſen 't W. en 't Z.- W., liepen zy 23 Mylen, by de Minuut-Lyne, Z.- ten O. Toen waren zy, by Waarneeminge, onder de Linië.

Tot den 25, 's Middaghs, vond men eenen Wind, tusſen 't N. N. W. en 't Z. Z. W. De koers was, Z. Z. O. Zy liepen, by de Minuut-Lyne, 21 Mylen; en quamen, op de Breedte van 57 Min., *Zuid*. 's Nagts nam de Schryver de Afwykinge waar. Hy vond het *Magneets-Azimuth*, 15 Gr. 40 Min.; de Stars-evenaars-breedte, 6 Gr.: dus, de waare Afwyking, 9 Gr. 40 Min. Van den 25 's Middaghs, tot den volgenden Middagh, was de Wind veranderlyk, tusſen 't N. N. W. en 't W. Z. W. By de Minuut-Lyne liep men, Z. Z. O., 15 Mylen. De Breedte was, 1 Gr. 30 Min. 't *Magneetis-Azimuth* was, 15 Gr. 5 Min.; de Stars-evenaars-breedte, 6 Gr. 21 Minuuten. Dienvolgende, was de Afwyking, 8 Gr. 44 Min. Zy ſteeken door de Linië.

§. II.

HIPPON. 1612.

§. II.

Vervolg der Reize, naâr Siam, *en t'Huiz'.*

Gang, naâr *Sumatra.*

VAN 's Middaghs den 31 *Maart*, tot dien van den 1 *April*, was weinig Z. Wind. O. Z. O. ging men, 12 Mylen. De Middaghbreedte was, 4 Gr. 1 Min. Vervolgens, tot 's Middaghs, den 2, was de Wind tusſen 't W. N. W. en 't Z. Z. W. De koers wierd gerigt, Z. O.- ten Ooſte, Half-eene Streeke Ooſtlyk. By de Minuut-Lyne liep men, byna 22 Mylen. De Breedte wierd gevonden, 4 Gr. 24 Min. Volgens des Schryvers Rékeninge, gingen zy 12 Mylen O. Z. O.; en 10 Mylen, Z. en ten O.: 't geen, met zyne Waarneeminge, over-eenſtemd. In den Morgenſtond, hadden zy den *Almicanter*, en 't *Magneetz-Azimuth*, 1 Gr. 30 Min.; en de Stars-evenaars-breedte, 8 Gr. 47 Min. Dit maakt de Afwykinge, 7 Gr. 27 Minuuten. Van 's Middaghs den 2 tot 's Middaghs den 3, had men den Wind, tusſen 't N. W. en 't W. Z. W. Men ſtuurde tusſen 't O. Z. O. en 't Z. O.- ten Ooſte. By de Minuut-Lyne liepen zy, 32 Mylen. Toen waren zy juiſt, by zyne Rékeninge, op de Hoogte van 't Weſtlykſt' Deel van 't Eiland *Engano* [op de Z. W. Kuſt' van *Sumatra*].

Rée van *Bantam.*

'T ANKER wierd geworpen, den 26, op de Rée van *Bantam*, in vierd'halven Vadem diepte. Hier droeg het Lichaam van *Poeloponian*, Noord; *Poelotando*, N. W.- ten N.; *Poeloduo*, O. Z. O.; en de Weſtelykſte-Hoek over *Poelorange*, N. W.- ten N., Noordlyk. De Uitwendigſte-Hoek, droeg O.- ten-N., Noordl.; en 't Ooſtlykſte Eiland, *Poelo Lima*, was even voegende met den Weſtlykſten-Hoek van *Java*. 't Anker was zo dra niet, in den Grond, of Mr. *Spalding*, met twé anderen, quamen aan Boord. Men bleef 'er, tot den 31 *Mai*. Toen ging men weder t'Zeil': houdende het N. N. O., met Zuiden-Wind.

Poelotando.

DE Wind, den 1 *Juni*, over 't Ooſte naâr 't Noorde ſchietende, met onſtuimig Weêr, voerden zy 't op, en ankerden, onder *Poelotando*, op 19 Vadem; eene Halve-myle van de Kuſt'. Men ging, in den Morgenſtond, met Z. O. Wind voort. Op eenen Sprong of twé, vond men maar 5 Vadem; en dus verzandende tot maar vier, ſtâken zy af, N. N. W. 't Naaſte Land droeg Z. W., op 6 Mylen af. 't Was een Hout-ryk Eiland, omtrent 4 Mylen lang. Zy zagen 't aan, voor een Kéten Rotzen, of Zand. Tot 's Middaghs, was hun gang, N.- ten W., 7 Mylen. 's Morgens, zag de Schryver, uit den Tóp der Maſt', *Lukapara*, omtrent 8 Mylen af. Van 's Morgens, den 7, tot 's Middaghs, met Z. W. Wind, was hun gang N. W., 7 Mylen. De Berg *Mompine* was, al ten 10 Uuren 's Morgens, N. O., ten minſte van 8 Mylen, voor hen opgereezen. Daarna hadden zy, nooit min dan 10 Vadem, houdende de Ondiepte van *Sumatra*. In den Morgenſtond, van den 9, met eenen Wind uit den Z. O.- ten Z., ſtuurden zy wegh, N. W.- ten N., en Noordl., zo als de Kuſt lag. Maar nimmer quamen zy, nader aan den Hoek van *Mompine*, dan 3- of 4 Mylen. De oirzaak was, een Kéten Rotzen, leggende 2 Mylen van den Ooſtlykſten-Hoek van *Sumatra*, die de zéven-

Lukapara.

Berg, en Kaap, *Mompine.*

zévende Hoek van de Straate is. Deeze Kéten Rotzen, draagd, Ooſt en Weſt. Het Wáter was verdiept, van dat zy hun Anker geligt hadden, tot 8, 9, 10, en dus tot 14 Vadem. Als gy *Mompine*, Z. O. van u hebt: dan zyt gy vry, van de Rotzen. 's Middaghs, nam Mr. *Marten* de Breedte waar, met zyn' *Quadrant*. Zy was, 1 Gr. 39 Min. Op deezen Stond, droeg *Mompine*, Z. O., Ooſtlyk van hem. HIPPON. 1612.

VROEGMORGENS, ten 3 Uuren, van den 10, beſpeurde men een Eiland, draagende N. N. W., 3 Mylen af. Van 's Middaghs, tot 's Avonds, ſtelde men 't N., Half- eene ſtreeke Ooſtlyk., 6 Mylen; en vorder, tot den volgenden Middagh, N., 18 Mylen. Toen waren zy, op de Breedte van eenen Gr. [*Noord*] in 't Gezigt' van twé Eilanden: 't eene droeg, Z. W.- ten W., 7 Mylen af; 't ander, Weſtwaart Z. W., 7 Mylen. De Diepte was, 25 Vadem. Boven uit den Maſt, zag de Schryver, Land: W.- ten N., 12 Mylen af. Dit was, het Hoog-Land van *Bintang*.

VAN 's Middaghs, tot 's Avonds, gingen zy, W.- ten N., 7 Mylen. Zy hadden, 25 Vadem Wáters. Nu droeg 't Hoog-Land van *Bintang*, W. Z. W., 6 Mylen af. Drie klyne Eilandjes zyn, aan 't Z. Ooſt- Einde van dat Eiland. N. ten O., Ooſtelyk, ſtuurde men, den 12. Toen bevond men zig, op 1 Gr. 35 Min. Men had, 26 Vadem. 't Noordlykſte-Deel, van *Bintang*, was W. N. W., 10 Mylen. Toen vier Glazen geloopen waren, 's Namiddaghs, ontdekte de Schryver, van den Kruin' der Groote-Maſt', een Eiland. Dit boorde, N. W, Noordl., op 9 Mylen afſtand. Eiland *Binting*, of *Bintam*.

DES Schips Koers was, van 's Avonds den 13 tot 's Anderendaaghs 's Middaghs, volgens *Martens* Rékeninge, N. W.- ten N., in aanzien van den Stroom, 9 Mylen. Tien Glazen, in den Nagt, had men Stilte; en men dreef, N. N. W. Hier verdroogden zy, *eenen Vadem* op een' Botz, tot zy maar *elf Vaâm* hadden: maar toen verdiepte het weér, tot *vyftien- of zeſtien Vadem* Wáters (*). Van deezen Avond, tot den 15 's Middaghs, was de Koers, na Giſſinge, N. N. O., Noordl., 10 Mylen. Maar 's Middaghs bevond men de Breedte, 4 Gr. 48 Min.; en men had toen, 30 Vadem. Ten 8 Uuren, zag men een Eiland, aan 't N.- ten W., 4 Mylen af. 't Was 5 Mylen van Land, en men had toen, 26 Vadem.

DIT groot Eiland en de Rotzen, draagen N.- ten W. en Z.- ten O., met malkanderen; en waren 4 Mylen, in Lengte. 's Nagts was 't ſtil. Men beſpeurde eenen Stroom, zettende naár 't Noorde. De Schryver oirdeeld, dit Eiland te leggen, op 4 Gr. 35 Min. Van 's Middaghs tot 's Avonds, ſtuurde men N. N. W., Half-Noordl., 8 Mylen. Toen had men, een ander Eiland, gelyk het voorige, draagende W.- ten N.; en 25 Vadem, omtrent 6 Mylen van Land, waarvan dat Eiland omtrent 1 Myle legt. Voorts zeilde men, tot 's Middaghs den 17, N. N. W., 12 Mylen. Maar, toen *Eiland, met Rotzen.*

(*) De *Franſſe-Vertaaler* tékend hier met Schrik aan, 't *Gevaar* van 't *Engelſch Schip*; en verklaard dus, deeze Plaatsſe. „'t DiepLoot geworpen zynde, vond men (zegt hy, „ met Letter-getal) maar *eenen Vadem* Diepte: dogh *beevende geverderd* zynde, vond „ men zig weér, op tien- en elf *Vadem*". 't Schip de *Globe* moeſt dan, ten hoogſt', 5 Voet diep gegaan hebben! De Onervaarenen zelve zullen 't konnen voelen, en zien, dat 'er niets duiſters in legt, wanneér 't van 26 Vadem, ſchielyk eenen Vadem, en voorts tot 11 Vadem verdroogd. Niet noodig is 't het *Engels* aantehaalen, 't geen wy hier, met eigen Bewoording' overbrengen.

HIPPON. 1612. toen men genoegſaamlyk in 't Engſte was, ontdekte men eene gezonke Rotze, vlak in den Wegh. Deswegens, hebbende 11 Vadem Wäters eene Myle van de Kuſte, ſtreek men af N. O., en N. O.- ten O.: om vry te raaken van twé Eilandjes, ten Ooſte zynde. Dus liet men dat alles, aan Ly. 's Middaghs, vond men de Breedte, 5 Gr. 54 Min.

VAN den 17 's Middaghs tot den 18 's Middaghs, was de Koers N. W., Weſtelyk, 8 Mylen. Voorts ging men, den volgenden Middagh, N. W. Noordl., mede 8 Mylen. 's Morgens, ten 7 Uuren, beſpeurde *Marten*, uit den Maſt, eene klyne Rotze, omtrent 3 Mylen af. Toen zy met het zelfde op quamen, omtrent den Middagh. Viel *Marten* in de Sloepe, om 'er te peilen. Hy vond 'er, op eenen Steenworp af, 12 Vadem; en zevend'-halven Vadem, op-en neêr, digt aan de Rotze. Zy legt, tusſen 3- 4 Mylen van den Weſtelykſten-Hoek des Lands, Z. O., een weinig Zuidlyk; en omtrent 3 Mylen, van 't Zuidlykſte Land. Weinig, en veranderlyken Wind, dogh meeſt Noordlyken, hadden zy. Men ſtuurde voorts, tot den 21 's Middaghs, N. W., Noordl., 6 Mylen, met Weſtlyken en Noordlyken Wind. De ſtilte noodzaakte, 's Nagts, twémaal te ankeren; en de Stroom, Zuidwaarts zettende, hield men, zeer fraai, Ondieptens af, tusſen 14 en 7 Vadem. Van den 21 tot den 22, 's Middaghs, kuſtte men den Wal langs, met Weſtlyken Wind; en toen had men, den laagen Zandigen-Hoek (1) twé Mylen, Zuid-af.

Vertrek, van *Patane*. DEN 4 *Auguſti*, ging men, 's Avonds ten 9 Uuren, van de Rée van *Patane*. Z. Z. W. was de Wind. Men ſtuurde wegh, N. W., N. W.- ten W., en N. W.- ten N. Maar, volgens des Schryvers gisſinge, was hun Gang, tot den volgenden Middagh, N. W. Half- eene Streeke Noordl., 10 Mylen. Toen boorde het Hoog-Land, Z. W. van hen in de Rée. Hunne Diepte was, van 3 tot 10 Vadem. Van 's Middaghs tot 's Avonds, liep men 10 Mylen, met maar weinig Wind, uit den N. W., N., en N. O.: maar N. N. O. maakte men, eene Myle. Vervolgens, tot 6 Uuren 's Morgens, ſtuurde men, N. N. W., Half- eene Streeke Noordl., 8 Mylen, met veranderlyken en Weſtl. Wind. Nu ontdekte men Land. Dit droeg W. N. W., op Afſtand van 10 Mylen. Tot 's Middaghs, liep men voorts na Rékeninge, N. N. W., 5 Mylen. De Breedte vond men, 8 Gr. 7 Min. Toen droeg het Hoog-Land W. en N., 10 Mylen af; en men had, 17 Vadem. Tot den 7, 's Middaghs, had men weinig Wind, en Stilte. Men ſtuurde N. N. W. Volgens des Schryvers oirdeel, konde men niet boven 6 Mylen geloopen hebben: evenwel vond men de Breedte, 8 Gr. 3 Min. Van den 7 tot den 8, 's Middaghs, had men, weinig Winds, en veranderlyk, 't Kompas rond. Men liep N. N. W., 8- of 10 Mylen: de Diepte, 18 en 19 Vadem. Tot den volgenden Middagh, was 't mede weinig Winds en 't Kompas rond. Toen vond men de Breedte, 9 Gr. 40 Min. 't Noordlykſte groot Eiland droeg, W. Z. W.; en 't Zuidlykſte, Z. W. In den Morgenſtond, had men deezen gezien. Twé Eilanden.

VAN den 9 tot den 10, 's Middaghs, had men 't ſtil. Weinig of geenen Vaard, maakte men. De Wind was, Noordl.; en de Diepte, 21 Vadem.

Ver-

(1) Wy vooronderſtellen, van de Rée van *Patane*. *Purchas* doet hen de Rée verlaaten, voor hy 'er hen brengt. Dit 's zeer gemeen, by hem.

Hippon. 1612.

Vervolgens, tot den 12 's Middaghs, bulderde de Wind, 't Kompas rond. Men stiet omtrent 10 Mylen, N.- ten W., met 25 Vadem Diepte. Voorts liep men, tot 's Middaghs den 13, N.- ten O., 24 Mylen: met Z. Z. W., en Z. Westen Wind. De Diepte was 26 Vadem, en meer: 7 of 8 Mylen van den Wal. Tot den 14, maakte men, N.- ten W., 16 Mylen, met Z. W. Wind. Nu had men, ten minste, 22 Vadem, op 5- of 6 Mylen van den Wal, gevonden. Men zeilde, van den 14 tot den 15, N.- ten W., 16 Mylen, met Westelyken Wind. De Diepte was, 19 Vadem, 6 Mylen van Land. Vervolgens, tot den 16, 's Middaghs, ging men N.- ten W., 10 Mylen: 8 Vadem had men 't minst', langs het Laag-Land, 4 Mylen af. Toen boorde men op, ten O., en O. Z. O., tot Midnagt. Een Uur lang, stuurde men O. N. O, tot men op 4 Vadem quam. Nu haalde men, zo schielyk als men konde, den Zeilen in: dogh, voor dit gedaan konde zyn, had men maar 3 Vadem en 1 Voet. Dus liet men 't Anker vallen, tot den volgenden Dagh. Dewyl de Zee meêr dan 13 *Voet* viel, had men maar zevend'half *Voet* (*), met Laag-Wâter. Deswegens bragt men, een Worp uit, en men sleepte 't af, in 't Diep. Den 18, ging men 't Zeil, en hield af, tot op 5 Vadem. Hier ankerde men. 't Zuidlykste Eiland was, Z.- ten W., van hen; en 't Oostelykste, O.- ten Zuide. De Mond der Riviere was, N. van hen, Westlyk (1).

Aankomst, te *Siam*.

Den 3 *November*, liep men uit de Baaije, daar zy hun Volk gelaaten, en 't Schip gesmeerd hadden. Men hield het af, van 't W. tot het Z. Z. O., om klaar van 't Eiland te worden; en dus, ging men heenen. De Schryver vond, 's Middaghs den 4, de Breedte, 12 Gr. 33 Min. 't Schip had, in 23 Uuren, maar 25 Mylen geloopen. Hun Koers was (alle Dingen opgemerkt) Z. ten W.; en de Wind, Noordlyk. Te *Patane* quam men, den 11 (2). Men bevond zig, den 20 *Aug.* 1615., over den *Lizard.* Tot deeze Reize waren besteed, 4 Jaaren en omtrent 8 Maanden.

Te rug-koomst, in *Engeland*, A°. 1615.

B R E E D T E N S.

Paleakate.	. . . .	13 - 30.
Mazulipatan, Zuid-Hoek.	. . . . .	15 - 57.
——— Afwyking.	. . . . .	12 - 22.
Petapoli.	. . . .	15 - 49.

(*) *Vadem* zeggen de Schryvers, zo wel als *Purchas*, by tastbaaren Misslag. 't Volgende Verhaal van *Floris*, zal 't veel klaarder doen zien; en zegt ook, dat de Zee 13 Uuren lang viel, niet 13 *Voet* gelyk daareven: hoewel dit overeen te brengen is, met te besluiten, dat *elk Uur* het Water *een Voet* verminderde.

(1) *Purchas* geeft hier Blyk, van zyne slegte Wyze van Verkortinge. Hy loopt stilzwygens *Eilanden* voorby, en spreekt 'er vervolgens van, als of hy ze gemeld had. Zynen Leezer brengt hy, aan een' gewigtige Landstreeke; hy blyft 'er eenigen Tyd; en hy gaat heenen, zonder den Naam daarvan te melden. Wie zou zig verbeelden, dat hy in *Siam* was, ingevalle hy den Naam, niet op den Kant had geplaatst?

(2) Hier breekt *Purchas* af. Enkeld merkt hy nog, in 't algemeen aan, dat de Kaptyn, of Schryver, van dit Daghverhaal, vervolgens in *Siam*, en wederom te *Patane* was. Alsmede, dat hy eene twéde Reize deed, van *Masulipatan* naâr *Bantam*, in 1614; en, Ao. 1615, te rug naâr Engeland ging. Maar dit Daghverhaal (zegt *Purchas*) is zo ruim, dat ik het niet durve uitdrukken. Al 't geene hy 'er uit bybrengt, is eene Aanmerking', dat het *Eiland* S^e. Helena wel Honderd- Mylen Westlyker is, dan het de *Kaarten* vertoonen.

IV. HOOFDSTUK.

Daghverhaal, van Mr. PIETER WILLEMSZ. FLORIS, Opperkoopman, in dezelfde Reize van Kapt. *Hippon.*

§. I.

Uit-reize, tot Siam.

FLORIS. 1611. Inleyding. GELYK het Daghverhaal van *Martens*, genoegſaam gantslyk Zeemanſchap verhandeld, zo is daarentegens, dat van *Floris* hoofdzaaklyk bepaald, tot Bedryven, Voorvallen, en Gebeurtenisſen, in de Lanſtreeken, dien hy op zyne Reize ontmoette. *Purchas* noemd deeze Aanmerkingen, Uittrekzels des Daghverhaalds van *Floris*: waaruit hy zegt, het Merkwaardigſte genoomen te hebben. Daarbenevens, verhaald hy, dat die uit het *Hollands*, vertaald zyn. Maar, of 't door hem zelfs, of door een ander gedaan is; ook, of 't uit een gedrukt Boek, of Handſchrift was: zulks, verzwygd hy. Belangende *Floris* zelfs, merkt hy aan, dat dezelfde, voor Opper-Koopman, op deeze Reize ging; dat die, A°. 1615, te rug keerde, in *Engeland*; en dat die, twé Maanden daarna, te *Londen* overleed. Deeze Uittrekzels, zyn in zyne *Pilgrims* (1) op 9 Bladzyden. De Schryver is merkwaardig, wegens veele gewigtige Byzonderheeden, betreklyk tot de Zaaken der Landſtreeken, daar hy zig bevond: die Blyk geeven van zyne Keurlykheid. De Vryheid, waarmede hy de Bedryven zyner eigene Landsgenooten beriſpt, maakt hem niet min aanmerkelyk; en kan verſtrekken, voor eene Proeve, van zyne Oprechtheid.

Uit reize. OVEREENGEKOOMEN en Verdragen zynde, met den Regt- Eerwaarden, den Goeverneur en Gekommitteerden van de *Ooſt- Indiëſe Maatſchappye*, ſcheepte ik my in (zegt *Floris*) op de *Globe*, den 5 *Januari* 1611. Uit *Duins* ging zy t' zeil, den 5 *Februari*. Zy quam, den 21 *Mai*, in de *Saldanna Baaije*. *Saldanna-Baai.* Hier vond zy, 3 [*Hollandſe*] Scheepen. Twé Booten quamen daarvan aan Boord. De eene was, van *Iſaak le Maire*; de andere, van *Henrik Brouwer*. Weinig Verversſinge was 'er, in deezen Tyd des Jaars, te bekoomen: uit Réden, van den Overvloedigen Régen, die 'er viel. 't Was daar Winter: ook lagen 'er de Bergen, met Sneeuw bedekt. De *Engelsſen* zogten vlytig, naâr den Wortel *Ningim*. Een der gemelde Scheepen, in *Japan* geweeſt zynde, had het Geheim ontdekt. Maar dewyl, ter deezer Tyd, het nieuw Loof daarvan, eerſt begon uitteſchieten, zouden zy 't nooit gekend hebben, indien zy deswegens geene Onderrigtinge bekoomen hadden.

't Regt

(1) Vol. 1. pag. 319.

Floris. *1611.*

't Regt Saiſoen, om het te vergaderen, is in de Maanden *Deſember*, *Januari*, en *Februari*. In deeze Maanden is die ryp. De Inboorelingen noemen dien, *Kanna* (1).

Vertrek, van de Kaap'.

WATER ingenomen, en zig ververſt hebbende, met 8 Schaapen en 20 jonge Osſen, vertrokken zy. Men liet 'er achter, de Boote van *Iſaak le Maire*, met zynen Zoon' *Jakob*. Deez leide 'er te handelen, voor Huiden en Vellen; en, om Traan-Olië te maaken. Hy was 'er, om tot *September* te blyven. Men gaf hem Brieven, voor *Engeland*. By *Tierra de Natal*, was men, den 10 *Juni*, in groot Gevaar. Een zwaare Storm, van Donder, Blixem, Wind, en Régen, joeg hen byna op den Wal. *Tierra de Natal.*

Eiland Ceilon.

DEN 1 *Auguſti*, viel men nevens *Punta de Galle*, op *Ceilon*. Men liep, langs de Kuſte; en den 6, was men, op de Hoogte van *Negapatan*. Hier vonden zy zig, 28 Mylen misrékend: zynde de Kaarten, ter deezer Plaatsſe valſch. 't Zelfde was ook, den *Hollanderen* gebeurd. Dit zoude, 's Nagts, zeer gevaarlyk konnen wezen. Ook vonden zy 't Eiland [*Ceilon*] zo breed niet, als 't 'er in lag. Mr. *Mulleneux* plaatſt *Punta de Galle* op 4 Graaden: maar, het legt op 6. Tegens den Avond, liepen zy, voorby de Rée (2). Men konde de Stad, en de Huizen, zeer klaar zien.

Negapatan.

ZY liepen, den 7, voorby *Lanagapatan*, daar de *Hollanders* eene Faktoorye hebbende, 't zig verdrooten, ter oirzaake van den klynen Handel die'er is. Den 8, quam men, voor *St. Thomas*. Te *Paleakate* quam men, den 9: loopende over de Banke, die meêr dan eenen Musketſchoot lang is, en maar 3 Vadem Wáters heeft. Twé Booten quamen hier, aan Boord: de eene, van den *Shah Bandar*; de andere, van den *Hollanderen*. 's Anderendaaghs, bragt een Bediende des *Shah Bandars*, een *Kaul*, of Vrygelei-Brief te Lande. De Schryver ging daarop, met Mr. *Brown*, naâr den Wal. De onſtuime Zee, wierp de Boote om: maar, niemant verdronk. Zy wierden van den *Shah Bandar* ontmoet. Hy was gevoelig, over hun Ongeval; en beſchikte hen, een Huiz. Hy beloofde hen, eenen Brief, van den Koning, aan de Goevernante *Konda Maa*. Den 11, toonde hen, *Jan van Werſicke*, de *Hollandſe Preſident* op de Kuſt' van *Koromandel*, eenen *Kaul* van *Wenkapati Raja*, Koning van *Narſinga*: verbiedende allen Scheepen, uit *Europa*, daar te koomen handelen, ten ware zy *Patent* van Prins *Mauritz* hadden. Deswegens begeerde hy, dat zy lieden vertrekken zouden. Zy antwoordden, dat zy eene *Kommisſië* hadden, van zyne Maj. van *Engeland*; en dus wilden doen, 't geen hen goed dacht. Daaruit reezen hooge Woorden. Maar de *Shah Bandar* ſtilde het: met te zeggen, dat 'er de Goevernante, binnen drie Dagen, zoude zyn. *Paleakate.* *De Hollanders, willen hen doen vertrekken.*

Hebben 't Regentſchap gewonnen.

KONDA MAA quam, den 17, in de Stad; en Kaptyn *Hippon* ging te Lande,

(1) Dit *Kanna* word vooronderſteld, het zelfde te zyn, met den *Jin-ſeng* [of *Genſing*] zo hoog, wegens derzelve verſterkende Kragt, in *China* gepreezen. De Hottentotten houden 't, in gelyke Waardye; en 't is zo raar aan de KAAPE aantetreffen, als in 't *Ooſterſe-Tartarye*. Zie *Kolben*, Beſchryving van de *Kaap' de Goede Hoop*, 1 Deel, Bladz. 283.

(2) Dit moet verſtaan worden, van *Negapatan*, niet van *Punta de Galle*. NB. Wy weeten niet, of dit wel zodanig is, niet alleen uit het Vervolg der Woorden, maar ook uit de Gelegenheid die'r beide Plaatsſen.

FLORIS. 1611. de, om haar optewagten. Maar, hem quam daar een Boodschap tegen: om hem aantekondigen, dat het haar ongelegen was, dogh dat zy, den volgenden Dagh, om hen zenden zoude. De *Engelsſen* ſchreeven dit toe, aan de Praktyken der *Hollanderen.* Niemant den volgenden Dagh koomende, van wegens de Goevernante, zonden zy naâr den *Shah Bandar*, om 'er de Oirzaake van te vraagen. Hy antwoordde, dat de Koning een Uitſluitend Voorrecht, aan den *Hollanderen* verleend had; en dat men zig, deswegens, aan hen moeſt vervoegen, ingevalle men Vryheid van Koophandel verhoopte. Dewyl die hen twé Maanden Tyds, en mogelyk 't Verliez van den Mouſon voor *Patane*, zoude doen verſpillen; en de *Hollanders* ook ſpoedig twé Elefanten bekoomen hadden, om aan den Koning te zenden: zo beſlooten de *Engelsſen*, hunne Reize naâr *Petapoli* en *Maſulipatan* voorttezetten.

Petapoli. ZY quamen, den 20, te *Petapoli.* De Goeverneur hen een' *Kaul* gezonden hebbende, quamen zy met hem overeen, tegens *drie ten Honderd*, Tolgeld. Goederen aan Land brengende, beſlooten zy, dat Meſſ. *Lucas* en *Brown* hier zouden blyven; en dat de Schryver, naâr *Maſulipatan* zoude gaan, daar beter Rée voor den Scheepen was. *Maſulipatan.* Hier quamen zy, den Laatſten *Auguſti.* *Zaldkhar Khan* bragt hen, eenen *Kaul.* Zy vonden goed, een Geſchenk te zenden, aan *Mir Sumela*, een Groot Amtenaar onder den Koning, die deezes Inkoomſten te *Kondapoli* beſtuurde. Dat deeden zy, om de Kunſtenaaryen van den Onder-amtenaaren voortekoomen.

De Koning ſterft. DEN 20 *Jannuary*, viel het Sterfval voor, van *Kotobara*, Koning van *Badaya*, of *Lollongana*, en van *Maſulipatan.* Groote Onruſten ſcheenen daaruit, te zullen ontſtaan. Maar de Voorzigtigheid, van *Mir Maſunim*, quam dien voor. Aanſtonds bewerkte deez, dat verkooren wierd, *Mahmud Unim Kotobara*: een Jongeling van groote Hoope, en Broeders-Zoon van den Overleedenen, die geene Kinderen agtergelaaten had. De Oom, had alles in handen der *Perſiaanen* geſteld: maar, deeze Prins ſcheen anders gezind, en een Vyand te wezen van *Mir Sumela*, de Bron der Geweldenaarye.

Bedriegelyke Goeverneur. DE Goeverneur bedroog den Schryver, in eenen Handel van Láken en Lood. Hy gaf voor, met *Floris* overeen gekoomen te wezen, voor 4000 *Pagoden*; en ten Preuve tegens den Koopman [*Floris*] die 't ontkendde dat de Koop gedaan was, bragt hy by, dat hy een *Mir* was: uit *Mahomets* Nakoomelingſchap zynde, was zyn Woord te gelooven, voor dat eenes *Kriſtens.* *Floris* was verleegen, hoe te handelen, met deezen Knaap; als geen Tyd zynde, om naâr den nieuwen Koning te *Golkonda* te zenden. Vindende, dat dezelfde door zagte Middelen, geenzints te beweegen was, ſtelde hy 'er zig tegens. Ten laatſte, wierd de Zaak, door tusſenkoomſte van andere Mooren, in der Minne afgedaan.

1612. 'T SCHIP geklaard zynde, te *Petapoli*, en een goed Mouſon hebbende, vertrok men, naâr *Bantam.* Den 26 *April* 1612, quam men 'er. *Koomſt, te Bantam.* Men vond 'er den *Hollanderen* vaardig, om naâr *Jakatra* te verhuizen: uit Réden, van 's Goeverneurs nieuwe Afperſſingen. Maar de *Engelsſen* hebbende [nu] geene Faktoorye daar, quamen na eenige Strydigheid met hem overeen, tegens 3 ten Honderd, Tól. Door Bevél van *David Middleton*, was een Faktoory gelegt, te *Sakkadania*, en opgehouden door Mr. *Spalding.*

Maar

Maar 't ſcheen, zo als de Dingen gedreeven wierden, meêr voor Byzonder dan Gemeen-Belang.

Patane.

DEN 1 *Juni* ging men t' Zeil', van *Bantam*. Men quam, den 22, op de Rée van *Patane*. Hier vond men den *Bantam*, een [*Hollands*] Schip van *Enkhuizen*. Van dit vernam men, den Pryz' des Tóls.

De Engelsſen ten Gehoore gehaald, naâr 't Hof.

DE *Engelsſen* gingen, den 26, met groote Staatſië, naâr den Wal: om 's Konings Brief te verzellen. Een Geſchenk voerden zy, met zig, ter waarde van 600 Reaalen van Agten. Zy wierden zeer wel, volgens 's Lands-gewoonte ontfangen. De Brief wierd gelegt, op eenen Gouden Schotel; en op eenen Elefant gevoerd, omringd met Speeltuig, menigte Pieken, en Vlaggetjes. 't Hof der Koninginne, was pragtig uitgeruſt. De Brief wierd geleezen, en̄ den *Engelsſen* vryen Handel toegeſtaan, onder zulke Belaſtingen als de *Hollanders* droegen. Zy verlieten het Hof, zonder de Koninginne te zien. Men bragt hen, naâr *Datou Lachmanna*, de *Shah Bandar*, en Amtenaar om met den Vreemdelingen te handelen. Hier wierd hen, een Banket van Fruiten voorgezet. Van daar voerde men hen, naâr den *Orankaya Sirnona;* en men onthaalde hen hier, op gelyke wyze. De Koningin zond hen, den volgenden Dagh, Spyze en Vrugten, aan Boord. Een *Holl. Pinas*, genoemd de *Hazewindhond*, vertrok, den 3 *Juli*, naâr *Japan*. Deezer Bootsman had den Brief gebragt, van *William Adams* aan den *Engelsſen* te *Bantam*. Nu voerde hy 't Antwoord, te Rug. Hy beloofde dien, eigenhandig te zullen overléveren. Men had, geen ander Middel. Want, het Volk van *Japan*, was in Vyanſchap met *Patane*; en had dit twémaal, in 6 Jaaren verbrand.

Een *Faktoory* opgerigt.

VEEL moeite had men, Verlof te bekoomen: om een Pakhuiz, Vuurvry, te bouwen. Ten laatſte, bequam men 't. Een Plaats, 30 Vadem lang, en 20 Vadem breed, wierd hen, digt by de *Hollandſe* Faktoorye, aangeweezen. 't Gebouw was 8 Vadem lang, en 4 Vadem breed. Maar, de Eiſch daarvoor, ſcheen zeer onrédelyk. Behalven vordere Belaſtingen, beliep die op 4000 Reaalen van Agten. Evenwel, quam men daartoe over, in Hoope van toekoomend Voordeel.

Ziekte onder 't Scheeps-volk.

ZIEKTE trof hen, daarnevens: zodanig, als of de Beſmetting op 't Schip was geweeſt. Kaptyn *Hippon* ſtierf, den 9 *Juli*. Volgens de Dooze, N°. I., was Mr. *Brown* hem, ten Opvolger, voorbeſchikt: maar deez was reeds, bevoorens overleeden. De Dooze N°. II. geópend zynde, vond men, dat *Thomas Eſſington* benoemd was.

Dieven in de Faktoory.

MEN leed ook verliez, door Dieven. 's Nagts wierd, uit des Schryvers Kiſt geſtolen, 283 Reaalen van Agten; en andere Goederen, geroofd. Ten dien Tyde, ſliepen 'er 15 Perſoonen; een Lamp brandde, in 't Huiz'; een groote zwarte Hond, bewaakte hen, benevens een Wagt in den Tuin. Dit gaf vermoeden, dat de Dieven onder hen gevonden wierden: hoewel 't nimmer uit gekoomen is.

Floris blyft, ten Beſtuurder.

'T SCHIP vertrok, den 1 *Auguſti*, naâr *Siam*. *Floris*, *John Perſons*, en 6 anderen, waren in de Faktoorye gelaaten. Hy wilde wel naar *Siam* geſchreeven hebben, wegens zyne Quaade-Markt van Kámerdoek: maar, hy had geene Gelegenheid. Te Wáter, konde hy niet zenden. Niet min dan vier Perſoonen te ſamen, durſde het te Lande onderneemen, uit Vreeze voor de

T-

Tigers: ook moeften zy menigte Rivieren over. Dit maakte hunnen Eifch zo groot, dat hy genoodzaakt was, na andere Gelegenheid te wagten. In *September*, overviel de Koning van *Johor*, den Voorfteden van *Pahang*: alles, ook *Kamponfina*, brandde hy voor zig wegh. Dit veroirzaakte, groote Duurte, in *Pahang*.

Groot-Verval van den *Koophandel*.

Niettegenstaande hier, toen de Schryver zig 'er vier Jaar bevoorens bevond, een zeer fchoone Trek in Waaren was, als of de Wereld (zegt hy) niet genoeg daarvan konde léveren: evenwel was 'er, ten deezen Tyde, naauwlyks iets te doen. De *Portugeezen*, bragten nu de bruikbaare menigte, naâr *Malakka*; en de *Hollanders* vervulden, *Bantam* en den *Molukken*. Te *Tanasferim* en *Siam*, behalven nog te *Tarang*, een Haven nieuwlyks uitgevonden by *Queda* (1), handelden de *Mooren*. De *Guzaratters*, die van *Negapatan*, en de *Engelsfen*, hielpen nu de Markt fluiten. Dus was 't Gerucht vermogend, de Pryz der Waaren, 10 Jaaren lang ondertehouden. *Floris* konde nu, geen *vyf ten Honderd* maaken: on-aangezien hy bevoorens, *Vierhonderd ten Honderd* bekoomen had. Hy zond eene Laadinge, naâr *Makasfer*, in eene Jonke van *Empan*, onder Bezorginge van *John Perfons*.

Den 9 *Oktober*, quamen 2 Jonken van *Siam*. Hy ontfing daarmede, eenen Brief van Kaptyn *Esfington* en Mr. *Lucas*, met een Berigt van hunne Moeilykheeden, en flegte verwagtingé van Handel. Behalven de voorgemelde Oirzaaken, fproot dit nog voort, uit de Oorlogen, welke die Landftreeke deeden dáveren. *Kambodia* [of *Kamboja*] *Laniam*, en *Jagoman* [of *Jangoma*] hadden zig toegeruft, om 'er intebooren.

De Jonken, gefchikt naâr *Borneo*, *Jambi*, *Java*, *Makasfar*, *Jortan*, en andere Plaatsfen, liepen den 25 uit. Onder deeze, behoorden eene, aan den *Orankaya*, *Raja Indramouda*. Zy moeft, naâr *Bantam*; van daar naâr *Jortan*, *Amboina*, en *Banda*; en wederom t'Huizwaart, over *Makasfer*. De Schryver konde zig niet verbeelden, wat de Hollanders voorhadden, met *Maleijers*, *Chineezen*, en *Mooren* van deeze Gewesften, den Koophandel vryelyk toetelaaten, en in derzelver Koophandel door gants *Indiën* te onderfteunen: terwyl zy 't hunnen eigenen Dienaaren en Broederen verbieden, op Straffe van de Dood en 't Verliez van Goederen. Zékerlyk is 't een Téken (voegd hy 'er by) van groote Onweetenheid, of Nyd: liever te dulden, dat *Turken* en *Heidenen* ryk worden, dan dat hunne eige Medeburgers, hun's Lyfs-onderhoud zouden winnen! Voorzéker is 't, een groot Stuk van Ondankbaarheid; en een Téken, dat Godts oirdeel op hen vallende is (*)!

De

(1) *Keda*, by den Schryver. 't Is een Oord, op de Kufte van *Malakka*.

(*) Dit hebben wy te ftipter, na den Letter overgebragt, ter Oirzaake de *Fransfe Vertaaler* het overbrengt, op den *Krisften-Volkeren*, en den *Vrienden* der Hollanderen: even als of deeze, den zelfden, op *Straffe van de Dood*, en *Verbeurte van Goederen*, uit den *Indiëfen Koophandel* flooten! Ter kragtiger indruk van die Fraaiheid, laat hy 'er ftraks op volgen. „ Men moet niet vergeeten, leezende deeze Aanmerkinge, dat „ *Floris* een *Hollander* was ". Maar, gelyk het tégendeel van zelfs fpreekt (want welke Volken zouden die Straffen geduld hebben?) en de Abt *Prevoft* waarfchynlyk de eenigfte is, bequaam om zulks te zeggen; zo meenen wy ook klaar te blyken, dat *Floris*, 't zy met Recht of Onrecht, misnoegd op de *Holl. Maatfchappye* was: dat hy derzelver Dienft van over 4 Jaaren verlaaten, of in dien Oord zogenoemde *Lorredraaijery* gedreeven had; en dat hy dus fpreekt in gevoeligheid, over het Uitfluitend Recht, 't geen dezelfde *Maatfchappye* tegens allen Inwoonderen der Vereenigde Nederlanden was toegelegt.

Floris, 1612.

De *Globe* keerde, den 11 *November*, uit *Siam*, in 8 Dagen. Op de Rée van *Siam* had zy, den 15 *Auguſti*, het Anker in 3 Vadem, met Hoog-Wáter geworpen. Maar, den volgenden Dagh, duurde de Ebbe 13 Uuren vervolgens. Dus behield men, maar zéven Voet, *Moddergrond*, en deswegens niet zeer gevaarlyk (*). Evenwel bewoogen zy, verder af, tot 3 Vadem, Laag-wáter, 4 Mylen van de Baare (1). De Stad legt, omtrent 30 Mylen, de Riviere op. Zy deeden 'er Kennisſe, van hunne Aankomſte geeven. De *Shah Bandar* en de Goeverneur van *Bankok* (2) quamen te rug, met den Boodſchapperen, om den Brief van Koning *Jakob* te ontfangen: maar hoofdzaakelyk, om den verwagten Geſchenken. Kaptyn *Esſington* en Mr. *Lucas*, gingen met hen, naâr de Stad. Zy wierden, den 17 *September*, voor den Koning geleid. Hy beloofde vryen Handel; en gaf, aan elk, eenen klynen Gouden Kop, en een klyn Stuk Kleedings. De ſchraapzugtige *Mandaryns*, of Staats-amtenaars, wilden 's Konings Bevél verdraaijen: zy namen 't geen hen aanſtond, voor wilkeurigen Pryz; en betaalden 't nog, na Goeddunken. In 't kort, men ontmoette hier ſlimmer Behandelinge, dan in eenig ander Deel van *Indiën*. Men klaagde 'er over, aan den Koning. Dus wierden zy belaſt, den *Engelsſen* niet te Quellen. De Goederen wierden gevoerd, naâr 't Huiz, 't geen zyne Majeſteit hen toegeſchikt had. 't Was, naby dat der *Hollanderen*, van Steen, en 't beſt' der Stad.

't Schip keerd weêr te rug, uit *Siam*.

Men had nu den Régentyd, en 't gantſe Land ſtond onder Wáter. Zulke Storm berſtte 'er uit, den 26 *Oktober*, dan by Mensſen geheugen geſchied was. Boomen wierden, met Wortel- en al, uit den Grond gerukt. 't Gedenktéken, door den Koning voor zynen Vader opgerigt, wierd neérgeſlagen. Naauwlyks wierd het Schip behouden, door vlyt van Mr. *Skinner*, en *Samuel Hays*. Met twé Ankers was het doorgegaan, van 6 tot 4 Vadem, binnen een Quartier-uurs van Land. Zy wierpen, een derde Anker uit. Mr. *Skinner* wierd, van 't Kruis des Ankers geſlagen: dogh, zeer wonderbaarlyk behouden. Vyf Man verdronk. Een van deezen, vooronder-

Geweldige Storm.

gelegt. Een Zaak, die veelen in dien Tyd niet aanſtond, ook vervolgens beſtreeden wierd, inzonderheid in 't bekende Boek, genaamd *Holl. Intr.*; en die mogelyk, dikwyls onderkroopen, niet zonder Strengheid heeft konnen geweerd worden. Maar, hoe kan de *Abt* nu doen aanmerken, dat *Floris* een *Hollander* was, ſchoon wy het tegendeel niet betwiſten: is 't zo dra vergeeten, dat hy hem in de Reize van Sir *Henry* (hiervoor Bladz. 215) een *Dantziger* genoemd heeft? Dit zelfde moeten wy ook, tegens onzen *Schryveren* aanmerken: die hem daar, *Dantziger*, en by *Dounton* en hier (alles volgens *Purchas*) eenen *Hollander* noemen. Voor 't overige geeven zy, ter deezer Plaatsſe, de volgende *Note*. „ Dit Oirdeel is evenwel nog niet gevallen; en toond ons, dat het een „ te voorbaarig Vonnis van den Schryver is. Evenwel moet men hem toeſtaan, dat „ zodanige Handelingen, een weinig vreemd en onnatuurelyk ſchynen. *Purchas* zet „ 'er op den Kant, *'t Getuigenis een's* Hollanders *van* Hollandſe *Onregtvaardigheid*, *met* „ *deszelfs eige Woorden, zo als die in 't vertaálde Handſchrift zyn.* Hieruit zoude ſchy- „ nen, dat dit Daghverhaal, nimmer in 't *Hollands* gedrukt is ".

(*) Straks zullen wy zien, dat de *Globe* diep ging, *négen- en drie- vierde Voet*. Haar was dan daarbenevens genoegſaam, *vier Voet Modders*: die vooral aan de Oevers, der Riviere van *Siam*, overvloedig is.

(1) De Rée van *Siam*, een veilige Haven, uitgenomen in eenen Z. Z. W. Wind. *Purchas*.

(2) *Mankok*, by den Schryver. 't Is aan den Mond, der Riviere *Menan*.

Floris. 1612. derſtelde men, was door eenen Walviſch verſlonden: men zag deezen, zo dra men hen uit het Gezigt' verlooren had. De Storm duurde, 4- of 5 uuren. Toen volgde, een vlakke Zee, als of 'er geen Onweer geweeſt was. 't Onweer hield evenwel aan, op 't Schip, door de Godtloosheid des Schippers. Deez wierd deswegens gevangen, en *Skinner* in zyne Plaatsſe geſteld. Maar te meêr Stilte had men, betreffende den Koophandel: on-aangezien 't hier de derde Handel-plaats van alle de *Indiën*, en zo verre van *Bantam* en *Patane* was (1). De oirzaak is, deeze.

(1) *Purchas* helderd dit wat op, in eene Kanttékeninge. Hy zegt, dat *Bantam*, *Patane*, en *Siam*, drie voornaame Koopſteden waren.

---

§. II.

Gebeurtenisſen in Siam, *en andere Deelen van* Indiën.

Omkeeringen, in *Siam.* SIAM was bevoorens een Magtig en Al-oud Koningryk. Vervolgens wierd het onderworpen, en Schattingbaar aan *Pegu*: maar, 't bleef 'er niet lang onder. De Koning van *Siam* overlydende, liet twé Zoonen na. Deeze wierden toen opgevoed, aan 't Hof des Konings van *Pegu*. Zy ontvlugtten 't, van daar, naâr *Siam*. De Oudſte was genoemd, in *Maleitſe Taale*, *Raja Api*, of de *Vuurige Koning*: genoemd de *Zwarte Koning*, door den *Portugeezen*. Hy zette zig ten Throon. De *Peguſe* Koning, zond tegens hem, zynen Zoon, te Velde. Deez wierd, verſlagen. Dit veroirzaakte, de Vernielinge van 't gantſe Koningryk; en 't omkoomen van menigte Miljoenen *Peguërs*. De Koning, geraakt door zyn's Zoons dood, gebood zynen voornaamſten Krygsbevelhebberen, en Soldaaten, te dooden (1). Deeze Strengheid, on-aangezien hy uit het Namaagſchap van *Brama* was, maakte zulk Misnoegen, dat veele afhangelyke Koningen, waarvan hy 'er twintig had, daaghlyks van hem afvielen. Dit moedigde ten laatſt', den *Zwarten Koning*, om tegens hem uittekoomen. Hy trok, naâr de Stad *Uncha*, of *Pegu*. Twé Maanden lag hy 'er voor, zonder iets te konnen uitrigten. Toen brak hy de Belegeringe op, en keerde te rug, naâr *Siam*. Weinig Tyds daarna, gaf de Koning van *Pegu* zig over, met alle zyne Schatten, aan den Koning van *Tangu*. 't Geſchiedde niet alleen, wegens de groote Duurte, en 't Verliez van Volk: maar ook, om niet te vallen, in handen des Konings van *Arrakan*, die wederom, met een magtig Heir, tegens hem quam. Ook maakte de Koning van *Arrakan*, zig gemaklyk Meeſter, van de Stad en van 't Land: meeſt vernield, en uitgehongerd zynde. Toen dreigde hy, naâr *Tangu* te rukken. Deez Koning zond hem, deswegens, Afgezanten. Hy bood aan, hem zyn Deel, van de Schatten te zullen geeven; benevens de Doghter, en den Witten Elefant des Konings van *Pegu*

(1) *Faria*, geeft 'er byna 't eige Verhaal van: alleen ſchryſt hy den Inval der nabuurige Prinsſen niet toe, aan de Strengheid des Konings van *Pegu*, maar aan eene Beſmetlyke Ziekte, die 't Land ontvolkte. Zie *Portug. Aſia*, Vol. III. pap. 121.

Pegu (welken de Schryver, beide in 1608 (1), gezien heeft). Ook bood hy aan, den Koning van *Pegu* zelfs overteléveren, of anders te dooden. Dit deed hy ook, vervolgens, met eenen Houten Stamper, waarmede zy hunne Rys stampen: op dat 'er geen Bloed geplengd wierde. Dus viel die vermogende Heerschappy: zodanig, dat 'er geene Voetstappen van overbleeven. De Koning van *Arrakan*, schonk de Stad of 't Fort van *Siriangh*, of *Siriam* (2), leggende op dezelfde Riviere van *Pegu*, aan *Philip de Britto de Nicote* en den *Portugeezen*: geevende hem, met eenen, den Naam *Chenga* (3), dat is *Eerlyk*. Maar deez *Chenga*, vergold die Eere, 3- of 4 Jaaren naderhand, met des Konings Zoon gevangen te neemen; en hem te noodzaaken, voor deszelfs Ontslag, 1100, 000 *Tangans* te betaalen, en 10 *Galeassen* [of groote Vaartuigen] met Rys. Dus heerste hy, en vreezde niemant. FLORIS. 1612.

DOOR *Pegu*'s val, reez *Siam*. 't Bragt vervolgens onder zig, den Koningryken van *Kamboja*, *Laniang*, *Jagomay*, *Lugor*, *Patane*, *Tanaserim*, en veelen anderen. De *Zwarte Koning* overleed, in 1605, zonder Nakoomlingschap. Zyn Broeder, genoemd de *Witte Koning*, was een gierig Vorst: maar, hy heerste in Vrede. Hy stierf, in 1610. Veelen Kinderen liet hy na. Dit baarde, nieuwe Onlusten. Op zyn Doodbedde leggende, deed hy zynen Oudsten Zoon, een Prins van groote Verwagting', dooden. 't Geschiedde, op ingeeven van *Jokkrommeway*, een der grootste Heeren van *Siam*: die menigte Slaaven had, en zig op den Throon meende te stellen. *Siam verheft zig weér.*

DE jegenwoordige Koning, twéde Zoon van den Witten Koning, en omtrent 22 Jaaren oud, ontdeed zig, kort daarna, van *Jokkrommeway*. Onder andere Slaaven, had deez Verraader, 280 *Japanneren*. Zy namen voor, hun's Meesters dood te wreeken. 't Paleis overrompelden zy; en dwongen den nieuwen Koning, vier zyner voornaamste Edelen aan hen opte-offeren. Vervolgens, behandelden zy hem, naar hun Goeddunken. Zy noodzaakten hem, met zyn eigen Bloed, zodanige Voorwaarden te onderschryven, als zy hem voorstelden; en, eenigen van den voornaamsten *Palapos* (4), of Priesteren, als Gyzelaars te geeven. Dit gedaan zynde, bedreeven zy groote Geweldenaaryen; en vertrokken, met onmeetelyke Schatten: terwyl de *Siammers* niet vermogend waren, hen te beteugelen. *Verdrukt door Japanse Slaven.*

IN die Omstandigheid, reezen de Koningryken van *Kamboja* en *Laniang* overeind. Eene *Banga de Laa*, een *Peguër*, sloeg mede, tot Weérspannigheid over. De Koning van *Laniangh* viel, voorleeden Jaare, in *Siam*, tot op 3 Dagh-reizen van de Hoofdstad, *Odiya*, of *Siam*. Hy verhoopte, 't gantse Land verward, door den *Japansen Slaaven* te vinden: maar, zy waren *Opstand van onderhoorige Vorsten.*

(1) Men kan gissen, dat de Schryver, in dit Daghverhaal, de Waarneemingen geeft, welke hy in zyne voorige Reize, of Reizen, heeft gedaan.

(2) *Faria* zegt, *Shilimi Shah*, Koning van *Arrakan*, gaf den *Portugeezen* deeze Haven, in Vergeldinge van de Diensten hem gedaan. *Port. Asia*, Vol. III. pag. 127.

(3) Volgens *Faria*, wierd de Tytel van *Changa*, of *Goed Man*, hem gegeeven door 't Volk, wegens zyne Goedheid en Krygsverrigtingen; en dat het hem, ten Koning van *Pegu* uitriep. 't Was ter Gelegenheid van eenen Oorlog (zegt hy) waarin de Prins door *Nicote* gevangen, en zo Eerbiedighyk behandeld wierd, dat men hem, met Recht, den Naam van *Changa* toeleidde. *Portug. Asia*, Vol. III. pag. 133.

(4) By anderen genoemd, *Tale pois*, of *Tale poins*.

Floris. 1612.

ren al vertrokken. De Koning van *Siam* quam, tegens hem, te Velde. Dus week hy, te rug. De twé andere Koningen zouden, gelyk men verhaalde, hunne Heirkragten t'ſamen voegen, in *April:* om, den jongen Koning aftezetten. Evenwel ſcheen 't (volgens des Schryvers gevoele) niet wel te zullen gelukken: ten ware, zyne eige Onderzaaten hem verrieden. In een Woord, 't was een Ongeluk voor den *Engelsſen*, zig daar te bevinden, op zulken tyd, zo onbequaam voor Koophandel.

Koningin van *Patane.*

Om menigte Rédenen wierd beſlooten, dat het Schip te *Patane* zoude overwinteren. De Koningin quam, den 31 *Deſember*, om zig te verluſtigen: van meêr dan 600 Praauwen verzeld zynde. Eerſt wendde zy, op *Sabrangh.* Hier gingen de *Engelsſen* naâr toe, om haar te begroeten. Daar redeneerde zy met hen, in Gezelſchap van den *Hollanderen.* Zy was eene welgemaakte bedaagde Vrouw, van 63 Jaaren: hoog van Leeſt, vol van Majeſteit. In alle de *Indiën*, hadden de *Engelsſen*, haar's gelyke niet gezien. Haare Zuſter, en naaſte Erfgenaame, verzelde haar; gelyk ook, haar's Zuſters Doghter, gehuuwd aan *Raja Siak*, Broeder van den Koning van *Johor.* De eerſtgemelde, haar Zuſter, gemeenlyk genoemd de Jonge-Koningin, was omtrent 46 Jaaren oud, en nimmer gehuuwd. Na eenige Rédenwisſelinge, met den *Engelsſen*, liet zy 't Gardyn vallen. Dit was hen, een Téken, om te vertrekken. Men gaf hen tevens te verſtaan, om den volgenden Dagh, op dien eigen tyd weêrom te koomen. Zy deeden 't ook, en wierden zeer wel ontfangen. Twaalf Vrouwen en Kinderen danſtten 'er, zo fraai, dat de Schryver 't niet beter in de *Indiën* had zien doen. Ten laatſte wierd al den Adel gebooden, te dansſen: voor 't minſt', ſchyn van Dansſen te maaken. Dit veroirzaakte, geen klyne Lach. De *Engelsſen*, en de *Hollanders*, moeſten 'er ook aan. Geen gering Vermaak gaf het, aan haare Maj. In zéven Jaaren was zy nimmer, buiten haar Paleis geweeſt. Nu ging zy, ter Jagt, op wilde Buffels en Stieren: waarvan de Landſtreek overkropt is. Toen zy, met haaren Stoet, voorby 't Huiz der *Engelsſen* en hun Schip ging, groetten deeze haar: van 't Schip, met Kanon; te Lande, met Musketten. Geduurende den Winter, die hier is in *November* en *Deſember*, reez het Wáter, door den geduurigen Régen, hooger dan by Mensſen geheugen gezien was Een groote menigte Beeſten, verdronk; veele Huizen wierden weghgeſpoeld; en veel Kermen, ontſtond 'er door.

Overſtrooming van Régen.

1613.

De *Engelsſen* verſtonden nu, den 25 *Januari* 1613, van een *Hollands* Schip uit *Siam*, dat Mr. *Lucas*'er, meêr dan de Helfte zyner Goederen verkogt had: een groot Deel daarvan, aan den Koning zelfs. Deez wilde niet dulden, dat dezelfden door zyne Amtenaars wegh gehaald zouden worden, onder Voorgeevinge dat het voor hem was, zonder Bevél van hem zelfs. Zy ontfingen ook Berigt, van *Queda*, dat de *Portugeezen*, met 1500 Man van St *Thomas*, de *Hollandſe* Faktoorye te *Paleakate* aangetaſt, het Volk door den Kling gejaagd, en alle de Goederen wegh gevoerd hadden. In *Maart*, zond de Schryver het Schip naâr *Siam*, met meer Goederen.

Holl. Faktoory te *Paleakate* vernield.

De Koning van *Pahang*, had de jongſte Zuſter der Koninginne van *Patane* gehuuwd. In geen 28 Jaaren, had deeze Vorſtin haar gezien. Veele Gezantſchappen had zy gezonden, om dat genoegen te bekoomen. Dit niet verkrygende, hield zy alle de Jonken aan, van *Siam*, *Kamboja*, *Bordelong*, *Lugor*, en andere Plaatsſen, gelaaden met Rys, naâr *Pahang.* Voorts verzamelde

ʒamelde zy, haare Zeemagt: beſtaande, in meêr dan 70 Zeilen en 4000 Man, onder Bevél van *Maha Raja*, *Datoe Basſar*, en *Orankaya Sirnora*. Zy gaf daaraan Bevél, haare Zuſter medetebrengen, met Goedheid of met Geweld. De Schryver was van Gevoele, dat *Pahang* 'er veel door zoude lyden: gemerkt de groote Duurte, en 't Gebrek van Leevens-middelen; 't verbranden van deszelfs Huizen, Rys, en Schuuren; en te gelyk, den Oorlog, waarin het met *Johor* gewikkeld was. Deez Koning, zeide men, maakte groote Toebereidzelen, om in Perſoon naâr *Pahang* te trekken: terwyl de Koning van *Borneo* zig wápende, om het te onderſteunen. FLORIS. 1613.

VEELE Jonken quamen 'er, in *April*, van *Kamboja* en *China*. Mr. *Floris* ontfing Brieven, uit *Siam*, in den Maand *Mai*, met nieuws van goeden Koophandel, en de Aankoomſte der *Globe*, aldaar. Hy was bézig, om eene Ladinge Goederen naâr *Japan* te zenden. Vindende meêr Voordeel te doen, met *Chineesſe Waaren*, nam hy 3000 Stukken van Agten op, van de Koninginne, voor 3- of 4 Maanden: tegens 6 ten Honderd, met nog 1 ten Honderd voor den Schatbewaarder. Quaad Nieuws ontfing hy, van *Bantam*. *Kampon Sina*, had twémaal in Brand geſtaan: 't Groot-*Engelſch-Huis*, vol Lákens, en dat der *Hollanderen*, waren er door de Vlammen vernield. Een zwaar *Engelſch-Schip* (1) te *Poelo Panian*, had veel geleeden, met eene groote Sterfte aan Boord. De *Achenners* hadden, *Johor* belegerd. Affcheeping naâr *Japan*.

DEN 12 *Juli*, quam de Koning van *Pahang*, te *Patane*: met zyne Gemaalinne, Zuſter der Koninginne, en twé Zoons. 't Was grootelyks, tegens zynen Zin. Hy liet zyn Land, in de Plaagen, van Honger, Vuur, en Oorlog. Zyne Onderdaanen hadden, eene t'Samenzweeringe gemaakt. Hy bragt de Tydinge, dat de *Achenners*, na 29 Dagen Belegs, *Johor* veroverd; en al 't Geſchut, de Slaaven, en andere Dingen, met zig gevoerd hadden. *Raja Boungſon*, met zyne Kinderen, waren gevangen genomen; en de Koning van *Johor*, naâr *Bintang* gevlugt. Ook waren eenige *Hollanders*, welker Schip toen daar lag, verſlagen of gevangen. Geene der Grooten quamen, den Koning van *Pahang* bezoeken. Evenwęl wierden, uit Toegeevendheid voor hem, alle de Honden doodgeſlagen: ter oirzaake hy, een Afkeer van deeze Dieren had. De *Engelsſen* vereerden hem, met Sálvo's, toen hy voorby quam. Hy nam 't zeer vriendlyk op; en verzogt, dat zy hem wilden koomen zien, en in zyn Land handelen. Aankoomſt, van den Koning van *Pahang*.

NIEUWS quam 'er, den 16 *Juli*, van Kapt. *Saris*, zynde te *Matſian*, op den Wegh naar *Japan*. Als mede, Berigt van de Dood van Sir *Henry Middleton*, voorgevallen den 24 *Mai*: voornaamlyk, uit Droefheid, zo men meende. De *Increaſe* lei daar aan den Grond, zonder eene Maſt: zynde verdubbeld, aan de eene Zyde, maar aan de andere niet. Drie-endertig Man, waarvan nog 't grootſte Deel ziek, bleef 'er over. Daar waren op haar geſturven, 100 *Engelsſen*, nog meer *Chineezen*, die op Loon dienden, en 8 *Hollanders*: Kapt. *Schot* had het Kaſteel en 't Eiland van *Solor* veroverd, met groote menigte van Sandelhout. Nog hadden de *Hollanders*, in den *Molukkos*, aanmerkelyke Voordeelen, op den *Spanjaarden* behaald. De Koning quam, den 31, aan 't *Engelsſe Huiz*, met veel Staatſië. Hy moedigde hen zeer aan, om in zyn Land te koomen handelen. Dood van Sir *Henry Middleton*. Verovering der *Hollanders*.

DEN

(1) 't Was de *Trades-Increaſe*, onder 't Gebied van Sir *Henry Middleton*. PURCHAS.

FLORIS. 1613. DEN 1 *Augusti*, deed hen de Koningin ten Hove noodigen. Daar was een groot Feest, ter Eere van den Koning van *Pahang*. Men speelde 'er een Blyspul, door Vrouwen, op de *Javaanse-wyze*, toegetákeld op zyn Alouds. Het was, zeer behaaglyk. De Koning van *Pahang* vertrok, den 9. Midlerwyl was hy een Guichelspul geweest, voor den *Pataneren*. 's Konings Gemaalinne, wilde hem geenerwyze verlaaten: maar ging, met hem, te rug. In plaatsse, van met Geschenken verrykt te worden, had zy nog meest verspild, al wat zy had. *Floris* ontfing, den 16, eenen Brief van *Thomas Bret*, uit *Makassar*. 't Berigt behelsde, dat de Markt 'er zeer slegt was; dat het *John Persons* in 't Hoofd was geslagen; dat zy eene Jonke gekogt hadden, om heenen te gaan: maar, dat midlerwyl de *Darling* 'er was gekoomen, gelaaden met Lákens, om 'er eene Faktoorye te zetten.

Faktoory, te *Makassar*.

Staat van *Banda*.

RAJA INDRA MONDA quam, den 18 *September*, te *Patane* te rug. Hy was naâr *Makassar*, van daar, te *Banda* geweest. Daar maakte hy, eene goede Markt. Hy bragt, omtrent 200 Sokken Foelie, en een goed Deel Nootmuskaat mede; benevens eenen Brief aan *Floris*, van *Richard Weldon*, met Berigt van den Toestand, op *Banda*. De *Hollandse* Generaal, *Pieter de Bot*, had zeer streng te werke gegaan. Sommigen had hy, aan eene Galge doen hangen, digt by 't Kasteel, om dat zy slaapende op de Wagt gevonden waren. Veele *Hollanders* liepen, zynen 't wegen over, naâr den *Bandaneren*, en wierden *Mahometaans*. Nimmer konde hy, met alle zyne Poogingen, hen weêr bekoomen. De *Hollanders* hebben geen Gezach, over den *Bandaneren*: alleen verpligten zy de Jonken, en Scheepen, te ankeren onder 't Kasteel. Hoewel zy ter Zee heersſen, durven zy 'er den Inboorlingen, geen Quaad Woord te Lande geeven.

Siriang op den *Peguezen* veroverd.

DE *Globe* quam, den 23, uit *Siam*. Zy bragt eenen Brief aan Mr. *Floris*, van Mr. *Lucas*. Deez berigtte, dat hy niets vernomen had, aangaande de Laadinge, naâr *Jagomai* gezonden: ter Oirzaake de Doortogten gestopt waren, wegens den Oorlog, tusſen 't Volk van *Ava* en *Laniang*. Men zeide, dat de Koning van *Ava*, *Siriang* veroverd, en den *Chenga* gedood had (1). De Koning van *Siam* hield hem in 't Gezigt', met groote Heirkragten: houdende goede Wagt, op zyne Grenzen. *Floris* betaalde zyne Schuld, aan de Koninginne, in Goud.

Oproer, door *Javaanse Slaaven*.

OM 8 Uure 's Morgens, den 4 *Oktober*, eerste Dagh der *Moorse Vasten*, onstond een zwaare Brand, in de Stad, of liever de Vesting en Hoofdstad van *Patane*. De Oirzaak was, deeze. *Datoe Besar* en *Datoe Lachmanna*, woonende by malkander, waren de Rykste in *Javaanse Slaaven*, na *Raja Shey*. De Slaaven van *Datoe Besar* hadden gedreigd, hem, met *Lachmanna*, *Raja*

(1) Dit koomt overeen, met het Verhaal van *Faria*. Hy zegt, dat de Koning van *Ova* [*Awa*, of *Ava*] gevoelig over 't Geweld, 't welk [de voorgemelde *Chenga*] *Nicote*, den Koning van *Tangu* deed, *Siriang* belegerd, en veroverd had, na 34 Dagen Belegs. *Nicote* en zyn Neef wierden gespit. De Vrouw van *Nicote*, welke de Koning zig ten Bywyf geschikt had, voer hevig tegens hem uit, toen men haar in zyne jegenwoordigheid bragt. Deswegens deed de Koning, haar 't Been doorbooren; en haar naâr *Ova* zenden, onder de andere Slaaven. Dit Wyf had, met eenen der Kapitynen haares Mans, gemeenschap gehouden. Bespeurende, dat de *Portugeezen* daarop schimpten, boezemde zy *Nicote* in, dat hy hen niet noodig had; en zy wierden afgedankt, uitgenomen Honderd. Dit was de Oirzaak zyn's Verderfs. Hy had nog 3000 *Peguers*, in 't Kasteel. Van eenen Bedelaar, wierd hy, in weinige Jaaren, Bezitter van drie Miljoenen Gelds. Zie *Portugeeze Asia*, Vol. III. p. 191, enz.

Raja Sitterbangh, en anderen, te vermoorden. Dit was, uitgelekt. *Datoe Beſar* onderzogt, zyne Slaaven; en zy ontkenden 't. Evenwel gebood hy, twé, dien hy verdacht hield, te binden. De *Pongonla* der Slaaven, ſtelde zig 'er tegens. *Beſar* kritſte hem, aanſtonds. De *Javaanen*, in Woede, vielen op hunnen Heer': maar hy wierd, door zyne andere Slaaven, gered. Toen ſtooven zy raazende voort, ſloegen al ter neèr, wat hen tegen quam, en ſtáken 't Vuur in de Huizen. De *Javaanſe Slaaven* van *Lachmanna*, voegden zig by hen, in ſpyt van hunnen Meeſter. Nu waren zy, omtrent 100, in Getal. Zy liepen naâr de groote Poorte, genoemd *Punta Gorbang*: zettende 't al waar zy wendden, aan beide Zyden, in Vlam. Dus ſtond de gantſe Stad, lichte laage: uitgenomen eenige weinige Huizen, waaronder 't Paleis der Koninginne. Onderwegh, namen zy de beſte Slaavinnen, met zig; en hielden 't Oproer ſtaande, tot 1 Uure 's Middaghs: niemant durfde hen naderen.

Door den *Engelsſen*, ter neer gelegt.

ONDERWYL waren de *Engelsſen*, niet zonder Vreeze, tot hunnen't: de Slaaven hadden gedreigd, op hen te vallen. Deswegens hielden zy, gevoegd met den *Hollanderen*, ſtrenge Wagt: terwyl zy naâr Boord zonden, om allen Onderſtand, 't geen gemiſcht konde worden. Dit quam ook, op eenen goeden Stond. Zy beſlooten nu, 't Bezoek der *Slaaven* niet aftewagten: maar hen te gemoet' te trekken; en zy deeden 't, toen deeze, met dat Oogmerk opquamen. De *Slaaven*, door hunne Verſpieders, daarvan en van de ſterkte der *Engelsſen*, berigt wordende, weeken door de Velden. Zy vlooden, naâr *Quale Bouka*, voorts naâr *Bordolong*, *Sagnora*, en Landwaarts in. Dus bequamen de *Engelsſen*, zonder eenig Nadeel te bekoomen, den Naam van Verdédigers des Lands. De *Javaanen* wierden voorts, wel vervolgd; maar, vrugteloos. Drie- of 4 Zieken, wierden 'er van gevangen. Wat van den overigen geworden is, wierd *Floris* niet békend, tot zyn Vertrek. Dit was de Derdemaal, dat *Patane* verbrand was: nu, en twémaal door den *Japanneren*.

Johor veroverd.

DEN 21, nam men Afſcheid, van de Koninginne. Zy gaf den Schryver, en Kaptyn *Esſington*, elk een' Goude Kritz'. In de Faktoorye liet men, *William Ebert*, met *Robert Litleword*, en *Ralph Cooper*; alsmede, Brieven, voor Mr. *Lucas* tot *Siam*. Dien eigen Dagh quam er ['t *Holl. Schip*] de *Hoop*, van *Johor*. Toen het gints was aangekoomen, hadden de *Hollanders* zig naâr den Wal begeeven: maar, eer zy wederom naâr Boord konden keeren, was de Vloot van *Achen* al gepoſteerd geweeſt, om die Stad te belegeren. Daarop hadden zy, eenen Brief naâr Boord gezonden, om hen, 30 gewápende Mannen te Lande te zenden; en met het Schip, zo hoog als men konde, de Riviere opteloopen, om tegens den *Achenneren* te vegten. Uit hoofde van de Banken, konde men evenwel, niet hoog genoeg koomen. Na 29 Dagen Belegs, wierd de Stad, by Verdrag overgegeeven. Daar wierden 23 *Hollanders* gevangen genomen; en 12 ontquamen, aan Boord. Onder deezen, was geen der Opperhoofden: uitgenomen, de *Stuurman* en een *Asſiſtent*. Deeze beſlooten, naâr *Patane* te loopen. Een Storm ontmoette, en joeg hen, op de Koraal-Banke van *Borneo*; van waar, een nog héviger Wind, hen hooger, naar *Poelo Kondor* ſmeet. Zynde 't nu onmogelyk, weêr naar *Patane* te reiken, zogten zy Ververſſingen, in de *Warellas*. Hier hadden zy, eene goede Baaije, maar leege Keuken: 't Volk

was

Floris. 1613. was hen, vyandig. Met 18 Man, was dit Schip eindelyk, te *Patane* gekoomen; en 't meestedeel, nog Ziek, in de Kooije. Het bragt met zig, 15000 Reaalen van Agten, en 29 Pakken *Indiëse Stoffen*.

---

§. III.

Vertrek van Floris, *zyne vordere Verrigtingen en t' Huiz-reize.*

Vertrek, van *Patane*. DEN volgenden Morgen ging *Floris*, met het Schip heen', van *Patane*. Den 25 was hy, op de Hoogte, van de Zuidlykste Eilanden, van *Ridangh*. Deeze zyn, omtrent 18- of 20 in getal, op 6 Graaden leggende. In den Avond, liep men, by de drie Eilandjes van *Kapas*. Deeze zyn, omtrent 13 Mylen van de voorigen, en twé van 't Vaste-Land. *Poelo Tiaman* zag men, Zuid, en Zuid- ten Ooste van *Kapas*, 28 Mylen. Kalmte zynde, quam men, den 29, te *Poelo Tingi*. Ingevalle gy 't, op agtien Vadem houd, dan hebt gy geen' Nood, van verborgen Gevaar.

Hoek *Jantana* en *Bintang*. Rif, van *Pedra Branca*. MEN zag, op den 1 *November*, den Hoek van *Jantana*, of *Johor*; en den Berg, op 't Eiland van *Bintang*. Den volgenden Morgen quam men, in 't Gezigt van *Pedra Branca*. Omtrent 11 Uuren, won men, 't gevaarlyk Rif, 't geen van de Punte van *Johor*, 4 Mylen in Zee strekt. *Jan Huigenz* [van *Linschoten*] beschryft deeze Banke, zeer wel. *Floris* liep dezelfde, niet zonder Gevaar, voorby. De Hoek met de drie Eilandjes, draagen West-Zuidwest. 't Is goed, Zeewaarts te houden: tot gy de drie Eilandjes brengt, sluitende met den Hoek van *Johor* en *Pedra Branca*, ópen met het Eiland *Bintang*. De Rotz van *Pedra Branca*, is vol Gevogelte: derzelver Top is Wit, van deszelfs Drek: daarvandaan dragt zy, dien Naam.

Straat van *Sinkapoera*. TOT den 7, waren zy daaghlyks bezig, 't optedraaijen met den Vloed, tot zy de Riviere van *Johor* voorby, en binnen 2 Mylen van *Sinkapoera* waren. Verscheide Praauwen quamen, den 8, aan Boord, digt by de Straate. 't Waren *Salettes*, Onderdaanen van den Koning van *Johor*. Zy leeven, meestendeels, in hunne Praauwen, met Wyven en Kinderen, geneerende zig, met vissen. Men verstond'er van, dat *Raja Bauny Soe*, jongste Broeder des Konings van *Johor*, met groote Eere, van den Koning van *Achen* te rug gezonden was: hebbende eenen Stoet bekoomen, van 30 Praauwen en 2000 *Achenners*, om de Vestinge en Stad *Johor* wederom optebouwen; alsmede aanzienlyk getal van Geschut, en van andere Noodwendigheeden, om het te voorzien. Hy had hem aan zyne Zuster uitgehuuwd; en geschikt, om den geweezen Koning optevolgen. Men nam hier eenen Lootz, om 't door de Straate te brengen.

Masulipatan. DEN 19 *Desember*, quam *Floris*, met de *Globe*, te *Masulipatan*. Hy vond 'er, een *Engelsch* Schip, en twé *Hollandse*. Men verstond, dat *Mir Sadardi* afgezet was; en dat *Atmakhan*, en *Busebulleran*, de Bestuuringe aldaar hadden. 't *Engelsch* Schip was, de *James*: byzonderlyk gezonden, om de *Globe* in haare Reize te ondersteunen. Mesr. *Marlouw*, *Davis*, *Gunney*, en *Cob*, quam aan haar Boord; en léverden hem, de Brieven over. *Floris* ging, den 21, aan den Wal, met anderen. Zy wierden ontmoet, van *Wentakadra*, Zoon van *Busebulleran*, met den *Shah Bandar*; en andere *Mooren*

ren: die hen vriendelyk ontfingen, en veele Geschenken gaven. Den Direkteur *Warner*, en den Schryver, wierd elk een fraai Péérd geschonken. *Floris* weigerde 't, verdenkende hunne Valschheid, Maar, hy was genoodzaakt, het te aanvaarden. Hy nam eenen *Kaul*, tot 4 ten Honderd; en deed Goederen te Lande brengen. FLORIS. 1613.

DE *James* vertrok, den 25 *Januari* 1614, naâr *Petapoli*; en voorts, den 7 *Februari*, naâr *Bantam*. Mr. *Floris* ging, den 18, naâr *Narsapoer Peka*. De *Globe* wierd, den 19, in de Riviere gebragt. 't Schip ging diep, négen- en drie-vierde *Voet* (*); en men vond'er, elfd'halven *Voet* Wáters: tegens 't Voorgeeven van sommigen, die niets Goeds den *Engelsfen* wilden. Hy keerde, den 23, weêr naâr *Masulipatan*; en vaardigde den *Peon* [een Indiëse Voetbode] naâr *Suratte*: met Schryvens, aan Mr. *Aldworth*. 1614. *Narsapoer Peka.*

DEN zelfden Dagh, quam eene *Navette*, van *Pegu*; en daarin, *Cornelius Franke*. Men verstond van hem, met zékerheid, dat de Koning van *Ava* het Fort *Siriangh* genomen, en 'er al den *Portugeezen* verslagen had; en dat de *Chenga*, gespit was. Dit geschiedde, in *Maart*. Alsmede, dat de Koning bevél had gegeeven, de oude Stad wederom optebouwen; en dat hy de *Peguërs*, met menigte schoone Beloften, aanlokte. Ook was die Vorst vorder, naâr *Tenasserin* gegaan: daar *Banga Dela*, met 50,000 *Peguërs*, die bevoorens onder den Koning van *Siam* geweest waren, zig aan hem had koomen onderwerpen. De *Mooren* te *Masulipatan*, waren 'er zeer verheugd over: hoopende, den Handel van *Pegu*, wederom in hunne Handen te bekoomen. Zy rustten ook twé Scheepen uit, om dien, in *September*, daarnaâr toe te zenden. Zaaken van *Pegu*.

IN *Maart* quam Tyding, dat te *Goa* gekoomen, waren 11 Scheepen: 8 uit *China*, en 3 van *Malakka*. Dit deed de Markt vallen: ter goeder Uure, voor den Schryver, die bevoorens meest alle zyne Goederen afgezet had. In *April*, ging *Atmakhan* naâr *Golkonda*, om Rékeninge te doen, wyl 't Jaar op 't Einde liep. 't Was goed voor hem: de Koning had den Groot-Schatbewaarder afgezet, en zyn Amt gegeeven, aan *Malek Tusa*, Vriend van *Atmakhan*. Ook was het goed, voor den *Engelsfen*: de Schulden van deeze Goeverneurs, zyn goed, zo lang als zy in Bedieninge staan: anders, zyn zy, zeer hachelyk. Van *Goa*.

KAPTYN *Essington* overlèed, den 18 *Mai*, aan eene schielyke Koortsse. Hy had dien Middagh nog, aan de Tafel gegeeten. Eenige Bóbbels had hy, op 't Lichaam, die daar, in dat Jaarty, zeer gemeen zyn. Eene groote was 'er, op zyne Schouder. Deeze brak niet uit; en men vooronderstelde, dat dezelfde Oirzaak van dien Brand was. Mr. *Floris* ging naar 't Schip, en stelde 'er de beste Orde dien hy konde: maar, hy wilde 't Bevél niet op zig neemen, hoewel zy weigerden, onder iemant anders te staan. Hy oirdeelde 't, beneeden zig te zyn, aan zynen Onderkoopman optevolgen. Deswegens droeg hy, by Voorraad, de Bedieninge op, aan Mr. *Skinner*: terwyl hy hen Hoope gaf, dat hy vervolgens 't Bevél op zig zoude neemen. Dit deed hy, om hen van 't Verwaarloozen hunnes Pligts aftehouden. *Floris* weigerd, het Bevél op 't Schip.

NAAR *Masulipatan* weder keerende, vond hy 'er drie Persoonen: van *Obiama*, Aangezogt, te *Paleaka*-te.

(*) De *Abt*, die 't bevoorens over 6 Voeten Gronds deed zeilen, maakt nu *Vadem*, van deeze beide volgende Getallen: echter, met evengelyke Toepassinge daarvan, op de *Diepte* der *Riviere*.

Floris. 1614. *ma*, Koninginne van *Paleakate*; van *Jaga Raja*, Goeverneur daar om Streeks en van *St. Thomas*; en van *Apa Kandia*, Geheimſchryver van den Grooten Koning, *Wenkatad Raja*. Zy bragten Brieven aan hem, onder andere groote Beloften met Aanbod, ingevalle hy 'er zig neêr wilde koomen zetten, dat zy hem eene Plaatſe tegens over 't Fort van *Paleakate* wilden toeſtaan: met zodanige Voorrechten, als hy zoude begeeren. Maar *Floris*, herdenkende 't Onthaal 't geen hy 'er ontmoet had, maakte niet veel ſtaat op die Aanbiedingen. Ten laatſte ſtond hy toe, dat een van henlieden hier zoude blyven; en de overigen te rug keeren, met zynen Man, *Wengali*. Deez zoude zyn Antwoord, aan den gemelden Perſoonen, en eenen Brief aan den Koning zelfs brengen. In deezen meldde hy daarin, 't genoote ſlegt Onthaal, te *Paleakate*; en verzogt, ingevalle 't deszelfs Welbehaagen was, dat zy in zyn Land zoude koomen, hem dan deszelfs *Kaul*, of Vrygeleide, te zenden, waar op zy zig zouden konnen beruſten.

Van den Koning van *Narſinga*. Den 29 *Juli*, quamen vier Perſoonen, van den Grooten Koning van *Narſinga* of *Velur*, met *Wengali* te rug. Zy bragten met zig, 's Konings *Kaul*; benevens, zyn *Abeſtiam*: 't geen een Wit Stóf is, voerende het Indrukzel van zyn eigen Hand, in Sandal of Saffraan. Nog gaven zy hem over, eenen Brief van de Koninginne van *Paleakate*; benevens, veele Brieven van *Jaga Raja*, *Tima Raja*, *Apokandaia*, en anderen. 's Konings Brief was, op een Goud Blad geſchreeven. Hy verſchoonde daarin, de Beleedìginge den *Engelsſen* te *Paleakate* gedaan; en nodigde hem, in 't Land te koomen: met Verlof van'er, na zinnelykheid, eene Plaatſe uittekiezen, ten Bouwe van een Huiz of Kaſteel, enz. Ten preuve zyner goede Wille, ſchonk hy aan Mr. *Floris*, eene Stad, opbrengende omtrent 400 Pond in 't Jaar: met Belofte, op zyne Aankoomſte, nog meêr te zullen doen. De *Hollanders*, deeden al wat zy konden, om die Gunſte te ſtremmen: maar, hun Invloed was niet groot genoeg. De Inwoonders, dien 't ſmertte, Jaarlyks *Engelsſe Scheepen* voorby te zien zeilen, zonder 'er eenig Nut uit te trekken, vervulden 's Konings Ooren, met Klagten, en bragten deeze vriendelyke Aanbiedingen, te wege. Mr. *Floris* hield den Afgezondenen by zig, en droeg hunne Onkoſten, tot het Schip op de Rée quam. Zyn Bediende, *Wengali*, had in Perſoon geſprooken, met den Koning: die zyne Hand op 't Hoofd van den zelfden gelegt, en hem beſchonken had, met eene *Tesſeriffe*.

Groote Watervloed. Grooter Overſtrooming, dan in 29 Jaaren gezien was, gebeurde in *Auguſti*, te *Narſapoer Peta*, en om Streeks. Zoutkeeten, Steden, en Rys, ſpoelden wegh. Menigte duizende Menſſen, en Vee, verdronk. 't Wáter reez, drie Ellen, boven den Heerenwegh. In *Golkonda*, van waar een Tak loopt in deeze Riviere, die des Somers droog is, wierden meêr dan 5000 Huizen weghgeſpoeld. Twé Steene Bruggen, de eene van 19, de andere van 15 Boogen (welkers gelyk, ten aanzien van 't kunſtiglyk Gewrogt, naauwlyks in *Europa* te zien is) wierden drie Voet onder Wáter gezet: niettegenſtaande zy, bevoorens, volgens des Schryvers gevoele, ten minſte drie Vadem hoger waren, dan de Oppervlakte. Zes Boogen, van de eerſtgemelde Brug, (die wel vergeleeken mogt worden, met die van *Rocheſter*) ſpoelden wegh.

'T Schip, verdubbeld zynde, quam den 4 *Oktober*, zonder eenig Nadeel, over

over de Baare. *Floris* vernieuwde nu, zyne Schuld-Eischen. Hy schreef deswegens, voor de derdemaale, naâr 't Hof: zeggende daarby, dat hy ook van den Intereest voldaan wilde wezen. Daarop schreeven zy, aan *Mir Mahmud Rasa*, en den *Shah Bandar*, om te zien welk Genoegen hem gegeeven konde worden. 't Schip quam, den 23, op de Rée van *Masulipatan*; en *Floris* gaf Bevél, ter Laadinge der Goederen. Den 25, quam Berigt, van 't Overlyden van *Wenkatad Raja*, Koning van *Narsinga*, na 50 Jaaren Heerssens; en dat zyne drie Vrouwen (waarvan *Obiama*, Koningin van *Paleakate*, eene was) zig met het Lyk verbrand hadden. Groote Onrusten dreigden, 'er uit te ontstaan. De *Hollanders* waren bang, voor hun nieuwlyks gebouwd Kasteel, te *Paleakata*. Aanstonds versterkten zy 't, met 66 Soldaaten van 't Schip de *Leeuw*, den 1 *November* van *Bantam* gekoomen.

FLORIS. 1614.

Holl. Kasteel, te Paleakate.

DIT Schip bragt nieuws, dat de *Bantam*, in *Texel*; en de *Witte-Leeuw*, aan *St. Helena*, vergaan waren. Alsmede, dat de *James* veilig te *Bantam* gekoomen, en voorts gegaan was, naâr *Patane*. Mr. *Floris*, bespeurende, dat de Goeverneur hem misleidde, aangaande 't betaalen zyner Schuld; en dat hy daardoor in Gevaar raakte, deezen Jaare niet te zullen konnen vertrekken: zo besloot hy, of hem of zynen Zoon, van het Tolhuiz naâr Boord te voeren, hoe gevaarlyk 't ook mogt wezen. De gantse Bende beloofde, hem bytestaan. Hy zond de Sloepe aan Boord, met Bevél, 6 Musketten medetebrengen, in de Zeilen gewonden; en die te leggen, in dat Tólhuiz, 't geen digt aan 't Wáter stond. Dewyl hen niet ge-oirlofd was, eenige Wápens aan Land te voeren, beval hy den zynen, zig in 't Huiz' te houden, tot hy om deeze vyf zoude zenden, ten einde van de Piéken te vermeesteren, behoorende aan de Soldaaten, van des Goeverneurs of zyn's Zoons Lyfwagt; en dat de overige dan aanstonds zouden toeschieten, en de Deure van 't Tolhuiz toesluiten, om hem dus in de Boote te konnen voeren, voor 'er de Stad kennisse van bequam. Dit ontwerp, hoe geheim 't genomen wierd, quam tot den Ooren der *Hollanderen*: die 't, maar voor eene snoeverye aanziende, niet ontdekten.

Besluit van *Floris*, tegens zynen Schuldenaaren.

DE Heidenen vierden, den 21 *November*, een Feest, driemaal in 't Jaar voorvallende, als de Nieuwe Maan op eenen Maandagh koomt. Mans en Vrouwen, gaan zig dan in Zee wasschen: geloovende zulks bequaam, om hunne Zonden te zuiveren. De *Bramanen*, en *Kometis*, zonderen zig daarvan niet uit.

FLORIS vroeg, den 24, met hévigen Toon, om zyn Geld, aan den Goeverneur; en te gelyk, aan *Mir Mahmud Rasa*, waarom hy hem niet hielp, volgens den Inhoud der Brieven, van 't Hof. *Mahmud* antwoordde, spottende, dat hy met hem aan het Tolhuiz wilde spreeken, als zyne Gramschap over was. *Floris* antwoordde, dat hy niet langer van hen bespot wilde worden: maar hen zoude laaten zien, dat hy een Bevelhebber was van den Koning van *Engeland*, die niet gewoon waren zulke slegte Behandeling te verdraagen. Met eenen ging hy, naâr 't Tolhuiz; en hy vond 'er, 's Goeverneurs Zoon, met een' klyne Wagt Soldaaten. Deeze hadden hunne Picken, in een' Hoek van 't Wagthuiz gezet; en 't was Hoog-wáter. Aanstonds zond hy om Mr. *Skinner*, en de anderen, gelyk afgesproken was. Deeze quamen ook, laatende maar drie in Huiz, om het te bewaaren. Zy

Hy houd des Goeverneurs Zoon aan

 maak-

FLORIS. 1614. maakten zig meester, van de Pieken; quamen in het Tolhuiz; en slooten de Deure.

En voerd hem wegh. FLORIS vatte onderwyl *Wenkatadra*, by den Erm: tot de anderen quamen, en hem naâr de Boote voerden. Zy sprongen 'er in, staken van den Wal, en roeiden wegh: zulks de Boot, voor zyn Vader en *Mahmud* aanquamen, rédelyk verre af was. De Wind bloez evenwel sterk, en zy waren genoodzaakt, binnen twé Kábel lengte onder Land te roeijen, om het diep Kanaal te houden. Dus begonnen de *Indiaanen*, hen sterk te vervolgen. Sommige wonnen, zeer na, de Boote; andere, 't geen gevaarlyker konde wezen, sneeden hen af. Dogh deezen deed men wyken, door 't lossen van drie Musketten. Dus voerden de *Engelssen*, hunnen Aangehoudenen, met zig, in 't Gezigt' van 3000 Menssen; en waren over de Baare, voor hunne Vervolgers deeze konden bereiken. *George Chancey*, was aan den Wal gelaaten: met Bevél, van Réden deezer Handelinge te geeven, en de Schulden intezamelen. Tégens zynen Last, drong hem zyne Nieuwsgierigheid, om 'er uit te gaan, en 't Bedryf aanteschouwen. Eenige ruuwe Gasten vielen op hem, en rostten hem heerlyk af. Maar de Goeverneur verloste hem: uit vreeze, dat het zynen Zoone ontgelden mogt.

Onderhandelingen, deswegens. 'S NAMIDDAGHS, quam *Werner van Berchem*, de *Hollander*, met 's Konings Tolk, om naâr de Oirzaake te verneemen. Mr. *Floris* zeide, dat het hen niet onbekend konde zyn; en dat hy ook, zynen Onderkoopman aan den Wal had gelaaten, om het te berigten. Hy hield zig ook, onderrigt zynde wat deezen overgekoomen was, als of hy 't op *Wenkatadra* wilde wreeken: maar liet zig, door van *Berchem* verbidden. Evenwel dreigde hy, hem aan de Ráa te zullen doen ophangen, ingevalle iemant der zynen verder beleedigd wierde. Dit schreef hy ook, aan zynen Vader; en dat geen Vaartuig aan Boord zoude koomen, zonder eenen Brief van *George Chancey*: met Verklaaringe, dat hy anders, 't Volk daarvan, voor den Mast zoude doen zetten. Van *Berchem*, quam den 27 weder, met den Geheimschryver: biedende aan, 's Goeverneurs eige Schuld te betaalen. Mr. *Floris* antwoordde, dat hy voldaan zoude wezen: behoudens, dat dezelfde ook de Schuld betaalde, van *Kallopa*, wiens Borg hy was; en hem zulken aan Boord zonde, die weigerig waren hem te voldoen. Deswegens betuigde van *Berchem*, tegens de Handelingen van *Floris*: zeggende, dat deez Verantwoordelyk zoude weezen, voor alle de Nadeelen, die zylieden geleeden hadden en nog konden lyden, wegens zyne Vyandelykheeden. Maar *Floris* toonde, de Nietigheid van dat *Protest*, by Geschrifte. Dien zelfden Nagt, zeilde het *Hollands Schip*, naâr *Patane*.

De Goeverneur betaald de Schuld. ONDERWYL bleef *Wenkatadra* aan Boord, zonder te willen eeten of drinken. Een *Braman* zynde, was 't hem niet ge-oirlofd, iets in een's anders Huiz te nuttigen, dan van 't geene hy zelfs bereid had. *Floris*, deswegens Medelyden met hem hebbende, bood aan, hem te rug te zenden: ingevalle twé andere *Mooren* van Aanzien, zyne Plaatsse quamen inneemen. Maar niemant, wilde 't waagen. Deswegens betaalde de Goeverneur, zyne en *Kalopa's* Schuld; en deed, alle de overigen de hunne opleggen: uitgenomen, *Miriapeik* en *Datapa*, die zig te *Golkonda* bevonden. De Gevange wierd dus ontslagen, den 30 *November*.

NA

NA deeze Overeenkoomſte, quamen verſcheide *Mooren* en anderen aan Boord, om Mr. *Floris* te bezoeken. Zy beloofden, een getrouw Verſlag van 't Voorgevallene, aan den Koning te zullen ſchryven; en verzogten, op hem, geenen *Moorſen Scheepen* te beſchaadigen. Hy antwoordde, dat hy, voor alsnu, genoegen had; maar vermaande hen, te gelyk, zig voor het Toekoomende te hoeden, en beter Oor aan de Klagten der *Engelsſen* te geeven. Ook zond hy, ten zelfden einde, Brieven aan den Koning te *Golkonda*. Hy gaf mede Afſcheid, aan den Afgezanten van *Velur* [of *Narſinga*]. De Onruſten aldaar [in *Narſinga*], en zyn kort Verblyf [te *Maſulipatan*, in 't *Golkondaſe*], lieten hem niet toe, de Aanbiedinge te aanvaarden, hem door den overleeden Koning [van *Narſinga*] gedaan. Evenwel liet hy hen [dien Afgezanten] Brieven, voor den eerſtkoomenden *Engelsſen Scheepen*: vervattende, zynen beſten Raad in die Zaake (*). FLORIS. 1614.

MR. CHANCEY, en de overige quamen, den 7 *Deſember*, aan Boord. Mr. *Floris* ging, den volgenden Nagt, in Zee. Hy had aangebooden, een vriendelyk Afſcheid aan den Wal te koomen neemen: maar de Goeverneur, vreezende dat *Floris* dus te beter naâr 't Hof zoude konnen ſchryven, weigerde 't. Hy zeide beſchaamd te wezen, om zyn Aangezigt te aanſchouwen: van hem, dien hy, van een goed Vriend, zynen Vyand had gemaakt. *Floris* vertrekt.

DE *Globe* quam voorts, den 3 *Januari* 1615, te *Bantam*. Zy vond 'er, de *James*, van *Patane* gekoomen; alsmede den *Hoſiander* en de *Concord*. De Schryver ging naâr den Wal. Hy ontfing veelen Brieven, van Mr. *John Jourdayne*, voornaamſte Faktoor te *Bantam*. Naamelyk, van Sir *Thomas Smith*, met Aankondiginge, dat de veelerly Beurzen der Maatſchappye vereenigd waren, enz.; van Mr. *Cockin*, te *Makasſar*, dat hy de *Carga* ontfangen had door *W. Ebert* gezonden, enz.; van *Adam Denton*, en Mr. *Gourney*, klaagende over de doode Markt, ten aanzien van de Oorlogen. Alsmede, van Mr. *Lucas*, ten dien eigen Opzigte: maar, dewyl 'er de *Darling* naârtoe was, verhoopte Mr. *Floris*, dat zy hem eenige Verſterkinge zoude geeven. Koomſt te *Bantam*. 1615.

MEN régelde daar, onderling, dat de Goederen des *Hoſianders*, in de *Globe* zouden overgebragt worden; en deszelfs Kaptyn, *Edward Chriſtian* (ten Kaptyn daarvan gemaakt, in deeze Landſtreeke, door den Generaal *Beaſt*) als Kaptyn op de *Globe* zoude overgaan. Dat daarentegens, Mr. *Skinner* voor Schipper, op den *Hoſiander* zoude koomen. Dat op de *Globe* zoude gaan, 50 Man; op de *James*, 55; op den *Hoſiander*, om 'er te blyven leggen 20; en 3- of 4, om de *Concord* te bewaaren.

DE

(*) De *Franſſe Vertaaler* haald dit alles overhoop. Hy doet *Floris*, verontſchuldiginge maaken, aan den nieuwen Koning van *Narſinga*, wegens dat voorval te *Maſulipatan*; en, in het toekoomende, meêr Aanmerkinge voor zyne groote Gunſten belooven. Maar, 't is hem te vergeeven: 't Uittrekzel is wat duiſter, en verward. De Koningen van GOLKONDA en van NARSINGA, vervolgens uitgedoofd onder den *Mogul*, zyn zo bekend niet gebleeven als die van *Portugal* en van *Spanje*. Onze *Schryvers* zelfs, 't geen wonder is, maaken 'er hier weinig Onderſcheid in, ſchoonze duidlyker ſpreeken, dan de *Abt*: zy brengen den Koning van *Golkonda*, den Afgezanten van *Velur*, zo wel als 't geen 'er op volgd, in eenen Zin. PURCHAS onderſcheid echter den *Koning*, van den *Afgezanten*. Wy verzékeren ons, dat onze klyne Ophelderingen, in den *Text* gedaan, den Leezer niet ondienſtig zullen zyn.

FLORIS. 1615.

Beschikking, van de daar zynde Scheepen.

Aankoomst en Bestél van meér *Engelsse Scheepen.*

De *James* ging, den 13, een Maand vooraf, met bevél, aan de KAAPE, of aan *St. Helena*, te wagten: om gezamenlyk, t' Huiz te konnen gaan. Ziende, dat de *Hosiander* niet zo spoedig klaar gemaakt konde worden, wierd goedgevonden, de *Concord* naâr *Amboina* te zenden, met *George Bale*; en dat *G. Chancey*, te *Makasser* zoude blyven. 't [*Holl.*] Schip *Zelandia* quam, uit *Japan*, met Brieven van Mr. *Cockx*, meldende, dat Mr. *Peacok* en de *Hollanders* in *Kochin-China* doodgeslagen waren; en dat Mr. *Adams*, met vier andere *Engelssen*, van daar naâr *Siam* waren gegaan. Den 14 *Februari*, viel Kaptyn *David Middleton* daar in: met den *Samaritaan*, den *Thomas*, en de *Thomasin*. 't Volk was fris, en in goeden Welstand. De Kaptyn, berigt wordende van zyn's Broeders dood, en 't Verliez der *Increase*, stond verslagen; en besloot, naâr Huiz te keeren. Deswegens beriep hy, eene Raadsvergaderinge: om de Afvaardiginge der Scheepen, en op nieuw de Bemanninge des *Hosianders*, te bestellen. Toen wierd beslooten, dat de *Samaritaan*, zo voort, naâr Huiz' zoude keeren; dat de *Thomas*, naâr *Sumatra* zoude gaan; alsmede de *Thomasin*, naâr *Amboina*, om de *Concord* te ondersteunen; en de *Hosiander*, naâr *Patane* en *Japan*, om de *Faktooryen* aldaar te bezoeken. Dat alles wierd, ter uitvoer gesteld.

t'Huiz-reize van *Floris.*

HET Zeil zette men, van *Bantam*, den 22 *Februari*. Men liep, den 30 *April*, op de Rée van *Saldanna*. De *James* was 'er, Daaghs te vooren gekoomen. Men vond 'er nog, de *Advice* en den *Attendant*, uitwaarts gaande. 't Was den 17 *Mai*, dat *Floris* wederom van daar vertrok; en, den 1 *Juni*, toen hy te *St. Helena* quam.

V. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn *Samuel Castleton*, naâr *Priaman*, A°. 1612.

CASTLETON. 1612.

Voorberigt.

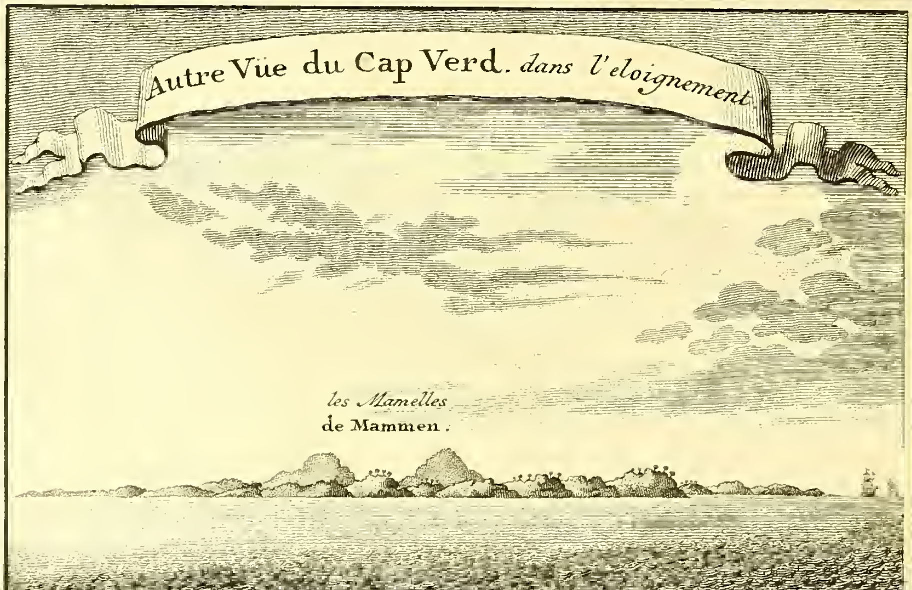
EEN enkeld Schip, genoemd de *Pérel*, wierd tot deeze Reize gebruikt. Kaptyn *George Bathurst*, was 'er Luitenant op; en *John Tatton*, Schryver deezes Verhaals, Schipper. De Grootte, nog 't Getal der Manschap, word niet gemeld. Dit Schip wierd niet uitgerust, door de Maatschappye. *Purchas* berigt deswegens (*1*) zynen Leezer, op den Kant: „ dat hy geoir„ deeld had, ter Bevorderinge van de Kennisse der *Zeevaard*, deeze Reize „ by de andere te voegen ". Evenwel schynt hy, het Daghverhaal, op veele Plaatssen, afgesneeden te hebben. Dus koomt het ons, zeer lam voor: gelyk wy, op de eigenlyke Plaatssen, aanmerken.

(1) *Pilgrims*, Vol. I., pag. 328.

§. I.

GEZIGT van KABO VERDE.

ZYDELINGS-GEZIGT van KABO VERDE.

§ I.

Uit-reize, tot het Eiland Ceilon.

'T WAS den 22 *Auguſti* 1612, toen men van *Blackwall* naar *Graveſend* vertrok: dogh, door de Tégenwinden, den 5 *November*, voor men 's Lands-eind van *Engeland*, bereiken konde. Aan *Lancerota*, een der *Kanariëſe-Eilanden*, viel men, den 3 *Deſember*. Dit was, op de Rée *Lauratavi*; en men vond 'er, een klyn Schip van *Londen*. Twé Dagen daarna, wierd men 'er, door onſtuimig Weer, van daan gedreeven. De gantſe Maand wierd voorts verſpild, omtrent dit Eiland, en *Teneriffe*, daar men 16 Pypen Wyn innam. 't Gemelde Scheepje van *Londen*, wierd wederom in Zee ontmoet, den 31. 't Was, door een Hollands-Oorlogſchip, genomen geweeſt: maar 't Volk daarvan, te veel Dranks ingeſlagen hebbende, namen de *Engelsſen*, ſchoon maar drie Man ſterk, de Gelegenheid te baat', en gingen door. De *Pérel* zette het twé Man, en eenen Koopman by, om 't aan den Wal op *Groot-Kanarië* te zetten: maar 't Weer zulks niet willende toelaaten, liet men 't daarmede doorſtaan, naâr 't Eiland *Palma*: daar men zig voorſtelde, beteren Voorraad optedoen.

Vertrek, uit Engeland. *Kanariëſe-Eilanden.*

DEN 15 *Januari* 1613, ankerde men, op de Rée van *Kabo-Verde* Hier wáterde men, en men bequam 'er eenige Osſen. Naâr *Rufisko* ging men, den 21, om Rundvee: ankerende 's Avonds, op de Rée, in 5 Vadem. 1613. *Kabo-Verde.*

NOTA. Daar is maar elf Vadem, over de Baaije aan 't Ooſte, in eenen Noord-Koers: want, dus legt *Rufisko* van 't Eiland, 't geen de Rée te *Kabo-Verde* maakt. Den 27, kogt men 'er, 7 Osſen. *Rufisko.*

'S MORGENS, den 23, ging men, van *Rufisko*. Den 28, bevond men zig, op 6 Graaden 32 Minuuten, Breedte. Men ontmoette nu, den eerſten Orkaan; en deez duurde, omtrent twé Uuren. De *Linië* wierd doorkruiſt, den 20 *Februari*; en de Koers was, Zuid-Zuid-ooſt. *De Linië.*

DEN 15 *April*, was de Breedte, 32 Graaden 39 Minuuten. Ooſt-Zuidooſt ſtuurde men, met Zuidweſten Wind. Door veele groote Wierbeemden, by den *Portugeezen* genoemd *Trombas*, ging het Schip weiden. 't Water vond men, zeer veranderd. Ten 5 Uure 's Avonds, zag men Land, tusſen 't Ooſt-Zuid-ooſte, en 't Ooſt-Noord-ooſte. Tot den volgenden Morgen, ſtuurde men, Ooſt. Toen bevond men zig, over *Punta de St. Lucia* (1), 4 Mylen af. Men peilde, en had 43 Vadem, Rotz-grond. Den 16, 's Middaghs, was de Breedte, 33 Graaden. Ten 5 Uure 's Avonds, was men zo verre in de Baaije geſchooten, dat men eenen Kéten Rotzen, Zuid-Zuid-weſt bragt. Toen ſtuurde men af. 's Morgens, den 17, was men, omtrent 7 Mylen van Land: zynde 3 Mylen, Zuidwaarts gevorderd. Deezen Dagh was de Breedte, 33 Graaden. Houdende 't in, naâr den Wal, was men, ten 3 Uure, digt aan den Hoek, op 15, 14, en 13 Vadem: *Tékens, van Kaap'.*

(1) Leggende een weinig, ten Zuide, van Kaap' *St. Martyn.*

CASTLETON. 1612.

dem: ſomtyds Vaſte- en ſomtyds Moddergrond. Binnen den Hoek geſchooten, 2 Mylen van den Wal, had men, meeſtendeels Moddergrond, op 9 Vadem. Zy ankerden, aan de Zuid-Ooſt-Zyde van de Baaije, op 7 Vadem Weekengrond. De eene Hoek lag, Noord-Noord-ooſt, omtrent 7 Mylen af; de andere, waarby men inquam, Noordweſt.

Saldanna-Baai.

DE Boot en Schuit, 's Anderendaaghs, naâr den Wal gezonden, keerden aanſtonds weder, met berigt, dat 'er omtrent 20 der Inboorelingen opgekoomen waren. Aanſtonds zond men haar weêr af, met eenen Yzeren-Hoep, in Stukken geſneeden, en eenige Byltjes. Voor een klyn Stuk Yzers, had men een Kalf; en, voor een Byltje, een uitmuntend Schaap (1). Geen Wáter kon men, in eenig Gedeelte der Baaije vinden: uitgenomen, een weinig, Modderig, waarvan de Inboorlingen dronken, geevende Téken, dat 'er geen ander was. De Boot ging, in eene fraaije Riviere een' Myle op, in den Boezem der Baaije: hebbende gehad, 6 Voet Wáters op de Baare, in den Vloed; maar 't Wáter was Zout. De Landſtreek zag 'er, zeer bar uit.

DEN 19, 's Morgens ten 2 Uuren, ſprong de Wind op, uit den Noord-Noordweſte, en ſpeelde regt in: dus zy 't Anker ligtten, en ſtieten over den Boezem der Baaije, in 10, tot 7 Vadem. Toen draaide de Wind, naâr 't Weſt-Zuidweſte, en 't Weſt- ten Zuide; en zy ſtonden 't uit, den gantſen Nagt bekalmd, 3 Mylen buiten den Hoek van de Rée. 's Middaghs, den 22, was men, op de Breedte van 33 Graaden 53 Minuuten, 8 Mylen van den Wal. Den volgenden Morgen, droeg de *Tafel*, op omtrent 5 Mylen Afſtand, Zuid-ooſt. Gants de Nagt, was 't Kalm. Zy quamen, den 24, op de *Rée* van *Saldanna* (*). De Inwoonders begeerden niets anders, als Kóper: Yzer, zagen zy niet aan.

Tafelbaai.

Priaman.

DEN 24 *Auguſti* vertrokken zy, van de Rée van *Priaman* (†) naâr *Tekoo*. De eerſtgemelde legt, op 38 Minuuten, Zuid; en de Afwyking is 'er, 4 Graaden 50 Minuuten, Noordweſt. Belangende de Breedte van *Tekoo*, dezelfde is, 25 Minuuten, Zuid. Tuſſen die beide Plaatsſen, leggen drie of vier Plaaten. Evenwel, zo men omtrent 4 Mylen van den Wal houd, is 'er geen Gevaar. Zy liepen, den 31, in eene Baaije, omtrent 8 Minuuten Noord,

Tekoo.

(1) Dit oirdeelen wy, *Saldania*, of de *Saldanna-Baai* geweeſt te zyn: daar 't ſchynt de Voorraad goed Koop bleef, on-aangezien de Duurte in de *Tafelbaaije*.

(*) De Schryvers draagen zorge, by eene *Note* te melden „ dat het Daghverhaal, „ of *Purchas*, hier in de eige Dwaalinge gevallen ſchynt, bevoorens gemeld, op *Doun-* „ *ton*, Bladz. 222 Note 3. Naamelyk, dat de *Tafelbaai* met die van *Saldanna* verward „ is"; en dienvolgende, dat onze NB. aldaar, met Betrekkinge tot onze voorige Aantékeningen, nu wederom beveſtigd word. Inderdaad, de loop der Réden, zo wel als 't Onderſcheid van de hier aangetékende *Breedtens*, en van Handel welken zy, daar met *Yzer* en hier met *Kóper* dreeven, toonen de Onderſcheidinge van Plaatsſe; en dat zy, boven ge-ankerd hebbende aan- of in de Baaije, op de Kant *Saldanna* gemerkt, nu in de *Táfelbaaije* quamen. Inzonderheid meenen wy beveſtigd te worden, dat men dien gantſen Bogt, den Naam gaf, van *Saldanna-Baaije*; en dat *Tafelbaai*, gelyk hier, by Uitſtek of Onderſcheidinge, genoemd wierd, de *Rée* van *Saldanna*.

(†) Dit's, volgens de Schryvers, een der gewoone Gebreken van *Purchas*, die een Schip van eene Plaatsſe doet vertrekken, daar hy 't nog niet gebragt heeft. Van de KAAPE, vinden wy ons dus, op de Weſtkuſte van *Sumatra*,

Noord, genoemd *Ayre Bangye*, na eene klyne Stad ten Zuide. Zynde 't daar eene Wildernis, gaven zy 'er eene valsſe Kiel', aan de Pinasſe. De Banke rond, inkoomende, hebt gy omtrent 9 Vadem. 't Beſte Kanaal, tusſen dezelfde en 't Land, is met Noordlyken Wind: ter oirzaake, de Hoek van 't Eiland, eenen goeden Kábels-lengte, plaatende Noordwaarts afſtrekt. Omtrent 2 Mylen van den Wal, tegens over den Weſt-Hoek, dat is ten Noorde van *Ayre Bangye*, legt een Ondiepte van Rotzen, daar maar 8- of 9 Vadem Wáters is: maar al het overige, tusſen dat Land en 't lang Eiland in de Ruimte, 't geen omtrent 7 Mylen af legt, ontmoet men met 28 Vadem. CASTLETON. 1612.

MET eenen Landwind, gingen zy, den 10 *September*, tot op 2 Mylen van *Pattahan*. Den volgenden Morgen, ankerden zy, aan 't Zuidweſt-Einde van 't Eiland *Pattahan*, op 14 Vadem Modder; en 's Namidddaghs, over de Riviere, op 5 Vadem. Deeze gantſe Kuſt, is modderig aan den Wal, uitgezonderd de Banken. De Rivier is zeer goed Wáter. Gy kond 'er ingaan, met 6- of 7 Voet, over de Baare. Zy is, op 28 Minuuten, Noord. Eiland *Pattahan*.

VAN *Pattahan* gingen zy, den 14, met twé Goeverneurs, tot hunne Lootzen, naâr *Barons* [of *Baros*] en *Achen*. Den 16, bevonden zy zig, omtrent 25 Mylen meêr Noordwaarts, by een groot Eiland. Dit legt, omtrent 2 Mylen van 't Vaſte-Land [*Sumatra*] met een hoog rond Eiland daartusſen; en, aan de Zuidzyde, zyn twé klyne Eilanden. 't Is, op 1 Graad 40 Minuuten. Aan deszelfs Noordweſt zyde, is een Wáterval, ſtortende van eene ſtyle Klip, gelyk eene klyne Riviere, gants wit van zyn Schuim: zodanig, dat hy van 7- of 8 Mylen beſpeurd kan worden. Aan de Noordzyde, heeft het eene fraaije Baaije: waarby zy, langs loopende, 30 Vadem Modder hadden. Zuidweſt, of Weſt-Zuidweſt, omtrent 4 Mylen van 't Eiland, legt een Bank. Aan de Binne-zyde des Eilands, is 22 Vadem diepte; en digt aan 't Land [van *Sumatra*] heeft men 20 Vadem, diepe Modder, dekkende beide de Tanden uwes Ankers. Weſtkuſt van *Sumatra*.

ZY vertrokken, den laatſten *Oktober*, van *Nikobar* (*) daar zy goede Verversſinge hadden, naâr 't Eiland *Ceilon*: de Kano's handelden geduurig, zo lang zy 'er omtrent waren.

DEN 12 *November*, 's Middaghs, de Zon ſchynende, bevonden zy zig, op 5 Graaden 35 Minuuten. By deeze Waarneemingen beſpeurde de Schryver, dat het Schip, in min dan twé Dagen, 40 Mylen Zuidlyker was, dan hy by deszelfs Zeilinge konde oirdeelen. Ten 8 Uure, in den Morgen, zagen zy 't Hoog-Land, van *Punta de Galle* op *Ceilon*, Noord-ooſt- ten Noorde, 12 Mylen afſtand. Hier vond men, geenen Grond. 's Anderendaaghs 's Middaghs, was de Breedte, 5 Graaden 32 Minuuten; en de Afwyking, 's Nagts, 13 Graaden 24 Minuuten. Den gantſen Nagt, was de Wind ſlap, en veranderlyk, *Ceilon*.

(*) Hier vertrekt men weêr, van den *Nikobar-Eilanden*, daar men 't laatſt op *Sumatra* was. De *Franſſe Vertaaler* doet 'er ook, 't zyne toe: hy zegt, voor 't geene volgd „ dat de Inwooners van *Nikobar* geene Zwaarigheid maaken, in hunne Kano's „ naâr *Ceilon* te gaan ".

Castleton. 1612. anderlyk, met veel Régen. Buigende den koers Noordwaarts, droeg het Land, den volgende Morgenſtond, Ooſt-Noord-Ooſt. 's Middaghs, den 14, was de Breedte, 6 Graaden: zynde 't Zuidergedeelte van *Ceilon*, genoemd *Diundra* (1), Ooſt van hen.

Baai *Velagam*. 's Namiddaghs, den 16, gingen zy, met Zuidlyken-Wind, en de Booten voor den Boeg, in de Baaije genoemd *Velagam* (2) meenende daar te wáteren. Zy ankerden een vierendeel-uurs van den Wal, op 7 Vadem, fyn zwart Zand: de eene Hoek, Weſt-Noordweſtelyk; de andere, waarby zy inquamen, Zuid-Zuidweſt-Weſtelyk. Tegens den Avond, de Schuite, met eene Vredevlag, omtrent den Wal gezonden hebbende: gaf hen 't Volk door Tékenen te kennen, dat het geen *Portugees* verſtond.

's Anderendaaghs, zond men de Boote, naâr de andere zyde der Baaije, daar *Portugeesſe* Huizen waren. 't Volk daarvan, quam den *Engelsſen* te gemoete; en een van 't zelfde, die zeer goed *Portugeez* ſprak, tot in 't Wáter, by de Boote. Hoewel hy toegetákeld was, gelyk den Inboorlingen, oirdeelde men hem ook, een *Portugeez* te zyn. Hy zeide zeer verpligtend, dat niets verkreegen konde worden, voor den Koning daarvan verwittigd was: maar, ingevalle de *Engelsſen* den volgenden Morgen wederquamen, dat zy dan Antwoord van zyne Maj. zouden hebben. Maar aanſtonds daarna, beſpeurden zy, eene Hinderlaage van *Portugeezen*; en vertrokken daarop.

Den 22, wierden de Dubbelde-Sloep en de Schuit aan den Wal gezonden. Zy meenden, dat men hen toen geen Wáter wilde verbieden. In de Schuit waren, 6 Man; en de Boot moeſt van Land blyven, om haar, des noods, te onderſteunen. Die van 't Land, houdende zig geſlooten, zonden eenen der hunnen, om te zeggen, dat zy, voor Geld, Wáter konden bekoomen. Men antwoordde, dat de Kapt. te vreeden was, te geeven 't geene ge-eiſcht wierd: voegende daarby, dat zy geſchikt waren, naâr *Matikalo* (3) een Stad op dat Eiland. Nader aan de Schuite koomende, hield hy zig bevreezd, zeggende dat zy Schietgeweer hadden, en hem ſchieten zouden. Dogh men antwoordde, dat men 't niet had: gelyk ook de Waarheid was: de Boot was maar gewápend. Hy quam digt by, praatte zeer vriendelyk, en ſcheen alles toeteſtemmen: maar ſchielyk ſchoof hy, van de Schuite. Deeze lei, in den Modder van den Wal. Straks quam 'er, een verbaasde Laag van Handgeweer, weinig minder dan uit 200 Stuks. Al 't Volk, wierd 'er door gewond; dogh geen een, doodlyk. Met eenen vielen zy, uit de Heggen, ſommigen tot den Halze in 't Wáter, om zig van de Schuit' te verzékeren. Maar twé van den *Engelsſen*, hebbende meêr Hart dan de andere, roeiden haar af: terwyl de Lange-Boot, losſende haare Vogelroers en Musketten, den Aanvalleren naâr hunne Struëllen deed keeren.

Portugeesſe Verraadery.

Men

(1) *Knox* noemd het, *Dondere*, in zyne Kaarte van *Ceilon*; en de l'*Iſle* ſchryft het, *Tannidar*.

(2) Mogelyk het zelfde, met *Billigam*, aan de Zuid-zyde van *Ceilon*.

(3) Of *Batikala*.

MEN ſtiet, den 24, Ooſtwaart, omtrent *Diundra*, den Zuidhoek van 't Eiland. Den gantſen Nagt ankerde men, 7 Mylen ten Ooſte (*). CASTLETON. 1612.

(*) De *Franſe Vertaaler* maald hier op 't leevendigſt' af, den Schrik die *Caſtleton* zelfs beving, door een ſchriklyk Geluid: zo vreeslyk, als van 't Loeijen eener menigte Dieren! „ Deez (zegt hy) deed daarop zo veele Lichten ontſteeken, dat die „ vermogend waren, een groot Licht in de Duiſternisſe te verſpreiden. Men hoorde „ voorts, Stemmen van Mannen en Vrouwen, die op 't Licht aanzettende, voor 15 „ *Indiaanen* in eene Barke gekend wierden. Schoon deeze geen *Portugeez* verſtonden, „ begreepen de *Engelsſen* [die ook ſterk van Denkbeelden zyn] dat zy 's Avonds, door „ eenen onſtuimigen Wind, in 't overſteeken van de eene naâr de andere Plaatsſe des „ Eilands, in Zee en tegens eene Rotze geſmeeten waren, die veele ópeningen in „ hun Vaartuig had gemaakt. 't Wáter had 'er de overhand in; en de *Indiaanen* [niet „ van 't domſte Soort] ſchoon Pomp nog Scheppers hebbende, behielpen zig [als *Diogenes*] met hunne Handen, om 't Wáter uittebáliën: maar 't was hen, te ſterk. „ In 't kort, de Bark zonk, met de geenen die 'er in bleeven: terwyl de andere zig „ in Zee ſmeeten, om gered te worden, door de Boot' van *Tatton* ", die 'er, aan *Purchas*, niets van verhaald heeft.

---

§. II.

Vervolg der Reize, en Beſluit.

DEN 26, zette men 't, Ooſtwaart, langs den Wal. 's Middaghs ankerde men, voor eene Riviere, van den Inboorlingen genoemd *Wallaway* (1) op 8 Vadem, zwart moddrig Zand. Binnewaarts, ſcheen zy vry breed: maar derzelver Mond, was geſlooten. Men liep 'er met de Boote naâr toe, en oirdeelde, dat eene Rotz vlak in 't Inkoomen leidde. Want, de Zee hoog loopende, keerde zy weér naâr Boord, zonder verder voorttevaaren (*). Rivier *Wallaway.*

'S AVONDS, den 27, waren zy over eene Banke, Zeewaarts van hen. Ten Ooſte van dezelfde geſchooten zynde, namen zy alles behalven hunne Voor-Zeilen in, en hielden af, om den Nagt doortebrengen. 't Ruuwe Weer den Schipper niet lykenende, ſtáken zy onder Zee, 4 Mylen van Land, op 34 Vadem: tot de Wind gevallen was, en zy, eene Halve-myle nader aan Land, op 13 Vadem ſchoon Zand, 't Anker lieten vallen.

LOOPENDE, den 28, omtrent 5 Mylen, ontmoette men eene andere Banke Zeewaarts af, 3 Mylen van den Wal, die uit zandige Heuvelen beſtond. Vyf- of 6 Mylen af, was de Diepte, 6- of 8 Vadem. Op eenen Worp, had men maar 5 Vadem. Dit was, een andere Bank: maar, zy toonde zig niet, wyl de Zee vlak was. Toen viel men, in 10 en 15 Vadem; en vorderende altyds ten Ooſte, quam men aan eenen Hoek, Rotzen. Daar eene fraaije Kuſt, langs *Ceilon.*

(1) By *Knox* genoemd, *Waluwe*; en *Welebe* of *Walue*, by de l'*Iſle*.

(*) De Abt oirdeeld „ met veel Waarſchynlykheid, dat die Rotz den Ramp der „ *Indiaanen* veroirzaakt had; en hy doet hen hier, door *Caſtleton*, aan Land „ zetten ".

CASTLETON. 1612. fraaije Riviere bespeurende, ankerde men, op 9 Vadem zwart-modder Zand, aan de Oost-zyde van den Hoek. Deez droeg, Zuidwest- ten Zuide. Hier namen zy Wáter in: onder Bedekkinge eener Wagt, van 30 Musketten. Eenige der Inboorelingen, quamen by hen, schynende zeer vreezachtig, met Tékenen van groote Vriendschap. 't Meestedeel, had zeer groote Gaten, in de Ooren; andere hadden 't Hair lang, op de Kruine met een' Knop opgezet, gelyk de *Chineezen*. Alle gaan zy naakt: enkeld met een stuk Stofs, om den Midde gewonden en op hunne Kniën neêrhangende. Twé quamen verscheidemaal aan Boord, spreekende goed *Portugeez*. Zy beloofden veel, maar quamen niets na. Vindende eenen van hen, den Bedrieger te speelen, hielden hem de *Engelssen* aan; en zonden den anderen, met Bedreigingen en Beloften naâr Land, om hen Leevensmiddelen te bezorgen. Hy bleef, wat lang achter. Dit stelde den Gevangen, in groote Vreeze: hy veinzde zig, ziek, en had geerne naâr den Wal gegaan. Maar, den volgenden Dagh, quam zyn Verlosser, met twé Kalveren.

De Inboorelingen.

'S MORGENS, den 4 *Desember*, zette men 't Oostwaart, tot de Zee-Koelte quam: 't geen 's Middaghs ten 2 Uure was, en hen geene 6 Mylen deed haalen. Zy ankerden, op 10 Vadem, 2 Mylen van den Wal, op fyn zwart Zand. De Breedte was, 6 Graaden 40 Minuuten; en de Afwyking, 12 Graaden 46 Minuuten, Noord-westlyk. Zy reeden hier, tot den 8. Toen zetten zy 't, weêr Westwaart; en ankerden 's Nagts, over eene groote Hangmak. Dus deeden zy ook, 's Nagts, den 9, een weinig ten Weste van de Westelykste Banke. Den 11, in den Morgenstond, stonden zy digt in, by de Riviere *Wallāway*: maar, de Zee hoog zynde, gingen zy over naâr de West-zyde. 's Nagts waren zy, over den Hoek: dat is, omtrent 5 Mylen Oostwaart, van *Diundra*. Hier reeden zy, tot den 16, ter welker Tyd de Stroom sterk Oostwaart zette: 't geen zeer zelden gebeurde. Zy ligtten 't Anker, en gingen Oostwaart. Den 17, haalden zy in, een weinig Westwaart van *Diundra*, over de twé Roode Heuvelen; en ankerden, op 25 Vadem: de Hoek, Oost, een weinig Noordlyk. Den volgenden Dagh, wierd de Pinas gesloopt: zynde dus doorgevreeten van den Wurm, dat het Volk haar, niet vry van Wáter konde houden. Hier lagen zy, de Wind Oostlyk zynde, den gantssen Maand door.

Rivier *Wallaway*.

1614. DEN 7 *Januari*, 1614, de Oostlyke Winden beginnende te blaazen (*), voerde men 't op, naâr de Riviere *Wallaway*. Sterken Oosten-wind hebbende, voorzagen zy hier hunne Groote-Mast, met nieuwe Hoofdtouwen. Tien Dagen reeden zy 'er, op 10 Vadem, drie-vierendeel Myls, van den Wal: leggende de Hoek, Oost-Zuidelyk. 's Nagts, den 19, ontdekten zy een Zeil; en namen 't, den volgenden Morgen, in min dan 3 Mylen jagts. Dien eigen Dagh stieten zy wegh, Noordwest, buiten zigt van 't Land; en hielden 't toen, wederom in. Zy ankerden, den 24, 7 Mylen ten Noorde, van *Punta de Galle*. Den 25, reidende op 30 Vadem, 3 Mylen van den Wal, begonden zy de Pryze te ontlaaden. Zy lieten deeze

Zy neemen een Schip.

(*) De Schryvers, die in 't voorgaande Art. veel Afbreuke oirdeelen, merken hier aan, dat 'er even-bevorens gezegt is, dat die een groot-Deel van *Desember*, al Oostlyk waren geweest.

deeze vertrekken, den 2 *Februari*: laatende nog, aan haar Boord, by de 100 Tonnen Péper en Sandelhout (*). CASTLETON.

MEN keerde, den 3, het Zeil naâr Huiz. 's Avonds, bevond men zig, op 14 Vadem, 5- of 6 Mylen van den Wal: over een Eiland, omtrent 6 Mylen ten Zuide van 't Portugeesse Fort in *Ceilon*, genoemd *Kolombo*. 1614. t' Huiz-reize.

DEN 20 *Maart*, was de Breedte 13 Graaden 7 Minuuten; en de Afwyking, de Grootste welke zy gevonden hadden, 24 Graaden 26 Minuuten. Men ging al voort, West-Zuid-west. Geenen Stroom voelde men. Evenwel moet aangemerkt worden, dat zy Stroomen en Draai-kólken ontmoetten, van 4 Graaden 30 Minuuten, Zuiderbreedte, tot zy juist op 13 Graaden quamen. Somtyds, maakten die Draai-Kólken, een Geluid als van eenen Waterval: voornaamlyk, in de *Pararellen* (†) van *Pedras Brancas*, Westwaart van hen. *Draai-Kólken* byzonder omtrent *Pedras Brancas*.

OP de Breedte van 16 Graaden 50 Minuuten, waarin de Afwyking 23 Graaden 10 Minuuten was, stuurden zy, den 24, Zuidwest. Zy bevonden zig, den 27, op 21 Graaden Breedte. Hier zagen zy een Eiland, West-Zuidwest, en Zuidwest- ten Weste, 5 Mylen afstand: zynde 't zeer Hoog-Land. 's Avonds ankerden zy, aan de Oost-zyde van 't zelfde, eene Myle van den Wal, op 10 Vadem: fyn-zwart Zand, 't geen men ontmoet, van 40 Vadem tot 4 Vadem, digt aan Land. De Boot naâr Strand gezonden, vond men on-eindig getal, groote Landschildpadden: zo zwaar, als een Man konde weghsleepen. 't Was een zeer goede Spyze. De Noord-oost Hoek deezes Eilands, is zeer hoog en steil. Een weinig ten Zuid-ooste, van dien Hoek, is Laag-Land, daar een fraai Wáter loopt, gelyk een Rivier. Een Boot, kan 'er echter niet in koomen: maar 't is een goede Plaats, om uit te wáteren. Op eenigen Afstand van den Wal, gelykt het Eiland een Bosch. Deswegens noemde 't de Schryver, *Engelands-Bosch* (1): maar andere noemden 't, *Pérel-Eiland*, naâr 't Schip. Eiland *Maskarennas*, of *Bourbon*.

'T EILAND was onbewoond: maar 't grimmelde, van klyn en groot Landge- Heerlyk voor Verversinge.

(*) De Abt *Provoost*, die de Naamen van *Zee-Roovers* en *Vrybuiters* zeer mild den *Engelssen* toerékend, mogelyk om dien van *Kommissie-vaarders* en *Kaapers*, als Hoffelyker zynde, aan zynen Land-aart voortebehouden: dezelfde zegt hier „dat hunne Reize, volgens waarschynlykheid, niet anders als een *Onderneeming* van *Zee-roovers* was; en dat zy op deezen Roof zullen hebben leggen wagten, die mogelyk een „ Jaarlyks Schip der *Indiën*, of der *Portugeezen*, zal geweest zyn". Maar, dit eens dus zynde, was 't niet rechtmaatig dat de *Engelssen* op den *Portugeezen* gingen kaapen, die allen Land-aart zo mishandelden? Evenwel zullen wy straks zien, dat de *Pérel* geen Schip van Geweld was; en dat de *Hollanders*, gelyk men weet, vry anders ter Jagt der *Portugeezen* gingen. Is 't ook wel billyk, dat men deeze en dergelyke Togten, schoon 'er de Duisterheid in blyft, eenigerwyze van *Zee-Rooverye* verdacht houd: zouden zy zo dra openbaar gemaakt zyn, in een Land, daar de WETTEN tegens *Zee-rooverye*, gelyk Bladz. 273 toond, gehandhaafd wierden?

(†) *Evenwydinge Kringen*, naamelyk de Dwarskringen- of Dwars Streepen op de Kaarten, inzonderheid aanwyzende de *Breedtens*: doorkruissende de Regtstandige-Kringen-of Streepen, die de Graaden der *Lengte* aanwyzen; en dus hier zynde, die twé, waartussen de gemelde Bank, van bovenwaarts en van onderen, op de Kaarten legt.

(1) 't Zelfde is van den *Portugeezen* genoemd, *Maskarennas*; de *Franssen* noemen 't, *Bourbon*.

CASTLETON. 1614. gevogelte. Men vond 'er, Duiven, groote Papagaaijen, en dergelyken. Alsmede eenen grooten Vogel, zo groot als een Kalkoenſe Haan, zeer vet, en zo kort gewiekt, dat hy niet konde vliegen. Hy is Wit, en genoegſaam tam, gelyk alle andere Vogels aldaar, die nimmer Kruit gerooken hebben. De Matroozen velden ze, met Stokken en Steenen. Tien Man, kan hier Gevogelte genoeg vangen, om 40 Menſſen eenen Dagh te ſpyzen. Wandelende 't Eiland in, vond men eene andere Riviere, met eenen Vyver, wel voorzien van Eendvogels en Ganzen; behalven, een on-eindig Getal groote Aalen, zo goed, als de Schryver oirdeelde, eenige in de Wereld te zyn. Met eene Pieke, of iets anders getroffen, ſchooten zy maar 2- of 3 Ellen voort, en leiden wederom ſtil. Dus konden zy, gemaklyk gekreegen worden. Vreezlyk groot waren zy: een, onder die, woeg 25 Pond. Hy oirdeeld ook, dat het de lekkerſte Viſch is, die men kan eeten. Daaruit beſluit hy, hier eene Plaats, uitneemende ter Verversſinge te weezen: te meêr, wyl 'er geen Gevaar om 't Eiland is.

DEN 1 *April*, ging men t' zeil. Steekende boven den Noord-ooſt Hoek, nam men waar, dat de gantſe Noord-zyde van 't Eiland, fraai laag Land, vol van Geboomte was: léverende nog vermaaklyker Gezigt uit, dan de Zuid-zyde. De Breedte, wierd 's Anderendaaghs bevonden, 20 Graaden 58 Minuuten; en 't Eiland, Zuid-ooſt- ten Ooſte, 5 Mylen af. Tegens den Avond, droeg de Zuidweſt-Hoek, Zuid-ooſt- ten Ooſte. De Afwyking was, 22 Graaden, 48 Minuuten.

ZY waren, den 1 *Mai*, op 38 Graaden 47 Minuuten. Dit was de grootſte Breedte, waarop zy Zuidwaarts quamen. Toen ſtieten zy wegh, Weſt-Noordweſt. 's Middaghs, den 11, was de Breedte, 33 Graaden 58 Minuuten. De Schryver vond, by deeze Waarneeminge, eenen Noordlyken-Stroom; en dat die, ter Weſtwaart, van *Kaap' de Goede Hoope* was.

Rée van S^e. *Helena.* Twé *Karakken* koomen op.

DEN 1 *Juni*, vertrokken de *Salomon* en 4 groote Scheepen der *Hollanderen*, van de Rée van *S^e. Helena* (1). Maar, 4 Uuren na zy vertrokken waren, en nog in 't Gezigte zynde, quamen twé groote Karakken, om den Hoek. Een Gedeelte van 't Volk der *Pérel*, ziek aan den Wal zynde, zond de Schipper aanſtonds de Boote te Lande, om hen te haalen: houdende, niet boven 10 Handen aan Boord. Zo veele gekoomen zynde, als bequaam waren, kapte men den Kabél, en liet het wegh dryven, zo ſterk als men konde. In alles waren zy nu, maar 26 Man ſterk. Vyf-entwintig, waaronder een *Indiaan*, wierden agtergelaaten: waaronder ſommigen der Gezondſten, die in de Gebergtens waren, toen dit voorviel. Al de Watervaten, en veele andere Dingen, ten Gebruik der Zieken, bleeven mede in den Loop. Men haaſtte, den *Hollanderen* agter na: maakende hen Tékenen, om intewagten; en men liep, 's Nagts, den Admiraal op. *Jan Dirkszoon Lamb*, die 't Bevél voerde, zeer verheugd over dat Nieuws, ſtiet wederom te rug, naâr de Ree. Hy maakte den zynen, Sein, van hem te volgen. 's Morgens, wierd zyn zwaarſte Schip, beide van ſterkte en Laſt, gemiſcht; benevens, de *Salomon* van *Londen*. Evenwel zette hy 't voort, met zyne drie Scheepen en de *Pérel*: die den derden Dagh, 's Middaghs, weêr op de Rée liepen.

DE

(1) Hier is weer een Gebrek, in den *Text*.

Castleton. 1614.

De Admiraal der *Hollanderen*, ging voor; en ankerde, aan de Zyde van de *Karakke* des Admiraals. Hy vierde zo veel Kábels, voor hy zyn Schip ópbragt, dat zyn Spiegel hing by de Gallerye der *Karakke*. Zyn Gefchut, zeer laag leggende, onthaalde hy haar daarmede, zo treffelyk, dat hy ze had konnen doen zinken, indien hy niet te gierig geweeft was, om haar te willen wegh fleepen. Na hem quam, de *Bantam*. Deez ankerde, op zulke wyze, dat hy met zyne Zyde, de *Karakke* voor den Boeg quam. Dus trof men haar, van vooren en van agteren, dat het den Moed der *Portugeezen* veel verkoelde. Toen quam Kaptyn *Simons*, met den *Witten Leeuw* op. Hy leide haar aan Boord, en tornde haar, zodanig, dat men 'er de Zee, tusfen Wáter en Wind, kon zien infpoelen. Daarbenevens, fneed hy haar den Kábel door: zulks zy van den *Witten Leeuw* wegh viel, en op den Wal gedreeven zoude hebben, indien 's Vice-admiraals Kábel, die op Land vaft was, haar niet had opgehouden. Door dit Middel, had haar Volk tyd, een ander Kábel en Anker gereed te maaken, en haar ten laatfte wederom aftebrengen.

Gevegt van *Hollanders* daarmede.

Beslooten zynde, dat alle drie de Scheepen, haar aan Boord zouden leggen, boorde de *Witte Leeuw* wederom op. Hy quam, over den Vice-admiraal; en gaf dien, de volle Laage. De *Karak* be-antwoordde hem. Hy dráaide, om de Karakke des Admiraals aan Boord te koomen leggen; en liet midlerwyl, geduurig, zyn Beneeden-Schut, op den Vice-admiraal fpeelen: toen, ongelukkiglyk, een zyner Stukken (gelyk fommige meenden) boven de Kruidkamer berftte, en 't Agterfchip in de Lucht floeg. 't Overige ging ook, aanftonds, te Gronde? *Henry Bacon* en *Henry Teddiman*, met 49 *Hollanders*, vloogen daar mede op. *Dirkszoon*, de *Hollandfe Generaal*, twé Stukken onbruikbaar, en menigte Dooden en Gewonden, bekoomen hebbende; en de *Pérel*, van klyne fterkte zynde: oirdeelde hy 't beft, na dat Ongeval, zyn Ontwerp te ftaaken, beloovende den *Engelsfen* met Wáter te voorzien. Geduurende 't Gevegt, waren 11 *Engelsfen* uit de Gebergtens neêrgekoomen; dien men aan Boord haalde, uit de Baaije ten Oofte van de Kápelle. Men moeft 15 anderen, daar onder den *Indiaan*, aan den Wal laaten.

De *Witte Leeuw* vliegd op.

Den 3 *Juni*, zettende 't Zeil, na malkanderen, en wisfelende eenigen Schooten met de *Karakken*, ging men wegh, naâr *Engeland*.

In den Morgenftond, van den 18 *Juli*, ontmoette men veel Wier, en een fmal lang Loof, met Witte Besfen, van de Grootte een's Péper-Kórrels. De Schipper van de Karavelle, aan Boord der *Hollanderen*, verhaalde, dat de Zee, verder Weftelyk, zo dik is, van dat foort van Wier, dat een's Schips vaard daardoor verhinderd word: dat zy deswegens genoemd word, de *Gras-Zee* (1); en dat hy, 'er in geweeft was. Zy liepen, den 19, door des *Kreefts-Keerkring*.

De *Gras-Zee*.

(1) Deeze legt, tusfen de *Azores* en den *Kabo-Verdfen Eilanden*; of eigenlyker, tusfen 22 en 32 Graaden Breedte. By den *Spanjaarden* word zy genoemd, de *Zee van Sargasfo*; en van fommigen, de *Groene-Zee*: ten aanzien van 't Kruid, of 't Gras, 't geen 'er geduuriglyk op haare Oppervlakte flodderd.

Breed-

BREEDTENS.

	Gr. Min.		Gr. Min.
Priaman.	0 - 38. Z.	*Pattaban*, Rivier.	0 - 28. N.
——— Afwyking, N. W.	4 - 50.	Groot Eiland.	1 - 40.
Tekoo.	0 - 25.	*Maskarennas*. . , ...	21 - 00. Z.
Ayrebangaye, omtrent. . . .	0 - 8. N.		

VI. HOOFDSTUK.

Reize van Kaptyn JOHN SARIS, naâr de *Roode-Zee*, den *Molukkos*, en *Japan*, in 1611.

SARIS. 1611. Inleiding.

HET Uittrekzel deezer *Reize*, de VIII gedaan voor de *Oost-indiëse Maatschappye*, verzameld uit des Kaptyns eigen Daghverhaal, is by *Purchas* (1) en waarschynlyk door hem gevormd. De Schryver was Faktoor, te *Bantam*, in 1608 (2); en heeft een Vervolg geschreeven, hier na te vinden, van de Voorvallen aldaar, zedert *Scot* van daar vertrok (3). Hy ging verder Oostwaart, dan eenig *Engels-Zeeman* bevoorens gedaan had. De eerste was hy, die naâr *Japan* zeilde: naamelyk, op eenen *Engelsen-Bodem*. Eenige Jaaren bevoorens, was *William Adams* daar wel geweest: maar die wierd 'er gevoerd, in een *Hollands-Schip*, rond op eenen Wester-Koers. Zyne Aanmerkingen, op 50 Bladzyden by *Purchas*, zyn algemeenlyk merkwaardig, en oirdeelkundig, zo wel als vol verscheidenheid. Hy had 3 Scheepen, onder zyn Bevél: de *Clove*, waarop hy als Generaal ging, den *Hektor*, en den *Thomas*.

(1) Vol. I. p. 334. (2) Zie bevoorens, Bladzyde 97.
(3) Hiervoorens, Bladzyde 70.

§. I.

Uit-reize, *tot* Sokotra.

Vertrek, uit *Duins*.

DEN 18 *April* 1611, zeilde men, uit *Duins*. Men sneed de *Linië* door, den 6 *Juli*. In de Baaije van *Saldanna* quam men, den 1 *Augusti*. Agt Dagen zig hier verfrist hebbende, deed de Morgenstond, van den 9, hen 't Anker ligten: zulks zy, om 4 Uuren 's Namiddaghs, 5 Mylen waren, van *Kaap' de Goede Hoope*.

De KAAP.

DE Breedte, van 24 Graaden 21 Minuuten, Zuid, vond men, den 2 *September*. Koers en Afstand was, Oost- ten Noorde, Noordlyk, 6 Mylen. *Nota*. Zedert zy de KAAPE verlieten, vonden zy geene *Mousons* van Weste-Winden (gelyk men voorgaf): maar, in tégendeel, Noord-oostlyken, Zuidoostlyken, en Oostelyken-Winden. Dezelfde waren verzeld, met geweldige

Aanmerking.

ge Stormen, Régen, Donder en Blixem. Deezen Dagh, was 't Weêr zeer ſchoon; en zo heet, dat men groote Kalmte vreezde. SARIS. 1611.

DEN 3, had men de Breedte, van 23 Graaden 50 Minuuten, Zuid; en den Wegh, Zuid- ten Weſte, 23 Mylen. Omtrent 5 Uuren, 's Namiddaghs, maakten zy 't Eiland *Madagaskar*. De Baai van *St. Auguſtyn*, droeg Ooſt- ten Noorde, omtrent 6 Mylen af. Toen ſtuurden zy voort, Noord-Noord-ooſt. By Zonne-ondergang, was de Afwyking, 15 Graaden 11 Minuuten, Weſt. Op 100 Vadem, vond men geenen Grond. 't Land was niet zeer hoog, maar Zandig. Toen liepen zy, door 's Boks-Keerkring. De Breedte was, den 10 *September*, 17 Graaden 3 Minuuten; de Wegh, Noordweſt, 12 Mylen. Noord-Noord-weſt ſtuurden zy. Met Zonne-opgang, was de Afwyking, 13 Graaden 54 Minuuten, Weſt. Hier vond men, eenen ſterken Stroom, zettende Zuid-Zuid-weſt. Want, deeze laatſte 24 Uuren, konden zy niet min dan 24 Mylen geloopen hebben, met eene ſtyve Koude: maar, uit de gemelde Réden, maakten zy, in den Avondſtond, 't Eiland *Primeiras*, draagende Weſt- ten Noorde, omtrent 4 Mylen af. *Madagaskar.* Eiland *Primeiras.*

DEN 11, wierd de Breedte gevonden, van 17 Graaden 33 Minuuten. De Koers was, Zuid- ten Ooſte, Half-ooſt, 14 Mylen; en de Wind, Noord-ooſt, en Noord-ooſt- ten Ooſte: een Storm.

NOTA. Maar anderhalve Wagt, het ten Ooſte gezet hebbende, voerde de Stroom hen 30 Minuuten Zuidwaarts, van de Breedte waarin zy volgens de laatſte Waarneeminge waren. Toen hielden zy 't in, voor Land, Noord-Noord-weſt: hoopende béter Wind onder den Wal, en minderen Stroom. Schielyk veranderde het Water. Evenwel konde men geenen Grond vinden, op 100 Vadem. In den Avondſtond, deeden zy 't Land op: draagende Noord, en Noord- ten Weſte, omtrent 6 Mylen af. Dit bleek, 't Eiland *Primeiras* te wezen. Maar, zynde Noordwaart van 't zelfde, ſcheen het wat Langer, dan bevoorens: want het droeg, van 't Noordweſte tot het Noorde van hen. Peilende, vond men 20 Vadem, klyn glinſterend Zand; en, den naaſten Worp, 20 Vadem zwarten Modder, met zwarte Schulpen. Toen ſtietten zy af, Ooſtwaart. De Storm vermeerderde, in den Nagt. Een Glaz geloopen hebbende, peilde men, en vond, 22 Vadem, Graauw Schulp-zand. Aanmerking.

DEN 15, was de Breedte, 16 Graaden 46 Minuuten. Den Stroom vond men, verminderd. De Réden vooronderſtelden zy, dat het Eiland *Juan de Nueva*, tusſen hen en den Stroom was, op 18 Mylen afſtand, Ooſt- ten Noorde, na hunne Rékeninge. De Afwyking was, op Zonne-ondergang, 12 Graaden 8 Minuuten, Weſt.

DEN 16, was de Breedte, 16 Graaden en byna 9 Minuuten. De Koers, Noord-Noord-ooſt, 18 Mylen. Zy ſtuurden Noord-ooſt- ten Noorde. De Wind, Zuidweſt- ten Zuide: weinig Wind, maar ſtrenge Stroom. De Afwyking, by Zonne-opgang, wierd gevonden, 13 Graaden 3 Minuuten, Weſt.

'T SCHIP ging, den 17, Noord- ten Weſte, 8 Mylen. Afwyking, 12 Graaden, 1 Min., Weſt. Het Daghlicht had hen geweezen, den Eilanden de *Angoxa*, Zuidwaarts van *Mozambique*, draagende Weſt-Zuidweſt, 7 Mylen. 't Weſterdeel derzelfden toonde zig, Wit. Het Vaſte-Land, ten Eilanden *Angoxa.*

Saris. 1611.

Noorde, droeg Noord- ten Oofte; en was, vlak Slagveld. Noord-ooft- ten Oofte, ftuurde men. Tegens den Avond vertoonde zig 't Land, trekkende ten Noord-waart: vol Boomen fchynende, aan Zee. De Stroom zette hier, Noord-Noordweft: by 't Land, konden zy befpeuren, dat die zeer fnel Noordwaarts liep. Op honderd Vadem, konde men 'er geenen Grond vinden.

Zeer hévige Stroom.

Den 19, Breedte 15 Graaden 29 Minuuten. Koers Zuid- ten Oofte, 4 Mylen. Met den Wind, Ooft-Zuid-ooft, ftuurden zy Noord-ooft: maar, door 't Geweld des Strooms, wierden zy Zuidwaarts gevoerd. Dus waren zy hier 10 Dagen, en konden niets Noordwaarts winnen: on-aangezien zy, eene fchoone redelyke ftyve Kou hadden.

Den 21, was de Breedte 16 Graaden 20 Minuuten. Koers, Zuid- ten Wefte, 4 Mylen Wind, flap uit den Noord-oofte, en Noord-ooft- ten Oofte. In den Morgenftond, was men na aan 't Noordelykfte der Eilanden de *Angoxa*, draagende Weft- ten Noorde, omtrent 3 Mylen af. Windwaarts van hen, befpeurde men eene zeer gevaarlyke Banke, leggende Ooft van 't Noorder-Deel van 't Land, ten minfte drie Streeken in Zee; met eene drooge Spat van Wit Zand, tusfen 't Vafte-Land en dezelfde. Grond, op 30 Vadem: zynde Roode Steenen, als Koraal, met Graauw-Zand en Schulpen. Zy hielden 'er van- af, zynde 't een Laage-wal, en Weftelyke-Stroom. Den Stroom vonden zy 'er, uittermaaten fterk, Zuid-weft- ten Wefte te zetten, met zeer onzekere Plaatinge. Dus gingen zy wegh, naâr *Madagaskar*. Deeze Eilanden de *Angaxa*, die in menigte zyn, leidden in de Kaarte, op 15 Graaden 40 Minuuten: maar, zy vonden hen, op 16 Graaden 20 Minuuten, Zuid. De Afwyking, 13 Graaden, Weft.

Dwaaling der Kaarten.

Op 17 Graaden 5 Minuuten Breedte, was men, den 22. De Koers was, Zuid-Zuid-ooft, 18 Mylen; en de Wind, Noord-ooft. Deeze 24 Uuren had men verlooren, 45 Minuuten. Tegens den Avond, quam de Wind uit het Zuid-oofte, en Zuid-ooft- ten Zuide. Dus ftuurde men, Noord-ooft, en Noord-ooft- ten Oofte, en Ooft-Noord-ooft, voor 't Eiland *Madagaskar*; uitkykende, naâr 't Eiland *Juan de Nueva*: waarvan *Huig van Linfchooten*, den Zeelieden waarfchouwd zig te hoeden, en 't niet te naderen, in eene Smalle aan'. Evenwel waren zylieden genoodzaakt, daarvan 't Gevaar te loopen: om uit deezen gevaarlyken Stroom te geraaken. Op Zonne-ondergang, was de Afwyking, 12 Graaden 44 Minuuten, Weft.

Berigt, voor 't Eiland *de Nueva*.

De Breedte wierd, den 23, gevonden, 16 Graaden 24 Minuuten. Koers Noord-ooft, 22 Mylen. Wind, Zuid-Zuid-weft. Men ftuurde Ooft-Noord-ooft, om uit den Stroom te koomen. Afwyking, op Zonne-ondergang, 13 Graaden 16 Minuuten, Weft.

Dwaaling door de *Stroomen*.

Den 24, was de Breedte, 16 Graaden 16 Minuuten. Koers, Ooft-Noord-ooft, 10 Mylen Wind, Zuidweft, en Zuid-Zuid-ooft. Met het uitbreeken van den Dagh, ontdekte men Land, ter hunner groote Verbaazinge. 't Was, ten Wefte, draagende Noord- ten Wefte, op 5 Mylen afftand. Niemant keek dien Wegh uit, maar Ooftwaart, naâr *Juan de Nueva*: 't geen men rékende, niet boven 6 Mylen af ten Zuide, te konnen zyn. Bekalmd wezende, was men bevreezd, dat de Stroom 'er hen 's Nagts op zoude zetten. 't Licht hooger opftygende, vond men het te zyn, 't Noordelykft der *Angoxa's*, dien zy den 21 verlaaten hadden. Dit floeg Matrooz zodanig ter neêr, dat zy wanhoopten, eenigen Doortogt op deezen Wegh

Wegh te zullen vinden. De Réden deezer Verscheidenheid was (als men vooronderstelde) een Tégenstroom: die zékerlyk, by 't afneemen der Maane, Oost-Noord-oost, en West-Zuidwest zet, van den *Plashella*, of Hoek der Kuste, leggende Noord-oost- ten Noorde, van 't Noordlykste Deel van *Juan de Nueva.* De ontmoetinge van dien Stroom met den Noord-Noordoostlyken Stroom, had hen dus geweldelyk Westwaarts over gevoerd: in weêrwille van eene frisse Koelte en schoonen Wind, tot deezen Morgen, toen 't Stil wierd. SARIS. 1611.

INDIEN 'er zulk een Eiland is, als *Juan de Nueva* (zegt *Saris*) dan legt het niet zo verre Westwaarts, als *Daniel's* Kaarten 't stellen: maar, dan moet het, nader aan *Madagaskar* zyn. Anders zouden wy 't, noodwendig, gezien moeten hebben. Die de *vierde Reize* met den *Ascension* deeden (1) rékenden, dat zy Oostwaarts, tusſen dit en *St. Laurens*, hadden geloopen: 't welk de *Portugeezen* zeggen, onmogelyk te zyn. Deeze geeven voor, dat het zo na aan *Madagaskar* legt, dat 'er enkeld een zeer eng Kanaal is, 't welk een hunner Scheepen, eens genoodzaakt was doortesteeken: maar dat zy nimmer van eenig ander hoorden, die zulks, bevoorens of daarna, gedaan had. Deswegens besllooten de *Engelsſen*, dat zy zodanig een Eiland zo verre ten Weste hadden geplaatst, om den Zeeman te misleiden, en denzelfden in dien geweldigen Stroom te doen vallen: dien zy zékerlyk vonden, meêr Westelyker, dan Noord-oost en Zuidwest, te zetten. Bedriegery der *Portugeezen.*

TER die'r Oirzaake is 't noodzaakelyk, voor allen die deezen Wegh gaan, op de Kuste van *Madagaskar* te zyn, met den 1 *Juni.* Dat zy het ook, van Kaape *St. Augustyn*, tot zy op twaalf Graaden koomen, *Oostwaart* houden; en niet, hunnen Koers te maaken, ten Weste nog ten Noorde, nog Noordten Weste: uit Vreeze, van den *Zuidwestlyken Stroom.* Deez zal hen, met Kalmte, en veertien Graaden twé Minuuten Afwykinge West, onvermydelyk overzetten op de Kuste van *Sofala*: een gebroke Grond, zeer diep Water, daar geene stopping is om uwe Breedte te behouden. Aan de andre Zyde. Indien gy 't over wild zetten naâr *Madagaskar*, dan zuld gy groot Gevaar hebben, van op de Banken van *India* te loopen; en, ingevalle gy 't al ten Noorde van deeze haald, dan zal de Stroom u in de Zyde klinken, voornaamelyk in de Maanden van *Augusti* en *September*, wanneer gy 'er zeer geweldige Noord-weste Winden, ontmoeten zuld. Gewigtige Raad voor den *Zeelieden.*

NA veele Zwarigheeden van den Stroomen, quam men, den 3 *Oktober*, ten Anker: tusſen *Sofála* en *Mozambique*, op 13 en 14 Vadem. De Breedte was 'er, 16 Graaden en 32 Minuuten; de Lengte, 76 Graaden en 10 Minuuten; en de Afwyking, 11 Graaden 50 Minuuten, West. Zy ankerden, onder een Eiland, na aan de Kuste. Geen Volk, nog Wáter, onge-acht men zeer diep in 't Zand groef, wierd 'er gevonden. Den 10, stieten zy over, Oost- ten Noorde, naâr *Madagaskar*: hoopende, daardoor uit deeze Stroomen te geraaken. Zy wierden af- en aan geslingerd, door veranderlyke Winden; en ontrust van den Stroom, koomende uit van 't Noordooste, tot den 26. Toen ankerde men, onder *Moyella*, een der Eilanden van *Komora*, op de Breedte van 12 Graaden 13 Minuuten, Zuid. Hier vr- Eiland *Moyella.*

(1) Deeze Omstandigheid is evenwel niet gemeld, nog in 't Verhaal van *Coverte*, nog in dat van *Jones*, die hiervooren gegeeven zyn.

Saris. 1611.

verfristte men zig, 8 Dagen. Rundvee, Geiten, Hoenderen, Limoenen, Kókos-neuten, Pyn-appelen, *Papanes*, Piesang, Granaat-appelen, Suikerriet, *Tammarin*, Rys; Melk, Wortels, Eijeren, en Visch, bequam men 'er, voor Snuisteryen en eenig Geld. Vriendlyk wierden zy 'er ontfangen, en hadden Overvloed van Wáter: te meêr, dewyl zy op hunne Hoede stonden.

De Koning aan Boord onthaald.

KAPTYN *Saris*, verzogt den Koning van *Moyella*, die een *Mahometaan* was, aan Boord der *Clove*. Hy onderhield hem, met het Geschal der Trompetten, en eene t'Samenstemminge van Musiek. Van 't Banket, 't geen bereid was, weigerde hy te eeten: ter oirzaake, 't hunne Vasten, of *Rammadhan* was. Maar, hy nam 'er 't beste van mée, voor de Koninginne, zyne Moeder: zeggende, dat zy 't eeten zouden, als de Zon onder was. 's Konings Naam was, *Sharif Abu bekr*; die der Koninginne, *Sultana Mannangalla*. Hy verzogt den Generaal, hem eenen Brief te laaten, wegens 't beleefd onthaal hier genooten: om te vertoonen, aan dien, die 'er vervolgens mogten invallen. Zodanig eenen Brief had hy zig bezorgd, van *Steven Verhagen*, Admiraal van 12 *Hollandse Scheepen*, in den Jaare 1604. Hy toonde dien, den Generaal; en deez gaf hem, eenen dergelyken: dogh met deezen Raad, in 't Slot, dat men geen te groot Vertrouwen op den Eilanderen zoude stellen, maar op zyne Hoede zyn, wyl Wápenen dikwyls den Vrede ondersteunden.

De Inwooners.

DE Inwoonders zyn *Négers*, met kort gekroest Hair; en Pintado's, om hunnen Midde. Sommige draagen, Witte-Kappen; andere, Tulbanden. De Koning was omhangen, met een Wit-Kottoen Kleedje: hebbende eenen Tulband op, en eenen *Guzaratsen* Pintado, om zynen Midde. Hy was klyn van Gestalte, máger, en byna zo Zwart als 't Gemeene-Volk. Een ronde dunne zwarte Baard had hy, met breede Oogen. Hy sprak weinig, en kon een weinig *Arabiës*, 't welk hy geleerd had, in zynen Bedevaard naâr *Mekka*: waarvan daan hy den Naam droeg, van *Sharif* (1). De Inwoonders verkooren liever Geld, naamelyk Reaalen van Agten, dan Waaren. Maar voor Rood Breed Láken, Roode-Mutsen, *Kambayse-Stoffen*, en Klingen, kan men al den Voorraad hebben dien 't Eiland uitléverd: want, daar is geen Koopmanschap. Hy gaf den Generaal, een Geschrift van Vriendschap, onder zyne Handtékeninge (2).

Kust van *Melinda*.

DEN 4 *November*, ging men t'zeil', van *Moyella*. Men ontdekte, met den Morgenstond van den 17, de Kuste van *Melinda*. De Baai, of Golf, genoemd *Formosa*, strekte Noordwest, omtrent 4 Mylen af. 't Land droeg, Noord-oost en Zuid-west. Men had, 30 Vadem Waters; en den Grond, klyn graauw Schulpzand. Met styve Koelte, hield men af, Zuid-oost. Eene zeer hooge Zee, liet men: toonende te zyn, Plaat-wáter. Den Stroom vond men, langs den Wal, Noord-oost te zetten. De Breedte was, 2 Graaden 10 Minuuten; en de Afwyking, op Zonne-ondergang, 12 Graaden 31 Minuuten, West. Dit Land lag Oostelyker, dan in de Kaarten: anders, zoude men 'er zo schielyk niet aan vervallen zyn: want, by Rékeninge,

(1) By PURCHAS, *Sherif*: maar *Haji* is de Tytel, verkreegen door den Bedevaard. *Sharif*, betékenende *Edel*, geeft te kennen, van *Mahomets* Nakoomelingschap te zyn.
(2) *Purchas* geeft 'er, 't Afschrift van.

ninge, bevond men 'er zig, ten minste, 48 Mylen van. De Breedte was, den 29, 4 Graaden 44 Minuuten, Zuid; en de Afwyking, 17 Graaden 34 Minuuten, West. Men vooronderstelde te wezen, 12 Mylen van de Banken, genoemd *Baxos de Malhina.* Oost- ten Zuide, had men eene groote Maalinge, en Overval van Wáter, als of 't Bankwáter geweest was: dogh men vond geenen Grond, op 100 Vadem. De Koers was, Noord-oost. SARIS. 1611. *Baxos de Malhina.*

DEN 1 *Desember*, was de Breedte, 3 Graaden 40 Minuuten, Zuid; en de Koers, Noord-Noord-oost, 8 Mylen. Een verbaazde Maaling van Wáter, gelykende naâr de Stortinge van de Brugge van *Londen*, ontmoette men hier: on-aangezien men buiten Gezigt van Land was, en geenen Grond had op 100 Vadem. Toen men 't Land in stiet, verliet zy hen: maar afhoudende, op 50 Mylen afstand, vond men haar zeer vreeslyk. De Afwyking was, 16 Graaden 15 Minuuten, West. Draaikólk.

DEN 6, was de Breedte, 5 Graaden 5 Minuuten, Zuid. Zy hadden, van den 31 *November*, tot deezen Dagh geloopen, na Rékeninge, Zuid-oost- ten Zuide, 72 Mylen. Een strengen Stroom, ten Zuide, had men gevonden. De Draaikolken, hielden al meêr aan; en deezen Dagh, nog verschriklyker, dan bevooren. Evenwel vond men geenen Grond, op 100 Vadem. Deeze Maalingen vertoonen zig, gelyk de Brandinge, en zyn niet altyds evengelyk: somtyds zynze meêr, en somtyds min. Dikwyls koomen zy, op eenen Dagh voor; en maaken een Geluid, aan de Zyde van 't Schip, als of 't 5 Mylen elke Wagt liep: terwyl 't naauwlyks vooruit ging. Matrooz wierd 'er te meêr door verzaagd, dewyl 't zig niet konde inprenten, ziende geen Land, waaruit het ontstond: zy verbeeldden zig, over de Oostlykste Eilanden te wezen, die van den Noordlyksten-Hoek van *Madagaskar* leggen. Hier had men Régen, Donder, Blixem, en schielyke Vlaagen, die niet lang aanhielden. De Draai-Stroomen houden aan.

DEN 10, was de Breedte, 4 Graaden 12 Minuuten. De Koers Oost-Noord-oost, 7 Mylen, met geene Maalstroomen nog Zuidlyken-Stroom. Zedert den 6, had men geloopen, 50 Mylen, Noord-oost- ten Ooste. Geduurige Stiltens vond men, sints men de Kuste verliet: hoe verder af, hoe minder Wind. De Afwyking was, 20 Graaden 57 Minuuten, Westelyk. Nutte Waarneemingen.

DE Breedte wierd, den 25, gevonden, 5 Graaden 25 Minuuten, Zuid. Eene Maand en 5 Dagen bevoorens, waren zy op de Breedte van 1 Minuut, Noord, digt by de Kuste. Overzulks, waren zy midlerwyl te rug gedreeven, 5 Graaden 26 Minuuten. *Saris* merkt deswegens aan, dat die welke 't Zeil, in dit Jaargetyde, naâr *Sokotra* zetten, het ten Ooste van *Pemba* moeten houden, 200 Mylen Oost- ten Noorde, daar de Afwyking Westelyker vermeerderd, 't geen hen Noordlyker zal brengen: dat het dus, houdende 't Eiland *Sokotra* ópen, tusschen 't Noord- ten Ooste en 't Noord-Noord-ooste, 't bequaamste is, om 't beste Gebruik van de Winden te maaken. Deeze Winden bevonden zy, aan de Kuste, zig te houden, tusschen 't Oost- ten Noorde en 't Noord- ten Zuide, met gedúurige Koelte: daar dezelfde, verder af in Zee, omtrent den Eilanden *Maskarennes*, in 't Noord-ooste, Noorde, en somtyds in 't Noord-weste, Weste, en West- ten Zuide gevonden worden, met Kalmtens, zeer vreeslyke Maalstroomen, Donder en Blixem. On-aangezien de Noord-ooste en Noordlyke Winden, maar zeer onverschillige

SARIS. 1611. Hulpmiddelen zyn, wanneer men Noordwaarts ſtreefd: evenwel zuld gy dit Voordeel hebben, dat gy, hoe Ooſtlyker gy zyt, hoe veels te meêr gy Noordwaart van de *Linië* zuld winnen, bevoorens gy onder 't Vaſte-Land valt: 't geen gy, indien 't u mogelyk is, in den tyd van 't *Ooſtlyk Mouſon*, uit het Gezigte moet houden, tot gy op de Breedte van 10 Graaden Noord koomt. Maar, in den *Weſtelyken Mouſon:* hou dan de Kuſt' aan Boord! want, dezelfde is zuiver, en legt veel Ooſtlyker, dan in de Kaarten.

1612. DEN 1 *Januari* 1612, was de Breedte, 3 Graaden 58 Minuuten, Noord. Toen zagen zy, 't vaſte Land, van *Magadoxa*. Kaap *das Baxas* droeg, Noord-Noord-ooſt, 8 Mylen af. 't Land, daar langs, was Laag, Zandig, en Bar. Noord-Ooſt, en Ooſt- ten Noorde, een ſtyve Koude, was de Wind. Zy ſtieten af, Ooſtwaart. De Koers bevond zig, Noord- ten Weſte, 12 Mylen.

Kuſt van *Magadoxa.*

DEN 2, was de Breedte, 2 Graaden 31 Minuuten, Zuid. De Koers Zuid-ooſt- ten Zuide 35 Mylen: veel Wind, en Zuidlyken Stroom. Zy liepen 26 Mylen, by bloote Rekeninge; en wierden gevoerd, tegens Verwagtinge, 9 Mylen door den Stroom. Den 18, vond men Breedte, 6 Graaden 27 Minuuten, Noord; en den Koers, Noord-weſt- ten Noorde, 24 Mylen. 's Middaghs, maakten zy 't Land, genoemd *Doara*. Het Zuider-deel droeg, Weſt; en 't Noorder-deel, Noord-weſt- ten Noorde, omtrent 8 Mylen af. 't Scheen, niet zeer hoog, maar Zandig en Bar. Zy ſtieten af, met veel Wind; en eenen Stroom, zettende ten Noord-weſte, zo men meende: anders, zouden zy meêr Noordwaarts gewonnen hebben.

Doara.

ON-AANGEZIEN de Afwyking niet veel Geregeldheid houd, beſpeurden zy evenwel, by Ondervindinge, dat zy Ooſtwaart loopende, de Afwyking, Weſtlyker vermeerderde; en, houdende het naâr de Kuſte, Noord-weſtelyk, dat de Afwyking, Weſtelyk verminderde. Zo dat zy zig, volgens de Kaarten, veel verder van Land oirdeelden, dan de Waarheid was: de Afwyking alleen, leerde 't hen naauwkeurig. Zy mag dan veiliglyk, te werk geſteld worden: behoudens: dat die door eenen ervaaren Perſoon, en met een keurlyk Kunſt-Werktuig geſchiede. Hun zo dikwyls vervallen, op deeze Kuſte, leerde 'er hen de Weetenſchap van. By den Opgang der Zonne, was, de Afwyking 17 Graaden 36 Minuuten, Weſt; en, by derzelver Ondergang, 17 Graaden 20 Minuuten, Weſt.

Gebruik, van de Afwykinge.

DEN 1 *Februari*, maakte men Kaape *Dorfui*, ſtrekkende Noord-Ooſt- ten Noorde, omtrent 7 Mylen af. 't Land was zeer Hoog en Bar, aan de Zeezyde. Men vond Diepte, 27 Vadem, zagt Zand. Veele Vlaagen, had men.

Kaap *Dorfui.*

DEN 9, had men Breedte, 10 Graaden 37 Minuuten, Noord. De Koers was, Weſt- ten Noorde, 16 Mylen. Tegens hunne Verwagtinge, hadden zy wederom 't Gezigt', van Kaap' *Dorfui*, ſtrekkende Noord-weſt, omtrent 9 Mylen af. Zy vonden eenen ſterken Stroom, in 't Ruim: zettende Weſt-Noord-weſt. Hiervan had men niet gedroomd: meenende, 45- of 50 Mylen van den Wal te wezen. Zy peilden 'er, omtrent 5 Mylen van, en hadden 50 Vadem, fyn Zand. Dit is Hoog-Land, en vol van Gebergtens.

BREEDTE van 11 Graaden 20 Minuuten, Noord, had men, den 10. De Koers was, Noord-Ooſt- ten Ooſte, Ooſtelyk, 16 Mylen. Op 45 Vadem, klyn-zwart Zand, vond men Grond: omtrent 8 Mylen, van 't Hoog-Land van

van Kaape *Guardafu*. De Stroom wierd, door de Pinasse, nagespeurd. Men bevond dien te zetten, Noord- ten Ooste. Tegens den Avond, had men 't Gezigt', van 't Eiland *Abdal Kuria:* draagende Oost-Noord-oost, omtrent 10 Mylen af. 't Is zeer Hoog-Land, ryzende gelyk twé Eilanden. SARIS. 1612. Kaap *Guardafu.*

DEN 14, was de Breedte 11 Graaden 32 Minuuten, Noord. Nu zag men de Oostelykste *Hermana,* lykenende Oostwaart, Laag-Land, omtrent 6 Mylen af. *AbdalKuria.*

DE Breedte was, den 15, van 11 Graaden 27 Minuuten, Noord; en de Koers, Oost-Zuid-oost, 6 Mylen. Zy oirdeelden zig te zyn, 8 Mylen van de Oostelykste *Hermana.* Maar 't bleek, dat het *Abdal Kuria* was; en dat zig de *Duas Hermanas* (1) Noord-oost van hen, op 12 Mylen afstand bevonden. De Afwyking was, met de Ondergaande-Zonne, 17 Graaden 23 Minuuten, West. 's Nagts, quam de Wind, schoon, uit den Zuid-Zuid-ooste. Zy leidden Oost, met den Boeg (*) by 't Behulp van eenen Stroom, Oostelyk [zettende], tegens 't Berigt van voorige Zee-vaarders. Het uitbreekend Morgenrood, deed hen zig zien, op 6 Mylen van de Westelykste *Hermana:* deeze droeg, Oost-Zuid-oost. Ook zagen zy, *Sokotra*, op 10 Mylen afstand. *Duas Hermanas.*

DE Breedte van 12 Graaden 19 Minuuten, wierd gevonden, den 16. Toen was ook, by Zonne-Opgang, de Afwyking, 17 Graaden 22 Minuuten, West. Zy gingen, omtrent den West-Hoek van *Sokotra.* Tegens den Avond, hadden zy 't Gezigt', der Witte Rotze, leggende van den Westelykften Hoek van 't Eiland, Noord-west- ten Noorde, 4 Mylen. Dezelfde deed zig op, als een Zeil. De Stroom hielp hen altyds, Oostwaart. Eiland *Sokotra.*

'S ANDERENDAAGHS, was de Breedte, 12 Graaden 47 Minuuten, Noord. Daartegens, was de Afwyking, op Zonne-Ondergang, 17 Graaden 22 Minuuten, West. De Wind, meest Kalm, was veranderlyk, in 't Zuid-ooste en 't Zuid-oost- ten Zuide. Zy vonden eenen strengen Stroom, langs het Land zettende, na zy om den Westlyken-Hoek waren. 's Nagts quam men, ten Anker, anderhalve Myle ten Weste van 's Konings-Stad, genaamd *Tamarin*, op 20 Vadem, 2 Mylen van den Wal, op 10 Vadem Plaatgrond.

MEN wierp, den 18, het Anker, op de Rée van *Tamarin*, regt over 's Konings-Paleiz: op 9 Vadem Wáters, eene Myle van den Wal, fyn Zandgrond. Koomst te *Tamarin.*

(1) Twé klyne Eilanden, tusfen *Abdal Kuria* en *Sokotra.*

(*) 't *Engelsch* zegt, met den *Spiegel:* 't geen vlak verkeerd zoude zyn. *Purchas* noemd ook duidelyk, den *Boeg;* en, in dien Zin, hebben wy 'er mede, de daarop volgende Ophelderinge ingelascht.

§. II.

§. II.

Bedryf van Kapt. SARIS, *te* Sokotra. *Koomst te* Mokha, *enz.*

Vriendelyk Onthaal, van den Koning.

DE Generaal zond, Mr. *Richard Cockes*, Opperkoopman, met de Schuite wel voorzien: om den Koning, de Oirzaake zyner Koomste bekend te maaken, zig van Vee en Voorraad te voorzien. Vriendlyk wierd hy ontfangen, en van den Koning onthaald: die, met hem, een Geschenk van frissen Voorraad, aan den Generaal zond. Hy gaf hem daarbenevens, eenen Brief (1), hem gelaaten van Sir *Henry Middleton*, gedaghtékend 1 *September* 1611, aan Boord van de *Increase*, op de Rée van *Delisha*. *Saris* hield den Brief: een Affschrift daarvan, zond hy te rug, ter Onderrigtinge van dien, welke na hem koomen zouden.

De Generaal gaat te Lande.

ALLE met veel Plegtigheid, den 19, naâr den Wal gegaan zynde, verwelkoomde, en onthaalde hen de Koning, den gantsen Nagt. Deez was ryklyk gekleed, in Karmosyn-Fluweel, met Goud belegt. Zyn Paleiz was gebouwd, van Gehouwe-Steen, gelyk een Kasteel. Zyn Stoet was, van meêr dan 100 Persoonen: de Helft daarvan, was welstandig uitgedost, op de *Moorse-Wyze*; de overigen waren Inboorelingen, van 't Eiland. Zyn Naam was, *Sultan Amor Ebnsayd*, Zoon van den Koning van *Kushin*, op de Kuste van *Arabië*. Men betaalde hier, voor eenen Os, 12 Reaalen van Agten; voor een Schaap, zes Schellingen; en voor eene Geite, eene Reaal van Agten. Maar, hoe duur dit was, tog was 't geenes Mensse spyze: zy waren zo uitgemergeld, en mishandeld van 't Volk, dat het deerlyk te zien was, toen men dezelfden geópend had. De Rys gold, drie Stuivers 't Pond; Dadels, drie Stuivers; Hoenderen, 12 Stuivers 't Stuk; Tabak, zevenhonderd Bladen, tot eenen Reaal van Agten; Eijeren, een Stuiver het Stuk. De Koning wilde geen ander Geld, dan Reaalen van Agten.

Raadslag, aan Boord.

DEN 27, beriep de Generaal den Raad der Kooplieden: om de Berichtpunten der Maatschappye, en den Brief van Sir *Henry*, te overweegen. Hy stelde hen voor, hier geen *Aloë* ontmoet te hebben: zynde de Koning onmagtig, dezelfde voor *Augusti* te léveren; en, dat Sir *Henry* hem afraadde, naâr *Aden*, en *Mokha*, in de *Roode-Zee* te zeilen: waarnaâr toe zy geschikt waren, ingevalle de *Mouson* niet diende voor *Suratte*. Zoude hy nu 6 Maanden wagten, op de Rée van *Delisha*, naâr den *Mouson*, zo zoude het zeer kostelyk, en vrugtelooz wezen, dewyl niet op de Kuste van *Kambaye* te koomen was, voor 't Einde van *September*. Deswegens oirdeelde hy, ongeacht de quaade Ontmoetinge van Sir *Henry*, naâr *Mokha* te gaan: als des Grooten-Heers *Pas* hebbende, 't geen voorige Scheepen niet gehad hadden. Dus zoude men (voegde hy 'er by) de Deugd van dat *Pasport* beproeven; men

(1) Zie bevoorens Bladz. 219. Dezelfde Behelsde, een Berigt van zyne Ontmoetinge; Waarschuuwinge, aan den *Engelssen*; en Aanwyzinge, van de Rée van *Assab*.

men behoefde geenen Man te waagen, zonder eenen Gyzelaar; hunne Kragt was groot genoeg, om 't grootſte Geweld te vernielen 't welk die Haven tegens hen konde zenden. Was 'er geen Kans, ten Handel, dan meende hy, *uit Kragte van 's Konings Kommisſië* (*), 't Geweld te wreeken, 't geen Sir *Henry* aangedaan was: hen noodzaaken, de *Engelsſe-Waaren* aanteneemen, of hunne Haven en Tollen te zien plunderen, door 't niet toelaaten der *Indiëſe Scheepen*, die 'er tegens den 5 *Maart* ſtonden te koomen. Daarbenevens behoefden dus ook, de Scheepen, niet van malkanderen te ſcheiden: zo dra 't de *Mouſon* wilde toelaaten, zouden zy met malkanderen naâr *Suratte* konnen zeilen, en dus te beſtendiger wezen, om eenige Aanſlagen hunner Vyanden te weêrſtaan. De Raad keurde dat alles goed: 't Beſluit was, malkanderen Gezelſchap te houden, en 't naâr de *Roode-Zee* te zetten. SARIS. 1612.

DE Winden waren meestendeels, op *Sokotra*, zedert zy 'er geankerd hadden, Daaghlyks, in 't Noord-Ooſt- ten Ooſte en 't Ooſt-Noord-ooſte; en 's Nagts, quamen zy van 't Land, tusſen 't Zuide en Zuid-ooſte: met ſchoon gemaatigd Weer. De *Engelsſen* hadden 'er, vervolgens, op 4 Vadem geankerd; en zouden 'er hebben konnen reiden, op eenen Musketſchoot van den Wal. Want, vorder in, had men drie vadem. Deeze gantſe Baaije rond, is een ſchoone Wal, houdende 2 Kábels-Lengte van 't Land, ſchoon Zand, een weinig Steen-achtig. Een Halve-Slang, kan 't Kaſteel beſtryken, 't geen van geene Sterkte is. De Breedte, van de Baaije, van *Tamarin* is 12 Graaden 35 Minuuten, Noord; en de Afwyking, 18 Graaden 42 Minuuten, Weſt. Aanmerkingen, over de Baaije van *Tamarin*.

DE Koning van *Sokotra* raadde, ingevalle zy naâr de Roode-Zee gingen, dat zy zouden ſteeken ten Zuide van *Abdal Kuria*: want, ingevalle men het aan de Noord-zyde hield, dan zoude men overgezet worden op de *Arabiëſe Kuſte*, en dus, niet zonder groote Zwaarigheid, Kaape *Guardafu* konnen bereiken. Inderdaad, zy ondervonden ook, het beſte te wezen, de *Abisſynſe Kuſte* aan Boord te houden. Berigt, voor den Koers, naâr de *Roode-Zee*.

'T WAS den 1 *Maart*, toen zy naâr de Roode-Zee t'zeil gingen. In den Morgenſtond van den 4, zag men Kaape *Guardafu*, 8- of 9 Mylen af, ten Weſte. Men ſtuurde, Weſt-Noord-weſt. De Breedte was, 12 Graaden 1 Minuut; de Kaap, Zuid- ten Weſte, 4 Mylen af. Geenen Grond had men, op 100 Vadem. 't Land was hoog, en vlak. De Afwyking wierd, op Zonne-opgang gevonden, 17 Graaden 34 Minuuten, Weſt. In den Avond, houdende 't langs den Wal, om de Baaije van *Feluk* (1) te vinden, had men goeden Grond, op 26, 17, en 18 Vadem. Hier beſloot men, naâr *Mokha*, en niet naâr *Aden*, te gaan: dewyl *Aden*, een Veſting, van weinig Handel, en vol Knevelary was. Men had hier ſchoonen Viſchvangſt, van uitmuntende zwaare Viſch, zo met den Zegen als met den Haak. Veele Soorten, van welriekende Gommen zyn 'er. Ook heeft men 'er, ſyne Matten, zeer gewild, te *Aden*, *Mokha*, en in den *Indiën*. Gemeenlyk, vallen Baai *Feluk*.

(*) Dit's de Beveſtiging, van onze voorige *Noten*, tegens den *Franſſen Vertaaler* bygebragt: naamelyk, een Blyk, dat het geen *Zee-roovery* was, gelyk 't den *Abt* behaagde te rédenkavelen. Evenwel is hy hier, voor een Oogenblik, gants omgekeerd: hy noemd, deeze Voorſtellinge van SARIS, *zeer kragtige Rédenen*.

(1) Of *Filek*, gemeenlyk genoemd *Felix*, by den Berg *Felix*.

Saris. 1612. len hier de *Indiëse Scheepen* in, zo Uit- als t'Huisgaande, om zig daarvan te voorzien; alsmede, om 'er Viktaalie, Schaapen, en Boter in te neemen. Daaghlyks gaan 'er ook Booten van daan, gelaaden met Leevens-middelen, naâr *Aden* en *Mokha*. Niets anders, als Linnen, willen zy in Verwisselinge neemen.

De Stad. Aan de Stad *Feluk*, is Overvloed, van Hout en Wáter, te bekoomen: maar niet, in den Bodem der Baaije. De Doortogt naâr de Stad, is zo breed, dat drie Scheepen malkander, zonder Gevaar, voorby konnen loopen. Tussen den hoogen Hangmak en den Laagen-zandigen Hoek, is de Ingang. De *Stuurlieden* beslooten, van hier te stuuren, West- ten Noorde, langs den Zuidwal, tot *Demeti*; en dan over te steeken, op *Aden*.

Omtrent 25 Mylen West, zeilde men, den 9: houdende 't langs den Wal, omtrent 8 Mylen af. In den Morgenstond, van den 10, stuurende West- ten Noorde, had men 't Gezigt van twé klyne Eilanden, leggende 4 Mylen van malkanderen, en omtrent eene Myle van 't Hoog-Land van *Demeti*. Zy stieten over naâr 't Hoog-Land van *Aden*: de Stroom, Oostelyk. Den 11, hadden zy 't Gezigt, van 't Hoog-Land van *Darsina*, in *Arabië*: draagende Noord- ten Ooste, 8 Mylen af. De Afwyking, by Zonne-Opgang, 15 Graaden 2 Minuuten, West. Zy hadden, eenen strengen Oostelyken Stroom door te booren. Want, zy stuurden tussen 't Noord- Noordweste, en 't Noordweste; en wierden zo Oostwaart gedreeven, door den Stroom, dat het Schip (tegens Verwagtinge) maar eenen Koers, Noordten Weste, konde maaken. Hadden zy geenen Stroom gehad, dan zouden zy den Koers gegeeven hebben, eenen Wegh, Noord-west, Westelyk. Maar, na men binnen 12 Mylen van de Kuste geschooten was, vonden zy geenen Stroom. De Punt, of de Hoek van *Aden*, brak dien, zo als men giste.

Demeti. *Darsina.*

Saris geeft voorschrift den zynen. De Generaal zond, schriftelyke Onderrigtinge, aan Kapt. *Towrson*, en Mr. *Davis*; om waargenomen te worden op hunne Aankoomste voor *Mokha*: ter betere Welstandigheid hunner Handelingen en 't gade slaan hunner Scheepen, dewyl men, met zulken verraaderlyken Land-aart te doen had.

's Avonds, den 13, was men 14 Mylen ten Ooste, van 't Inkoomen der Straate; en 16 Mylen Westwaart, van *Aden*. Hier quamen zy ten Anker, als niet bekend zynde met de Kuste. Om deeze Réden, hadden zy 't daaghlyks gehouden, binnen 3- of 4 Mylen van den Wal. Van 40 tot 15, en wederom tot 19 Vadem Zandgrond, was de Peiling.

Régen, zeldsaam. In den Morgenstond, van den 14, gingen zy, met klyne Koelte, uit het West- ten Noorde, wederom voort. Dezelfde voerde hen Régen, toe: een Geschenk, 't welk men, in 4 Maanden, niet gehad had. Oirdeelende zig 's Avonds, na aan de Straate te wezen, hield men-af-en aan, met Klyn-zeil: houdende hun Lood gaande, den gantsen Nagt. Koomende, binnen 8- of 9 Mylen van 't Vaste-Land, van *Arabië*, stiet men West- ten Zuide. Men had geenen Grond, op 100 Vadem.

De Koers was, den 15, West- ten Zuide, Zuidlyk, 6 Mylen. Ten Oostwaart, had men 't Gezigt van drie Eilandjes, of Hangmakken, draagende Noord- Noord-west, anderhalve Myle af. 't Grootste, 't geen 't Oostlykste was, toonde als of 't een Kasteel had. Hier zette een Stroom, van 't Zuidooste. Omtrent den Middagh, ópende men de Straate: hebbende gestuurd, Noord-

Sarris. 1612.

Straat van de Roode-Zee.

Noord-Noord-ooft. Toen ftiet men, Noord, en Noord-ten Oofte: hebbende, van 30 tot 7 Vadem, verminderende. Het geópend hebbende, was het Witte-Huiz, ftaande aan eene Zandige-Baaije, aan Stuurboord van 't Inkoomen, Noord-ooft; en de Rotze, of Laage-Hoek, aan dezelfde Zyde, Ooft-Noord-ooft. Men had 6 en 7 Vadem, fyn zwart Zand. Toen ftuurde men, Noord-Noord-ooft: tot dat men de Rotze, of Laagen-Hoek bragt, Ooft-Half-Zuid, dan Noord-ten Wefte. De Breedte was, 12 Graaden 56 Minuuten. Houdende deezen Koers, had men 7 en 6 Vadem; en, in Dieperwáter wendende, 14, 15, en 16 Vadem, goeden Grond. 's Nagts, ankerde men, op 15 Vadem, Zwarte-modder-grond: 3 Mylen van de *Arabiëfe Kufte*, en 10 Mylen van die van *Abisfynië*. 't Weer helder zynde, konde men, op de eene en andere Zyde zien.

Kuft van *Mokha.*

In den Morgenftond, den 16, ftuurde men, Noord- ten Wefte van *Mokha.* Men had, 18, 16 en 15 Vadem, omtrent 4 Mylen van de Kufte. Toen ftiet men, Noord, en Noord-ten Oofte: op 9, 10, 8 en 7 Vadem. Vindende eene Banke, leggende Zuid-Ooftwaart van de Stad, zeilde men Noord-Noord-weft: houdende 't, op 8, 9, en 7 Vadem. Steekende ten Zuidwaart, hadden zy 10-en 11 Vadem: tot zy de Stad, Ooft-ten Zuide, Zuidelyk, van hen, gebragt hadden. Zy waren, op Zesd'half Vadem. Hier ankerde men. De Klók, of Hooge-Kerk, in *Mokha*, droeg Ooft; en eene Myle van den Hoek ter Zuidwaart, Zuid-ten Oofte, 3 Mylen af. Gy moet de Hooge-Kerke brengen, Ooft-Noord-ooft, Ooftelyk, voor gy van de voorgemelde Banke klaar kond zyn. Op uwe Koomfte, op de Rée, is 't zeer gevaarlyk. Hier zat de *Increafe*, ten minfte 24 Uuren: maar, het toond zig zelfs, by de Kleure des Wáters. Op hun Inkoomen, hadden zy zeer veel Wind, uit den Zuide, en Zuid-Zuid-oofte, met eene hooge Zee.

Boodfchap van den *Aga.*

Niet lange, na 't Anker gevallen was, zond de Goeverneur, eenen armen ouden Slaaf, in eene klyne Kano, om de Oirzaake hunner Koomfte te verftaan. Zynde vriendlyk ontfangen, berigtte hy zelfs den Generaal, dat de *Engelsfen*, laatft daar geweeft, niet wel van *Rejib Aga* behandeld waren; en dat deez, deswegens, was afgezet: maar dat de jegenwoordige Goeverneur, genoemd *Ider Aga*, een *Griek* van Geboorte, zeer vriendlyk voor den Vreemdelingen, en groot Vriend der Kooplieden was. De Generaal deed den armen Man, twé Reaalen van Agten geeven; en zond hem te rug, met Antwoord, dat zy *Engelsfen* en Vrienden van den Grooten Heer waren; en dat, op 't zenden van een eigenlyk Perfoon, hy vorder de Oirzaake hunner Koomfte wilde openleggen. Aanftonds daarna, quam een *Italiaanfe Renegaat*, wel afgerigt, met dezelfde Boodfchap, aan Boord; en om te zien, of zy 's Grooten Heers *Pas* hadden.

's Generaals Antwoord.

De Generaal zeide hem, dat hy niet alleen zulk Vrygeleide had: maar ook Brieven, van den Koning van *Groot-britanje*, aan den *Basfa.* De *Italiaan* verzogt, dien te zien. Maar de Generaal weigerde het: uit Verachtinge, van dat hy zynen Godtsdienft verzaakt had (1). Hy belaftte hem echter, het den Goeverneur te berigten; en dat hy voorneemens was, aanftonds, ter Eere van dien *Pas*, 51 Stukken te laaten losbranden. De *Italiaan* bad, dat hy

(1) Dus konde hy, met zyne Voorbaarigheid, zyne eige Zaaken omverre geworpen hebben. Dit was min door Iver, dan door Bygeloovigheid.

Saris. 1612. hy 't eerst zynen Meester mogt bekend maaken. 't Wierd hem toegestaan. Men gaf hem, 5 Reaalen van Agten; en eene, aan zyne Boote. Hy was genoemd, *Mostafa Tarjiman.* Vervolgens vuurden, de Scheepen. De Stad antwoordde, met 5 Stukken, uitmuntend Kanon; twé Galeijen, met 6. Deeze ware stoute Vaartuigen, van 25 Riemen aan elke Zydè, wel uitgerust, met Ráan op. 's Kaptyns Naam was, *Mami*; en die, van den Kaptyn der Stad, *Mohammed Bey.*

Gefchenk, van den *Aga.* Den 17, ontfing de Generaal een Geschenk, van *Haydar Aga* (1). 't Bestond, in 3 jonge Osfen, 20 Hoenderen, twé Mandens Daadels, en twé van Limoenen; benevens menigte Pligtpleegingen, met Verzoek, van aan den Wal te koomen. De Generaal zond daartegens, aan den Goeverneur, een fraai Jagt-roer. Hy gaf daarnevens, ten antwoord, dat hy te Lande wilde koomen: behoudens, dat hy genoegsaame Gyzelaars had, voor zyne veilige te Rugkoomste, uit Rédenen, die hem niet onbekend konden zyn. Vervolgens zond de Goeverneur, zynen Geheimschryver, met eenen Brief aan den Generaal: verzoekende te weeten, wat antwoord hy aan *Mostafa Tarjiman* gegeeven had. Want, dewyl men hem, na veel Andrangs, eenen Bottel Wyns geschonken had: scheen 't, dat hy zig daarmede zo dronken had gemaakt, dat hy zyn' Boodschap niet konde doen.

Twé, naâr den Wal gezonden. Hierop wierd Mr. *Cocks*, met *Bolton*, de Tolk, den 28, naar den Wal gezonden. Zy moesten den Goeverneur te kennen geeven, dat het Oogwit van 's Generaals koomste was, om te Handelen; dat hy, behoorlyke Gyzelaars bekoomende, hem een Bezoek wilde geeven; dat den Generaal, niet onbekend was, de Verongelykingen, door *Rejib Aga*, aan Sir *Henry* en zyn Volk gedaan: maar dat alles, ingevalle men gerusten Handel bequam, vergeeten zoude wezen: dat men, volgens des Grooten-Heers verlof, eenen Koophandel zoude tragten vaststestellen, evengelyk voordeelig aan beide zyden. De Geheimschryver bleef, ten Gyzelaar, aan Boord. Hy at, van hunne Spyze: maar toebereid, door zyn eigen Volk.

Hun Onthaal. Die Afgezondenen wierden, aan den Wal, feestelyk ontfangen. Men bestouwde hen, met Zilver-Lákens Gewaad. Dus voerde men hen, de Stad op- en neêr, met Speeltuig voor-af. Maar, op hun Vertrek, tégens den Avond, wierden zy in een Huiz gebragt, en van die Eerekleederen ontlast. De Generaal vroeg, de Geheimschryver, of dit zo de Gewoonte was? Hy antwoordde, ja (2). Waarop *Saris* hem wederom te gemoet' voerde, dat hy nimmer gehoord had, dat zulks in eenen anderen Oord van *Turkeije* geschiedde. Eindelyk, wierd de Geheimschryver afgevaardigd: na hy, met een Half-stuk Violet Karsay, beschonken was. Hy was zeer lastig, om te weeten, of de Generaal niet Vermaagdschapt was, aan Sir *Henry.* Gelyke Vraag was ook, aan Mr. *Cocks* gedaan. Zy vreezden, dat hy gekoomen was, om deswegens Wraak te neemen.

(1) *Haydar*, is een der *Arabiëse* Woorden, betékenende eenen *Leeuw*; en word dikwyls gevonden, by den Naamen van dien, welke van *Ali* afdaalen.
(2) Dus was daar de Gewoonte, zie Bladz. 196.

Brief

Brief van den *Aga* (1) geschreeven uit zynen eigen Mond. SARIS. 1612.

REGT *Waardige, en veel geachte Vriend. Ik hebbe gesproken, met dien, welken gy my gezonden hebt. 'k Hebbe hen ontfangen, op de beste Wyze: volgens de Gewoontens deezes Lands, hen met Rokken bekleed, en met Speeltuig doen geleiden: om den Inwoonderen te doen zien, dat gy koomt, en ontfangen word, in Vriendschap. Indien 't uw Welbehaagen is, by my aan den Wal te koomen, op Morgen; dan zal ik u 't beste Onthaal doen, 't welk de Stad kan uitléveren: met een trouw en opregt Hart, zonder Valscheid of Bedrog. Mynen Geheimschryver, of eenig ander Persoon, dien gy eigenlyk zuld oirdeelen, wil ik u dan in Gyzelinge zenden: als gy 't my maar doet weeten, met het Uur uwer Landinge, door mynen Tolk, die nu aan uw Boord is. Gisteren hebbe ik geschreeven, aan* Jaffar Basſa. *'t Zal* 14- *of* 15 *Dagen zyn, voor ik Antwoord van hem zal hebben. Evenwel, indien 't u midlerwyle behaage, eenigen uwes Volks aan den Wal te zenden, om Leevensmiddelen te koopen, of eenig ander Ding 't welk het Land voortbrengt: zy zullen Welkoom zyn, en konnen koopen al wat hen behaagd, zonder de minste Beleediginge. Daarmede eindige ik, in Verwagtinge uwes Antwoords. Uit* Mokha, *den* 25 *van* Moharam, *van* 1021, *van* Mahomet.

Dus como bono Amico.

HAYDAR AGA, Aga *van* Mokha.

DEN 20, zond de Goeverneur aan Boord, *Mohammed Aga*, Admiraal van de Kuste, en Kommandeur van de Rée, voor de Tollen en 't Ankerrecht; alsmede, *Nasuf*, een eerwaardig oud Man; benevens twé, ten hunnen Gevolg. Zy quamen, om Gyzelaars te blyven, voor den Generaal. Deez ging te Lande, onder 't lossen van 51 Stukken, met allen den Kooplieden: in drie Sloepen, wel-uitgerust. Aan de Waterplaatsse, wierd hy ontfangen, van den Kaptyn der Galeijen en verscheide voornaame Offisieren. Dezelfde geleidden hem, door eenen schriklyken Drang Volks, met Trommen en ander Speeltuig vooraf gaande. 't Geschut des Kasteels vuurde, verscheide Reizen. Twé Wagten door zynde, bestaande uit zeer schoon Volk, wel uitgedost, quam hy aan des Goeverneurs-Huizinge. 't Is van Gehouwe-Steen, met eene zeer fraaije en breede Trap. Hy wierd gebragt, in een Vertrek, bespreid met ryke Tapyten. Aan 't Boven-eind daarvan, was een Verwulfdvenster, gemaakt op de *Engelsse wyze.* Een Seije-Matras op de Vloere, en twé Zilver-Lákense Kussens daarop gelegt zynde, wierd hy verzogt, neêr te zitten. Maar, aanstonds verscheen de Goeverneur, uit eene andere Kámer: gekleed zynde in Zilver-Láken, bezoomd met eene kostelyke Pelterye. Vyf of 6 Persoonen, rykelyk uitgedost, verzelden hem. Hy nam den Generaal, by de Hand; kuste zyne eigene, en bragt-ze aan zyn Hoofd. Toen leidde hy hem, met de Hand, naâr 't Venster. Zy zetten zig neêr. Na eeni- De Generaal gaat te Lande.

(1) *Purchas* had veelen Brieven onder zig, van den bovengemelden *Mami*, aan den Generaal. Hy vertoond ook, als een Nieuwigheid, 't Figuur van drie Zégels, niet in Wasch gedrukt, maar met Ink, op Papier. Hy voegd 'er ook by, 't Stuk eenes Briefs, in *Banjaanse* Karakters en Taale (gemeen in 't grootste Deel der *Indien*) geschreeven door den *Shab Bandar* van *Mokha*, aan Kapt. *Saris.*

SARIS. eenige Hoflykheeden, leverde hem de Generaal, 's Konings Brief over: dien
1612. Mr. *Cocks* las. *Bolton*, de Tolk, leidde dien uit, aan den Kaptyn der Galeijen; en deez, aan den *Aga*. Dit geschiedde dus, ter grooter Staatsie. Vervolgens, bood hy hem, des Grooten Heers *Pas* aan. De *Aga*, gaf dien den Geheimschryver, om te leezen: waarna hy hem kuste, en op zyn Hoofd eidde.

VRYGELEIDE *van den Grooten* HEER (1).

AAN u, myne Lofwaardigste, Gelukkigste, Vermogendste, en groote Onderkoningen, en Beglerbeys, *die op den Wegh zyn, beide ter Zee en te Lande, van mynen Gelukkigsten en Keizerlyken Throon, tot de Grenzen der* Oost-indiën: *zynde Bezitters van eenig Deel onzer Waardigheid, aan wien het toekoomt te geeven, Hulpe, en Onderstand, in de Zaake Godts, en des* Muzulmansen *Godtsdiensts, op het Keizerlyk Teken; en welker Vermogen, en Grootheid, altoos mogen duuren. Alsmede, aan u, myne Lofwaardigste en Dapperste* Sanjak-Beys, *onderhoorig aan de gemelde Beglerbeys, Eigenaars en Verwagters van toekoomende groote Waardigheeden, en wien toekoomt gehoorzaame Hulpe en Bystand, in de Zaake van Godt, des Godtsdiensts, en hunnes Keizers Bestuuringe: wien altoos mag wezen, Eere en Waardigheid. Aan u, myne Lofwaardigste, Wyste, en Voorzigtigste Handhavers van den Vrede, Rechters, en Bedienaars van 't Recht, die onder dezelfde Sanjak-Beys zyt; die Rechtvaardigheid, Vonnis, en Redenen doen voortvloeijen, als uit eenen Bron van alle Wysheid en Voorzigtigheid: waarvan de Waarde, en de Luister van derzelver Waardigheid en Bedieninge, altoos moeten staande blyven. Alsmede, aan u, myne Befaamde Groote en Waardigste Bevelhebbers en* Reys, *van alle onze Vlooten en Scheepen, dryvende op de Oppervlakte der Zee. Aan u, myne Waardige Hoofdlieden, van Kasteelen, Steden, en Plaatssen. En aan u, Waardige Amtenaars over onze Töllen, geplaatst op de Zee-kuste, op Rivieren, Bruggen, en allen anderen Deelen van onze Heerschappyen, en Landstreeken daaronder gehoorende. Op 't Gezigt van dit, myn Hoogst- en Keizerlyk Bevél, zuld gylieden, ingevolge van uwe striktste Verpligtinge, opryzen, en daaraan Gehoorzaamheid en Eerbied betoonen!*

BY *deezen zuld gy weeten, dat de Ambassadeur van den Koning van* Groot-Britanje, *by onze Gelukkige en Hoogste* Porte, *ons vertoond heeft, dat eenige van de Onderdaanen des Konings van* Groot-Britanje, *met groote Kosten en Moeite, eenen Handel naâr den* Oost-indiën *ontdekt hebben; dat zy ook berigt zyn, dat groote Rykdommen en schynbaarheid van Koophandel gevonden worden, in eenige Deelen van onze Heerschappyen, gelegen op hunnen Overtogt daarnaâr toe; en begeerig zynde, die Plaatssen te bezoeken, ter uitbreidinge van den gemelden Koophandel deswegens, en ten einde die Lieden, in zodanige goede en Loffelyke Onderneeminge, alle Gunste en Bystand (zo verre Wettig is, en behoorlyk verleend kan worden) mogen genieten, heeft de gemelde Ambassadeur ons verzogt, in den Naame zyn's gemelden Meesters, den Koning van* Groot-Britanje, *hen te verleenen, ons veilig Ge-*

(1) *Purchas* had het Oirspronglyk. Hy heeft het Afschrift van eenige Régels, met dat van des Grooten-Heers Zégel, in Hout gesneeden, in zyne Verzamelinge. Al de Hoofdletters waren, Goud; de andere Hémelsblaauw, met Rood hier- en daar, keurlyk vermengd.

Geleide en Aanbevélinge. Ingevolge van welk Verzoek, alsmede, ten aanzien Wy en onze Voorzaaten, zyn en geweest hebben, van menigte Jaaren herwaarts, in naauwe Verbintenisse en Vriendschap, met den voorgemelden Koning van Groot-Britanje, *en den Onderdaanen van dat Koningryk: die lange hebben gehad, en jegenwoordig hebben, vryen Handel, en Vryheid van Koopmanschap, in onze Heerschappye en Landstreeken langs de* Midlandse-Zee. *Daarom beveelen en belasten wy, U allen, en elk van U, onze bovengemelde Onderdaanen en Bevelhebberen, om niet alleen vriendelyk en beleefdelyk te ontfangen en te behandelen, den gemelden Kooplieden en Onderdaanen van* Groot-Britanje, *koomende, of trekkende door of by eenigen van onze Landstreeken (byzonderlyk, met een Oogwit van te Handelen, op het Grondgebied van* Yaman, Aden, *en* Mokha, *en de daaraan leggende Deelen) hen bytestaan en te ondersteunen, met alle Dingen, noodzaakelyk voor hen, hun Volk, en Scheepen: maar hen ook gerustelyk toetelaaten, te Lande of ter Zee, te gaan of te zeilen, uitgaande en wederkoomende, als de Gelegenheeden zullen vereischen; hen te laaten verblyven, in onze Heerschappyen, Landstreeken, of Steden; hen allen rédelyken Vryheid van Koophandel, en Voorrechten te verleenen: zonder hen eenig Beletzel, Verhinderinge, Beleedíginge, of Verstooringe, toetebrengen, of te dulden, dat hen zulks aangedaan worde. In tegendeel, gy zuld hen zodanige Diensten, van Goedwilligheid en Mensselykheid bewyzen, als te doen en behoorlyk zyn, aan eerelyke Menssen en Vreemdelingen te geeven, die zulke lange en moeilyke Reize onderneemen. Ingevalle wy zullen verstaan, dat gy, tegens de Overeenkoomsten, de Vriendschap en 't Verbond, tussen Ons en den Koning van* Groot-Britanje *bestaande, hen 't minste Leed doet, of eenigerwyze den gemelden Kooplieden, in hunnen Handel of anderzints, queld en ver-ontrust: weet dan voorzéker, dat Gy niet alleen onze hoogste Ongenade zuld ondergaan, maar ook gestraft zuld worden, ten Voorbeeld van anderen. Gedraagt u dan gehoorzaam, aan dit ons Keizerl. Bevél; en geeft Gezach, aan dit ons Keizerl. Téken! Geschreeven, in onze Keizerl. Bewaarplaatsse, te* Konstantinopole, *den* 15 *Dagh van de Maane, genoemd* Zulhajjeh, *in den Jaare* 1019 (1).

Saris. 1612.

(1) Dit Jaar van de *Hejrah*, koomt overeen, met dat van onze Jaarrékeninge 1610; en begon, den 15 *Maart*.

---

§. III.

Vordere Handelingen van Saris, *te* Mokha, *enz.*

AFSCHRIFT, van 't Vrygeleide des Grooten-Heers, nam de Gouverneur; en gaf 't voort, weêr te rug. Hy zeide den Generaal, dat dezelfde Welkoom was. Hy verzogt, dat het gebeurde aan Sir *Henry*, vergeeten mogt zyn, dewyl de Twist was veroirzaakt, door twé dronke Kérels; en by den toenmaaligen Goeverneur, onvoorzigtiglyk wierd gevoerd: dogh waarvoor deeze ook, vyf Maanden geleeden, was afgezet geworden. Ten aanzien van den Handel, zeide hy, dat hy geene groote Dingen konde toelaaten; voor hy Bevélen, deswegens, van zynen Meester *Jaffar Bassa*, aan wien hy geschreeven had, bekoomen zoude hebben: 't geen hy, binnen 10-of

's *Aga's* Antwoord.

SARIS 1612. of 12 Dagen verwagtte. Evenwel bad hy ernſtelyk, dat de Generaal zyn Volk, midlerwyl, aan den Wal zoude laaten koomen; om te koopen, wat hen ontbrak, en Klynigheeden te venten: ten einde, de Inwoonders mogten zien, dat zy te ſamen in Vrede en Vriendſchap waren, en dat het voorgevallene, vergeeten was. *Saris* begreep, dat dit gedrach des Goeverneurs ontſtond, uit Vreeze van hunne Voordeelen te verliezen, door 't Stilſtaan van den Koophandel. Want, om hen onder Bedwang te hebben, en eenig Schip te verhinderen inteloopen, had hy 't zo na aan den Wal gezet; en dus konde hy ook ligt, zyne Sloepe en Volk waagen, om Noodwendigheeden te haalen.

Hy onthaald den Generaal. DE Goeverneur onthaalde hem, zeer rykelyk, ter Maaltyd. Daar was, alle Soort van Wild Gevogelte, Hoenderen, Geiten, Schaapen, Room, Vlaan, verſcheide toebereide Geregten, en Konfituuren: alle opgediſcht, in Schótels van Tin (onderſcheiden van 't *Engelsſe-Tin*) en gemaakt Drinkſchaals-gewyze, met een' Voet. De Schótels waren geplaatſt, de eene boven de andere, opryzende eene Elle hoog; en elk, bediende 'er zig gemaklyk van, zonder het te verſchuiven. De Spyz wierd in eens opgediſcht, voor men neêr zat. De Drank was, enkeld Wáter; of gekookt, met een Kruid genoemd *Caubaw* (1) 't geen eene bittere Smaake heeft. Zy zaten Kruiſlings, op Tapyten, geſpreid op den Vloer: zonder Tafel, nog Stoelen.

Deez word bewierookt. NA de Maaltyd, leidde hy den Generaal, in eene Binnekámer. Hier wagtten hem op, 4 klyne Jongens: 's *Aga's* Schandjongens. Hy zette zig neêr, met den Generaal, op een Karmoſyn-fluuweel Tapyt, gelegen op zeer ryke Tapyten, waarmede de Vloere bedekt was. Een der Jongens droeg, een Servet; de twéde, een Zilver-Komfoor, met Houtskoolen; de derde, eenen Schótel met Amberdegryz, Lignum Aloës, en andere koſtelyke Reukwerken. Op 's Goeverneurs verzoek, liet zig de Generaal het Hoofd digt toedekken, van den eerſten, met het Servet: terwyl de ander, het Komfoor met de Reukwerken daar onder hield, om hem den Reuk te doen ontfangen. Dit was zeer aangenaam. Vervolgens wierden de Goeverneur, en twé zyner voornaamſte Amtenaaren, die by hen waren, op gelyke wyze berookt. Dit ſchynt een Plegtigheid, veel in gebruik, onder hen.

De *Aga* beſchenkt hem. HEBBENDE te ſamen, eenigen Tyd geredeneerd, quamen drie der Jongens wederom in. De een bragt een Veſt, of Rok, van Goud-Láken: zynde gerold in eene Kooker van Taf, geverwd in Saffraan, om de Kleure van 't Goud te bewaaren; de andere had, een Windzel, of Tulband, gantſlyk met Goud geſtreept, 22 Ellen lang; en de derde, een *Damaskeen*, of *Turks Zwaardt* (*), rykelyk met Zilver bewerkt, waarvan de Greep en de Schêe verguld waren. De Goeverneur bekleedde zelfs, den Generaal, met den Rok; en gordde hem den Damaskeen, aan de Zyde: zeggende, dat het geen Geſchenk van hem, maar van den Grooten Heere zelfs

(1) Het moet *Kahwah*, dat is KOFFI zyn: 't geen elk weet, een Boon te wezen. Maar, mogelyk, was deez van de *Schil* gemaakt: welke de *Fransſen* zeggen, dat lèkkerder is, en nimmer uitgevoerd word. Zie, *Voyage de l'Arabie Heureuſe*.

(*) Van *Damaskus*. De Klingen, Sàbels, Mesſen, en ander Staalwerk, in deeze Stad gemaakt, zyn beroemd: om de uitmuntende Temperinge, die aan den Eigenſchap van 't Wáter aldaar, toegeſchreeven word.

FESTIN du GOUVERNEUR de MOCKA.

GASTERYE van den GOEVERNEUR van MOKHA.

Cochin fil. invenit. *J. v. Schley sculp.*

SARIS. 1612.

zelfs was. Hy verzogt daarnevens, dat hy daarmede de Stad rond wilde reiden, met den *Kadi* (Opper-rechter aldaar) en den Kaptyn der Galeijen: op dat het Gemeen de Vriendſchap mogt zien, die tusſen henlieden was. Aanſtonds wierd 'er een Péérd, met ryke Toeruſtinge voortgebragt. Maar *Saris* verkoor, liever te Voet' te gaan: om te beter Gezigt, van de Stad te hebben. Dus wandelden zy, 'er door, met hun driën. Onderwegh, bezag hy een Huiz, bequaam voor eene Faktoorye. De Kaptyn der Galeijen, bragt hem ook tot zynent; en vergaſtte hem, op een pragtig Onthaal. Vervolgens keerde hy, naâr den Goeverneur. Deez quam hem, te gemoet', op de Trap. Hy bad hem wederom ernſtelyk, dat de Onheusheid aan Sir *Henry* gedaan, vergeeten mogt wezen; en zeide, dat hy 't zoude afmeeten, na het veelvuldig koomen, of 't zenden zynes Volks, aan den Wal. Daarop nam *Saris*, afſcheid. Hy wierd uitgeleid, met eenen grooten Stoet, van den Voornaamſten der Stad. Onder 't losſen van 15 Stukken, der Scheepen, quam hy aan Boord. Hy beſchonk den *Turken*, die midlerwyl als Gyzelaars gebleeven waren; en hy deed, op hun Vertrek, 15 ſtukken *Kanon* losbranden.

Geſchenk, voor den *Aga*.

DEN 21, zond de Generáal, Mr. *Cocks* en anderen, naâr den Wal: met een Fles-Kelder, van *Roſa Solis*. De Goeverneur had vuuriglyk [die *Roſolis*] verzogt; en dat het tog, wel toegedekt mogt wezen [wyl de *Turken*, geenen Wyn nog ſterken Drank mogen drinken]: op dat het niet bekend wierde. Daar benevens zond hy nog, twé Veſten, van Violet beſt Láken, voor zynen Gesneedenen. Mr. *Cocks*, met den zynen, hadden Laſt, onderzoek te doen, zo naâr den Inkoomenden- als Uitgaanden Rechten; den Gewigten en Maaten; Münten; Pryzen der Indigo, Kaliko's, Kottoene-Gárens, als andere Waaren, goed voor hunne Laadinge. Alsmede, om den *Jood* aan Boord te doen koomen, die zig in den *Ascenſion* bevond, toen deeze omtrent de Baare van *Suratte* verongelukte; en die hem Berigt, van de Zaaken, aangaande Sir *Henry*, geeven konde.

Rée van *Mokha*.

DE Rée van *Mokha* is zeer ópen, en gevaarlyk, voornaamlyk in Weſtlyke-Winden: zynde 't veel Plaat-Wáter, eene Myle van de Stad; en Laag-Land, gelyks met de Zee. De Inwoonders zeggen, dat op 't Einde van *Mai*, als deeze Winden koomen, de uittermaatte Hitte den Wind dood: 't geen tevens, dat Jaargety zeer ongezond maakt.

Misleiding der *Turken*.

DEN 31, verſtond de Generaal, van den Kapt. der Stad, dat het Antwoord, van den *Basſa* aan den Goeverneur, den voorigen Nagt gekoomen was: dat hy geruſten Handel zoude hebben, beide aan den Wal en met den *Indiëſen Scheepen*; en zig, van alle zyne Benoodigdheeden, zoude konnen voorzien. De Generaal twyffelde echter, aan dit heuchlyk Nieuws. Geen Half-uur geleeden, was Mr. *Cocks* nog by den Goeverneur geweeſt; en deez had 'er hem, geen Woord van geſprooken. Maar, de Kaptyn bragt daartegens in, dat 'er een *Jelba* gereed lag, naâr *Mekka*; en dat men 't daarom, verburgen had: op dat den *Sharif* van *Mekka*, daarvan geen Berigt bekoomen, en deez deswegens niet aan den Grooten-Heere ſchryve zoude, om het Vrygeleide te doen intrekken. Maar *Ashraf*, die den Generaal van de verraaderlyke Behandelinge aan Mr. *Femel* onderrigt had, deed hem door den Tolk weeten, dat hy zig wagten zoude, van aan den Wal te koomen: ten

Saris. 1612.

ware hy goede Gyzelaars, gelyk bevoorens hadde; dat hy hen anderzints niet betrouwen moest, al zwoer 't hem de Goeverneur, op den *Alkoran*: want dat zy alle, Soldaaten waren, en niet veel Acht op Eeden sloegen; dat ook het Nieuws, van den *Basfa*, geenerwyze tot zyn Voordeel strekte; dogh dat dezelfde, evenwel, het Affchrift van 't Vrygeleide des Grooten-Heere, toen nog niet bekoomen had: 't geen zig, binnen 6 Dagen, wel ophelderen zoude.

Den Generaal, te Lande verzogt.

Den 2 *April*, quamen twé Karavaanen, van *Groot-Kairo*, uit *Egipte*. 's Anderendaaghs, vielen 'er ook 2 Scheepen, op de Rée. 't Een was van *Chaul*, 't ander van *Kananor*, gelaaden met Indigo en Kaliko's, Pintado's, Ambergryz, en Kottoene-Gárens, brengende veele Rykdommen mede; alsmede, wel 400 Reizigers. De *Engelsfen* groetten hen, met 9 Schooten. Zy antwoordden, met 3 Kámer-Stukken: zynde, al wat zy hadden. De Generaal zond de Sloepe, om te hooren, wat Nieuws 'er op de Kuste van *Suratte* was. Maar de Kaptyn konde alleen berigten, dat 'er 3 *Engelsfe Scheepen* handelden. De Kaptyn der Stad quam, wegens den Goeverneur, mes 5 voornaame *Janitzers*, aan Boord des Generaals: om hem te berigten, dat de *Basfa* geschreeven had, hem vriendelyk te behandelen, en ten vryen Handel toetelaaten. Hy verzogt hem daarbenevens, den volgenden Morgen aan den Wal, om hem de Byzonderheeden daarvan medetedeelen. Maar *Saris*, herdenkende 't Berigt van *Ashraf*, verschoonde zig: dogh belastte hem (op Verzoek van Kaptyn *Towrfon*) den Goeverneur te zeggen, dat hy, voor goede Gyzelaars, zynen Broeder naâr hem wilde zenden. Hy onthaalde hen, vervolgens; en zond hen, met Geschenken, te rug, onder 't losbranden van 21 Stukken. Dit behaagde den Kaptyn zo wel, dat hy beloofde, den *Engelsfen* allen Onderstand te zullen doen.

Kapt. *Towrfon* gaat te Lande.

Den volgenden Morgen, ging Kapt. *Towrfon* te Lande, hoewel de Gyzelaars niet quamen. *Saris* stond dit, te gereeder toe, dewyl de twé *Indiëse Scheepen* voor hem ten Pand verstrekten. De Goeverneur onthaalde hem vriendlyk, en gaf hem eenen Vest: maar daar was niets te doen, in de Zaake, waarom hy gekoomen was. De *Turken* hielden, hunne Toezegginge niet. Alleen deed de Goeverneur met hem zeggen, dat het eigenlyk zoude wezen, twé der Voornaamsten, met 's Konings Brief en Geschenk, naâr den *Basfa* te zenden: dewyl dan de Zaak, na hun Genoegen, afgedaan zoude zyn. De Generaal keurde 't, goed; en nam voor, den volgenden Dagh, een Geschenk voor den *Basfa* uitteleggen.

Berigt, van Sir *Henry*.

De Kapt. der Galeijen zond, 's Anderendaaghs, drie Brieven, laatstleeden Nagt den Goeverneur ter hand' gekoomen, aan den Generaal. Zy waren van Sir *Henry*, en van Kapt. *Sharpey*, toen leggende aan *Bab al Mondub*. 't Berigt behelsde, dat hy van *Suratte* gekoomen, en daar weinig of geenen Handel gehad had; dat Kapt. *Hawkins*, met zyne Vrouwe, van *Agra* aan Boord was gekoomen; dat hy nu hier was, om Wraak op den *Turken* te haalen; en dat hy den Generaal verzogt, om zyne Goederen en Volk, met allen Spoed, van den Wal te doen koomen. Hierop veranderde *Saris*, van Besluit. Hy zond, zo voort, eenen zyner Kooplieden, met eenen Brief, aan Sir *Henry*. Hy gaf hem daarin Berigt, van zyne Reize tot hiertoe, en de Behandelinge te *Mokha*: met Byvoeginge, dat hy, zonder die ontfange Tydinge, twé der zynen naâr *Sanaa* gezonden zoude hebben.

De

DE bovengemelde twé *Indiëse Scheepen*, bragten 'er te Land', 60 Quintaalen Lignum Aloës; 600 Tonnen Indigo, uit beide Scheepen; 150 Bahars Kaneel, van *Ceilon*; een groote menigte *Osfar*, 't geen een Rood-verfzel is; Kruidnagelen; een groote menigte Baft, wit Lywaat, en andere *Indiëse Stoffen*. De Pryz der *Indigo* was, van 30, 35, 40, en 50 Reaalen van Agten, de Ton. SARIS, 1612. Laading der *Indiëse Scheepen.*

DEN 7, schreef de Generaal, aan den Kapt. der Stad: met Verzoek, den Indiaansen Kooplieden te brengen, om met hem, in rédelykheid te handelen, voor zodanige hem gelykende Koopmanschappen, als een zyner Scheepen konde laaden. Dit (zeide hy) zoude Sir *Henry*, van hunne goede Meeninge overtuigen, en denzelfden alle Vyandlykheeden laaten vaaren. Ter deezer tyd, was een groot Gerucht in de Stad, dat Sir *Henry* eene *Jelba* of twé, koomende van den Kant van *Abissynië* met Leevensmiddelen, genomen had. *Saris* durfde deswegens, naauwlyks, de Sloepe nog de Maats aan den Wal waagen.

DE Generaal ontfing, eenen anderen Brief, van Kaptyn *Mami*. Het Antwoord, van den *Bassa* aan den Goeverneur (zeide hy) was dus. „ *Haydar* „ *Aga*, gy hebt my geschreeven, dat drie *Engelsse Scheepen* gekoomen zyn, „ met 's Grooten-Heers Vrygeleide, te *Mokha*, om te handelen. Myn „ Welbehaagen is, dat gy hen myn onverbreeklyk Woord voor hunne Veiligheid geeve: ingevalle 't hen behaage, aan den Wal te koomen, en „ een Huiz te neemen, voor den *Mouson*, om te handelen. Gy hebt my „ insgelyks geschreeven, dat zy twé Persoonen herwaarts willen zenden. „ Bezorg hen alle Dingen, voor hunne Reize", enz. Kaptyn *Mami* meldde verder, dat de *Aga* en hy onderschryven wilden, 't geene de Generaal zoude voorstellen: dat zy iets uit Vriendschap, niets door Geweld, wilden doen; en zo gewillig waren, om alle drie de Scheepen te laaden, als een.

MEN verstond, dat het Gewigt, hier in Gebruik, genoemd is een *Inen*, uitmaakende 2 *Rottalas*, of Ponden. Tien *Inen's*, maaken 23 Pond *Engelsch*, en somtyds 24 Pond, als de Waagmeester een Vriend is. Een Ton Indigo, is van 150 Pond hunnes Gewigts, uitmaakende 166 tot 170 Pond, *Engelsch*. Kottoen word verkogt, by den *Bahar*, tot 18 Reaalen, zeer goed en zuiver. De *Bahar* is, van 300 *Rottalas*, of tussen de 332 en 344 Pond, *Engelsch*. Hunne Maat is genoemd, een *Pik*, vervattende 27 Duimen, of drie Vierendeel van eene *Engelsse Elle*: uitmaakende, eene Elle, Vlaams. Maaten en Gewigten, te *Mokha*.

DEN 9, zond de Goeverneur eene Kano, om den Generaal te verzoeken, den volgenden Morgen naâr den Wal te zenden: ten einde, om 's *Bassa's* Antwoord te bekoomen; en eene Volmagt, om alle zodanige Jonken aantehouden, die Sir *Henry* voorby liepen: ten einde die te noodzaaken, hier intevallen, en met hem te handelen, voor zodanige Goederen, als hy begeerde, enz. Alsmede, dat hy zyn Volk wilde toelaaten, aan den Wal te koomen: dewyl de Kooplieden vol Vreeze waren, ter oirzaake Sir *Henry*, eenigen hunner Scheepen had aangehouden. Mr. *Cocks* wierd deswegens, 's Anderendaaghs, naâr den Wal gezonden. Hy had een Mondgesprek, met den Goeverneur, en Kapt. *Mami*. Deeze zeiden hem volmondig, dat het in hun Vermogen niet was, zonder hun Leeven te waagen, dat geene natekoomen, wat zy bevoorens beloofd hadden: dewyl 't de *Kadi* afkeurde. Dat nog Koopman, nog Makelaar, naâr Boord wilde gaan, gelyk De *Turken*, ontrust.

 de

SARIS. 1612.

de Generaal verzogt: dewyl Sir *Henry*, hen zo verstoord had. Dat de Faktoors van *Groot-Kairo*, daar geplaatst om Indigo en andere *Indiëse Waaren* optestápelen, niets wilden verkoopen, voor zy gezien hadden, welke menigte 'er van zoude inkoomen. En dat de *Banjaanen*, of Indiaanse Kommissionarissen alhier, die Indigo onder zig hadden, mede niets wilden verkoopen, dewyl zy Schaarsheid daarvan te gemoet zagen. Daarbenevens, bragt Mr. *Cocks* berigt, dat zy weigerden eenigen van de *Engelsse Goederen* te koopen, voor die te Lande gebragt waren.

Begrooting der *Tollen* te MOKHA.

DE Rechten des Grooten-Heers, voor deeze Haven *Mokha*, waren toen waard (als de Goeverneur aan Mr. *Cocks* verhaalde) 1500,000 *Chekins* in 't Jaar. Dit gerékend, tegens 5 *Eng. Schellingen* 't Stuk, maakt 37,500 Pond Sterlings.

Besluit van den *Scheeps-raad.*

SARIS beriep, op den 11, den Raad, om te beraadslagen, wat best te doen: dewyl Sir *Henry* de Jonken ophield, en 'er geen verdere Hoop van Handel was? Men besloot, tot de *Mouson* hen toeliet anders te handelen, in Vriendschap met de Stad aantehouden, gelyk tot hiertoe gedaan was, enz.

Saris, gaat naâr Sir *Henry*.

ONDERRIGT zynde, van Sir *Henry*'s ernstige Begeerte, om hem te spreeken, zo wel als voor de Vriendschap en Geneegenheid welken hy betuigde: zo beval de Generaal, 's anderendaaghs, zynen Schipper, om met den eersten goeden Wind, naâr *Bab al Mondub* te zeilen. Hy gaf 'er ook Berigt van, aan den Goeverneur der Stad; en, om de Vriendschap te beter te queeken, nam hy eenen Brief mede, van hem aan Sir *Henry*. Hy quam ook, den 14, aan de Straate: daar hy de *Increase* vond, met 4 Indiaanse Jonken. Hy bleef voorts, den gantsen Nagt, aan Boord der *Increase*: zonder iets te besluiten.

Hy besluit, met hem te vereenigen.

SIR *Henry* quam, den volgenden Dagh, aan Boord der *Clove;* en gaf *Saris*, zyn Besluit te kennen. Den 16, wierd hier den Raad beroepen. De Generaal stelde daaraan voor, dat 'er, zedert deeze Verschillen van Sir *Henry* met den *Turken* en *Kambayeren*, geen meêr Hoope van Handel te *Suratte*, dan te *Mokha* was; dat dus, hun beste Koers zoude wezen, om den *Hektor* en den *Thomas*, tusſen *Aden* en de *Straate* te laaten kruisſen: terwyl de *Clove* 't *Kanaal* van *Abisſynië* zoude houden, om den *Indiëſen Scheepen* te beletten, daar 's Nagts doorteloopen. Dat zy dus, opstoppende al 't geene hen ontmoeten zoude, hunne Lákenen, Lood, Tin, Yzer, en Elefants-tanden, Waaren voor deeze Gedeeltens geschikt, zouden vermangelen konnen, voor zulke welke men wist dat gewild waren, in de Oorden daar zy vervolgens naâr toe moesten: met Aanmerkinge, ingevalle zy *Indigo* quamen te ontmoeten, dat die ook goed zoude zyn, voor *Engeland*. Hy voegde 'er by, zéker Berigt te hebben, dat daaghlyks twé zeer groote Scheepen, genoemd de *Rehemi* en de *Hasſani*, verwagt wierden: waarvan het laatstgemelde (volgens Verhaal) vermogens was, den *Hektor* met verkoopbaare Waaren te voorzien. Dit Voorstel, wierd algemeenlyk goedgekeurd; en besllooten, het met den eersten goeden Wind, ter Uitvoer te brengen.

Onderling Verdrag.

DE Generaal wendde daarop, aan Boord der *Increase*. Hy besloot, ten laatste, met Sir *Henry*: dat beide Vlooten zig vereenigen zouden, om den *Indiëſen Scheepen* opteſtoppen, en met hen, op voorgemelde Wyze te mangelen. Sir *Henry* zoude 't Bestel hebben, van Twé-derde der Goederen, die van dee-

deezen Dagh vervolgens verkreegen zouden worden; en *Saris*, het andere Derde-deel. Ook zoude men, den Rechten des Grooten-Heers betaalen. Deez Overeenkoomste, wierd in Schrift gesteld, en getékend. De *Hektor* en de *Thomas* wierden, naâr hunne aangeweeze Posten gezonden: met strikt Bevél, dat niemant de Waarde van eenen Penning, uit eenig Schip zoude neemen 't geen aangehouden wierd, nog daarop't minste Geweld, aan iemant, zoude mogen doen, enz. SARIS. 1612.

's AVONDS, den 18, quam een Schip, van *Kananor*, gelaaden met Spéseryen, Droogeryen, en andere Waaren. De Generaal zette het Zeil, naâr *Mokha*, met eenen Wind, uit den Zuide en Zuid- ten Ooste: een styve Kou. Hy quam 'er, in 5 Uuren tyds. Aanstonds zond de Gouverneur, naâr zyn Boord: met Verzoek, dat den Tolk naâr den Wal mogt gezonden worden, om hem te berigten, hoe de Zaaken aan den *Bab* stonden. Dit wierd ook gedaan. De Sloep, den 20, naâr den Wal geloopen, om den Tolk wederom aftehaalen, bragt deez een Geschenk van frisſen Voorraad, wegens den Goeverneur, aan den Generaal. Hy deed daarbenevens verzoeken, een Monstter, van de *Engelsſe Waaren* te mogen hebben. Mr. *Cocks* bragt die aanstonds, by hem. Hy had zin, in verscheide Kleuren, van 't Beste-Láken: beloovende daarvan, voor 1000 Reaalen te neemen, behalven eenig Tin en Lood. Daarbenevens zeide hy, dat ook veele andere geneegen waren, om Lood en Yzer te hebben. Deswegens verzogt hy, dat men, den volgenden Morgen, daarvan een goed Deel aan Land zoude brengen: want dat, hy eens hebbende begonnen te handelen, de Kooplieden hem zékerlyk volgen zouden. Hy zond, daarentegens, drie Staalen van *Indigo*, tegens 100 Reaalen de Ton: elke van 127 Pond, of *Rottalas*, van *Mokha*, uitmaakende omtrent 150 Pond, *Engelsch*. Maar, 't was geen *Indigo* van LAHOR: die rond en de beste is. Ook wilden zy, by geen ander Wigt verkoopen, dan by 't hunne. Dit mogten zy zeer wel doen, na den Pryz dien zy 'er op gezet hadden: want, de *Engelsſen* oirdeelden, die drie Soorten niet meêr waard te zyn, dan 30, 40, en 45, de Ton.

Saris keerd, naâr *Mokha*.

De *Turken* veinzen, te willen handelen.

DE Generaal schreef, aan Sir *Henry* en Kapt. *Towrson*; en zond zyne Brieven, over Land, by *Mohammed*, Sekretaris der Galeijen. Hy zond, den 21, naâr den Wal, 8 Stukken Láken, 1 Ton Yzer, 1 Ton Lood, en 2 Kisten Tin, van 600 Pond. Zy booden, voor 4 van de beste Stukken Láken, drie-Halve-Reaalen de *Pîk*, die 27 Duim moest wezen: maar zy maten 't, met eene andere *Pîk*, daartoe byzonderlyk vervaardigd, die op 31 Duimen quam. Voor den *Bahar* van Tin, booden zy, 120 Reaalen; den *Bahar* van Yzer, 12; en voor 't Lood, 15 Reaalen. Dit waren geene Pryzen, die by quamen. Ook voerden de Kooplieden, 's Avonds, hunne Goederen weêr naâr Boord.

Bedriegery.

DEN 25, ging de Generaal t'zeil, na eene gehoude t'Samenspraake met Mr. *Cocks*, naâr *Asſab*. Hy vond 'er, 's Avonds den 27, de *Increase* en den *Hektor* ge-ankerd, met 11 Zeilen van Jonken, van verscheide Plaatsſen. Om naâr deeze Rée te zeilen, moet gy de Noord-zyde aan Boord houden: laatende eene klyne Rotze, of Hangmak, aan uw Stuurboord: want, dan hebt gy, van 12 tot 7 Vadem, Zandgrond. In deeze Diepte, liet hy het Anker vallen, omtrent eene Halve-myle van den Wal.

Saris zeild, naâr *Asſab*.

SARIS. 1612. De Generaal zond, den 13, zyne Sloepe aan den Jonken, om den *Nakhada's* en Kooplieden te waarschuuwen, zonder zyn Verlof niet te zeilen. Van hunne Zyde verzogten zy, dat zulke van hunne Goederen, die den *Engelssen* aanstonden, uitgezogt, en hunne Scheepen ontslagen mogten worden, om den *Mouson* naär *Joddah* niet te verliezen. Zy booden aan, zodanige Baalen aan Boord te brengen, welken men begeerde geópend te zien; en wederom te rug voeren, 't geen niet aanstaan zoude.

Grootte, der *Indiëse Scheepen.* De Generaal gebood, den *Indiësen Scheepen* te meeten. 't Wierd, den 9 *Mai* gedaan. De *Rehemi* was, van den Voor- tot den Achter-Steven, 153 Voet lang. Zy was, 17 Voet in 't Hól. Boven, aan de Zyden, was zy breed, 42; en diep, 31 Voet. De *Mahmudi* had lengte, 136 Voet; zy was in 't Hól, 20; Breed 41; en Diep, 29 en een half Voet. Haare Groote Mast was, 108 Voet; en haare Groote-Raa, 132 Voeten. De overige waren, niet veel minder.

Vraag, van den *Turken* aan Sir *Henry.* Kapt. *Mami* quam, den 10, van *Mokha*, om met Sir *Henry*, over zyne Eischen te handelen. Na de Generaal hem, op de *Clove*, vriendlyk onthaald had, gingen zy beiden, aan Boord van Sir *Henry*. Hy gaf deezen, twé Brieven: een van den *Bassa*, de ander van den *Aga* van *Mokha*. Zy vroegen daarin, wat hy van hen eischte: niet weetende, dat hem eenige vordere Beleediginge aangedaan was; en dat zy hem, voor zyn Vertrek; Voldoening, wegens de voorleede gegeeven hadden? Deswegens baden zy, dat de Jonken ontslagen, en naär *Mokha* mogten vertrekken! Hy antwoordde, dat hy Voldoeninge eischte, voor den Moord zyn's Volks; en voor 't Verliez des *Mousons:* 't geen, zyne Reize had bedurven. *Mami* verzogt, zyne Eischen in Schrift: om binnen 14 Dagen, Antwoord daarop, van den *Bassa* te bekoomen.

Koddige Staatsie, van den Koning van *Rahayta.* De Koning van *Rahayta*, een Prinsje aan de Zyde van *Afrika*, of *Abissynië*, quam den 15, met groote Staatsie, een plegtig Bezoek, aan den beiden Generaalen geeven. Hy zat, op eene Koe. Eenen *Tulband* had hy, op 't Hoofd. Zyn Voorhoofd was getooid, met een kostelyk Juweel: 't Huisje van een' *Alikruuk*. Hy was gants naakt, gelyk een Moor: uitgenomen, een Pintado, welken hy om zyne Lendenen had. Zyn Stoet bestond, uit 150 Man, gewápend met Werppylen, Boog en Pylen, Zwaardt en Schild. De Generaals gingen aan den Wal, om hem te ontfangen, met 100 Muskettiers. Zy dugtten, dat de Koning door den *Turken* omgezet was, om hen, onder schyn deezer Beleefdheid, eenen Trek te speelen; en te gelyk, was 't hen leed, van hem, zonder eene t'Samenkoomste te laaten vertrekken: uit vreeze, dat zy ontzet mogten worden, van Ververssingen uit *Assab*, 't geen onder zyn Gebied stond. Veele Geschenken, gaven zy hem; en daarbenevens, volgens zyn dringend Verzoek, den Buik vol, van Brandewyn: zulks hy, naauwlyks, op zyne Beenen staan konde. 't Zyn *Mahometaanen*, en zwart misselyk Volk, met gekroest Hair. De Koning schonk hen, 5 stuks Rundvee; en beloofde, allen Onderstand te doen, die in zyn Vermogen was.

§. IV.

§. IV.

Vordere Bedryven, in de Roode-Zee; *Voort-reize naâr* Bantam; *enz.*

DIEN zelfden Dagh, quam de *Péper-Koorn*, van *Aden*, met eene Jonke. Deeze was van *Sindi*, of de Rivier *Indus*. Zy was gelaaden, met Bóter, Olie, en *Kambayse Stóffen*. 't Groot Schip van *Diu*, onder 't Gebied van *Malek Amber*, was hem ontsnapt, en te *Mokha* gekoomen. De *Péper-Koorn* schoot op 't zelfde, maar konde 't niet raaken: zo wel, liep het. Hy had 'er, opleggen wagten; gelyk ook de *Thomas*, en de *Darling*, zulken langen Tyd, aan den *Bab*.

De *Péper-Koorn*, voegd zig by hen.

DE Generaal bequam ook, deezen Dagh, eene Lyste van den Pryz der Waaren, laatst te *Suratte*. Best Láken, van 23 Pond het Stuk, allerhande Kleure, tot 20 *Mahmudi*'s; het *Konido* van 35 Duimen, 5 *Mahmudi*'s, uitmaakende eene Reaal van Agten. Karsayen, 84 *Mahmudi*'s het Stuk: 't geen minder was, dan 't hen in *Engeland* kostte. Lood, de groote *Maund*, 33 Pond, tot 7 en Een-derde *Mahmudi*. Tin, de klyne *Maund*, 25 Pond, tot zesd'halve Reaal van Agten. Te *Dabul*, de *Bahar* Yzer, weegende 360 Pond, tot 21 Reaalen. Elefants-tanden, 65 *Mahmudi*'s, de groote *Maund*, van 33 Pond. *Indigo*, van *Sirkesa* (1), drie Soorten: de beste, tot 14 *Rupias* (of *Roepiën*) uitmaakende Eene-halve Reaal van Agten; de twéde, van 12 *Rupias*; de derde, voor 8: de groote *Maund* van 33 Pond. *Labor-Indigo*, de beste van allen zynde: 't beste Soort, tot 36; het twéde, tot 30; en 't minste, tot 24 *Rupias*: de *Maund*, van 55 Pond. De Last, van 't brengen aan Land; 10 ten Honderd, voor die van *Sirkesa*; en, 20 ten Honderd, Tol, voor die van *Labor*.

Pryz van Goederen, te *Suratte*.

DEN 17, begon men Lood te weegen, en *Engelsse Waaren* afteléveren, aan den Kaptynen en Schippers der Jonken: op Rékeninge, van de Betaalinge der Goederen, van hen ontfangen. De *Thomas* ging, den 23 t'zeil, met 49 gezonde Mannen, naâr *Sokotra*: om Aloë inteneemen, en vorder, naâr *Priaman* en *Tekoo*, op *Sumatra*, om Péper te gaan. De Afgezonden des *Bassa*'s, quam hier, den 31, uit *Sanaa*; met den *Shah Bandar*, der *Banjaanen* te *Mokha*, en Kapt. *Mami*: om de Verschillen, met Sir *Henry*, te vereffenen.

De *Thomas* afgevaardigd.

DE *Increase* ging, den 24 *Juni*, naâr *Mokha* t'zeil'; en de *Clove* volgde, 's Anderendaaghs. Groote Vreugdevuuren, en Vuurwerken, wierden te *Mokha* gemaakt. De *Engelssen* hielden, dat het de *Turken* hen ten trots deeden.

DEN

(1) Of *Serkes* en *Sherkes*. 't Is een Dorp by *Ahmed abâd*, Hoofdstad van *Kambaye*, daar Indigo gemaakt word.

Saris. 1612. Te *Turken* blyven weiffelen.

Den 26, zond de Generaal zyne Sloepe te Lande, met Brieven aan den *Aga*, den *Shah Bandar*, en Kapt. *Mami*: om te weeten, welk gereed Geld bezorgd konde worden, ten einde de Rékeningen, met den *Indiaanen*, te konnen fluiten. 't Bootsvolk had Laft, niet aan den Wal te leggen: uit vreeze van Verrasfinge. 't Antwoord des Goeverneurs was, van den 29: vol Pligtpleegingen, maar weinig ter Zaake doende. Dus keerde men, den 30 wederom, naâr de Rée van *Asfab*.

De *Increafe* quam 'er ook, den 1 *Juli*; en viel op haaren ouden Handel, van Mangelinge voor *Indiaanfe Waaren*. Den 5, quam *Mir Mahmud Tuki*, Kaptyn van de *Rehemi* van *Suratte*, aan Boord der *Clove*. Hy bragt veele Schótels Spyze mede, op hunne Wyze toegemaakt; en was verzeld, van veelen zyner voornaamfte Kooplieden. Zy wierden allen, vriendelyk onthaald. Zyn Schip was, ten minfte, van 1200 Tonnen.

Sir *Henry*, met den *Indiëfen Scheepen*, naâr Mokha.

Den 11, gingen de *Increafe* en de *Péper-Koorn* 't zeil, naar *Mokha*: met 7 van de *Indiëfe Scheepen*, die meeft alfints beter waren, dan eenig der *Engelsfen*. 's Avonds ankerden zy, digt by *Mokha*; en 's Anderendaaghs, 's Namiddaghs, voor de Stad.

Houd den *Turken*, Bedwang.

Een der Jonken, fchuldig aan den *Engelsfen*, ging den 18, zo na aan den Wal, dat men dugtte, dat zy 'er zig van alle haare Goederen wilde ontdoen. Deswegens wierpen 't, den volgenden Dagh, de *Clove* en de *Péper-Koorn* nader aan. Menigte *Jelba*'s ontdekte men, bézig met haar te ontlaaden. Dogh de *Engelsfen*, deeden 'er eenige Schooten op: zulks het Volk, beide Jonke en *Jelba*'s verlieten, en naâr den Wal zwommen. Nog 't Kafteel, nog de Stad, durfden op den *Engelsfen* niet vuuren: als zynde, gantfelyk, onder Bedwang van deezer Gefchut. Ook zetten 't de Galeijen, s'anderendaaghs, vreezende dat zy nader mogten koomen, achter een Eiland, ten Noordwaart.

Artillery, te *Mokha*.

Den 7 Augufti, bequam men Berigt, van de Aankoomfte van 't Groot-Schip van *Suez*, en 4 Galeijen. Zy waren, te *Bogo*, een Stad op de Zyde van *Abisfynië*, omtrent eenen Halven-dagh zeilens, van *Mokha*. De Generaal ontfing, eenen Brief, van den Goeverneur van *Mokha*: betékenende, dat deezen Dagh, een Feeftdagh onder hen, de Gewoonte was 't Kanon los te branden. Deswegens verzogt hy, dat het niet ten quade geduid mogt worden. Hy vreezde, dat de *Engelsfen* het voor eene trotsfeeringe opneemen, en op de Stad vuuren mogten. 's Middaghs wierden dan, 17 Stukken uit het Fort, 3 van de Ontfcheep-plaatsfe, en veele van binnen 't Land, met Overvloed van Klyn-geweer, afgefchooten. 't Ging, in zeer goede Orde. Sommige hunner zwaare Stukken, graazden voor den Boeg, andere achter den Spiegel, der *Engelsfen*: om te zien, wat zy doen konden. Maar, alles liep in Vriendfchap af. Evenwel vond de Generaal daardoor, dat het Berigt valfch was, als of zy maar twé Stukken zwaar Gefchut in de Stad hadden; en dat zy niet bequaam waren, dien, in twé Uuren, te losfen.

De *Hektor*, afgevaardigd.

's Anderendaaghs, ging de *Hektor* 't zeil', naâr *Priaman* en *Tekoo*. De Moufon diende nu. Hy had 88 Man, in volkoome Gezondheid. De *Nakhada*'s, of Kaptyns der Jonken, verzogten Pasporten, van den Generâal: om zig Schaadlooz te houden, van den *Engelsfen Scheepen*, dien zy ontmoeten mogten. Men gafze, hen.

Den

Den 10, waren alle Rékeningen geklaard, met de drie Jonken, de *Hassani*, *Kaderi*, en *Mahmudi*. Men klaarde die ook, den 11, met de *Rehemi*, en de *Salameti*. De gantse *Kargo*, der Waaren en Reaalen, gemangeld in deeze Plaatsse, beliep maar, 46,174 Reaalen van Agten.

SARIS. 1612.

De Rékening met den *Indiaanen* gesloten.

De twé volgende Afrékeningen, zyn hier bygevoegd (1): ten beter Verstand, van den Aart der Handelinge.

„ *Op de Rée van* MOKHA, *in de* ROODE-ZEE, *den* 10 Augusti, 1612.

„ *MEMORIE*, *dat ik* Mohammed Hashen Komal Adin Ashen, *Kaptyn* „ *van de* Hassani *van* Suratte, *hebbe vermangeld en verkogt*, *aan Kaptyn* John „ Saris, *Generaal van de Agtste Reize naar den* Oost-Indiën, *ter Somme van* „ 7400 *Reaalen van Agten*, *in volgende Goederen.*

	Reaalen.
„ *Indigo*, van twé Soorten, 86 Pakken, beloopende met Winst, .	3046 $\frac{7}{48}$.
„ *Kambayse-Stoffen*, 316 Gorjes, zeven Stukken en een half, met Winst,	4136.
„ *Vloerkleeden*, drie, gerékend op	0020.
„ *Matrassen* van *Kottonia*, twé, tot 80 Reaalen de Gorje, . .	0008.
„ *Rys*, *Boter*, *Gember*, en *Suiker*, beloopende op	0053 $\frac{7}{24}$.
„ Voor 18 Ellen *Láken*, ontfangen op Rékeninge, ...	0096.
„ Vier Pakken *Gom-Lak*, met Winst, ...	0040 $\frac{19}{24}$.
„ De gantse Som van alle de Waaren, verkogt als boven, „ is in Reaalen	7400 $\frac{2}{48}$.

„ *Ik hebbe ontfangen*, *in Betaalinge daarvan*, *de volgende Goederen.*

„ 28 en ½ Stukken best *Láken*, beloopende op Reaalen . . .	4574 $\frac{39}{48}$.
„ 10 Stukken *Karsay*, tot	0501 $\frac{1}{3}$.
„ 30 Bahars *Lood*, tot	0720.
„ 20 Bahars *Yzer*, tot	0480.
„ 4 en ½ Bahar *Tin*, tot	0679 $\frac{1}{2}$.
„ 15 *Vogel-Roers*, tot	0445.
„ De gantse Som van deeze ontfange Goederen, beloopt in „ Reaalen	7400 $\frac{11}{48}$.

„ *Ten oirkonde deezes*, *hebbe ik hieronder*, *ten Dage en* „ *Jaare als boven*, *myn Hand en Zégel gezet* ".

(1) Deeze Stukken, schynen 'er door *Purchas*, ingevoegd te wezen. Hy heeft ook de Handtékeningen, en Zégels daarvan, in *Arabiëse Caracters*, opgegeeven.

SARIS. 1612.

ANDERE RÉKENING.

Op de Rée van Mokha, *in de* ROODE-ZEE, *den* 12 Augusti 1612.

„ *MEMORIE. Dat ik* Nakhada Hassan, *Kaptyn van 't goede Schip, ge-*
„ *noemd de Kawdrie van* Diu, *vermangeld en verkogt hebbe, aan Kapt.* John
„ Saris, *Generaal van de Agtste Reize naâr den Oost-Indien, ter Somme van*
„ 2947 *en* $\frac{9}{16}$ *Reaalen van Agten, in de volgende Goederen.*

	Reaalen.
„ *Indigo*, van twé Soorten, 31 Pakken, met Winst beloopende in „ Reaalen	1694$\frac{13}{16}$.
„ *Spikenard* [Indiëse *Lavendel*] 1 Pak; *Tripel* of [*Amaril*] 1 Pak; „ *Kaneel* 5 Pakken, met Winst, tot	0064$\frac{1}{4}$.
„ *Kambayse-Stoffen*, 137 Gorjes, en 3 Stukken, met Winst, tot .	1188$\frac{1}{2}$.
De gantse Som	2947$\frac{9}{16}$.

„ *Ik hebbe ontfangen, in Betaalinge, de volgende Goederen.*

„ Best *Láken*, 6 Stukken, voor de Somme van Reaalen . .	0890$\frac{2}{3}$.
„ *Karsay*, 10 Stukken, tot	0477$\frac{1}{3}$.
„ *Lood*, 31 Bahars, en drie Vierendeels, tot	0762$\frac{17}{48}$.
„ *Tzer*, 10 Bahars, tot	0240.
„ *Tin*, anderhalf Bahar, tot	0226$\frac{2}{3}$.
„ 14 *Vogel-Roers*, tot	0350.
„ In Geld, tot Slot van Rékeninge, ...	0000$\frac{17}{24}$.
„ Volle Somme, Reaalen .	2947$\frac{9}{16}$.

„ *Ten oirkonde deezes, hebbe ik hieronder myn Hand en Zégel ge-*
„ *zet, ten Dage en Jaare als boven* (1).

IN de Haven van *Mokha*, konden de *Engelssen* weinig van hunne Waaren verkoopen. De Inwooners zyn arm; en de *Turken* waren onwillig, om met hen te handelen.

Saris vertrekt, uit de Roode-Zee.

DEN 13, ging *Saris* t'zeil, van *Mokha* naâr *Bantam* (*). Zyn Volk, ten getale van 75 Man, was in volmaakte Gezondheid. Op den 14, had hy den Morgenstond en den *Bab*, te gelyk in 't gezigt. De Wind, ruim in 't Noord-

(1) De Tékening van dit Geschrift, is by *Purchas*, in *Indiëse Karakters*.

(*) De *Fransse Vertaaler* (die bevoorens den ENGELSSEN, te veel met den Naamen van *Zee-rovers* en *Zee-rooverye* beschonken heeft, dan dat hy hen nu zoude konnen verschoonen,) laat zorgvuldiglyk die *twé Afrékeningen* na, zonder 'er iets van te melden. Hy vergenoegd zig hier, de beide Vlooten uit de *Roode-Zee* te geleiden, *die zo voldaan waren* (zegt hy) *over hunnen Buit als over hunne Wraake*. Evenwel vertrok *Saris*, en wel vooraf, met zyn enkeld Schip: dit hebben wy ook, by *Dounton*, gezien.

Noordweste zynde, stuurde hy Oost- ten Zuide, door 't Groot-Kanaal aan de Zyde van *Abisfynië*, over 18 Vadem, omtrent eene Myle van 't Eiland des *Babs*. Daar is een zeer goede en veilige Haven, en goed Onthaal van 't Volk: maar de Oord is, bar. SARIS. 1612. Groot-Kanaal, van *Bab-al Mondab*. *Sokotra*.

'T WAS, den 3 *September*, toen hy, op de Rée van *Sokotra* quam. Een Westelyke, en Noordwestelyk Stroom, had hem, op zynen Overtogt, zeer gehinderd. De *Thomas*, was 'er drie Maanden bevoorens geweest, maar niet gebleeven, dewyl zy wegens den Pryz der *Aloë* niet overeen konde koomen. 's Anderendaaghs wierden de Koopman en den Tolk, naâr den Wal gezonden, daar zeer vriendlyk ontfangen, en met Péérden voorzien, om naâr 't Schip wedertekeeren. Dogh, zy konden 'er niet te beter om handelen. Men hield 'er, de Aloë, op 40 Reaalen van Agten, het Quintaal van 140 Pond. De Koning zeide, dat hy maar 2500 Pond had; en daarom ernstig aangezogt wierd, van den *Portugeezen*. Eindelyk quam men overeen, te betaalen 30 Reaalen, voor de eene Partye; en 38, voor eene andere. Dus kreegen zy, 4067 Ponden: kostende 1418 en Een-halve Reaal van Agten. Men vond den Koning zeer valsch, beide in Gewigt en Woord. Maar, men behandelde hem vriendlyk: ten beste van hunne Reize.

DEN 8 ging men t'zeil', naar *Bantam*. Men vond, den 22, de Breedte, by de Starren, 8 Graaden 12 Minuuten. Oost en Zuide, stuurde men. Omtrent Midnagt, had men 't vreemdste en 't vreeslykste Wáterverschynsel, 't welk iemant ooit gezien had. De Zee gaf zulk een Licht van zig, dat men 'er by leezen konde. Geen Half-uur bevoorens, was 't nog zo duister, dat men geen Half-schips Lengte, van zig konde zien. Zy vreesden, dat het van de Brandinge eeniger gezonke Rotze quam; en dus, dat zy verlooren waren. Maar overweegende, dat zy 'er eenigen Tyd in gezeild hadden, en geene Veranderinge bespeurden, hielden zy hunnen Koers. Ten laatste bleek het, de *Zeekat* [een Visch] te zyn, die zulke vreeslyke Vertooning baarde. Zee brand.

DEN 27, had men 't Gezigt, op 't Eiland *Ceilon*: strekkende Noord-oost-ten Ooste, omtrent 7 Mylen af. 't Was zeer Hoog-Land, landwaarts in: maar Laag, aan de Zee-zyde. 's Middaghs, den 29, vielen zy, aan Kaape *Komoryn*: draagende Oost- ten Zuide, omtrent 14 Mylen af. Hoog-Land was 't; en, naâr 't Noorde scheen 't Dubbel-Land, aan den Oever. Op 100 Vadem vond men, geenen Grond. 't Legt, op de Breedte van 7 Graaden 42 Minuuten, Noord. De Kaarten plaatssen 't, 6 Graaden 10 Minuuten, en doen 't Zuid-Zuid-oost strekken. Daarenboven vond men, in den Koers, geen Gezigt, van eenigen der Eilanden, in de Kaarten getékend; nog men zag geenen, der *Maldiviëse-Eilanden*, waarvan 't Getal zo groot gezegt word. Men rékende, tussen 't Vaste-Land en de Noord Kuste der *Maldiviës* gegaan te hebben, op 8 Graaden: zonder eenig Land te zien, voor men deezen Hoek ontdekte. *Ceilon*. Kaap *Komorin*. *Sumatra*.

SUMATRA vertoonde zig aan hen, den 15 Oktober, toen zy op de Breedte waren, van 4 Graaden 49 Minuuten, Zuid. 't Oostelykst' Deel daarvan, droeg Oost-Noord-oost, 14 Mylen af, Hoog-Land. Eenen zeer strengen Stroom, zettende ten Zuidwaárt, vonden zy daar. Deez dreef hen, van de Kuste. Die naâr de Straate van *Sunda* gaan, moeten *Sumatra* aan Boord houden, na zy, op 1 Graad 30 Minuuten Zuid, gekoomen zyn: want, daar begind de Stroom. Houd 30 Mylen af, met goed Vooruitzigt: want, daar Aanmerking, voor de Straate van *Sunda*.

 zyn

SARIS. 1612. zyn menigte Rotzen, 15 of 20 Mylen af, welke men, uit hoofde van den Stroom, niet ziet.

Bantam.

'T ANKER viel, den 24, op de Rée van *Bantam*. Men vond 'er, den *Hektor*, Daaghs te vooren, met den *James*, en zekere *Hollanderen*, in hun Gezelſchap gekoomen. De Aankoomſt van alle deeze Scheepen, en de daaghlykſe Verwagting van de *Increaſe*, den *Peper-Koorn*, *Darling*, en den *Thomas*, maakten eene groote Veranderinge, in den Pryz der Waaren: Die van eenige Aanmerkinge, reezen driedubbel, 's Daaghs na 's *Hektors* aankoomſte. Nagelen, tot 16 Reaalen van Agten, het *Pikol*, reezen nu tot 40 en meêr; Péper ſteeg, zo voort, van 10 Reaalen van Agten de 10 Zakken, tot 12, 13, enz. Ten Hove wierd men, den 26, van den Goeverneur *Pangran Chamarra*, zeer wel ontfangen, dien men verſcheide Geſchenken deed. Deez *Pangran*, of Mylord, beſtuurde 't al; en was, als Voogd des Konings. De Vorſt zelf, deed niets, ſchoon mondig. Men verzogt zyn Bevél, voor ſpoedige Laadinge hunner Goederen. Hy ſtond het toe: behoudens, 's Konings Amtenaaren de Menigte daarvan wierde bekend gemaakt, op dat de uitgaande Rechten niet verkort wierden.

Nieuws uit *Japan*.

EEN Brief van Mr. *William Adams*, uit *Japan*, wierd den Kooplieden voorgeleezen: op dat zy Kennis mogten hebben, van de Hoope die daar, in die Landſtreeke, ten Handel was. Dewyl de *Hollanders* zo ſterk, en genoegſaam gantſe Beheersſers der *Molukken* en *Banda* waren; en aangezien *Bantam* zo ongezond was, en 't Volk 'er zeer verwilderde, met drinken en naâr den Wal te loopen: zo wierd beſlooten, dat de *Hektor*, met allen ſpoed, naâr *Engeland* afgevaardigd zoude worden, en dat men, om hem en den *Thomas* te laaden, 14000 Zakken Pépers zoude bezorgen. Men vreezde, ingevalle men 'er de lugt kreeg, van meêr andere verwagt wordende Scheepen, dat de Péper nog hooger zoude Ryzen.

Inkoop, van *Péper*.

INGEVOLGE van dat Beſluit, ſloot men Koop met *Lakmoy*, voor 2000 Zakken Pépers, tot 127 Reaalen van Agten, de 100 Zakken; en met *Ki-wi*, voor 1000 Zakken, tot 125 Reaalen 't 100; en nog 3000 Zakken, tot 150 Reaalen, de 100. Zy woegen na, hoeveel een *Pikol* Kruidnagelen woeg; en bevonden 't te zyn 132 Pond, goed Gewigt.

Sir *Henry* valt 'er in.

SIR *Henry* quam 'er, den 9 *November*, op den *Péper-Koorn*. Op 's Goeverneurs ernſtig Verzoek, monſterden 80 Man, uit de *Engelsſe Scheepen*, den 15, voor het Hof. Dit gaf hem, groot Genoegen: wyl de *Hollanders*, 't hem geweigerd hadden. 't Was, om het Einde van den *Mahometaanſen Vaſten* te vieren.

Koop van Péper.

DEN 17, ſloot men nogmaals, met *Ki-wi*, voor 4000 Zakken Pépers: tot 16 Reaalen de 10 Zakken, met 3 ten Honderd Kortinge.

Hollandſe Scheepen.

DEN 18, quamen 11 *Hollandſe Zeilen*, groote Scheepen. De *Thomas* was, in hun Gezelſchap. Deez had, te *Priaman*, maar 312 *Bahars* Péper konnen bekoomen; en 20 *Taël*, Gouds.

VIER Dagen daarna, trokken 100 *Hollanders*, net uitgedoſt, met hunne Piekeniers in blinkende Wápen-ruſtinge, naâr het Hof. Zy ſchaarden 'er zig, in een' Kring; en deeden, drie Salvo's. De Goeverneur deed hen daarop zeggen, dat de Koning hen bedankte; dat zy genoeg gedaan hadden; en dat zy konden aftrekken, met hunne Yzere-Hoeden. Dus noemen de Javaanen, den *Helmen*.

DRIE

J. V. Schley direx.

KAART van de FILIPPYNSE, CELEBES, en MOLUKSE-EILANDEN.

Drie *Hollandse Scheepen*, meest met Péper en Foeli gelaaden, gingen den 28 naâr Huiz'. Vyf andere vertrokken 'er nog, naâr *Banda* en den *Molukkos* Saris. 1612.

Den 4 *Desember*, viel 'er een *Hollands-Schip* in, van *Koromandel*. De *Engelsſen* verstonden daarvan, dat het de *Globe* gelaaten had, te *Patane*, om voorts naâr *Siam* te gaan. De *Hektor* ging, den 11, t'zeil', van *Bantam* naâr *Morough*: om 'er te wagten, tot den *Thomas* vollaaden was. Dit 's de Wàterplaats, daar zagte Lucht, en goede Verversſinge van Oranje-appelen en andere gezonde Vrugten, te bekoomen is. De *Increase*, en de *Darling*, quamen den 22, van *Priaman*. *Hollandse Scheepen.* Wáterplaats *Morough.*

Ki-wi, de voornaamste *Chineesſe* Koopman, onthaalde den 28, Sir *Henry*, *Saris*, met alle de Kooplieden, ter Maaltyd. Hy deed voor hen eene Komédië speelen, op een Tooneel, door *Chineesſe* Tooneel-speelers. Deeze hadden, eene goede Uitspraake, en Gebaarden. De *Thomas* ging, 14 Dagen naderhand, naâr Engeland: hebbende 36 *Engelsſen* en 3 *Indiaanen* op. De *Thomas*, naâr Engeland.

---

§. V.

Vertrek naâr JAPAN, *tot aan de* Molukkos.

'T WAS den 14 *January* 1613, toen *Saris* de Rée van *Bantam* verliet, om naâr JAPAN te loopen. Hy had 700 Zakken Péper ingenomen, om te zien wat hy 'er mede uitrigten konde, in dat onbekende Gewest. Tot deeze hachlyke Reize, had hy, 74 *Engelsſen*, 1 *Spanjaard*, 1 *Japanner*, en 5 *Indiaanen*: dus, in alles, 81 Man. Hy stuurde, den volgenden Morgen, Oost- ten Zuide en Oost-Zuid-oost. *Poelo Lak* hield hy, aan Stuurboord; en 11 of 12 klyne Eilandjes, aan Bakboord: zyne Diepte was, van 14 tot 10 Vadem. Tusſen twé Eilandjes gaande, die Oostwaart van *Poelo Lak* leggen, liep men lélyk op eene Banke. Hier leidde men 3 Uuren te bonsſen, met eene styve Kou. Zo dra was men 'er niet van af, of een Lek ontsprong. Veel moeite hadden zy, om het te dwingen. Uitgenomen de Generaal, moesten alle Handen, den gantsſen Nagt, de Pompe aanhouden. Maar, 's Morgens, vond het de Timmerman, en maakte het volkoomen digt. 't Is een gevaarlyke Bank. Zy legt, vlak in den schoonen Wegh: dogh is, allerweegen, niet boven eene Halvé-Kabel Lengte. Styf daaraan, is'er 10 Voet: den naasten Worp, vond men, maar 6 Voet Wáters. Om 'er vry van te blyven, hou digt aan 't Eiland: want, het Vaste-Land is Plaat. 1613. *Saris* zeild, naâr JAPAN. *Poelo Lak.* Gevaarlyke *Bank*, daar omtrent.

Den 16, ankerde men, digt aan de Kuste, op 5 Vadem. 't Was, aan de Wáterplaatsſe, genoemd *Tingo Java*, 14 Mylen van *Bantam*, en omtrent vierd'halve Myle ten Weste van *Jakatra*. Zy reeden, tusſen twé Eilandjes, leggende 5 Mylen van den Hoek. De Generaal zond Geschenken, aan den Koning, den *Shah Bandar*, en den Admiraal: met verzoek, om de ontbreekende Noodwendigheeden, te mogen inkoopen. Water-plaats, *Tingo Java.*

De Koning van *Jakatra*, zond daarop, den 18, zynen Opper-Amtenaar aan den Generaal: met Dankzegginge voor de Geschenken, en Aanbiedinge, van 't geene zyn Land verschaffen konde. Den 21, zette men 't Zeil, stuur-

SARIS. 1613.

ſtuurende Ooſt-Noord-ooſt, naâr 't Ooſtelykſte Eiland, van de twé, die tegens over de Wáterplaatsſe leggen, en Zeewaarts van alle de Eilanden. Want, het Uitwendigſte van deezen, draagd Ooſt- ten Noorde, Noordlyk, van den Noord-Hoek: van welken men eene Banke zag, met derzelver Brandinge, op eene Halve-myle afſtand. Toen men Zuid quam van 't zelfde, droeg de Ooſt-Hoek van *Java*, Ooſt-Zuidelyk. Den gantſen Wegh langs, was de Diepte, van 20 tot 14 Vadem. Maar, hier vonden zy eenen Stroom, zettende Ooſt-Zuid-ooſt op de Kuſte. Dit noodzaakte hen, 's Avonds te ankeren, 3 Mylen Ooſtwaarts, van den Hoek van *Jakatra*. 's Anderendaaghs, ſtuurden zy, Ooſt-Noord-ooſt: om Diep-wáter te winnen. Zy vonden 'er, 14 Vadem, toen de Berg over *Bantam* droeg, Weſt-Zuid-weſt, Half-weſt.

Eiland *Cheribon*.

De Morgenſtond, van den 23, toonde hen 't Eiland *Cheribon*, met drie van die Hooggepiekte Bergen van *Java*. De Ooſtelykſte draagd, Zuid-ooſt; en *Cheribon*, Zuid- ten Ooſte. De Breedte is, 6 Graaden 10 Minuuten, Zuid. 't Bovengemelde Eiland, droeg nu, Ooſt- ten Noorde, vierd'halve Myle af. Gy kund het geruſtelyk zetten, tusſen 23 en 24 Vadem, in 't Ruim; en in 20 Vadem op *Java*, 's Nagts: want, 's Daaghs, kond gy de Diepte op *Java* neemen, die u gevald. Den 24, had men 't gezigt van drie Hooggepiekte Bergen, en drie anderen, ten Ooſte, gelyk Eilanden. De Diepte was, 20 Vadem. De Hoek van *Java* droeg, Zuid-ooſt- ten Zuide. Het Eiland legt, van deezen, Zuid-ooſt- en Noord-weſt, omtrent 9 Mylen afſtand. Men ſtuurde Ooſt-ten Zuide, en Ooſt-Zuid-ooſt. De Breedte was, 6 Graaden 10 Minuuten, Zuid; en de Wegh, Ooſt, 28 Mylen.

Poelo Labuk.

'T EILAND *Poelo Labuk* deed zig zien, in 't Opſtygen van den Morgen, den 26. Het droeg Noord-ooſt- ten Ooſte, 8 Mylen af. De Wind, Weſt- ten Noorde. Men ſtuurde Ooſt-ten Zuide, op 35 Vadem Wáters. Ten 9 Uure, had men 't Gezigt van Land. Dit droeg Zuid-ooſt, en Zuid-Ooſt- ten Zuide. De Breedte was, 6 Graaden 12 Minuuten, Zuid. De Wegh, Ooſt en Ooſt- ten Noorde, 22 Mylen. *Poelo Labuk* droeg, 's Namiddaghs om 4 Uuren, Weſt- ten Noorde, 9 Mylen af. Den 27, was de Breedte, 6 Graaden 4 Minuuten, Zuid. De Wegh, Ooſt-Noordlyk, 28 Mylen. 's Namiddaghs, zag men een Eiland, ſtrekkende Noord-Noord-ooſt, 7 Mylen af. Den 30, was de Breedte, 5 Graaden 57 Minuuten, Zuid. Van *Bantam* was men, na hunne Rékening, 224 Mylen. Uit den Top der Maſt', beſpeurde men, 's Namiddaghs, een Laag-vlak Eiland, vol Geboomte. Het droeg, Noord-ooſt- ten Noorde, 5- of 6 Mylen af. Toen zette men 't, Ooſt- ten Zuide. Een Uur naderhand, droeg het Noord- ten Ooſte, Half-Noord, 3- of 4 Mylen af; en men had het Gezigt, van twé andere Laage-vlakke Eilanden: 't een ópende ten Ooſte, 't ander ten Weſte. Twé Uuren daarna, droeg het Eiland met het Geboomte, Noord- Half-ooſt. Men ſtuurde, Ooſt- ten Zuide. Deeze drie laatſte Dagen, hield men 't Lood geſtadig gaande, wegens veel Overval van Maalinge. Maar, altyds vond men Diep-wáter.

Eiland *Celebes*.

Zo dra brak de Dagh niet uit, den 31, of men zag 't Eiland *Celebes*. Het Weſt-einde ryzd, gelyk een Eiland; en, 't Uitwendigſt Hoog-Land draagd, Ooſt- ten Noorde. 's Middaghs droeg, het Ooſt-Deel, Ooſt- ten Noorde, 6 Mylen af. De Breedte wierd gevonden, 5 Graaden 50 Minuuten, Zuid. De Koers was, Ooſt, Noordlyk, 16 Mylen. Hier had men, eenen Stroom,

ten Noord-westwaart. 's Avonds, nam men de Zeilen in, om 't kort te houden, aan de Straate van *Desalon*, by den Inwoonderen genoemd *Solor*. 't Dieplood hield men, den gantsen Nagt gaande. Men vond eerst, 20 Vadem: strekkende 't Hoog-Land van *Celebes*, Noord. Dus dreef men, tussen 33 en 47 Vadem Wáters: vreezende eene Banke, die twé-derde Myle van *Celebes* legt, met Brandinge in Laag-wáter. Aan de Zyde van *Celebes*, is 't zeer gevaarlyk: vol van gezonken Grond. Deswegens hield men 't, aan den Kant van *Desalon*: blyvende 'er, eenen goeden Gang van af. Als de scherpe-Berg op *Desalon*, West draagd, dan legt de Bank Noord-Noord-oost; en als die Noord strekt, dan zyt gy over 't West-einde van deze: wanneer 't Eiland, aan uw Stuurboord-zyde, Oost-Noord-oost zal strekken. Overzulks legt de Koers veilig, Noord: in 't midde, tusfen de twé Eilanden. Als de Scherpe-Berg, Noord- ten Weste draagd, dan zyt gy over 't Oost-einde van *Desalon*, 't geen als een Eiland toond, en u bedriegen wil, tot gy 'er aan koomt. Maar, gebragt hebbende, het Noord-einde van den Hoek, Oost-Noord-oost Half-oost: dan zyt gy klaar, van de gemelde Banke. Zy quamen, doorgaans, binnen Eene-halve Myle van 't Eiland, van hunne Stuurboord-zyde: maar vonden geenen Grond, op 55 Vadem.

SARIS. 1613.

Berigt.

DEN 1 *Februari*, bevond men zig, 's Namiddaghs, over den Hoek van *Desalon*, draagende Zuid van hen. De twé Eilanden, die de *Straate*-maaken, leggen van malkanderen Noord en Zuid, afstand van 5 klyne Mylen. 's Anderendaaghs, 's Morgens, had men 't Gezigt, van den Zuid-Hoek van *Desolan*, draagende Zuidwest- ten Zuide; en 't Noord-deel, West- ten Noorde, 8 Mylen af. Men stuurde, Oost- ten Noorde, de Wind Noord- ten Ooste. De Breedte was, 5 Graaden 52 Minuuten; en de Afstand, van *Desalon*, 10 Mylen.

Straat van *Desalon*, of *Solor*.

IN den Morgenstond, den 3, droeg 't Zuid-einde van *Kambina*, Noord-oost- ten Ooste; en 't Eiland, of Hangmak, Noord-oost, 8- of 9 Mylen af. De Breedte was, 5 Graaden 57 Minuuten; en de Koers, Zuidlyk, 5- of 6 Mylen. Den gantsen Nagt, stuurde men, Oost- ten Noorde. Den 4, wierd de Breedte gevonden, op 5 Graaden Zuid. 's Namiddaghs, zag men Land, strekkende Oost- ten Noorde. Men oirdeelde het, *Boeton* te zyn. 's Anderendaaghs, 3- of 4 Mylen van *Kambina* zynde, vonden zy, dat de Stroom hen Noordwaart voerde. 't Eiland, aan 't Oost-einde van *Kambina*, droeg Noord-oost Half-oost, 4 Mylen af. 't Gemelde Eiland droeg, met den volgenden Morgenstond, Noord-oost- ten Noorde, Noordlyk, 4 Mylen af.

Kambina.

DEN 7, toonde de Dagh, den Noord-Hoek van 't Eiland, draagende Noord- ten Ooste; en een smal Hoog-Land, leggende Zuidwaarts, 6- of 7 Mylen van *Boeton*, Zuid-oost; en 't Oostelykste Land van *Boeton*, Oost-Noord-oost. Men stuurde Oost- ten Noorde, en Oost: laatende het Hoog-Land, ('t geen Zuid-oost, Half-oost droeg) Zuidwaarts, aan Stuurboord. Toen was de Hoek van *Boeton* geslooten, in een lang groot Eiland, draagende 't Noord-eind, Noord-Noordwest.

Eiland *Boeton.*

DE volgende Morgen, weez hen een ander Eiland, genoemd *Tingabasse*: ligtende zig uit den Grond, en vlak. Hier had men eenen Stroom, zettende Noord-oost. De Hoek van *Boeton* droeg, den 9, Noordwest Half-Noord. Twé *Korakora*'s zagen zy, tusfen hen en *Boeton*. De Sloep, op haar afgezonden, bragt eenen Mr. *Welden*, een van 't Volk des *Expeditions*, en eenen *Hol-*

SARIS. 1613. *Hollander* naâr *Banda* gaande, met zig te rug. Deez *Welden*, wierd gebruikt, in de Zaaken des Konings van *Boeton*, te *Banda*; en had het Bevél, over deeze *Korakora*'s. De Breedte was, 5 Graaden 20 Minuuten, Zuid. Neem waar, van den Ooſt-Hoek van *Boeton*: 't Land valt ſchielyk wegh, met 2- of 3 groote Baaijen, ten Noordweſte: die, met drie groote Eilanden, leggende ten Noordwaart van *Boeton*, de *Straate* van *Boeton* uitmaken.

Straat van *Boeton*. DEEZE Straat, is niet boven eene Myle breed. 't Inkoomen is, aan de Noordzyde van *Boeton*. Indien gy van 't Weſte koomt, als gy over den Noordweſtlyken Hoek zyt, dan is uw Koers, Ooſt-Noord-ooſt, en Ooſt- ten Noorde, op naâr de Rée. Gy moet de drie groote Eilanden laaten, ten Noorde van u, zonder 'er tusſen te loopen; en, vallende aan 't Weſt-einde van *Boeton*, niet binnewaarts naâr 't Eiland gaan, 't geen 'er afllegt. Daar zyn twé lange Eilanden. Laat deezen aan uw Stuurboord, want het isſer vol, van gebroken Grond, tusſen hen en *Boeton*. Maar, ingevalle de Wind diend, haal dan Noordwaarts van alle de Eilanden, 't zy tusſen *Boeton* en *Kambina*, of anderzints ook ten Noorde van 't zelfde. Dus kond gy de Kuſt van *Celebes* houden, die [hier] een zuivre Wal is.

Eiland *Buro*. DEN 11, was de Breedte, 4 Graaden 8 Minuuten, Zuid. De Koers, Noord-Noord-ooſt, een weinig Ooſtelyk, 24 Mylen. Men was 35 Mylen, by Gisſinge, van den Ooſt-Hoek van *Boeton*. Den 13, 's Morgens, had men 't Gezigt, van 't Eiland *Buro*. 't Is Hoog-Land. De eene Hoek, draagd Noord-ooſt- ten Noorde; de andere, Noord-ooſt, 10 Mylen af. Men bevond de Breedte, drie Graaden 41 Minuuten. 't Noorddeel van *Boeton* droeg, den 17, Ooſt- ten Zuide. Uit den Maſt zag men drie Eilanden, Noord-ooſt- ten Noorde. 's Anderendaaghs 's Morgens, droeg 't Ooſtelykſte der drie Eilanden, Noord-Noord-ooſt, 3 Mylen af. 's Middaghs quam men, eene Myle van den Wal. De Sloep wierd gezonden, om met den Bewoonderen te ſpreeken. Dit Eiland is genoemd, *Sula*. (Eiland *Sula*.) 't Heeft eene zuivre Kuſte. Noord-Noord-ooſt, ſtrekt het Land. 't Weſter-Deel van *Buro* legt, Zuid, Half-weſt; en Noord, Half-ooſt, 14 Mylen vàn dit. De Wind was, den 20, Ooſt- ten Noord. De Breedte wierd gevonden, 1 graad, 30 Minuuten, Zuid. Men ging Noord-ooſt, 7 Mylen.

Batſian. IN den Morgenſtond, van den 21, was men 4- of 5 Mylen van *Batſian*, genoemd *Haleboling*, by den Zeeman. 't Is een hoog-gekuifd rond Eiland, verſchillende van allen den overigen, in 't Gezigt zynde. De Breedte is, 1 Graad 16 Minuuten, Zuid. De Hoek van *Batſian* lag, 's Middaghs, Noord-ooſt- ten Noorde, 4 Mylen af; en 't uitwendigſte Land, Noord, een Quart Weſt. Hier vond men, eenen Stroom, zettende ten Noordooſte. Den 22, had men, in den Morgen, gezigt van 't Land, Noordten Ooſte. Hier had men eenen Stroom, zettende ten Noord-Noord-ooſte. De Breedte was, 51 Minuuten [Zuid]. De Koers Noord, 7 Mylen. 's Avonds wierd de Afwyking bevonden, 4 Graaden 12 Minuuten. 's Morgens, den 23, waren zy 3 Mylen, van den Weſt-Hoek van *Batſian*, met 3- of 4 anderen Eilanden Ooſtwaart, dien men niet kan beſpeuren, tot men 'er zeer na by is. Men boorde op, Ooſt-Zuid-ooſt, gelyk 't Land zig ópende aan den Zuid-Hoek, die 4 Mylen is van den Weſt-Hoek. Toen

viel

Toen viel 't Land wegh, Noord-Ooft, en vertoonde eene ruime en ronde Zond, of Baaije, met Land aan beide Zyden, zeer Diep. SARIS. 1613.

DIT Eiland *Batfian* vloeid over, in Nagelen: maar men vond het, al vernield. De Burgerlyke-Oorlog heerfte 'er, onder den Inboorelingen. Deez wierd geftookt, door de Kunftenaaryen der *Hollanderen*, en der *Spanjaarden*, hunne Verdrukkers. Dezelfde be-oogden, zo ras de Ingezeetenen zig onderling genoeg afgemat zouden hebben, op 't Eiland te vallen, en hen Slaaven te maaken. Verdrukt door de *Hollanders* en *Spanjaarden*.

DEN 24, droeg het Hoog-Land, 't geen gebroken fcheen, Zuid- ten Oofte, 10- of 12 Mylen van 't Eiland. Men zette het, op eene Myle van den Hoek. De Sloep wierd uitgezonden, om Water te zoeken. Zy vond 'er niets; nog geene Plaatsfe, om te ankeren. Deswegens ftiet men, in de Baaije. Aanftonds bequam men 't Gezigt, van 't *Hollands Fort*, en Stad, genoemd *Batfian*. De Pinas vond vooruit, Vers-wáter, op verfcheide Plaatsfen: maar ftyle Kufte, in den Boezem der Baaije. Daar ftaat een Fort in. 't Is régelmaatig gebouwd, en beheerft de Stad. Hier quam men, ten Anker, op eenen Kanonfchoot van 't Fort. Zeer onzékere Plaatinge had men gehad, op 70, 60, 8 en 10 Vadem, Moddergrond. De Rée is genoemd, *Amafan*. Baai.

DE *Hollanders* begroetten, den Generaal, met 5 Schooten. *Saris* beantwoordde hen, met Gelyk getal. 's Konings Amtenaar, was toen aan zyn Boord; en hy zeide hem, dat dit ter Eere van deszelfs Koning gedaan was. De Koning deed ook zeggen, dat hy den Generaal wilde hebben koomen bezoeken: maar dat de *Hollanders*, 't hem verbooden. In 't kort, men vond den Inboorelingen zo onder 't Juk der *Hollanderen*, dat men geen *Katti* Kruidnagelen bekoomen konde. 't Was de Dood, hen eenig aantebrengen. De Koning zond zynen Admiraal, en verfcheide zyner Edelen. Hy deed hem zeggen, dat zy aan de Vlag kenden, van welken Land-aart het Schip was; en dat hy wenftte, dat 'er de *Engelsfen* gezeeten waren, in Plaatsfe der *Hollanderen*, op dat hy van deezen bevryd mogt zyn. De Generaal onthaalde hen, vriendlyk. Hy zeide, dat zyne Koomfte was, om Handel te dryven, en eene Faktoorye onder hen te laaten, ingevalle 't hun Koning wilde toeftaan. Zy antwoordden, niets lievers te wensfen: maar, dat het in hun Vermogen niet ftond, het toeteftaan. Evenwel zouden zy 'er, den Koning, verflag van doen. *Saris* zoekt te handelen.

DE Kaptyn van het *Hollands Fort*, quam den Generaal, aan Boord bezoeken. Men verftond van hem, dat zy maar 13 Stukken hadden. 't Een was, een Metaale Halve-Kortouw, de reft klyne Stukken. In 30 Soldaaten, beftond de Bezettinge. Nog waren de meefte, gehuuwd: fommigen, met Vrouwen des Lands, andere met *Hollandfe Vrouwsperfoonen*. Elf van deeze, deeden Dienft, met de Mans: als in ftaat zynde, eene *Spaansfe Furië*, of van welken Land-aart ook, te wederftaan. Zy waren, van een zeer flegt Gebroed; en, met weinige goede Eigenfchappen, voorzien. Het fcheen, zy volgden haaren Bevelhebber. Want, zo dra was haarlieder Kaptyn niet aan Boord, of de *Amafoonfe-Bende* volgde. Van groote Elenden, klaagden zy. Zo rafch waren zy niet, op 't Schip, of zy zetten zig, *Hollandfe Amafoonen.*

SARIS. 1613. zonder veel Omwegen te maaken, met den Matroozen neêr, om te Viktaalieeren. Zy hadden, wat het Schip geeven konde; en keerden, met haaren Kommandant, naâr den Wal.

Ankerplaats in de *Baai*. DEN 3 *Maart*, peilde men met de Sloepe, langs de Oostzyde der Baaije; en aan de Openinge, of Uitgang, na aan 't klyne Eiland. Men vond eene Plaatsse, om te ankeren, in 12, 16, en 20 Vadem, Koraal-grond, buiten bereike van 't Fort. Daar is ook, een Bank, ten Zuidwaart, van drie Kábels-lengte. De Breedte was 'er, 50 Minuuten, Zuid. Den volgenden Dagh, zond de Koning van *Ternate*, met zynen Priester, een Geschenk aan den Generaal.

Den *Engelsſen* te *Matſian* genoodigd. DE Afwyking was, den 5, by Zonne-Opgang, 4 Graaden 48 Minuuten, Oost. Aan Boord quam, een *Moor*, met een Monstter Kruidnágelen. Hy bood aan, 'er iets van te verkoopen, indien zy naâr *Matsian* wilden gaan. Deez *Moor* was gezonden, van een' voornaam Man aldaar, die toen te *Batsjan* was. Deswegens besloot men, eenen Dagh langer te wagten, om eenig Gesprek met hem te hebben. Zyn Naam was, *Kay Malladaia*; en hy was Broeder, van den Ouden Koning van *Ternate*.

DEEZ Edelman quam, den 6. Hy beloofde met hen te gaan, naâr eene Plaatsse op *Matsian*, genoemd *Tahanni*; en hen twé der zynen te zullen zenden, om 'er 't Schip naâr toe te lootsſen. Ter zelver Tyd, verzogt hy den *Engelsſen* vooruit te zeilen, en hem aan een Eiland, onder Wegh te wagten, daar hy hem binnen twé Dagen ontmoeten zoude. Groote Hoope gaf hy hen, van eene goede menigte Kruidnagelen. Hy vertelde den Generaal, dat de *Hollanders* 50 Reaalen voor den *Bahar* gaven: maar, dat het hem, 60 zoude kosten. Deez beloofde het, gewillig.

---

§. VI.

Vordere Handelingen, in de Molukkos.

SARIS verliet, met den Morgenstond van den 7, de Rée van *Amasan*. Om 't naâr 't Eiland *Matsian* te brengen, stuurden zyne nieuwe Lootzen, West, en West- ten Noorde. Twé Eilanden, leggende 4- of 5 Mylen van de Plaatsse daar men laatst ge-ankerd had, lieten zy, aan Stuurboord. De diepte was, 22, 30, en 40 Vadem, twé Kábels-lengte, van 't Eiland.

Matſian. DEN 10, bequam men *Matsian*, in 't Gezigte. 't Is een hoog gekuifd Eiland, draagende Noord-oostelyk van 't Eiland *Tidor*. Dit koomt te voorschyn, aan de West zyde, gelyk een Suikerbrood: maar, niet zo hoog, als *Matsian*. Het is beslooten, in den Hoek van de Westzyde van 't Uitwaartste Eiland, der drie, die in den Uitgang leggen: twé van hen, zyn buiten 't Naauw der Straate; en 't derde, maakt de Straate. Daar zyn meêr Eilanden, aan de Oost-zyde. Maar, de Stroom, zettende Zuidwaarts, quam men ten Anker, op 23 Vadem, eene Myle van 't klyne Eiland in den Mond der Straate. De Afstand, van de Straate van *Namorat*, tot deezen Door-

Doortogt, is 5 Mylen; en van de Rée van *Amasan*, daar het *Hollands Fort* staat, 14 Mylen. SARIS. 1613.

MET Zuid-Zuidwesten Wind, en den Stroom ten Noordwaart zettende, liep men, den 11, door de Straate, over 29 en 34 Vadem Wáters. 't West werpende, had men 't Gezigt van *Gilolo*, zynde een lang Land, met menigte Eilanden ten Ooste, en Oost-Zuid-ooste. De Hoek van *Oud-Batsian*, lag Noord van de Straate, omtrent 3- of 4 Mylen; en men liet, 4 Eilanden, aan Stuurboord. 't Eiland, maakende de Straate, aan die Zyde, is genoemd *Tavalli Batsian.* Een weinig buiten 't klyne Eiland, leggende in de Straate, ópende men, houdende het Noordwaarts, een ander Eiland ten Weste, genoemd *Tamata.* 't Heeft eene Rotze, gelyk een Zeil, eenen goeden Afstand van den Hoek van 't zelfde. Men ankerde hier, op 43 Vadem, eene Myle van den Wal: aan een Eiland, genoemd *Tavalli*, drie Mylen van de Straate, draagende Noord-west; en, binnen eene Halve-myle van eene Banke, leggende op den Zuid-Hoek, en reikende tot het Zuid-Deel van *Batsian.* Men vond 'er Overvloed van Hout, maar geen Water op. De Kuipers voorzagen 'er zig ook, van *Rottans*, die daar, van allerhande grootte, in Overvloed gevonden worden. Uitmuntende Hoepen, voor Watervaten, worden 'er van gemaakt. Dit was de Plaats, daar *Kay Malladaia* hen bescheiden had. Men wagtte hem, te vergeefs; en zyne Dienaars oirdeelden, dat de *Hollanders* hen daarin verhinderden: als 'er den Lucht van wegh hebbende, ziende den *Engelsfen* deezen Koers neemen. Dus zeilde men voort, den 14, naâr *Matsian*: zynde 10 Mylen, van *Tavalli.* De Noord-Hoek van 't zelfde, en de Noord-Hoek van *Lattetatte* vanwaar men t'Zeil' ging (1), draagen West- ten Noorde en Oost- ten Zuide van malkanderen, 6 Mylen afstand. 't Noord-eind van *Tavalli*, en 't Lichaam van *Grochie*, 't groot Eiland, leggen Noord-west 4 Mylen van malkanderen. Noord-Noord-west van *Grochie*, zyn 4- of 5 Eilandjes, dekkende den Wal van 't groote Eiland; en van dit, 5 Mylen af, ten Noorden. Daar zyn gelykerwyze, veele Eilanden, Noord-oost- ten Noorde, genoemd *Motere.* De Zond, legt vry van alle de Eilanden tusfen *Batsian* en *Gilolo*, anders *Bata-China* (2), Zuid-oost en Noord-west, en is zeer breed, maar heeft Eilanden aan Stuurboord, als gy Noordwaarts gaat. 't Kanaal tusfen *Batsian*, *Matsian*, *Tidor*, en *Ternate*, legt Noord- ten Weste, en Zuid- ten Ooste; en is 6 Mylen breed, in 't engste Deel.

Tavalli Batsian.

Eiland Grochie.

Kanaal van Gilolo.

MEN ging, den 15, tusfen *Bata-China* en *Kaia.* De Stroom zette, Zuidwaart. Breedte was, 17 Minuuten; en de Afwyking, 4 Graaden 58 Minuuten, Noord-oost. *Matsian* is niet trouw geplaatst, in de Kaarten. De *Linië* snyd het, daarin, midden door: onge-acht men 't, 5 Mylen Noordlyker vond. Den volgenden Morgenstond, was men fraai, by 't Eiland *Kaia.* Men zag een Zeil, Noordwaart. Een Visfer onderrigtte hen, dat het een *Hollander* was, gaande van *Matsian* naâr *Tidor*, met *Sago.* Dit's een Wortel, waarvan de Inboorlingen hun Brood maaken.

DEN 17, was men, in den Morgen, na aan een Fort der *Hollanderen*, genoemd *Tabolola.* De Stroom zette hen, Noordwaarts. In den Namiddagh

Holl. Fort, te Tabolola.

(1) Hier schynt iets overgeslagen, en 't dus Duister te zyn.
(2) *Bata-China* is liever, een Deel van 't zelfde, ten Ooste.

Saris. 1613. dagh, ankerde men, op de Rée van *Pelebere*, of *Pelabry*: in 50 Vadem, binnen Beroepinge van de Kuste. Den eenen Hoek van 't Land, had men Zuid-Zuidwest, 2 Mylen af; eenen anderen, Noord-Oost- ten Noorde, anderhalve Myle af; en 't Eiland *Kaia*, 5 Mylen af. Deezen Nagt, wierd een weinig Nagelen aan Boord gevoerd. De Pryz was gezet, op 60 Reaalen, den *Bahar* van 200 *Katti's*: elke *Katti*, van 3 Pond 5 Onçen, *Engelsch*. De Generaal ontfing, eenen Brief, van *Kai Maladaia*, uit *Batsian*. Hy verschoonde daarin, zyn achterblyven; en beloofde, in 't korte by hem te zullen wezen. Ook berigtte hy, midlerwyl aan 't Volk geschreeven te hebben, om hem te helpen, met alle de Nagelen dien 't konde bybrengen.

Engelsfen handelen.

Hollanders verstoord.

Een *Saniaka* quam, den 18, aan Boord; en deed groote Betuigingen, van Vriendschap. Twé *Hollanders* quamen met hen, zeer nieuwsgierig, om te weeten, wie den *Engelsfen* op deeze Rée gebragt had. Zy zeiden, dat het noodwendig een der Inboorelingen moest wezen; dat zy hem, indien zy hem kenden, voor hunne Oogen in Stukken zouden hakken. Zy voegden 'er by, dat de *Engelsfen*, met derzelver Koomste alhier, hen beleedigden: dewyl dit hun Land was, 't welk zy met het Zwaardt veroverd hadden. Maar *Saris* zond hen te rug, naâr hunne Forten, om hunnen Bevelhebberen te zeggen, ingevalle zy ergens Gebrek aan hadden 't welk de *Engelsfen* konden misschen, dat zy het ten rédelyken Pryze, voor allen anderen, zouden hebben: dewyl deeze hen erkenden, voor Nabuuren, en Broederen in Godtsdienst. Maar, dat hy ook niet wist, dat zy eenig meêr Eigendom hadden, in deezen Oord, dan de *Engelsfen*. Dat zy deswegens hier wilde reiden, en handelen met dien, welken 't behaagde aan Boord te koomen. Dus gingen de *Hollanders* af: dreigende den Inboorelingen, die toen aan Boord waren, dat zy dien ter Dood zouden brengen, die eenige Nagelen den *Engelsfen* toevoerde. Dogh deeze achtten 't, niet veel. Zy zeiden, dat zy den *Engelsfen* voor Vrienden hielden, en by hen aan Boord wilden koomen. Men kogt, deezen Dagh, 300 *Katti* Kruidnagelen, voor Kambayse Stöffen; en eenige, voor gereed Geld.

Arbeiden tegens den *Engelsfen.*

Die twé *Hollanders* quamen, den 19, wederom aan Boord. Zy begonden, in hunne Táfelboekjes, den Naamen der Inboorelingen optetékenen, die aan Boord quamen. *Saris* beval daarop, den Bootsman, hen uit het Schip te zetten; en verbood hen, wederom aan Boord te koomen. Veelen der Matroozen, liet hy aan den Wal gaan wandelen: om te zien, wat Onthaal hen de Inwooners zouden doen. Zy gingen, naâr de Steden *Tahanne* en *Pelebere*; en wierden 'er, zeer vriendlyk onthaald. Men zeide hen daar, dat de *Hollanders* zo gewerkt hadden, op *Kay Chilli Sadang*, Zoon des Konings van *Ternate*, die nieuwlyks overgekoomen was, dat deez den Inboorling had verbooden, op Straffe van de Dood, eenig meêr Nagelen aan den *Engelsfen* te verkoopen: anders zouden zy 't, voor den *Hollanderen* hebben gehad, die hen grootlyks verdrukten. De Prins, tegens den Avond, in zyne *Korakora* voorby 't Schip gaande, zond de Generaal de Pinasse, wel uitgerust met een schoon *Turks* Tapyt, en Gardynen van Seije met Goud bewerkt: om hem te verzoeken, aan Boord te koomen. Hy verschoonde zig toen, daarvan: maar beloofde, hem den volgenden Morgen te koomen bezoeken.

Den

Saris. 1613.

Dwingen den Inboorlingen.

Den 21, quam een *Oran Kaya* aan Boord. Hy verhaalde, dat een *Korakora* der *Hollanderen*, 3- of 4 Praauwen had doorzogt, die met Kruidnágelen naâr den *Engelsſen* gingen. Dat zy hen dien ontnomen, en den Dood gedreigd hadden, als zy 't weêr deeden. Dat zy, op de koomſte der *Engelsſen*, hunne Forten ontbloot, en hun Volk het Eiland rond hadden geplaatſt: om den Inboorelingen te hinderen, hen meêr Spéſeryen aan te brengen. Alsmede, dat zy eene Korakora naâr *Tidor* hadden gezonden, om hier twé hunner groote Scheepen te doen koomen, ten einde den *Engelsſen* van de Rée te ſlaan, zonder hen Koophandel nog Verversſinge toetelaaten.

Doen een hunner Scheepen opkoomen.

Den 22, beſpeurde men ook, een der *Hollandſe* Scheepen, koomende om den Hoek. Dit deed den Handel eindigen. Het bragt den Schrik, in den Inboorelingen. Deeze waren nu aandachtig, om te zien, wat van den *Engelsſen* worden zoude. De *Hollanders* hadden voorgegeeven, dat men dien, op 't Gezigt van een hunner Scheepen, van de Rée zoude zien loopen. Dit was, de *Roode-Leeuw*: een Schip van 30 Stukken. Het ankerde, in 't Gezigt van de *Clove*. Deezen Dagh, bequam de Generaal een Geſchenk, van *Kay Malladaia*.

De Prins van *Ternate*, aan Boord.

De Prins van *Ternate*, *Kay Chilli Sadang*, deed den 24, aan den Generaal weeten, dat hy hem wilde koomen bezoeken. Men maakte Toeſtel, om hem 't beſte Onthaal te doen. Hy quam, opgewagt van veele Korakora's. Driewerf roeiden zy om 't Schip, voor hy aan Boord ging. Men ontſing hem, onder 't Losbranden van 5 Stukken. De Generaal bragt hem, in de Kajuit. Daar ſtond een Banket bereid, bequaam, om den Koning van *Ternate* zelfs te onthaalen. Een fraai *Concert* van Muſiek, vermaakte hem grootelyks. Hy beloofde, het Volk vryheid te verleenen, om Nágelen aan Boord te brengen; en verzogt, dat men enkeld maar eenen Dagh of twé geduld wilde hebben, tot hy Berigt had van zynen Broeder, toen te *Tidor* zynde. De Generaal deed hem, verſcheide Geſchenken; en gaf hem 7 Schooten, ten Vaarwel.

Schimpery der *Hollanderen*.

Den 25, quam een Korakora der *Hollanderen*, roeijende naâr 't Schip. Zy ſchimpten, en zongen eenen Deun, door hen gemaakt, ter Beſpottinge der *Engelsſen*. Zy roeiden ook, verſcheidemaal, over des Schips Boeije, poogende dezelfde ondertedompelen. Deswegens beval de Generaal aan de Pinasſe, wel toegeruſt, hen aan Boord te loopen en te doen zinken, indien zy wederom zulke Beleediginge deeden. Zy hervatten 't, en de Pinas zette 't hen zodanig aan Boord, dat het Wáter door de Zyden der *Korakora* quam. Onder anderen, waren 'er in, twé Bevelhebbers hunner Forten, wel voorzien van Vuurgeweer en Pylen. De *Engelsſen*, waren ook wel uitgeruſt: twé goede Steen-Stukken had de Pinas, in den Boeg. Zy lag hen, eene goede wyl' aan Boord. Men zeide hen, dat zy dit voor eene Waarſchouwinge konden neemen, en hunnen Hoon nalaaten: of dat men hen, de naaſte Reize, betere Manieren zoude leeren. Zy beloofden, 't niet meêr te zullen doen.

Hunne Beuiging tegens den *Engelsſen*.

Tegens den Avond, zonden de *Hollanders*, eenen hunner Kooplieden aan Boord. Hy had een Geſchrift, van hunnen Rechtsgeleerden, die daar (gelyk men den *Engelsſen* berigtte) hun Opperhoofd was, in Afweezen van *Bot*, of *Block*, die uit Holland was gekoomen, als Generaal van 11 Zeilen. Het ſtrekte, om den *Engelsſen* aantekondigen „ dat alle de Inwoonders der

 „ *Moluk-*

SARIS. 1613.

,, *Molukkos*, eene Eeuwigduurende Over-eenkoomfte met hen gemaakt had- ,, den, voor alle derzelver Nágelen, tot 50 Reaalen van Agten, den *Bahar* ,, van 200 *Katti's*; en zulks, ten aanzien van hunne Dienften, met hen van ,, de Slaavernye der *Spanjaarden* te bevryden: 't geen niet te wege gebragt ,, was, zonder groote Verfpillinge van Bloed en Schatten; en dat men hem ,, deswegens vergde, hen zo verre niet te beleedigen, om den Inboorelin- ,, gen van hunne Gehoorzaamheid te onttrekken. Het hield, gelyk bevoo- ,, rens ftaande, dat het Land aan hen was, als met het Zwaardt veroverd ,, zynde; en dat zy, eene groote Somme Gelds, aan den Inboorelingen had- ,, den opgefchooten, in Kruidnágelen te betaalen". *Saris* antwoordde, in 't kort', dat hy zig met hunne Zaaken niet bemoeide: dat hy enkeld gekoo- men was, om te handelen, met dien, die met hem begeerden te handelen. Dus liet hy hem gaan.

De Inboorelingen den *Engelsfen* geneegen.

DEN 27, noodzaakten de *Hollanders* den Prinsfe, om met zyne Korakora voor hen te leggen, ten einde te verhinderen, dat iets aan Boord der *Engelsfen* gebragt wierde. Dus deed hy, in hun Gezigt, een' Kano aan zyn Boord koomen, die naâr hen quam, zo men meende, met Spéferyen. Tegens den Nagt, bragten twé der Inboorelingen, hen eenige Verversfinge. De Prins begaf zig evenwel, 's Anderendaaghs, uit Aanmerkinge voor hen, eene Streeke verder af. Dit mishaagde, den *Hollanderen*. De Generaal ging, in den Namiddagh, met de Pinasfe wel bemand, naâr den Prinsfe: om te zien, of hy met hem handelen konde, voor een deel Nágelen. Maar, hy vond hem gegaan, naâr de Weft-zyde. Kaptyn *Block*, ziende de Pinasfe in de Baaije loopen, volgde met zyne Korakora, en wildde daar ook landen. *Saris* verhinderde dit. De Inboorelingen, ziende dat *Block* te rug keerde, quamen veele der Voornaamften by *Saris*, met groote Betuigingen van Vriendfchap en Geneegenheid. Zy deeden Kokos, en andere Vrugten koomen, en fchonken die aan de Maats.

Nog een *Hollands* Schip, koomt op.

DE *Hollanders* overreedden den Prins, op den 30, om zyne voorige Anker plaatsfe weder te koomen inneemen. Tegens den Avond, quam een ander *Hollands* Schip op, genoemd *de Maan*: een fraai Vaartuig, 'tgeen digt aan de Zyde der *Engelsfen* ankerde. 't Voerde 32 Stukken, dogh 't had niet boven 50 Man op. De Prins deed zig by hen, wegens zyne te Rugkoomfte, verfchoonen: maar men befpeurde, dat hy den *Hollanderen* niet mishaagen durfde. De 31 ging voorby, met veel Twifts en Windbuilery', tusfen den *Hollanderen* en den *Engelsfen*.

Verfterkt het Eiland *Matfian*.

DEN 1 *April*, bragten de *Hollanders* 120 Man aan den Wal. Zy deeden nu, 's Morgens en 's Avonds, de Wagt optrekken en aflosfen, met Trom, Pype, en Vaanen. Deeze Magt hadden zy vergaderd, uit hunne Forten en Scheepen. De Generaal, ziende geen meêr Hoope van Laadinge, en dat *Kay Maladaia* niet quam gelyk hy beloofde, gaf Bevél om Wáter inteneemen, en zig Zeilvaardig te maaken. 's Middaghs, deed men Waarneeminge: men bevond, deeze Rée van *Pelebere* te leggen, op 26 Minuuten, Noorder-Breedte. De Afwyking was 'er, 3 Graaden 28 Minuuten. 't Hoogfte Land, op 't Eiland *Matfian*, droeg Weft-Noord-weft, Half-Weft.

Saris bekoomt eenige Nágelen.

'T ANKER wierd, den 5 geligt. De Stroom, Zuidwaarts zettende, dreef *Saris* in Zee. De *Hollanders* volgden hem. Maar de Wind, uit den Zuid-wefte, had hen zo verre afgezet, dat de Inboorlingen (zonder dat zy 't konden beletten

letten), voor eene Pooz', zo ſterk met Kruidnágelen aan Boord quamen, als men weegen en betaalen konde. Een *Oran Kaya* quam hem ook, een goed Deel Nágelen belooven: indien hy den volgenden Morgen, nader aan den Wal wilde koomen. 's Anderendaaghs, wierden omtrent 50 *Katti* Nágelen, in verſcheide Kano's, aangebragt. De Generaal het, ter die'r Oirzaake, tegens den Avond, nader aan den Wal zettende, dan hy anders gedaan zoude hebben, zag een Téken van den Oever geeven. Hy zond 'er de Sloepe naâr toe, om met den *Oran Kaya* te ſpreeken. Deez zeide, de Nágelen waren gereed: zy zouden, in den Duiſter, aan Boord gebragt worden. Maar, een' Korakora der *Hollanderen*, juiſt voorby koomende, bragt hem in zodanige Vreeze, dat hy 't niet durfde waagen, on-aangezien men hem beloofde te bewaaren. SARIS. 1613.

DEN 7, was men over *Mutiere*, zynde van den Weſt-Hoek van *Matſian*; 4 Mylen Noord-ten Ooſte, Half-ooſt. Noord, 3 Mylen van dien, legt het Eiland *Marro*; en, 2 Mylen van dit, *Tidor*. Daar is een Doortogt, tusſen deeze Eilanden, of aan elke Zyde van dezelfden, zonder gevaar. Men zag de twé *Hollanders*, Zuidwaarts, hen volgen. De Breedte was, deez Dagh, 35 Minuuten, Noord. Den 8, ópende men den Ooſt-Hoek van *Tidor*, en den Weſt-hoek van *Batſian*, leggende van malkanderen, Noord- en Zuid. Het Lichaam van *Marro*, draagd Weſt-Zuid-weſt, Half-Zuid; en 't Weſterdeel van *Tidor*, Weſt- ten Noorde. Men zag, in den ſchoonen Wegh, een lange Bank, ſtrekkende Noord-ooſt en Zuid-weſt, tusſen *Marro* en *Bata-China*. Het toond Wit-achtig, met Hoog-Wáter: zynde gelyk, met de Oppervlakte: maar, in Laag-Wáter legt zy droog. Het Ty ebt 'er, 6 Voeten: zettende 6 Uuren Noordwaarts, en 6 Uuren ten Zuide. Als gy de Hoeken van de Eilanden, als bovengemeld is, gebragt hebt, dan zal zy, Ooſt van u leggen. Om 'er vry van te blyven, houd digt aan de Eilanden: want daar is Diep-wáter, digt aan. Bank, van *Marro*.

HET *Spaansſe Fort* is, aan de Ooſt-zyde van *Tidor*. Hier viel, ſchielyk, de Wind. Een hooge Zee zette hen, onder den Wal. 't Fort zond, eenen Kógel naâr hen, maar voorbedagtelyk kort. *Saris* beantwoordde dien, naâr Zee. Toen zond het Fort, 'er nog twé, met voorneemen, hem te ſtryken: de eene vloog, tusſen de Fokke-maſt en den Vlag-Stok van den Boegſpriet; de andere, tusſen de Groote- en de Bezaans-Maſt door. Daarop volgde, van boven het Fort, eenen Schoot zonder Scherp. De *Engelsſen* be-antwoordden, den laatſten, even-eens. De Spanjaards deeden, nogmaal, twé Schooten, met los Kruit; en zonden, te gelyk, eene Boote met een' Vrede-vlag af. Onderwyl, zette de Zee het Schip, al naâr den Wal; en men konde geenen Grond, op 100 Vadem vinden: zulks men 't, geenerwyze, ontleggen konde. De Boot haalde 't, aan den Spiegel. Daar bevonden zig in, twé *Spanjaarden*, Krygslieden van goeden Staat. *Hernando*, de Spanjaard, dien de *Engelsſen* van *Bantam* medegenomen hadden, kende ze. Zy waren gezonden, van den Kaptyn-Generaal, Don *Fernando*: om te zien, van welken Landaart men was, en waarom men niet, onder 's Konings Fort quam ankeren? De Generaal verzogt hen, aan Boord te koomen: maar zy antwoordden, dat hen het tegendeel bevolen was. Daarop beval hy, Wyn en Brood aan hen neêr te laaten. Zy vielen 'er luſtig aan; en, onge-acht het ongemeen ſterk Spaans-Fort, te *Tidor*.

régen-

Saris. 1613. régende, wilden zy niet overkoomen. *Saris* gaf hen voorts, ten Bescheid, een Onderdaan des Konings van *Groot-Britanje* te wezen, gelyk by zyne Vlag aftemeeten was; dat hy quam, als Vriend van den Koning van *Spanje*, en 't Anker een weinig verder wilde werpen; en indien Don *Fernando*, daar aan Boord geliefde te koomen: dat hy Welkoom zoude wezen. Belangende de Vlagge, zeiden zy, dat de *Hollanders* zig dikwyls van eene *Engelsse* bedienden; en dat, uit Aanmerkinge van dien, de Losse-Schoot gedaan was. Dus keerden zy, vernoegd te rug. Schielyk sprong, een Koelte op; en door behulp van dezelfde, hield men 't, langs den Wal. *Francisco Gomes*, Opper-Stuurman der Galeijen, quam wegens den Kaptyn-Generaal, om *Saris* te verwelkoomen; en hem te brengen, op de beste Ankerplaatsse onder 't Fort, of ergens anders aan 't Eiland. Duister zynde, bragt hy hem, naâr eene Plaatsse, omtrent anderhalve Myle van 't Fort, daar hy zeide, dat geen Geschut hen bereiken konde. Na d'Avond-maaltyd, verzogt hy, aan den Wal gezet te worden: zeggende, dat de Kaptyn-Generaal, Brieven naâr *Ternate* wilde zenden, aan den Landvoogd, Don *Jeronimo de Sylva*, om Besluit wegens hen; en dus, vertrok hy.

Saris, verzoekt te handelen.

'S ANDERENDAAGHS, toonde hen de Morgenstond, dat zy onder 't Gebied van 8 Stukken Kanon lagen. Deswegens deed *Saris*, het Anker ligten; en bewoog, eene Myle verder, Zuidwaarts: daar hy 't, op 35 Vadem, ten twédemaal liet vallen. *Gomes* quam wederom aan Boord, met twé andere *Spanjaarden* van goed Aanzien. Zy wierden hartelyk verwelkoomd, en bleeven 'er, den gantsen Nagt. Zy bragten een Geschenk van Verversinge, wegens hunnen Bevelhebber. *Saris* beantwoordde het, nevens Betuiginge van alle Vriendschap en Onderstand, welken hy vermogens was, om in hunne Benoodigheeden te voorzien: met Aanbiedinge, Nágelen daarvoor in de Plaatsse te neemen; en met Verzoek, van spoedig Antwoord, wyl hy 'er niet lang konde blyven. De twé *Hollandse Scheepen*, hielden zig, als of zy by hem wilden koomen ankeren. Maar vervolgens, wendden zy, en reeden aan hun nieuw Fort, *Marieko*.

DEN 10, deed de Kapt. Generaal weeten, dat hy den volgenden Morgen, een Bezoek zoude koomen geeven, benevens een' *Serjant-Major* van *Ternate*, met eenen Brief van den Landvoogd gekoomen. Deez had Verlof gegeeven, met hen voor veele Waaren te handelen. Dus besloot men, wat langer te blyven.

§. VII.

SARIS. 1613.

§. VII.

Vordere Handelingen in den Molukkos; *en voortzetting der Reize, naâr* Japan.

MEN verwagtte den Kapt. Generaal, volgens Beloften. 't Losbranden van 9 Stukken Kanon, van 't Fort, deed ook gelooven, dat hy quam. Maar men vernam, dat het geschied was, wegens de Aankoomst' van den Prinsse van *Tidor*. Deez keerde te rug, uit eene Krygs-verrigtinge, met den Buit van 100 *Ternaatse Koppen*. Zyn geweld bestond alleen, in 60 Musketten, 2 Metaale Bassen, en 3- of 4 klyne Stukjes. Hy had overvallen, *Kay Chilly Sadang*, Zoon des Konings van *Ternate:* die zelfde, dien de *Hollanders* hadden genoodzaakt, van *Ternate* naâr *Matsian* te koomen, om den Inwoonderen te beletten, hunne Nágelen den *Engelssen* te verkoopen. Op zyne te Rugkoomste, naâr *Ternate*, wagtte hem de Zoon des Konings van *Tidor*. Twé klyne Praauwen, had hy in zynen Wegh geleid, als om te vissen. De *Ternaters* maakten 'er jagt op; de Vissers deinsden; en de Vervolgers vielen, in handen hunner Vyanden. Geenen Kop spaarden de *Tidorers*, van 160 Mannen. De Prins van *Ternate* zelfs, onder 't Getal der Gesneuvelden zynde, bragt de Overwinnaar deszelfs Hoofd in Triumfe, aan zyne Gemaalinne, Zuster des gesneuvelden Prinsse. In den aanvang van 't Treffen, raakte het Vuur in een' Tonne Kruits, welke de Prins, van den *Engelssen*, te *Matsian* had gekogt: dit veroirzaakte de Verwarring, en 't Verliez van hen allen. Daarbenevens sneuvelden, een zyner jonger Broederen, en de Koning van *Gilolo*. Tegens den Avond, quamen de Serjant-Major, en de Sékretaris van Staat van *Ternate*, verzoekende den Generaal daar te koomen, en dat zy hem alle de Nágelen zouden bezorgen, dien zy konden. Hy stond het hen, zo veels te liever toe, wyl 't in zynen Wegh leide. De Prins van *Ternate* sneuveld.

DEN 12, deed zig de Prins van *Tidor*, by den Generaal verontschuldigen, dat hy hem nog geen Bezoek had koomen geeven; en om hem bekend te maaken, dat hy goeden Voorraad van Nágelen had, dien hy voor hem schikte. *Saris* deed hem, daarvoor bedanken; en verzogt, spoedige afvaardiginge. De *Tidorers* beloofden, wederom aan Boord te zullen zyn, voor den Dagh. Hierop hield hy, uit Vreeze van eenige Verraaderye, dubbelde Wagt: met de Lonte op den Haan, en alle Dingen vaardig. De *Tidorse Prins*, was een stout en dapper Soldaat. Veele wanhoopige Onderneemingen voerde hy uit, tegens den *Hollanderen*. Niet lang geleeden, had hy nog een hunner Scheepen, ten Oorlog uitgerust, niet verre van deeze zelfde Plaatsse verrast. Omtrent het uitbreeken van den Dagh, quam een Galei (welken de *Spanjaarts*, aan den *Engelssen* gezegt hadden, te verwagten) van *Bata China*. Zy was by hen, in den Duister, voor men haar gewaar wierd. Haar preijende, wierd ge-antwoord, *Spanjaards!* Uwe Vrienden! Maar te gelyk, maakte zy allen spoed, naâr den Wal. Zy was klyn; met 14 Riemen, aan elke Zyde. Hier wierd de Breedte bevonden, op 50 Minuuten, Noord. Afbeeldzel, van den Prins van *Tidor*.

SARIS. 1613.

Staat van den *Molukken.*

DOOR allen den *Moluksen* Eilanden, weegt een *Bahar* van Kruidnágelen, 200 *Katti's* van die Landstreeke. Elk *Katti* op 3 Pond 5 Onçen, *Engelsch* koomende. Overzulks is de *Bahar*, 662 Pond 8 Onçen. Daarvoor geeven de *Hollanders*, by hun *Eeuwigduurend-Kontrakt* (gelyk zy 't noemen) 50 Reaalen van Agten. Maar de Generaal, ter spoediger Afdoeninge, stond toe, te betaalen, 60 Reaalen, den *Bahar*. Deeze Opslag van Pryz, maakte den Inboorelingen zo greetig, om hem te voorzien, dat zy hem in eenen Maand zyne volle Laadinge gegeeven zouden hebben: ingevalle 't de *Hollanders* niet, met Gevangenisse, bedreiginge des Doods, en sterke Wagt langs de Kusten, belet hadden.

Menigte Kruidnágelen.

'T MEESTEDEEL deezer Eilanden, bezorgd overvloed van Kruidnágelen. Maar die van Naame, die bewoond zyn, leeveren, 't eene Jaar door 't andere uit, 3975 *Bahars*. Naamelyk, *Ternate*, 1000; *Matsian*, 1090; *Tidor* 900; *Batsian*, 300; *Motir*, 600; *Meau*, 50; *Bata-China*, 35 *Bahar*.

Vernield door den Burger-oorlog.

AANMERKELYK is 't, dat elk derde Jaar, veel vrugtbaarer is, dan de twé voorigen. Dit word genoemd, de *Groote-Mouson*. Maar de Inwoonders waren nu, door de Burgerlyke Oorlogen, zo gesmolten, dat een groote Menigte der Nagelen op den Grond verrotte, by gebrek van Handen om dien optesamelen. Ook was 'er, geene Waarschynlykheid van Vrede (volgens des Schryvers gevoele) voor een der Partyen gants uitgeroeid zoude zyn.

Oirzaak van dezelfde.

DE Vernieling over die Eilanden, door deeze Oorlogen gevoerd, is deerniswaardig. 't volgend verhaal, van derzelver Uitberstinge en Voortgangen, leerde de Schryver op de Plaatsse zelfs. Op de eerste Ontdekkinge der *Molukken*, vonden de *Portugeezen* geweldigen Oorlog, tussen den Koningen van *Ternate* en van *Tidor*. Van den eenen of den anderen, waren de andere Eilanden, Onderdaanen, of Bondgenooten. De *Portugeez*, gedroeg zig Staatkunstelyk. Om zig te beter te vesten, hield hy zig, onzydig. Midlerwyl versterkte hy zig, op beide de Eilanden. Den gantsen Nágel-handel, bequam hy dus, in zyne handen. Dit duurde, tot den Jaare 1605. Toen quamen de *Hollanders* hem, met Kragt, verdryven, en zetten 'er zig. Zy droegen evenwel geene zorge, om 'er zig te steevigen. Zo lange de *Portugeezen*, die Eilanden in hadden, bemoeiden 'er zig de *Spanjaarden* niet: 't was hen, door den *Paus* en den Koning van *Spanje*, verboden (*). Maar, in den volgenden Jaare, vielen zy, uit de *Filippynse* Eilanden. Zy verjoegen, den *Hollanderen*; zy namen, den Koning van *Ternate* gevangen, en zonden hem naâr den *Filippynen*; en zy hielden, *Ternate* en *Tidor*, onder hun Gezach. Evenwel, kreegen 'er de *Hollanders*, wederom Voet. Nu hadden zy 'er, de volgende Sterktens.

OP

(*) De *Fransse Vertaaler* brengt het dus over. „ De *Spanjaards*, wien de *Gift des* „ HEILIGEN STOELS, ten Voordeele der *Portugeezen*, tot nu ten Teugel had gediend, „ oirdeelden zig ontslagen, van 't zelfde Ontzach, voor den *Vyanden hunnes Godsdiensts* „ te hebben ". Nimmer kon de *Gift* van den *H. Stoel*, byna beter te passe gebragt worden: vooral, indien hy 'er ten Réden bygevoegd had, dat de *Spaanssen* nu Broederen der *Portugeezen*, onder eenen Vorst vereend waren. Maar, 't volgende! Quam men 'er wederzyds, om den Godtsdienst te planten? Waren de *Hollanders*, grooter Vyanden van den Godtsdienst der *Spanjaarden*, dan van dien der *Portugeezen*: of waren deeze beiden gesamenlyk geene geslaage *Vyanden*, van der *Hollanderen-Godtsdienst* en *Staat*?

Op 't Eiland TERNATE hebben zy, drie Forten. *Malajou*, word verdeedigd met drie Bólwerken, en is rond bewald. *Tolouko* heeft twé Bólwerken, en eenen ronden Tóren, bewald rond-om. *Takome* is bewald, en met vier Bólwerken. SARIS, 1613. *Hollandſe Forten.*

EEN Fort, met vier Bólwerken, genoemd *Merieko*, is hen op 't Eiland TIDOR. Op *Ternate*, *Tidor*.

ZY hebben, op 't Eiland MATSIAN, de Hoofdſtad *Tafaſoa*. Deeze is rond-om bewald, en voorzien, met vier groote Bólwerken, 16 Stukken Kanon, 80 Hollandſe Soldaaten, en omtrent 1000 Inwoonderen van den Inboorling. De Stad *Nefokia*, word beheerſt, van twé hunner Forten, rond bewald; en derzelver Rée, met een ander Fort, op den Tóp eenes Heuvels, aan de andere Zyde: hebbende 5- of 6 Stukken Geſchuts, en 30 Soldaaten, in 't geheel. Te *Tabalola* zyn twé bewalde Forten, voorzien met 8 Stukken Kanon, die ook de Stad beheersſen. Ter deezer Plaatsſe, uit de Natuure zeer ſterk, zyn 10 Hollandſe Soldaaten. De Inboorelingen van *Nefokia*, worden gezegt, geene goede Soldaaten te wezen: maar altyds Zyde te kiezen, met dien, welken zy 't Sterkſte oirdeelen. Daarentegens, houd men dien van *Tabalola*, voortyds gekoomen van *Kayoa*, voor den beſten Soldaaten van allen den *Molukkeren*. Bevoorens, waren zy Doodvyanden, van den *Spanjaarden* en den *Portugeezen*: nu zyn ze zo afkeerig, van den *Hollanderen*.. Dit Eiland *Matſian*, is 't rykſte, in Kruidnágelen, van alle de Molukſe-Eilanden. Het léverd, volgens den Inwoonderen, in 't Jaar van 't *Groote-Mouſon*, over de 1800 *Bahars*, aan Kruidnágelen. Eindelyk, de *Hollanders* hebben, op 't Eiland *Batsjan*, een groot Fort; en, op *Motir*, vier *Bólwerken*. *Matſian.* *Batſian* en *Motir.*

DE Koophandel word daar gedreeven, in Mangelinge van *Kambayſe-* en *Koromandelſe* Stóffen, voor Kruidnágelen. Als voor de volgende Soorten, daar gewild, ten deezen Pryze. *Kandakins* van *Barochie*, 6 Katti Kruidnágels. *Kandakins Papang*, of effen, 3. *Selas*, of ſmal Baſt, 7- en 8. *Patta chere Malayo*, 16. *Dragam chere Malayo*, 16. Vyf *Kasſas*, 12; en de Grove, 8. *Betellias*, of Roode *Tankoulos*, 44- tot 48. *Sarasſas chere Malayo*, 48- en 50. *Sarampouri*, 30. *Ghelles*, *Tapſiels*, en *Mataſons*, 20- en 24. *Witte Kasſas*, of *Tankoulos*, 40- en 44. *Dongerijus*, 't fynſte, 12; en 't grofſte, 8- en 10. *Ponti Kaſtella*, 10. *Ballachios*, 't fynſt', 30. *Patta chere Malayo*, van 2 Vadem, 8- en 10. Groote *Potas*, van 4 Vadem, 16. *Parkellas*, Witte, 12. *Salalos Itam*, 12- en 14. *Turias* en *Tappe Turias*, 1- en 2. *Patola*, van 2 Vaâm, 50- en 60. *Rys*, 28 Pond, 1 Reaal van Agten. *Sagoe*, waarvan de Inwoonders, als gemeld is, hun Brood maaken. 't Word in Boſchen verkogt, tot een Vierde-Reaal, den Boſch. *Fluweel*, *Satyn*, *Taf*, en andere *Chineesſe-Seije-Stóffen*, zyn 'er zeer gewild. Staat van den Koophandel toenmaals.

SARIS verliet *Tidor*, den 13, met eenen Stroom, koomende uit het Zuide. 't Fort vereerde hem, in 't voorby gaan, met 5 Stukken; en hy, beantwoordde het. Veele *Spanjaards* quamen aan Boord, met Hoflykheeden. Onder hen bevond zig, een Amtenaar des Prinsſe van *Tidor*. Deez zeide, ingevalle men maar 24 Uuren wilde wagten, dat men eene goede menigte Kruidnágelen zoude hebben. Maar *Saris* dugtte, dat 'er eenige Verradery geſmeed wierd, door hunne Galeijen, Fregatten, en *Korakora's*. Om den Weſt-Hoek van *Tidor* koomende, zag hy vier *Hollandſe* Scheepen, ten Vertrek van *Tidor*.

 Anker,

SARIS. 1613. Anker, voor 't Fort van *Marieko.* Zo dra die hem ontdekten, deed een van dezelfden, eenen Kanonſchoot. Men vooronderſtelde, dat het geſchiedde, om hun Volk aan Boord te roepen. Regelregt ſtuurde men, met het

Ternate. Fort van *Ternate.* Digt by koomende, liet *Saris* de Zeilen opgyen, byleggen, en eenen losſen Schoot naâr de Stad doen. Deez wierd aanſtonds beantwoord. Ook wierd eenen Offiſier, naâr hem gezonden; maar, met zo weinig Vrugt, als te *Tidor.*

De vier volgende Dagen, vorderde men weinig: de *Mouſon* was, tegens. Den 18 beſloot men, naâr 't Eiland *Sayem* te gaan, 't welk men, den voorigen Dagh, al gezien had; en Weſtwaarts, daar aan te leggen, om Verversſinge, tot de *Mouſon* hen wilde dienen. Maar, zo voort, ſchoot de Wind in 't Weſte. Dus ſtiet men Noord, en Noord- ten Ooſte. Den 20, 's Namid-

Eiland *Doy.* daghs, hield men naâr een groot Land in, genoemd *Doy*, met Voorneemen van 'er te verversſen. De volgende Morgenſtond, voerde hen fraai, by den Noord-Hoek van 't zelfde. Deez is laag, ſtrekkende Zuidwaarts. Men hield in, Ooſt- ten Zuide. 's Middaghs, wierd de Boote gezonden, om eene behoorlyke Ankerplaatsſe te zoeken. Maar de Stroom, zette zo ſterk Ooſtwaart, dan 't nog gedaan had, zedert men *Tidor* verliet. Dus konde men, deeze Plaatsſe niet bereiken. Alleen ontdekte men, eene zeer ruime Baaije, met eenen grooten Bank, ſtrekkende van den Noord-Hoek eene Halve-myle in Zee. Men had 60 Vadem, 2 Mylen van de Kuſte, Zandgrond.

Goede Verversſing. 's AVONDS, den 22, quam men ten Anker, in de Baaije, op 56, 35, 26, en 24 Vadem. 's Anderendaaghs, wierd de Sloep gezonden, om eene Wáterplaatsſe te zoeken; en eene Tente opteſlaan, om 't Volk voor den Régen te dekken. Zy vonden 't, regt over 't Schip; met een groot Spoor, van Dieren en Varkens. 't Land was, vol Geboomte: als Kokos, Penang, Serie, en Palmitas. Ook vond men 'er Overvloed, van Gevogelte, Féſanten, en Hout-Snippen: maar geen 't minſte Téken, van Inwoonderen. Met den Kooplieden, ging de Generaal, aan den Wal. De Timmerlieden zetten, eene Tente op; en groeven kunſtelyke Kuilen, om Varkens in te vangen. Men vong ook eenigen Viſch, aan de Rotzen: maar, met groote Moeite; alsmede, eenen Féſant, en twé Wilde-Duiven, zo breed van Lichaam als Hoenderen. Eenige van 't Volk, bleéven 's Nagts aan Land, om de Varkens aan den Wal opteloeren. 's Anderendaaghs, zag men zeer breede Varkens: maar, men bequam 'er geen. 's Morgens, omtrent Halfagt, was eene Verduiſtering van de Maane, op zulk eene vreemde wyze, als iemant onder den *Engelsſen* ooit gezien had: zy duurde, vierd'half Uur, en ſcheen zeer ſchriklyk, aan hen. Den 25, bragten de Maats, menigte Kókos-neuten, en ſommig Gevogelte; alsmede, Koppen van den Palmita-Boom, die gekookt, zo goed zyn, als Kool (1). Vervolgens, verzorgde men zig, van Hout en Wáter.

DEN 1 *Mai*, wierd de Sloep gezonden, naâr den Weſt-Hoek in de Baaije. Zeer diep Wáter, was 'er. Men ontmoette, ter Plaatsſe daar zy landde, Puinhoopen van Huizen, en eenige Kópere Pannen. Hieruit oirdeelde men,

(1) Daarvan daan word hy genoemd, de *Kool-Boom.*

men, dat de Oord korteling bewoond, en de Oorlog den Inwoonderen verdreeven had. SARIS. 1613.

MEN ging, den 12, t'zeil' van *Doy*: zynde 't Noord-ooſtelykſt Eiland van *Bata-China*, of *Gilolo*, in de *Molukkos*. De Breedte was, 2 Graaden 35 Minuuten, Noord; en de Afwyking, 5 Graaden 20 Minuuten, Ooſt. Men had 71 Perſoonen aan Boord, voor deezen Togt naâr *Japan*. Tot den 2 *Juni*, liep men, by Rékeninge, 305 Mylen Noord, Ooſtelyk. Men meende deezen Dagh, den Eilanden *dos Reys Magos* gezien te hebben: maar, 't was dus niet. 's Middaghs, wierd de Breedte gevonden, 25 Graaden 44 Minuuten. In den Namiddagh, maakte men Land. 't Was een zeer laag Eiland, draagende Noordweſt, omtrent 3 Mylen af. Brengende het Noord-Noord-ooſt, had men 't Gezigt van 't Hoog-Land, over 't laage Land. Tien- of 11 klyne Eilanden zyn 'er, die zig Noord-ooſt en Zuidweſt ſchikken: reikende naâr malkanderen, zulks men geenen Doortogt Weſtwaart zag. 's Nagts hield men af, en ſtuurde, Ooſt. *Saris verlaat de Molukkos.*

DEN 3, zette men 't, naâr Land. 't Was een hoog Eiland, draagende Noordweſt. 't Scheen zo behaaglyk, en vrugtbaar, als eenig 't welk zy, zedert hun Vertrek uit *Engeland*, gezien hadden. Ook was 't, wel bevolkt; en had, Overvloed van Vee. Hier meende men, aan den Noord-Ooſt-Hoek, daar men 60 Vadem had, ten Anker te vallen. Twé Booten, op hen uitkoomende, gebruikte men, alle mogelyke Middelen, om met haar te ſpreeken. Men was begeerig, naâr eenen Lootz; en, om den Naam van 't Eiland tè kennen: om te béter verzékerd te wezen, waar men zig bevond. Maar de Wind bloes, zo ſterk, dat men die niet konde bereiken. Deswegens ſtiet men wegh, Noordweſt. Hebbende 't Gezigt, van een ander Eiland, ten Weſt-Noord-weſte, ſtuurde men 'er mede; en men zag, van daar, een ander, draagende Noord-ooſt, half- eene Streeke Ooſt, omtrent 7- of 8 Mylen af. Toen men onder 't Weſtelykſte Eiland quam, beſpeurde men zékere Rotzen, leggende twé Mylen, van den Wal. De eene was, boven Wáter; de Noordlykſte, lag gezonken, eenen grooten Wegh van den anderen, met de Barninge boven op. Toen viel 't Land wegh, rond Zuidwaarts. Naâr den Hoek, ópenden zy eene ſteile Rotze, leggende op de Weſt-zyde van 't Eiland, gelykende *Charing-Croſs*. Zy zetten 't, Noordweſt; een Stroom ſtiet, Zuidwaart.

DEN 7, vooronderſtelde men zig, 28- of 30 Mylen van *Tonan*. Den volgenden Morgen, had men 't gezigt', van een hoog rond Eiland, draagende Ooſt; alsmede van verſcheide andere Eilanden, in 6- of 7 Deelen opryzende, draagende Weſt: beide, 5- of 6 Mylen af. Zedert den 3, van 't laatſte Land, rékende men 51 Mylen, Noord-Noord-ooſt. Men hield nu over, Noordweſt, met 4 andere Eilandjes, zynde bar, en menigte ſcherpe Rotzen. Toen ſtuurde men, Noord- ten Ooste. 's Namiddaghs, kreeg men Land in 't Gezigt', met 3 Heuvelen, gelyk 3 ronde Suikerbrooden: draagende Ooſt- ten Zuide, 5 Mylen af. Twé Uuren daarna, zag men een Eiland, ryzende met twé Deelen, draagende Noord-ooſt. 't Noord-eind, was een hooge, ſteile-Hoek: vallende 't Land wegh, ten Ooſtwaart, Noord-ooſt; en een Uur naderhand, droeg het Lichaam van dien, Ooſt, anderhalve Myle af. *Eiland Uſzidake.*

SARIS. 1613. De Morgenſtond van den 9, toonde hen Land, draagende Noord-Noord-ooſt; en 6 Groote Eilanden, op eene Reije: leggende van 't Eiland [*Uſzideke*] 't geen zy den voorigen Avond ontdekten, Noord-ooſt en Zuidweſt. Aan 't Noordelykſte-einde van allen, waren menigte ſmalle Rotzen en Hangmakken; en in de Baaije, ten Ooſte van de Hangmakken, zag men 't Hoog-land van 't Eiland, genoemd *Xima*, [of *Ximo*] in de Kaarten, maar by den Inboorling *Mashma*. *Amaxay* legt, Ooſt- ten Noorde, en Weſt- ten Zuidè, met menigte klyne Eilanden digt daaraan, hebbende Rotzen op derzelver Zuid-zyde. Het is gelegen van [*Uſzideke*] het bovengemelde Eiland met den ſteilen Hoek, Zuid-zuidweſt, 12 Mylen af.

Xima.

Den 10, met het Uitbreeken van den Dagh, droeg het Uitwaartſte Land ten Weſte, Noord- ten Ooſte, 10 Mylen af. Ten 9 Uure, zettende Noord- ten Weſte, had men 't Gezigt' van twé Hangmakken, buiten den Hoek. Toen ſtuurde men, Noord- Noordweſt. Een weinig daarna, quamen vier groote Viſſers-Booten, elk van omtrent 5 Tonnen Laſts, aan Boord. Zy zeilden met een Zeil, gelyk een Sloeps-zeil, en roeiden met 4 Riemen op eene Zyde. Deeze Riemen ruſtten op eene vaſte Penne, van de Zyde der Boote, gaande in het Evenwigt-punt van hen. Het Volk roeide ſtaande, en veel vaſter dan de *Engelsſen*. Men bevond zig nu, voor 't Inkoomen van *Nangaſaki*, draagende Noord- Noord-ooſt. De Straat van *Arima* maakte, by 't Eiland *Uſzideke* (waarop de hooge Heuvel gelegen is, dien men daags te vooren zag) Noord-ooſt- ten Noorde. Aan 't Noordlykſt-einde [der Straate] is goed reiden; en aan 't Zuid-einde, is 't Inkoomen, naâr *Cochinoch*. De Koers was, deezen Dagh, Noord, 6 Mylen. Men quam overeen, met twé van de Schippers der Viſſers-booten, die goede Zeilers waren, om 't Schip te *Firando* te lootzen: voor 30 Reaalen van Agten in Geld, en Rys voor hun Voedzel. Zy ſtuurden, Noord- ten Weſte: rékenende de Lootzen, 30 Mylen van *Firando* te zyn. Een die 'r vier Booten, behoorde aan den *Portugeezen* van *Nagaſaki*. Het Boots-volk daarvan, was nieuwlyks, tot het Kriſtendom overgebragt. 't Zelfde meende, dat dit het [*Portugeez*] Schip van *Makao* was. Maar, het tégendeel bevindende, wilde het niet byblyven: 't liep vooruit, om hiervan aan deszelfs Meeſters, kennisſe te geeven.

Nangaſaki. Straat *Arima.*

§. VIII.

Handelingen van Saris, *in* Japan.

'T WAS den 11 *Juni*, 's Namiddaghs ten 3 Uuren, toen het Anker, binnen eene Halve-myle van *Firando* viel. Het Ty was zo verloopen, dat men 't niet verder konde brengen. Aanſtonds daarna, quam de oude Koning, *Foyne Sama*, een Bezoek by den Generaal afleggen. Hy had met hem, zynen Neeve *Tone Sama*, Gouverneur van 't Eiland, onder den ouden Koning. Zy wierden begeleid, van 40 Booten of Galeijen: ſommige van 10, ſommige van 15 Riemen, op eene Zyde. By 't Schip koomende, beval de Koning alle de anderen, behalven die waarin hy en zyn

Aankomſt, te *Firando.* De Koning koomt, aan Boord.

zyn Neef waren, aftedeinzen. Zy alleen quamen over, in 't Schip: hebbende elk, eenen Amtenaar by zig, die 't opzigt over hunne Slaaven had. Zy waren in Seije Japonnen, om 't Lyf gegord; waaronder, een Hemd, op 't naakte Lyf. Lywaate-Broeken droegen zy, maar geene Kousfen. Elk had tweé *Kattans*, of Zwaarden des Lands, op Zyde: 't een, eene Halve Elle; 't ander, een Vierendeel-Els lang. Zy waren Bloots-Beens, en Bloots-Hoofds. 't Voorhoofd was hen geschooren, tot den Kruin: daar 't overige hunnes Hairs, zeer lang zynde, achter in eene Knot gebonden was. Hunne Halz, was ook naakt, De Koning was, omtrent 72 Jaaren; en zyn Neef, omtrent 22 Jaar oud. In jegenwoordigheid van *Saris* gekoomen, deeden zy hun Schoeizel uit; daarop floegen zy, hunne Regte hand in hunne Linke; deezen bragten zy vervolgens neêrwaarts, naar hunne Kniën, en bewoogen die een weinig heen en weer; waarop zy, met klyne schreeden, zydelings van hem gingen, en riepen, *Augh! Augh.* Dit 's hunne wyze, van Groeten.

SARIS. 1613.

De Generaal geleidde hen, in zyne Kajuit. Daar was, een Onthaal bereid; en men vermaakte hen, grootelyks, met een t' Samenstemminge van Musiek. Hy léverde 's Konings Brief over, aan den Koning van *Firando*. Deeze ontfing dien, met groote Vreugd: maar, hy zeide, denzelfden niet te willen ópenen, voor *Ange* gekoomen was, om denzelfden uitteleggen. Die *Ange*, betékenende in hunne Taale eenen Stuurman, was eene *William Adams*, een *Engelsman*. Dezelfde was, met eenen *Hollander*, door de *Zuid-Zee* gevaaren. Hy bleef, uit Réden van eenen Opstand, onder 't Scheepsvolk, in deeze Landstreeke. De Keizer hield hem aan, nu omtrent 12 Jaaren geleeden.

Word 'er onthaald.

Na anderhalf Uur verblyfs, nam de Koning zyn Affcheid. Zo dra was hy niet, aan den Wal, of al zyn Adel, begeleid door menigte Soldaaten, quamen op 't Schip. Elk Man van Aanzien, bragt zyn geschenk mede: 't zy een Venesoen, Gevogelte, of Zwyn, de breedste en vetste dien iemant ooit gezien had; als mede, Vrugten, Visch, enz. Grootelyks verwonderden zy zig, over 't Schip. Maar 't getal der Bezoekeren, verveelde den *Engelsfen* dus, dat zy naâr den Koning zonden, om te verzoeken, dat zy daarvan ontslagen mogten worden, om ongelegenheeden voortekomen. Daarop zond hy, eenen voornaamen Man zyner Lyfwagt aan Boord, om daar te blyven, en toetezien, dat hen geen Leed gedaan wierden. Ook deed hy ten gelyken Einde, eene Afkondiginge in de Stad doen.

Dien zelfden Nagt, quam *Henrik Brouwer*, Opperhoofd van de daar zynde Hollandsche Faktoorye, aan Boord, om den Generaal te bezoeken: of liever, om te zien, wat tusfen den Koning en hem voorgevallen was. *Saris* schreef ook, naâr Mr. *Adams*, om hem Berigt van hunnen Aankoomst te geeven. Dezelfde was toen te Eedo, of Iedo, omtrent 300 Mylen van *Firando* zynde. Koning *Foyne* zond, dien Brief, den volgenden Dagh af, aan zynen Admiraal te *Osakkay*, de eerste Haven van Naam op 't Hoofdeiland: waarna die, te Post, voortgezonden wierd, naâr *Iedo*. Hy gaf daarnevens, aan den Keizer berigt, van hunnen Aankomst aldaar, en van de Redenen die 'er hen voerden.

Waakzaamheid der *Hollanderen.*

Saris. 1613.

Zorge des Konings.

Overvloed van Vifch, zeer goed Koop, wierd den volgenden Morgen, aan Boord gebragt. Men ging toen t' zeil, naâr de Rée. De Koning zond, ten minst', 60 groote Booten of Galeijen, zeer wel bemand, om het in de Haven te voeren. *Saris*, een weinig beducht op 't gezicht van zulke groote Magt, was bézig, de Sloepe aftezenden, om haar te gebieden niet nader te koomen. Maar de Koning, die zelfs in 't Spitze was, waaide met zynen Neuzdoek, beval den overigen ftil te houden, en quam zelfs aan Boord. Hy zeide, dat het door zyn Bevél gefchiedde, om 't Schip den Hoek om te haalen, daar 't gevaarlyk was, in den Vloed. Inderdaad, deez was'er zo fterk, on-aangezien men eene ftyve Kou had, dat men dien niet konde ftoppen: toen 't Schip, in den Voorvloed quam, zoude 't zelfs op de Rotzen gedreeven hebben. Dus floegen zy, Lynen aan Boord, en vielen te werke. De Koning nam midlerwyl 't ontbyt, met den Generaal. Deez wilde 't Volk, toen hy ten Anker was, voor hunne Moeite betaalen: maar de Koning, wilde niet dulden, dat het iets van hem aannam. Op vyf Vadem Modder Grond, voor *Firandò*, viel 't Anker: zo na aan den Wal, dat men konde fpreeken met den Mensfen in hunne Huizen. De Stad wierd vereerd, met 9 Kanonfchooten. Maar, men bequam geen Antwoord. Daar was geen Gefchut, nog Fort: niets anders, als Verfchansfinge, tegens klyn Geweer.

Verwondering der *Japanneren*.

Onder den Adel, die den Generaal quam bezoeken, bevonden zig twé, van veel Uitfteekendheid: *Nobufane* en *Simmadone*. Zy wierden treffelyk onthaald. De een bleef aan Boord, tot de ander geland was. Hunne Kinderen, en voornaamfte Opwagters, onderhielden diezelfde Plegtigheid. Zulk een menigte Volks, van Mannen en Vrouwen, quam geduuriglyk aan Boord, dat men niet bequaam was, zig op 't Dek te bergen. Insgelyks, was 't rond-om 't Schip, vol Vaartuigen met Mensfen: zig vooral verwonderende, over den Boeg en den Spiegel. *Saris* veroirlofde, veele Vrouwen van Aanzien, in zyne Kajuit te koomen. Daar hing een Schildery, van *Venus* en *Kupido*, zo wat Geil verbeeld. Zy hielden 't, voor O. L. V. met haaren Zoon'. Daar voor nedervallende, aanbaden zy 't, met veel vertooning' van Godtsdienftigheit. In ftilte zeiden zy (op dat het fommige van 't Gezelfchap niet hooren mogten, die anders gevoelden) dat zy Kriftenen waren. Dus verftond men haar, Roomsgezinden te wezen, bekeerd door de *Portugeesfe Jezuiten*.

De Koning met zyne Vrouwen, aan Boord.

De Koning quam wederom, aan Boord; en bragt, vier zyner voornaamfte Vrouwen, met zig Zy waren mede, in Seije Japonnen. Blootsbeens waren zy. Alleen hadden zy, Halve-Laarsjes aan, boven den Voet met Seije Lintjes geftrikt. Haar Hair was, zeer zwart en lang: in een' Knot, op den Kruin', welftandig opgebonden. Zy hadden fraaje Wezens-trekken, en welgemaakte Léden. Helder en wit van Vel, waren zy: maar, Bloozendheid ontbrak haar, welke zy door Kunft' nabootften. Zy waren, klyn van Geftalte: maar zeer vet; uitneemend beleefd, in haaren Ommegang; en niet onkundig, van den Eerbied, verfchuld aan Perfoonen van haaren Staat en Waardigheid. De Koning wilde niet, dat iemant in de Kajuit bleeve, dan de Generaal en de Tolk. Deez was een *Japanner*, door hem van *Bantam* gebragt, en wel ervaaren in 't *Maleits*: waarin hy den

den Generaal, in 't *Japans* den Koning, toeſprak. 's Konings Vrouwen waren, in 't eerſt', wat Schaamachtig en Koel: maar, hy gebood haar, vry en vrolyk te zyn. Toen begonden zy te zingen, en op zekere Speeltuigen te ſpeelen, waarvan 't eene zeer na aan een' *Luite* quam. 't Had den eigen Buik, en Greep: maar 't was langer van Halz', en had alleen 4 Snaaren. De Vingers van de Linkehand, gingen zeer vlug, over de Snaaren: terwyl de Regtehand, met een Jvoire-Stok daarop ſtreek. Zy ſpeelen, op den *Citer*, even als in *Engeland*. Veel Verluſtiging ſcheenen zy, in haar Muſiek te neemen. De Maat' ſloegen zy met de Handen; uit een Boek, ſpeelden en zongen zy. De Toonen, waren geſtipt; en de Nooten geplaatſt, op Lynen en Tuſſenwydtens, veel na de *Europeſe wyze*. De Generaal onthaalde, en beſchonk haar, met veele Engelsſe Fraaijigheeden. Twé Uuren verblyfs, welken zy namen, deed hem de gelegenheid aanvatten, den Koning om een Huiz' aantezoeken. Straks, ſtond hy 't toe; en voerde twé der Kooplieden, met zig. Hy toonde 'er hen eenigen, om daaruit Verkiezinge te doen, en den Pryz met den Eigenaaren te régelen.

SARIS. 1613. Japans-Muſiek.

SARIS ging, den 13, aan Land: verzeld, met den Kooplieden, en voornaamſten Bevelhebberen. Hy léverde den Geſchenken, ter waarde van 140 Pond Sterlings, aan den Koning. Deez ontfing dien, zeer vriendelyk; en onthaalde het Gezelſchap, op verſcheide Soorten van Wildgevogelte en Vrugten. Hy eiſchte, onderwyl, den Drinkbéker, die onder de Geſchenken was; en beval dien te vullen, met 's Lands Wyn: zynde uit Rys geſtookt, en zo ſterk als Brandewyn. Niettegenſtaande die Vogel anderhalf Pint in hield: tog vatte hy denzelfden, in den Vuiſt. Hy zeide, den General, dat hy dien uit wilde drinken, op de Gezondheid van den Koning van *Engeland*. Hy deed het ook. *Saris*, en al 's Konings Edelen, deeden insgelyks. Hy beval daarenboven, zynen Geheimſchryver, naar den overigen van 't Gezelſchap te gaan, 't geen in een ander Vertrek onthaald wierd; en daar te zien, of elk die Gezondheid dronk. De Koning en zyne Edelen zaten, op Matten, volgens *Turkſe-wyze*. Deeze Matten waren, rykelyk gezoomd: ſommige met Goud-Láken, andere met Fluuweel, Satyn, en Damaſt.

De Generaal, van den Koning onthaald.

DE twé volgende Dagen, wierden doorgebragt, met het vervaardigen, en 't geeven, van Geſchenken. Men quam overeen, den 16, met *Andasſee*, Kaptyn van 't *Chineesſe-Quartier*, wegens de Huure van deszelfs Huiz: tot 95 Reaalen van Agten, voor den *Mouſon* van 6 Maanden. De Verhuurder, moeſt het behoorlyk léveren, en de Vertrekken met Matten, volgens 's Lands-wyze voorzien. *Saris*, konde 'er de Veranderingen in maaken, welke hy goed oirdeelde.

Saris huurd een Huiz.

'T SCHIP grimmelde, deezen Dagh, zodanig van Menſſen, dat de Generaal eene Wagt, aan den Koning moeſt laaten verzoeken, om 'er hen af te houden. Veele Dingen, waren geſtolen: maar, hy hield 'er, zyn eigen Volk, meêr verdacht van, dan den Inboorlingen. In eene der Lands-Booten, quam een *Hollander* invallen, die in 't Eiland *Xima* was geweeſt. Hy had 'er, eene goede menigte Pépers, Lákens, en Elefants-tanden verkogt: in Verwisſelinge voor Baaren Zilvers. Voor den *Engelſen*, wilde hy 'er niets van weeten; en bragt ook, niets te rug, in de Boote: maar 't

Een *Hollander* handeld te *Xima*.

SARIS. 1613.

Japans-schuitvolk, verhaalde het. De Koning quam, den 21, wederom aan Boord; en bragt, sommige Vrouwlieden meê, om vrolyk te zyn. 't Waren Tooneelspeelsters, gaande van Eiland tot Eiland, gelyk die van de Jaarmarkten, in *Engeland*, van Stad tot Stad doen. Zy waren voorzien, met Kleedyen en Tooisels, overeenkoomstig met de Onderwerpen, van Vrede of Oorlog. Alle zyn zy Slaavinnen, van eenen Man: dien 't veroirloft is, haar voor 't gebruik te verhuuren. Evenwel, mogen zy niet meêr eischen, dan den gestelden Pryz', op Straffe des Doods, ingevalle van Klagten. De grootste Adel zelfs, op Reize gaande, steld 't zig geene Schande, naâr deeze Verhuurders, aan de Herbergen te zenden; en met hen Beding, voor die Hoeren te maaken: 't zy, ten Dienste van hunne Táfel (want aan elk Man van Aanzien, word de drank ingeschonken van Vrouwlui), 't zy, ten ander welbehaaglyk gebruik. Die Mákelaars, in dat *Japanse-Vlees*, worden zelve ontfangen, in 't Gezelschap der Voornaamsten: maar, na hun overlyden, niet waard geacht, onder den geringsten te rusten (*). Men geeft hen dan, eenen Toom, van Stroo, in den Mond; men sleept hen, in 't Gewaad waarin zy gesturven zyn, door de Straaten; en men voerd hen naâr 't Veld, daar men hunne Lyken op den Misthoop werpt, om van Honden en Gevogelte verscheurt te worden.

Gewoontens, ten Aanzien der *Hoeren*, en *Hoerewaarden*.

Chineesse Smokkelaars.

DEN 23, verstond men de Aankoomste, van twé *Chineesse Jonken*, te *Nangasaki* gekoomen, met Suiker geladen: on-aangezien 't Verbod van den Keizer van *China*, tegens 't uitvoeren van dien. Zy verhaalden, dat 'er deswegens, weinig Tyds bevoorens, over de 5000 Persoonen ter Dood gebragt waren, met Verbeurte van alle hunne Goederen. 't Scheen echter, dat die twé zig nu veilig oirdeelden. Zy hadden, den nieuwen *Pungava*'s, en Amtenaaren op de Zee-Kuste omgekogt, die in plaatse van den Gestraften aangesteld waren.

HOLLANDSE Jonk, in *Japan*.

EEN Jonk, uit *Siam*, van den *Hollanderen*, quam den 29, te *Nangasaki*. Zy was gelaaden, met Brazilie-Hout, en Huiden van allerhande Soort. 't Volk wierd gezegt, *Engelsen* te zyn: maar, 't waren, wezenlyk *Hollanders*. Algemeenlyk, hadden de *Hollanders*, voor *Engelsen* doorgegaan. De *Engelsse Land-aart*, was hier lang bekend, by Naame: maar, in een slegt Licht. De *Portugeesse Jezuiten*, hadden dien afgemaald, als Zee-roovers. Zo verre ging dit, dat de *Japanners*, onder zig, eenen Zang hadden, genoemd, de *Engelsse Krofonia*: beduidende, op welke wyze, den *Engelssen*, met hunne *Katans*, den Spaanssen Scheepen veroverden. Met hoonende Gebaarden, zongen zy dien. Zy vervaarden hunne Kinderen, daar mede: gelyk de *Franssen* voormaals deeden, met den Naam' van den Lord *Talbot* (†).

De *Engelssen*, aldaar belasterd.

DEN

(*) De *Abt* schryft dit, en 't volgende, niet toe aan deezen Hoeren-waarden, maar aan de *Hoeren*. Om de *Contraste* van dit Tafereel, zo veels te béter te maaken, doet hy 't alvoorens voorkomen, als of zelve de *Japanse Grooten* somtyds die *Hoeren* ten Gemaalinnen namen: ongeacht deeze Verontwaardiging, naâr haaren Dood daarop volgde.

(†) De *Fransse Vertaaler* verdraaid dat alles, op eene geweldige wyze: waarvan niets anders noodig is, te zeggen, dan dat hy geene Voorzorge genoeg genomen heeft, om zig zelfs niet tégen te spreeken; en dit laatste, betreffende den Lord *Talbot*, dien Schrik van *Vrankryk* in de XV. Eeuwe, zorgvuldig verzwygt.

DEN 1 *Juli*, kreegen twé van den *Engelsſen*, hévigen twiſt onderling. Zeer na waren zy, om tegens malkanderen in 't Veld te gaan vegten. Dit zoude hen allen, in Gevaar geſteld hebben. Want, daar is een ſtrenge Wet. Elk, die Geweer in arren moede trekt, ſchoon, geen Bloed ſtortende, word aanſtonds in Stukken gehouwen: niet alleen hy, maar zyn gantſe Naakoomelingſchap, word dus ter Dood gebragt.

SARIS, 1613. Strenge Wet, tegens 't Scherp trekken.

'S ANDERENDAAGHS, betrokken de *Engelsſen* hunne Wooninge, met 26 Perſoonen. Op hunne Koomſte, vonden zy, dat de *Hollanders* beſt Láken, van 16 Pond Sterl. het Stuk, tot 40 Reaalen van Agten, of 8 Pond Sterl., de *Mat* verkogten. Deeze *Mat* houd, négen Vierendeel, Els. *Saris* was begeerig, het *Engels-Láken* op Pryz' te houden. Hy hoorde, dat de *Hollanders*, eene groote Menigte hadden. Deswegens, nam hy de Gelegenheid waar, om met *Brouwer*, Opperhoofd van derzelver Faktoorye, te ſpreeken. Hy ſtelde hem voor, dat men onderling eenen Pryz op de Lákenen zoude beraamen; en daaronder, niet verkoopen. Ter nakoominge van dien, bood hy, met hem, ſchriftelyke Verbintenisſe aantegaan. *Brouwer* ſcheen het goedtekeuren: maar 's Avonds zond hy, om zig daarvan te verſchoonen. Hy gaf voor, dat hy geen Gezach van zyne Meeſters had, om zulke Overeenkoomſte te maaken. Dat meer is, den volgenden Morgen, ſcheepte hy groote menigte Lákens af, naâr veelen Eilanden: ſtellende dien, op zeer laagen Pryz: tot 18 en 16 Reaalen, de *Mat*. Dit deed hy, om 't zyne zoo veels te ſpoediger te verkoopen; en de Plaatsſe te vervullen, voor de *Engelsſen* eens geland waren.

Hollanders weigeren, overeenkoomſtigen Handel, met den *Engelsſen*.

DE *Bantamſe Péper*, daar ingekogt, tot onder de 2 Reaalen van Agten, de Zak, was op hunne Koomſte waard, 10 *Tayes*, 't *Pikol*. Het *Pikol*, 100 *Katti's*, uitmaakende, 130 Pond *Engelſch*. Eene *Taye* is, 5 Schellingen Sterlings. De Reaal van Agten is daar waard, in gemeene Betaalinge, 7 *Mas*, of 3 Schellingen en 6 Stuivers, *Engelſch*. Een *Mas* is, eene Reaal de Plaate.

Pryz der Waaren, toenmaals.

TIN, gold 30 *Tayes*, het *Pikol*. Elefants-tanden, 80. Yzer, in Stukken geſlagen, 6. Buskruit, 23. *Aloës Sokotrina*, 6 Tayes, het Katti. Vogelroers, elk 20 Tayes. Lywaat, en dergelyke Stóffen, van *Koromandel* en *Guzaratte*, golden na maate van hunne Deugd.

DE Koning van 't Eiland *Goto*, niet verre van *Firando*, quam den Koning *Foyne* bezoeken. Hy zeide, dat hy gehoord had, van een uitmuntend *Engelſch Schip*, in dès zelfs Gebied aangekoomen, 't welk hy grootelyks wenſtte te zien. De Koning *Foyne* verzogt dit, op den Generaal: ter oirzaake die Vorſt, zyn byzondere Vriend was. Dus wierd dezelfde, aan Boord ontfangen, onthaald, en by zyn Affcheid, met veele Schooten vereerd. Hy was 'er, zeer vergenoegd over; en betuigde, dat het hem ten hoogſten aangenaam zoude wezen, eenigen van den *Engelsſen*, op zyn Eiland te zien.

DRIE *Japanners*, twé Mans en eene Vrouw, wierden den 8 gericht. De Vrouw, welker Man op Reize was, had dat paar Volks, op twé onderſcheide Uuren, ten Minnehandel beſcheiden. De laatſte ging 'er, uit onverduldigheid, voor 't beſtemde Uur. Hy vond de Plaatsſe, door den eerſten bezet. In woede, trok hy zynen *Katan*, en wondde den Medevryer, zo wel als de Vrouwe, gevaarlyk. Hem hieuw hy, byna, het

Straf-oeffening, in *Japan*.

SARIS. 1613. Stuitbeen in twé. Des- on-aangezien, ontwikkelde zig deez ſchielyk, van zyne Beminde; en greep zynen *Katan*, waarmede hy den anderen, op zyne beurt' wondde. De Buuren ſchooten toe; verzékerden zig, van hun driën; en zonden, om 's Konings wil te hooren. Misdaadigers worden, na zyn Welbehaagen geſtraft. Hy beval, alle drie het Hoofd afteſlaan. Dit geſchiedde, terſtond. Elk dien 't luſtte, quam de ſcherpte zyn's *Katan's*, op den Lyken beproeven. Men ſcheidde niet uit, voor zy alle drie, tot Stukjes ter grootte van een' hand, gekapt waren. Nog was 't, niet genoeg. Zy ſtápelden de Stukken te hoop', om te zien, hoe veelen van dien zy, in eenen Slag, konden doorhouwen. Dat alles wierd, vervolgens, ten Spyze der Vogelen gelaaten.

Plegtigheid, daarin. TWE Dagen daarna, wierden 3 andere, op gelyke wyze gericht: twé daarvan, waren Broeders. Zy hadden, lange bevoorens, eene Vrouwe van *Firando* geſtolen, en te *Nangaſaki* verkogt. Die veroirdeeld is, word, op volgende wyze, ter Stad uitgevoerd. Vooraf, gaat een, met eene Byle. Daarop volgd een, met eene Schop, om het Graf te maaken, indien dit toegeſtaan is. De derde draagd, een klyn Bord, waarop de Misdaad geſchreeven is. De vierde is, de Misdaadiger. Zyne handen zyn, achter hem, met eene Seije Koord' gebonden. Op 't Hoofd draagd hy, een klyne Vlagge, van Papier, veel gelykende naâr de Wind vaanen in *Engeland*: zyn Misdaad is 'er, insgelyks, op geſchreeven. De Beul, met zynen *Katan* op Zyde, volgd 'er op. Hy houd, in zyne Hand, het Touw, waarmede de Misdaadiger gebonden is. Aan elke Zyde, van den Beul, gaat een Soldaat, met zyne Pieke: de Punt daarvan, ruſt op den ſchouder des Misdaadigers, om hem de Gedachten te beneemen, van zyne Ontſnappinge te onderſtaan (*). Zy ſterven onbeſchroomd: in 't *Kriſtendom*, zag de Generaal, dergelyke Kloekmoedigheid niet.

Chineesſe- en Kochin-chinaſe Jonken. DEN 11, quamen 3 *Chineesſe Jonken*, gelaaden met Seije, te *Nangaſaki.* Koning *Foyne* wierd gerekend, voor den beſten Soldaat van *Japan*: ter oirzaake, van zyne Dapperheid en Dienſten, in de Oorlogen van *Korea.* Hy verzogt den Generaal, om een Stuk Pak-linnen. 't Wierd hem gezonden. Aanſtonds deed hy 'er Onderkleederen van maaken: dien hy, on-aangezien zyne Waardigheid en Ouderdom, op zyn bloote Lyf droeg. Van 't Overſchot, deed hy ook Neuzdoeken vervaardigen; en gebruikte dezelfden, daaghlyks. Den 20, viel wederom een Jonk, uit *Kochin-china*, ryk gelaaden met Benzoin en Seije, te *Nangaſaki* in.

Koomſt van Mr. *Adams.* MR. ADAMS quam, den 29. Men had hem, 48 Dagen gewagt. Hy was 17 Dagen, onderwegh geweeſt, van *Surunga.* De Generaal onderhield hem, in 't byweezen der Kooplieden, betreffende den Handel. Hy antwoordde, dat die zig niet altyds evengelyk bevond: dat die ſomtyds beter, en ſomtyds ſlimmer was. Maar hy twyffelde niet, of zy zouden 't, zo wel doen als anderen. Hy gaf, uitneemenden Lof, aan de Landſtreeke; en ſcheen dezelfde, veel Genegenheid toetedraagen.

Spaanſch-ſchip ter Ontdekkinge van 't Noorde van *Japan.* EEN van des jongen Konings Gouverneurs, wierd in den Morgenſtond, van den 30, door zyn Bevel, op Straat, in Stukken gehouwen. Men meende, dat het geſchiedde, om dat hy wat te gemeen, met deszelfs Moe-

(*) De *Abt* plaatſt die twé Soldaaten, naaſt den Miſdaadiger; en hy doed hunne *Hoofden* leggen (mogelyk gemakshalve) op deszelfs Schouder.

Suplices du Japon.

STRAF-OEFFENINGE in JAPON.

Cochin fil. delin. J. v. Schley sculp.

Moeder was geweest. Een van deeze Slaaven, stierf névens hem: om dat hy zynen Meester, poogde te verdeedigen. Eenige *Spanjaards*, van Mr. *Adams* Kennisse, quamen te *Firando*; en verzogten, overtogt op het Schip, naâr *Bantam*. Zy hadden behoord, aan eenen *Spaansfen Admiraal*, die op Kosten des Konings van *Spanje*, meêr dan een Jaar geleeden, uit *Nieuw-Spanje* quam, om Ontdekkingen, ten Noorde van *Japan* te doen. Te *Jedo* gekoomen, terwyl hy 'er wagtte naâr den regten *Mouson*, die in 't einde van *Mai* begind, muitineerde zyn Volk, en liep wegh: laatende het Schip, gants onbemand. De Generaal oirdeelde, deswegens, best te zyn, zulke Knaapen uit het zyne te houden. SARIS 1613.

KONING FOYNE zond, aan den Generaal, om te weeten, wat Beloop 't Geschenk, van den Koning van *Engeland* aan den Keizer, zoude hebben; alsmede, wat getal Volks hy voornemens was, met zig naâr 't Hof te neemen: op dat men hem, van eene Barke, Péérden, en *Palankyns*, mogt voorziên, om 'er, op eene behoorlyke-wyze, naâr toe te konnen gaan. Hierop wierden de Geschenken, verordend, als volgd.

	Pond Sterl.	Schell.	St.
Aan *Ogoshosama*, den Keizer, ter Waarde van . . .	87 -	7 -	6.
—— *Shongosama*, 's Keizers Zoon, ...	43 -	15 -	0.
—— *Kodskedona*, 's Keizers Geheimschryver	15 -	17 -	6.
—— *Sadda Dona*, Geheimschryver van 's Keizers Zoon	14 -	3 -	4.
—— *Ikokora Juga*, Rechter van *Meako*	4 -	10 -	6.
—— *Fongo Dona*, Admiraal van *Orungo*, ...	3 -	10 -	0.
—— *Goto Shoravero*, Muntmeester	11 -	0 -	0.
In 't geheel (*)	180 -	3 -	10.

(*) De *Fransse Vertaaler* voegd'er schimpend' by „dat deeze Uitrékening niet ge„ maakt is, om een hoog Denkbeeld van 't *Engelsse Ambassaadschap* te geeven". Maar, hy heeft niet overwoogen, dat zulke laffe schimpery, geen hoog Denkbeeld van hem zelfs verschaft; nog, of een *Fransch Ambassaadschap* van deezen Aart, beter *Fonds* zoude bygebragt hebben. 't Is immers blykelyk genoeg, dat het een Afgezantschap van *Saris*, voor zyne Maatschappye was. Als men, daar benevens, de Waarde van 't *Geld* van dien Tyd overweegd; als mede, dat de Dingen, waaruit het bestond, schoon die gemeen in *Engeland* mogten geweest hebben, om de Zeldsaamheid, (waarvan de vooraangeroerde Pryz der *Hollandse* Lákenen kan getuigen) twintigmaal en vyftigmaal meêr Waarde, in *Japan* konnen hebben bekoomen: dan zal men 'er zig grootsser Denkbeeld van vormen, dan de *Abt* zig heeft konnen geeven.

§. IX.

Optogt van Saris, *naâr 't Hof des Keizers van* JAPAN.

DEN 2 *Augusti*, bezorgdé Koning *Foyne*, eene fraaije Galei, van zyn eigen, met 25 Riemen op eene Zyde, en 60 Man. De Generaal schikte die op, met Vlag en Vaan, en alle andere Noodwendigheeden. Hy nam zyn Afscheid, van den Koning; en vertrok, met een Gevolg van 10 der zynen, en 9 *Japanners*, naâr 't Hof des Keizers. Zy wierden geroeid, tusfen veele Eilanden door. De meeste waren, digt bewoond, vol fraaije Steeden. Een van deeze, genoemd *Fukkate*, had een zeer sterk Vertrek, van *Firando* naar 't Hof. *Fukkate*.

 Kasteel

SARIS. 1613. Kasteel, van gehouwe Steen, maar zonder Geschut of Soldaaten. Dit had eene Gragt, van vyf Vadem diepte, en twémaal zo breed, met eene Ophaalbrugge: alles, zeer wel onderhouden. Zy gingen 'er te Lande, en spysden in de Stad. De Wind en het Ty, was hen zo sterk tégen, dat zy niet voorby konden. De Stad scheen, zo groot als *Londen*, binnen deszelfs Muuren. Zy was, zeer wel gebouwd; en de Straaten, lynregt: zulks men 'er, van 't eene tot het andere Einde, door konde zien. Uittermaate bevolkt, was dezelfde. De Inwoonders waren, zeer beleefd, en schiklyk. Maar, een Ruigt, bestaande uit Jongens en 't schuim van Volk, vergaderde zig, en volgde hen: schreeuwende, *Koré! Koré! Kokoré! Waré!* Dit 's te zeggen, Gy *valsche* KORÉERS (*). Zy tuurden, schreeuwden, en maakten zulk Geweld, dat men naauwlyks hooren nog spreeken konde. Dit Onthaal vonden de *Engelsſen*, al waar zy quamen. Zelve, in sommige Steden (dogh niet veele) wierden zy, van dat Schuim, met Steenen geworpen: zonder, dat het iemant belette. 't Beste Middel, dat zy 'er tegens vonden, was doortegaan, zonder het aantezien.

Den *Engelsſen* bespot, van 't Ruigt.

Duikeressen.

Gants deeze Kuste langs, tot *Ozaka* toe, vond men Vrouwen, Duiksters, leevende met haar Gezin op 't Water, gelyk men in *Holland* doet. Haar Bedryf was, duikelende, Visch te vangen, daar zy 't met Lynen en Netten niet bekoomen konden. Dat deeden zy, op 8 Vadem diepte. Maar, haare Oogen waren, door de geduurige Oeffeninge, zo Rood als Bloed. Hieraan kan men, die van dat Beroep, van de overigen haarer Sexe onderscheiden.

Straat van *Shemina Seki.*

OMTRENT twé Dagen roeijens, waren zy, van *Firando* tot *Fukkate*. Byna 8- of 10 Mylen, aan deeze Zyde van de Straate van *Shemina Seki*, vond men eene groote Stad. Daar lei, in een Dók, eene Jonk van 800- of 1000 Tonnen Lasts, verdubbeld met eenen Huid van Yzer. Dezelfde wierd, door eene Wagt bewaakt, om haar, voor Vuur en andere Toevallen, te bewaaren. Zy was zeer onschiklyk, van Maakzel: veel overeenkoomstig, met het Afbeeldzel, 't geen onder ons, van *Noachs Arke*, gemaakt word. De Inboorlingen verhaalden, dat men dezelfde gebruikte, om de Soldaaten, in gevalle van Oorlog of Opstand, in eenigen die'r Eilanden overtescheepen.

Osaka.

NIETS byzonders vond *Saris*, na zy die Straate door waren, tot zy den 27 *Augusti* te *Osaka* quamen. Zyne Galeije was't niet mogelyk, tot binnen 6 Mylen aan de Stad te koomen. Dus gingen zy, in een ander Vaartuig over, waarin de Meester van 't Huiz was, daar zy te *Osaka* hunnen Intrek zouden neemen. Hy bragt mede, Wyn en ingelegde Vrugten, om 'er den Generaal op te onthaalen. De Boot wierd door Mensſen getrokken, met eene Lyne, aan den Top der Mast' vastgemaakt, gelyk de Barken van *Londen*, naâr 't Weste. *Osaka* vond men, zo groot als *Londen* binnen de Muuren. 't Was versierd, met menigte schoone Ophaal-Bruggens, gebouwd over eene Riviere, zo breed als de *Theems* te *Londen*. Eenige weinige Huizen, waren insgelyks fraai. 't Is, een van de Voornaamste Zee-Havens, van *Japan*. Een vreesſelyk ruim en sterk Kasteel, heeft het: hebbende zeer diepe Gragten rond-om, en menigte Valbruggens voor-

(*) Of die van *Koréa*, waartussen een Erf-haat met den *Japanneren* is.

Marche Militaire du Japon.

KRYGS-TOGT der JAPONNERS.

Cochin fil. delin J. v. Schley sculp.

voor de Poorten, alle met Yzere-Plaaten bekleed. De Muuren zyn, ten minſt', zes- of zéven Ellen dik, en niet bewald, of van Binnen aangevuld met Puin. Ze zyn gants van Gehouwen-Steen, met Bólwerken en Strykweeren, waarin Schietgaten zyn, voor Handgeweer en Pylen: behalven veele Openingen, om Steenen op den Belegeraaren te werpen. De Steenen, zeer groot en van uitmuntende Groeve, waren zo gelyk gehouwen, om hunne Plaatsſen te beſlaan, dat 'er geen Cement aan gebruikt, en enkeld Aarde daartusſen geworpen was, om de Voegingen te vullen. SARIS. 1613.

DIT Kaſteel was 't Verblyf, van den Zoone van *Tikoſama*, laatſte Keizer. Een Kind zynde, op zyn's Vaders overlyden, wierd hy onder 't Voogdyſchap gelaaten, van vier Perſoonen. *Ogoshoſamma*, de jegenwoordige Keizer, was 'er een- en 't Opperhoofd van. Alle vier haakten zy, evengelykelyk, naâr de Opperheerſchappye. Fortuin begunſtigde *Ogoshoſamma*, die 't het beſte, met zynen jongen Heere, veinsde te meenen: hy verſloeg, twé der Mededingeren; en, de derde was bly, om 't met de Vlugt te ontkoomen. Verwinnaar zynde, ligtte hy 't Mom-aanzigt af. Hy deed zig, Keizer verklaaren: terwyl hy zyne Doghter, aan den regten Erfgenaam uithuuwde. Dit jonge Paar, zond hy, naâr dien Tóren. Hy plaatsſte 'er alleen zulken by, die door hem, van de Wiege-af, opgevoed waren, en geenen anderen Vader kenden. Dus wierd hy altyds berigt, van 't geen 'er omging; en had zynen Schoonzoon, onder zyn volle Bedwang, Hiſtori van den Keizer.

REGT over *Oſaka*, aan de andere Zyde der Riviere, legt nog een voornaame Stad, genoemd *Sakay*. Zy is wel zo groot niet, als *Oſaka*; maar dryft eenen grooten Handel, met den omleggenden Eilanden.

NA Monſtters, en den Pryz der Waaren, by hunnen Hoſpes gelaaten te hebben, vertrokken zy van *Oſaka*, 's Avonds den 28. 's Anderendaaghs 's Avonds, quamen zy te *Fushimi*. Hier vond men, eene Bezettinge, van 3000 Soldaaten: om *Miako* en *Oſaka*, in Onderdaanigheid te houden. Alle drie Jaaren, wierd dezelfde veranderd. Dit viel juiſt, nu voor. *Saris* zag, de Oude Benden uittrekken, en de Nieuwe inkoomen. Zy trokken, 5 in een Gelit. By elke 10 Reijen, was een Bevelhebber, genoemd *Kaptyn van Vyftig*, die hen geduuriglyk in goede Schikkinge hield. Vooraf trok, hun Geſchut: want, zy hebben geene Musketten, nog willen 'er geenen hebben. Toen volgden de Piekeniers; daarna de *Katan's*- en Schilddraagers; voorts Boog- en Pyl- voerders; eindelyk, die gewápend waren, met het Geweer, gelykende eenen *Walesſen- Haak*, hier genoemd *Waggadashes*: waarna nogmaals, Geſchut quam. Dit was eene Bende; en daarop volgde wederom, eene dergelyke. Zy hadden geene Vaanen, nog Trommen, nog ander Krygs- Speeltuig. Het eerſte Gelit, der *Katan's*, had Zilvere-Scheeden; en 't laatſte, 't geen voor den Kaptyn ging, Scheeden van Goud. 't Getal der Benden, was echter, niet even groot. Sommige waren, van 500; andere, van 300; en eenige, van 150 Koppen. In 't Midde van elke Bende, waren 3 Péérden, met Dekkleeden en Zádels, zeer ryk uitgeruſt. Sommige waren bedekt, met koſtelyke Pelteryen; eenige, met Fluuweel; en andere, met ſchoon Láken. Elk Péérd, had Leere-Oogblinden aan; wierd met Seije Halſters geleid, en was; van *Fushimi.* Krygs-orde, der *Japanneren.*

3 Slaa-

SARIS. 1613. 3 Slaaven verzeld. Agter elke Troep, volgde de Kaptyn, te Péérde. Zyn Bed, en andere Noodwendigheeden, lag 'er op: evenwigtelyk geschikt, aan elke Zyde. Over alles lag, een Dekkleed, van *Chinees-vilt.* Hierop zat de Hopman, Kruisbeens, als tusfen een Kóppel Mandens. Voor ouden, of zwakken, was een Dwarsftok in 't Zádelkusfen vaftgemaakt: op dat de Ridder 'er tegens konde leunen, als of hy in eenen Zeetel zat.

Staatfi van den Generaal. MEN ontmoette den Generaal, van deeze Bezettinge, twé Dagen na men de eerfte Bende tégen gekoomen was. Want, die Benden trokken op eene, en fomtyds twé Mylen afftand, van malkanderen. Hy quam, met zeer groote Staatfie. Want, de laatfte Bende was 't rykfte toegeruft: de eerfte was 't minft'; en dus klom het op, trapsgewyze. Hy hield zig bézig, den gantfen Wegh over, met Jaagen en Vliegen. Zyne Valken, waren gekapt en wierden gelokt, gelyk die der *Engelsfen.* Hy had, 6 Handpéérden, ryk uitgeruft. Hunne Péérden zyn, middebaar van Hoogte; kort; welgemaakt; fyn van Kop; vol Vuurs. Na des Schryvers gevoele, waren zy vry uitmuntender, dan het *Spaans Genét*, in Moed en Fierheid. De Palankyn, van zyne *Japanse Excellentie*, door twé Perfoonen gedraagen, was gevoerd met Karmofyn Fluuweel. Daar waren 6 Draagers toe, die malkanderen verpoozden.

Goede Krygstugt. UITNEEMENDE goede Orde, wierd op den Togt gehouden. Niemant ontfing, van hen, beleediging'. Zy betaalden, voor 't geene zy kogten, als andere Reizigers. Deswegens waren zy, welkoom: al waar zy quamen. Elke Stad en Dorp, onderwegh, was wel voorzien, van Gaarkeukens, en Voorraadhuizen. In een Ogenblik, vonden zy 'er, 't noodige. Zy geneerden zig, de Man, van eenen Stuiver tot twé Schellingen, *Engelsch*, de Maaltyd.

Gediertens. 'T VOEDZEL, gemeen in de Landftreeke, is Rys, van verfcheiden Soort: de Witfte, word voor de befte gehouden, en in plaatsfe van Brood gebruikt. Visch, vers en gezoute; veele foorten van Groentens, Boonen, en Wortels, gezouten en ingelegt; Wildgevógelte, Tamme- en Wilde Eenden, Ganzen, Féfanten, Patryzen, Quakkels, en anderen, gezouten en ingelegt, vind men 'er. Grooten overvloed hebben zy, van Hoenderen; van Wild-en Tam Gedierte. Menigte Kaas maaken zy, maar geen Bóter. Ook eeten zy geen Melk, wyl zy 't voor Bloed aanzien; nog 't Vlees, van tamme Dieren.

De Pryz daarvan. HUN Graan, is zo goed, als in *Engeland*: 't is Rood. Met Osfen ploegen zy, en ook met Péérden. De befte Hoenderen, en Féfanten, kogten de *Engelsfen*: voor 3 Stuivers, het Stuk; een vet Varken, voor 12 Stuivers; een vet Zwyn, voor 5 Schellingen; een Rundbeeft, gelyk dat van *Wales*, voor 16; een Geit, voor drie Schellingen, *Engelsch*; en de Rys, tot eenen Halven-ftuiver, 't Pond

Drank. WÀTER is de gemeene Drank, van 't Volk. Zy drinken 't, warm, by hunne Spyze; en houden 't dus, een volkoome Hulpmiddel, tegens Wurmen. Geenen anderen Drank, hebben zy, uitgenomen eenen, uit Rys geftookt, zo fterk als Brandewyn, en van Kleure als *Kanari-Sek.* Als zy dit hebben, haalen zy den Droesfem nog eens over: 't geen flapper, en voor 't Gemeen is.

DEN

DEN 30, wierd *Saris*, zo voor den zynen als voor de Geschenken, met 19 Péérden, op 's Keizers kosten voorzien. Voor hem was, een Palankyn; en een wel uitgerust Handpéérd, om op te reiden, als 't hem behaagde. Voor de Palankyn, waren 6 Draagers, op de Vlakte; 10, in de Gebergtens, geschikt. De Amtenaar van Koning *Foyne*, die den Togt bestuurde, trok overal, uit Kragte een's Bevéls, zo veel Volks en Péérden als hy noodig had, gelyk de Postmeesters in *Engeland* doen; alsmede Huiz-vesting, voor 's Nagts. Ook ging een Slaaf, volgens 's Landswyze, met eene Pieke voor-uit. SARIS. 1613. Toebereidzelen, tot den Landtogt.

DUS reizde men, tot den 6 *September*, voor men *Surunga* konde bereiken. Elke Dagh-reize was, 15- of 16 Mylen. Dit is de Groote-Wegh, van 't gantse Land. Meestendeels is dezelfde zeer gelyk: zynde Zand, of Puin. Zy is, door de Bergen gehouwen; en, in Mylen verdeeld. Op elke Myle, zyn twé Hoogtens, aan elke Zyde van den Wegh eene, met eenen fraaijen Pynboom daarop, rond op-geschooren. Deeze Myl-paalen zyn opgerigt, om niet meêr voor de Huurpéérden en Draagers te betaalen, dan den gestelden Pryz, van drie Stuivers elke Myle. Ongemeen grimmeld het, op dien Wegh, van Volk. Overal ontmoet men, Wooningen en Hofsteden; alsmede, Dorpen, en dikwyls groote Steden; Ponten, over frisse Rivieren; en menigte, *Futtakeasse*, of *Fotoquis*. Dit zyn hunne Tempels, gelegen in Boschazië, en de vermaaklykste Plaatsen des Lands. De Priesters, die 'er in dienen, zyn 'er geplant, gelyk de Monniken, oudtyds, in *Engeland* nestelden (*). Aan elke Stad, waren Kruisfen, met doode Lichaamen daarop. Het kruisfen, is hier de gemeene Straffe, voor den Misdaadigers. By *Surunga*, daar 's Keizers Hof is, vond men een Schavot, met veele Hoofden van Gerichtten, daarop geplaatst. Daarby waren, veele Kruisfen opgerigt: 't zy met geheele Lichaamen voorzien, of met Stukken van zulken behangen, waaraan men de Scherpte der *Kattan's* beproefd had. Die Vertooningen, digt aan den Wegh zynde, maaken den Ingang der Stad zeer Ysfelyk. *Groote Wegen van* JAPAN.

SURUNGA, is wel zo groot als *Londen* met alle deszelfs Voorsteden. De Arbeiders woonen 'er buiten, of aan den Omtrek der Stad: op dat hun Geraas, het beter soort niet zoude verveelen, 't geen de inwendige Deelen bewoond. Zo dra was men 'er niet gekoomen, of de Generaal zond Mr. *Adams*, naâr 't Hof: om 'er Berigt, van zyne Aankoomste te geeven; en zulke spoedige Afvaardiginge, als mogelyk was, te verzoeken. Hem wierd ge-antwoord, dat hy Welkoom was; en, na hy een Dagh of twé uitgerust hadde, Gehoor by den Keizer zoude hebben. De Geschenken wierden, voorts, aanstonds gereed gemaakt; en veele klyne Tafeltjes des Lands, met Reukwerk bezorgd, om 'er den Geschenken, volgens gewoonte, op te draagen. *Surunga.*

SARIS wierd, den 8, gevoerd, in zynen Palankyn, naâr 't Kasteel van *Surunga*, daar de Keizer zyn Hof hield. Hy was verzeld, van zyne Kooplieden, *Saris gaat, ten Hove.*

(*) Naamelyk, gelyk de Abt *Prevost* het zeer oirdeelkundiglyk overbrengt, den *Priesteren* ontbreekt daar zo weinig, als in *Europa*, van 't alles geen ter Koelteringe des Lichaams diend.

Saris. 1613. lieden, en anderen, die de Geschenken droegen. Aan 't Kasteel, ging men drie Valbruggen over, elk met een Wagthuiz bezet. Men ging voorts, een' zeer schoone en ruime Trap op. Hier wierd *Saris* ontfangen, door twé deftige en eerwaarde Mannen. *Kodskedona*, 's Keizers Geheimschryver, was de een; *Fungodono*, de Admiraal, was de ander. Zy geleidden hem, in een schoon Vertrek, met Matten-belegd. Daar zat men, Snyers-gewyze, op de Matten neder. Zo voort daarna, wierd hy, tusfen hen beiden, in de Staatsie-Zaale geleid. Daar stond de Staatsi-Stoel, des Keizers. Men onderrigte hem, dat hy zyn Eerbewyz daaraan moest doen. Dezelfde was, van Goud-Láken, omtrent 5 Voet hoog, zeer rykelyk bearbeid. Geen Verhémelte, was 'er boven. Toen keerde men, naâr de voorige Plaatsse. Een Quartier-uurs, aldaar gezeeten hebbende, wierd aangekondigd, dat de Keizer verscheen. Aanstonds, reez men op. *Saris* wierd, wederom, tusfen hen beiden, aan de Deure gebragt. Zy deeden hem Teken, van intetreeden: maar zelfs, durfden zy 'er niet in kyken.

Heeft Gehoor, by den Keizer. De Geschenken, zo wel wegens den Koning van *Engeland*, als die, volgens Gewoonte, van den Generaal zelfs quamen, waren bevoorens, in dit Vertrek, schiklyk in Orde geschaard, op de Matten. Tot den Keizer koomende, maakte *Saris*, zyn Eerbewyz, op zyn *Engelsch*; en léverde 's Konings Brief, aan zyne Majesteit. De Vorst nam dien aan, uit zyne hand. Hy bragt denzelfden, aan zyn Voorhoofd. Zynen Tolk, die op eenen goeden Afstand agter hem zat, gebood hy aan Mr. *Adams* te zeggen: dat de Generaal welkoom was, van zulke lange Reize; dat dezelfde, eenen Dagh of twé konde uitrusten; en dat, inmiddels, 't Antwoord aan den Koning, vervaardigd zoude worden. Vervolgens vroeg hy, aan den Generaal, of hy niet van Meeninge was, zynen Zoone, te *Jedo* te bezoeken? Deez antwoordde, Ja. Toen vervolgde de Keizer, dat hy Bével zoude geeven, om hem met Volk en Péérden, tot de Reize te voorzien; en dat, tegens zyne Wederkoomste, de Brieven gereed zouden wezen. *Saris* nam zyn Afscheid (*). Aen de Deure des Vertreks, vond hy den Geheimschryver en den Admiraal. Deeze geleidden hem wederom, tot de Trap. Hy ging 'er in zynen Palankyn; en hy keerde, met zyn Gevolg, naâr Huiz'.

Den *Geheimschryver* verbooden Geschenk aanteneemen. Den 9, bood *Saris* zyn Geschenk, den Geheimschryver aan. Deez weigerde 't standvastig, met hartelyke Dankzegginge. Hy zeide, dat de Keizer het verbooden had; en dat het om zyn Leeven te doen was, ingevalle hy eenige Gifte aannam. Evenwel, nam hy 5 Pond *Aloë* aan, ten gebruike zyner Gezondheid. De Generaal leverde hem over, de Artykelen, voor zyne Voorrechten: zynde 14, in getal. *Kodskedona* verzogt dien, by Uittrekzel te hebben; en datze, zo kort als mogelyk, mogten wezen: dewyl 't Japanse Volk, de kortheid betragtte.

Den *Engelssen*, Voorrechten toegestaan. 's Anderendaaghs, wierden die verkorte Artykelen, door Mr. *Adams*, aan den Geheimschryver, en door deezen, aan den Keizer gebragt. Zyne Maj, keurde die goed: uitgenomen een. Dit behelsde, dat de *Engelssen*, dewyl hen den Handel van den *Chineezen* geweigerd was, Vryheid zouden heb-

(*) De *Abt*, ten blyke dat hem 't Seremonieel tot in *Japan* wel bekend is, voegd 'er by, dat de Keizer een Knik met het Hoofd deed: als een Téken, dat de *Engelssen* konden vertrekken.

hebben, allen Scheepen der *Chineezen*, dien zy quamen te neemen, in *Japan* optebrengen en te verkoopen. Aanvanglyk, vond de Keizer dit rédelyk: maar, na deswegens, met den *Chineesſen* Bewindsman, geſproken te hebben, veranderde hy van Zin, en wilde 't niet toeſtaan. De overigen gingen door, onder zyn Groot-Zégel. Dit is niet van Wasch: maar gedrukt, gelyk een Print, en Rood gekleurd. SARIS. 1613.

'T GESCHENK, voor den Muntmeeſter geſchikt, wierd den 11 overgeleverd. Dankbaarlyk, nam hy 't aan; en beſchonk den Generaal, daarentegen, met twé fraaije Japonnen. Hy was mede, 's Keizers Koopman; en had, daar benevens, 't Opzigt over de Munte, en de Kas. In zeer groote Achtinge was hy, by zyne Majeſteit: ook had hy eene Gelofte gedaan, zynen Meeſter niet te overleeven, maar op 's Keizers dood, zig den Buik opteſnyden.

---

§ X.

Vervolg van Byſonderheeden, betreffende JAPAN.

DEN 12, vertrok *Saris* naâr *Jedo*. 't Land, tusſen deeze Stad en *Surunga*, is wel bewoond. Menigte *Fotoquis*, of Tempels, trok men voorby: onder anderen, een van 't befaamde Afgodtsbeeld, *Dabis*. 't Was, van Kóper, en hol van binnen: evenwel van genoegſaame Dikte. Na gisſinge, was 't omtrent 22 Voet hoog. 't Had de Gedaante van eenen Man, knielende op den grond, met de Billen op de Hielen. Zyne Ermen, zyn vreeslyk lang; maar 't Lichaam, evenrédiglyk. Hy was, in een' Japon (*). Dit Beeld, is zeer Eerwaardig, aan den Reizigers. Sommigen der *Engelsſen*, kroopen 'er in; en ſchreeuwden en raasden: 't geen, een vervaarlyk geluid uitgaf. Bevindende, menigte Merktékenen en Naamen, van den Reizigers, daar op geſneeden, graveerden zy 'er insgelyks de hunnen op. Het ſtaat, op den Grooten Wegh die naâr *Tenchaday* gaat. Van Ryk en Arm, by Nagt en Dagh, gaande en koomende, word deeze Plaatsſe geduuriglyk, Godsdienſtiglyk bezogt. Mr. *Adams* verhaalde, dat hy 'er geweeſt was. Alle Maand, wierd 'er, eene van de ſchoonſte Maagden des Lands, in den Tempel gebragt. Daar zat ze alleen, in een pragtig getooid Vertrek. Die *Tenchaday* (gehouden, voor Satan) verſcheen 'er, op zekere Tyden, aan haar. In een woord, hy boette 'er zynen Luſt mede. Vertrekkende, liet hy eenige Schubben, als Viſchſchubben, op haar. Alle Vraagen, welken haar de *Bonzas*, of Prieſters hadden ingegeeven, beantwoordde *Tenchaday*. Elke Maand, quam eene frisſe Maagd, haare Plaatsſe inneemen: maar, wat van de voorige wierd, konde Mr. *Adams* niet zeggen (†). Reize naâr *Jedo*. Afgodsbeeld, *Dabis*. Maagden-ſchoffering, der Prieſteren.

'T WAS, den 14, toen men te *Jedo* quam. Veel grooter, en ſchoonder van Gebouwen is het, dan *Surunga*. 't Maakt eene zeer luiſterryke Vertooninge Koomt te *Jedo*.

(*) De *Abt*, voegd 'er aartig by, dat die zeer rykelyk opgetooid was, om daardoor 's Volks Eerbied, voor den Afgod op te wekken.

(†) Voor Satan, zal wel een vleesſelyke *Tenchaday*, een der *Bonzen*, of Prieſteren, die in het Tempelgeheim was, de Plaatsſe hebben ingenomen.

SARIS. 1613. ninge. De Dakpannen der Huizen, zyn 'er verguld; de Posten van de Deuren, verguld en verlakt. Zy hebben geen Glas, in hunne Vensters. Deeze zyn zeer breed, van Paneelen, ópenende met Blinden, fraai versierd van Schilderwerk, als in *Holland.* Een Dyk gaat, langs de Hoofdstraate; beneden denzelfden, loopt een Rivier. Op elke 50 Stappen, van dien, is een Puthoofd, stévig gebouwd van Gehouwen-Steen: met Schep-emmers, voor de Buuren, in gevalle van Brand, of om Water tot hun gebruik te putten. Deeze Straat, is zo breed, als eenige Straate in *Engeland.*

Saris, heeft gehoor', by den Erfprinsse.

'S ANDERENDAAGHS, gaf de Generaal kennisse, van zyne Aankoomste, aan *Saddadona* 's Konings Geheimschryver: met verzoek, den Koning daarvan te verwittigen. Hy wierd, den 17, by den Vorst' ingeleid; en léverde hem de Geschenken, zo wegens den Koning van *Engeland*, als van hem. Die Prins, hield zyn Hóf, in het Kasteel: veel schooner en sterker zynde, dan dat van *Surunga.* Hy wierd béter bewaakt, en opgewagt, dan de Keizer, zyn Vader. *Saddadona*, 's Konings Geheimschryver, was Vader van *Kodskedona*, Geheimschryver des Keizers. Meêr ervaarendheid hebbende, was hy deswegens gesteld, ten Goeverneur van den jongen Koning, die omtrent 42 Jaaren oud scheen. 't Onthaal, 't welk *Saris* hier bequaam, was veel gelykende, naâr dat, 't welk hy by den Keizer had genooten. Zeer vriendlyk, nam hy 's Konings Brief, en de Geschenken aan. Hy bood den Generaal, welkoom; en beval hem, zig uitterusten: voegende daar by, dat hy met allen Spoed afgevaardigd zoude worden.

DEN 19, léverde *Saris*, Geschenken over, aan *Saddadona.* Dien Nagt, verbrandde 32 Mannen, om Schuld gevangen zittende, met het Gebouw, door Toeval in Brand geraakt. 's Prinsse Geschenk, aan den Koning van *Engeland*, bestond in twé verlakte Wápenrustingen; aan den Generaal, in een *Tach*, of Lang-zwaardt ('t welk niemant, dan Soldaaten van den hoogsten Rang, mogt draagen) en een *Waggadash.*

Te rugtogt, naâr *Surunga.* *Oringaw.*

VAN *Jedo*, tot het Noordlykst' Deel van *Japan*, werd het geschat, op 32 Daghreizens te Péérde. Zy vertrokken te Wáter, daar van daan, den 21: naâr *Oringaw*, een Stad aan de Zeezyde. *Oringaw*, is een zeer goede Haven. De Scheepen konnen 'er zo gerust reiden, als in den *Theems* voor *Londen*; en de Overtogt ter Zee, is 'er zeer veilig en goed. Dus zal 't veel béter voor den Scheepen wezen, hier intevallen, dan te *Firando*: byzonderlyk, ten aanzien het op 't Vaste-land, en maar 14- of 15 Mylen van de Hoofdstad *Jedo*, gelegen is. Zy is wel, inderdaad, zo niet voorzien van Leevensmiddelen en Vlees, als *Firando*: maar, in allen anderen Opzigte, is zy daaraan voortetrekken. 't Was den 29, toen *Saris*, van *Oringaw* tot *Surunga*, te rug quam. Hier verbeidde hy, naar 's Keizer Brief en Geschenken, aan Koning *Jakob.* Deeze is, als volgd.

Aan den KONING *van* GROOTBRITANJE.

IK ontfange, op 't hartelykste, den vriendlyken Brief uwer Majesteit, my gebragt door uwen Dienaar, Kaptyn John Saris: *de eerste, dien ik weete, dat van Uwentwegen, in eenig Deel van myne Heerschappyen is gekoomen. Niet weinig ben ik verheugd, te hooren, van uwe groote Wysheid en Mogendheid: als hebbende, drie ryke en magtige Koningryken, onder uw Oppermagtig Gebied. Ik bespeure, de*

groote

grote Goedheid uwer Majeſteit: met my zo onverdiend te zenden, een Geſchenk van menigte raare Dingen, welken myn Land nooit opléverde, en dien ik nimmer bevoorens gezien hebbe. Denzelfden ontfange ik, niet als van eenen Vreemdeling, maar als van uwe Majeſteit: welke ik ſchatte, als my zelfs. Ik Verzoeke, de geduurzaamheid van Vriendſchap, uwer Hoogheid; en dat het u moge blyven behaagen, uwen Onderdaanen te zenden, naâr eenig Gedeelte of Haven myner Heerſchappye, daar zy op 't hartelykſte Welkoom zullen wezen. Grootelyks loovende, hunne Verdienſten, in de verwonderlyke Kunde der Scheepvaard, waardoor zy, met veel gemaklykheid, zulk een afgelegen Land ontdekt hebben; en niet afgeſchrikt zyn, door de ruimte van zulken grooten Zeeboezem, nog 't Geweld van zo veele on-eindelyke Baaren en Stormen, van 't Voortzetten van lofwaardige Onderneemingen, ter Ontdekkinge en Koophandel: zo zullen zy my altoos vinden, overéénkoomſtig met hunne Wensſen. Ik zende aan uwe Majeſteit, een klyn Téken van myne Geneegenheid, met uwen gemelden Onderdaan: wensſende, dat gy het zuld aanvaarden, als van hem, die zig grootelyks verheugd, in uwe Vriendſchap. En aangezien uwe Majeſteits onderdaanen, verzogt hebben, zékere Voorrechten ten Koophandel, en 't plaatsſen van eene Faktoorye in myne Staaten: ik hebbe niet alleen verleend, 't welk zy eiſchten, maar ik hebbe 't zelfde ook aan hen beveſtigd, onder myn Groot-Zégel, ter betere Vaſtſtellinge daarvan. Uit myn Slot, te Surunga, *deezen* 4 *van de* 9 *Maand, in 't* 18 *Jaar van onzen* Dary (1) *volgens onze Rékeninge. Ik blyve uwer Majeſteit's Vriend, de hoogſte Gebieder, in dit Koningryk van* Japan.

SARIS. 1613.

Ondertékend

MINNA MONTTONO.

Tei. Te. Teas.

DAARBENEVENS, bequam de Generaal ook, het bovengemelde Voorrecht, voor den Handel in *Japan* (2). 't Oirſprongelyk, wierd aan Mr. *Cocks* gelaaten. Dus luid, de Vertaaling van 't zelfde, zo overeenkomſtig als mogelyk is.

„ *Voorrechten, verleend van* Ogoshoſama, *Keizer van* Japan, *aan den Regt-*
„ *eerwaarden, Sir Thomas* Smith, *Ridder, Goeverneur, en anderen der Roem-*
„ *baare en Eerwaarde Avonturiers, voor den* Ooſt-Indiën.

„ EERSTELYK. Wy geeven eeuwigduurende Vryheid, aan den On-
„ derdaanen des Konings van *Grootbritanje*, naamelyk Sir *Thomas Smith*,
„ Goeverneur, en de Maatſchappye der *Ooſt-Indiëſe* Kooplieden en Avontu-
„ rieren, om met hunne Scheepen en Koopmanſchappen, zonder eenige Ver-
„ hinderinge aan hen of hunne Goederen, veiliglyk te koomen, in eenige
„ van onze Havens van ons Keizerryk van *Japan*; en daar te woonen, koo-
„ pen, verkoopen, en vermangelen, volgens hunne eige wyze met allen
„ Vol-

(1) Regeeringe.

(2) Een Affchrift van 't Oirſpronglyke, is by *Purchas*, in *Japanſe* Karakters, die veel verſcheelen van den *Chineesſen*. Zy zyn boven malkanderen geſchreeven. De Régels loopen, van boven naâr onderen: deeze beginnen, van de Regtehand, en vervolgen naâr de Linke.

SARIS. 1613. „ Volkeren: om daar in te volharden, zo lange 't hen behaage, en te vertrekken na hun Goeddunken.

„ *Item.* Wy verleenen hen, Vrydom van Tollen, voor alle zulke Koopmanschappen, als nu gebragt zyn in ons Koningryk, en vervolgens, daarin zullen gebragt, of van hier naâr eenige vreemde Geweſten, gevoerd zullen worden. Deswegens magtigen wy, dien Scheepen, die hierna uit *Engeland* zullen koomen, voorttevaaren, ter Koophandelinge van hunne Goederen, zonder vorder deswegens op te koomen, of te zenden, naâr ons Hof.

„ *Item.* In gevalle eenige hunner Scheepen in gevaare van Schipbreuke zullen wezen, is ons Welbehaagen, dat onze Onderdaanen hen niet alleenlyk zullen byſtaan; maar ook, dat zulk Deel van Schip en Goederen, als behouden worde, zal wederkeeren aan hunnen Kaptyn, of Opper-koopman, of Asſiſtenten. Alsmede, dat zy zullen, of mogen bouwen, een of meêr Huizen voor hen, in eenige Havens van ons Keizerryk, daar zy 't zig het bequaamſte zullen oirdeelen; alsmede, dat zy, op hun Vertrek, de Vryheid zullen hebben, zulks te verkoopen, na hun Welbehaagen".

„ *Item.* In gevalle eenige der *Engelsſe* Kooplieden, of andere, in ons Gebied koomen te overlyden, zullen de Goederen van den Overleedenen blyven, onder Beſchikkinge van den Opperkoopman. Alle Beleedigingen, van henlieden bedreeven, zullen geſtraft worden, door den gemelden Opperkoopman, volgens zyne Beſcheidenheid; en onze Wetten zullen geene kragt hebben, over hunne Perſoonen nog Goederen.

„ *Item.* Wy belaſten en beveelen, dat gy onze Onderdaanen, handelende met hen voor eenige van hunne Waaren, hen daarvoor zuld betaalen, volgens de Overeenkoomſte, zonder Uitſtel, nog Wedergeevinge van hunne Waaren.

„ *Item.* Belangende zulke Koopmanſchappen, als zylieden nu gebragt hebben, of hierna zullen brengen, bequaam en eigenlyk voor onzen Gebruike en Dienſte: onze Wil is, dat daarop geen Beſlag gedaan, maar de Pryz daarvan vaſtgeſteld zal worden, met den Opperkoopman, gelyk zy aan anderen verkoopen, en dat de Betaaling daarvan, aanſtonds, by de Opléveringe der Goederen geſchieden zal.

„ *Item.* Indien, in de Ontdekkinge van andere Landſtreeken ten Handel, of op de te Rugkoomſte hunner Scheepen, zylieden Gebrek zullen hebben, aan Volk of Leevensmiddelen: zo is onze Wil, dat gy onze Ondaanen, hen voor hun Geld zuld voorzien, na hun Nood het vereiſchen zal.

„ EINDELYK. Zonder ander Vrygeleide, zullen en mogen zy uitruſten, ter Ontdekkinge van *Yeadzo*, of eenig ander Deel, in of buiten onze Heerſchappye.

„ Gedaan, in ons Sloth te *Surunga*, deezen eerſten Dagh van de 9 Maand, in 't 18 Jaar van onzen *Dary*, volgens onze Rékeninge. Gezégeld, met ons Groot-Zégel.

„ *Onderſchreeven*

„ MINNA MONTTONO.

„ *Tei. Ye. Yeas*".

OP

Op de te Rugkoomste der *Engelsſen*, te *Surunga*, vonden zy 'er, eenen *Spaansſen Afgezant*, uit de *Filippynen*. Hy zag den Keizer maar eens: wanneer hy hem zynen Geschenken overléverde, bestaande in zékere *Chineesſe* Damasten, en 5 Potten zoete *Europeſe Wyn*. Vervolgens, konde hy nimmer Toegang tot hem verwerven. Hy quam, met de Béde aan den Keizer, dat zodanige *Portugeezen* en *Spanjaarden*, die zig buiten Verlof des Konings van *Spanje*, in deszelfs Heerschappye bevonden, hem overgeléverd mogten worden, om naâr den *Filippynen* te voeren. De Keizer weigerde 't. Hy zeide, dat zyn Land vry was; en niemant, daaruit gedwongen zoude worden. Maar, ingevalle de Afgezant, eenigen konde overhaalen, om te gaan: dat men 't niet zoude weeren. Dit Gezantschap was veroirzaakt, wegens hun groot Gebrek aan Volk, om den *Moluksſen Eilanden* tegens den *Hollanderen* te verdeedigen, die toen groote Toebereidzelen maakten, ter Veroveringe van dezelfden. Na lange vergeefs gewagt te hebben, en de Tyd zyner Kommisſie verstreeken zynde, nam de Afgezant zyn Afscheid, van 't Hof; en vertrok, zeer misnoegd. Toen hy naâr de Zee-zyde was gegaan, wierd hem dat Antwoord eindelyk gebragt; met een slegt Geschenk, van 5 Japonnen, en twé *Kattan*'s. SARIS. 1613. *Spaansſe Afgezant.*

SARIS vertrok, den 9, van *Surunga*. Een Maand, voor zyne Aankoomste, had de Keizer, zeer misnoegd over den Nieuwbekeerden, eene Afkondiginge laaten doen, „ dat zy van nu aan, met hunne Kerken, zouden vertrekken naâr *Nangaſaki*, een Stad op de Kuste, omtrent 8 Mylen van „ *Firando*; en dat 'er geene *Kristen-Kerk* zoude zyn, nog *Mis* gedaan zoude „ worden, binnen 10 Mylen van zyn Hof, op Straffe des Doods ". Een weinig daarna, gingen 27 der Inboorelingen, alle Mannen van goeden Doen, afzonderlyk *Misſe* hooren, in een Gasthuiz, door den *Kristenen* voor Melaatsſen geschikt. Dit den Keizer ter Oore gekoomen zynde, deed hy hen aanhouden, om den volgenden Dagh met den Dood gestraft te worden. Dien eigen Avond, wierd een *Heiden*, om Schulden, by hen in 't Gevangenhuiz geplaatst. Den volgenden Morgen, riep de Amtenaar, aan de Deure, dat elk, die *Kristen* was, moest uitkoomen, om ter Doodstraffe te gaan; en dat, die verzaakten, te rug zouden blyven. Onvertzaagd, quam die *Japanner*, 's Nagts van den Veroirdeelden onderweezen zynde, met hen voor den Dagh; en wierd, nevens hen gekruist. *Afkondiging, tegens den Nieuwbekeerden.*

Op de Reize van *Surunga* naâr *Miako*, viel zo veel Régen, dat de Rivieren on-overkoomelyk waren. Dus konden de *Engelsſen* het, voor den 16 *Oktober*, niet bereiken. *Miako* is, de grootste Stad van *Japan*. Zy bestaat, hoofdzaakelyk, uit Kooplieden. De voornaamste *Fotoqui*, of Tempel, des gantsſen Lands, is 'er. Hy is van Gehouwe-steen; en wel zo lang, als 't West-eind van *St. Paul*'s, te *Londen*, tot het Choor: zynde zo hoog Verwulfd, en op Pilaaren gesteld, als dat is. Menigte *Bonzas*, worden 'er onderhouden, ten Koste des Volks, gelyk de Priesters onder den *Roomsgezinden*. Die Voordeelen koomen, uit de Offerhanden, die 'er op 't Outaar gedaan worden. Deeze bestaan, in Rys, en klyne Munt, genoemd *Kundrijus*, van eene Halve-Stuiver. By het Outaar, was een Kóper Beeld, van den Inboorelingen genoemd, *Mannada*, zeer gelykende naâr dat van *Dabis*, bovengemeld, maar veel hooger: want, het rykt tot den hoogste Boog des Verwulfs. Deez *Tempel*, begonnen van *Taiko Sama*, was eerst voltooid van *Miako.* *Voornaamste Tempel.*

zynen

Saris. 1613. zynen Zoon'. Binnen den Tempel, (dus verhaalden de Inwoonders) waren de Ooren en Neuzen van 3000 *Koréers* begraven, die op eenen zelfden Tyd vermoord wierden. Inderdaad, men ontmoette 'er eene Grafstêe, hoog verhéven boven den Grond; en boven dezelfde, eene Piramide. 't Gevaarte was groen, en zeer fraai. By deezen *Tempel*, wierd het Péérd onderhouden, waarop *Taiko Sama* 't laatst gereeden had. Gelyk 't, zedert, nimmer beschreeden wierd, waren deszelfs *Hoeven* verbaast gegroeid. Die *Fotoqui* was gebouwd, op den Tóp eenes Heuvels. Men quam 'er, door eenen Toegang, van 50 Gehouwe-Kolommen aan elke Zyde. Deeze stonden, tien Pasfen van malkanderen; en torstten Lantárens, gevoed met Lamp-olie, brandende den gantsen Nagt.

Collegie der Jezuïten. In deeze Stad, hebben de *Portugeesse Jezuïten*, een zeer staatlyk Queekschool. Veel *Japanners*, van hunne Orde, zyn 'er onder. Deeze preeken, en hebben 't Nieuwe-Testament, in hunne eige Taale gedrukt. Menigte Kinderen, der Inboorelingen, worden 'er onderwezen, in 't *Roomse Geloof*. Niet minder, dan 5- of 6000 *Japanners* zyn 'er, van die Belydenisse, in deeze Stad.

Behalven de voorgemelde *Fotoqui*, zyn 'er menigte andere, te *Miako*. De Arbeiders, en Kunstenaars, Soort by Soort, woonen hier, in byzondere Straaten. Na 's Keizers Geschenk eenigen Tyd afgewagt te hebben, wierd het den *Engelsfen* overgeléverd. 't Bestond, uit 10 *Beobs*, of groote Schilderyen, om eene Kámer te behangen.

De Stad Osaka. Den 20, vertrokken zy, uit *Miako*. 's Nagts quamen zy, te *Fushimi*. Den volgenden Middagh, bevonden zy zig, te *Osaka*: daar zy hunne Galeije gereed vonden, die tot hiertoe, op Kosten des Konings van *Firando*, hen had leggen wagten. 't Volk, was hier zeer ongeschikt. Het volgde hen achter na. Eenige schreeuwden, *Tosfin! Tosfin!* dat is *Chineezen! Chineezen!* Andere riepen, *Koré! Koré!* of *Koréers!* en deeden Steenen vliegen. De deftigste zelfs, verre van het te weêrhouden, moedigden hen aan. Dus vertrok men, 's Nagts den 24, naâr *Firando*. Men quam 'er, den 6 *November*. Zeer vriendelyk, wierd men, van Koning *Foyne* verwelkoomd.

Onderwyl was 'er, echter, weinig verkogt. Geenen Vreemdeling is 't ge-oirloofd, Goederen te koop' te veilen, zonder uitdruklyk Verlof, van den Keizer (*). Daarenboven, men bevond den Inboorelingen koeler, dan bevoorens, om hunne Lákenen te koopen: de Hoofdkoopmanschap zynde, welke men alhier beoogde. Dit ontstond, wyl zy bespeurden: dat de *Engelsfen* weinig Zin hadden, om zelfs de Waaren te gebruiken, welke die hen aanpreezen. Zy zeiden, gy pryzd ons uwe Lákenen aan; en gy zelfs gebruikt ze weinig: de voornaamste onder u, draagen Seije Kleederen; de Gemeenen, hebben Diemet. *Saris* neemd hieruit, gelegenheid, het algemeener gebruik en 't Vertier der Lákenen, zynen Landsgenooten aantebeveelen: om anderen Volkeren intedrukken, en aantemoedigen, die Hoofdkoopmanschap te trekken.

(*) De *Abt* voegd 'er ter Quaadertrouwe by, dat *Saris* voor eene andere Réden bybrengt „ dat de *Hollanders* valschen Indruk, van de Waaren der *Engelsfen* gegeeven had„ den, en om deezen te benadeelen, met verachtinge daarvan den Pryz' vernéder„ den ". Nog de Schryvers, nog *Purchas*, melden 'er hier niets van.

§. XI.

SARIS. 1613.

§. XI.

Vorder Bedryf van Saris, *in* JAPAN.

DEN 8 *November*, lagen *A. Palmer*, de Bottelier, en *W. Marnell*, Konstápels Maat, zonder Verlof, den gantsen Nagt aan den Wal. Beschonken zynde, gingen zy naâr Buiten, in 't Veld. Zy vogten, en wondden malkanderen gevaarlyk (1). Deswegens, ging *Saris* aanstonds, vroeg 's Morgens, naâr Boord. Den Schipper, en allen des Schips-bevelhebberen, riep hy by hem, in de Kajuit'. Hy droeg hen, de Zaake voor. Ter zelver tyd, zeide hy hen, berigt te wezen, van eenige andere On-eenigheeden, die onder henlieden aan Boord heerstten, en daarop uit stonden te loopen. Hy stelde hen voor Oogen, hoe zeer hem zulks ter Harte ging. Hy gebood, en hy bad, dat zy 't by Tyds zouden voorkoomen: want, dat anderzints hun Ondergang, en 't Verliez van 't gantse Schip, ten grooten Nadeele der Edele Maatschappye, die 't hen vertrouwd had, daaruit stonden te volgen. Eindelyk, hy voegde 'er by, dat de Koning aan hem, over die Buitenspoorigheeden geklaagd; en hem gewaarschouwd had, ingevalle iemant meêr, tegens 's Lands Wetten, aan den Wal quam vegten, dat hy denzelfden aanstonds in Stukken zoude laaten houwen: want, dat hy, in dien Opzigte, den Vreemdelingen geen meêr Voorrecht, dan aan zynen eigenen Onderdaanen, verleenen wilde. Dit bragt hen allen, in groote Vreeze. Zy beloofden, zig tegens malkanderen vreedzaamelyk, en daartegens alle mogelyke Zorge te zullen draagen. Op zyne te Rugkoomste, in 't *Engelsch-Huiz*, quam Koning *Foyne* hem bezoeken; en verhaalde, dat het geschonke stuk Pak-linnen, door de Vlammen verteerd was, toen zyn Huiz verbrandde. *Saris* merktte dit aan, als een Bédelaarytje, om 'er nog een te hebben; en hy beloofde 't hem. Deeze Gelegenheid, nam hy waar. Om 't vegten, te beter, onder zyn Volk voortekoomen, zette hy den Koning aan, van eenigen der zynen naâr Boord te zenden, met *John Japan*, den Taalmeester: om 't Volk te kennen te geeven, in gevalle iemant van hen, in het toekoomende, weêr aan den Wal quam vegten, dat hy Orde gesteld had, dat zy in Stukken gehakt zouden worden, en niemant aan Boord zoude wederkeeren.

Gevegt, onder de Engelsfen.

DIEN eigen Avond, quam JUAN COMAS, een *Spanjaard*, van *Nangasaki*, met twé Brieven van *Domingo Francisco*: de een, aan den Generaal, de ander aan Mr. *Cocks*. Hy zond een Geschenk, van drie Korven Suiker, en een Pot Konfituuren; en niet min gesuikerde Woorden, in zyne Brieven. „ 't Was hem Leed (dus gaf hy voor) dat de zéven Man, in des „ Generaals Afwezen, weghgeloopen waren. Hy verschoonde zig deswe- „ gens, zo wel als den Vaderen, *Jezuïten*: zeggende, dat zy 'er geen „ Hand in gehad, nog nimmer uitgegeeven hadden, dat de *Engelsfen* „ Ket-

Volk van 't Schip geloopen.

(1) *Palmer* stierf, den 25, dogh niet van zyne Wonden, zo als de Heelmeester getuigde: maar, door zyne eige Hardnekkigheid.

SARIS. 1613.

„ Ketters en Dieven waren. Wat dat Volk betrof: drie waren in eene „ *Soma*, van *China* of van *Japan*, naâr de *Manillas*; en de vier andere, in „ een *Portugees* Vaartuig gegaan (*) ". Maar de Generaal bespeurde wel, dat het enkeld was, om zig te verschoonen, en de Schuld op anderen te werpen. Hy wist, dat de *Spanjaards* den *Portugeezen*, nog den *Japanneren*, zo weinig als deeze hen, of malkander beminden.

De Koning belust, op *Engelsse*-Spyze.

DEN 11, ging hy *Nabesone* bezöeken. Deez ontfing hem, vriendlyk; en verzogt hem, den volgenden Dagh, ter Maaltyd. Maar hy verschoonde zig, wegens zyne Bézigheeden, en aanstaande Vertrek. Van daar ging hy, den Koning bezoeken. Dezelfde verzogt hem, twé Stukken Engelsch-gezoute Rund- en twé Stukken Varkens-vlees, gezooden met Knollen, Raddys, en Uijen, door den *Engelssen-Kók* te laaten bereiden, en hem te zenden. Dit geschiedde.

's ANDERENDAAGHS, quamen de Goeverneurs, van beide de Koningen, hem aan 't *Engelsch Huiz* bezoeken; van daar gingen zy, met Mr. *Cocks*, naâr Boord. Zy kondigden 'er 't Scheepsvolk aan, zig, in het toekoomende, te hoeden: dewyl zy, volgens 's Lands Wetten, ingevalle zy vogten of maar hun Geweer trokken, ter Dood gebragt zouden worden: dat alle, die hen vegtende zagen, gehouden waren hen neêr te houwen, op Straffe van anderzints zelfs, met hun gantsch Gezin, de vernielinge te moeten ondergaan.

DE Generaal deed, den 14, door Mr. *Cocks*, den Koningen verzoeken, hem met een Dozyn bequaame Zeelieden te voorzien, om hem naâr *Engeland* te brengen: voor zodanige Belooninge, als hunne Hoogheeden rédelyk zouden oirdeelen. Hunne Geheimschryvers gaven ten antwoord, dat 'er nu geene Gelegenheid was, den Koningen, die andere Zaaken onderhanden hadden, deswegens moeilyk te vallen. Maar, zy beloofden, vriendelyk, te zullen zien, om die Manschap te bezorgen. Zy zeiden, dat 'er leege Gasten genoeg om streeks waren, die wel bereid zouden wezen, met hen in Zee te gaan. Ook voegden zy 'er by, dat de *Hollanders* zig daarvan al bediend hadden: maar dat men niet wist, wat van hen of hun Schip geworden ware.

Brengt Danshoeren aan Boord.

FOYNE, de Oude-Koning, deed den 18, aan den Generaal zeggen, dat hy hem wilde koomen bezoeken; en dat hy Dans-Beeren, mede zoude brengen. 't Bleek, dat het Danshoeren waren, van twé of drie Mannen vergezeld. Deeze alle, dansten, en maakten een Musiek, 't geen niet bevallig, in de Ooren der *Engelssen* was.

Misdaadigers ter Vlugt te raaden maakt schuldig, in *Japan*.

's ANDERENDAAGHS, quamen Kaptyn *Chinesa* (hun Huizheer) en *George Duras*, de *Portugeez*, om den Generaal te verzoeken, van zynen't wegen naâr *Semidone* te zenden, ten einde de Vryheid voor twé eerlyke arme Menssen te verwerven, die in Gevaar van hun Leeven stonden. 't Was enkeld, om

(*) De *Abt* zegt, dat deeze 7 Man, ter oirzaake van 't bovenstaande Voorval, uit Vreeze van Dreigement des *Japansen Sabels*, het Schip verlaaten hadden, en naâr *Nangasaki* gegaan waren. Dat alles, met dit Berigt van *Nangasaki*, tusfen den Morgen en den Avond te doen gebeuren, kan wel met een Tooneelstuk, maar niet met de Kaart' van *Japan*, overeenstemmen.

om dat zy eenen armen Schelm ter vlugt geraaden hadden, die een Stukje Lood, niet boven twé-blanken waart, had gestolen. De Misdaadiger was gevat, en ter Dood gebragt. Deszelfs Raadgeevers, zouden de eige Straffe geenzints ontgaan hebben, ingevalle de Generaal niet zynen Ring, met *Cocks*, aan *Semidone* had doen vertoonen: om zynen 't halven, Vergiffenisse voor hen te verwerven. Deez beloofde het voortedraagen, en verwierf het. SARIS. 1613.

SAMEDON, Koning van *Krats*, zond den 20, aan den Generaal, om een Bezoek aan Boord te koomen geeven. Beide de Koningen van *Firando*, quamen met hem. De Generaal ontfing hen, onder 't lossen van 5 Stukken. Hy deed, nog 3 Schooten doen, met Scherp, naâr een Wit, op 't Verzoek van *Samedon*. Dezelfde schonk hem, twé *Japanse*-pieken met *Kattan*'s, of Sabels, van boven. Zy bequamen 7 Schooten, by hun Vertrek.

Bezoek, van den Koning van *Krats*.

TWÉ Dagen daarna, zond de Generaal een Geschenk, aan den Koning van *Krats*. 't Wierd hem geleverd, terwyl hy ter Feest, by den Jongen Koning was. Hy nam 't zeer vriendlyk; en deed, door Mr. *Cocks*, weêrom zeggen, dat hy den Generaal dubbel verpligt was: eerst voor zyn vriendlyk Onthaal, aan Boord; nu, voor dit waardig Geschenk, van Dingen, die men daar te Lande niet had. Hy voegde 'er by, dat hy niets gedaan had, om het te konnen verdienen; en dat de Vergelding, welke hy daarvoor doen konde, deeze was, van allen *Engelsſen*, die ooit in zyn Gebied zouden koomen, om des Generaals wille, hartelyk te ontfangen.

DEN 26, wierd een *Japanner* ter Dood gebragt: sommigen zeiden, wegens Diefte; andere, om Brandstigtinge (*). 't Schip gereed ten Vertrek, quamen veele der Inwoonderen, om Geld, 't geen Matrooz hen schuldig was. Om grooter Ongeleegenheden voortekoomen, oirdeelde de Generaal best, hen te voldoen, voor Rékeninge van de Maandgelden der Verschuldden.

SARIS vergaderde, den 28, den Raad der Kooplieden. Men nam, in Overweginge, de Aanmoediginge welke zy, in den *Molukkos*, door afzonderlyke Verstandhoudinge, ontfangen hadden; dat 'er reeds een *Hollandse Faktory*, te *Firando* was gelegt; welke ruime Voorrechten men nu, van den Keizer van *Japan* had verkreegen; dat men zéker Berigt had, van *Engelsse Faktooryen*, in *Siam* en *Patane* gevest; dat de Waaren, voor deeze Gedeeltens geschikt, ondertusen onverkogt waren gebleeven; en laatstelyk, het Voordeel, 't welk verdere Ondervinding, waarschynlyk, stond voorttebrengen. 't Besluit was, hier eene *Faktoorye* te laaten: bestaande, uit 8 *Engelsſen*, 3 *Japanse* Tolken, en 2 Dienaars. Dezelfde wierd opgelegt, tegens de Koomste der naaste Scheepen, den Kusten van *Korea*, *Tushmay*, en anderen Gedeeltens van *Japan*, met de aangrenzende Lanstreeken te onderzoeken en te ontdekken: om te zien, wat 'er in eenigen van dien, Goeds te doen ware. Mr. *Cocks*, wierd ten Kaptyn, en Opperkoopman, der nieuwe Faktoorye aangesteld. *William Adams*, dien *Japan* nog niet verveelde, wierd in Dienst

Faktoory der Engelsſen.

(*) De Schryvers tékenen aan, uit den Text van *Purchas*, met de voorverhaalde Plegtigheeden, waaronder zy tellen; „ dat de twé Piekeniers hem volgden, met de „ Punten van hunne Pieken, gesllooten aan zynen Rug, om hem te doorstooten, in- „ dien hy eenigen Tégenstand bood ". Dit beveſtigd dan, onze *Note*, Bladz. 364.

SARIS. 1613. Dienst der Maatschappye overgenomen, op 100 Pond Sterl., in 't Jaar. De andere *Engelssen* waren, *Tempest*, *Peacock*, *Richard Wickam*, *William Eaton*, *Walter Carwarden*, *Edward Sares*, en *William Nelson*.

Sterkte van 't Scheepsvolk.

OP den 5 *Desember*, nam de Faktoor, met zyne Assistenten, afscheid aan Boord der *Clove*. Na deeze vertrokken waren, wierd het Scheepsvolk gemonsterd. Men vond het sterk, 46 *Engelssen*, 5 *Zwarten*, 15 *Japanners*, en 3 Reizigers: te samen, 69 Man. Zedert hunne Aankoomste alhier, waren 2 overleeden, 1 was gesneuveld, en 7 waren weghgeloopen. By naauwkeurige Waarneminge, op de Kust', had men 't Eiland *Firando* gevonden, op de Breedte van 33 Graaden, 30 Minuuten, Noord. De Afwyking was, 2 Graaden, 50 Minuuten, Oost. Men zette 't Zeil, naâr *Bantam*: met Besluit, het langs de Kuste van *China* te houden.

Breedte van *Firando*.

Te *Rugreize* uit JAPAN.

DEN 7, hebbende geloopen van *Firando*, 69 Mylen, Zuid- ten Weste, juistelyk: gevoelde men den grooten Stroom, schietende uit, van tussen 't Eiland *Korea* en 't Vaste-Land van *China* (1). 't Maakte eene zeer hooge Zee, de Wind Noordwest, een Storm. Op 29 Graaden 41 Minuuten, stuurde men, West-Zuidwest, om Kaape *Lambor*, op de *Chineesse-Kuste*, te maaken. De Zee was verwoed; en de Wind zo fel, dat het hun Schoover-Zeil van de Touwen rukte.

Kust van *China*.

VOOR 't Opryzen des Morgenstonds, van den 12, peilde men 35 Vadem, Moddergrond. Toen de Dagh voorlichtte, oirdeelde men zig, op de Kuste van *China* te wezen. Wel 300 Zeilen van Jonken, 20- 30- en meêr Tonnen groot, deeden zig op de Golven zien. Twé van dezelfden, quamen digt aan Windwaart, by de *Clove*. Men bespeurde, dat het Visfers waren: dogh, door geene Middelen, konde men hen aan Boord troonen. Vervolgens zag men, twé Eilanden, genoemd *de Visfers*. Zy droegen, West- ten Noorde, Half-Noord, omtrent 4 Mylen af (2). De Breedte was, deezen Dagh, 25 Graaden 59 Minuuten, Noord. Aanstonds stuurde men nu, langs het Land, Zuid-Zuid-oost, met veel Wind. Omtrent 7 Uuren 's Avonds, ontmoette men plotzeling, eene Rotze, leggende vlak in den Koers. Gelukkiglyk! de Maan toonde ze hen. Men vooronderstelde, tot nu, van 's Middaghs geloopen te hebben, 12 Mylen. Binnen twé Scheeps-lengtens, was men van 't Vergaan; en men had, 30 Vadem. Aanstonds viel men, Zuid. De Wind volgde hen geduurig, zo als 't Land strekte.

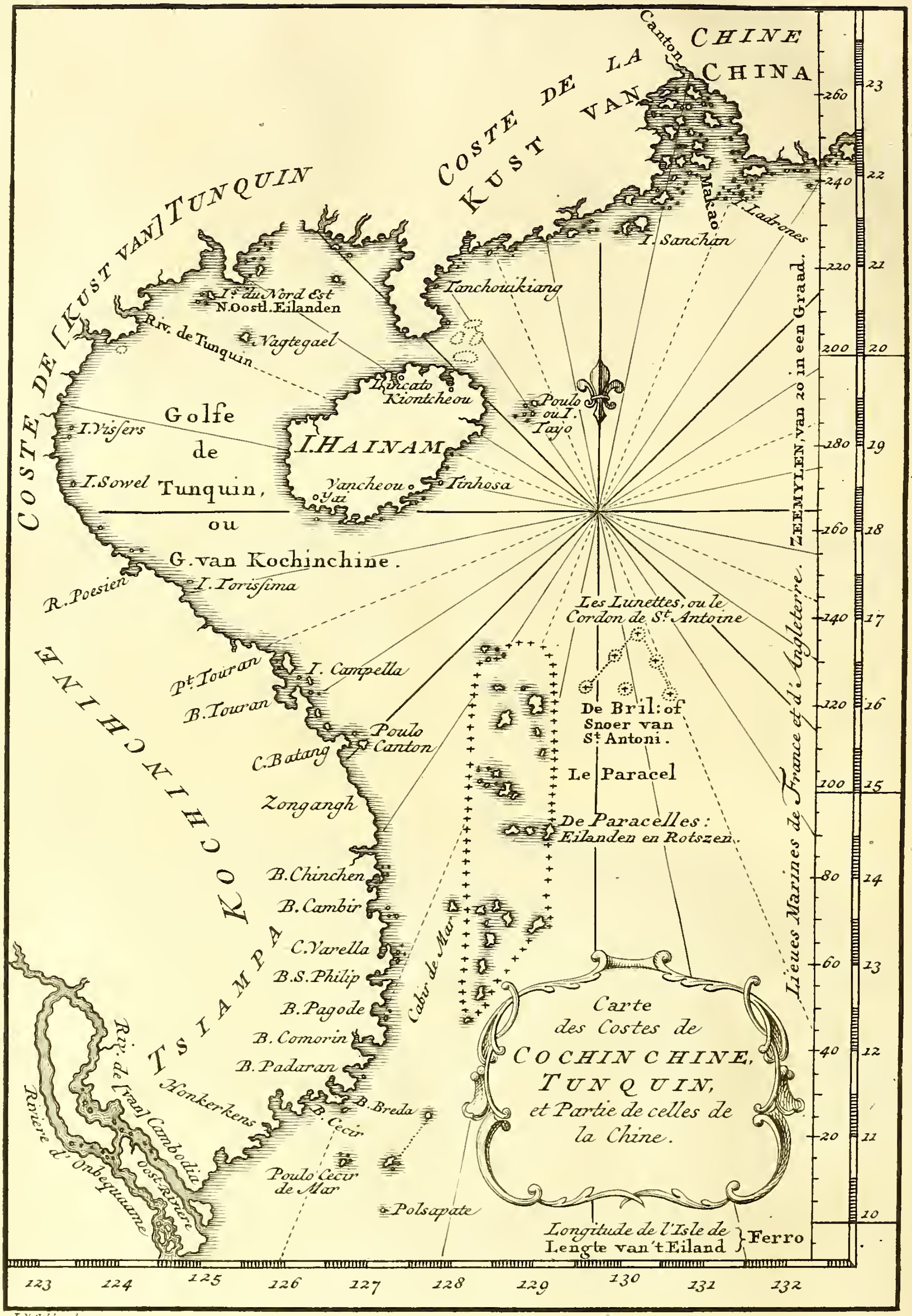
De *Visfers-Eilanden*.

Rots.

ZUIDWEST stuurde men, den 13. Men hield het fraai, naast den Eilanden, leggende langs den Wal van *China*, omtrent 5 Mylen af. De eige Koers was ook, den 14. 's Anderendaaghs 's Morgens, quam men, onder veelen Visfers-Booten: maar, de Wind was zo sterk, dat men hen niet konde spreeken. Alleen deeden de Visfers téken (gelyk men begreep) dat men 't ter Westwaart zoude houden, zynde 3 Mylen van Land. De Breedte was nu, 21 Graaden 40 Minuuten, Noord. By Rékeninge, had men, zedert den 12 geloopen, 140 Mylen. Een styve Kou, uit den Noord-Noord-ooste, deed West-Noord-West Noordlyk stuuren: om Land op te doen. Omtrent 2 Uuren

(1) *Korea* meende men, nog langen Tyd vervolgens, dat een Eiland was.

(2) Zedert den 7, stuurden zy, tussen 't Zuide en 't Zuid-weste, zo 't schynt, alzo 'er geene Rékening op den 10 is.

J. V. Schley direx.

KAART van de KUSTEN van KOCHINCHINE, van TUNQUIN, en Gedeeltelyk van de CHINEESSE-KUST.

2 Uuren daarna, had men 't ook, in 't gezigte. Maar, by Rékeninge, zoude men 'er op 56 Mylen niet aan geweest zyn. SARIS. 1613.

De Eilanden, langs de Kuste van *China*, leggen Zuidlyker, dan in de Kaarten. Omtrent drie Uuren, was men by een Eiland, genoemd *San-Cha*, genoegsaam 2 Mylen af. Zuidwest stuurde men, langs Land: na omtrent 3 Mylen, West-Noordwest geloopen te hebben. Den 18, was de Breedte, 15 Graaden 43 Minuuten, Noord. De Wegh, zedert den 15, na Rékeninge, 140 Mylen, Zuidwest ten Zuide. 's Namiddaghs, zag men *Poelo Kotan*, draagende omtrent 5 Mylen ten Zuidweste. Dit Eiland, is Hoog-Land; en legt (volgens Berigt) omtrent 20 Mylen Westwaart van de Plaate, genoemd *Plaxel*. Omtrent 8 Uuren 's Avonds, vond men geenen Grond.

Eiland *San-cha.*

Eiland *Poelo Kotan.*

Bank *Plaxel.*

De volgende Morgenstond, deed de Kuste van *Kamboja* voor, aan Stuurboord, omtrent 2 Mylen af. Men hield het, langs Zuid- ten Ooste, Oostelyk: houdende 't Land, in 't Oog. 's Middaghs, had men, 13 Graaden 31 Minuuten, Noord. De Wegh was, Zuid- ten Weste, 44 Mylen. Men vervolgde, Zuid-Zuid-west: rékenende, te zyn, over eene *Varella* [Rotz-Eiland]. Houdende, omtrent 2 Mylen van den Wal, vond men geenen Grond, op 50 Vadem. *Kamboja* legt Oostlyker, in de Kaarten, dan het gevonden word. Want de Koers, dien de Kust hen verpligtte te houden, om eene Streeke te maaken toonde hen, dat het Land hier legt, Zuid-Zuid-west en Noord-Noord-Oost. Het heeft, verscheide Rotzen, gelyk Eilanden: sommige eene sommige anderhalve Myle af. Anderzints, konde men 'er geen Gevaar bespeuren. 't Moet ook aangemerkt worden, dat men hier den Winden handelende vond, langs de Kuste. Want, van *Firando* herwaarts, had men 't breed! de Wind volgde hen, zo als 't Land strekte.

Kust, van KAMBOJA.

Handel-Winden, in deeze Gewesten.

Op 10 Graaden 53 Minuuten, Noord, was men, den 20. De Koers was, Zuid- ten Weste, 54 Mylen: de Wind in 't Noorde, een styve Kou langs de Kuste. Drie Glazen daarna (1), hadden zy een klyn Eiland gezien. Men oirdeelde het te wezen, dat, aan 't Einde van de Banke, genoemd *Poelo Siti*. Op Vyf Glazen, peilde men, 11 Vadem, fyn Zand, 2 Mylen van den Wal. Toen stuuurde men Zuid-West: om den Hoek van *Poelo Siti*, aan den Spiegel te krygen. Omtrent 2 Mylen daarna, had men 15 Vadem. *Linschoten*'s Boek, vond men zeer naauwkeurig. Zy hadden 't, bestandiglyk, tot hunnen Geleider verkooren, zedert hun Vertrek, van *Firando*.

(1) Dat is anderhalf Uur: want zy gebruiken Half-uurs Zandloopers, om den Wegh te rékenen, dien 't Schip loopt.

§. XII.

Vervolg der Reize, tot in Engeland. *Aamerkingen over* Yedzo, *en de Stad* Machma.

Eiland *Poelo Kondor.* DEN 21 bevond men zig, op 9 Graaden 43 Minuuten, Noord. Men zeilde, Zuidweſt een Quart Weſt, 34 Mylen. In den Dageraat, zag men 't Eiland *Poelo Kondor*, omtrent 5 Mylen af. 's Middaghs, was de Breedte, 8 Graaden 20 Minuuten, Noord. Zy hadden geloopen, Zuidweſt- ten Weſte, 41 Mylen. De Diepte was, tusſen 18 en 22 Vadem. *Zéven-Hoeken.* Toen ſtuurde men, Zuid-Zuidweſt, naâr 't Land, genaamd de *Zeven-Hoeken.*

Poelo Timon. DE Diepte was, den 21, tusſen 30 en 35 Vadem. Om 4 Uuren, in den Morgenſtond, liep men 't Eiland op, genaamd *Poelo Timon*, omtrent 5 Mylen af. 's Middaghs, droeg 't Zuiderdeel van dit, Zuid-Zuid-weſt, Weſtelyk, op omtrent 6 Mylen. De Breedte was, 2 Graaden 38 Minuuten, Noord. Zedert den 22, had men gezeild, by Rékeninge, Zuid-Zuidweſt een- vierde, W. 101 een- derde Myl.

Straat van *China-Bata.* DEN 28, had men geloopen, 82 Mylen, Zuid-Zuid-ooſt volgens Rékeninge, zedert den 25: tusſen 37 en 15 Vadem, Diepte. By 't Ooge giſtte men, dat *China-Bata*, omtrent anderhalve Myle af was. 't Wierd gevonden, Laag-Land; en aan den Zuidweſt Hoek, vol Geboomte, of Kreupelboſch. Op 6 Glazen, 's Namiddaghs, peilde men, 20 Vadem Moddergrond. Men ſtuurde, midlerwyl, langs 't Land, Zuid-Zuid-ooſt: tusſen ſommigen laagen Eilanden aan Stuurboord, en veelen Eilanden aan Bakboord, uitmaakende de Straate van *China-Bata.* Deeze Straat, vonden zy, trouwlyk geſteld, in de Kaarte van *Jan Janſon Mole*, een Hollander. Hy had dezelfde gegeeven, aan Mr. *Hippon*; en deez, aan de Maatſchappye.

Gevaarlyke Bank. EEN weinig, voor den Middagh, van den 29, beſpeurde men 't Wáter, zeer veranderd, voor den Boeg. Zy lieten 't Lood vallen. Binnen een Half-uur, had men, agtd'halven Vadem. Te gelyk beſpeurde men, eene Banke, regt voor den Neuz'. Zy ſcheen Drie-Hoekig, ſcherp naâr 't Zuide, Weſtwaart: niet verre, van 't Inkoomen der Straate van *China-Bata.* Zeer gevaarlyk legt, deeze Plaat: maar ze is trouw, met haare Dieptens, in de Kaarten. De Breedte was, deezen Dagh, 4 Graaden 6 Minuuten, Noord; de Koers, Zuid- ten Weſte, 30 Mylen; de Wind, in 't Noord-weſte en Noorde. Vindende de Plaatsſe, vol Banken, by de Peilinge, 's Nagts ten 8 Uure, liet men 't Anker vallen, op 7 Vadem, zagte Zandgrond.

Ontmoeting van den *Darling.* IN den Morgen, van den 30, ontmoette men den *Darling*, ſtreevende naâr *Koromandel.* Daar waren op, 21 *Engelsſen*, en 9 Zwarten. *Saris* verſtond, van hen, den Dood van Sir *Henry Middleton*; en 't Verliez, van de *Increaſe*, enz. Nu was de Koers, van de *Clove*, Zuid-Zuid- Zuidweſt, Half-weſt, 15 Mylen. De Diepte was, tusſen 14 en 4 Vadem, een harde Zandgrond, een Plaat. Zy achtten deeze, te zyn, die in de Kaarte van *Mole* beſchreeven word; en niet die, welke zy daarvoor hielden. Deeze Nagt, alle Zeilen blank ſtaande, gingen zy, voorby eenen gezonken Kéten

ten Rotzen, binnen eenen Steenworp van deszelfs Kruin, die alleen boven 't Wáter uitstak. Maar, de *Engelsſen*, gewekt door 't Beuken der Baaren op denzelfden, lieten aanstonds het Anker vallen, op 17 Vadem, Moddergrond. Dus verlostten zy zig, van den onvermydelyken Dood; zy waren, in een zwaar Ty, geschooten. De Morgenstond verheugde hen, door 't Gezigt' van 't Hoog-Land van *Sumatra*, met een Eiland voor uit. Toen ging men, voorby eene Plaate, of Kéten Rotzen, aan Stuurboord; en drie Eilandjes, in eenen Drie-Hoek, aan Bákboord. Van 7 en 9, tot 22 Vadem, was de Diepte, omtrent 8 Mylen, van 't Hoog- Land van *Java*. De Kalmte viel; en dit belette hen, het te bereiken. SARIS. 1613. *Sumatra.* *Java.*

'T ANKER deed hen, door de Kalmte, den 1 *Januari* 1614, rusten. Een weinig Koelte, in den volgenden Morgen, liet de Zeilen speelen. Omtrent 8 Uuren, ontmoette men, den *Expedition*. Hy ging naâr Huiz, gelaaden met Péper; en men belastte hem, met Brieven, aan den Vrienden in *Engeland*. 1614. Ontmoeting van den Expédition.

'T WAS den 3, toen de Rée van *Bantam*, de *Clove* omhelsde. *Saris* vond 'er evenwel, tot zyne groote Verbaasheid, geene Laadinge, in gereedheid. Hy bekeef dien, die daar gelaaten waren, om het te bezorgen. Al hunne Verschooning was, dat zy hem, zo spoedig, niet verwagt hadden. Dit was nadeelig: want het was bekend, dat zy naâr 't Vaderland geschikt waren; en Péper moesten laaden. 't Volk, trok 'er Voordeel uit; en verhoogde, den Pryz'. *Ke-wi*, de voornaamste *Chineesſe-Koopman*, zeide 't hem, vlak-uit; en weigerde, te verkoopen, voor dertien-d'halve Reaal, de 10 Zakken. Men vond nu, in de Faktoorye, van 10 Man daar gelaaten, op 't Vertrek naâr *Japan*, maar de Helft leevend: daar *Saris*, tusſen *Firando* en *Bantam*, maar een enkeld Man verlooren had. *Bantam.* Péper, ryzd.

'S ANDERENDAAGHS, gaf hy, een Bezoek, aan den Goeverneur van *Bantam*; met een geschenk, van twé schoone *Kattan*'s, behalve verscheide andere Dingen, van Waardye. Vervolgens sloot hy Koop, met *Ke-wi* en *Lak-moy*, voor vier-duizend Zakken Pépers, tot 13 Reaalen van Agten, de 10 Zakken.

DEN 5, bragt hy door, met alle hunne onderscheide Faktooryen alhier, tot eene Bestuuringe te brengen; en dezelfden, in een Huiz te vesten. Ook maakte hy Schikkingen, om de Onkosten der Verteeringe, soberlyker te bezuinigen. Alsmede, dat 'er niet zo veel verspild zoude worden, in *Arak-Huizen*, op den Tril; of met *Zwarten* (1), t' Huiz': gelyk, zedert korte, gedaan was. Nog verminderde hy, 't Getal der Pakhuizen; en dat de Goederen, beter bezorgd wierden. *Saris*, régeld de Faktoorye.

DEN 6, wierd de Péper nagewoogen, die den voorigen Dagh ontfangen was. 't Meestedeel der Zakken, vond men slegt Wigt: veel verscheelende, met het geene 's Konings Gewigt vereischte. Deswegens, zond de Generaal, om den Waagmeester. Hy behandelde hem, vriendelyk; en verzogt, dat hy wat meêr Zorge, voor het Toekoomende zoude draagen. Om denzelfden, daartoe, nog meêr intewikkelen, beval hy, 5 Reaalen van Agten aan hem te geeven. Daarop beloofde deez, zynen Mislag te zullen verbéteren.

BY

(1) Dat is, met onnoodige *Indiaanen* [of Daghhuurders].

SARIS. 1614. *Bantam verbrand.*

BY geval, was de Generaal, Sondaghs den 16, aan Boord. Om 2 Uuren, 's Namiddaghs, ſtond de gantſe Stad, in brand. Aanſtonds zond hy de Schuite, wel bemand, naâr den Wal, om den Kooplieden te helpen in 't bewaaren der Goederen. Zo geweldig, was de Wind, dat de Stad, in een Oogenblik, meeſt tot Aſch lag. De *Engelsſe-* en *Hollandsſe Faktooryen*, hadden evenwel 't Geluk, het te ontſnappen.

DEN 20, bezorgde de Generaal, dat *Lak-moy* en *Lan-ching*, twé *Chineesſe-Kooplieden*, den Brief vertaalden, dien de Koning van *Firando* hem, voor Koning *Jakob* had gegeeven. Dezelfde was geſchreeven, in *Chineesſe* Schryftékens en Taale. Zy vertaalden hem, in 't *Maleits*. Volgens 't *Engelſch*, is 't dus.

Aan den KONING van GROOTBRITANJE, *enz.*

Vermogendſte KONING!

Ik kan niet genoeg uitdrukken, hoe aangenaam my is, uwer Majeſteits geneege Brief, en edel Geſchenk van menigte waardige Dingen, my gezonden, door uwen Dienaar, Kaptyn John Saris; *nog welk groot Geluk ik 't ſchatte, de Vriendſchap uwer Hoogheid té genieten. Ik doe U, deswegens, myne Dankzegginge; en ik Verzoeke, de Aanhoudinge, van de Geneegenheid en de Kennisſe uwer Majeſteit. Grootlyks verheugd ben ik, over de veilige Aankoomſte uwer Onderdaanen, in myn klyn Eiland, na zulke eene verre Reize. Myne Hulp en Bevordering, zullen hen geenerwyze ontbreeken, in hunne nutte en pryzwaardige Onderneemingen, ter Ontdekkinge en Koophandel: waarin ik, hunne Vaardigheid, niet genoeg roemen kan. Ik gedraage my, belangende het onthaal 't welk zy hier genooten, aan uwes Dienaars eigen Berigt: met wien ik, aan uwe Majeſteit, een geringe Blyk doe toekoomen. Hartelyk wens ik, uwe Majeſteit, een' lang Leeven. Uit myne Plaatsſe, van* Firando, *den 6 Dagh, van onze tiende Maand.*

Uwer Majeſteits geneege Vriend,
Gebieder van dit Eiland Firando *in* JAPAN.
FOYNE SAM MASAM.

Gebrek, der *Chineesſe* Karakters.

DE Vertaalers, konden deezen Naam niet wel uitdrukken (1). *Lan-ching* zeide, 't was *Foyne Foshin Sam*: maar *Lak-moy* wilde 't hebben, gelyk boven ſtaat.

't Overſchot der Stad, verbrand. Muitery, op een *Hollands-Schip*.

DEN 22, verteerde een' twéde Brand, alle de Huizen in *Bantam*, die door den voorgaanden verſchoond waren geworden. Evenwel, ontſnapten 't, de *Hollandſe-* en *Engelsſe Faktooryen*, wederom. De *Vlisſinge*, van 1000 Ton, viel 'er uit *Holland* in, den 26. Aan 't Eiland *Mayo*, was daarin Muitery, onder 't Volk ontſtaan. 't Wilde den Kaptyn, in de Kajuite vermoorden. Een *Schotsman* ontdekte 't, juiſt, toen zy vaardig waren, om het te Werk te

(1) Of zy konden niet overeenkoomen, hoe die eigenlyk was: door de *Karakters*, die verſcheide Klanken, by hen, mogten gehad hebben. Hun onderling Verſchil, des-aangaande, kan gekoomen wezen, door 't Gebrek der *Chineesſe* Schryftékens. Om eige Naamen uittedrukken, zyn zy genoodzaakt den Merktékenen te ontleenen, van andere Woorden, die dergelyken of zodanigen Klank hebben: gelyk *Joſeph Acoſta*, aangemerkt heeft. *Purchas*.

te stellen. Men verzékerde zig van hen, tusfen Deks, met hunne Wápens by hen. In dit Schip waren, veele *Engelsse-* en *Schotsse Soldaaten.* 't Bleef hier niet leggen. 's Avonds, ging het weêr t' Zeil', naâr *Jakatra.* SARIS. 1614.

DE *Darling* was genoodzaakt, den 1 *Februari*, hier weder te keeren. By gemeen Overleg en Bevél, wierd schikkinge gemaakt, beide voor deszelfs Goederen, en deszelfs spoedig Vertrek: naâr *Sukkadanna*, en van daar naâr *Patane* en *Siam.*

SARIS liet vervolgens, *Bantam.* Hy liep, den 13, uit de Straate van *Sunda.* In deeze Straate, vloeid het Ty, 12 Uuren Oostwaart; en 12 Uuren, Westwaarts, Ebt het. Te Huiz-reize van *Saris.*

DE 16 *Mai*, zag hem, in de *Saldanna-Baije.* Hy vond hier, den *Concord* (1) van *Londen.* Op zyne Koomste, klaagden hem de Inboorlingen, met Tékenen, dat twé der hunnen geweldiglyk wegh gevoerd waren. Dit had hen zeer vertoornd, tegens den *Engelssen.* Zy hadden eenen, van 't Volk des *Concords*, zeer gevaarlyk gewond. Nu vielen zy, op de Sloepe van de *Clove*, terwyl de Generaal Landwaarts ingegaan was. Zy voerden de Dregge, wegh; en noodzaakten 't Volk, te Wáter te gaan, om zig te beveiligen. Drie Dagen daarna, quam 'er, een *Hollands Schip*, gaande naâr *Bantam.* De Schipper was genoemd, *Kornelis van Harte.* *Saldanna-Baai.*

DE *Clove* bleef, in deeze Baaije, 23 Dagen. De *Engelssen* ververssten 'er zig, treffelyk. Eenige leevende Osfen, en Schaapen, namen zy mede: behalven goeden Voorraad, Visch en Rundvlees. Dit hadden zy 'er gezouten. Zy vonden daar, het Vlees wel Zout te vatten: tegens 't gemeene Voorgeeven. 't *Zout*, vat wel, aan de KAAPE.

TE *Plymouth* quam men, den 27 *September.* Geduurende 5- of 6 Weeken, verduurde *Saris* hier meêr Tempeest, en liep grooter Gevaar, beide voor Schip en Leeven, dan hy op deeze gantse Reize uitgestaan had. *Plymouth.*

DE Schryver laat hier eenige Aanmerkingen volgen, raakende *Yedzo.* Dit Berigt ontfing hy, te *Jedo*, van eenen *Japanner*, die twémaal daar geweest was.

YEDZO is een Eiland, aan 't Noord-weste van *Japan*, op 10 Mylen afstand. De Inwoonders zyn Wit, en van goeden Aart: maar, overal zeer Hairig, gelyk de Baviaanen. Hunne Wápens zyn, Boog en Giftige Pylen. In 't Zuidlykste Deel, zyn zy bekend, met Maaten en Gewigten: daar men, 30 Daghreizen Landwaarts in, 'er niets van weet. 't Eiland leverd Overvloed, van Zilver en Stófgoud, 't welk zy den *Japanneren*, voor derzelver Waaren geeven. Noodwendigheeden, voor Spyse en Kleedye, zyn 'er de verkoopbaarste Waaren. Yzer en Lood, worden hen uit *Japan* toegevoerd. Rys en *Japansse* Kottoenen, zyn 'er gewild. Rys, byzonderlyk, daar uit *Japan* gevoerd, heeft 'er Viermaal de Waarde opgebragt. 't Eiland *Yedzo.*

DE Stad *Machma*, is hunne groote Markt. De *Japanners* hebben daar, hun voornaam Verblyf; en 500 Huizgezinnen, zyn 'er, van hen. Zy hebben daar ook, een Fort. De Goeverneur daarvan, is genoemd, *Machmadonna.* Inboorlingen koomen daar, koopen en verkoopen: voornaame- *Machma*, Stad en Haven.

(1) Dit was 't eerste Schip, 't geen uitging, voor de vereende Beurze der Oost-indiëse *Maatschappye.*

SARIS. 1614. melyk, in *September*, om Voorraad, tegens den Winter. In *Maart*, brengen zy 'er, Zalm, en gedroogden Visch van verscheiden Soort, en andere Waaren: waarvoor de *Japanners* (die nergens anders, in dien Oord, vasten Handel hebben) met hen ruilen, en dezelfden liever verkiezen, dan Zilver. Vorder, ter Noordwaart, op het zelfde Land, is 'er een zeer klyn Volk, gelyk Dwergen (1). Maar, de *Tedzos*, zyn zo groot, als de *Japanners*. Zy hebben geene Stóffen, ter Kleedye, dan 't geene hen de *Japanners* toevoeren.

Japanse-Winden. EEN zeer geweldige Stroom, is 'er, tusſen *Tedzo* en *Japan*. Hy rend, van *Korea*, Ooſt-Noord-ooſt. De Winden zyn 'er, algemeenlyk, als in *Japan*: naamelyk, Noordlyke Winden, van *September* tot *Maart*; en Zuidlyke, het overige Half-jaar.

BREEDTENS.

	Gr. Min.		Gr. Min.
Angoxas Eiln, by *Mozambique*.	16-20. Z.	*Batſian*, Hollands Fort. . .	0-50. Z.
——— Afwyking.	13-00.	——— Afwyking, Ooſt. . .	4-48.
Eiland, by *Mozambique*. . .	16-32.	*Pelebere*.	0-26.
——— Lengte.	76-10.	——— Afwyking.	3-28.
——— Afwyking, Weſt. . .	11-50.	*Spaans-Fort*, te *Tidor*. . . .	0-50.
Moyella, Eiland.	12-13.	*Doy*, Eiland.	2-35.
Tamarin Baai.	12-35. N.	——— Afwyking, Ooſt. . . .	5-20.
——— Afwyking, Weſt. .	18-42.	*Firando*, naauwkeurig. . . .	33-30.
Kaap *Komorin*.	7-42.	——— Afwyking, Ooſt. . .	2-50.
Matſian.	0-15.		

(1) Dit Verhaal, van een *Pigmeen-geſlacht*, gelyk dat van de *Hairige Tedzos*, is zékerlyk, een Verdichtzel: maar de *Chineezen* gaan den *Japanneren* nog te boven, in Uitvindingen, aangaande dat Volk. Zie, *Du Halde*, *Deſcript. de la Chine*, Vol. II. p. 248.

VII. HOOFD-

SARIS. 1605.

VII. HOOFDSTUK.

Voorvallen te BANTAM, en in anderen Deelen van OOST-INDIËN, van *Oktober* 1605, tot *Oktober* 1609; met een Berigt van de *Markten* en *Waaren*, aldaar (*).

§. I.

Verscheide Gebeurtenissen.

DEN 7 *Oktober* 1605, vertrok de Generaal *Henry Middleton*, met Kapt. *Colthurst*, van *Bantam* naâr *Engeland*. 's Anderendaaghs, doodden de *Engelsjen*, eenen Slaaf van *Keygu Varow*, die de Faktoorye, in Brand wilde steeken.

Jonk, door *Michelburne*, genomen.

EEN Jonk van den *Hollanderen*, quam hier van *Priaman*, den 23. Men verstond van haar, dat Sir *Edward Michelburne*, en Kaptyn *Davis*, op de Kuste waren; en dat zy genomen hadden, eene *Guzaratse Jonke*, in de Straate van *Sunda*, gaande van *Bantam* naâr *Priaman*.

Saris, deswegens, onderzogt.

OP 't Gerucht, 't welk de *Hollanders*, van Sir *Edward* hadden verspreid, deed men den *Engelsjen* ten Hove ontbieden. Men vroeg hen daar, of zy hem kenden; en waarom hy Geweld deed, aan 's Konings Bondgenooten, die hem geen Nadeel gedaan hadden? Zy antwoordden, dat zy eenen Ridder kenden, die dus genoemd was. Maar, of hy zig op de Kuste bevond, en of hy een *Guzarats* Schip genomen had: zulks, wisten zy niet, dan door 't Gerucht der *Hollanderen*. Dit geloofden zy, valsch te wezen; en dat het, by vorder Onderzoek, veel eêr zouden blyken, een der *Hollandse Scheepen* te zyn, die van *Bantam*, twé Dagen voor den gemelden *Guzaratter*, t' zeil waren gegaan. Men liet hen daarmede vertrekken, tot vorder Bewys quam.

DE Admiraal *Verhagen*, van *Utregt*, vertrok den 26, van *Bantam* naâr *Holland*, met nog twé Scheepen. Men gaf met hem Berigt, aan de Maatschappye, van alle Zaaken.

SIR EDWARD quam, den 29, te *Bantam*. Mr. *Towrson*, en de Schryver, gin-

(*) Gelyk wy aangeroerd hebben, is 't van den eigen Kaptyn *Saris* geschreeven. Hoofdzaaklyk brengen de Schryvers voorts, uit *Purchas* by, dat het getrokken is, uit zyn ruim Boek; en hier gevoegd, als een Aanhangzel tot zyne voorige Reize; dat het inzonderheid kan dienen, als een Vervolg van Mr. *Scot*, hiervooren Bladzyde 70; en dat het vervat, 't Pit zyner Aanmerkinge, geduurende hy als Koopman, of Faktoor, te *Bantam* was geweest.

SARIS. 1605. gingen naâr Boord. Hy gaf te kennen, het neemen van den *Guzaratter*. Daarop baden zy hem, zig niet vorder, met eenige *Chineesse Jonken* te bemoeijen. Hy beloofde 't. Ook ging hy, den 2 *November* t' zeil', naâr de Straate van *Pallinban*.

EEN klyn *Hollands-Schip*, genoemd de *Klyne-Zon*, viel hier in, den 13, uit de *Molukkos*.

Hollanders, ter Ontdekking, van *Nieuw-Guinée*.

DEN 18, vertrok een klyne Pinas, van den *Hollanderen*, ter Ontdekkinge van *Nova Guinea*. Men zeide, dat 'er Overvloed van Goud was. *Vansoult* ging ook t'zeil', den 24, naâr *Koromandel*.

DRIE Jonken quamen, den 2 *Desember*, van *Patane*. Zy bragten het Nieuws, van 't groot Verliez, 't welk de *Hollanders* aldaar, door Brand geleeden hadden.

VAN 't zelfde *Patane*, quam de Generaal *Warwick*, den 17. Hy had 'er veroverd, eene zeer ryke Karakke. Zy quam, van *Makao*. 't Grootste Deel, haarer Laadinge, bestond in Ruuwe Seije.

1606. DEN 2 *Januari* 1606, zette een Jonk van *Bantam*, 't Zeil naâr *Timor*. Zy was bevragt, door den *Chineezen*, met dunne Plaaten Zilver, *Engelsch Yzer*, grof Porselyn, Taff, *Chineesse* Pannen, en Bellen.

Hollanders veroveren, eene Karakk'.

EEN *Chineesse Jonk*, die door Sir *Edward* geplunderd was, viel 'er in, den 20. Men eischte vergoedinge, van de Faktoorye. De Goeverneur en de voornaamste Hovelingen, waren 'er zeer over verstoord. Maar, de Admiraal en de *Shah Bandar*, bevrédigden hen. De *Nakhada*, of Kaptyn van dezelfde, gaf voor, dat 'er veele ryke Stukken uitgeligt waren.

De *Hollanders* uit *Ternate* verdreeven.

DEN 23 *Mai*, wierp 'er, een klyn Fregat der *Hollanderen*, het Anker. 't Quam van *Ternate*, en had 'er hunne Kooplieden van daan gebragt, die 'er gelaaten waren, door *Bastiaanszoon*. De *Spanjaards* hadden hen, van alle Waaren beroofd: maar echter, de Vryheid gelaaten. Ook hadden zy, den Koning van *Ternate*, naâr de *Manillas* gevoerd: met Voorneemen (zo men zeide) hem naâr *Spanje* te zenden. Omtrent 10 Mylen, van *Jakatra*, had dit *Hollands Fregat*, de Vloote des Konings van *Bantam* ontmoet. Deeze beroofde het voorts, van 't geene 'er de *Spanjaards* aan gelaaten hadden. De *Hollanders* poogden wel, Vergoedinge daarvan te bekoomen: maar, zy konden niets verwerven, van den *Javaanen*. 's Konings Vloot quam ook te rug, den 29, zonder veel uitgerigt te hebben, tegens haare Vyanden, den *Pallinbaneren*.

Pryz der Nagelen, te *Bantam*.

NAKHADA *Tingall*, een Inwoonder van *Banda*, quam hier, den 15 *Juni*, in eene *Javaanse Jonke*. Zy was gelaaden, met Foelie en Nootmuskaat. De Kapt. verkogt hier dezelfde, aan den *Guzaratteren*, voor 150 Reaalen van Agten, den *Bahar* van *Bantam*, die 450 Katti's is. Hy verhaalde den Schryver, dat de Pinasse der *Hollanderen*, uitgegaan ter Ontdekkinge naâr *Nieuw-Guinée*, te *Banda* wedergekeerd was. Zy had, het Eiland gevonden; en haar Volk, om te handelen, aan Land doen gaan. Van 't zelfde waren, 9 Man gedood, door den Inwoonderen. Deeze zyn Heidens, en Mensen-eeters. De Pinas was dus genoodzaakt, vrugteloos, te vertrekken.

Maanverduistering.

DEN 6 *Augusti*, om 8 Uuren 's Avonds, was de Maan verduisterd, twé Uuren lang. De *Chineezen* en *Javaanen*, trommelden, op hunne Pannen en Vyzels: terwyl zy Uitschreeuwden, dat de Maan dood was. Dit maakte, een hesselyk Geluid.

DEN

Den 4 *Oktober*, verbrandde de *Chineesse-Wyk*. De *Engelsse Faktoory*, wierd behouden. Naâr *Holland*, ging de Karak der *Hollanderen* t'zeil'. Zy was gelaaden, met 15000 Zakken Pépers, eenige Ruuwe-Seije, en groote menigte *Chineesse Suiker*. 's Anderendaaghs, viel *Westvriesland* hier in. Zy was, door de *Spanjaards*, uit *Ternate* gejaagd: niet half gelaaden, met Foelie, Kruidnágelen, en Kottoene-Garens. Uit *Sukkadanna* quam, den 9, een klyn Fregat, onder den Koopman *Klaas Simonsz.* Zyne Laading bestond, uit Wasch, *Kaulakka*, en groot getal Diamanten. Den 13, omtrent Midnagt, had men eene Aardbeevinge. Zy duurde niet lang: maar was, verschriklyk.

Saris. 1606. Hollandse Scheepen.

Twé *Hollandse Jonken*, van *Johor*, quamen hier, den 13 *Desember*. Van haar verstond men, dat eene Hollandse Vloot, van 11 Scheepen, voor *Malakka* was. *Matelief*, de Jonge, gebood dezelfde, als Admiraal, op den *Oranje*; de *Amsterdam*, was Vice-Admiraal; de overige bestonden, uit de *Middelburg*, *Mauritius*, *Erasmus*, *Groote Zon*, *Klyne Zon*, *Nassau*, *Provinsiën*, *Witte Leeuw*, en *Zwarte Leeuw*.

Holl. Vloot voor Malakka.

De 22 *Mai* was 't, toen zy 't Anker, voor *Malakka* smeet, met 9 Scheepen: terwyl de *Provinsiën* en de *Erasmus*, naâr *Achen* gezonden waren. Zy bragt, den 5 *Juni*, haar Volk te Lande. De *Portugeezen* hadden, maar even bevoorens, eene hunner Karakken en Vier Jonken, op de Rée, den Vlammen opge-offerd. In *Juli*, voegden zig de *Erasmus* en de *Provinsiën*, wederom by de Vloote. De Onderkoning, met 16 groote Scheepen, quam te voorschyn, den 25 *Augusti*. De Klyne-Zon, op de Wagt leggende, aan een Eiland, genoemd Kaap *Rochado*, ontdekte hen. Aanstonds, quam zy 'er den Admiraal kennisse van geeven. Deez was zeer ongereed: zyn Geschut en Volk, was aan den Wal. Maar de *Portugeezen* versleeten den Tyd, met Raadslagen. Zy gaven, den *Hollanderen*, 24 Uuren tyds. Deeze besteedden dien, nutter: zy haalden, midlerwyl, hun Volk en Geschut aan Boord, en bereidden zig, ten Gevegt. Dat meêr is! zo dra waren zy niet gereed, of zy stieten ter Haven uit, en hunnen Vyanden op den Borst. Zy vingen, een fris Krygs-onthaal aan; en hielden 't gaande, twé Nagten en eenen Dagh. De *Middelburg* en de *Nassau*, wierden door de Vlammen verteerd; met drie Scheepen, der *Portugeezen*. De *Oranje*, was voorts genoodzaakt, door een zwaar Lék, te *Johor* intevallen; en zyne Vloot, volgde hem. De Koning, was een groot Vriend, en Bystander der *Hollanderen*. De Admiraal bleef 'er, eene Maand. Toen smeet hy 't wederom, voor *Malakka*. Hier trof hy, 6 *Portugeesse Scheepen* aan. Drie, verbrandde hy 'er van; en drie, de *Portugeezen* zelfs. Van daar liep hy, naar den *Nikobar-Eilanden*. Hy vond 'er, den Onderkoning, met 7 Scheepen: maar, zo digt aan den Wal gehaald, dat hy hem niet durfde aantasten. Te *Bantam* quam hy, den 20 *Desember*, met 6 der zynen; en den 29, vertrok hy daarmede, naâr de *Molukkos*.

Haare verrigtingen, aldaar.

Een *Maleitse Jonk* quam, den 14 *Mai* 1607, van *Greese*. Deeze verhaalde, dat eene *Julius*, een *Hollander*, met nog 5 anderen, ter Dood gebragt waren, te *Bemermasfin*, of *Banjarmasfin*, eene Plaats op *Borneo*. Zy vertrokken, den 13 *November* des voorleeden Jaare, naâr *Sukkadanna*. Zy hadden beleedigende Taale, van den Koning uitgeslaagen. 't Quam, tot zyne Kennisse. Hy zond, om den Koopman en den Schipper; en gaf Bevél, hen onderwegen aftemaaken. Alle de Goederen, sloeg hy aan.

1607. Hollanders, op Borneo gedood.

Kapt. *Pieter Isaakfz*, op de *Groote Zon*, quam den 17 *Augusti*, uit *Koroman-*

Bedryven der Hollanderen.

SARIS. 1607.

mandel. Hy berigtte, dat zy, aan 't Eiland *Ceilon*, een groot *Portugeez Schip* genomen hadden, 't geen naâr *Malakka* ging. Zy hadden 'er uitgeligt, 80 Baalen van verſcheide Soort van Stóffen; en 800 Kiſten Suiker. Ook hadden zy, op de Rée van *Maſulipatan*, daar hunne Faktoory legt, een ander *Portugeez-Schip* genomen, zeer ryk gelaaden, met allen Soort van Koopmanſchappen, goed op die Kuſte. 't Was hen (*) te waardiger, wyl hen onbewuſt was, welke Dingen 'er 't meeſt' gezogt waren. De Laading beſtond, in Kruidnagelen, Foelie, Nootmuskaat, *Chinees-Taf*, Fluuweel, en Damasten, van de Helderſte Kleuren, maar geene Witte; en *Chinees-Porſelyn*, fyn en grof: van welke, groote Schótels met Randen, de beſte zyn. Eindelyk, dat de *Hollanders*, in drie verſcheide Steden op die Kuſte, maar niet verre van malkanderen, Faktooryen hadden: naamelyk, te *Maſulipatan*, *Petapoli*, en *Balligat*. Op de Breedte van 17 Graaden, legt *Maſulipatan*. 't Is een Plaats, van grooten Overvloed, in Leevensmiddelen: 32 Hoenderen, worden 'er verkogt, voor eene Reaal. Twé Schaapen, of eene Os, koomen ook, maar eene Reaal te koſten. Dogh, in *Mai*, als de Wind in 't Weſte heerſt, is 't 'er zo uitermaate Heet, dat de Zee-Koelte in ſtaat is, iemant te doen bezwymen. Evenwel kan men 'er, by geene Middelen zweeten, voor de Zon onder is: maar dan, zal men ſterk zweeten. Deswegens is 't, in deeze Maand, niet goed, by den Dagh, maar 's Nagts, uittegaan: want menigte zyn 'er geſtikt, door de Hitte.

Hunne *Faktooryen* op de Kuſt' van *Koromandel*.

Eiland S^t. *Lucia*.

DEN 7, viel 'er eene klyne Pinas in, van een Eiland, genoemd S^t. *Lucia*. Het legt, op de Breedte van 24 Graaden 30 Min., Zuid; omtrent eene Myle, van 't Eiland *Madagaskar*. Zy was 'er genoodzaakt aanteloopen, door eene Karakke. Deeze vertrok 'er van daan, den 4 *Oktober* 1606; en was gedwongen geweeſt, door een Lek, 3000 Zakken Pépers, behalven andere Koopmanſchappen van groote Waarde, over boord te werpen. Zy verhaalde, aan den *Engelsſen*, dat S^t. *Lucia* een zeer goede Plaatsſe ter Verversſinge was; dat 'er het Volk, geen Geld kende; dat men 'er eenen vetten Os, voor een' tinnen Lépel; een Schaap, voor een klyn ſtukje Kóper kogt; dat 'er zeer harde Grond, en goede Ankeringe, op 7 Vadem zyn.

KAPT. *David Middleton* quam hier, den 14 *November*, op den *Conſent*, van *Londen*.

(*) Dit ſchynt, uit de Réden, inzonderheid van *Purchas*, daar 't alles onder malkaâr verward is, op den *Engelsſen* te zien.

---

§. II.

Vervolg van Byzonderheeden, in den OOST-INDIËN.

Zaaken der *Hollanderen*.

DEN 17 *November*, viel de Admiraal *Matelief* hier in, van de Kuſte van *China*. Hy had 'er gemeend, Handel te bekoomen: maar, hy konde niet. Te *Kanton* had hy, daarvoor, enkeld als een Gift, 100,000 Reaalen van Agten gebooden. Men wilde 't er, niet ontfangen. In groot Gevaar was hy geweeſt, van door 6 Karakken genomen te worden. Zy quamen van *Makao*, met dien Toeleg. Zyne Pinasſe moeſt hy hen, in den Loop laaten.

Te

Te *Kamboya* en te *Pahang* raakte hy aan. Niets konde hy 'er bekoomen, buiten Leevensmiddelen. SARIS. 1607.

UIT *Holland* quam, den 17 *Desember*, de *Gelderland*. Hy was, tussen St. *Laurens* en *Madagaskar*, doorgeloopen. *Mayotta*, een der Eilanden van *Komora*, was zyne eerste Plaats, van Verversinge. Hier zette hy, eene fraaije Pinasse op. Van daar liep hy, naâr *Kalikoet*. Onderwegen nam hy, eene klyne Boote, van *Mekka*: gelaaden met Rys, en veelen Reizigers van verscheiden Landaart. De Stad *Kalikoet* legt, aan Zee; en word gemeend, 5 Engelsse Mylen lang te wezen. De *Samoryn*, die daar Koning is, quam neder by den *Hollanderen*. Hy was zeer ryk gekleed. Eene Kroone van Goud, had hy over zynen Tulband; en, in zyne Hand, een bloot Zwaardt, gelyk daar de Gewoonte is. Hy gaf hen, goede Woorden: biedende hen Verlof aan, om 'er eene Faktoorye te zetten. Maar, zy durfden hem niet vertrouwen: daar de *Portugeezen*, zo zeer in zyne Gunste stonden.

Ondernee-ming der *Hollanders*, op *Mozambique*.

DEN 27, quam den Admiraal, *Paulus van Carle*, te Bantam: met 7 zeer goede Scheepen, en een *Portugeez Fregat*. Volgens hun eige Verhaal, ververstte hy zig, aan Kaape de *Lopo Gonsalvo*, op de Kuste van *Guinée* (1). Hier vond men, zeer goed Wáter en Visch. Hy bleef 'er 6 Weeken: hebbende den Wind, in 't Zuid-oost- ten Ooste. Van daar, zeilde hy, naâr een Eiland, genoemd *Annabon*, op dezelfde Kuste leggende. Den 13 *Maart*, quam hy, ten Anker, op de Rée van *Mosambique*, in 18 Vadem. 't Kasteel vuurde, zeer heet, op hem. In plaatsse, van 't aanstonds te be-antwoorden, maakte hy haast, om twé *Guzaratze* Scheepen, en een Fregat, aan Boord te leggen. Zy waren met Kaliko's, grove blaauwe Linnens, enz., gelaaden. Hy nam 'er 't Grootste Deel uit, en zette de Scheepen in brand: 't Fregat hield hy, alleen. 's Anderendaaghs, zyn Volk monsterende, bevond hy 't 995 sterk, en in goede Gezondheid. Den 1 *April*, landde hy, 700 Man; en zéven Stukken Geschut: naamelyk, agt Metaale Halve-Kortouwen, en twé Stukken Yzer Kanon (*). De *Hollanders* beukten 't Kasteel: maar, met weinig Vrugt. Deswegens bragten zy, hunne Loopgraven, zo na aan den Vyand, dat die 'er Steenen in konde werpen. Dien Nagt begonnen zy ook, aan hunne Myne, te arbeiden. Zo veel Régen viel 'er, dat zy genoodzaakt waren, het op te geeven. De Belegerden wierpen ook, Vuurpotten van de Wallen, op den *Hollanderen*. Dit hinderde deezen zeer: vooral, wyl de Vyand inmiddels uitviel, en veel Nadeel toebragt. Deswegens braken de *Hollanders* op, na 6 Weeken Belegs. Na 40 Man verlooren, en menigte, zo Zieken als Gewonden, bekoomen te hebben, weeken zy, met hun Geschut, aan Boord. Toen zy van de Rée zeilden, vuurde het Kasteel onderwyl, zeer hévig op hen. De Agterste Mast, der Vloote, een zeer groot Schip, wierd 'er door, in den Grond geboord. Andere hadden, 30 Schooten, door Zeil en Huid. De Konstápel was, een *Engelsman*.

VAN daar zeilden zy, naâr *Mayotta*, een der Eilanden van *Komora*, om zig te verfrisen. Men kogt daar, 620 Ossen; en 35, zo Schaapen als Geiten. Dit quam 't afgematte Volk, zeer te baat! De Inwoonders zyn 'er bekend

(1) Deeze Kaap, is omtrent eenen Graad, Zuid, van de Linië, op de Kuste van *Leango*, by sommigen genoemd, *Néder Guinée*.

(*) Die Rékening koomt niet uit: maar 't is dus ook, by *Purchas*.

SARIS. 1607. kend, met Geld; en wilden geene Waaren, maar wel Reaalen. De Koning deed afkondigen, dat niemant eenig Vee zou verkoopen, voor 't zyne aan den Man was; en hy wilde 't niet afstaan, onder drie Reaalen van Agten, het Stuk: on-aangezien 't Gemeen het gaf, voor eenen Reaal van Agten, en Geiten nog béter koop. Na 6 Weeken verblyfs, wierden zy wederom gemonsterd, en bevonden 940 Man sterk. Deswegens wierd beslooten, 't van nieuw aan, met *Mosambique* te waagen. Maar, de Ree inloopende, vond men 'er drie Karakken, ten Anker. Toen wierd best gehouden, achter-uit te gaan kruissen: om te zien, of de Karakken zouden uitkoomen. Dit wilde niet lukken. Dus stiet men wegh, langs de Kuste, tot omtrent 30 Mylen, van *Goa*. Daar zette men, aan eene Stad, genoemd *Seperdown*, alle de *Guzaratters* te Lande, die uit de Scheepen te *Mosambique* genomen waren. 't Is hier, goede Ververssing; ook Goed-koop. Voor eenen Reaal, 20 Hoenderen; 150 Eijeren, voor eenen Schelling; en zo veel versse Visch, als een 's Scheepsbende op eenen Dagh verorberen konde, voor eenen Reaal van Agten. 't Legt, op 18 Graaden, Noord; en niet verre, van *Chaul*. Op 7 Vadem, Klei-grond, lag men. 't Volk is, *Mooren*; en groote Vyand, van den *Portugeezen*. Geene Koopwaren, behalven een weinig Pépers, léverde het.

VAN hier, digt by den Eilanden *Kommodo*, 7 Mylen ten Noorde van *Goa*, nam men eene Karakke, koomende van *Lissebon*. Derzelver meeste Laading was, Reaalen van Agten. De *Hollanders*, namen 'er dat alles uit, en zetten haar voorts in Vlam (*). Haare Kaptyn *Jeronimus Telbalditto*, voerden zy, met zig. Voor *Goa* bleeven zy, eene Maand: dus vlamden zy nog, om 'er de Karakken aantetreffen, welke zy te *Mosambique* gezien hadden. Maar, 't was vrugtelooz. Dit deed hen 't Zeil, naâr *Kalikoet* draaijen. Zy meenden 'er, met den *Samoryn* te spreeken. Tien Galeijen, van *Goa* gekoomen, leidden 'er. Dit hield hen, van den Wal, uit Vreeze, van eenige Verraderye. Evenwel deeden zy hem, een Geschenk, van twé Stukken Yzer-Geschut; en een Metaal Stuk, Kanon. Terzelver Tyd, zonden zy ook, hunne Vaten, om Wáter: dogh, daarin vingen zy, ook Slib. Zy konden 'er geen vinden, 't geen zy drinken durfden. Toen stelden zy, hunnen Koers, naâr Kaape *Komorin*, om 'er naâr uit te zien. Zy bequamen 'er, ook niets. Deswegens zetten zy 't, naâr de Straate van *Malakka*. De Winden en Stroomen, verklaarden zig nu mede, tegens hen. Dus liepen zy, naar *Bantam*: hebbende uit *Holland* geweest, by de 22 Maanden.

1608. *Van Carden, naâr den Molukkos.* DE Admiraal van *Carden*, vertrok wederom, den 31 *Desember*, van de Rée van *Bantam*, met 7 Scheepen en een *Fregat*. Zyn Voorneemen was, eenigen Tyd in de Straate van *Malakka* te spillen: in Hoope, 'er den Scheepen van *Makao* aantetreffen. Maar, hy konde niet. Deswegens liet hy zyne Vloote, te *Poelo Tindu*: terwyl hy, den 4 *Januari* 1608, te *Bantam* wederkeerde. 's Anderendaaghs, liep hy echter voort, naâr den *Molukkos*.

DEN

(*) De *Fransse Vertaaler*, schynt zo gemeen met *Zee-rooverye*, dat hy niet kan nalaaten zig uitteslooven, en ook den *Hollanderen* daarmede te begroeten. Op dat men 't wel zoude aanmerken, zet hy op den kant „ *Zee-rooveryen van Paulus van Carle* ". Evenwel kan 't, den *Abt* te vergeeven wezen: mogelyk, is hy ook in Vooronderstellinge, dat de *Hollanders* met *Portugal*, en dus met *Spanje*, in Vrede waren. 't *Bestand* wierd immers, in 't volgende Jaar, geslooten.

Matelief, keerd naâr Holland.

DEN 18, zeilde *Matelief*, de Jonge, naâr *Holland.* Zyne Laading was, 12000 Zakken Pépers; 400 Zakken, Nootmuskaat; Suiker; Ebbenhout; en, eenige Ruuwe Seije.

IN dit Jaar, quamen hier, menigte Jonken van *China*, en andere Plaatsſen.

DEN 19 *Auguſti*, viel hier een *Hollands* Schip in, genoemd de *Eraſmus.* 't Quam van *Amboina*, en was gelaaden, met 700 Bahars *Kruidnagelen*, welken het te *Hitto* laadde.

Twé Hollanders verongelukt.

EEN klyne Pinas, van den *Hollanderen*, quam den 1 *September*, van *Matſian.* Het bragt hen Berigt, dat de *China* en de *Duif* verongelukt waren. Zy reeden op Anker, voor die Plaatsſe. 't Geſchiedde maar, door zeer weinig Winds, uit den Weſte. Deeze Wind, maakt 'er zulke Zee, dat het geenen Scheepen mogelyk is, daar te reiden: zo vuil is 'er, de Grond; ook is 'er 't Wâter, 70 en 80 Vadem diep. Daarentegens, was *Matſian* en *Taffaſal* veroverd, zonder Verliez van eenig Man. Men had 'er, op elke Plaatsſe, 120 *Hollanders*, ter Bezettinge gelaaten. 't Kaſteel te *Malayo*, hadden zy ook, even gemaklyk, veroverd.

Gevaarlyke Kuſt te *Matſian.*

Veroveringen der Hollanderen in de *Molukkos.*

EEN Pinas van den *Hollanderen*, vertrok den 10, naâr *Sukkadana.* Zy zoude 'er den Kooplieden van daan haalen, die zeer Ziekelyk waren, en geenerwyze den Schulden konden inzamelen, daar gelaaten van *Klaas Simonſz.*

Hollandſe Scheepen.

UIT *Banda* quam, den 23, de *Zeeland*, groot 150 Laſt. Zy was Halfgelaaden, met Foelie en Nootmuskaat. Twé Dagen daar na, bevond zig hier ook de *Haai*, uit *Koromandel:* gelaaden, met verſcheide Soorten van *Mallaya-Stóffen*, en *Cheara Java* Stóf.

Een Schip, uit *Engeland.*

DEN 2 *Oktober* quam, uit *Engeland*, de *Draak*: Generaal, *William Keeling.* Hy ging, den 7, naâr 't Hof, en léverde 'er den Brieven over, van den Koning van *Engeland*, met een Geſchenk. Dit beſtond, uit 5 Stukken Geſchut, een Lampét-Kan en Schótel, en een Ton Kruit.

De Goeverneur van *Bantam*, neêrgemaakt.

ZEER vroeg 's Morgens, den 13, wierd den Goeverneur van *Bantam* gematſt, met zyne *Jerotoolies*, door de *Pungavas.* De *Shah Bandar*, de Admiraal, *Key Depatti*, *Utennagarra*, enz., waren den gantſen Nagt vergaderd, in 't Huiz van *Keymas Patti.* Zy bezetten het Hof, om eerſt den Koning, en deszelfs Moeder, te beveiligen. Toen rendden zy, naâr 't Hof des Goeverneurs. Zy meenden hem, in zyn Bed, te overrompelen. Hy had Tyd, om het, Achter-uit, te ontkoomen. Hier troffen zy hem, evenwel aan. Zy wondden hem, in 't Hoofd. Hy ontvlugtte 't, by den Prieſter, genoemd *Key Finkkey.* Deez quam, voor den Dagh; en bad, om zyn Leeven. Te vergeefs: zy overweldigden den Ingang, en maakten hem af (*).

Hollanders verlaaten *Sukkadana.*

DE *Hollandſe Pinas* quam, den 18, van *Sukkadana.* Zy bragt haare Kooplieden van daar; en liet de Landſtreeke veel ſchuldig, aan den *Hollanderen.*

DEN 6 *November*, ging de Vice-Admiraal, *Paulus van Carlen*, naâr *Holland* t' zeil, met

(*) Ten uitterſte Zielroerend, vertaald de *Abt* dit Voorval: 't geen evenwel geſchied ſchynt, wegens Staatzugtige Aanſlagen des Goeverneurs, of Ryksbeſtuurders. „ De „ *Eerbied* voor zulke eene *Heilige Vryplaatſe* (zegt hy) weêrhield die Verwoedden „ niet "! Wat Reden hy ook hebben mag, om dat geheiligd Voorrecht, in den *Indiëſen Afgodendienaaren* te erkennen: 't *Javaanſe Prieſterſchap*, moet hem echter grootelyks verpligt blyven.

Saris. 1608. *Holl. Vloot, naâr Huiz'.* *Karakken genomen.* Koomst van een *Engelsch Schip.*

met 5 Scheepen. Zy waren gelaaden, met Kruidnagelen, Foelie, Nootmuskaat, Péper, en Diamanten. Twé Daagen daarna, quam eene klyne Pinas, der *Hollanderen*, van *Malakka*. Men had 'er Berigt mede, van 13 Zeilen, daar reidende. Deeze hadden, midlerwyl, twé Karakken genomen. *Samuel Plummer* ging, den 9, naâr *Sukkadana*, om 'er te verblyven.

Generaal *Keeling* vertrok, den 4 *Desember*, naâr *Engeland*. Den 6, moest hy te rugge, door ongaallyk Weer, en Westelyke Winden. Hy ging, den 10, van den West-Hoek; en, den 13, keerde hy nogmaal weder. Den *Hektor* ontmoette hy, in de Straate van *Sunda*: welks Volk, meest al, van den *Scorbut* aangestoken was. De *Portugeezen* van *Daman*, hadden deezes Booten te *Suratte* aangehouden: met 19 Man, en voor 9000 Reaalen van Agten, aan Stóffen, by Inkoop. In zynen Wegh naâr *Bantam*, ontmoette hy, een klyn Fregat van *Kollumba*. Hy nam 'er uit, 11 Balen Stoffen: bevattende 83 Reedzels; en 13 Stukken *Paulings*, goed voor den Eilanden van *Banda*.

Poelo Lamone.

Den 16 *Desember*, quam 'er een klyn Schip, uit *Holland*. 't Had twé Scheepen ontmoet, een weinig ten Noorde, van *Kaap' de Goede Hoope*. Men meende, dat het *Engelsssen* waren. Dit Schip had, 8 Maanden en 10 Dagen, onder wegh geweest. 't Ververste, aan *Poelo Lamone*, een van den Eilanden *Komora*. Hier vond het grooten Voorraad, van Rundvee en Geiten, voor oude Mesfen en Tinne Lépels. 't Ging, den 22, naâr *Malakka*, tot hunne Vloote, die daar lag: met Bevél, van 't Beleg optebreeken.

1609. *Engelsse Scheepen.*

Den 1 *Januari* 1609, zette *William Keeling*, Generaal der *Engelsssen*, 't Zeil op den *Hektor*, naâr de Eilanden *Banda*. De *Draak*, Kapt. *Gabriel Towrson*, had het 8 Dagen bevoorens, naâr *Engeland* gedaan.

Hollandse Zaaken.

Twé *Hollandse* Scheepen en eene Pinas, quamen van *Koromandel*, gelaaden met Stóffen, waar van eenige genomen, andere gekogt waren. Zy hadden veroverd, vyf Pryzen, daaronder eene Karakke, te *Mosambique*. Den 15, vertrokken zy weêr, met de *Groote Zonne*, en de twé Scheepen van *Koromandel*.

Admiraal *Willemsz Verhoef* quam, den 3 *Februari*, met 12 goede Zeilen, van *Malakka*. Hy vertrok weêr, den 14, met 7 Scheepen, voor de *Molukkos*.

De *Hollanders* bragten, den 9 *Maart*, eene Vergaderinge van alle de *Pungavas* te weege. Zy gaven 'er aan te kennen, dat zy Brieven ontfangen hadden, van hunnen Koning, de Koning van *Holland* (1): meldende van Vrede, tusfen hen en den *Portugeezen* (*). Dat zy deswegens oirdeelden, 't noodzaakelyk te zyn, hen daarvan te moeten berigten: dewyl zylieden, ingevalle de *Portugeezen* vervolgens, onder Kleure van met hen te handelen, mogten koomen en vallen in deeze Landstreeke, niet langer, de Zyde der *Javaanen* konden houden, gelyk zy tot hiertoe gedaan hadden. De *Pungavas*, deeze Rédenvoeringe gehoord hebbende, berstten in Lach uit. Zy bespeurden, dat de *Hollanders* daardoor, Vreeze en Na-iever, tusfen hen en den *Portugeezen*, tragtten te ontsteeken: om hen dus aftehouden, van Vryheid

(1) Zy gaven uit, dat zy beheerst wierden, door eenen *Koning*: anders zouden zy, in de *Oosterse Gewesten*, niet ontfangelyk geweest zyn.

(*) Naamelyk, die aanstaande was: want het *Bestand* wierd eerst, eene Maand laater, in *Europa* gesllooten. Ondertusfen word hier niet aangehaald, door wat Middel die Brieven bekoomen waren; nog van geene ingevalle Scheepen gesproken.

heid ten Handel aan deezen te vergunnen, die den *Hollanderen* mogt benadeelen. De Goeverneur gaf geen ander Antwoord, dan dat zy hunnen gang konden gaan. Den 20, verbrandde een *Chinees* Huis, naast het *Engelsse* Pakhuiz: maar, dit wierd behouden.

SARIS. 1609.

PANGRAN AREAUMGALLA, toen Goeverneur van *Bantam*, zond 's Anderendaaghs, om Mr. *Saris*. Deez ging, en voerde met hem een Geschenk. 't Bestond, uit een Stuk *Mallee Goobaar*, een van *Morey*, een van *Mallayo Pintado*, een Bandelier, en eene Rolle Matten. De Goeverneur, nam het zeer vriendelyk aan. Hy zeide, om hem gezonden te hebben, wyl hy gehoord had, dat zy twé Menssen, in Boeijen, tot hunnen't, om Schulden hadden geklonken; en dat hy wenstte te weeten, uit wiens Bevél zulks gedaan wierd. *Saris* zeide, dat hy 's Konings bevél daartoe had; en dat hy verhoopte, dat men hem niet wilde noodzaaken, hen te ontslaan, voor hy ten minste eenige Voldoeninge bequam. Daarbenevens toonde hy hem, hun Handschrift: om de Schuld te bewyzen. De Ryksbestuurder antwoordde: hy vooronderstelde, dat zy 't schuldig waren. Maar, dat de Koning den *Engelssen* vrydom verleend had, hen in de Boeijen te slaan, wist hy het tégendeel. Deswegens, hield hy aan, op hun Ontslag. Ten laatste, na veel Biddens, kreeg *Saris* Verlof, hen te houden: tot *Tanyomges*, 420 Reaalen verschuld, 100 betaald; en *Bungune*, die 500 Reaalen van Agten en 100 Zakken Pépers schuldig was, 100 Reaalen en 20 Zakken Péper, op Rékeninge gegeeven zoude hebben. Dienvolgende, zond de Goeverneur, eenen zyner Slaaven, met *Saris* mede: om den Gevangenen bekend te maaken, op welke Voorwaarden zy hunne Vryheid bekoomen konden.

De *Engelssen* houden Schuldenaars aan.

EVENWEL wierd hy, den 24, wederom naar 't Hof ontbooden. De Goeverneur vroeg, aan den *Hollanderen*, om wien hy mede gezonden had, of 't in hun Land de Gewoonte was, iemant om Schuld gevangen te neemen, zonder kennisse des Konings? Zy antwoordden, Neen. Daarop gaf hy bevél, dat men den Gevangenen, aanstonds, ontslaan zoude. *Saris* erinnerde hem, zyne Beloften, drie Dagen geleeden gedaan. Maar, 't was te vergeefs. De Goeverneur zond, eenen van 's Konings Slaaven, en deed hen uit de Faktoorye haalen. Dit wierd gedaan, gelyk de Schryver oirdeeld, op Aanhoudinge der *Hollanderen*, daartoe aangezet door *Lak-moy*, om den *Engelssen* ondertehouden. Als deeze zouden zien, dat 'er geen Recht voor hen was: dan zouden zy 't naauwlyks waagen, om den *Chineezen* te vertrouwen; en dan moesten deeze noodwendig, by hem markten. Dus beoogde hy, den gantsen Handel te bekoomen; en 't diende, te gelyk, den *Hollanderen*. Deeze bezorgden hem, allen Soort van Koopmanschappen.

Hollanders ondermynen, den *Engelssen*.

DEN 23 *April* 1609, quam een *Hollandse* Pinas, uit *Sukkadana* en *Ternate*. Men verstond 'er van, dat *Paulus van Carle*, gevangen was [door den *Spanjaarden*] te *Ternate*.

EEN Pinas der *Hollanderen* ging, den 21 *Mai*, naar *Bemermasfin*, in *Borneo*. 't Was, volgens een Besluit, 't geen zy genomen hadden, om alle Kreeken en Hoeken van dat Eiland natespeuren. Hen was nu verhaald, dat het overvloeide van Goud, en Bezoar: 't geen gehandeld konde worden, voor witte Kraalen, en andere Wisjewasjes.

Zy poogen, *Borneo* te ontdekken.

DEN 26 *Augusti*, quam Kaptyn *Keeling*, van *Banda*. Hy had 12,484 *Katti*'s Foelie; 59,846 *Katti*'s Nootmuskaat: hem koomende te staan, op 9- 10- en

Gewigt, van *Foelie* en *Kruid-Nagelen*.

SARIS. 1609. en 11 Reaalen, den *Bahar*. 't *Katti* aldaar, weegd 13- en Eene-halve *Engelsse Onçe*. De klyne *Bahar* Foelie, is 10 *Katti's*; van Nootmuskaat, 100. De Groote *Bahar* Foelie bedraagd, 100 *Katti's*: maar 1000, van Nootmuskaat. Overzulks, ingevalle iemant 10 *Katti's* Foelie ſchuldig is, en hy wil 100 *Katti's* Nootmuskaat geeven: dan kan men't, niet weigeren.

Vertrek van *Saris*, naâr *Engeland*. KAPTYN *Keeling*, nam hier in, voor 't overige zyner Laadinge, 4900 Zakken, en 3 *Katti's* Pépers. Hy liet de Zeilen rond ſtaan, op den *Hektor*, naâr *Engeland*. 't Was, den 4 *Oktober*. Mr. *Saris* verzelde hem, naâr 't Vaderland. Deez had op *Java* geweeſt, 4 Jaar, 9 Maanden, en 11 Dagen.

---

§. III.

Aanmerkingen, over verſcheide Droogeryen, *en de Plaatsſen daar zy vallen.*

Lignum Aloës. LIGNUM ALOES [of *Paradys-Hout*] een Hout, zo genoemd by den *Engelsſen*, heeft den Naam van *Garru*, by den *Maleijeren*. 't Beſte Soort koomt, van *Malakka*, *Siam*, en *Kambaye* (1). Verkiez, de breede ronde en zwaarſte Stukken; zwart, gemarmerd met Aſchverwige Aderen; eenigzints Bitter, van Smaake; Welriekend; brandende als Pik, wanneer een Splinter daar van, op een Kooltje Vuur gelegt word. Want, goed zynde, zal 't niet nalaaten te braaden, tot het gants verteerd is, geevende een zeer aangenaamen Reuk.

Benzoïn. BENZOÏN, is een Gom, *Minnian* genoemd, by den *Maleijeren*. De beſte koomt, uit *Siam*. Deeze is zeer Zuiver, Helder, en Wit, met klyne Streepjes Amberkleur'. Een ander Soort, wel niet zo Wit, maar zeer goed, word van *Sumatra* gebragt. Een derde, koomende van *Priaman* en *Burrowſe*, is zeer grof, en niet verkoopbaar, in *Engeland*, maar op *Bantam*, zeer geacht.

Civet. CIVET, de beſte is van Donker-geele Kleure, zo wat als Goud. Niet Wit: want, dit is gemeenlyk vervalſcht, met Vet. Evenwel is 't vers zynde, van Natuure wit: maar 't neemt, door den Tyd, eene Geele-Kleure aan.

Muskus. MUSKUS. Hiervan zyn, drie Soorten: Zwart, Bruin, en Geel. 't Eerſte, deugd niet; het twéde, is Goed; het laatſte, 't beſt. Dit, moet eene donkere Amberkleure hebben, gelyk de beſte Lavendel; en, in een enkeld Vel wezen: niet met twé, gelyk het dikwyls is. Ook moet het niet te Vogtig zyn, 't geen het zwaar maakt, maar in Middemaate. 't Moet eenige Hairtjes hebben, als Borſtels, maar niet veel. Zuiver van Steenen, Lood, of anderen bras, moet het wezen: maar, van eenen ſterken en welriekenden Reuk, die aan menigte nadeelig is. Geproefd wordende, boord de Kragt, in de Hersſenen. Het moet niet ſchielyk, in den Mond ſmelten; nog te lang,

(1) Ook van *Sumatra*, *Patane*, en *Kochin-China*. Deeze Note, en die volgen, ſchynen meêr van *Purchas*, dan van den Schryver des Verhaals.

lang, ongesmolten, in de Hand blyven. 't Moet niet te na, by Spéferyen, bewaard worden: want, het doet daarvan de Kragt verliezen. SARIS. 1609.

BEZOAR. Twé Soorten, zyn 'er van: een uit *Amerika*, 't ander uit *Oost-indiën*. 't Laatst, is dubbel den Pryz waard, van 't eerste. De Steenen, van beide Soort, hebben onderscheide Forme. Sommige zyn, rond; andere, lang, gelyk Dádel-steenen; eenige als Duive-eijeren, of als Nieren van eene jonge Geite, of als Kastanjes: maar, meestendeels zynze alle, stomp, niet puntig, aan de Einden. De Kleur is, niet minder veranderlyk: men heeft 'er van Ligt-rood, van Honingkleur, veel van donkere Aschkleure, gelyk den Civet-kat: maar, 't meestedeel, van een zeer Bleek-groen. *Bezoar.*

DE *Oost-Indiësc Bezoar*, bestaat uit menigte Schaalen, of Kleeders, gelyk een Uijen, Klaar en Glinsterend, als of hy gepolyst was. De eene Schil afgepeld zynde, is de volgende nog Helderder. Sommige deezer Schaalen zyn Dik, sommige Dun, ná de grootte van de Steenen. Hoe grooter de Steen, hoe Verkoopbaarer. Dit's de zékerste Wegh, om eene Proeve van den *Bezoar* te neemen. Weeg hem, naauwkeurig; leg hem, vervolgens, 4 Uuren lang, in Wáter. Zie dan, of hy niet splyt; droog, en weeg hem, wederom. Ingevalle hy, maar iets meêr weegd, dan hy bevoorens deed: zyt 'er gerust op, hy is niet goed. Op deeze Wyze, vond 'er de Schryver veelen, tot Kalk geworden, met een klyn Stokje in 't Midde: die gewoogen hadden, eenen *Taël Java*, of 2 Onçen. 't Meestedeel der Vervalschten, koomt, van *Sukkadana*, in *Borneo*. Te *Patane Bemermasfin*, *Sukkadana*, *Makasfar*, en 't Eiland *das Vacas*, zynde in 't Inkoomen van *Kambaye*, worden zy algemeenlyk gevonden.

AMBER. Deez is, van veerlerley Kleure: Zwart, Wit, Bruin, en Graauw. Gemeenlyk is, de Zwarte, het minste; en de Graauwe, 't best'. Kiez van dit, 't geen 't Helderst' van Slibbe en Drab, zuiver van zig zefs is: neigende naâr 't Wit, en Aschverwig van Kleure, vermengd met Aderen, eenige van Asch-kleur', andere Wit. Dezelfde moet vlotten, boven de Oppervlakte des Wáters. Hoewel sommige, van 't Nagebootste, 't insgelyks mag doen: dit is echter zéker, dat geen, 't welk Zuiver is, in 't Wáter zinken zal. De grootste Menigte koomt, van *Mosambique* en *Sofala*. *Amber.*

---

§. IV.

Berigt, van veelen Gewesten, in Oost-indiën, *met de Waaren daar vallende, enz.*

BANTAM, Stad op 't Eiland *Groot-Java*, legt op 6 Graaden, Zuid. De Afwyking heeft 'er, drie Graaden, West. Het is een groote Markt, van veelerley Volkeren, voor menigte Soort van Waaren. Maar zelfs, léverd het weinig uit: buiten Leevensmiddelen, Kottoen, Wol, en Péper. De Oogst, der Péper, die in *Oktober* is, kan 30- of 32,000 Zakken haalen. Elke Zak houd, 49 en eene Halve *Katti*, van *China*. De Zak is genoemd, een *Timbang*; 2 *Timbangs* zyn, 1 *Pikol*; 3 *Pikols* zyn, een *Klyne Bahar*, waarvan vyfd'halve eenen *Grooten Bahar* uitmaaken, die 445 en een Halve *Katti* is. *Bantam, een groote Markt.*

SARIS. 1609. is. De *Javaanen* hebben nog, een gemeen Gewigt: want, zy zyn niet zeer volmaakt, in 't gebruik van den Evenaar. 't Hiet *Koelak*, uitmaakende 7 *Katti* en een vierde; zo als 7 *Koelaks* zyn, eenen *Timbang* (Natte-Maat), zynde een *Katti* en een vierde meêr, dan die van de Schaale. Daar moest geen Onderscheid in wezen: maar de Waagmeester, die altyds een *Chinees* is, geeft zynen Landslieden voordeel. Want, hy kan het stellen, met een' groote of klyne Maat', na zyn Welbehaagen.

Geld, aldaar. IN *Desember* en *Januari*, koomen daar menigte Jonken en Praauwen, gelaaden met Péper, van *Cherringin* en *Jauby*. Overzulks is 'er, in 't eind' van *Januari*, Péper genoeg, om drie goede Scheepen te laaden. De Koning heeft geen Geld, behalven 't geen uit *China* koomt. Deeze is genoemd, *Kashes*, en gemaakt van 't Schuim van Lood. Deeze Stukken zyn, rond en dun; met Gaten, om hen te rygen. Duizend, dus aan-een gereegen *Kashes*, word genoemd een *Peku*. Deeze is, van onderscheide Waarde: na de *Kashes* ryzen of daalen. Hierop weet men daar, zyn Voordeel te doen. Tien Pekus maaken een *Laxsau*; 10 Laxsaus een *Katti*; 10 Katti, een *Uta*; en 10 Utas, eenen *Bahar*.

DAAR zyn twé Wyzen, om de *Kashes* te rygen. De eene is genoemd, *Chuchuck China*; de andere, *Chuchuck Java*. Die der *Java*, is de beste: want, daar moeten 200 *Kashes*, op eenen Rist gaan. Belangende de *China* Risten: men zal 'er maar 160- of 170 aan vinden. Vyf Risten, moeten eenen *Peku* maaken; en dus zal men, 200- of 150 *Kashes*, op elken *Peku* verliezen. Dit zal eene groote Somme beloopen, indien men in 't Gros handeld. Want, volgens 's Lands Wet, moeten 'er 1000 *Kashes*, op eene Strenge zyn: of anders moet *Basse*, dat is Toe-geld, gegeeven worden. Als de Jonken op haar Vertrek staan, dan zal men 34- en 35 *Peku's* koopen, voor eenen Reaal; en, in't vervolg, zal men wederom 20- en 22, daarvan, voor eenen Reaal konnen verkoopen. Dus is 'er, een groot Voordeel mede te doen: maar, het Gevaar van Brand, is al zo groot.

Goud-gewigten. 'T GEWIGT, voor Bezoar, Civet, en Goud, word genoemd *Taël*. Dit is, 2- en een-vierde Reaal van Agten: of, 2 Onçen, *Engelsch*. Een *Mallayan Taël*, is anderhalve Reaal van Agten; of 1 Onçe en een-derde, *Engelsch*. Een *Chinees Taël*, is 1 Reaal van Agten en een zéven-twintigste; of 1 Onçe en een vyfde, *Engelsch*. Zo dat de *Taël's* van *China*, juist zyn, 6 *Taël's* van *Java*.

Goederen, daar getrokken. DE *Engelsſen Waaren*, daar verkoopbaar, zyn als volgd.

YZER, lange en dunne Staaven, 6 Reaalen de *Pikol*.

LOOD, klyne Scheut, 25- of 26 Stuks, zesd'halve Reaal, de *Pikol*.

KRUIT, fyne ronde Korrel, 25 Reaalen, een Ton.

MUSKETTEN, van 6 Voet, 10 Reaalen.

BEST-LÀKEN, Venetiaans Rood, van 10 Pond Sterl. het Stuk, 3 Reaalen van Agten, de *Gasse*, zynde Drie-vierendeel eener *Engelsse Elle*.

OPIUM MESRI (1) die de Beste is, 8 Reaalen 't *Katti*.

AM-

(1) *Purchas* schryft, Opium van *Miserte*: dat is *Kairo*. Het Regte *Arabiës* Woord is, *Afiun*. Daar is een Plaats, in *Natolië*, of *Klyn-Asië*, befaamd wegens denzelfden: zy word genoemd, *Afiun Karabissar*, of *Zwarte Stad* van den *Opium*.

AMBER, in groote Kraalen, een *Wamg* en een halve *Taël* van Mallaya, 6 Reaalen van Agten. SARIS. 1609.

KORAAL zwaare Takken, 5- en 6 Reaalen, de *Malaya Taël.*

REAALEN van *Agten*, zyn 'er de beste Waaren.

IN *Februari* en *Maart*, koomen 3- of 4 Jonken van *China*, zeer ryk gelaaden, met Ruuwe- en Gewerkte Seije, Kashes, Porselyn, en Kottoenen van verscheide Soort en Pryz. Ruuwe Seije van *Nan-king*, die de beste is, tot 190 Reaalen, 't *Pikol*; en die van *Kanton*, grover zynde, het *Pikul* tot 80 Réaalen. Zy brengen nog mede, Taf, Fluuweel, Damasten, Satyn, Muskes, Gouddraad, enz.: waarvan, by Voorbeeld, het Fluuweel van alle Kleuren, tot 12 Reaalen de 13 Ellen is; de Damasten, van alle Kleuren, tot 6 Reaalen, de 12 Ellen; en 't best Gouddraat, 15 Pak, elk van 30 Strengen, tot 1 Reaal.

WITTE Suiker, het *Pikol*, vierd'halven Reaal, zeer droog.

SUIKER-KANDY, zeer droog, 5 Reaalen, het *Pikol.*

PORSELYNE-SCHOTELS, zeer groot en fyn, twé Reaalen, het Stuk.

DE Jonken brengen ook, *Grof-Porselyn*, *Drogeryen*, en andere Waaren: maar die niet voor den *Engelssen Handel* zyn.

MUSKUS, de beste, 22 Reaalen, het *Katti.*

BENSOIN, zeer goed en wit, 30- en 35 Reaalen, 't *Pikol.*

LIGNUM ALOËS, 't Pikol, 80 Reaalen.

ALUIN, uit *China*, zo goed als het *Engelsse*, derd'halve Reaal, het *Pikol.*

KOROMANDELSE (1) Stóffen, zyn hier Hoofdwaaren. De gewildste soorten zyn, *Gubars*, *Pintado's*, enz. Alle soorten van *Malayan Stóf*, zyn gemeenlyk lang, 8 *Hasta's*; en men noemdze, deswegens, *Cherra Mallaya.* Algemeenlyk zyn 'er, alle soorten van Kattoenen Stóffen, die Breed en van goede Lengte zyn, zeer gewild. Een *Hasta* is, eene Halve-Elle, gemeeten van uwen Elboog tot den Top uwes Middensten-Vingers.

DE Rechten, des Konings, zyn als volgd. *Chukey*, is 8 Zakken op de 100 Zak. *Billabillian* is, als eenig Schip, met Stóffen enz., op de Rée koomt, moet den Koning berigt zyn, van 't Soort, de Menigte, en den Pryz, bevoorens men iets daarvan te Lande kan brengen. 't Geen hem dan lykend, daar zend hy zynen Amtenaar om, en wil 't voor de Helfte des Pryz, of weinig meêr hebben, als men dit maar bekoomen kan. De *Hollanders*, hebben 't Gebruik gehad, hem te geeven 7- of 800 Reaalen in eens, voor een' Scheeps-laadinge, om vry van Rechten en Onrust te wezen. De Tol des Lands is, voor dit Recht, 665 Reaalen, op 6000 Zakken Pépers; en dus, hooger of laager, na de Laadinge van 't Schip. *Ruba Ruba*, [of *Rooba Rooba*], is Ankergeld: 500 Reaalen van Agten, op 6000 Zakken. Op deeze zelfde Menigte, is des *Shah Bandars* Recht: 250 Reaalen. Dat, van den Waagmeester, is 1 Reaal, op 100 Zakken. De *Jerotulis*, of Bedienden van het Tolhuiz, hebben ook, van 100 Zakken, 1 Reaal. 's Konings Rechten.

JOR-

(1) *Koromandel*, is een Verbastering van *Toromandalun*, of *Toromandora*. 't Is echter niet eigenlyk de Naam een 's Lands, maar de Tytel een's Konings. De *Portugeezen*, op hunne eerste Koomste aldaar, hebben dien dus verwrongen, en aan de Landstreeke gegeeven.

SARIS. 1609. De Stad *Jortan.*

JORTAN legt, Ooftwaarts, van *Jakatra.* 't Is genoemd *Serebaya.* Viktaalie, groote menigte Kottoen, Wolle, en gefponne Garens, heeft men 'er. Menigte Jonken, koomen van *Jauby*, gelaaden met Péper. De Stad zend ook eenige klyne Praauwen, naâr *Banda.* Dus zyn 'er eenige Neuten, en Nagelen, te bekoomen.

MAKASSER is een Eiland, niet verre van *Celebes* (1). 't Léverd, groote menigte Bezoar-Steenen, ten rédelyken Pryze; ook Rys, en andere Leevens-middelen, in grooten Overvloed. Jonken handelen van daar, op *Banda.* Dus zyn 'er insgelyks, eenige Foelie en Neuten, te bekoomen.

BALI, is een Eiland, Ooftwaarts van *Makasfer* (2); op 8 Graaden, 30 Minuuten, Zuid. 't Heeft overvloed, van Rys, Kottoene-Gárens, Slaaven en grove witte Stóffen, zeer geacht, op *Bantam.* De Waaren, voor deeze Plaatsfe zyn, 't geringfte foort van Blaauwe- en Witte Kraalen, Yzer, en Aardwerk.

Timor.

TIMOR legt, Ooftwaart van *Bali*, op de Breedte van 10 Graaden 40 Minuuten, Zuid. 't Léverd, overvloed van *Chindanna*, of Wit-Sandelhout: de grootfte Rompen worden de befte gerékend. Als de Jonken inkoomen, is het te *Bantam* waard, 20 Reaalen het *Pikol*, Wafch, in groote Koeken, te *Bantam* waard, 18, 19,20, en 30 Reaalen, het *Pikol*, als de Tyd diend. Hier is, groote Bedriegery in. Men moet het opbreeken, en zien, of 't niet vermengd is. Men brengt 'er Mesfen, Klynigheeden, Porfelyn, gekleurd- maar geen zwart Taf; *Chineesfe* Stoofpannen, en Bellen; Dunne zilvere Plaatjes, als een Hand groot. 't Is een zeer voordeelige Handel: de *Chineezen* hebben den *Engelsfen*, die 'er naâr toe gingen, Voordeels gegeeven, tot vier voor een.

Banda.

BANDA, op de Breedte van 5 Graaden Zuid, léverd grooten Overvloed van Foelie en Nootmuskaat, met Olie van beider foort (3)? 't Heeft geenen Koning, maar word beftuurd, door eenen *Shah Bandar.* Dezelfde is, in Bondgenootfchap, met den *Shah Bandars* van *Nero*, *Lentor*, *Poeloway*, *Poelorin*, en *Labatakka*: Eilanden, daaraan gelegen. Deeze waren, bevoorens, onder de Heerfchappye des Konings van *Ternate*: maar, jegenwoordig, hebben zy, hunnen eigen Gouverneur. In deeze Eilanden zyn, 3 Oogften, in 't Jaar: naamelyk, in *Juli*, *Oktober*, en *Februari.* Maar, die van *Juli*, genoemd den *Moufon Arepati*, is de grootfte. Een *Klyne Bahar*, is 10 *Katti* Foelie, en 100 van Neuten. De *Groote Bahar* is, 100 *Katti*, Foelie; en van Neuten, 1000 *Katti.* Het *Katti* is, 5 Pond veertiend'half Onçe, *Engelfch.* De Pryzen zyn, veranderlyk. Daar worden getrokken, *Koromandelsfe Stóffen.* Beft- Láken; Rofenobels van *Engeland* en den *Nederlanden*; en, Reaalen van Agten: maar, gy zuld 'er bekoomen, voor 70 Reaalen in Rofenobels, 't welk u 90, in Reaalen van Agten zal koften. Voorts,

(1) 't Wierd, voor eenigen Tyd, een Eiland gehouden, en dus, in de oude Kaarten geplaatft. Vervolgens is 't bevonden, een Gedeelte van *Celebes* te zyn.

(2) Het moet wezen, ten Zuidwefte.

(3) Olie van *Foelie*, tot 4 Reaalen, een Quart; te *Bantam* 5- of 6, een Quart. Van *Poelo Zwange*, anders *Duivels Eiland*, koomen de Vógelen, genoemd *Cafuarie.* PURCHAS.

Voorts, *Chineesſe* Bekkens; Damaſten, ligte Kleuren; Taf, en Fluuweel; Verlakte Doozen; Goude Kettingen; Zilvere vergulde Bekers; Helmen, blinkend' en gedamaskeerd; Musketten; Sabels; *Kambaiſe* Stoffen, als Roode en Blaauwe-Kaliko's, enz. Rys, is 'er ook, een zeer goede Waar. SARIS. 1609.

DE Eilanden der *Molukkos*, zyn vyf. *Molukko*, *Ternate*, *Tidor*, *Gilolo*, en *Matſian* (1). Alle zyn zy, onder de *Linië* (2). Grooten Overvloed van Kruidnagelen, leveren zy uit: niet alle Jaar, maar elk derde Jaar (*). Het *Katti* is 'er, 3 Pond 5 Onçen, *Engelſch*; en de *Bahar*, 200 Katti. Dus maaken, 19 Katti van *Ternate*, 50 op *Bantam*. De Waaren, daar gewild, zyn *Koromandelſe* Stoffen; *Siamſe* Gordels; *Chinees* Taf, Fluuweel, Damaſt, groote Kopere Schotels, Verlaktwerk, Karmoſyn Laken, Opium, Benzoïn, enz. *De Molukſe Eilanden.*

SIAM legt, op 14 Graaden 30 Minuuten, Noord. Groote menigte van zeer goede Benzoïn, en Edelgeſteentens, daar van *Pegu* gebragt, leverd het. Een *Taël* is aldaar, 2 Reaalen van Agten en een- vierde. Veel Zilver, in Baaren, koomende uit *Japan*, heeft men 'er. Maar, Reaalen van Agten, zyn 'er meer gewild. Voor 2- en een- vierde, in Munte, zal men hebben 2- en een- halve, in Baare. Luiſterryke *Engelsſe* Lakenen, Yzer, en ſchoone Spiegels, zyn 'er, in goede Achtinge. Allerhande *Chineesſe* Waaren, heeft men 'er, beter Koop, dan te *Bantam*. In *Juni* en *Juli*, koomen de *Guzaratſe* Jonken aldaar. Deeze raaken eerſt, aan de *Maldiviës*, voorts te *Tenaſerin*, daar overal 5- en 6 Vadem Waters is. Van hier kan men, over Land, binnen 20 Dagen, in *Siam* koomen. *Siam.*

BORNEO is gelegen, op 3 Graaden, Zuid. 't Leverd groote menigte Gouds, Bezoar-ſteenen, Waſch, Rotans [Rottingen], *Kayulakka*, en Draakenbloed: waarvan, de voornaamſte Handelplaats is, *Banjarmasſin* (3). Gewild zyn 'er, *Koromandelſe*-Stoffen, van alle Soorten; *Chineesſe*, Seije, Damaſten, Taffen, Fluuweelen, allerhande Kleuren, behalven Zwart; Beſtgekleurde *Engelsſe* Lakens; en, Reaalen van Agten. Bezoarſteenen, zyn daar te koop, voor 5- en 6 Reaalen, de *Taël*. Deez is 'er, ter zwaarte, van anderhalve Reaal van Agten, of een- en een- derde Onçe, *Engelſch*. *Borneo.*

SUKKADANA, is een andere Stad, van *Borneo*. Zy legt, op eenen en eenenhalven Graad, Zuid; en, Noord-ooſt van *Bantam*, 160 Mylen. In 't Inkoomen der Haven, zyn 5 Vadem; en, met Laag-water, 3 Vadem, eenen Falkonet-ſchoot van den Wal, Moddergrond. Hier word eenen grooten Handel gedreeven, van Jonken en Praauwen, voor Diamanten: die 't in grooten Overvloed leverd, en voor de Beſten der Wereld gehouden worden. Altyds is 'er Voorraad van: vooral, in *Januari*, *April*, *Juli*, en *Oktober*. Maar, in de twé eerſte Maanden, is de grootſte Menigte. Ter deezer Tyd, worden zy, in Praauwen, de Riviere *Lavé* afgevoerd. Hier vind men dezelfden, met 'er naar te duiken, gelyk voor Perelen word gedaan. Dat *Sukkadana.*

(1) *Batſian* en *Monil* [of *Motir*] zyn hier vergeeten.

(2) Dit kan niet zyn: want, zy leggen van 't Noorde naar 't Zuide; en *Tidor* is, meêr dan eenen Graad ten Noorde der *Linië*, die tusſen *Matſian* en *Batſian* doorloopt.

(*) Naamelyk, den Grooten-Oogſt.

(3) *Bemermasſin*, by den Schryver. 't Is een Haven, aan 't Zuid-ooster Deel des Eilands.

SARIS. 1609. Dat 'er, in *Juli* en *Oktober*, niet zo veelen bekoomen worden, is door volgende Réden. 't Is dan hun Régentyd. De Rivier rysd daarin, tot 9 Vadem, met zulken Stroom, dat zy naauwlyks konnen duiken: daar, in de andere Maanden, maar 4 Vadem diepte is, die 't bequaamst geoirdeeld word, tot dat Bedryf.

VERKOOPBAAR zyn hier, *Malakka* Pentado's, zeer fyne Sarassen, Gubaren, Poelings, *Chara Java*, Lywaaten; *Chineesse* Seijen, ligte Kleuren, enz.; Goud, Seije, Luisterryk-gekleurd Láken; *China* Kashes, Reaalen van Agten, maar vooral Goud. Zonder dit, kan men 'er weinig doen: want, men zal eenen Steen hebben, voor eene Reaal, in Goud: daar men dien niet bekoomen kan, voor anderhalven Reaal, en meêr, in Zilver.

VOOR deeze Plaatsse uitgerust zynde, is 't best naâr *Banjarmassin* te gaan. Daar zal men, de voorgemelde Waaren, voor Goud verhandelen. Dit zal men 'er hebben, voor 3 *Katti Kashes*, de *Malakka Taël*: die toen waard was, 9 Reaalen van Agten, gelyk den Schryver, geloofwaardiglyk, berigt wierd. Men zal het hier wederom verhandelen, voor Diamanten, tegens 4 *Katti Kashes*, de *Taël*. Maar de Hoofdwinst rysd, uit de Diamanten. Daar zyn 'er, van vier Soorten, onderscheiden by hun Wáter, genoemd *Verna*: naamelyk, *Verna Ambou*, *Verna Loud*, *Verna Sakkar*, en *Verna Bessi*. Dit's te zeggen, Wit, Groen, Geel, en eene Kleure tussen Groen en Geel. 't Witte Wáter is, 't beste.

BELANGENDE hunne Gewigten. Vier *Koepangs*, zyn een *Mas*; twé *Boesuks*, een *Koepang*; anderhalve *Pead*, is een *Boesuk*. Ook is 'er, een *Pahaw*: deeze maakt, 4 *Mas*; en, 16 Mas, eene *Taël*. By dit Gewigt, weegen zy, beide Diamanten en Goud.

Waaren, van *China*. DE *Chineesse* Waaren zyn, als volgd. Ruuwe Seije: waarvan de beste gemaakt word te *Nanking*, en genoemd is *How-swa*, daar waard 80 Reaalen, het *Pikol*.

TAF, genoemd *Tue*. De beste word gemaakt, in een Steedje, *Hok-chu*. Zy is waard, 30 Reaalen, de *Gorj'*.

DAMAST, genoemd *Towne*. De Beste koomt, van *Kanton*, waard 50 Reaalen, de *Gorj'*.

NAAI-SEI, genoemd *Kou-Swa*, 100 Reaalen het *Pikol*.

GEBORDUURDE Behangsels, genoemd *Poey*, de Beste, 10 Reaalen het Stuk.

BORDUUR Naai-Goud, genoemd *Kim-swa*, word verkogt, by 't *Chip-pau*, 't geen een Pakje is. Elk *Chip-pau* heeft, 10 Papieren; en elk Papier, heeft 5 Strengen. 't Word verkogt, voor 3 *Pa-wes*, of 2 Reaalen van Agten. 't Beste heeft, 36 Draaden, in elke Streng'.

SATYNEN, genoemd *Lin*. De beste, 1 Reaal, het Stuk.

GROOTE Kópere Pannen, genoemd *Cho-pau*, 3 voor 1 Reaal.

WITTE Suiker, genoemd *Pe-tong*. De beste, eene Halve-Reaal het *Pikol*.

PORSELYNEN, van 't zelfde soort, genoemd *Poa*. De beste, 1 Reaal het *Katti*.

PÉREL Doozen, genoemd *Cha-nab*. De beste, 5 Reaalen, elk.

FLUUWEEL, *Tan-go-Jounk* genoemd, van 9 Ellen lang, 5 Reaalen 't Stuk.

MOUWE-SEI, genoemd *Jounks*, de beste tot 150 Reaalen het *Pikol*.

Mus-

MUSKUS, genoemd *Sahu*, 7 Reaalen, het *Katti*. SARIS.

KASHES, 60 *Pekus* de Reaal. 1609.

LÁKEN, genoemd *To-lo-ney Sa-ſoko*, zynde van drie en een- vierde eene Elle, waard 7 Reaalen van Agten.

SPIEGELS, zeer Breed, genoemd *Kea*, waard 10 Reaalen, 't Stuk.

TIN, genoemd *Sea*, daar waard 15 Reaalen, het *Pikol*.

WASCH, genoemd *La*, het *Pikol*, 15 Reaalen.

MUSKETTEN, genoemd *Chau-ching*, de Loop, 20 Reaalen.

JAPANSE Sabels, genoemd *Sam-to*, 8 Reaalen, 't Stuk.

ELEFANTS-TANDEN, de grootſte en beſte, 200 Reaalen, het *Pikol*.

——————— de klyne, of *Screuelias*, 100 Reaalen 't *Pikol*, genoemd *Ga*.

WIT-SANDELHOUT, genoemd *Twa-whi*, 't beſt in zwaare Stukken, 40 Reaalen, 't *Pikol*.

DE Inkoomende Rechten, want daar zyn geene Uitgaande, is 1 *Taël* op een *Pikol*.

IN de Maand *Maart*, vertrekken de Jonken, gaande naâr de *Manillas*, van *Chau-chu*. Niet minder dan 40 Stuks, gaan 'er Jaarlyks: na maate zy gereed zyn, met 4, 5, en meêr te gelyk. Derzelver Laading is, Ruuwe en Gewerkte Seije: maar, veel beter, dan die welke zy naâr *Bantam* brengen. Tusſen *Kanton* en de *Manilles*, is 10 Dagen. In den Beginne van *Juni*, keeren zy te rug, gelaaden met Reaalen van Agten. Zy zyn van geen Geweld: met uwe Sloepe, kond gy ze neemen.

IN 1608, was de Péper waard, in *China*, zévend'halve *Tades* het *Pikol*. Ter zelver Tyd, wierd die in *Bantam* verkogt, voor derd'halve Reaal, de *Timbang*.

§. V.

Waaren van Japan, *en daar gewild*.

DE Koopmanſchappen, in *Japan* getrokken, zyn de volgende. Breede Lákenen van allerhande Soort, Zwart, Geel, en Rood. Die Hoog van Wolle zyn, worden 'er zo veel niet geacht, als die welke kort geſchooren zyn. Menigerhande Soorten van Seije-Stóffen, Kamelotten, Satynen, Taf, *Indiëſe* Damaſten, enz. Muskus word 'er, tegens Zilver, opgewoogen. *Hollands* Linnen, niet boven de 15 tot 20 Stuivers, de Vlaamsſe Elle. Damaſten, hoe béter 't is, met Figuuren of Bloemen bewerkt. Gárens, van alle Kleuren. Táfel-tapyten. Goud-Leer, gebloemd en met Figuuren, 't klynſte Werk, 't beſt. Schilderyen, voornaamlyk Geile-verbeeldingen, Zee- en Veldſlagen: hoe grooter, hoe beter. Quikzilver, Vermiljoen, Blanketzel, Kópere-plaaten, Lood, vooral in Lappen, hoe dunner hoe beter. Tin, in Blokken, fyn. Yzer, Staal, Tapyten, Civet, *China*-wortel. *Chinees*-Borduurgoud, Poeijer-Suiker, Suiker-Kandy. Fluuweel, van allerhande Kleuren, glad en gebloemd. Satyn, glad en gebloemd. Gaazen. Drinkglazen, van allerhande Soorten: Bottels, Schenkborden, Zoutvaten, enz., helder of verguld. Spiegels, van de grootſte. *Moskoviës*-glas. Papier, Waaren, voor *Japan*.

SARIS. 1609. Tafelboekjes, enz., is alles verkoopbaar. *Spaansse* Zeep, zeer gewild. Amberkraalen. Seije-Kousfen, van allerhande Kleur'. *Spaans*-leer; en alle soort van Wel-bereid Leer. Wasch, voor Kaarssen. Honig, Péper, Nootmuskaat. Kamfer, van *Borneo.* Sandelhout, van *Solier.* Kalamba-Hout, geschat voor 't zelfde als *Lignum Aloës.* Sapon, een Root-Hout. Elefants-tanden, hoe grooter hoe béter. Rhinoceros-Hoorns, en Hartshoorn. Rotz-Aluin, is hier zeer geacht. 't Geen drie Guldens ingekogt wierd, is 'er tot honderd Guldens uitverkogt: maar, 't is alle Mans gaading niet.

Waaren, in *Japan.* UIT *Japan* word gebragt, zeer goede Hennip, Rys, Sulfur, Salpéter en Kottoen. Daar vallen, zeer schoone Verwen: een Blaauw, wel zo goed als *Indigo.* Te *Jedo*, *Sakkaio*, *Osakkaio*, en *Meako*, treft men de beste Verwen aan, van allerhande Kleuren: Rood, Zwart, en Groen; alsmede Goud en Zilver, om te vergulden. De *Japanse* Lakwerken, zyn béter, dan de *Chineesse.* Betaaling word 'er gedaan, in *Mas*, en *Kanderins*: elke *Kanderin*, is het tiendepart van eenen *Mas.*

TAFEL *van* BREEDTENS.

	Gr.	Min.			Gr.	Min.	
Masulipatan.	17	00.	N.	*Bali*, Eiland.	8	30.	Z.
St. Lucia, Eiland. . . .	24	30.	Z.	*Timor*, Eiland.	10	40.	
Seperdown, by *Chaul.* . .	18	00.	N.	*Banda*, Eiland.	5	00.	
Bantam.	6	00.	Z.	*Sukkadana*, op *Borneo.* . . .	1	30.	
——— Afwyking, West.	3	00.					

VIII. HOOFDSTUK.

Berigt, van 't Voorgevalle te *Firando*: in Afwezen van den Generaal, naâr 't Hof des Keizers (1).

§. I.

Eenige Gebeurtenissen te Firando.

COCKS. 1613. 't WAS, den 7 *Augusti*, toen de Generaal de Stad *Firando* verliet, om 't Hof des Keizers van *Japan* te bereiken. Hy was verzeld, van Mr. *Adams*, en eenen Officier des Konings voor een' Wagt. Met hem gingen nog, behalven twé Dienaars van hem en twé van Mr. *Adams*, Mr. *Tempest*, *Peacock*, *Wickham*, *Edward Saris*, *Carwarden*, *Diego Fernandos*, *Williams* een Snijer, *Head* een Kok, *Bartan* twéde Heelmeester, *John Japan* de Tolk, *Dale* Quartiermeester, *Ferrea* Matrooz.

Saris gaat, naâr *Jedo.*

Onrust van 't Scheepsvolk. DE Schryver wagtte den twé Koningen op, van wegens den Generaal, 't was, om hen dank te zeggen, van dat zy denzelfden zo wel bezorgd hadden, op zyne Reize (2). Zy namen dit, vriendelyk. Sommige van 't Scheeps-

(1) 't Is geschreeven, van den Opperkoopman, *Richard Cocks.*

(2) De oude Koning had 100 *Taël* in *Japans* geld gezonden, om den Generaal op de Reize te dienen. Dit Geld trok Mr. *Cocks*: op Rékening', by Bevél van *Saris*, als geleend Geld.

Scheepsvolk hadden, den voorigen Nagt, wat ongerégeld geweest. Deswegens begeerde den Koning, dat Mr. *Cocks* 'er een Oog op zoude houden: beide aan den Wal en te Scheepe. Hy hield hem voor, dat zyne Eere, zo wel als des Schryvers goeden Naam, gelegen was in hun goed gedrach. COCKS. 1613.

DEN 9, quam een *Japanse* Jongen, genoemd *Juan*, spreekende goed *Spaans*, zynen Dienst den Schryver aanbieden, voor 9- of 10 Jaaren, en om zelve mede naâr *Engeland* te gaan, als hy 't goed vond. Hy vroeg, geen ander Loon, dan 't welk men hem behaagde te geeven. Mr. *Cocks* nam hem aan, en kleedde hem. 't Geschiedde voornaamelyk, dewyl *Miguel*, de Tolk, hen gelaaten van Mr. *Adams*, een weinig koppig, en geneegen was aan den Wind te gaan. Dus mischte men hem, dikwyls, wanneer hy 't meest benoodigd was. De Jongen was, een Bekeerling der *Jesuïten*. 't Meestedeel, zyn's Maagschaps, woonde te *Nangasaki*: enkeld bevond zig 'er een, te *Firando*, die met hem mede quam, en zyn Woord voor hem gaf. Drie Jaaren, had hy eenen *Spanjaard* gediend, in de *Manillas*. Een *Japanse* Jongen, in Dienst.

DE Schryver toonde, den 13, de *Engelse* Waaren, aan zekere Kooplieden van *Meako* (1). Niets stond hen aan, behalven Buskruit.

'S NAGTS, van den 19, begon het groot Feest, der *Japanneren*. Zy aten, en bedreeven Vreugd', by Kaars-licht, op de Graf-stéden hunner overleede Vrienden: dien zy op 't Maal noodigen. Dit duurd, drie Dagen en Nagten. Zeer strikte Bevélen, had de Koning gegeeven, dat alle Huizhouders, de Straate voor hunne Deuren met Zand zouden bestrooijen; en, 's Nagts, Lichten voor hun Huiz uithangen. Om 't Verwaarloozen, van 't zelfde, wierd een arm Man ter Dood gebragt, en zyn' Huiz gesloopt. De *Chineesse* Kaptyn, bezorgde den Schryver, in deeze Gelegenheid, een paar fraaije Papiere Lantárens. Berigt zynde, dat de Koningen de Straaten rond wilden reiden, en hem koomen bezoeken, deed Mr. *Cocks* een Banket vervaardigen, en wagtte hen, tot na Midnagt: maar, zy quamen niet. Feest, der *Japanneren.*

OP de drie volgende Dagen, zond hy den Koningen Geschenken, volgens 's Lands wyze, van Wyn en Banket-versnaperingen. Alsmede, aan *Nabesone*, 's Ouden-Konings Broeder; aan *Semidone*, des Ouden Konings Goeverneur; en aan *Unagense*. 't Wierd, wel ontfangen. Eenige Edellieden quamen, hem, te Huiz' bezoeken; en hy deed hen, 't best Onthaal 't welk hy konde.

DEN 23, maakte men een Eind, van het te Lande brengen des Buskruits: zynde in alles, 99 Vaten. Den Generaal had hy geraaden, van 't zelfde, niets aan den Keizer mede te deelen, maar genoegsaame Menigte, voor zig zelfs te behouden. De Schipper oirdeelde ook, veelen anderen Dingen, naâr den Wal te moeten zenden, buiten bereik der Matroozen. Deeze begonden, te krappen en te steelen, om ter Kroeg' en te Hoer' te gaan. De Schryver, en de Boekhouder, aten deezen Dagh, by *Semidone*. 't Was, de laatste Dagh, van het Feest. Drie Benden Danssers, gingen op- en neêr, met Vlaggen of Banieren. Op 't Geluid van Trommen en Pan- 't Scheeps-Volk, tot Buitenspoorigheid.

(1) Of *Miako*, en *Miyako*. 't Is een Binnelandse Stad, een der voornaamste van *Japan*.

Cocks. 1613.

Pannen, danſtten zy, voor de Deure der Grooten, als mede aan alle hunne Pagoden, en Grafſtéden.

Mommery.

'S NAGTS, den 24, waren alle Straaten verlicht, ter oirzaake van den Jongen Koning, en deszelfs Broeder. Deeze gingen, met *Nabeſone*, *Semidone*, en menigte anderen, na eene Mommerye of Dansfeeſt, aan 't Huiz des Ouden Konings. De Jonge Koning, en zyn Broeder, waren te Péérde; Verhemeltens wierden over hun Hoofd gedraagen; de overigen gingen te Voete; het Muſiek was 't eige, als bevoorens; *Nabeſone* ſpeelde, op eene Pype. Den Schryver was onderrigt, dat zy, op hunne te Rugkoomſte, den *Engelsſen* een Bezoek zoude geeven. Deswegens deed hy, een Banket bereidden. Ten laatſte quamen zy, 's Midnaghts: maar, in Verwarringe. Zy ſcheenen, misnoegd. In 't kort', niemant van hen, quam in 't *Engelſch'* Huiz. Kapt. *Brouwer* vertoonde zig voor de Deure, maar wilde hen niet verzoeken; en zy maakten evenmin Werk, van hem.

De Faktoory, met Geſchut voorzien.

DEN 27, bragt men nog drie Yzere-Stukken, aan den Wal. Dus had men nu, 6 ſtukken Geſchuts. De Oude Koning quam 'er voorby, toen men't bewerkte. Ziende, 'er maar 20 Man aan, wilde hy een 100 *Japanners*, hen te Hulpe zenden. Maar, de *Engelsſen* klaarden 't zo ſpoedig, dat hy verbaasd ſtond: zeggende, dat honderd der zynen, 't zo niet gedaan zoude hebben. 't Behaagde hem zodanig, dat hy om een Vaatje Wyns en Viſch zond, en 't Volk daarmede beſchonk.

MR. *Cocks* ontfing, 's Anderendaags, 2 Brieven, van den Generaal, gedaghtékend den 19 en 20. De Goeverneur van *Shimonaſeke* bragt dien, aan Boord, maar quam niet te Lande. De eene was, voor Koning *Foyne*. Mr. *Cocks*, bragt hem denzelfden, verzeld van Mr. *Melsham* en *Hernando*. De Koning beſchonk hem, met eenen *Kattan*; Mr. *Melsham*, desgelyks; den laatſten, met eenen *Spaansſen* Dolk; en nog, aan hun driën, eenige Boſchen Look. Hy gaf hen ook Vryheid, om 't Buskruit op den Top van 't Fort te droogen: met aanbiedinge van Volk, om hen te helpen. Deezen Dagh, ontfing de Schryver, 22 Stukken Loods, in Huiz; en bragt er, 125 Kanonkogels in. Den Avondmaaltyd neemende, quam de Koning by hen eeten. Hy was, zeer vrolyk; en nam voor lief, 't geene hy 'er vond.

Andere Mommery.

DEN 1 *September*, maakte de Oude Koning, eene Mommerye. 's Nagts, ging hy, met voorgemeld Speeltuig, den Jongen Koning, zynen Klyn-Zoon bezoeken. Alle de Straaten waren, met Lataarns behangen. Mr. *Cocks* meende, dat hy, op zyne te Rugkoomſte, een Bezoek van hem ontfangen zoude; en wagtte hem, tot Midnagt. Maar, de Koning ging voorby. Zyn Gezelſchap was, wel 3000 ſterk. Dit oirdeelde men, de Réden te zyn, dat hy niet aanquam.

Schatting op de Huizen.

SEMIDONE, en andere, by den Koning hiertoe benoemd, deeden 's anderendaaghs alle de Huizen in de Straat' meeten; en dus ook, dat der *Engelsſen*. 't Was, om 'er eene Schattinge opteleggen, voor eenige te bouwe Forten.

Verſchriklyke Orkaan.

DEN 7, brak een geweldige Storm, of *Tuffon* uit: zo zwaar, als by Menſſen Geheugen geſchied was. Hy ſloeg, meêr dan 100 Huizen ter neêr; en ligtte de Daken af, van menigte anderen: inzonderheid, van dat des Ouden Konings, waarvan de Ringmuuren mede nedergeworpen wierden. De

Zee

Zee liep zo hoog, dat die eene groote Werf of Kaaije, aan 't *Hollands-Huiz* ondermynde. Zy wierp eenen Steenen-Muur om; ſpoelde de Steenen, wegh; ſloeg twé Barken, aan Stukken: behalven 40- of 50, die zy op de Rée deed vergaan. De Muur van de Keuken der *Engelsſen*, nieuw gemaakt, en den Oven, verzwolg zy. Ter zelver Tyd joeg de Wind de Pannen wegh, beide van 't Huiz en de Keuken. 't Schokte, als of 'er een Aardbeeving was geweeſt. Onderwyl vermeerderde de Schrik van den Orkaan, door 't verbaasd Geloop des Gemeene-volks, met brandende Fakkels, waarvan zwaare Sprankels over de Toppen der Huizen vloogen. Daarenboven, waaide 't Vuur 't geen in de Huizen was, met groote Vonken in de Lucht: zeer verſchriklyk en gevaarlyk. Had het geen afgrysſelyke Stort-Régen gedaan, die met Donder en Blixem viel, tegens den regten Aart van eene Hooze: de gantſe Stad ware verbrand geweeſt. 't Schip reed, op vyf Kábels: waarvan een Oud brak, zonder andere Schaade. De Boot en Sloep, wierden van 't Schip geſlagen, maar weêr bekoomen. Meêr ſchaade was 'er, te *Nangaſaki*. Over de 20 *Chineesſe* Jonken vergingen 'er, met het *Spaans* Schip, 't geen den *Spaansſen* Afgezant uit den *Manillas*, of *Filippynen*, gebragt had.

DEN 12, quamen twé Kooplieden van *Meako*, om den Goederen der *Engelsſen* te zien. Voor twé allerbeſte ſtukken Láken, booden zy, maar 7 *Tais*, *Japans* Geld, de Elle; en maar 11 *Tais*, *Japans* Zilver, voor 1 *Tais*, *Priaman*'s Goud. Deezen Dagh, ſloeg *Francis Williams*, dronken aan den Wal zynde (1) met een' Stok, eenen van de Bedienden des Ouden Konings. De Man quam, met 3- of 4 Getuigen, aan 't *Engelsſe Huiz* klaagen; en dreigde, 't aan den Koning te brengen. Mr. *Cocks* gaf hem, goede Woorden: doende hem naâr Boord volgen, om den Schuldigen uittevinden: met Belofte, van dien, ten zynen Genoege, te zullen doen ſtraffen. *Williams* ontkende 't, en zwoer daartegens. Evenwel, deed de Schipper, hem voor den Maſt ſtellen. Maar, de *Japanners* verbaden 't, erkennende dat hy Dronken was. Ter Dankbaarheid, was hy zo verwoed, dat hy een' Yzeren Koevoet opvatte, om den Maat, voor des Schippers oogen nedertevellen, aan wien hy zeer onbeſchofte Taale gaf (*).

Slegt Gedrach, der *Matroozen.*

DE Schryver vernam, den 13, dat de Oude Koning ziek was. Hy deed hem, door den Tolk bezoeken. Ten Geſchenk zond hy met denzelfden, eenen grooten Bottel, van des Generaals beſten Wyn, met twé Doozen Konfituuren, en Suikerbrood. De Koning vond het zeer vriendelyk, en bedankte 'er menigwerf voor. Hy verzogt, dat Mr. *Cocks* niet beſchroomd zoude wezen, om

(1) Van Menigte Wanbedryven, laat ik eenigen toe, ter Persſe te koomen: op dat de Oirzaak van 't ſneuvelen, van zo veelen, in den *Ooſt-indiën*, te eêr gevonden worde, meêr van hunne eige Ongetemperdheid, dan die der Luchtſtreeke, voorttesſpruiten; en ter Lesſe voor anderen, die vervolgens naâr zulke Geweſten zullen gaan. Deeze Kanttékening van *Purchas*, of van den Schryver, beſpaard ons, den on-aangenaamen Dienſt, van zodanige ſchaadelyke Handelingen onzer *Zee-lieden*, te beriſpen: die ten Roem moeten wezen, gelyk zy de waare Verdédigers zyn, van *Groot-britanje*.

(*) De *Abt*, die dit Voorval vervaarelyk opſchikt, voegd 'er zo geruſt by, als of 't *Cocks* hem verteld had, „ dat *Williams* zo hardnekkig was, dat hy niet alleen liever, „ aan Handen en Voeten geſlooten, maar zelve onder in 't Ruim tot het Vertrek „ van 't Schip wilde blyven, dan 't minſte Téken van Berouw toonen ”.

Cocks. 1613.

om alles te eifchen, 't geen hen benoodigd was, 't zy aan 't Schip of voor den Wal: met verzékeringe, dat het bezorgd zoude worden. Den volgenden Morgen, wierd den Schryver berigt, dat het Meeftedeel des Volks, zonder Verlof, on-aangezien den fterken Wind, gants den Nagt, aan den Wal gelegen had; en, dat het Schip, aan den Grond was. Mr. *Melsham* ging hen, met den Tolk, overal zoeken. Hy vond 'er veelen, in den Drank; en, maakende groot Gebaar, leide hy 'er de Lap op. Dus haaftten zy zig, naâr 't Schip. *Lambart* en *Colphax*, alleen, bleeven aan den Wal. Dronken zynde, gingen zy naâr buiten, en vogten met malkanderen. *Lambart* wierd, in den Arm gewond; en bleef, dronken, nog den gantfen Nagt aan den Wal. Twé drie Nagten, bevoorens, had *Boles* insgelyks gedaan. Hy kreeg Twift, met *Evans*, om eene Hoere.

Afkondiging deswegens.

Den 17 kreeg Mr. *Cocks* Berigt, dat *Baftian*, de Kochel, had voorgegeeven: indien hy meêr tot zynen 't quam, om *Engelsfen* natefpeuren, hem te zullen vermoorden, en alle die met hem quamen. Deswegens klaagde hy 't, aan den Jongen Koning, dewyl de Oude ziek was. Deez deed daarop afkondigen, onder groote Straffe, dat niemant, na Zonnen-ondergang, eenigen der *Engelsfen* in hunne Huizen ontfangen zoude; dat Mr. *Cocks*, met den zynen, in den Huizen der *Japanneren* mogten gaan, om naâr hun Volk te zoeken; en dat hy de Deuren, ingevalle die niet aanftonds ge-ópend wierden, ter neder mogt werpen. *Baftian* wierd ook aangekondigd: indien hy zig 't minfte tegens Mr. *Cocks* ftelde, dat hy de eerfte zoude wezen, die daarvoor betaalen zoude. De ongeregelde Matroozen, waren zo misnoegd daarover, dat eenige vlak uit zeiden, dat ze naâr Buiten zouden gaan drinken, ingevalle men hen in de Stad niet duldde: dat ze Drinken wilden hebben, al zouden zy 't Landwaarts in gaan haalen.

Zy beginnen zig te hoeden.

Den 26, quam *Novoska Dona* den Schryver bezoeken. Hy bragt met hem, twé Bottels Wyn, 7 versfe Brooden, en een Gerecht fchoone Vifch. De Oude Koning, midlerwyl' voorby koomende, zeide hem, dat hy twé Man op Straat' ontmoet had, dien hy voor Vreemdelingen, maar niet voor *Engelsfen* hield. Deswegens begeerde hy, dat de Tolk en eenen anderen, met eenen der zynen, zouden gaan, om hen optefpeuren. Deeze vonden *Lambart* en *Charke*, die Wáter aan Straat' hadden zitten drinken (*) toen de Koning voorby quam. Vervolgens, was het Volk beter op hunne Hoede: bevindende, dat de Koning een Oog op hen hield.

Moeilykheeden, ter Begraaffenisfe.

Mr. *William Pauling*, Hoog-Bootsman, overleed, den 27. Op des Schryvers verzoek, ftond hem de Koning een Graf toe, op 't Kerkhof der *Kriftenen*. Men was evenwel verpligt, het Lyk te Wáter, tot aan 't Huiz' der *Hollanderen* te voeren. De *Boſe* (1) of Priefter, wilde niet dulden, dat het door de Straate, voorby de *Pagode*, of Tempel gevoerd wierde. Hoewel menigte der Inwoonderen de Lykftatie volgden, evenwel, had men veel moeite, fommigen te beweegen, om 't Graf te maaken: dewyl 't voor eenen *Kriften* was. Nim-

(*) Na alle Gedachten, *Thee*: dewyl bevoorens gezegt is, dat de *Japanners* gewoon waren, *Warm-wáter* by hunne Spyze te drinken. Dus gebruiken zy, het *Thee-wáter*. Wonder is, dat wy nog van geene *Thee* gewag vinden gemaakt.

(1) *Bos*, of *Tamma Bos*. Zy zyn, een Soort van *Heremiten*.

Nimmer wilden zy dulden, dat de Doode, in eenigen hunner Booten, te Wáter gevoerd wierde. Cocks. 1613.

Op 's Konings Bevél, wierden alle Straaten gezuiverd; en Riolen gemaakt, aan elke Zyde van dezelfde, om 't Wáter afteleiden. De Straaten, wierden bestraat; en vlakke Steenen, over de Riolen gelegt. Dit was, in eenen Dagh verrigt. Elk deed het, voor zyn eigen Huiz'. Verwonderenswaardig, was hunnen Vaard te zien, in deeze Gelegenheid. De Huizheer der *Engelssen*, deed het, voor 't hunne. De Stad bestraat.

Den 13, quamen eenige Kooplieden van *Miako*. Zy booden, voor 't beste Láken, niet meêr, dan 12 *Tais* (*). Zo geweldig waren de Oostelyke Winden, beide Dagh en Nagt, dat men eenen anderen Orkaan vreezde. De Vissers haalden, hunne Booten, aan Land; en elk, verzorgde zyne Dáken. Een *Bose*, of Bezweerer (1), had 's Weeks te vooren, den Koning gezegt, dat dit Onweer zoude koomen. De *Engelsse* Heelmeester, een Knip wegh hebbende, ging in een Huiz, daar een *Bose* eene Vrouwe voorspelde, wanneer haar Man uit Zee zoude koomen. Hy gaf den Waarzegger, 3 Stuivers, om 't Kunstje ook eens voor hem te doen; en te zeggen, wanneer de Generaal weder zoude keeren. De *Bose* verzékerde, dat het, binnen 18 Dagen zoude zyn. Hy gaf voor, dat hem die Wetenschap ingegeeven wierd, door eene Stemme, die van agter den Muur quam. *Japanse* Waarzeggers.

Den 2 *Oktober*, liet de Schipper zeggen, dat 7 Matroozen, met de Sloepe weghgeloopen waren. De *Hollandse Tolk* weêrhield Mr. *Cocks*, van hen natezenden: zeggende, dat zy aan de Overzyde van 't Wáter, uit krotten waren gegaan. Maar 't bleek, dat dit drie van eene andere Bende waren, die naâr een nabuurig Eiland waren overgestooken: ter oirzaake zy 's Nagts, te *Firando*, niet konden rinkelrooijen. Daardoor hadden de Weghloopers, tyd van t'ontkoomen. Dien Nagt, verbrandde 't Huiz, des Ouden Konings, aan de Overzyde van 't Wáter, binnen den Tyd van een Uur. Niets kon geweldiger zyn, dan deeze Brand. 't Geschiedde uit zyne eige Achteloosheid, door op- en neêr met brandende Stokken te gaan waarvan de Koolen tussen de Matten raakten, die 't in Vlamme zette (†). De Schryver gaf hem, deswegens, den volgenden Dagh, een Bezoek. Hy deed hem daarvoor, veele Dankzeggingen. 't Verliez was gering, zeide hy, on-aangezien 't gemeend wierd, zeer aanmerklyk te wezen. 's Middaghs wierd men berigt, dat de Deserteurs Eenige *Engelssen* loopen wegh.

(*) De *Fransse Vertaaler* zegt, stout wegh, „ dat *Cocks* gemaklyk aan hen bespeur-„ de, dat het door de Kunstenaaryen der *Hollanderen* quam ”; en hy vervolgd „ dat „ de Koop gebrooken wierd, door 't opkoomende Geweld van eenen Oosten-Wind ”. Maar *Cocks* zegt, niets anders, dan 't geen wy hier bybrengen.

(1) Daareven is hy, een Priester. Mogelyk is hunne Geestelykheid, beide Priesters en Goeder-gelukzeggers. 't Arm Soort gaat rond bédelen; en, om Geld te verzamelen, geeft het voor, veel Kennisse, van Voorzegginge en Geneez-Kunde, te bezitten.

(†) De *Fransse Vertaaler*, maakt 'er een aartig Historietje van: „ de Koning had eeni-„ ge Fraaije Stóffen (zegt hy) van den *Engelssen* verzogt, om op zyn Gemak te be-„ schouwen en, in 't bezigtigen van dien, liet hy 'er eenige Vonken tussen vallen „ [want hy hield zyne Kaars zelfs in den Vuist] die den Brand veroirzaakten. Die „ goede Vorst (zegt hy voorts) was meêr over 't Verliez der *Engelssen*, schoon wei-„ nig te beduiden, dan over 't zyne, aangedaan ”.

Cocks. 1613. ferteurs op een woest Eiland, twé Mylen daar van daan waren. *Cocks* vervoegde zig, deswegens, tot beide Koningen, om hunne Hulpe. Zy zonden hen, twé Booten vol Soldaaten achter na: met Bevél, hen Leevend of Dood mede te brengen.

---

§. II.

Vervolg van Gebeurtenisſen, te Firando.

Onrust, in *Firando*.

DEN 4 *Oktober*, was een Gerucht, dat de Duivel, door 't Orákel zyner *Bose*, of Bezweerders, ge-antwoord had, dat de Stad *Firando*, dien Nagt, in Asche gezet zoude worden. Omroepers liepen, 's Nagts, de Straaten op- en neêr: schreeuwende, zulks men niet rusten konde, *doet u Vuur uit!* Maar die Satan, wierd bevonden een Leugenaar te zyn: niets gebeurde 'er.

'S ANDERENDAAGHS, quam de Oude Koning, by Mr *Cocks*: zeggende, dat hy twé gewápende Vaartuigen, den Vlugtenden nagezonden had. Hy berigtte hem daarnevens, dat de Goeverneur, of Koning van *Nangasaki*, genoemd *Bon Diu*, den volgenden Morgen, te *Firando* zoude koomen; en dat men niet nalaaten moest, hem met 3- 4 Schooten te vereeren, als hy voorby 't Schip ging, Deez Goeverneur, is Broeder der Keizerinne. Een andere *Japanse* Goeverneur, of Koning, is 'er nog, van eene Stad, of Plaatsse, genoemd *Seam*. Onderwyl zy t'samen spraken, quam een Edelman den Koning eenen Brief, van 's Keizers Hof brengen. Hy zeide, daarnevens, dat de Generaal binnen 8- of 10 Dagen te *Firando* zoude wezen: want dat de Keizer hem al afgevaardigd had, voor zyn Vertrek van daar.

Berigt, van 't weggeloope Volk.

DE Schipper, Mr. *James Foster*, quam den 7, van *Nagasaki*; en bragt de Sloepen te rug. Maar 't Volk, had Vryplaatsse in de Stad genomen: zulks hy geene, van 't zelfde, te spreeken had konnen krygen. Enige *Japanners*, berigtten Mr. *Cocks*, dat *Miguel*, de Tolk, bedrieglyk handelde: dat hy, in plaatsse van 't Volk tot Wederkeeren te noopen, hen had aangezet, om in hunne Ontvlugtiginge te volharden. In 't kort', de Schryver bespeurde, dat het Volk door de *Spanjaards* weghgetroond zoude worden, naâr de *Manillas*, of den *Molukkos*: ten ware hy zig, eenen Vriend maakte, van den *Bon Diu*.

Koning, of Goeverneur, van *Nangasaki*.

'S NAMIDDAGHS, quam *Bon Diu*, te Voet', voorby 't Huiz' der *Engelssen*. Hy was verzeld, van den Jongen Koning, die hem de Hoogehand gaf. Meêr dan 500, had hy, in zyn Gevolg. Mr. *Cocks* quam uit, om hem te begroeten. *Bon-Diu* hield stille, aan de Deure; en bedankte hem, voor des Schips groete. In den Avond, ging hem de Schryver, een Geschenk doen. In vergeldinge, bood hy, den *Engelssen*, allen goeden Diensten aan, dien hy aan 't Hof te wege konde brengen. Uit zyn eigen, begon hy te spreeken, van den Vlugtelingen. Hy wilde, dat het hen allen, vergeeven zouden werden. *Cocks* was, voor de Uitzonderinge, van eenen of twé der Roervinken. Maar, ten laatsste stond hy toe, om onder zyne Handtékeninge te geeven, dat zy allen Pardon zouden bekoomén; en dat hy den Generaal, op deezes Wederkoomste, zoude brengen, om het te be-

beveſtigen. *Bon Diu* zeide, dat hy zig, anders, met de Zaake niet bemoeijen, nog de Oirzaake zyn wilde, van den Dood van eenig Man. De *Hollanders* wagtten hem vervolgens op, met een Geſchenk. Maar, 's anderendaaghs, wonnen zy 't den *Engelsſen* af, met een Geſchenk, aan zynen Broeder te doen. Dit volgde *Cocks* na, op Ingeevinge van *Semidone*: die hem zeide, dat het verwagt was. Een weinig daarna quam hy zelfs, aan 't *Engelsſe* Huiz'. Hy was verzeld, met menigte Hovelingen. Zy keeken, alles: maar, kogten niets. Hy gaf den Schryver, eenen klynen *Kattan*. Daarentegens, beſchonk hem dezelfde, met twé Glaze-Bottels, twé Aardepotten, en omtrent een Half-Katti groote Kruidnagelen, daartoe uitgezogt, wyl hy deezen ten Geneesmiddel verlangde. Cocks. 1613.

Aangekondigd zynde, dat *Bon Diu*, en zyn Broeder (die zig by den *Hollanderen* was gaan baden, want daar was een heet Bad) het Schip wilden bezigtigen, ging Mr. *Cocks* aan Boord, om 'er hem te ontfangen, en te onthaalen. *Bon Diu* gaf hem twé *Kattan*'s, ten Geſchenk. Met 7 Schooten, vertrok hy, van Boord. Aanſtonds, keerde zyn Broeder te rug; en verzogt, eenen klynen Aap te hebben, voor *Bon Diu*'s Kinderen. *Cocks* kogt hem, van den Kanonier, voor 5 Reaalen van Agten, en zond hem, aan *Bon Diu*. Hy ging ook met deszelfs Broeder, op deezes Verzoek, naâr den Wal. Drie Stukken Geſchuts wierden, in deeze Gelegenheid, afgeſchooten. Toen zy aan Land waren, wilde die, met kragt, Mr. *Cocks* aan Huiz verzellen. Deez gaf hem, een ander Onthaal, in de Kámer van Kaptyn *Adams*. Hy vertrok voorts, en wilde niet dulden, dat *Cocks* hem, naár zyn Huiz' zoude geleiden. 't Moet niet vergeeten worden, dat *Foyne*, de Oude Koning (uit Réden, beſt hem zelfs bekend) laat in den Nagt, iemant aan *Cocks* zond, om te weeten, welke Geſchenken hy aan beide Broeders gegeeven had; en dat die, het aantékende. Hy koomt, aan Boord.

Den 9, zond *Bon Diu*, eenen van zynen Bedienden, om Mr. *Cocks* dank te zeggen, voor zyn vriendelyk Onthaal, aan Boord. Hy zond hem daarnevens, twé Vaatjes van *Miako* Wyn, ten Geſchenk. Met gelyke Plegtigheid, zond zyn Broeder hem ook, twé Vaatjes *Japan* Wyn. Zy waren beiden zeer begeerig, om eenen Verrekyker te hebben. Hy vond 'er, ten laatſt', een oud, van Mr. *Eaton*. Maar 't wierd vervolgens, met Dankzegginge, wedergezonden, als niet lykenende.

's Anderendaaghs, quamen twé Zoons, van eenen anderen Goeverneur, die te *Nangaſaki* was, om 't *Engelsſe* Huiz te zien. Zy waren, Bekeerden. *Cocks* toonde hen alles, en onthaalde hen, onder Muſiek. De Oude Koning quam immiddels, inſluipen, en deed, als de reſt. Hy beſprak ook, voor den volgenden Dagh, een ſtuk Rund- en een ſtuk Varkens-vlees, van 't *Engelſch*: gezooden, met Uijen en Knollen (*). By deeze Gelegenheid, erinerde *Cocks*, van het te rug zenden der Weghgeloopenen. 't Wierd, hem beloofd.

Den 12, ging *Cocks*, een Bezoek aan den Ouden Koning geeven. Hy vond hem ſlaapend. Deswegens ging hy, naâr den Jongen Koning, die hem Truggelaatery op den *Engelsſen*.

(*) De *Abt*, tékend merkwaardig aan, dat het niet moeijelyk is te bereiden. Hy verzékerd ook, dat deeze Spyze, voor de Kenners, niet min aangenaam is.

Cocks. 1613.

hem bedankte, voor 't vriendlyk Onthaal, den Vreemdelingen gegeeven. 's Avonds, zond de Oude Koning, om hem. Deez zeide, verstaan te hebben, dat zy eenige Goederen medegenomen, en 't na hun Goeddunken betaald hadden. *Cocks* antwoorde, dat het waar, hoewel niet veel van beduiden was: maar, dat hy zulks de wyze des Lands oirdeelde te zyn; en men hem berigt had, dat zy dezelfde Vryheid gewoon waren, met den *Chineezen* en *Portugeezen*, te *Nangasaki* te houden. Hy kreeg daarop ten Bescheid, schoon zy het te *Nangasaki* mogten doen, dat den *Chineezen*, in *Japan*, verbooden was te handelen; maar, dat men zig zo vry niet moest maaken, met Vreemdelingen waaraan Voorrecht, ten Handel verleend was: voornaamelyk, te *Firando*, daar zulke Knaapen niets te doen hadden. *Cocks* zeide, dat hy berusten bleef, op zyn' Hoogheid: terwyl hy hem bedankte, voor de Zorge welke hy droeg, om den Vreemdelingen zo wel als den Inboorelingen, Recht te doen. Kaptyn *Brouwer* deed hem zeggen, dat die zelfde Persoonen, gelykerwyze, tot zynen 't gehandeld hadden. Hy zond hem ook eenen leegen Bottel, verzoekende dien, met *Spaanssen* Wyn, gevuld te hebben: dewyl hy Vreemdelingen verzogt, en niets van zyn eigen had (1).

Onthaal, in de *Hollandse* Faktoorye.

De Oude Koning zond, den 13, aan Mr. *Cocks*, en M. *Eaton*, om te koomen eeten, aan het Huiz der *Hollanderen*, en eenen Bottel Wyns meê te brengen. De Maaltyd was zeer goed, en wel geschikt: beide, op *Japanse* en *Hollandse* Wyze, op Táfelen gedischt. Maar, daar was niet veel te drinken. Aan de eene Táfel, zat de Oude Koning, met zynen Oudsten Zoone, en beide de Broeders, van den Jongen Koning, die 'er zig, door Onpasselykheid, niet bevond. Aan de andere Táfel, zat eerst, *Nabesone*, des Ouden Konings Broeder, vervolgens *Cocks*, *Semidone*, 's Ouden Konings Goeverneur, en 't laatste, *Zanzebars* Schoonvader; en, aan de andere Zyde, waren veele Edellieden geplaast. Kaptyn *Brouwer* zat niet: maar sneed voor, aan Táfel. Al zyn Volk paste op, en diende op de Kniën. Dit scheen zeer vreemd, aan *Cocks*. Hy vroeg 'er *Brouwer*, de Réden van. Deez antwoordde: 't was 's Lands wyze: de Koning zelfs, als hy een Feest gaf, deed dezelfde Eere, aan zyne Gasten. Voor den Nagt, quam de oude Koning, aan 't *Engelsse* Huiz; en bezogt daarvan, alle de Deelen. Daar wierd hem, een Avond-onthaal voorgezet. Hy bleef 'er, een Uur: praatende, van 't een en 't ander.

Berigt, van den Weghgeloopenen.

Den 16, quamen twé Vaarens-gezellen, een *Venetiaan* en een *Vlaaming*, van *Nangasaki*. Zy verhaalden, aan den Schryver, dat de zéven Ontloopenen, geheimelyk, in eene klyne Barke weghgevoerd waren, naâr *Makao*: om van daar Gelegenheid, naâr Huiz te vinden. De *Vlaaming* had den *Spanjaarden*, 23- of 24 Jaaren gediend; en quam, als Bootsman, van *Aqua Pulco* naâr de *Manillas*. Hy had, een goed deel Gelds; en wilde 't, met zynen Maat overtogt naâr *Engeland* verzoekende, aan Boord of in 't *Engelsse* Huiz brengen. Maar *Cocks* zeide, dat hy, in Afweezen des Generaals, hem niet konde aanneemen: dogh hem, by denzelfden, wel allen Dienst wilde toebrengen.

(1) Deez' klyne Dingen worden aangehaald, om te doen zien, hoe *Cocks* onder hen te passe was: want het scheen, dat zy alle Voorneemens waren, om van hem te krygen watzy konden, zonder Oogwit van hem eenigen Dienst te doen.

gen. Deswegens zond hy, den Tolk, *Miguel*, om den Koning daarvan Verslag te doen: zeggende, dat zy geen *Spanjaards*, nog Onderdaanen waren des Konings van *Spanje*. De Koning gaf Antwoord; als 't zo was, dat zy Welkoom zouden wezen. Maar, ingevalle zy *Spanjaarden* of *Portugeezen* waren, dat hy 't niet konde dulden; want, dat de *Spaansse* Afgezant, Bevél van den Keizer had verworven, dat alle *Spanjaarden*, uit *Japan* naâr den *Filippynen* zouden vertrekken. Cocks, 1613.

Cocks verzelde, 's Anderendaaghs, die twé Vreemdelingen, op hunne Bede, by den Ouden Koning. Onderwegh verhaalden zy, dat de Vlugtelingen te *Nangasaki* hadden verhaald, dat meêr andere hen volgen zouden; en dat geen braaf Kérel wilde blyven, om 't Schip naâr Huiz' te brengen: want, dat zy, door hunne Bevelhebbers, meêr als Honden dan als Menssen, behandeld wierden. Daarby hadden zy gevoegd: indien 20 stoute *Spanjaards* eenigen Aanslag, met eene klyne Boote of twé wilden onderstaan, dat zy 't Schip gemaklyk zouden konnen neemen. De Koning onfing hen, zeer beleefd. Hy onderzogt, naâr den Oorlog tussen den *Spanjaarden* en den *Hollanderen*, in de *Molukkos*. Deezen zeiden zy, hadden de *Spanjaarts* beslooten, met alle Kragt voorttezetten; en deswegens, hadden dezelfden, groot Geweld t' samen gebragt. Aangaande, den *Engelssen* Vlugtelingen, geloofden zy, dat die geheimelyk vervoerd waren van *Nangasaki*, 7 Dagen bevoorens, naâr *Makao*. Dogh de Koning wilde 't niet gelooven. 't Was niet mogelyk (zeide hy) dat zulk een Man, als *Bon Diu*, zyne Belofte zoude breeken. Eindelyk, hy was te vrede, dat deeze Vreemdelingen daar blyven, en met het Schip gaan zouden, ingevalle de Generaal het toestond. Zy zeiden aan *Cocks*, dat hy geen andere Vergeldinge aan zynen Vlugtelingen behoefde te wenssen, dan 't Onthaal 't welk zy by den *Spanjaarden* zouden vinden.

Den 18, 's Avonds om elf Uuren, was een volkoome Verduistering, van de Maane. Den volgenden Nagt, ontstond Brand, by 't Huiz des Jongen Konings. Omtrent 40 Huizen verbrandden 'er: zynde 't geblust, door de Vaardigheid der *Engelssen*. Indien evenwel, de Wind, Noordwest zynde, niet schielyk gevallen had, 't was om de Stad te doen geweest. De Vlam vatte, drie-viermaal aan de Overzyde der Straate, daar 't *Engelsch* Huiz was; en, t'elkens, wierd het geblust. Grootlyks wierden zy, voor hunne Zorgvuldigheid, door de Koningen, en allen anderen gepreezen. De Oude Koning, quam te Péerde, aan de Faktoorye. Hy raadde hen, alle Dingen in de *Gadonge* te doen, en de Deuren met Klei te besmeeren, om 't Gevaar voortekoomen. Kaptyn *Brouwer* quam ook, met eenigen van zyn Volk, om hen bytespringen, in gevalle van Nood. Waar door 't ontstaan was, konde men niet ontdekken. Evenwel, was een Gerucht onder 't Volk, dat de Duivel en hunne Bezweerders, nog veel grooter Brand hadden voorspeld. Maar, 't was waarschynlyk, een Kunstje, van eenige Deugnieten, om Gelegenheid tot Steelen, geduurende de Verwarringe te bekoomen. Brand, in de Stad.

Hernando Ximenes, de Spanjaard, en *Edward Markes*, quamen den 20, van *Nangasaki*. Zy hadden den Verloopenen, niet konnen te zien koomen, onge-acht dezelfde in de Stad waren. Een *Portugeez* of *Spanjaard*, een Man van Aanzien in den Zeevaard, zeide aan *Markes*, dat men geenen van 't Volk te rug zoude bekoomen: dat alle de andere daar veel- eer Voorzorge tegens 't Verloop, der *Engelssen*.

 Wel-

Cocks. 1613. Welkoom zouden wezen, voornaamelyk, indien zy 't Schip met hen bragten. De *Japanners*, dien de Koning met hen gezonden had, wilden *Markes* niet buiten de Deure laaten koomen, eenen Dagh en Nagt lang, na hunne koomste te *Nangasaki*: maar gingen zelfs uit. *Hernando* lag, in een ander Huiz. Hieruit besloot *Coks*, dat 'er eenige Kunstenaary onder speelde; en hy wanhoopte, dat het Volk te rug zoude koomen. Hy leidde den Schuld, op de *Jesuïten*. De Oude Koning zeide hem, zulken Orde te willen stellen, dat niemant der *Engelsen*, meêr naâr *Nangasaki* gevoerd zoude worden: ten ware zy Middel vonden, om 't met de Sloep' te ontkoomen, gelyk de anderen gedaan hadden. Hy liet eene Afkondiginge doen, met Verbod, van geenen der *Engelsen* wegh te voeren, zonder Voorweeten van hem, en van Mr. *Cocks*.

Feest. Den 23, wierd een groot Afgods-Feest gevierd. Beide Koningen, met al den Adel, verzeld van verscheide Vreemdelingen, zetten zig onder eene fraaije Tente, voor de Pagode geplaatst, om eenen Wedloop te Péérde, te zien. Elk Edelman, te Péérde, was verzeld van zyne Slaaven: sommige met Piéken, andere met Schietgeweer, of Boog en Pylen. Deeze schaarden zig, aan beide Zyden der Straate, daar de Wedloop geschieden zoude: de Piekeniers aan eene, de Schutters aan de andere Zyde. Regt voor de Tente, was een ronde Beukelaar van Stroo, hangende aan den Muur. De Boogschutters, te Péérde, schooten daarop, in vollen Ren, hunne Pylen. 's Avonds, quam de Huizheer aan de Faktoorye zeggen, dat de Koning bevél gegeeven had, dat elk Huiz, eene Tobbe met Wáter gereed moest hebben: ter oirzaake Satan verklaard had, dat de Stad dien Nagt verbranden zoude. Maar 't bleek, dat hy wederom een Leugenaar was. Evenwel had *Cocks*, zyne Tonne Wáter doen bezorgen. De gantse Nagt, liep 't Volk vervaarlyk rond schreeuwen: *Pas op uw Vuur!*

De Koning deed Klagten, den 25, over *Hernando*, den *Spanjaard*. Hy zeide, dat die een Speeler was; dat die veelen Persoonen, tot Speelen genoopt, en hun Geld afgewonnen had; en dat die, had willen weghloopen, toen hy zig laatst te *Nangasaki* bevond. Maar *Cocks* konde 't niet gelooven. Hy merkte aan, uit deez en andere Dingen, dat het Volk van *Firando* geene Vrienden van den *Spanjaarden*, nog *Portugeezen* was. Eenige Deugnieten poogden 's Nagts, de Stad, op drie Plaatsen, wederom in Brand te zetten. Dogh 't wierd aanstonds geblust, zonder dat men den Daaderen konde ontdekken.

Mr. Melsham was zeer ziek *Zanzebar*, gaf hem een Bezoek, verzeld met eenen *Bonze*, of Doktor. Hy raadde hem, de Geneezmiddelen des Lands te gebruiken. 't Zoude aanstonds, zeide hy, deszelfs Vloed stoppen. Met toestemminge des *Engelsen* Geneesmeesters, nam de Lyder 't in, zynde Pillen en eenige Zaaden. Maar, zonder eenige Vrugt. Den Zieken stond het voorts, zo tegen, dat hy 't niet meêr gebruiken wilde. Dit verstoorde *Zanzebar*, en zynen Dokter.

Den 26, wierd alles tot het Schip behoorende, aan Boord gebragt: om 't Schip in staat te stellen, van den Generaal te konnen ontfangen. De Kaptyn *Chinesa*, ziek zynde, zond om eenige Kruidkoekjes, en een paar Wasche-kaarssen. Daaghs te vooren, had hy 't, om een stuk Varkens-vlees gedaan.

§. III.

§. III.

Andere Voorvallen aldaar.

Tooneel-Feest.

DEN 30 maakte men, een Geschenk voor den Koning gereed, volgens 's Landswyze. 't Bestond, in twé Bottels, *Spaansse* Wyn, twé gebraade Hoenderen, een gebraade Speenvarken, en 3 Doozen Banket. Ter oirzaake van een groot Feest, was 't, 't geen den volgenden Dagh, met Tooneelspeel, gehouden stond te worden. De Jonge Koning, zond om Roode Koussen te leene: voor eenigen der Speelers. Maar, *Cocks* konde hem, daarmede, niet gerieven; en hy bood alles aan, 't geen zy hadden, en van Dienst konde zyn. Beide de Koningen, deeden hem, op de Komédie noodigen.

Hy ging 'er dan, 's Anderendaaghs naâr toe, met Mesſs. *Foster* en *Eaton*; en vonden eene goede Plaatsse, voor hen bereid. De Oude Koning zelfs, bragt hen eene Versnáperinge, in 't Gezigt' van 't gantse Volk. *Semidone* deed vervolgens, insgelyks, uit Naame van beiden Koningen; gelyk ook voorts, verscheide Hovelingen hen deeden. De Koningen zelfs, met de grootste Edellieden en Prinssen, waren de Toneelspeelers. 't Onderwerp was, een Historie, van de dappere Daaden der Voor-ouderen: van de Grondvestiginge des Koningryks, tot deezen Tyd. Veele vermaakelyke Tussenspeelen, vielen 'er in, ter Verlustiginge van 't Gemeen. Vreesselyken Toevloed, was 'er. Elk Huiz van de Stad, léverde een Geschenk: ja, van elk Dorp en Plaats, onder dit Gebied, die Aanschouwers waren. De Koningen zelfs, zagen toe, dat elk, zo Groot als Klyn, at en dronk, voor zy vertrokken.

Beter dan Europese.

HUNNE Gebaarden, Musiek, Sang, en Rym, waren zeer ruuw, aan de Ooren der *Engelssen*. Evenwel wierd de Maat geslagen, beide met Handen en Voeten. Hun Musiek was, klyne Trommeltjes, in Gedaante van een Uurglas. Op 't eene Einde daarvan, wierd met de Hand geslagen; en de Snaaren, die daar om gingen, wierden met de andere Hand geroerd: 't geen het Geluid, na hun welgevallen, sterker of zwakker maakte. Zy verzelden 't, met de Stemme: terwyl een ander, op de Pype, of Fluite speelde. Des-onaangezien, oirdeeld de Schryver, dat hy nimmer Spul zag, 't geen hem zo grootlyks aandeed. Het had een Gelaat, van Staatkunde en Grootsheid, die in de *Europese* Tooneelspeelen niet gevonden worden. Deeze zyn maar Afbeeldzels, of Schaduuwe, der Dingen: daar hier eene regte Historie was, niet vertoond van ingebeelde, maar van wézenlyke Koningen, om een eeuwigduurend Geheugen van hunne Zaaken te hebben. De Koning had den *Hollanderen*, niet doen verzoeken. Deswegens schatte 't *Cocks*, te grooter Beleefdheid, aan den *Engelssen*.

Nieuws, uit Koréa.

TE rug gekoomen, vond hy 3- of 4 *Hollanders*, aan Huiz. Een van hen was, in *Japans* Gewaad; en quam van eene Plaatsse, binnen 't Gezigt' van *Koréa*, genoemd *Kushma*. Hier hadden zy Peper, enz., verkogt; en hadden, eenen Geheimen Handel, zo als *Cocks* bespeurde, op *Korea*, of de Verwagtinge

daar-

Cocks. 1613.

daarvan. Deez hoopte, indien 't hen lukte, dat het eene Leidinge aan den *Engelsfen* zoude ftrekken: niet twyffelende, of Mr. *Adams*, die hen op den Wegh geholpen had, zoude zo veel voor zyn Vaderland als voor Vreemdelingen doen. *Hernando*, ziende hem met hen in Gefprek, vroeg van waar zy quamen: maar hy wilde, 't niet zeggen.

Spaansfe Verfpieders.

'S Avonds quamen, van *Nangafaki*, een *Bulgarin*, een Genueez, en *Benito de Palais*, Opperftuurman van 't *Spaansfe* Schip, laatft vergaan op de Kuste van *Japan*. Zy hadden, den Tolk doen ontbieden. Mr. *Cocks*, weigerde hem te laaten gaan. Nu gaven zy hem, een Bezoek, met *Zanzebar*, by wien zy Gehuisveft waren. Zy gaven voor, dat het de Vaders niet waren (gelyk zy den *Jezuïten* noemden) die zig met den Vlugtelingen hadden bemoeid: maar, 't Volk van *Nangafaki*, 't geen zy zeiden, een zeer flegt Soort van Volk was. Maar *Cocks* hield deeze Gaften verdacht, dat zy met Toeleg quamen, om meêr Volks te verleiden. Deswegens raadde hy, den Schipper, naauw Toeverzigt, op Schip en Volk te houden; en Kenniffe te neemen, of iemant van hen eenigen Ommegang met het zelfde tragtte te houden. De Schipper was, van 't eige Gevoele. Aan Land gekoomen, wierd hy echter genoodzaakt, by *Zanzebar*, met henlieden te koomen eeten. De twé voorige *Spanjaarden*, of Vreemdelingen, gingen 'er ook, met *Hernando*: maar zy baden, aan Mr. *Cocks*, hem te waarfchouwen, zig voor Gif te hoeden: niets te eeten, nog te drinken, dan van 't geene hy de andere zag doen: want, dat zy niet te betrouwen waren. Mr. *Adams* had Goederen onder zig, zo 't fcheen, behoorende aan dien Opperftuurman: die zig voorftelde, hem te blyven afwagten. Ook bragt hy Brieven, van den Bisfchop en andere Vaderen, aan den twé Vreemdelingen, om hen te noopen, naâr *Nangafaki* te koomen.

Onruft, van Brand.

Den 2, bragten eenige Deugnieten, een Huiz in brand, in de Vifchftraat'. Maar, 't wierd aanftonds gebluft; en zy ontfnapten. Men meende, dat zy van *Meako*, gekoomen waren. Drie, wierden grootelyks verdacht gehouden: maar, men had geene Preuve tegens hen. Een andere Deugniet, floop in 't Huiz eener arme Weduuwe, om haar te berooven. Zy fchreeuwde. Hy vlugtte, in 't Woud, over 't *Engelsfe* Huiz. Aanftonds was 't, met meêr dan 500 Man bezet. Evenwel kon de Dief, niet gevonden worden. 's Nagts, toen men te bedde was, wierd fchielyk gefchreeuwd, dat Dieven op het Dak der *Engelsfen* waren, om 't in Brand te zetten. *Cocks*, en anderen, fchooten aanftonds toe, maar vonden niemant. De Daken van alle de Buuren, onderzogten zy ook. Men meende, dat het een valfche Allarm was: met voordacht gedaan, om te zien, hoe vaardig elk in Nood zoude wezen. Evenwel, ontftond, op 't zelfde Oogenblik, brand in een Huiz, hoewel 't aanftonds gebluft wierd.

Voorzorge, daartegens.

Deswegens wierd Bevél gegeeven, Aantékeninge te houden, wat Mensfen zig in elk Huiz bevonden; en allen die verdacht waren, te doen vertrekken. Aan de Hoeken van de Straaten, wierden Poorten, of Hekken gemaakt; Wagten, op verfcheide Plaatsfen gefteld: zonder voortaan Gefchreeuw langs Straat te maaken, gelyk bevoorens in gebruik was geweeft. Geenen Mensfe wierd ook meêr toegelaaten, 's Nagts langs Straat' te gaan, uitgenomen voor dringende Bézigheid. Evenwel wierd 's Avonds, wederom een Huiz, naby de bovengemelde Pagode, in brand geftoken. De Daader wierd, door

door de Wagt, verſpied en vervolgd. Hy ontvlugtte het, in 't daaraangelege Boſch. 't Wierd aanſtonds bezet. De Oude Koning, ſchoot in Perſoon toe, met menigte Edellieden. Echter ontſnapte 't, de Schelm. *Cocks* twyffeld niet, of dezelfde vond Middel, om zig onder 't Volk te ſteeken; en, zo wel als de Reſt te ſchreeuwen, *Houd den Dief!* Veele andere Aanſlagen, ter Brandſtigtinge, wierden 'er, in 4 volgende Dagen, ook gemaakt. Alle andere Middelen feilende, wierden den 4 *November* geheime Wagten, in veele Deelen der Stad geplaatſt; en bevél gegeeven, dat niemant, zonder Licht by zig, zoude mogen uitgaan. Mr. *Cocks* ſtelde het, aan den Koning voor: hy meende, dat de *Japanners* hem, deswegens, grootelyks verpligt zouden zyn, en dat het eene goede Uitwerkinge zoude hebben. Cocks. 1613.

Hy ontfing, den volgenden Morgen, twé Brieven. De een van *George* den *Portugeez*; de andere, van *Domingo Franciſco*, de *Spaansſe* Afgezant, gedaghtékend uit *Ximonaſeque*, om zékere Goederen. Hy liet deeze den Brenger volgen: naamelyk, 2 Stukken fyne *Semian-Chowters*, tegens Betaalinge van 7 *Tais*, het Stuk; en 8 Stukken Wit Baſt, het Stuk voor 2 *Tais*. Een *Spaansſe Jezuït*, die met denzelfden mede gekoomen was, verzogt, het Schip te mogen zien. *Cocks*, willigde 't hem niet alleen in, maar gaf ook Bevél, dat men hem vriendelyk ontfangen zoude: volgens het oude Spreekwoord, *'t Is ſomtyds goed, den Duivel een' Kaars te ontſteeken* (*). Verdachte Kooplieden.

'T WAS den 6, toen de Generaal, benevens zyne gantſe Bende, van 't *Japanſe* Hof wederkeerde; en Mr. *Adams*, met hem. Aanſtonds zond hy Mr. *Cocks*, om den beiden Koningen te begroeten, en aantekondigen, dat hy hen, den volgenden Dagh, een Bezoek zoude geeven. Eenige Kooplieden, van *Meako*, quamen Koop maaken, voor 10 Stukken *Kasſedi Nil*, tegens 3 *Tais* het Stuk. De Schryver zond het, in hunne Herberge. In plaatsſe van Geld, gaven zy een Briefje, op *Semidone*, die nieuwlyks op Reize was gegaan. De Generaal zond het wederom: zeggende, dat hy Geld, of zyne Waaren wederom, wilde hebben. Zy gaven ten antwoord, dat hy, nog 't eene nog 't andere zoude bekoomen. Deswegens ging *Cocks*, den Koningen, om Recht verzoeken: na hy eerſt Bevél aan Boord gezonden had, om de Boote aantehouden, die de Goederen afvoerde. De Jonge Koning gaf, ten Antwoord, dat *Semidone* genoeg in ſtaat was, om het te betaalen: maar, zelfs weigerde hy, voor de Schuld inteſtaan. Onderwyl, quam de Oude Koning in, en zeide, dat hy Bevél, ter Betaalinge zoude geeven. Evenwel zoude dat te laat gekomen zyn, ingevalle de Pinas hen niet aangehouden had. Ten laatſte, ſtond de Huizwaard, daar zy t' Huiz lagen, voor de Schuld. Kapt. *Brouwer* quam, met alle zyne Kooplieden, den Generaal verwelkoomen; en *Nabeſone*, zond hem, een Geſchenk. *Saris*, te rug in *Firando*.

(*) Wy zouden den *Abt* verongelyken, indien wy mede deeze aanmerkinge niet maakten. Hy bekend hier, dat Mr. *Cocks* zig dus uitdrukt, *als een goed Proteſtant.*

Cocks. 1614.

IX. HOOFDSTUK.

Verscheide Byzonderheeden, van JAPAN, van 1614 tot 1620; met zonderlinge Aanmerkingen over den Staat der *Hollanderen*, in 't Ooste.

Inleiding.

DE Brieven van Mr. *Cocks*, waaruit dit Verhaal is getrokken, zyn vyf in Getal. De eerste is uit *Firando*, den 10 *Desemb.* 1714, omtrent een Jaar na 't Vertrek van Kaptyn *Saris*. 't Schynt, dat dezelfde aan hem geschreeven is. De twéde Brief, is van de eige Daghtékeninge; en gerigt, aan *Thomas Wilson*, Esqr., vervolgens, Sir *Thomas*. De derde is, aan Kaptyn *Saris*, den 15 *Februari* 1617. Hy had wel eenen anderen aan hem geschreeven, den 5 *Januari* 1616, met het Schip de *Thomas*, koomende van *Firando*, in Gezelschap met een ander klyn Vaartuig, genoemd de *Advice*: maar deez Brief, is niet by *Purchas*. Enkeld vind men een Gedeelte, van eenen vierden Brief, zonder Daghtékening nog Opschrift. Maar 't schynt, dat deeze geschreeven is, in 1618 of 1619; en aan Kaptyn *Saris*. De vyfde, of laatste Brief, is aan bovengemelden Sir *Thomas Wilson*: maar, by Misslag, gedaghtékend den 10 Maart 1610, in plaatsse van 1619 of 1620. Wy hebben, het Wezen deezer vyf Brieven, by malkanderen gebragt: volgens de Schikkinge van den Tyd, waarin zy geschreeven zyn. Dus hebben wy ook, by *Note*, aangemerkt, de Plaatsse waar zy beginnen.

---

§. I.

Verscheide Voorvallen in JAPAN.

Cocks koopt, eene Jonke.

EENIGEN Tyd, na 't Vertrek van Kaptyn *Saris*, naâr *Engeland*, kogt Mr. *Cocks* eene Jonke (1). Hy noemdeze, 't *Zee-Avontuur*. Zy was, van omtrent 200 Tonnen. Naâr *Siam* wierdze uitgerust. Mr. *Adams* zou daar op gaan, als Schipper; Messs. *Wickham* en *Sayer* (2) als Kooplieden. Mr. *Peacock* was, in *Kochin-China* geveld. Geen Nieuws hoorde men, van *Walter Carwarden*, zedert hy derwaarts ging.

Tus-

(1) Zy legt ge-ankerd te *Kochi*, eene Myle van *Firando*: daar uw Schip reed (zegt hy) op uw Vertrek van hier. Hieruit schynt, als of hy aan Kapt. *Saris* schreef,

(2) Mr. *Sayer*, in zynen Brief aan Kapt. *Saris*, van den 5 *Desember* 1615, berigt hem, dat zy op deeze Reize gingen; dat zy groote Stormen ontmoetten; dat de Jonk, lék wierd; dat zy 't hierdoor zetten, naâr 't Eiland *Louckes* [of de *Lukayas*] daar zy zo lang bleeven, dat zy den *Mouson* verlooren, en by dat alles 't Lék niet konden stoppen; dat zy dus genoodzaakt waren, te rug, naâr *Firando* te gaan; maar, dat zy haar nu wederom opgetimmerd hadden, en dezelve gereed was, op nieuw naâr *Siam* te zeilen.

Cocks, 1614.

Jezuïten en Monniken gebannen.

Tussen 't ſchryven, en 't vertrek van deezen Brief, heeft de Keizer van *Japan*, allen Jezuïten, Prieſters, Monniken, en Nonnen, uit *Japan* gebannen. Hy zond hen wegh: eenigen naâr *Makao* in *China*; de Reſt, naâr de *Manillas*. Kerken en Kloosters, heeft hy neder doen werpen, of verbranden. *Foyne Sama*, de Oude Koning van *Firando*, is overleeden. Zyn Goeverneur, *Ushiandono*, en twé andere zyner Bedienaaren, hebben zig den Buik opgeſneeden, om hem Gezelſchap te houden (*). Hunne Lyken zyn verbrand, en de Aſch by de zyne begraven. Waarſchynlyk ſtaat het Oorlog uitteberſten, tusſen *Ogusho Sama*, de Oude Keizer, en *Fidaia Sama*, de jonge Prins, Zoon van *Tiko Sama*. Deez heeft zig, grootelyks verſterkt, in zyn Kaſteel van *Oſakay*. Hy heeft wel 80- of 100,000 Man: Verloopenen, Gebannen en Misnoegden. Deeze vallen hem, van alle Zyden toe; en hebben Voorraad opgedaan, voor 3 Jaaren. De Oude Keizer is in Perſoon, opgetrokken, met een Heir van 300,000 Man; en jegenwoordig, aan 't Kasteel *Fushma* (1). De Voorpoſten, hadden reeds drie-vier Schermutsſelingen gehouden, waarin beiderzyds veele geſneuveld waren. Gants *Oſakay*, was verbrand, tot den Grond, uitgenomen 't Kaſteel. Mr. *Eaton* was dus genoodzaakt geweeſt, met zyne Goederen, naâr *Sakkey* te wyken. Evenwel, niet zonder Gevaar: een gedeelte deëzer Stad, was insgelyks verbrand.

Burgerlyke Oorlog, in Japan.

Oſakay verbrand.

Orkaan.

In zynen twéden Brief, zegt hy vorder, dat alle de Pannen, uitwendig Verguld, van des Konings Paleis, een ſtaatlyk Gebouw, en binnen een' nieuwe Veſtinge zynde, door eenen Dwarrelwind weghgejaagd waren: op zodanige Wyze, dat 'er geene eene wedergevonden was. De *Japanners* ſchreeven 't toe, aan Betoveringe, of Bezweeringe, van den laatſt gebannen *Jezuïten*; en, aan de andere Zyde, de *Roomsſe* Nieuwbekeerden (†) aan eene Straffe van Godt, over 't Verbannen van zulke heilige Lieden. Zulk een Orkaan was te *Jedo*, dat dergelyke nimmer gezien was. De Zee, had de Stad gants overſtroomd; den Inwoonderen, naâr de Gebergtens gejaagd; de Grondveſten der Adelykſte Huizen om verre geſmeeten, die zeer ſchoon en deftig waren.

Staat van den *Engelsſen* Koophandel.

Belangende den Koophandel. De Keizer had gekogt, al 't Geſchut, menigte Lood, en 10 Tonnen Kruid; alsmede, 2- of 3 beſte ſtukken Láken; een goed Deel, van 't Overſchot, byzonderlyk van 't Zwart, 't Hair- en 't Kaneel-Kleure: tot 15, 14, 13, en 12 *Tais*, de *Tattany*. Vencets-Rood, nog Vuurkleur', wilden zy niet aanzien. Een ander Soort, was zo veel niet gezogt, dan bevoorens. Maar, veel gevraag was 'er, naâr Wit en Geel. De *Hollanders* hadden, hunne meeſte Breede-Lákenen, onder den Pryz verkogt. Dit noodzaakte, den *Engelsſen*, insgelyks te doen. Van de *Kambayſe* Stóffen,

(*) *In een gelukzâliger Leeven*, voegd 'er de *Abt* ſtemmig by. Wy zullen 't hem niet betwiſten: maar de Schryvers, waaronder hy 't door laat loopen, rekken zo verre hunne Beſpiegelinge niet. Veel min ſchynt *Cocks*, hoewel Proteſtant, gevoelig, laat „ ſtaan leevendig aangedaan te zyn, over 't Verdryven der *Jezuïten*", gelyk de Fransſe Vertaaler verzékerd.

(1) Mr. *Sayer* zegt, in zynen Brief, by bovenſtaande Note gemeld, dat *Fidaia Sama*, in 1615, den Veldſlag verloor: maar, dat men nog niet wiſt, of hy Dood of gevlugt was. De Brief zegt, dat, beiderzyds, 400,000 Man ſneuvelden: maar de Kanttékening 40,000 Man, 't geen ook 't gelooflykſte is.

(†) *Met meêr Verlichtinge en Réden:* dit laat 'er de *Abt*, ſtilletjes, tusſen invloeijen. Maar, wy twyffelen, of hy de Partye goed zoude konnen maaken.

Cocks. 1614. fen, leek den *Japanneren* niet, de Roode *Zelas*, de Blaauwe *Byrams*, nog *Duttis*; en dit waren juist, hoofdzaakelyk, de Soorten in de Faktoorye gelaaten. Enkeld waren, eenige Witte *Bastas* verkogt, tot 14 en 15 *Mas*, het Stuk. Naâr *Kasfedis*, *Nil*, *Alleias*, breede *Pintado*'s, en dergelyke gevlakte, gestreepte, en dobbelsteene Stóffen, was 't meeste vraagen; en deeze wierden, 't Voordeeligst' verkogt. Byna de Helfte, van de *Bantamse* Péper, was verkogt, voor 65 *Mas*, het *Pikol*; en zy zoude, buiten 't Rumoer des Oorlogs, altegader afgezet zyn geweest. *Cocks* was in hoope, van eenen Handel op *China* vaststestellen, door 't Middel van *Andrea*, de *Chineesse* Kaptyn, en twé van deszelfs Broeders, die 't zeer behartigden. Zy twyffelden niet, van het te wege te zullen brengen, voor 3 Scheepen Jaarlyks, om in eene Plaatsse te koomen, by *Nankin*. Deeze Haven, was maar 3 of 4 Dagen Zeilens, met eenen schoonen Wind, van *Firando*. Hy had 'er over geschreeven, beide aan de Maatschappye, en aan den Lord Thesaurier.

Hoopt, op *Chineesfen* Handel.

Hollandsch Nieuws.

Messieurs *Cocks*, *Wickham*, *Eaton*, *Nealson*, en *Sayer*, waren alle zeer ziek geweest: dogh nu, uitgenomen *Eaton*, wederom hersteld. *Jacob Speck*, die men meende dat vergaan was, in zyne Reize naâr den *Molukkos*, was wedergekeerd, als Kaptyn van de *Zeelandia*: een groot Schip; benevens de *Pinas*, genoemd de *Jakatra*. Hy had zynen Koers gesteld, naâr 't Ooste van den *Filippynen*. Stroomen en Tégenwinden, hadden hem belet, den *Molukkos* te bereiken. Westwaart van *Celebes*, was hy gedreeven. Dus had hy dit, rond gezeild, door de Straate van *Desalon*; en zo, naâr den *Molukkos*. Dit was de Réden, dat hy zo lange gemischt was geweest.

Hollandse Kaapery op Chineezen.

De *Chineezen* klaagden zeer, over 't berooven en 't kaapen hunner Jonken, door den *Hollanderen*. Zo zy zeiden, hadden deeze 'er 7 van aangehouden, en opgeligt. De Keizer van *Japan*, had eenig Ongenoegen, tegens hen opgevat. Hy had het Geschenk geweigerd, 't welk zy hem laatstelyk gezonden hadden. Dien het aanbood, had hy niet willen spreeken. 't Zelfde had hy gedaan, aan den *Portugeezen*, die hem een Geschenk aanbooden, in dien Jaare gekoomen, te *Nangasaki*, met het groot Schip, van *Makao*.

Kapt. *Saris* had zig verbeeld, dat men alhier Koophandel, vervolgens, zoude konnen dryven, zonder vorder Geschenk te doen. Maar, Mr. *Cocks* ondervond, dat van elk Schip een Geschenk, als een Recht verwagt wierd. Geene Jonk kon 'er uitgezet worden, zonder een nieuw Verlof; nog geen *Japans-Zeeman* durfde, in geen onvry Vaartuig gaan, op Straffe van de Dood. Geene, dan hunne eige Scheepen, uit *Engeland*, hadden Vryheid van in-en uit te gaan.

Handel op *Koréa*.

Mr. *Cocks* had gepoogd, eenen Handel, van *Fushma* op *Koréa*, vaststellen. Maar door geene Middelen, was 't mogelyk geweest. 't Volk, van *Fushma*, had geen meêr Vryheid, dan enkeld in eene klyne Stad, of Vestinge, te koomen. Op Straffe van de Dood, mogt het niet daaruit, nog buiten de Wallen, Landwaarts in gaan. Evenwel was, de Koning van *Fushma*, geen Onderdaan des Keizers van *Japan*. De *Engelssen* konden niets, buiten Péper, en dat nog in klyn Getal, te *Fushma* verkoopen. Het Gewigt aldaar, was veel Grooter, dan dat van *Japan*. Dé Goederen wierden 'er echter, ten beteren Pryze verkogt. Den Schryver was berigt, dat Landwaarts, op *Koréa*, groote Steden waren. Het Land, tusfen dezelfde en de Zee, was zo Moerassig, dat men niet te Péérde, naauwlyks te Voet, daar door konde reizen. Om daar-

daaraan te hulpe te koomen, hadden zy groote Wagens of Karren, die op breede, of vlakke Wielen, door 't Middel van Zeilen, gelyk Scheepen, daarover stooven. Waarneemende de *Mousons*, vervoerden zy dus, heen- en weêr, hunnen Goederen, in deeze Zeilende-Wagens (1). Damasten, Satynen, Taf, en andere Seije Stóffen, wierden daar zo goed gemaakt, als in *China*. *Tiko Sama*, anders *Quabikon Dono*, de overleede Keizer, was voorneemens geweest, een groot Heir, in deeze Zeil-wágens overtevoeren, om den Keizer van *China*, in zyne Hoofdstad *Pe-king* te overvallen. Een *Korées* Edelman, had het belet. Deez vergiftigde, zig zelfs, om den Keizer en veelen Grooten van *Japan*, te vergeeven. De *Japanners* hadden, daardoor, den Voet in *Koréa* verlooren, die zy 'er 22 Jaaren gehad hadden. Cocks. 1614.

Een Gemeen Gebruik is, in *Japan*, onder de Vrouwen, om hunne Kinderen te vermoorden. Mr. *Cocks* brengt, deswegens, dit Geval by. Eene *Japanse* was bezwangerd, van eenen Matrooz. Hy gaf haar, twé *Tais* in Zilver, om 't Kind optebrengen. Zy nam het Geld. Evenwel was zy niet verlost, of zy vermoordde het. Kindermoord, in *Japan*.

In deezen Brief, zond de Schryver, eenen *Japansen* Almanak, aan Mr. *Saris*.

Mr. Cocks had geschreeven (2), aan *Thomas Wilson*, Esqr., met Kapt. *Saris*. Hy gaf hem nu berigt, van 't slegt Onthaal 't geen den *Engelsen*, van den *Hollanderen*, in den *Molukkos* was aangedaan. Deeze hadden hier zedert voorgegeeven, dat de twé *Oost-ind. Maatschappyen*, van *Engeland* en van *Holland*, waarschynlyk vereenigd stonden te worden. De Schryver merkt aan, indien dit waar was, dat het zeer gemakkelyk zoude wezen, beiden *Spanjaards* en *Portugeezen*, uit deeze Oosterse Gedeeltens der Wereld te verdryven: hen volstrektelyk affnyden, of hen allen Handel beletten (*). 't Is naauwlyks te gelooven (zegt hy) hoe zeer de *Hollanders*, reeds, den Geest van die twé Volkeren, vernéderd hebben: voornaamlyk, in den *Molukkos*. Daaghlyks, wonnen zy 'er Veld, op den *Spanjaarden*. Deeze, verre van hen in hunne Voortgangen te konnen hinderen, waren ten hoogste bevreezd, van door hen, in 't korte, uit den *Filippynen* gejaagd te worden. De *Portugeezen*, die van *Ormus* op *Goa*, van daar op *Malakka*, voorts op *Makao*, in *China*, handelden: dezelfden stonden, Daaghlyks, in Vreeze, van hen overvallen te worden. Aanmerking over Vereeniginge der Eng. en Holl. Maatschappyen.

De

(1) Dit is een Uitvinding, van den *Japanneren*, voor den Ligtgeloovigen. De meeste Volken zyn geneegen, zig dus te vermaaken, ten Koste van anderen: vooral, steeken de *Aziërs* uit, in Vrugtbaarheid van zodanige Uitvindingen.

(2) Hier begind, de twéde Brief, van Mr. *Cocks*.

(*) De Abt *Prevost* merkt hier, zeer Oirdeelkundig, dogh ter Quaader trouwe aan (want het *Engelsch* zegt niets anders, dan 't geen wy bygebragt hebben) „ dat zodanige *Vereeniginge*, als die beide Land-aarten, inderdaad, deeze Zyde koozen, 't hen zeer gemaklyk zoude maaken: om zig volstrekt van den Koophandel der *Oost-indiën* te verzékeren, en alle andere Bezittingen te vernielen". Wy, voor ons, bepaalen 't juist niet, tot deeze Byzonderheid: maar wy hebben altoos staande gehouden, zonder dat iemant vermogens is het te betwisten, dat de naauwe *Vereeniginge* van *Belangen* in *Koophandel* en *Scheepvaard*, tusfen Groot-Britanje en de Vereenigde Nederlanden, de Zékerheid, en 't Geluk van Beiden, en de verneederinge hunner Vyanden, te wege moet brengen.

COCKS. 1614.

De *Hollanders* maaken een bestandig Gebruik, van 't Rooven (*) der *Chineesse* Jonken, in deeze Gedeeltens: om dus Onderstand te vinden, tot het Uitzetten en 't Onderhoud, eener breede Vloote. Ingevalle de Koning van *Japan*, hen tegenstreefde en den Handel verbood: een Ding, niet gants buiten Waarschynlykheid; dan zouden zy, blykbaarelyk, ook den *Japansen* Scheepen tot Pryz maaken. Hunne Kragt ter Zee, in deeze Oorden, zoude genoegsaam zyn, om te doen, wat hen behaagd: indien zy maar eene Plaatsse ter Verversinge hadden, om 'er naâr toe te konnen wyken. Zedert korte, zyn ze zeer hoog gegroeid; en spotten, met den *Engelssen*, dien de gantse Wereld erkend, hunne Meesters en hunne Leeraars te zyn (†). Zy hebben, inderdaad, Bezittinge genomen, van verscheide Vestingen in- en omtrent den *Molukkos*. Evenwel, zo verre den Schryver bekend is, was 'er 't Volk den *Spanjaarden* meêr geneegen: on-aangezien het, wegens deezer ondraaglyke Trotsheid, in den Beginne verheugd was, over de Aankoómste der *Hollanderen*. 't Had nu ondervonden, 't Gebrek der Goude en Zilvere Reaalen, welken de *Spanjaards* aanvoerden: die, met al haar hoogmoedig gebaar, zeer mild waren, en 't konden wezen, zedert zy Overvloed van Geld hadden. De *Hollanders* daarentegens, die hier als Soldaaten dienden, hadden niets dan 't geene hunne Bezolding hen verschafte; en dezelfde, was zo bekrompen, dat die hen, naauwlyks, spyze voor den Buik, en Dekzel op hunnen Rug verschafte. Hunne Bevelhebbers gaven voor, dat al 't Voordeel, 't geen by *Schâaverhaaling* of by *Verooveringe* gemaakt wierd, voor den *Staaten* was, en voor den *Bewindhebberen*, gelyk zy 't noemen.

Hoop der *Engelssen*, op *China*.

Mr. Cocks oirdeélde voorts, dat de *Engelssen*, ingevalle dat Gedrach der *Hollanderen* 't niet belette, Vryheid van Handel in *China* zouden konnen bekoomen. Onze Eisch is alleen, zegt hy, voor drie Scheepen jaarlyks; en om 'er genoegsaam Faktoors, ten Handel te laaten. Wy voeren 'er geenen *Jezuïten*, of *Paters* in, gelyk men hen noemd. De *Chineezen* konnen 't niet dulden, van deezen te hooren: ter Oirzaake zy, bevoorens, onder hen quamen zwermen, truggelende en bédelende, zonder eenige schaamte: in zo verre, dat zy ten spotternye onder dat Volk geworden zyn, die 't niet langer wilden verdraagen. Te grooter Hoope had hy, op dien Handel: wegens den goe-

(*) Eng. *Robbing*. Wy hebben 't dus vertaald, schoon 'er gerust, *Kaaperye*, van eene zelfde betekenisse alhier, daarvan zouden hebben konnen maaken: want zy zeggen geen *Piracy*, of *Zeeroovery*, gelyk de *Franse Vertaaler* hier wederom doet. Evenwel erkend hy, dat zy 't deeden, om dat zy, zo wel als de *Engelssen*, uit de Havens van *China* geslooten waren. Dus, uit béter Oorlogs-recht, dan wy in onze Dagen gevoelen.

(†) Hoewel wy, gelyk den opmerkenden Leezer berigt is, met Réden zorgvuldig de Wederleggingen vermyden, welke 't *Oirspronklyk* ons zoude konnen verschaffen: zo mogen wy echter met deezen niet voorby, om dit voor Rékeninge van den Schryver te laaten. Evenwel, zonder dat voorgeeven en die Uitdrukkinge te verschoonen, moet men den Tyd aanmerken, waarin dit is geschreeven: die van deezen, 130 Jaaren verwyderd zynde, zeer verschillende is. Maar, met dat alles, wat Zwaarigheid voor ons, dat het 'er staat, of nog gezegt wierde? Laaten zy 't op die wyze, Eeuw- in Eeuw- uit, blyven zeggen! Zy hebben 'er den Staat niet mede ingebroken, zy zullen 'er onze Grenzen niet mede berooven, nog de *Grondvesten* en den *Godtsdienst* des Staats, niet mede omverrewerpen.

goeden Naam, dien de *Engelsſen* in dit Werelddeel, zedert hunne Aankoomſte, bekoomen hadden. Hy had verſtaan, dat die reeds, tot in de Ooren des Keizers van *China*, had geklonken; en dat men dien insgelyks had verhaald, wat Voorrechten hen, door den Koning van *Firando*, waren verleend: hoe deeze altyd, den *Kaſtiliaanen*, gelyk de *Spanjaards* 'er genoemd worden, beide ter Zee en te Lande wederſtreefden. De *Chineesſe* Kooplieden verhaalden, dat de Keizer en andere Grooten in *China*, vermaak hadden, om van den *Engelsſen* te hooren. Sommigen van deezen hadden gevraagd, of de Koning van *Engeland*, indien den *Engelsſen* Vryheid ten Handel in deeze Monarchye verleend wierde, den *Hollanderen* zoude beletten, hunne Jonken te plunderen. Dit was, een zwaarwigtige Vraag. *Cocks* waagde 't echter, te antwoorden, dat zyne Maj. zodanige Schikkinge zoude maaken, als bequaam ware, om het te ſtaaken.

Cocks. 1614.

Laatst, had de Maatſchappy, een Verliez, in *Kochin-china*. Men had 'er eene *Japanſe* Jonke naâr toe gezonden, met eene Kargo van *Engelsſe* Goederen en Geld, ter waarde van 730 Pond Sterlings, Meſſ^rs. *Tempeſt*, *Peacock*, en *Carwarden*, gingen als Kooplieden. Zy hadden by zig, Brieven, met een bequaam Geſchenk, voor den Koning. Op hunne Aankoomſte, leverde zy dien over, te *Quinham*, Haven, waarna toe zy geſchikt waren. De *Hollanders*, ziende hen zo wel onthaald, volgden hen na, en wierden ook wel ontfangen. Ten laatſte, ging derzelver Opperkoopman, met Mr. *Peacock*, in eene zelfde Boote, naâr den Wal, om eenig Geld voor verkogte Lákens en andere Waaren, van den Koning te ontfangen. Zy wierden verraaderlyk, met hunne Boote overzeild, door den *Kochin-Chineren*. Deeze vermoorden hen, in 't Wáter, met Harpoenen, gelyk Viſchen. Zy ſpaarden ook hunnen Tolken niet, nog ander Gevolg, 't geen uit *Japanneren* beſtond. Dus wierd Mr. *Peacock* vermoord, om dat hy zig in Gezelſchap der *Hollanderen* bevond. *Walter Carwarden*, die in de Jonke was, ontſnapte 't: echter heeft men zedert, van hem, nog gehoord nog gezien.

Hollanders, en *Engelsſen*, vermoord, in *Kochin-china*.

'T Gemeen Gerucht, onder den *Chineezen* en *Japanneren* was, dat de Koning van *Kochin-china* dit deed, om zig te wreeken, op den *Hollanderen*: wegens zylieden een zyner Steden verbrand, en 't Volk onbarmhartiglyk gedood hadden. De Haat ontſtond, ter oirzaake de *Hollanders*, eenige Jaaren bevoorens, een groote menigte Valſche-Ryksdaalers, of Reaalen van Agten, te *Quinham* hadden ingevoerd, voor Betaalinge van Ruuwe Seije, en andere *Chineesſe* Stóffen. Toen 't ontdekt was, leide 'er 't Volk de hand, op den *Hollandſen* Faktooren; en een van deezen, wierd uit Weêrwraake ter Dood gebragt. Vervolgens liepen de *Hollandſe* Scheepen, naâr deeze Kuſte; landden 'er, hun Volk; en verbrandden eene Stad: doende Man, Vrouw, en Kind, door 't Zwaardt vallen. Dit, zeide men, was Oirzaak, van 't laatſte Ongeval.

Hollanders mishandelen, den *Kochin-chineren*.

§. II.

Cocks.
1617.

§ II.

Vervolg van Byzonderheeden, in Japan, *en onder den* Hollanderen, *voorgevallen.*

Japanners willen, geen Uitbreiding van Voorrechten, aan den *Engelsfen.*

IN 1617 (1) was Mr. *Cocks* wederom, voor den Keizer van *Japan* geweeft. Hy konde 'er geen Vryheid verwerven, dat de Voorrechten der *Engelsfen* uitgebreid wierden, tot buiten *Firando* en *Nangafaki*; nog dat hunne Scheepen, ergens anders mogten invallen, dan te *Firando.*

Stoute Dievery.

'S JAARS te vooren, ging Mr. *Sayer*, naâr *Kochin-china.* Hy had eene Kargo, van omtrent 1800 *Tays*: in Goederen, en Geld. Maar, toen hy juift gereed was, om heenen te gaan, wierd hy lélyk voor 650 *Tays* beftoolen, door eenen *Chineez* en anderen, van wien hy Seije gekogt had, voor de Maatfchappye. Hy had reeds het Geld afgewoogen, tegens dat de Seije quam; en wagtte, met iemant, in 't zelfde Vertrek, om die te ontfangen. Maar, 't klugtigft' is, zy wierden van dat Geld beroofd, voor hunne Oogen. Die Knaapen, hadden een Gat gemaakt, door de Rotting-muur, en wiftten 't zuiver aftehaalen, zonder dat men 't in 't Vertrek gewaar wierd. *Sayer* was echter, in Hoope, om 't Nadeel, deezen Jaare, te doen boeten. Hy had 'er iemant achtergelaaten, om de Zaake te vervolgen; en was 'er, deezen *Moufon*, zelfs weder naâr toegekeerd, in eene *Chineesfe* Jonke, met eene *Cargo* van 2000 *Tays* in Zilver, om 't in Seije te befteeden. Mr. *Adams*, was Stuurman, daar op. De *Zee-avontuur* Jonk, had, het eige Jaar, eene andere Reize, naâr *Siam* gedâan. Mr. *Eaton* ging 'er mede, als Koopman.

Zee-gevegt, tusfen *Spaansfen* en *Hollanders.*

IN dit Jaar, zonden de *Hollanders*, eene Vloote Scheepen, van den *Molukkos* naâr den *Filippynen*, om de *Spaansfe Vloote* aantetaften. Deeze hield zig binnen, geduurende 5- of 6 Maanden. De *Hollanders* oirdeelden, dat dezelfde niet uit durfde koomen. Deswegens verfpreidden zy zig, om naâr *Chineesfe* Jonken uittekyken. Zy nam 'er, volgens fommigen, tot 25 Stuks; andere willen, van 35, waaronder, eene zeer ryke Pryze; en dat alles, onder den Naame van *Engelsfen.* Ten laatfte, ftak de *Spaansfe Vloot*, in Zee; viel onverwagtlyk, op 5- op 6, hunner Scheepen; en verbrandde, of deed zinken, den Admiraal, met twé anderen. De Overwinning was volkoomen geweeft, ingevalle zy zig, by malkander had gehouden. Zy verfpreidde zig, op haare Beurte; in 't vervolgen. Haar Vice-admiraal verviel, in den Morgenftond, onder twé van den *Hollanderen.* Hy vogt 'er, den gantsfen Dagh mede. Ten laatfte liep hy zelfs, op den Grond; en ftak zyn Schip in brand, op dat het niet in hunne Handen vervallen zoude.

Hollandfe Zaaken, in *Japan.*

DEEZE twé Scheepen, met een uit het Zeegevegt ontfnapt, en twé uit *Bantam* gekoomen, quamen vervolgens, te *Firando*, in 't vervolgen van 't [*Portugeez*] *Makao*-Schip, 't geen zy naauwlyks mifchten. In deezer voegen, vertoonden zig, deezen Jaare, in *Japan*, 5 zwaare *Hollandfe* Schee-

(1) Hier begind, de derde Brief.

Scheepen: het minste, zo groot zynde, als de *Clove*. Een derzelfden, genoemd de *Roode Leeuw*, 't eige Schip 't geen by den *Engelsſen*, in de *Molukkos* geankerd had, verongelukte te *Firando*, in eenen Storm; benevens, eene *Chineesſe* Jonke, welke zy Pryz' gemaakt hadden: maar alle de Koopmanſchappen, hoewel beſchaadigd, wierden geburgen. De Keizer van *Japan* duldde, dat zy wettiglyk, Pryz van alles maakten. De *Zwarte-Leeuw*, een Schip van 900 Tonnen, gelaaden met Ruuwe Seije, en andere ryke *Chineesſe* Stóffen, zonden zy wegh, naâr *Bantam*. Een ander, genoemd de *Vlisſinge*, van 7- of 800 Ton, ging naâr den *Molukkos*, gelaaden met Voorraad en Geld. De *Zon*, een Vaartuig van 6- of 700 Tonnen, met de *Gallias*, van over de 400 Ton, wierden gelaaten, om de Kuſte van *China* te ſchuimen, Buit te maaken 't geen zy konden, en den volgenden *Mouſon* wedertekeeren. De *Gallias* was toen uitgeloopen; maar de *Zon* wagtte, op het *Makao* Schip van *Nangaſaki*. Dit waagde 't eens, uittekoomen: maar, 't Gezigt van den *Gallias*, deed het, begunſtigd van den Wind, wederom in de Haven loopen. De Schryver oirdeelde, dat het naauwlyks, in deezen Jaare, de Reize zoude durven onderneemen. Vorder merkt hy aan, dat de *Hollanders* allen den *Chineesſen* hadden gekaapt, onder den Naame van *Engelsſen*; dat zulks grootelyks hinderlyk was aan deezen, in 't veſten van eenen Koophandel met *China*; en dat hy deswegens genoodzaakt was geweeſt, om daar te doen berigten, dat het de *Hollanders* waren, en niet de *Engelsſen*, die deeze Geweldenaaryen bedreeven. Cocks. 1617.

Twé Monniken quamen (1) in een Schip, als Afgezanten van den Onderkoning van *Nieuw-Spanje*, met een Geſchenk, aan den Keizer. Maar, de Vorſt weigerde hen te hooren, of hun Geſchenk te ontfangen. Hy zond zelve, Mr. *Adams*, om hen te zeggen, dat zy, zo voort, uit zyn Gebied vertrekken zouden: dewyl hy, hunne gantſe Bende had verbannen en in dat Gevoele volhardde. Daar wierd verhaald, dat *Fidaia Sama*, beloofd had, den *Jezuïten* wederom in te roepen, ingevalle hy de Overwinninge bequam, en ten Ryks-Zétel ſteeg. Dus is het te béter, dat hy niet ſlaagde: want, anders zouden, buiten twyffel, beiden *Hollanders* en *Engelsſen*, buiten den Koophandel van *Japan*, geſloten zyn geworden. 1618. *Spaanſe Afgezants-Monniken.*

'S JAARS te vooren, toen de *Engelsſen* hunne Jonke uitzonden, huurden zy eenen *Spanjaard*, genoemd *Damian Marina* (1). 't Was een goed Stuurman. Een ander *Spanjaard*, genoemd *Juan de Livana*, ging met hem, als Reiziger. De Jonk, haare Reize verliezende, keerden zy beiden naâr *Nangaſaki*: daar, met een, de Karak van *Makao* inviel. Deeze, van hen vernomende hebbende, taſtte haar Volk, deeze twé Mensſen aan, en ſloeg hen in Kétenen, op 't Schip. Zy wierden ter Dood veroirdeeld, als Verraaders van hunnen Vorſte en Vaderland: dewyl zy den *Engelsſen*, hunne Vyanden, dienden. Mr. *Cocks*, dit verneemende, verkreeg Magt, van den Keizer, en deed hen in Vryheid ſtellen: tot geenen klynen Spyt, van den *Spanjaarden* en *Portugeezen*. Zy gingen vervolgens, als Reizigers, in den *Hoſiander*, naâr *Bantam*, enz. De Faktoory had groot Deel, in de Ongeſteltenisſe van *Japan*: dewyl *Spaanſe Overlooopers.*

(1) Hier begind de IV. Brief.

(2) *'t Was dezelfde Man, die eens met U wilde gaan, in Gezelſchap van George Peterſon.* Dus volgd 'er, in den Brief. Waaruit wy besluiten, dat deez aan Kaptyn *Saris* geſchreeven was, in 1618 of 1619.

Cocks. 1618. dewyl zy haare Goederen, ter Beveiliginge, van Plaatsse tot Plaatsse moest vervoeren, wegens den Oorlog. Mr. *Adams* ging, deezen Jaare, met de Jonke, naâr *Siam*: alleen verzeld, van Mr. *Sayer*.

1619. In eenen anderen Brief (1) aan Sir *Thomas Wilson*, gaf Mr. *Cocks* berigt, van de beleedigende Handelingen der *Hollanderen*, tegens den *Engelsſen*, in gants dit Wereldsdeel. In *Japan* spaarden zy hen, evenmin: on-aangezien 't ruime Voorrecht, 't welk de Keizer aan deezen had gegeeven. De *Hollanders* hadden, deezen Jaare [1619], 7 Scheepen, groot en klyn, in de Haven van *Firando*. Eene *Adam Westerwood*, hun Admiraal, en Opperbevelhebber, gelyk zy dien noemden, verklaarde ópenlyk den Oorlog, beide ter Zee en te Lande, onder het Geluid van Trompetten, aan Boord zyner Vloote, tegens den *Engelsſen*: met een Besluit, hunnen Scheepen en Goederen te neemen of aan te houden, hen te dooden, en te behandelen, als hunne doodlyke Vyanden. Vervolgens, quamen zy den *Engelsſen*, voor hunne eigen Deuren braveeren, en Twist zoeken. Zy vielen in de Faktoorye, met Toeleg, hen te vermoorden. Buiten twyffel, zouden zy 't ook volbragt hebben, indien de *Japanners* niet te Hulpe waren gekoomen: zynde 'er, wel 100 *Hollanders*, tegens eenen *Engelsman*.

Beleediging den *Hollanderen* aan den *Engelsſen*.

Dit hen ontschooten zynde, hielden zy de Boote der *Engelsſen* aan. De Zoon van Kaptyn *King*, van *Plymouth*, was 'er in. Zy zonden hem Gevangen, naâr hunne eige Faktoorye: terwyl sommige dronke Pluggen, onbeschaamdelyk dreigden, hem met hunne Mesſen te doorstooten, dien zy bloot in de Handen hielden. Vervolgens stelden zy, een Stuk Geschuts, tegens twé andere Barken, der *Engelsſen*. Het weigerde. Toen schooten zy, daarop, met Musketten. Zy mischten, den *Engelsſen*: maar doodden, eenen *Japanner*. Evenwel wierd, van dat alles, geene Kennisse genomen, door den Koning van *Firando*: on-aangezien hy 's Keizers uitdruklyk Bevel had, om hen daarvan Rékenschap te doen geeven.

Zy schieten op den *Engelsſen*.

Twé der Scheepen, dien de *Hollanders*, in dit Jaar, te *Firando* gebragt hadden, waren Scheepen, door hen, van den *Engelsſen*, in de Indiën genomen. 't Zelfde hadden zy gedaan, met twé anderen, reidende op de Rée van *Patane*; daar de *Engelsſen* eene Faktoorye hadden, en niets minder verwagtten. In deezen Overval, hadden zy gedood, Kapt. *John Jordain* (2) Hoofd-Présìdent, van de Maatschappye in den *Indiën*; en, met hem veelen anderen. De Goederen en de Scheepen, voerden zy wegh. Zes der Matroozen, ontsnapten 't alleen, in de *Engelse* Faktoorye. De *Hollanders*, hadden nog de Onbeschaamdheid, hen te rug te eischen, van Mr. *Cocks*. Maar, hy deed hen zeggen, dat hy eerst wilde zien, welke Kommissiё zy bybragten, waaruit zy durfden den Scheepen en Goederen der *Engelsſen* neemen, en 's Konings getrouwe Onderdaanen dooden. Daarop vervoegden zy zig, naâr den *Tono*, of Koning van *Firando*: begeerende, dat hunne (3) *Engelsse Slaaven* (gelyk 't hen be-

Zy neemen hunne Scheepen.

Noemen hen, *Slaaven*.

(1) Hier begind de vyfde Brief, dien wy vooronderstellen, in 1619, of 1620, geschreeven te zyn.

(2) Men verhaalde, dat hy verraaderlyk vermoord was, in 't maaken van een Verdrag. *Purchas*.

(3) In deeze Gelegenheid merkt *Purchas*, aan, dat de *Engelsſen* hen van Slavernye vrygekogt hadden.

behaagde, den *Engelsſen* te noemen) aan henlieden overgeleverd wierden. Cocks.
Maar, hy antwoordde hen, dat zy hen eerſt van den Keizer zouden eiſchen; 1619.
en, 't geene die beval, zoude nagekoomen worden: dogh, dat hy onderwyl, den *Engelsſen*, geenzins voor hunne Slaaven hield (1). Evenwel verhoopte Mr. *Cocks*, dat Koning *Jakob*, door Aandrang van Sir *Thomas* en de overigen der Maatſchappye, niet zoude dulden, dat zyne Onderdaanen beroofd en vermoord wierden, door zulk ondankbaar en diefs Ras van *Hollanderen*, als toen *in dat Wereldsdeel* by malkanderen waren: die alles plunderden, en nog Vriend nog Vyand ſpaarden. *Weſterwood* ging zo verre, van 50 Reaalen van Agten te belooven, aan ieder, die Mr. *Cocks* zoude vermoorden; en 30, voor 't dooden van elken *Engelsman*. In gevolge van dien, wierden twé- of drie der *Engelſen* gewond: maar, niet doodlyk. Dien toeleg wierd aan *Cocks*, door ſommigen van hun eigen Volk verhaald: die hem en den overigen raadden, zorge voor zig zelfs te draagen. Zy onderrigtten hem, daarbenevens, van 't adelyke Namaagſchap van hunnen Lord Bevelhebber, *Weſterwood*. Deszelfs Vader was, een Stilletjes-maaker, te *Amſterdam*. De beſte hunner Kaptyns, waren Zoonen, van Schoemaakers, Timmerlieden, of Brouwers. Mr. *Cocks* ging, dit zelfde Jaar, naâr *Meako*: om te klaagen, aan den Keizer, over de Mishandelingen den *Engelsſen* in zyne Heerſchappye aangedaan, tegens den Voorrechten, dien zyne Maj. hen verleend had. Hy wierd 'er ontmoet, met fraaije Woorden en ſchoone Beloften, dat hen Recht zoude geſchieden. 't Wierd ook den *Tono*, of Koning van *Firando* bevolen. Maar niets quam 'er van: on-aangezien hy, verſcheidemaalen, den Koning zeer ernſtig aan was.

Terwyl hy zig aan 't Hof bevond, waren 'er verſcheide *Portugeezen* en *Spanjaarden*, om hunne verſchulde Rechten, aan den Keizer te betaalen: een Plegtigheid, allerwegen waargenomen, op de Aankoomſte hunner Scheepen. Daar was een *Hollander*, in 't Paleis. Hy had, byna 20 Jaaren, in *Japan* gewoond; en ſprak de Landstaale, zeer wel. Deez Gaſt, hoorende van den Schryver en anderen, begon zynen Koning van *Holland* te verheffen. Hy maaldde hem af, als de grootſte Monarch van *Europa*; en eenen, die allen den overigen in Onderwerpinge had. Maar, Mr. *Cocks*, die *Japans* verſtond, 't geen de ander niet wiſt, antwoordde 'er op, dat hy zodanige onbeſchaamde Onwaarheid, niet moeſt vertellen. Daar was, in 't geheel, geen Koning van *Holland* (voerde hy hem te gemoete): de *Hollanders* wierden, door eenen Grave geregeerd (*): of liever, zy regeerden denzelfden. Ingevalle zy al eenen Koning hadden, om op te roemen: 't was de Koning van *Engeland*, die

(1) Deeze Weigering, deed de *Hollanders* den voorgemelden Aanſlag onderſtaan, om hen allen de Keele afteſnyden, in hun eigen Huiz', gelyk voor gemeld is.

(*) De Stadhouder, *Prins* Maurits, word hier mede gemeend. Dezelfde voerde, den Tytel van *Grave*: tot hy, na 't Overlyden van zynen Oudſten Broeder, in *Spanje* gevangen geweeſt en A° 1618. overleeden, in de Voorvaderlyke Eertytelen opvolgde, en den Naam bequam, van *Prins* van Oranje.

Cocks. 1619. die tot hiertoe, hun Beschermer was geweest (*): anders, zouden zy nimmer Staaten gehad hebben, om op te pochen. De *Hollander*, dus den Mond gestopt zynde, gaf Gelegenheid, beide aan den *Spanjaarden* en den *Portugeezen*, daar jegenwoordig zynde, om uitgelachen te worden.

Japanse Roomsgezinden, gedood. De Keizer was een groot Vyand, van den Naame van *Kristenen*, byzonderlyk in *Japanneren.* Alle die men van deezen vond, wierden ter Dood gebragt. Mr. *Cocks* zag 'er, op eenen Tyd, te *Meako*, 55 met den Dood straffen: ter Oirzaake, zy 't *Roomsse-Geloof* niet verzaaken wilden (1). Onder deezen bevonden zig, Kinderen, van 5- of 6 Jaaren oud, die verbrand wierden, in de Ermen hunner Moederen: roepende *Jezus* aan, dat die hunne Ziele ontfangen wilde! Te *Nangasaki*, wierden 5 verbrand; en 11 onthoofd, die'r Lichaamen in Stukken gehakt, voorts in Zakken genaaid, en op 30 Vadem in Zee gesmeeten wierden. Dogh de *Jezuïten* deeden dezelfden, wederom opvissen; en hielden ze, in 't Geheim, voor *Reliquiën.* Daar waren menigte andere, in Gevangenisse, te *Firando*, en veele andere Plaatsen; die daaghlyks, den Dood verwagtten. Zeer weinige keerden weder, tot het Heidendom.

De Keizer, vernéderd 's Ryks-Grooten. Voor *Kersmis*, laatstleeden, was *Frushma Tay*, een der grootste Prinssen van *Japan*, door den Keizer beroofd, van 60- of 70 *Mangokas.* Hem was maar enkeld, een klyn stukje Lands, in 't Noorde van *Japan* overgelaaten. Hy was in de Noodzaake, van 'er zig aan te onderwerpen, of zynen Buik optesnyden. Men meende, dat daaruit groot Ongeval zoude hebben ontstaan. Alle de Onderdaanen van *Frushma Tay*, waren in Wápenen; en hadden besloten, het ten uitterste te houden. De Stad *Frushma* hadden zy versterkt; en Voorraad, voor langen Tyd, daarin opgedaan. Maar de *Tay* zelfs, met zynen Zoone, bevond zig aan 's Keizers Hof. Dus wierd hy genoodzaakt, zynen Leenlieden te beveelen, dat zy den Wápenen neêr zouden leggen, en zig aan zyn Welbehaagen overgeeven. Hen wierd, van wegens 't Hof, 't Leeven beloofd. Alle, gaven zy zig over; en de Keizer, vergaf 't hen. De Landstreeke des *Tays*, zynde twé Koningryken, schonk hy, aan twé zyner Vrienden. 't Kasteel van *Frushma*, wierp hy ter neêr. Een zeer schoon en groots Gebouw, was het. Mr. *Cocks* oirdeelde, dat het vry grooter was, dan

(*) Te vreezlyk draafd de *Schryver* deezes Briefs, hier buiten 't Spoor', dan dat wy dit zouden mogen laaten doorgaan. Wy konnen 't zelve, den Schryveren deezes Werks niet vergeeven, dat zy het ongemerkt opgeeven. De Vereende Nederlanden zyn, Mensselyker wyze, voornaamlyk, hunne Vryheid en Stand verschuld, aan den Onsterflyken Willem, *Prins van* Oranje: dien, die te *Delft*, nog uit zyne Graftombe spreekt, daar men 't kan gaan hooren. Nimmer hadden zy, iets van dien aart, voor dien Tyd, aan eenigen Koning van *Engeland* te danken. Geene andere Gehoudenheid hadden zy, aan Koning *Jakob*, dan dat hy (de Natuur hem ten Schoolmeester, de Geboorte ten Koning, verheeven hebbende) hen geen Nadeel toebragt, gelyk hy had konnen doen. De Verpligting, welke deeze Staat toen aan *Engeland* had, en die niemant kan ontkennen uitsteekend geweest te zyn, quam door eene *Koninginne:* 't was, de Groote Elizabet.

(1) Zy wierden niet ter Dood gebragt, enkeld om dat, of ander Geloof: maar om dat bevonden was, dat hun Godtsdienst Leeringen voortplantte, strekkende om de *Japanse* Regeeringe en Godtsdienst omverre te werpen. Dit blykt, uit de Verhaalen van *Kempfer*, en anderen, die in 't Vervolg gegeeven zullen worden.

dan de Stad van *Rochester-* Alle de Steenen daarvan, wierden naâr *Osakkay* gevoerd. Dit oud vernield Kasteel, 't geen *Tiku Samma* gebouwd, en *Ogosha Samma* ter neêr geworpen had, zoude nu herbouwd worden; en zulks, driemaal grooter, dan het bevoorens was. In deeze Gelegenheid, bequam elk der *Tonos*, of Koningen, zynen Taak, om daaraan, tot zynen Koste, mede te helpen. Dit baarde groot Misnoegen onder hen: voornaamelyk, daar zy, na zo menigte Jaaren afwezenheid, verlof hadden, tot hunnen 't te keeren. Nu waren zy genoodzaakt, schielyk, te rug naâr 't Hof te koomen. Geene andere Keuze hadden zy, dan te gehoorzaamen, of zig den Buik optesnyden. Op 't eige Oogenblik, wierd uitgestrooid, dat *Fidaia Samma*, de Zoon van *Tiku Samma*, in 't Leeven, en in 't Paleis des *Dairo*'s (1) te *Meako* was. Geruchten van dien Aart, waren bevoorens verspreid, en de Valschheid daarvan ondervonden. Echter waren 'er toen, te *Firando*, veele ryke Kooplieden van *Miako*. Deeze hielden zig gereed, om 'er naâr toe te gaan, en 't hunne te bergen, ingevalle dat Gerucht waar bevonden wierd: uit Vreeze, dat de Keizer, de Stad mogt koomen verbranden. Was *Fidaia* in 't Leeven geweest, ontwyffelyk zoude de Keizer, eene quaade Kans gehad hebben. Hy is, een groot Staatkundige: maar, slegt Soldaat.

Cocks. 1619.

On-aangezien de bevoorens gemelde Vernielinge der Kerken, waren 'er sommigen nog overgelaaten, te *Nangasaki*. 't Klooster van *Misericordia*, was insgelyks, on-aangeroerd gebleeven; zo wel als de Kerkhoven, en Begraafplaatsen. Nu wierden zy alle, op 's Keizer Bevél, gantselyk vernield. De Graven en de Graffstéden, wierden geópend. Men haalde 'er, den Doodsbeenderen uit. Deeze wierden, door hunne Vrienden en Afkoomelingen, naâr Buiten gevoerd, en begraaven. Om, zo veel als mogelyk was, de Gedachtenisse des *Kristendoms* uitteroeijen, wierden Straaten uitgelegt, en Huizen gebouwd, op den Grond daar de Kerken stonden; of men rigtte 'er Pagoden op, en zond Heidense Priesters daarin. Zékere Plaats was 'er, een weinig buiten de Stad *Nangasaki*. Veele *Paters*, en andere *Kristenen*, waren 'er ter Dood gebragt, ten Tyde van *Ogosha Sama*. Hunne Namaagen en Vrienden, hadden 'er groene Boomen geplant, en by elken Boom, eenen Altaar opgerigt. Veele honderden, gingen 'er Daaghlyks, hunne Godtsdienstigheid verrichten. Dogh de Keizer, beval nu, dat de Boomen afgekapt, de Altaaren vernield, en de Grond evengelyk gemaakt zoude worden, gelyk die bevoorens was.

De overgebleeve Kerken, vernield.

In *November* en *Desember*, 1618, wierden twé Komeeten gezien, over gants *Japan*. De eerste, reez in 't Ooste. Zy was, als een groote Vuurige-Roede. Naar 't Zuide, ging zy; en was, binnen eene Maand, verdweenen. Uit het Ooste, steeg de andere, insgelyks. Deeze geleek, als een zwaare Straalende-Starre. Zy ging, Noordwaards; en verzwond mede, binnen dien Tyd, omtrent den *Grooten-Beer*. De Waarzeggers deeden haar voor, als Voorloopers, van zeer vreemde Voorvallen. Tot deezen Tyd toe, is 'er evenwel niets op gevolgd: behalven, de voorgemelde Afzetting, van *Frushma Tay*.

Twé Komeeten.

De

(1) Dit is de *Paus*, van *Japan*.

Cocks. 1619. *Fabel, der Portugeezen, enz.*

De *Portugeezen* en *Spanjaarden*, verhaalden, en toonden Brieven hiervan, aan den Schryver, dat een Bloedig Kruis aan de Lucht, in *Engeland*, te zien was; dat een Protestants Preeker, op den Prédikstoel, on-eerbiedig daarvan spreekende, terstond Stom geworden was; dat dit *Mirákel*, gelyk zy 't noemden, den Koning gebragt had, zig naâr den *Paus* te wendden, op dat deeze eenige Kardinaalen, en Geleerde Mannen, naâr *Engeland* zond: als besloten hebbende, dat alle zyne Onderdaanen, zig tot het *Roomsse Geloof* zoude keeren. Mr. *Cocks* verhaald dit Stukje, om de Domheid van sommig Volk te toonen, en Sir *Thomas*, eens te doen lachen. Hy zegt te gelyk, hoe Bespotlyk het Sprookje ook in zig zelfs was: dat 'er evenwel, menigte *Portugeezen* en *Spanjaarden* waren, die van het tégendeel niet overtuigd willen zyn (*). Eindelyk, hy besluit zynen Brief, met aan Sir *Thomas* te zeggen, dat hy zig voorstelde, met de naaste Scheepen, naâr *Engeland* te keeren.

't Byzonderste van de Brieven, van Mr. Sayer, *uit* Japan.

Twé Brieven zyn 'er, van Mr. *Edmond Sayer*, gedaghtékend den 5 *Desember* 1615 en 4 *Desember* 1616, uit *Firando.* 't Schynt, dat de eerste aan Kaptyn *Saris* geschreeven is. *Sayer* meld, dat hy eenen Brief van hem heeft ontfangen, uit Handen van Kaptyn *Copendal*, van den *Hosiander;* met het Berigt, van zyne Koomste aan *Kaap' de Goede Hoop'*, en 't Verliez van eenigen zyner Manschap, door Ziekte. Niets vorders word in denzelfden gevonden, dan 't geene, by *Note*, op den eersten Brief van Mr. *Cocks* gemeld is. De twéde Brief van Mr. *Sayer*, was waarschynlyk mede, aan Kaptyn *Saris* geschreeven. Hy geeft 'er Berigt in, van zyne nieuwe Aankomste, na eene moeilyke Reize, uit *Siam.* Als Faktoor ging hy, in eene Jonke van de Maatschappye, met Mr. *Adams* als Schipper: zynde 't, ontwyffelyk, het zelfde Vaartuig, 't geen in den eersten Brief gemeld is.

Na meêr Goederen in *Siam* gekogt te hebben, dan men konde laaden, bevragtten zy eene andere Jonke. Mr. *Benjamyn Fary*, Opperhoofd der Faktoorye in *Siam*, oirdeelde 't goed, daarmede zelfs over te gaan, om zorge voor den Goederen te draagen (1). 't Jaarty verre verloopen zynde, waren zy, van den 1 *Juni* tot den 17 *September*, tussen *Siam* en *Shachmar:* in de Benaauwdheid, van het onstuimig Weer, en van eenen slegten Stuurman

(*) Evenwel, mogt Mr. *Cocks* 'er zo veel mede lachen, als 't hem behaagde: 't is maar al te zéker, dat zulk Wonderverschynzel, aan den Hémel van 't *Staatshof* van Koning *Jakob*, en die Geneigdheid voor den *Paus*, *Kardinaalen*, en *Geleerde Mannen* van *Rome*, by hem is geweest. Meêr dan een Prédiker, die 'er tegens uitvoer, de Aartsbisschop van *Kantorbury* zelfs in den Jaare 1622, wierd 'er door verstomd. Dat Bloedig Kruisverschynzel, heeft deszelfs Uitwerkinge aan *Groot-britanje* zodanig doen gevoelen, dat het 'er nog in onze Dagen de Weêrpyn van heeft. Die *Portugeezen* en *Spanjaarden* waren dus, mogelyk, daarin, schranderer en beter onderrigt, dan Mr. *Cocks.*

(1) *Sayer* meld niet, gelyk bevoorens van Mr. *Cocks* in deezes derde Brief aangehaald is, hoe hy uitgestreeken wierd, door den *Chineezen.*

man. De *Chinees*, dien zy gebruikten, was gants onkundig van den Zeevaard, Hy wist niet, waar hy was, zo dra hy zig buiten 't Gezigt van 't Land bevond. Ten laatste, wierd hy ziek, zulks hy niet vermogend was, uit zyne Kooi te kruipen. Mr. *Sayer* was dan genoodzaakt, met de geringe Kennisse welke hy had, dat Amt op zig te neemen; en, by goed Geluk, bragt hy de Jonke veilig, te *Shachmar*: daar hy, den 17 *September* quam. Zo door Ziekte als Gebrek aan Wáter, had hy 20 Mannen verlooren. Maar vyf waren vermogend, op hunne Beenen te staan, toen hy *Japan* bereikte. Dewyl hy laat te *Firando* quam, konde hy dit Jaar niet naar *Siam* keeren. De Jonk ging 'er evenwel nu naâr toe, met Mr. *William Eaton*: verzeld van *Robert* en *John Burges*, twé *Engelsse* Stuurlieden. Cocks, 1619.

Brief van den Keizer van Japan, *aan den Koning van* Holland (1).

Ik, Keizer en Koning van Japan, *wensse Heil! aan den Koning van* Holland, *die uit zulke verre gelege Gewesten my heeft doen bezoeken.*

Uw Schryvens, en Bezending aan my, verheugd my grootelyks. Ik wenschte, dat onze Landen nader by malkanderen waren, op dat wy de Vriendschap mogten onderhouden en vermeerderen, die tussen ons begonnen is. Echter schynt my toe, dat ik uwe Majesteit voor myne Oogen hebbe, wegens uwe Mildaadigheid; waarby gy in 't breede betoond, uwe Geneegenheid aan my, schoon onbekend: door my te vereeren, met vier Geschenken. On-aangezien ik deezen niet noodig hebbe, zo ontfange ik dien echter, koomende uit uwen Naam', met eene byzonderlyke Achtinge, en houde dezelfden in groote Waarde.

En dewyl de Hollanders, *uwe Majesteits Onderdaanen met hunne Scheepen verlangen te handelen, in myn Land, hoe klyn en van weinige Waardye het is; om met mynen Onderdaanen Handel te dryven; alsmede, om hun Verblyf naby myn Hof te houden, op dat ik in Persoon, hen zoude konnen helpen en bystaan: zo verzékere ik uwe Majesteit, on-aangezien dit niet volstrektelyk kan uitgevoerd worden volgens myne Wenssen, ter Oirzaake van onze jegenwoordige Onrusten, dat ik hen echter niet zal verwaarloozen, maar aanhouden met hen zo geneegen te zyn, als ik tot hier toe geweest ben. Allen mynen Goeverneurs en Onderdaanen zal ik beveelen, dat zy alle Gunste en Vriendschap betoonen, aan hunne Persoonen, Scheepen, en Koopmanschappen, in welke Plaatssen of Havens, door myne gantse Heerschappye, zy zullen belanden. Nog uwe Majesteit, nog uwe Onderdaanen, moeten daarin geene Overtreedinge vermoeden, nog duchten. Zy konnen hier zo vryelyk inkoomen, als of zy waren, in uwer Majesteits eige Havens en Landen; en insgelyks in myn Gebied blyven, om te handelen. Verzékerd ben ik, dat de Vriendschap, begonnen tussen my en myne Onderdaanen met U, nimmer van mynen 't wegen veranderd, maar veeleêr versterkt en vermeerderd zal worden.*

Ik ben ten deele beschaamd, dat uwe Majesteit (welker Naam en Faam, door uwe doorluchte Daaden, verspreid is over de gantse Wereld) heeft willen toetreeden, met uwen Onderdaanen dus verre te zenden, in een Land, zo onwaardig

(1) Deeze Brief wierd overgebragt, met het Schip de *Roode Leeuw*, 't geen den 22 *Juli* 1610, in *Texel* viel.

Cocks. 1619. *dig als dit is: om my te bezoeken, en my zulke Vriendschap aantebieden, welke ik niet verdiend hebbe. Maar, overweegende, dat dit spruit uit uwe Geneegenheid: zo kan ik niet anders, als vriendelyk, uwen Onderdaanen ontfangen, en aan haar Verzoek toestemmen. Deezen zal, daarvan, ten Getuigenisse dienen, dat zy, in alle Plaatsfen, Landstreeken, en Eilanden, onder myne Afhangelykheid, mogen Handelen en Huizen bouwen, bequaam en nut voor hunnen Koophandel en Waaren; dat zy daar mogen Handel dryven, zonder eenige Verhinderinge, na hun Welbehaagen, zo wel voor het Toekoomende als voor het Jegenwoordige: zonder dat iemant, hen eenige Beleediginge kan doen; en dat ik hen wil draagen, en verdédigen, als mynen eigenen Onderdaanen.*

Gelykerwyze beloove ik, dat de Persoonen, welke hier zullen blyven, gelyk ik verneeme, nu en vervolgens zullen gehouden worden, als aan my bevolen te zyn; en dat hen nimmer, myne Gunste en Bescherming ontbreeken zal. Dus uwe Majesteit ons zal bevinden, als uwe Vrienden en Nabuuren.

Betreffende andere Zaaken, die tussen my en uwe Majesteits Dienaaren omgaan: het zoude uwe Majesteit vermoeijen, dezelfden alhier intevullen. Ik gedraage my, aan hen zelfs.

X. HOOFDSTUK.

Reize, van *William Adams*, Stuurman, naâr JAPAN; met zyne Voorvallen aldaar.

Adams. 1598. Inleiding. DEEZE Reize, gedaan zynde door eenen Wester-Koers, meenden wy dezelfde te brengen, in die Verdeelinge onzes Werks. Maar, dewyl de Schryver, veelvuldiglyk aangehaald word, in de Berigten van Kaptyn *Saris* en Mr. *Cocks*, aan welken hy gedienstig in *Japan* was: zo hebben wy geoirdeeld, hem hier te moeten opgeeven. Zyn Verhaal hebben wy, in twé Brieven (1) van hem geschreeven: de een aan eenen zyner Kennisse, de andere aan zyne Vrouwe. Mr. *Adams* (gelyk hy in den Beginne van den eersten meld) was gebooren, in de Stad *Gillingham*, in *Kent*: twé Engelsse Mylen van *Rochester*, eene Myle van *Chattam*, daar 's Konings Scheepen lagen. Van zyne 12 Jaaren, was hy opgebragt te *Limehouse*, by *Londen*. Daar was hy, Leerling, 12 Jaaren, by eenen Mr. *Nikolaas Digines*. Vervolgens diende hy, in Plaatsse van Schipper en Stuurman, aan Boord van der Koninginnes Oorlogscheepen. Omtrent 11- of 12 Jaaren wierd hy gebruikt

(1) By *Purchas*, *Pilgrims* Vol. I. p. 125.

bruikt, by de *Komp.* der *Barbaryſe-Kooplieden*, tot de *Hollanders* op *India* begonnen te handelen. Begeerig zynde, Kenniſſe te bekoomen van den Koers en Zeilinge derwaarts, ging hy, in 1598, voor Hoofd-ſtuurman eener Vloote, vertrekkende naâr de *Zuid-Zee.* Daarvan daan zeilden zy, uit Noodzaake, naâr *Japan.* Mr. *Adams* quam 'er, in groote Gunſte, by den Keizer. Deez gaf hem, een Jaargeld, en vervolgens een Landgoed, genoegſaam voor eenen Edelman. Evenwel, was hy onverduldig, naâr zyn Vaderland: ter Oirzaake van zyne Vrouwe en twé Kinderen, welken hy te *Londen* had gelaaten; en konde 't niet harden, zo lange buiten 't Gezigt van eenigen zyner Landslieden te wezen. Ten laatſte hoorde hy, dat ſommige *Engelſſe* Kooplieden, in 't Eiland *Java* waren. Hy ſchreef hen, op 't geval aan, den 22 *Oktober* 1611, eenen Brief, hebbende dit Opſchrift: *Aan mynen onbekenden Vrienden en Landslieden, verzoeke ik, dat deez Brief, door derzelver goede Middelen, of wel het Berigt of 't Afſchrift van deezen Brief, mag ter hand' koomen, aan eenigen of veelen van mynen Bekenden in Limehouſe, of elders, of in* Kent *te* Gillingham, *by* ROCHESTER. Dezelfde Brief word gevolgd, van een Gedeelte van eenen anderen, aan zyne Huisvrouwe (1), met betrekkinge tot veele Dingen, raakende de Reize, die in de eerſte niet gevonden worden. Deswegens hebben wy, deeze twé Verhaalen te ſamen gevoegd. ADAMS. 1598. Zyn Geboorte, Opvoeding, en Bedryf.

ONTWYFFELYK, was een der Oogmerken van Mr. *Adams*, met dat Schryvens den *Engelsſen* aantezetten, om naâr *Japan* te gaan. 't Schynt ook, dat zy reeds het Ooge hadden, op eenen Handel aldaar. Kaptyn *Saris*, had zyne Reize, waarin hy dat Eiland ging bezoeken, reeds zes Maanden, voor de Daghtékeninge van den Brief van Mr. *Adams*, ondernomen, De *Engelsſen* bleeven vervolgens aanhouden, Scheepen naâr *Japan* te zenden. Eindelyk, Mr. *Adams* deed veele Reizen, van daar, naâr de Nabuurige Landſtreeken, in Hoedanigheid van Schipper, of Stuurman. Hy is 'er voorts gebleeven, zonder weêr te rugge naâr *Engeland* te koomen. Hy overleed, te *Firando*, in 1620, of 1621. Het Schip de *James*, in 1621 te rug gekoomen, bragt de Tydinge, zyn's Overlydens.

(1) Deez Brief, geeft wat byzonderer Berigt van de Reize, en gaat, tot Mr. *Adams* eerſte Gevangeniſſe te *Oſaka.* Het overige daarvan, zegt *Purchas*, is vernield, door de Quaad-aartigheid der Brengers.

§. I.

Uit-reize van Mr. Adams, *tot zyne Aankoomste in* Japan.

De Vloot zeild uit.

DE Vloot, bestaande uit 5 Zeilen, wierd uitgerust, door *Peter vander Hag* en *Hans vander Vike*, Hoofden der *Oost-indiëse Maatschappye* in *Holland.* Generaal deezer Vloote, was een Koopman, genoemd *Jaques Mayhay.* Op deezes Schip, zynde Admiraal, ging Mr. *Adams*, als Stuurman. Uit *Texel* liepen zy, den 24 *Juni* 1598. De Kuste van *Engeland* verlieten zy, den 5 *Juli.* Zy quamen, den 21 *Augusti*, aan S^t. *Jago*, een der Eilanden van *Kabo Verde.* Hier leiden zy, 24 Dagen. Inmiddels geraakte 'er, veel Volks ziek, door de Ongaalykheid der Lucht; en, daaronder, de Generaal zelfs. Een der Kaptyns, had den Generaal doen gelooven, dat men 'er Overvloed van Geiten en andere Ververssingen, bekoomen zoude. Men vond zig, daarin misleid. Dat was de Réden, van hun lang Verblyf aldaar. Mr. *Adams* was deswegens, zo wel als de andere Stuurlieden der Vloote, tot den Raad beroepen; en zylieden keurden, gezamenlyk, de Plaatsse af. Alle de Kaptyns, namen dit zo euvel, dat vervolgens besslooten wierd, voortaan geenen der Stuurlieden meêr, in den Scheeps-raad toetelaaten.

Eilanden van *Kabo Verde.*

Den 15 *September* vertrokken zy, van 't Eiland S^t. *Jago.* Zy liepen de *Linië* door. Op de Breedte, van 3 Graaden, Zuid, stierf de Generaal; en menigte van 't Volk, waren ziek. Tégenwinden, en zwaare Régens, overvielen hen. Zy waren, genoodzaakt, op de Kuste van *Guinée* te vervallen, aan een Hoofd-land, genoemd *Cabo de Spirito Sancto.* Dit was men verschuld, aan het Jaarty: 't geen te verre verloopen was, voor men uitging. De nieuwe Generaal beval, het Roer te draaijen, naâr Kaap' de *Lope Gonzalves* (1) op de Kuste van *Guinée*, om 'er Ververssingen te zoeken. Den Zieken, bragt men 'er te Lande. Veele stierven, en weinige bequamen 'er van. De Plaats was zeer ongezond; en léverde, zeer weinig Leevens-middelen. Den 29, ging men weêr t' Zeil', om door de Straate *Magellanes* te booren. Onderwegh verviel men, aan een Eiland, genoemd *Annobon.* Hier landde men, al den Zieken, na 't Eiland met Geweld ingenomen te hebben. De Stad bestond, uit omtrent 18 Huizen. In dit Eiland ververste men zig, met Ossen, Oranje-appelen, en verscheide andere Vrugten. De Lucht was 'er echter, zo ongezond, dat als de een herstelde de ander ziek raakte. Den 12 *November*, ging men weêr, t' Zeil. Ter zelver tyd, beval de Generaal, dat elk Man zoude verminderd worden, op een Pond Brood, alle 4 Dagen: met gelyke Evenrédigheid, van Wyn en Wáter. Die schaarsheid van

Kaap *Gonsalves.*

Eiland *Annobon.*

(1) Deeze is, op de Kuste van *Loango*: dus moet men hier, door *Guinée* verstaan, *Néder-Guinée*, insluitende *Congo.*

van Leevens-middelen, maakte het Volk zeer zwak, en bragt veel Ziekte te wege. Uit Honger, aten zy de Kalfshuiden, waarmede het Touwwerk bedekt was. De Winden hielden aan, uit het Zuid- ten Ooste en Zuid-Zuid-Ooste, tot zy 4 Graaden Zuiderbreedte wonnen: wanneer dezelfde naâr 't Zuid-Ooste, Oost- Zuid-ooste, en Ooste draaiden. Dus bragt men 5 Maanden door, tusfen 't Eiland *Annobon* en de Straate *Magellanes*. Een der Scheepen verspilde ook, zynen Grooten-Mast. Dit hinderde mede, niet weinig: want, men had veel Moeite, om 'er eenen Nieuwen, opZee in tezetten. Ten laatste, zag men Land, den 29 *Maart*, op de Breedte van 50 Graaden.

ADAMS. 1599.

DEN 3 *April* 1599, verviel men, aan *Port* SAINT. In de Straate gekoomen, den 6, quam men aan de eerste Engte. De twéde Engte liep men door, den 8, met eenen goeden Wind. Hier quam men, ten Anker, en Landde aan 't *Pinguin Eiland*. Men laadde 'er de Boote vol, van *Pinguinen*. Dit zyn Vogels, grooter dan Eenden. Hierdoor wierd men, grootelyks verfrist. Op den 10, ligtte men 't Anker: met eenen frisfen Wind, bequaam om hen door de Straate te voeren. Maar, de Generaal wilde wáteren, en nam Voorraad van Hout in. Overvloed was 'er, van beids; alsmede, goede Ankering, geduurende 3- of 4 Mylen. De Generaal deed 'er ook, eene Pinasfe, van 15- of 16 Tonnen opzetten. 't Was alreeds Winter, in dit Gewest. Veel Sneeuw, viel 'er. Dus wierden de Matroozen, tusfen Koude en Honger, zeer zwak. de Wind was, in 't Noord-ooste, geduurende 5- of 6 Dagen. In deezen Tyd, konde men de Straate uitgeloopen hebben. Maar men verloor, de Gelegenheid, door dat sammelen. Toen men 't wilde onderneemen, konde men niet. De Wind liep midlerwyl, naâr 't Zuide. *April* over zynde, viel 'er eene vervaarlyke menigte van Régen en Sneeuw. Vervolgens had men Vorst, en zwaare Winden. Dus was men genoodzaakt, naâr eene goede Haven te zoeken, om te overwinteren. Men vond die, aan de Noordzyde, 4 Mylen van de *Elizabet-Baaije* De Winter is hier, geduurende *April*, *Mai*, *Juni*, *Juli*, en *Augusti*. Men bevond zig, op 52 Graaden 30 Minuuten, Zuid. Evenwel, wierd de Wind midlerwyl, dikwyls goed, om de Straate doortegaan: maar, de Generaal wilde niet. Meest allen Voorraad, verspilde men; en veel Volks stierf, door Honger.

A°. 1599. Straat *Magellaan*.

DEN 24 *September* (1) ging men voort; en men liep, door de Straate, in de *Zuid-Zee*. Veelen geweldigen Stroomen, ontmoette men. Deeze dreeven hen, op 54 Graaden, Zuid. 't Was toen, zeer Koud. Wind en Weer wierden, ten laatste, gunstig. Dus vervolgde men de Reize, naâr de Kuste van *Peru*. Evenwel reez, 5- of 6 Dagen daarna, nog grooter Storm op, dan men bevorens gehad had. Deez sloeg, de gantse Vloote van malkaâr. Hy woedde lang. Men wierd gedreeven, op 54 en eenen-halven Graad, Zuid. Toen kraamde hy op. Een goede Wind, quam hen begunstigen. Den 9 *Oktober*, zag men, den Admiraal. Een nieuwe Storm, agt Dagen hierna, voerde het Fók-zeil wegh; en deed hen, 's Nagts, hun Gezelschap wederom verliezen. Toen draaide 't Mr. *Adams*, naâr de Kuste van *Chili*, op 46 Graa-

Zy koomen, in de *Zuid-zee*.

(1) *Augusti*, volgens den twéden Brief.

Adams. 1599. Graaden. Dit was, de Verzamelplaats. Het Schip bragt hy 'er, den 29 *Oktober*.

Kust van *Chili*. Hier verfriſtte zig, Matrooz. De Inboorelingen, waren Goed-aartig. Uit Vreeze der *Spanjaarden*, durfden zy evenwel, in 't eerſt', met den *Hollanderen* niet handelen. Na eenige Schaapen, en *Potatoes*, voor Bellen en Mesſen, vermangeld te hebben, quamen zy eindelyk, van binnen 's Lands, uit hunne Huizen, al meêr en mêer neêr. Men zette 'er de Pinasſe op, die men daar, in 4 Stukken gebragt had. Volgens Voorſchrift, 28 Dagen daar gebleeven hebbende, vertrok men. Zy quamen, aan den Mond van de Baaije *Baldivia*. 't Woei ſterk. Dus draaiden zy af. Aan 't Eiland *Mocha*, op 38 Graaden, Zuid, quam men, den volgenden Dagh. Deez was, de 1 *November*. Geene van hunne Scheepen, daar vindende, ſtuurde men, naâr 't Eiland S^a. *Maria*. Den volgenden Dagh, quam men op, met de Kaape, anderhalve Myle, ten Zuide, van dat Eiland. Ziende menigte Volks, ſtak men 'er voorby, om op 15 Vadem, in eene fraaije Baaije, het Anker te laaten vallen.

Eiland S^a. *Maria*.

De Kaptyn en veelen, ſneuvelen. Men zond 'er de Booten uit, om met hetzelfde te ſpreeken. 't Wilde hen, geenerwyze, te Lande dulden: maar, 't hágelde met Pylen op hen. Desſon-aangezien, verhoopende Leevensmiddelen te ontmoeten, waarvan niets overig in 't Schip was, waren zy genoodzaakt, 20- of 30 Man met Geweld te doen landen. 't Wilde Volk wierd gedreeven, van de Wáter-zyde. Evenwel waren, meeſt al de *Hollanders*, door de Pylen gewond. Aan Land zynde, deed men alle Tékenen van Vriendſchap; en dat men, maar Leevens-middelen, zogt te bekoomen. Men toonde, Yzer, Zilver, en Linnen. De Inboorlingen begreepen, den Tékenen. Zy gaven Wyn, met *Batatas*, en andere Vrugten. Daarbenevens gaven zy mede, door Tékenen te kennen, dat men naâr Boord zoude wederkeeren: om den volgenden Dagh wedertekoomen; met Belofte, van Leevensmiddelen te zullen aanbrengen. Dus keerden zy, hoewel byna alle gewond, met Vreugde naâr Boord.

Den volgenden Dagh, 9 *November*, ging de Kaptyn met allen den Bevélhebberen, en de grootſte Magt welke men konde uitmaaken, in de Sloepen naâr den Wal: echter, met Voorneemen, van niet meêr dan twé- drie Man te landen, wyl de Inboorelingen talryk, en onvertrouwlyk waren. Den Wal genaderd, deeden de Inboorelingen téken, dat men op zoude koomen. De Kaptyn weigerde 't. Daarop quamen, twé of drie van hen, op eene vriendelyke wyze, aan de Booten, met een Soort van Wyn en Wortelen: noodigende den *Hollanderen* te Lande, en te kennen geevende, dat 'er Osſen en Schaapen te bekoomen waren. Voorraad, was toen waardiger, dan Goud. In hoope van dien te bekoomen, brak de Kaptyn, het genomen Beſluit. Hy landde, met 23 Muskettiers. Deeze trokken op, naâr 4- of 5 Huizen, die in 't Gezigte waren. Maar omtrent eenen Musketſchoot, van de Booten, braken meêr dan 1000 *Indiaanen*, onverwagtlyk, uit eene Hinderlaage. Zy vielen op hem, en doodden hem, en den zynen. *Thomas Adams*, des Schryvers Broeder, was 'er een van. De Booten, keerden naâr 't Schip, met dat droevig Nieuws. Dit was te deerlyker,

ker, wyl 'er naauwlyks zo veel Man overig was, om 't Anker te konnen opwinden. Adams. 1599.

'S ANDERENDAAGHS, wendde men 't over, naâr *Santa Maria*, op 37 Graaden 12 Minuuten, Zuid. Hier vond men, den Admiraal. Deez had 'er, 3 of 4 Dagen geweest. 't Eiland *Mocha* had hy, 's Daaghs voor hen, verlaaten. De Generaal, Schipper, en alle zyn Bevelhebbers, waren te Lande gewond geweest (1). Dus betreurden, de twé Scheepen, malkanders Ramp. 't Was evenwel, eenige Vertroosting, dat zy zig wederom te samen bevonden. Men beraadslaagde, wat Koers te houden, om Viktaalië te bekoomen. Om 't met Geweld te haalen, had men geen Volk: ook was nog 't meestedeel, ziek. Ten laatste, quam een *Spanjaard*. Hy verkreeg verlof, om 't Schip te zien. Den volgenden Dagh, quamen twé *Spanjaards*, aan Boord, zonder Gyzelaars, om te bespieden, of zy den *Hollanderen* verraaden konden. Deeze hielden hen aan. Men gaf hen te kennen, dat zy zonder Verlof quamen: maar, ingevalle zy zo veele Schaapen en Osfen bezorgden, als men eischte, dat zy in Vryheid gesteld zouden worden. Zy deeden 't ook, hoewel tegens hunnen Wille, binnen den gestelden Tyd. Door dit Toeval, wierd men voorzien. 't Volk herstelde ook, meestendeels. Eene *Hudcopee*, een Jongman, die niets wist, maar den Admiraal gediend had, wierd Generaal gemaakt; en *Jacob Quaternak* (Schipper, van 't Schip waarin Mr. *Adams* was) Vice-Admiraal. Men besloot, het beste uit de twé Scheepen in een te brengen, en 't ander in Vlamme te zetten: wyl men geen Volks, voor beiden had. 't Wierd echter, niet nagekoomen: beide Kaptyns, konden zig niet verstaan, welk Schip verbrand zoude worden. Mr. *Adams*, en de andere Stuurman, *Timotheus Shotten*, een *Engelsman* (die, met Mr. *Candish*, de Wereld rond was geweest) wierden nu, tot den Raad beroepen: ten einde te beraadslagen, wat best te doen, om de Reize voorttezetten. De *Spanjaards*, kennisse van hunne Koomste op de Kuste, en zwakken Staat hebbende, hadden reeds eenige Scheepen op hen uitgezonden. Deswegens, konde men 't hier, niet langer harden. Een hunner Scheepen, verstond men ook in 't Vervolg, was genoodzaakt, zig aan hen, te *St. Jago* overtegeeven. Men had veel Láken, aan Boord. Van eenen *Dirk Gerritsz.*, die met den *Portugeezen* in *Japan* was geweest, verstond men, dat Láken daar in groote Achtinge was. Dus besloot men, daar naâr toe te gaan: liever, dan naâr den *Molukkos*, of anderen Deelen der *Oost-indiën*. Deeze, heete Gewesten zynde, konde de Wolle 'er niet zeer gangbaar wezen.

De Generaal gedood.

Slegte Toestand.

Bekoomen Voorraad.

MEN ging dan t'zeil', den 27 *November*, van 't Eiland *Sa. Maria*: daar men zig, meer door Schranderheid dan door Geweld, verfrist had. Régelregt liet men 't, naâr *Japan* loopen. De *Linië* sneed men door, met eenen schoonen Wind. Deez bleef goed, geduurende eenige Maanden. Onderwegh, vervielen zy, onder zékere Eilanden, op 16 Graaden, Noorderbreedte. De Inwoonders waren, Mensfen-eeters (*). Koomende naarby,

Loopen naâr *Japan*.

(1) In den twéden Brief word gezegt, dat de Generaal, met 27 Man, te *Mocha* gedood was. Beide kan echter, overeen gebragt worden.

(*) Bevoorens hebben wy aangemerkt, wat van zulk Gevoele te houden is. Dus, is 't niet noodig, te herhaalen.

ADAMS. 1599. by, liep 8 Man, in eene groote Pinasse wegh, welke zy by zig hadden. Zy wierden opgegeeten (gelyk men vooronderstelde) van die Wilde Menssen. Een van deezen, onderschepte men, en wierd, aan Boord des Generaals gevoerd.

1600. Op 27 en 28 Graaden Breedte, ontmoette men veele ongestadige Winden, en buijig Weêr. Hierdoor verloor men, den 24 *Februari* 1600, den Admiraal; en men zag hem niet weêr. Dus moest men 't, alleen, voortzetten. Den 24 *Maart*, zag men een Eiland, genoemd *Una Colonna*. Ter deezer Tyd, waren wederom veele Ziek; en veele dood. De Elende was, uitsteekend groot. Boven 9- of 10 Man, waren niet vermogend te gaan, of op hunne Kniën te kruipen. De Kaptyn, en alle de overigen meenden, elk Uur te sterven. Op de Hoogte van 30 Graaden, zogt men de Noordkaape, van *Japan*. Maar, gants te vergeefs. Zy is, op 35 Graaden 30 Minuuten; en, by gevolg, legt zy valsch, in alle Kaarten, Globen, en Wereldkaarten.

Koomst te *Bungo*. Eindelyk, den 19 April, op 32 Graaden en eenen-halven gekoomen, kreeg men 't Gezigt', van 't Eiland. Tusfen de Kaape van S^a. *Maria* en *Japan*, was men onderwegh geweest, 4 Maanden en 22 Dagen. Op deeze Kuste koomende, waren 'er maar 6, behalven Mr. *Adams*, vermogende, op hunne Beenen te staan. Omtrent eene Myle, van eene Plaatsse, genoemd *Bungo*, lieten zy 't Anker vallen. Aanstonds, quamen menigte Vaartuigen, aan Boord, dien men niet in staat was, afteweeren. 't Volk daarvan, deed hen, niet het minste Leed: maar 't stal alles, wat het konde. Veele moesten daarvoor, in 't Vervolg, duur betaalen. Den volgenden Dagh, zond de Koning, der Plaatsse, Soldaaten aan Boord: om toe te zien, dat niets meêr gestolen wierde. Twé drie Dagen, daarna, wierd het Schip in eene goede Haven gebragt: om daar te blyven, tot de voornaamste Koning (of Keizer) van 't gantse Eiland, van hunne Koomste kennisse gegeeven ware, en Bevélen had gegeeven, wat met hen gedaan zoude worden. Onderwyl, verkreeg men Verlof, van den Koning, om den Kaptyn en Zieken te Lande te brengen. Hen wierd ook, een Huiz aangeweezen; en Verversfinge bezorgd. Van 24 Man, zo Gezonden als Zieken, die te *Bungo* quamen, overleeden drie, den volgenden Dagh; en vervolgens, nog drie. De overigen, wierden hersteld.

Voor Zeeroovers, van den *Portugeezen* uitgekreeten. Na zy hier 5 of 6 Dagen, geweest waren, quam by hen een *Jezuït*, met anderen *Portugeezen*, van *Nangasaki*. Deez Priester, en de *Japanners* welken men aan Boord had, die mede Nieuwbekeerden waren, dienden hen, voor Vertolkers. Mr. *Adams* merkt aan, dat dit zeer Ongelukkig, voor hen was. Dezelfde gaven vervolgens voor, dat zy Zeerovers waren. Dit gaf den Goeverneur, en 't Gemeen, eenen zeer slegten Indruk van hen: in zo verre, dat zy alle Uure te gemoete zagen, gekruisfigd te zullen worden. Dit is, de gemeene Straf, in *Japan*, voor Dievery en eenige andere Misdaaden.

§. II.

§. II.

Ontmoeting van Mr. Adams, *aan 't Hof des Keizers*

TEN Overmaate van Ongeval, twé van 't Scheepsvolk, gingen in 's Konings Dienst over, en voegden zig, met den *Portugeezen*, die hen alle Zékerheid beloofden. De een was genoemd, *Gilbert de Koning*, van *Middelburg*: die zig uitgaf, voor Koopman van alle de Goederen des Schips. De ander was, *Jan Abelsz. van Ouwáter.* Deeze Verraaders, zogten door alle Middelen en Wegen, den Goederen in Handen te bekoomen; en ontdekten den *Portugeezen*, alles, wat op de Reize gebeurd was.

NÉGEN Dagen, na hunne Aankomste, zond de Keizer vyf Galeijen, of Fregatten, om Mr. *Adams* te brengen, naâr zyn Hof, te *Ozaka*. Deez ging 'er naâr toe, met eenen van zyn Volk, om hem optepassen. Voor den Keizer koomende, deed hem zyne Majesteit, veele Tékenen: sommige van dien, verstond hy, en anderen niet. Ten laatste quam 'er een, die *Portugeez* kon, en voor Tolk diende. Door denzelfden, deed de Keizer, aan Mr. *Adams*, veele Vraagen, raakende zyn Vaderland, zynen Godtsdienst, en den jegenwoordigen Staat, der Koningryken van *Europa*: voornaamelyk, betreffende *Engeland*, en of het in eenige Oorlogen was gewikkeld? Mr. *Adams* antwoordde, op 't laatstgemelde, dat het toen in Oorlog met *Spanje* en *Portugal*: met allen anderen in Vrede was. De Keizer vroeg toen, door wat Wegh, hy in *Japan* was gekoomen? *Adams* had eene Wereldkaarte, by zig: hy bragt die voor den Dagh, en toonde zyne Majesteit, des Schips Koers, door de Straate *Magellanes*. Hy scheen 'er verbaasd over, en meende, dat Mr. *Adams* hem bedroog. In 't korte, hy deed hem zo veele Vraagen, dat het Midnagt was, voor hy gedaan had. Onder anderen, vroeg hy hem, welke Koopmanschappen in het Schip waren? Mr. *Adams* deed hem, naauwkeurig Verslag, van alles. Toen zyne Majesteit heenen ging, bad hy, dat zynen Landsgenooten, zo wel veroirlofd mogt worden, hier te handelen, als 't aan den *Portugeezen* en *Spanjaarden* was. De Keizer antwoordde daarop, maar hy verstond niet waarin het bestont. Hy wierd toen, naâr de Gevangenisse gevoerd, en zynen Matrooz met hem. Dogh, men behandelde hen zeer wel.

Mr. *Adams* naâr 't Hof gezonden.

TWÉ Dagen, daarna, zond de Keizer wederom, om den Schryver. Hy vroeg hem de Réden, waarom zy, van zulken verren Afstand, hier gekoomen waren? *Adams* antwoordde, dat zy quamen, volgens de algemeene Gesteltenisse hunnes Land-aarts. Deeze was, zeide hy, om Vriendschap en Koophandel te queeken, men alle andere Landstreeken; door Verwisselinge, van hunne eige Waaren met die van dezelfden: waaruit, wederzyds, Rykdommen en Voordeelen verkreegen wierden. De Keizer was zeer stipt, in 't ondervraagen, aangaande de Oorlogen, tusfen hen en den *Spanjaarden*, en

Door den Keizer ondervraagt.

Por-

Adams. 1600. *Portugeezen*; zo wel, als om den Grond der Verſchillen te onderzoeken. Mr. *Adams*, gaf 'er hem een byzonder Berigt van. Hy was 'er zeer aandachtig op, en 't ſcheen, hem wel te behaagen. Vervolgens, wierd bevolen, dat Mr. *Adams*, wederom, naâr zyne Gevangenisſe zoude gaan. Evenwel wierd hy, daarin, beter geplaatſt. In deeze Gevangenisſe, bleef hy, 39 Dagen: zonder een Woord te hooren, van 't Schip, of wat van hetzelfde geworden was. Elk Uur' verwagtte hy, gekruisſigd te zullen worden. Deeze Straf is, in *Japan*, zo gemeen, als 't Hangen in *Engeland*.

Boosheid, der *Jezuïten*. Geduurende Mr. *Adams* Gevangeniſſe, poogden de *Jezuïten* en *Portugeezen*, den Keizer tegens den *Engelsſen* optehitsſen. „ Deeze waren (zeiden „ zy) een Bende van Roovers en Dieven, Uitſchot van allen Land-aart. In- „ gevalle men dien dulde, te leeven: 't zoude grootelyks ten Nadeele zyner „ Majeſteit, en zynes Ryks ſtrekken! Elk Volk zoude dan daar, voorbe- „ dachtelyk, koomen rooven en plunderen. Oeffende men Recht, aan hen: „ 't zoude den *Engelſen* (*) afhouden, van wederom hier te koomen ". Op deeze wyze, hitſten zy den Keizer daaghlyks aan, hen te vermoorden: maakende allen Vrienden aan 't Hof op, dien zy konden, om hun godtvergeeten Ontwerp te onderſteunen. Maar, 't gelukte hunne bloeddorſtige Vuil-aartigheid niet. Zyne Majeſteit gaf hen, op 't laatſt', ten Antwoord. Dat deeze Vreemdelingen, in allen Gevalle, hem nog zynen Onderdaanen niet benadeeld hadden; en dat het, deswegens, beide tegens de Reden en de Rechtvaardigheid was, hen ter Dood te brengen. In 't kort', ingevalle de *Hollanders* in Oorlog waren, met hunnen Land-aart: zo konde dat aan hem, geen Oirzaak zyn, om hen van 't Leeven te berooven. Dit Antwoord beſchaamde, en ſloot henlieden den Mond, voor het toekoomende.

Adams ontſlaagen. 'T Schip was midlerwyl gebragt, zo na aan *Ozaka*, als 't konde. Den 41 Dagh, na zyne Gevangenisſe, wierd Mr. *Adams* wederom, voor den Keizer geroepen. Na menigte Vraagen, vroeg de Vorſt hem, of hy begeerig was naâr 't Schip te gaan, om zynen Landslieden te zien? Mr. *Adams* antwoordde, dat hy zeer verheugd zoude wezen, deeze Gelegenheid te hebben. Daarop gebood de Keizer hem, het te doen: hy was ontſlagen, van Gevangenisſe. Mr. *Adams* deed het, met een vrolyk Hart. Hy vond 'er den Kaptyn, en den overigen, in Gezondheid herſteld. Traanen ſtortte men, wederzyds, van Vreugde. Hen was gezegt, dat hy al lang gericht was.

Alles, wat tot het Schip en Volk behoorde, was genomen: tot Mr. *Adams* Stuurmans-Kunſttuigen toe. Niets was hen overgelaaten, dan de Kleederen op

(*) De Schryvers neemen hier, en op veele Plaatsſen van dit Verhaal en Mondgeſprek met den Keizer, eene Vryheid, die wat te eenzydig, en buiten Réden is; ook van *Adams* zelfs, by *Purchas*, niet gewettigd word. Zy noemen overal, den *Engelsſen*, daar *Adams* zegt *ons*; en daar 't, in veele Gevallen, zo wel- en meêr ten Voordeele van den Hollanderen, dan van den *Engelsſen* ziet, die immers de *Scheepsbende* alhier hebben uitgemaakt. *Adams* kan en zal ontwyffelyk, zynen Land aart, by den Keizer geenen Ondienſt hebben gedaan; maar zékerlyk niet, buiten Gewach der *Hollanderen*, in welker Dienſt hy hier quam, gelyk ook achter blykt. Deeze *Portugeezen* zelfs, zouden immers den Keizer, daarvan onderrigt hebben. Dit diend, ten beter Begryp, van de volgende *Note*.

op 't Lichaam. Maar, dewyl 't geſchied was, zonder 's Keizers Kennisſe, gaf hy aanſtonds Bevél, dat het hen wederom gegeeven zoude worden. Dewyl dit nu ondoenlyk was, daar zig de Goederen in zo menigte Handen verſpreid vonden, gaf hy Bevél, hen 50,000 Reaalen, in gereed Geld te geeven, by Wege van Vergeldinge. Die Vorſt droeg zelfs zorge, dat het hen overgegeeven wierde: om onder hen, van Tyd tot Tyd beſteed te worden, voor 't koopen van Leevensmiddelen, en andere Noodwendigheeden. 't Schip was gelegen, zedert 30 Dagen, aan de Stad *Sakay*, omtrent 3 Mylen van *Ozaka*. Nu wierd het gevoerd, volgens 's Keizers bevél, naâr de Stad *Jedo*, in 't Landſchap *Quanto*, in 't Ooſterdeel des Eilands, omtrent 120 Mylen van *Ozaka*. Zy hadden eenen moeilyken Overtogt, door de Tégenwinden: zulks de Keizer, 'er lang voor hen was (*).

ADAMS. 1600.

Zy bekoomen Geld, voor 't van hen geroofde.

Te *Jedo* gekoomen, deed men ernſtigen Aanzoek, om het Schip vry te hebben: ten einde van te mogen vertrekken, en handelen, daar de *Hollanders* waren. Om zulk Verlof te bekoomen, verſpilde men veel, van 't gegeeve Geld. 't Volk, aangezet door 3- of 4 Belhámels, ſtond op, tégens den Kaptyn en Mr. *Adams*. Elk, wilde Meeſter zyn. Zy wilden ook, 't Geld des Keizers, onder zig verdeeld hebben; en, om Ruſt te houden, was men hen voorts daarin te wille.

On-eenigheid onder 't Volk.

Twe Jaaren, waren zy reeds in *Japan* geweeſt, toen hun Verzoek van te vertrekken, afgeſlagen wierd. Vindende, dat men in 't Land moeſt blyven, verſpreidde zig elk, na zyn Deel van 't Geld bekoomen te hebben, daar 't hem goed dacht. De Keizer gaf vervolgens, aan ieder, een Onderhoud van twé Pond Rys, Daaghs; en daarbenevens, de Waarde van 11- of 12 Dukaaten, in Geld. Hierin was, geen Onderſcheid: den Schryver, Kaptyn, en Matrooz, bequam evenveel (†).

Moeten in *Japan* blyven.

Twé- of drie Jaaren naderhand, zond de Keizer, om Mr. *Adams*, gelyk hy

Mr. *Adams*, in Gunſt.

(*) *Prevoſt* doet *Adams* vervolgens zeggen „ dat de *Hollanders*, tot hiertoe, den „ Naam van *Engelsſen* aangenomen, en niets dan Voordeel daaruit getrokken hadden; „ dat zy niet gedacht zouden hebben, om den *Japanneren* deswegens uit den dut te „ helpen, indien de *Portugeezen* niet, aan 't Onderſcheid der Taale ontdekten, dat zy „ van anderen Land-aart waren; en dat het toen was, met Oogmerk om hun Aanzien „ ſtaande te houden, benevens het Denkbeeld 't welk *Adams* van hen had gegeeven, „ dat zy de Grond-veſten leidden, van 't *Koningſchap* van *Grave Maurits*, en van alle „ de *Fabelen* welke zy vervolgens vermeerderden, na maate hun Aanzien in die Zéen „ aangroeide ". Maar de *Abt* heeft, bevoorens, van 't een' en 't ander geleezen, 't geen hy hier onder-een haspeld, om Tooizel aan zyn Verdichtzel bytezetten. Hy hebbe maar uitterékenen, om zig te beantwoorden, hoe lange de *Hollanders*, voor dit Schip, in *Japan*, of in 't *Ooſte*, waren geweeſt.

(†) De grove *Hollanders*, hebben hier veel verpligtinge, aan den vluggen Geeſt des *Fransſen Vertaalers*, voor de zinryke Vertellinge welke hy hier, van deezen hunnen aangehouden Landslieden in *Japan*, heeft gemaakt. Hy zegt „ dat zy de *Japanſe Taale* „ leerden; en den Inwoonderen aan zig verbonden, door verſcheide Onderneemingen „ van Vernuſt en Koophandel. Zy herdachten (zegt hy) dat zy aan *Kanaalen* in *Holland* hadden zien arbeiden: nu bood zig een die'r Kunſtenaars den Keizer aan, om 't „ Wáter in zyn Paleis, en door de Stad te leiden. De Blyken dien hy daarvan gaf, „ deeden hem ſtellen, aan 't Hoofd van groot getal Arbeideren, met zeer uitgebreid „ Gezach, en zwaare Jaargelden. Niet alleen verrykte hy, den Tuin des Paleis, met

ADAMS. 1600. hy dikwyls bevoorens gedaan had. Nu wilde hy, dat deez hem een klyn Schip zoude bouwen. *Adams* antwoordde, dat hy geen Scheepstimmerman was; en niet wist, hoe daarmede om te gaan. Maar, zyne Majesteit, gebood hem, het te doen zo hy best konde: was 't niet goed, daar ware niet aan gelegen. Hy viel dan, aan 't Werk, en bouwde hem, een klyn Schip, van omtrent 80 Tonnen, volgens 't *Engelsch Modêl.* Zo dra 't gemaakt was, quam de Keizer aan Boord, om het te zien; en 't stond hem, zeer wel aan. Mr. *Adams* reez, door dit Middel, al meêr en meêr in Gunste, by denzelfden. Dikwyls quam hy, in zyne Jegenwoordigheid, en ontfing Geschenken van hem. Nu kreeg hy een Jaarlyks Inkoomen, waardig, omtrent 70 Dukaaten: behalven, twé Pond Rys, 's Daaghs. Hy onderweez ook zyne Majesteit, eenige Deelen van de Landmeet- en Sterrekunde, met andere Dingen. 't Hielp mede niet weinig, tot zyn goed Fortuin; en deed zyn Gezach, zo hoog aan 't Hof ryzen, dat zynen Raad genomen wierd, in alle Dingen. Dit was, ter groote Verbaazinge, van zyne voorige Vyanden, de *Jezuïten* en *Portugeezen.* Deeze waren nu bly, voor hem te kruipen, dien zy bevoorens gantselyk vernielen wilden: biddende hem nu, hen ten Vriend te willen zyn, in hunne Zaaken by den Keizer. Door 't Middel van hem, ontfingen de *Spanjaarden* en *Portugeezen*, menigte Gunsten van den Keizer.

Moet in *Japan* blyven. TEN einde van vyf Jaaren, verlangde Mr. *Adams*, om zyne Vrouwe en Kinderen te zien. Hy bad den Keizer, om Vryheid, van te rug te keeren. Maar dit behaagde, dien Monarch niet. Deez zeide, dat hy de Gedachten moest laaten vaaren, van zyn Vaderland ooit meêr te beschouwen; en zig liever schikken, om te blyven daar hy was. Koomende ten laatste te hooren, dat de *Hollanders* te *Achen* en te *Patane* waren: en vindende, dat hy meêr en meêr in 's Keizers gunst toenam: zo waagde 't Mr. *Adams*, ten laatste, wederom het eige optewerpen. De Keizer antwoordde hem daarop, niets. Eindelyk zeide Mr. *Adams*, aan zyne Majesteit: indien hem Vryheid, ten Vertrek verleend wierde, dat hy te wege wilde brengen, dat de *Engelssen* en de *Hollanders* in zyn Gebied zouden koomen handelen. De Keizer antwoordde, begeerig te zyn, dat beide deeze Volken in *Japan* quamen, en Handel dreeven: hy gebood hem, te schryven, om zulks te wege te brengen. Maar die Vorst gaf daarbenevens te kennen, dat hy hem geenerwyze wilde laaten vertrekken.

Verwerfd de Vryheid, voor zyne Kaptyn. MR. ADAMS, ziende dat hy voor zig niets verwerven konde, bad hem, dat zyn Kaptyn zulks bekoomen mogt. Aanstonds, wierd het toegestaan. Dus scheepte zig de Kaptyn, in eene *Japanse* Jonke, naâr *Patane.* Te vergeefs hier, een rond Jaar, na *Hollandse* Scheepen gewagt hebbende, wendde hy van daar, naâr *Johor.* Hier vond hy, eene Vloote, van 9 Zeilen, waarop *Matelief* Generaal was. In deeze Vloote, wierd hy wederom, voor Schipper

„ Kanaalen en Wätervallen, maar ook met Pypen [zékerlyk Loode, als te *Versailles*] „ tot in alle de Vertrekken, enz. Te *Ozaka* en *Meaco* verrigte hy mede, zyne Wonderen. Een andere *Hollander*, *perfectioneerde* de Rytuigen. De Keizer, verbaasd van „ hunne Bequaamheid, meende dat zy al konden uitvoeren, 't welk hy hen wilde „ doen onderneemen ". In 't kort, de Geleerde *Bergier*, heeft dergelyke Kunstenaaren, in zyne *Groote Wegen der Romynen*, nooit ontdekt, als de *Abt* hier onder de *Hollandse Matroozen* weet te vinden.

per aangenomen. Weinig daarna, zeilden deeze Scheepen, naâr *Malakka.* Zy floegen met eene *Armada*, van den *Portugeezen.* In dit Zee-gevegt, fneuvelde de Kaptyn. ADAMS. 1600.

VERVOLGENS zegt Mr. *Adams*, dat van hem zelfs, geen zéker Berigt, in *Engeland* was, of hy zig in Leeven of Dood bevond. Deswegens bid hy ernftelyk, allen die deezen Brief in handen mogten krygen, om zyne Vrouwe en Kinderen, door 't eene' of 't ander Middel, te laaten weeten, waar hy zig ophield. Om hen aanleidinge daar toe te geeven, noemd hy veelen Perfoonen, leevende te *Ratclif* en *Limehoufe*, met welken hy bekend was. Schryft, aan zyne Landslieden.

HET eerfte Schip, 't welk Mr. *Adams* bouwde, wierd beproefd, door 't doen eener Reize of twé. De Keizer gebood hem, nog een ander te maaken. Deswegens, bouwde hy 'er nu een, van 120 Tonnen. Hy deed 'er zelve, eene Reize mede, van *Miako* tot *Jedo*: omtrent zo verre, als van *Londen* tot den *Lizard*, of 's Lands-eind' van *Engeland.* De Keizer leende dit Schip, in 1609, aan den Goeverneur van *Manilla*; en deez zond het, met 80 Man, naar *Aquapulco.* Want, in dit eigen Jaar, was, door zwaaren Storm, een groot Schip, van 1000 Tonnen, genoemd de *St. Franfiskus*, op de Kufte van *Japan* vergaan, in de Breedte van 35 Graaden 50 Minuuten. 't Volk was genoodzaakt geweeft, den grooten Maft te kappen, en 't naâr *Japan* te voeren. Voor zy 't wiften, liepen zy 's Nagts, op den Wal, aan Stukken. Van 486 Man, verdronken 136. De Goeverneur van *Manilla*, bevond zig daarop, als Reiziger naâr *Nieuw Spanje.* 't Volgende Jaar, wendde hy, in dat grootfte Schip van Mr. *Adams* Maakzel, naâr *Aquapulco.* En in 1611, zond hy, een ander, met een aanmerklyk Gefchenk, en eenen Afgezant aan den Keizer. Hy liet hem veele Dankzeggingen doen, voor zyne groote Vriendfchap. 't Schip behield hy: maar de Waarde daarvan, zond hy aan den Keizer, in Goederen en Geld. De *Spanjaards* hadden 't nog, in de *Filippynen*, toen Mr. *Adams* deezen Brief fchreef. Deez wierd nu gantfelyk, in 's Keizers dienft gebruikt. Zyne Majefteit, gaf hem eenen Staat, gelyk een Lord in *Engeland*, met 80- of 90 Huizgezinnen, die als zyne Dienaars en Slaaven waren. Dit was een Gunft, zegt Mr. *Adams*, welke nimmer, tot eenen Vreemdeling, uitgeftrekt was geweeft. Bouwd, nog een Schip. *Adams* met een' Heerlykheid befchonken.

IN den Jaare 1609, quamen twé *Hollandfe* Scheepen, naar *Japan.* Hun Toeleg was, de Karakke te neemen, die Jaarlyks van *Makao* quam: zy waren, maar 5 of 6 Dagen te laat. Evenwel gingen zy, in *Firando.* De Kaptyns begaven zig, naâr 't Hof. Zeer vriendlyk wierden zy, van den Keizer ontfangen. Zy quamen overeen, met denzelfden, om Jaarlyks een Schip of twé te zenden; en keerden te rug, met zyn Vrygeleide. De *Hollanders* zonden geene Scheepen, in 1610. 't Volgende Jaar, zag men hier een klyn Vaartuig van hen aankoomen: gelaaden, met Lákenen, Lood, Elefants-tanden, Damaft, en Zwart Taf; Ruuwe-Seije, Péper, en andere Waaren. De Kooplieden verfchoonden zig, wegens zy den voorleeden Jaare, niet gekoomen waren; en wierden, zeer aangehaald. Mr. *Adams* meende, dat de koomfte der *Hollanderen*, hem Middelen verfchaffen zoude, van uit *Japan* te raaken: dien hy, bevoorens, niet konde vinden. Hy merkt aan, dat zy 't niet noodzaaklyk hadden, *Geld* uit *Holland* in den *Ooft-indiën* te brengen: dewyl 'er veel Goud, en Zilver, in *Japan* was, om hen op andere Plaatsfen De *Hollanders* koomen, in *Japan.*

 te

ADAMS. 1600.

te konnen dienen , daar zy Gelegenheid mogten hebben; en dat de Koopmanschappen, daar voor gereed Geld aftezetten, in Ruuwe Seije, Damasten, Zwart Taff, Zwart- en Rood best Láken, Lood, en dergelyke Goederen bestonden.

Japan beschreeven.

JAPAN is zeer groot. Het Noorderdeel legt, op de Breedte van 48; het Zuiderdeel, op 35 Graaden. 't Is meest Vierkant. De Lengte, zig uitstrekkende van 't Oost- ten Noorde, West en ten Zuide (want zo legt het) is 220 *Engelsse* Mylen. De Breedte, van 't Zuide tot het Noorde, is 13 Graaden: 't geen, tot 20 Mylen de Graad, 260 Mylen uitmaakt. De Inwoonders zyn, van zeer goeden Aart; ongemeen Hoffelyk; en dapper, in 't Oorlog. Het Recht word 'er streng, en onzydig bediend. Hunne Staatkunde is gevest, op uitmuntende Grondrégelen. Mr. *Adams* oirdeeld, dat geen Land in de Wereld, beter beheerst word. Zy zyn zeer Bygeloovig, in hunnen Godtsdienst; en, in veele Gevoelens verdeeld. Daar zyn, menigte *Jezuïten*, en *Fransiskaner Monniken*. Deeze hebben, eene groote menigte Inboorelingen, tot het *Roomsse Geloof* gebragt; en hebben veele Kerken, in 't Eiland.

BREEDTENS.

	Gr.	Min.
Santa Maria, Eiland.	37 -	12. Z.
Mocha, Eiland.	38 -	00.

Einde van het vierde Boek, en 't Twéde Deel.

TAFEL

T A F E L

D E R

HOOFDSTUKKEN

EN DER

AFDEELINGEN,

VERVAT IN DIT

TWEDE DEEL.

DERDE BOEK.

EERSTE REIZEN der *Engelsſen*, naâr OOST-INDIËN, voor Rékeninge van de *Engelſe Kompanji.*

VIERDE BOEK.

Vervolg van de Reizen der *Engelsfen* naâr Oost-indiën, voor Rékeninge van de *Eng. Komp.*

Einde van de Tafel der Hoofdstukken, deezes II. Deels.

BERIGT

Aan den BINDER, om de

KAARTEN EN *PRINTVERBEELDINGEN*

Des TWÉDEN DEELS te plaatsſen.

NB. *De* Figuuren, *die wat ſmal zyn, moeten zindelyk in den Rug geſtrookt worden.*

Uitrékening van dit TWÉDE DEEL.

Dit *Deel* beſlaat 57 *Bladen*, en eenen *Rooden-Tytel*, tot 1 Stuiver, elk:	2 - 18 - 0
1 *Vinjet*	0 - 2 - 0
18 *Geografiſche-Kaarten*, en *Printverbeeldingen*, elke tot 3 Stuivers.	2 - 14 - 0
De Pryz van dit *Twéde Deel* is dus, op *Klyn-Papier*.	5 - 14 - 0
——— En op *Groot-Papier*.	8 - 11 - 0

De INTÉKENAARS zullen evenwel niet meêr betaalen, voor 't *Klyn-Papier*, als 4 - 15 - 0

——— En voor 't *Groot-Papier*, waarvan maar een zeer klyn Getal gedrukt is, ... 7 - 2 - 0

Einde van het II. Deel.

Ergänzungen zum Textband [illegible] 4, 72, 115 [illegible]